ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ

V

ПЕТРО МИРОНЕНКО

Нотатки із щоденника політолога
(6.02.2025 – 1.11.2025)

«Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю».

Тарас Шевченко
«Сон».

«Випалюйте в собі всю російську субкультуру.

Випалюйте в собі всі спогади дитинства, пов'язані з російсько-радянським.

Випалюйте в собі стосунки з родичами чи друзями по ту сторону, з усіма, хто є носієм російської субкультури.

Інакше це все випалить вас».

Роман Ратушний

ПЕТРО МИРОНЕНКО

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ

Нотатки із щоденника політолога

том V

(06.02. – 1.11.2025)

Видавництво Політія
Київ – 2025

УДК 323.1:355.4(477)
М64

Петро Мироненко

М64 Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том п'ятий. Київ. Видавництво Політія, 2025. 608 с.

ISBN 978-617-8166-04-5

Нередаговані нотатки із щоденника політолога, доктора політичних наук, президента Академії політико-правових наук України Петра Мироненка подаються для розуміння ментальності російського населення та форми державного правління держави-агресора росії, яка розв'язала Третю світову війну на території України та вчиняє геноцид Українського Народу, без чого неможливо зрозуміти наміри ворога, що приймає стратегічні рішення в умовах воєнно-політичного протистояння. Автор намагається пояснити суспільству агресивну сутність як держави росія, так і російського населення, яке успадкувало ментальність народів Орди, що заснувала Московське князівство. Через свої знання і досвід, здобуті протягом двадцяти п'яти років проживання на росії серед російського населення, автор доносить свої спостереження, що, на його переконання, варті уваги в умовах війни.

В книзі багато уваги приділено суспільно-політичній ситуації в Україні.

Автор вводить нові наукові терміни і поняття та пропонує приєднатися до демократичного цивілізованого світу через впровадження в Україні моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія».

Нотатки із щоденника політолога адресовані широкому колу читачів, кому не байдужа доля України.

УДК 323.1:355.4(477)
ISBN 978-617-8166-04-5

© Петро Мироненко, 2025
© Видавництво Політія, 2025

Моїм синам Віталію і Сергію присвячую.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

«Не той дурний, хто не знає,
а той, хто знати не хоче» –
Григорій Сковорода

6-го лютого 2025 року.

АКСІОМА:
З ТЕРОРИСТАМИ НЕ СІДАЮТЬ ЗА СТІЛ ПЕРЕГОВОРІВ

Росія є державою-агресором, а тому не має права на будь-яке висунення умов до України (жертви агресії). Це аксіома і не підлягає обговоренню будь-ким, навіть могутніми Сполученими Штатами Америки.

Представників держави-агресора заводять для оголошення рішення держав-союзників, які приймають капітуляцію від держави-агресора і доводять до відома Акт про завершення війни і міжнародно-правові наслідки для Росії.

Хто закликає до підписання мирної угоди з державою-агресором, той є прихильником держави-агресора.

Якщо президент України підпише «мирну» угоду з Росією на умовах замороження війни в кордонах на сьогодні, то цивілізований світ програв терористичній Росії, а Україна втратила майже мільйон своїх кращих синів і доньох в боях проти агресора у той час, коли воєнно-політичне керівництво держави не вживало заходів щодо підготовки держави до війни, а зараз робить непродумані і хаотичні дії щодо перегрупування видів і родів військ, що не сприяє мобільності і результативності дій на фронтах.

«Сплячі» агенти Росії в Україні діють давно і наполегливо в органах державної влади, що не помічають лише наші спецслужби, які присягали на вірність Українському народові так само, як і все воєн-

но-політичне керівництво держави, яке Коституцію України поставило «на паузу».

Потрібні термінові вибори Президента, народних депутатів, органів місцевого самоврядування з метою зачистки всіх сплячих агентів Росії і не не сплячої опозиції до держави.

З 2017 року наполегливо пропоную ввести в Україні зовнішнє управління через непоборну системну політичну корупцію і опозицію до держави.

Зараз мені зрозуміло: з урахування змін в геополітиці Україні краще увійти до Співдружності Великої Британії на правах домініона, шо не потребує входження до НАТО і ЄС, де знаходяться противники України, через що вступ до НАТО і ЄС не є реальним для України.

100-річний договір з Великою Британією має шанс перерости у Союз двох, або трьох держав Європи, що стане гарантією безпеки для України поза НАТО.

Політика – це одна з найскладніших наук, і нею мають займатися проофесіонали, а не блазні, яким держава потрібна лише для особистого збагачення.

ЗМІСТ

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ 5

ЧАСТИНА XV (06 лютого – 1 листопада 2025 р.) 8

ДОДАТКИ 287

ПІСЛЯМОВА 361

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧА 365

ФОРМА ПРАВЛІННЯ. ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ (монографія) 368

НОТАТКИ
ІЗ ЩОДЕННИКА ПОЛІТОЛОГА

Частина XV

(06 лютого 2025 – 24. серпня 2025 р.)

7-го лютого 2025 року.

ТЦК І МОБІЛІЗАЦІЯ: БЕЗКАРНІСТЬ ЗАВЖДИ ПРОВОКУЄ ЗЛОЧИН

На о. Зміїному у червні 1976 року сталася надзвичайна подія на грунті «дідовства» з вбивстами і крадіжкою зброї. Це сталося через злочинну бездіяльність офіцерського складу, який передав свої повноваження «дідам», в результаті чого вбито солдата, одного офіцера скинуто зі скелі в море тощо.

Керівництвом Одеської бригади РТВ ППО було прийнято рішення про заміну всього особового складу військових на о. Зміїному. Я прибув у липні 1976 року з особовим складом у кількості 75-ти військовослужбовців (офіцерів, сержантів, солдат). За два роки жодного випадку «дідовства» не було зафіксовано, бо ставлення до солдат було дружнім і всі вважали себе однією родиною.

Зверхність офіцерів до солдат завжди має негативні результати.

Я намагався дослідити причини і наслідки ганебного явища під назвою «дідовство» в армії.

Якщо стисло, що дійшов висновку про наявність «дідовства» у всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави від дитячого садочку до політбюро ЦК КПРС.

Пострадянська України ментально ще не відійшла від Росії за ставленням керівників (начальників) до підлеглих: це стосується армії зокрема і суспільства в цілому.

Армійське середовище є відбитком суспільних відносин і не може бути іншим. Тому причини ганебних явищ як в армії, так і у суспільстві треба шукати в безкарності поведінки керівництва на всіх щаблях влади.

Чому сталися вбивства працівників ТЦК?

Медіа нарікли це «російським слідом». Це, звичайно, просто, але не вірний діагноз може призвести до летальних наслідків.

Системна політична корупція, яка проникла і в армійське середовище, є причиною розправи над працівниками ТЦК, бо саме працівники ТЦК є останньою ланкою виконання недолугої процедури мобілізації в Україні, що не могло не спричинити вбивства.

Суспільство не одноразово звертало увагу воєнно-політичне керівництво України на грубе порушення прав людини під час мобілізації. Відсутність притомної реакції не послідувало, що цілком прогнозовано у суспільстві, де Конституція «на паузі».

Вже зібрано десятки тисяч свідчень щодо незаконного ставлення працівників ТЦК і поліції до громадян України під час мобілізації. Зафіксовані випадки вбивств людей у приміщеннях ТЦК тощо. Працівникам ТЦК і ВЛК гривні і долари затьмарили не лише очі, а й душі.

Все це логічно просувалося у бік зворотної реакції суспільства на неконституційні дії органів влади. І реакція не забарилася.

Ганебним з боку органів державної влади є і те, що на фронт ідуть, крім мотивованих, в основному із бідних сімей, кому не по кишені домовитись про відстрочку. Гидко писати про це, але треба знати і виявляти причини, а не лише закидати каменем тих, у кого здали нерви через дії влади та їхніх представників.

Нам треба скоріше дорослішати, як суспільству, бо радянщина у нас самих не зникла. Ми все ще є такими, як і російська армія. Офіцери здирають у підлеглих останні гривні за будь-яку провину чи потребу відпустки тощо. Не готують молодь до бою, наслідком чого є загибель сотень тисяч молодих людей, яких чекають родини.

Правду треба знати, бо інакше ми не вийдемо з радянського концтабору.

В підрозділі (організації, установі), де сталося приниження підлеглого, треба проводити ретельне розслідування і покарання винних, а не пошук крайніх з метою відбілення командирів і начальників.

БЕЗКАРНІСТЬ ЗАВЖДИ ПРОВОКУЄ ЗЛОЧИН.

8-го лютого 2025 року.

НАМАГАЮСЯ ВЧИТИСЯ У МУДРИХ ЛЮДЕЙ

Віктор Еміль Франкль (1905 – 1997) – австрійський психіатр, психотерапевт і філософ, в'язень концтабору.

Спогади про концтабір:

«Першими ламались ті, хто вірив, що скоро от от все закінчиться. Після них – ті, хто не вірив в те, що це колись закінчиться. Вижили ті, хто фокусувався на своїх діях, без очікувань про те, що може чи не може статися.»

«Я бачив сенс свого життя в тому, щоб допомагати іншим побачити сенс у своєму житті».

Шановні друзі!

Слухайте гарну музику, читайте твори мудрих людей і не спілкуйтесь з ідіотами, які так дивно розставлені, що кожного разу на них натикається при спілкуванні з державою.

9-го лютого 2025 року.

ВИМОГИ КРЕМЛЯ ДО УКРАЇНИ

Прочитав про десять пунктів вимог Кремля до України: вся територія Донецької і Луганської областей, Крим, поза НАТО, скорочення ЗСУ тощо. Нам все частіше партнери говорять про компроміси з Росією. Це вже не партнери, а прихильники терористичної Росії.

Риторичне питання: про які вимоги може говорити держава-агресор?! Якщо таке можливе, то учасники переговорів йдуть шляхом 1938 року, коли з Гітлером підписали Мюнхенську угоду.

Мюнхенська угода 1938 року.

Угоду підписали в Мюнхені 30 вересня 1938 року прем'єр-міністр Британії Невілл Чемберлен, прем'єр-міністр Французької Республіки Едуард Даладьє, рейхсканцлер Третього Рейху Адольф Гітлер та прем'єр-міністр Королівства Італія Беніто Муссоліні.

Основний зміст угоди:

Судецьку область відокремлюють від Чехословаччини та передають Третьому Рейху з 1 по 10 жовтня.

Усе майно, зокрема зброя, укріплення, особисті речі, худоба, меблі громадян, мають залишатися на місці.

Чехословаччина має задовольнити територіальні претензії Польської Республіки та Королівства Угорщина.

У березні 1939 року Перша словацька республіка проголосила свою незалежність. Невдовзі після цього Гітлер відмовився від своїх урочистих обіцянок поважати цілісність Чехословаччини, вторгшись до Чехії та перетворивши її на протекторат Богемії та Моравії. Це дало Німеччині повний контроль над тим, що залишилося від Чехословаччини, зокрема її значним військовим арсеналом, який згодом відіграв важливу роль під час вторгнення Німеччини в Польщу та Францію.

Велика частина Європи святкувала Мюнхенську угоду, оскільки вважала це способом запобігти великій війні на континенті. Адольф Гітлер оголосив, що це його остання територіальна претензія в Північній Європі. Сьогодні Мюнхенську угоду загалом прийнято вважати невдалим актом умиротворення, і цей термін став «символом марності заспокоєння експансіоністських тоталітарних держав».

За якими міжнародно-правовими актами держава-агресор має право на вимоги до держави-жертви агресії?!

Воєнно-політичне керівництво Росії має сидіти на лаві підсудних в Гаазі, а не виставляти вимоги до України.

Хто не вчить історію, той програє.

10-го лютого 2025 року.

СПРИНТЕРИ НА 100-МЕТРІВКУ

«Всі навколо винні, крім мене». – Це позиція слабкої людини.

Кожен несе відповідальність, і кожен має навколо себе будувати державу.

Всі «розумні» вже поговорити. Настає час державотворців, з якими можна говорити про майбутнє онуків.

Спринтерів на короткі дистанці’ треба відсторонити від державних справ, бо вони не здатні рухатися у майбутнє.

Порада тим, хто шукає мотивацію для досягнення мети:

Залізна самодисципліна здатна замінити і талант, і геніальність.

А роздуми про мотивацію чи музу треба викинути із голови на шляху до великої мети.

Вірю в те, що прозріння війною не забариться, бо далі вже нікуди, далі – знову російський контабір.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

11-го лютого 2025 року.

ЧАС ВИЗНАЧАТИСЯ, БО У ПОВІТРІ ВЕРУЮЄ ВИБОРЧА КАМПАНІЯ

Україна переможе лише тоді, коли її очолять державники, яким Український народ є рідним. Військові чи цивільні – це не важливо. Головне – порядні люди, які здатні будуть приборкати системну політичну корупцію і опозицію до держави. Все інше є політиканством, що нічого спільного з державотворенням не має.

Бажано байбутнім керманичам розуміти концепцію побудови суверенної, демократичної, правової держави, де державні службовці і політики будуть служити Українському народові.

ДЕЯКІ АТРИБУТИ МОДИ МАЖОРНОЇ МОЛОДІ

Мода на дорогі краватку, годинник, авто, будинок, куплений диплом престижного вишу: якщо у вас цього немає, то ви лох, як каже сьогодні мажорна частина суспільства, та ті, хто до них тягнуться.

А батьки з великими грошима впевнені, що все можна купити. Потім таке чадо попадає завдяки батькам до влади і керує тими, хто їм писав дипломи і дисертації.

Це, на превеликий жаль, реальність.

УРОКИ ІСТОРІЇ

ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЦЕЙ ЛИСТ БУВ ЗНАЙДЕНИЙ У НАЦИСТСЬКОМУ КОНЦТАБОРІ

В ньому містилося наступне повідомлення, адресоване вчителям:

“Шановний вчитель, я пережив концтабір. Мої очі бачили те, що нікому не потрібно бачити. Газові камери побудовані кваліфікованими інженерами. Діти отруїлися кваліфікованими лікарями. Дітей вбивають навчені медсестри. Жінки та діти вбиті та спалені випускниками навчальних закладів.

Отже, маю підозри щодо освіти.

Моє прохання: допоможіть учням стати людьми. Ваші зусилля ніколи не повинні породжувати навчених монстрів або досвідчених психопатів. Читання, письмо та знання арифметики будуть важливими тільки якщо вони зроблять наших дітей більш людяними».

СПОГАДИ

Минуло сім років від того Конгресу АПН України, коли я публічно запропонував зовнішнє управління для України.

Війна, яку розв’язала терористична Росія, внесла свої корективи і у зміст, і у розуміння проблеми з урахування геополітичних змін.

Вступ до НАТО і ЄС на сьогодні виглядає примарно, а тому треба шукати інші альтернативи щодо безпеки України після перемоги над збоченою Росією.

Після ретельного аналізу у травні 2024 року мною запропоновано інший варіант: входження до Співдружності Великої Британії на правах домініона, про що 22 листопада 2024 року доведено до Посольства Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в аналітичній довідці для Посла.

Чому ми потребуємо саме такого розвитку подій?

Системна політична корупція і опозиція до держави. Ці два ганебні явища самотужки подолати ми не спроможні, бо їх очолює сама влада. Це зрозуміли наші союзники і тому наполягають на термінових виборах Президента України і народних депутатів України.

Але де гарантія того, що після виборів не прийдуть політичні авантюристи, як це було після майданів?

Тому вихід один: ЗОВНІШНЄ УПРАВЛІННЯ шляхом вступу до Співдружності Великої Британії після виборів нового Президента України, який, надіюсь, зрозуміє трагічність стану України за наявності системної політичної корупції і опозиції до держави.

Багато критиків є цієї позиції, але ці критики нічого не пропонують такого, що може реально, а не в обіцянках, вивести Україну у цивілізований світ від Росії.

ЗОВНІШНЄ УПРАВЛІННЯ

Чи потребує Україна зовнішнього управління?

(Із моєї доповіді на Конгресі
Академії політичних наук України
17 листопада 2017 року).

Процес модернізації вже сприймають не як спонтанний процес іманентного розвитку чи часткових запозичень, а як модель цілеспрямованого втягування певних країн у систему, коли одна чи кілька держав ініціюють і беруть на себе повноту відповідальності за модернізаційні процеси на підопічних територіях. Іншими словами, деякі держави у кризових ситуаціях потребують зовнішнього управління. Так було в Японії, Німеччині, Південній Кореї тощо.

Чи потребує Україна сьогодні зовнішнього управління, чи ми самі впораємось? Питання надзвичайно складне та потребує наукового аналізу і політичної відповідальності керівництва держави і громадянського суспільство.

Попередній аналіз показує, що в умовах воєнно-політичного конфлікту з Російською Федерацією, яка намагається знищити державну незалежність України як ззовні, так і зсередини шляхом розхитуван-

ня суспільно-політичної ситуації з метою провокування громадянської непокори та врешті доведення до ознак громадянської війни, сама Україна не зможе впоратись з існуючими викликами.

І справа не лише у агресії Росії проти України, а й у внутрішньополітичних процесах, які загнані політичною і економічною корупцією у глухий кут, із якого нам самим вже не вибратись. Тому слід чесно визнати, що Україна потребує зовнішнього управління. І чим скоріше це буде визнано нашим політичним керівництвом, тим скоріше Україна почне рух до цивілізованого демократичного світу від радянського минулого, яке сидить у нас майже на генному рівні від рядового українця до Президента.

Гірко про це говорити, але краще сказати гірку правду зараз, ніж дозволити Росії знищити нас як державу і націю. Іншого шансу і іншого часу для України може не бути.

12-го лютого 2025 року.

НЕДООГОЛОШЕНА ВІЙНА

Правовий статус війни треба визначити до її завершення (Перемоги), бо після Україні буде важко здійснювати правочини в Міжнародному Суді проти Росії.

Якщо у нас немає стану війни, то який статус буде у загиблих Українців і ветеранів цієї війни (чи не війни)?

Із Конституції України. Ст 105. Повноваження Президента України: 19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України; У нас зараз діє п. 20.

13-го лютого 2025 року.

КОРУМПОВАНО-БАНДИТСЬКА ГЕОПОЛІТИКА

На зміну дипломатії у геополітику увірвався чистий бізнес з елементами бандитизму.

«Великий слон» у посудній лавці вирішив, що йому все дозволено. Європа з острахом спостерігає за цим і намагається огризатися, але чи на довго?

Мюнхен 1938 року може повторитися за умови, якщо Європа і далі буде ліберальною. Час діяти жорстко і впевнено. Трампи приходять і відходять (або їх уходять), а Європа залишається.

Трамп усвідомлює той факт, що в Росії і в Україні влада повністю корумпована і її можна купити, як м'ясо. І це є гіркою правдою і трагедією для України.

Міністр оборони США Піт Гегсет у середу, 12 лютого, у штаб-квартирі НАТО у Брюсселі зробив різку заяву про завершення війни в Україні. Україна має укласти мирну угоду з Росією «просто зараз» та відмовитися від ідеї повернути всі окуповані території чи стати членом НАТО. «Кровопролиття має припинитися, і ця війна має закінчитися», – передав він слова Трампа.

«Ми, як і ви, хочемо суверенної України, що процвітає. Але ми маємо почати з визнання того, що повернення України до кордонів до 2014 року – нереальна мета. Погоня за цією ілюзорною метою лише продовжить війну та принесе ще більше страждань», – сказав Гегсет.

За його словами, Трамп досягне зниження цін на енергоносії, що послабить «військову машину» РФ і допоможе переконати російського диктатора Путіна сісти за стіл переговорів та укласти мирну угоду з «надійними гарантіями безпеки» для України, підкріпленими «європейськими та неєвропейськими військами». Водночас Гегсет відкинув членство України в НАТО або участь американських військ.

Стратегічно програшна позиція США повторює нереалістичний та наївний Будапештський Меморандум від 5-го грудня 1994 року, який Росія не збиралася виконувати і при першій можливості розв'язала непровоковану кровопролитну війну проти України, де вчиняє геноцид Українського народу.

Кремлівські керманичі розуміли, що їхні дії залишаються безкарними з боку цивілізованого світу, як це було під час Другої світової війн. Третя світова війна, яку світ боїться назвати світовою, не виключення: агресор дії безкарно.

США і союзники не можуть визнати свою провину за те, що терористичну Росію створили саме вони і дозволили погрожувати світові ядерною зброєю.

Світ не досконалий, бо ним правлять політична корупція з елементами бандитизму. Нічого нового з кам'яної доби: бандити стають політиками, а народи смиренно рухаються до залізної клітки для рабів.

Що робити нам, Українському народові?

Терміново проводити вибори і брати влади у свої руки, як це передбачено Конституцією України. На сьогодні влада узурпована у неконституційний спосіб, на що Український народ має реагувати сміливо і відповідально, бо історія майданів не може повторитися знову, коли владу захоплювали політичні авантюристи під видом демократичних змін.

14-го лютого 2025 року.

ПРОЩАННЯ З ІЛЮЗІЯМИ

1983 рік (32-й рік від народження).

10.03.1983: направив листа на десяти аркушах разом із партійним квитком до ЦК КПРС із заявою щодо виходу із партії.

26.04.1983: Наказом Главкома ППО звільнений з лав Радянської Армії.

20.05.1983: виключенй зі списку військової частини.

23.05.1983: зарахований вчителем історії в школі.

10.08.1983: звільнений з посади вчителя історії за рекомендацією партійних органів.

16.08.1983: зарахований на посаду помічника директора Сахалінського науково-дослідного інституту нафти та газу.

Так проходила адаптація безпартійного офіцера запасу до цивільного життя.

1983 – 1994: співпраця з японськими колегами від Науково-дослідного інституту нафти та газу з чисельними виїздами до Японії, де придбав неоціненний досвід державотворення.

16.10.1992: в паспорті громадянина СРСР отримав штамп і запис щодо Українського громадянства та повернувся на Сахалін з метою завершення роботи за контрактом до лютого 1994 року.

То була школа життя, яку я мав пройти до повернення на Батьківщину 6-го лютого 1994 року.

За сухими датами і словами тяжкі події, які визначили моє подальше ставлення до комуно-фашистської системи. Формувався характер і гартувалася воля, яку не зламати.

Пишу спогади молодому поколінню для розуміння того, що будь-які перешкоди на життєвому шляху треба долати з гідністю і мріяти про велике, до якого йти з відкритою душою і добрими намірами.

Сьогодні весь мій час зайнятий розбудовою двох важливих проектів: Академія політико-правових наук України і Наукова установа «Академія «Українська Політія», головною метою яких є формування науково-політичної еліти України.

Кожному Українцю терміново треба займатися будівництвом України в собі і навколо себе. Іншого рецепту не існує, бо все інше є політичною демагогією на кшталт постійно діючого процесу реформування та перебудови мертвої радянської системи, чого ми ще не позбулися за 33 роки.

15-го лютого 2025 року.

ПЕРЕГОВОРНА ПІНА І БАНДИТСЬКА РОСІЯ

До травня лідери переговорів можуть змінитися залежно від наближення до завершення війни, яку розв’язала терористична Росія проти України.

Вашингтон може втратити провідну миротворчу роль, а натомість Лондон вийде в лідери разом з Парижем і Берліном, що цілком логічно.

Відбуваються хаотичні дії щодо «мирних» переговорів з боку всіх учасників процесу. А все тому, що Росію не знали і не хотіли знати.

Росія інша. Вона існує у віртуальному світі, де є лише бандити і біомаса. Хто цього не знав, той програє у часі і у прийнятті адекватних ситуації рішень.

З Росією треба говорити з позиції грубої сили із застосуванням залізного паркану і припиненням дипломатичних та економічних відносин. Так треба діяти до того часу, поки Росія дійде кордонів Московії 1277 року, коли Московське князівство заснувала Золота Орда у ранзі свого улусу.

Інших варіантів немає. Інші варіанти існують лише в головах неосвічених і недальновидних політиків, які прагнуть лише особистого визнання, а не захисту суверенної України, де Росія вчиняє геноцид Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

Росії довіряти не можна, бо генетично їхні керманичі не спроможні дотримуватися своїх обіцянок і міжнародних законів. У кремлівців лише одежа європейська, а нутро істот із кам'яної доби.

Все ще вірю у колективний розум цивілізованого світу, який прозріє війною і приборкає Росію, але для цього треба дуже широко відкрити очі на реальну Росію, а не на ту, що вигадана самою Росією.

16-го лютого 2025 року.

СТАВЛЕННЯ ДО ІНФАРКТУ МІОКАРДА

8-го січня 1983 року – діагностовано інфаркт міокарда після смерті моєї Бабусі Мироненко (Щербаченко) Векли Олексіївни, 09.06.1893 – 07.01.1983, яка замінила мені матір з дня народження.

8-го січня 1984 року – повторно діагностовано гострий інфаркт міокарда після накопичення стресових життєвих ситуацій, що змінило моє подальше життя і ставлення до нього.

16-го лютого 2023 року (через 39 років) – втретє діагностовано гострий інфаркт міокарда з оперативним втручанням.

До активної діяльності повернувся 1-го березня 2023 року. З 1-го грудня 2023 року повністю відмовився від ліків попри протест лікарів, які діють виключно за протоколом без урахування особливостей окремої людини.

Головні ліки для мене – це активна життєва позиція і постійна зайнятість справою, до якої ставлюсь відповідально.

Мій мудрий Дідусь Мироненко Михайло Іванович, 25.05.1885 – 15.11.1969, який замінив мені батька, прожив довге життя і завжди був прикладом. Він говорив: «Людина – це саморегулююча біологічна система, яка не потребує втручання зовні». Помер без медичної картки.

Я не агітую ігнорувати лікарів, але треба вчитися управляти своїм організмом і не дозволяти йому розслаблятися. Я з жартом кажу: «У молоді роки одягнув портупею, а тепер боюсь зняти, бо розсиплюсь». Це жарт, але, як відомо, у кожному жарті є лише мала доля жарту.

Не знімайте портупею і бережіть себе, але не жалійте, бо жалість принижує людину.

17-го лютого 2025 року.

ВІД ДРУГОЇ ДО ТРЕТЬОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Тим, хто вважає війну, яку розв'язала терористична Росія в Україні проти демократичного світу, регіональним конфліктом.

ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЦЕЙ ЛИСТ БУВ ЗНАЙДЕНИЙ У НАЦИСТСЬКОМУ КОНЦТАБОРІ

В ньому містилося наступне повідомлення, адресоване вчителям:

"Шановний вчитель, я пережив концтабір. Мої очі бачили те, що нікому не потрібно бачити. Газові камери побудовані кваліфікованими інженерами. Діти отруїлися кваліфікованими лікарями. Дітей вбивають навчені медсестри. Жінки та діти вбиті та спалені випускниками навчальних закладів.

Отже, маю підозри щодо освіти.

Моє прохання: допоможіть учням стати людьми. Ваші зусилля ніколи не повинні породжувати навчених монстрів або досвідчених психопатів. Читання, письмо та знання арифметики будуть важливими тільки якщо вони зроблять наших дітей більш людяними».

Мій молодший син після чотирьох поранень і контузії повернувся з фронту і сказав мене: «Тато! Зверни увагу на підготовку і виховання патріотично мотивованих людей в Україні. Мотивований солдат і офіцер в бою добре знає свою справу. Серед мотивованих воїнів менше загиблих, бо вони мріють повернутися до свого дому, до рідних, як це робили наші пращури споконвіку. Вони бережуть себе і своїх побратимів, що є ознакою патріотично вихованої людини».

Між цими двома зверненнями є одне спільне: бажання добра майбутнім поколінням. Не можна злом і ненавистю виховувати молоде покоління.

Повторю свою тезу, яка є заглавною до журналу «суспільно-політичні процеси»:

«Держава, котра не дбає про розвиток гуманітарної освіти і науки, втрачає шанс сформувати громадянське суспільство та врешті отримує індиферентну масу, якій вже все одно де жити, на кого працювати, кому служити. У кінцевому підсумку держава втрачає саму себе – припиняє своє існування»

Петро Мироненко

Викладачам всіх дисциплін, від школи до докторантури, треба чітко розуміти: без гуманітарної підготовки і патріотичного виховання не можна отримати громадянина України, який мотивовано захищатиме свою Батьківщину. Не визнання цієї тези має бути червоною лінією для МОН і всіх закладів освіти.

Сьогодні ми увійшли у страшну за своїм цинізмом Третю світову війну з геноцидом Українського народу на очах цивілізованого світу. Цей цивілізований світ намагається знайти компромісне рішення щодо завершення війни, не розуміючи того, що з агресором компроміси не шукають, агресора знищують, а їхніх керманичів відправляють на лаву підсудних як міжнародних воєнних злочинців.

18-го лютого 2025 року.

КОМПЛЕКСИ І КАПРИЗИ КЕРМАНИЧІВ Є ПЕРШОЮ ОЗНАКОЮ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИКТАТУРИ

Україна за 33 роки незалежності пройшла шлях від президентської республіки через парламентсько-президентську до фактичного дуумвірату диктаторського типу. Юридично це кваліфікується як узурпація влади у неконституційний спосіб.

Згадав анекдот. Запитують студента: «Хто такий Леонід Брежнєв?» Відповідь студента: «Це політичний діяч часів Алли Пугачової».

Сьогодні на запитання студенту: «Хто такий Володимир Зеленський?» може послідувати відповідь: «Це діяч часів Андрія Єрмака, який на угоду терористичній Росії пересварився з усім світом».

Із теорії:

Диктатура (лат. dictatura – необмежена влада) – нічим не обмежена політична, економічна та ідеологічна влада у державі або певному регіоні однієї чи кількох осіб, класу, соціальних груп, які у своїх діях спираються на безпосереднє застосування апарату насильства (армії, поліції, карних установ), а також відповідний політичний режим.

Термін, що характеризує систему влади одного правителя або вузької та замкненої групи осіб (хунта), без конституції, або з номінальною конституцією.

Диктатура з погляду політології – форма здійснення влади, при якій влада, незалежно від форми та ставлення до влади, здійснює своє правління прямим, директивним шляхом. Незалежність цієї форми здійснення влади від форми влади і форми ставлення до влади яскраво показує приклад політичної системи, що виникла внаслідок Великої французької революції – форма влади – республіка, форма ставлення до влади – демократія, форма здійснення влади – диктатура.

==========

Чому так сталося в Україні, де за всіма ознаками мала б сформуватися класична демократична республіка?

Відповідь: незріле пострадянське громадянське суспільство не спромоглося стати єдиним джерелом влади в України. Конституція України de-facto не є Основним Законом України, результатом чого ми маємо Конституцію «на паузі» і безправне громадянське суспіль-

ство, чим і скористалися політичні авантюристи, які узурпували владу у неконституційний спосіб.

Українцям можна закидати, що влада обрана 73% Українського народу. Але є одна поправка: 73% від тих, хто брав участь у виборах, а це біля 30% від тих, хто має право голосу. Але це лише цифри. Фактично Український пострадянський народ лише зараз, під час війни, починає прозрівати щодо свого майбутнього і влади.

Продовжуємо прозрівати, якщо пострадянські шори на очах дозволяють розрізнити державників від політичних авантюристів, які завели Україну у війну.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

20-го лютого 2025 року.

У СУСПІЛЬСТВІ ПОЧИНАЄ РОЗГОРТАТИСЯ ДИСКУСІЯ ЩОДО УРЯДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

Формування Уряду національної єдності можливо або через Парламент, або через Майдан. Обидва варіанти сьогодні не реальні.

Залишається варіант: Угоду щодо завершення війни підписує коаліція держав-гарантів без Росії з введенням військ і зовнішнього управління, про що мною було сказано неодноразово. Системна політична корупція не залишає нам шансів вирішити це питання в рамках Конституції України, яка зараз «на паузі».

Трамп вимагає виборів в Україні, ЄС не погоджується з Трампом. Глобальний світ розколюється через Україну.

Істина, як завжди, посередині: і Трамп частково правий щодо вимог до України у частині корупції в органах влади, і ЄС має захищати свої інтереси.

Залишається знайти місце для України, яку розривають як зовнішній ворог, так і внутрішні чвари.

Це є наслідки 400-річної російської окупації, що викривило не

лише нашу ментальність, а й генетичний код народу-воїна.

Впевнений у тому, що перемога над збоченою Росією вже скоро станеться і Україна, народ якої прозріває війною, нарешті, стане єдиним джерелом влади, про що йдеться в Основному Законі України – Конституції, яка сьогодні «на паузі».

Наші головні вороги:

1. Системна політична корупція;
2. Опозиція до держави;
3. Терористична Росія.

Саме у такому порядку треба розглядати і алгоритми прийняття рішень щодо приборкання внутрішнього ворога і перемоги над зовнішнім ворогом.

Вірний діагноз є запорукою прийняття адекватних політичних рішень, на що наші політики і державні діячі майже не здатні.

Висновок:

Повна зачистка влади і політичної еліти, які не спромоглися за 33 роки побудувати демократичну правову державу, а натомість займалися реформуванням мертвої радянської системи державного управління, що і стало причиною нашого падіння аж до стану війни.

Будуймо Україну в собі і навколо себе для прийдешніх поколінь!

24-го лютого 2025 року.

Понеділок. 1097-й день Третьої світової війни.

[24.02.2022 – 24.02.2025]

ПОЛІТИЧНА ПЕНТАГРАМА

Пентаграма – плоский неопуклий багатокутник з п'ятьма вершинами та п'ятьма сторонами, що взаємно перетинаються між собою.

Ключове для політики: якщо сторони пентаграми та кути між ними рівні, то пентаграма є правильною.

Збочена Росія зіпсувала політичну пентаграму, через що глобальний світ потрапив у Третю світову війну, яку недолугі політики і науковці називають російсько-українською війною, українським кон-

фліктом тощо.

Від визначення наукового терміну війни, яку розв`язала терористична Росія, буде залежати політико-правові наслідки війни. Агресор має посісти на лаву підсудних та отримати справедливе покарання – смертну кару.

Безкарність за цю війну у майбутньому доведе цивілізований світ до масштабної катастрофи, від якої людство потрапить у кам'яну добу. Це аксіома, не розуміти яку можуть лише політичні авантюристи, які на війні займаються відвертим мародерством, що є воєнним злочином.

Із мого щоденника:

24 лютого 2022 року

ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА

Російське збочене народонаселення під керівництвом цинічного холоднокровного «колективного путіна» розв'язало Третю світову війну на території України проти західних демократій. Темрява пішла війною проти світла.

РОЗПОЧИНАЮ ХРОНІКИ ВІЙНИ

1-й день війни.

1. Ерефія військами пішла на Україну задля встановлення свого режиму в Києві, який за задумом кремлівців має підкорятися Четвертому Рейху – Росії.

2. Збройні Сили України мужньо відбивають окупантів.

3. Ерефія втратила сім літаків, два гелікоптера, масу танків і особового складу.

4. Прохід для окупантів з Криму виявився незахищеним.

5. Бійці острова Зміїного наодинці відбивають окупантів.

6. Уроки 2014 року не вивчені.

7. Один бувший ексголова СБУ у Москві радить, інший ексголова СБУ радить у Києві.

8. Надія на Збройні Сили України і на союзників.

9. Яловій владі саме час проявити здатність виконати Присягу на

вірність Українському Народові.

25 лютого 2022 року. 2-й день війни.

РОСІЯ (ЧЕТВЕРТИЙ РЕЙХ) ПОТРАПИТЬ НА «НЮРНБЕРЗЬКИЙ ПРОЦЕС-2» ЯК ТЕРОРИСТИЧНА ДЕРЖАВА

==========

Минуло три роки: сотні тисяч громадян України загинули на фронті і на окупованих територіях, понад десяти мільйонів біженців з України в інших державах, декілька мільйонів переселенців з окупованих територій про всій Україні.

Час всім нам прозріти і зрозуміти місце Україні у світі та наслідки бездарного державного будівництва протягом 33 років незалежності.

Ми ображаємось на Трампа, але в його хаотичній риториці є і справедливі звинувачення України у частині системної політичної корупції і доведення держави до війни нікчемними керівниками, які дбають лише про свої статки. На що ми ображаємось? На дзеркало, у яке не бажаємо подивитися зі страхом, бо там можна побачити винних за все, що коїться в Україні з мовчазної згоди Українського народу, який все ще живе у радянському концтаборі на правах рабів?

Трамп грає у багатоходовку на політичні шахівниці, де є США і Китай. Україна і Росія є об'єктами глобальної політики, долю яких вирішуватимуть без них. Це є факт і його треба прийняти спокійно, без образ і істерії.

Образа – це ознака слабкості, бо сильні духом і мудрі люди не заходять в ситуацію, із якої не існує цивілізованого виходу.

Наші керманичі останнім часом наговорили стільки дурниць, що напрошується питання: де вони навчалися і хто їх виховував? Як відомо, всі проблеми у людини мають корені в дитинстві, де було мало батьківської любові. Із недолюблених дітей виростають бездарні керівники і диктатори.

Після війни Український народ вийде сильнішим, але остаточно втратить довіру до влади, яка завела нас у війну своїми діями і злочинною бездіяльністю щодо підготовки держави і суспільства до війни.

Брехня і аморальність з боку влади у передвоєнні і воєнні часи

завжди має трагічні наслідки з мільйонними жертвами.

Мені особисто можна закинути звинувачення щодо позиції у 2019 році на виборах Президента України і це буде справедливо. Але маю пояснити.

Перед першим туром виборів від імені ГО «Академія політичних наук» я звернувся до Президента України Петра Порошенка з аргументованим проханням зняти свою кандидатуру на користь Ігоря Петровича Смешка – доктора технічних наук, віцепрезидента Академії. Але пан Петро Порошенко безпідставно був впевнений у своїй перемозі, що і стало трагедією для Українського народу. Всі наші президенти обиралися за рахунок протестного електорату: голосували не за Зеленського, а проти Порошенка.

Математика на виборах дуже проста: 25% – за Порошенка, біля 50% – протест проти Порошенка і 23% – за Зеленського. А якщо рахувати від громадян України з правом голосу, то це біля 7% за Зеленського.

Уважно подивіться в очі нашій історії: Віктор Ющенко своїми руками внаслідок внутрішньо-політичних чвар у своїй команді привів до влади Віктора Януковича, який зрадив Україну. Петро Порошенко через надмірну самовпевненість привів до влади Володимира Зеленського, який «великим будівництвом» зі своїми п'ятьма менеджерами завів ворога з Криму до Маріуполя без жодного супротиву, знехтував попередженням провідних розвідок світу щодо вторгнення Росії в Україну, чим спричинив масову міграцію у перші дні війни, а тепер на емоціях за сценарієм головних менеджерів свариться з основним стратегічним союзником США на користь Росії, чого не помічає лише сліпий.

Правда перших днів війни ще не відкрита, але вже сьогодні можна стверджувати те, що лише мужність Українського народу не дозволила Росії окупувати Україну за три дні, що було цілком реально через злочинну бездіяльність влади щодо підготовки до війни, а можливо і спланованої зраду.

На Нюрнберзькому процесі була пропозиція судити і СРСР за воєнні злочини у 1939-1941 роках. Але недалекоглядний компроміс між державами-переможцями не дозволив вчинити правосуддя над злодіями Радянського Союзу.

Сьогодні ми маємо наслідки Другої світової війни, бо не вивчені уроки. Не всі агресори були покарані.

Чи спроможні ми прозріти і виправити свої помилки щодо сприй-

няття Росії і своїх керманичів, які через системну політичну корупцію знищили демократичні засади державотворення, а Конституцію України поставили «на паузу»?!

Є небезпека у тому, що прозріння не відбудеться, ми станемо об'єктом глобальної політики і нами будуть воювати у своїх інтересах господарі світу.

Три роки Третьої світової війни.

Попереду:

1. Ґрунтовний аналіз того, що відбулося з Україною.

2. Відкриття правди про 33 роки постійно діючого процесу реформування мертвої радянської системи державного управління замість державного будівництва.

3. Зміна форми правління і моделі державно-суспільного устрою в Україні за умови виконання Конституції України в частині єдиного джерела влади, якщо прозріння війною не станеться.

Прозріння війною – це наше головне завдання.

Війна завершується. Залишаються горе, сльози, могили і випалені душі.

Україна переможе збочену Росію за підтримки союзників, але попереду важка боротьба зі своїми гнидами, які привели Український народ до війни.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

КУДИ РУХАЄМОСЯ?

Нам треба рухатись сінгапурським варіантом через домініон Великої Британії, бо самі ми системну політичну корупцію і опозицію до держави не подолаємо.

Патріотизм – це не гасла політиканів за трибуною Верховної Ради, а кропітка щоденна праця, яка має привести нас через диктатуру права до Правової демократії. Рухаємося від Росії.

СПОГАДИ

23-го лютого 1994 року.

У Баришівському РВК Київської області склав Присягу на вірність Українському народові.

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРАВА

Як приборкати системну політичну корупцію?

СІМ КРОКІВ

З холодною головою і гарячим серцем можна запропонувати такий алгоритм:

Президент України за поданням більшості у Верховній Раді та погодженням із союзниками подає нового Прем'єр-міністра України, який стане провідником руху України у бік демократичного світу;

Верховна Рада України затверджує Прем'єр-міністра України з наданням йому надзвичайних повноважень на перехідний період з правом сформувати Кабінет Міністрів України та видавати Декрети, що прирівнюються до законів України;

Верховна Рада України складає свої повноваження;

Президент України припиняє свої повноваження;

Кабінет Міністрів України de-jure стає Урядом національної єдності на перехідний період, а Прем'єр-міністр України виконує обов'язки Президента України;

Органи місцевого самоврядування складають свої повноваження з передачею їх виконавчій владі, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України;

Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів органів місцевого самоврядування провести після воєнно-політичної і суспільно-політичної стабілізації в державі протягом

двох років.

Можна, звичайно, пропонувати популістські шляхи, але сьогодні треба говорити правду. А правда полягає у тому, що всі три гілки державної влади і президент не впоралися з виконанням своїх конституційних повноважень. А тому треба вжити невідкладних заходів щодо подолання системної політичної корупції, ліквідації опозиції до держави, встановлення нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права шляхом формування перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями.

Уряд національної єдності скликає Конституційну Раду з метою підготовки Конституції України у новій редакції.

Український народ має стати єдиним джерелом влади в Україні, як того вимагає Основний Закон України – Конституція.

Або ми будуємо Україну для прийдешніх поколінь, або продовжуємо бути рабами у своїй державі, де безкарно правлять мародери.

СПОГАДИ

25-го лютого 2003 року призначений в Адміністрації Президента України на посаду керівника Управління суспільно-політичних питань, з якої вийшов на пенсію 25-го квітня 2005 року достроково за вислугою років (так буває на Банковій, коли ти позапартійний).

Це було друге запрошення до АПУ: перший раз з ГУР МО України переведений 25-го жовтня 1997 року і працював до 16-го червня 2000 року, після чого переведений на посаду заступника начальника Головного управління виховної роботи МО України.

Сьогодні з вдячністю згадую роки роботи на Печерських пагорбах, де здобув досвід з державного будівництва і зрозумів щодо системної політичної корупції, що роз'їдає державу і суспільство протягом 33 років незалежності до стану недієздатності і держави, і суспільства.

28.02.2025

МИР БЕЗ ПЕРЕМОГИ НАД ЗБОЧЕНОЮ РОСІЄЮ – ЦЕ ІЛЮЗІЯ

Президент США заявив, що не буде надавати Україні гарантії безпеки. Дональд Трамп вважає, що це має зробити Європа.

Безсистемно-хаотичний рух США і союзників до миру в Україні без силового і економічного примусу терористичної Росії вийти з України на кордони 1991 року стане каталізатором глобальної катастрофи, чорна хмара якої вже насувається.

Політика – це сама складна наука, вчити яку треба протягом десятиліть, а не приходити в неї з дитячої пісочниці.

Політія (за Арістотелем) – форма правління, коли заради суспільної користі править більшість. Як правило, в політії верховна влада зосереджена в руках воїнів, які озброюються за власний рахунок. Цю форму правління Арістотель вважав найкращою, оскільки «маса менш схильна до руйнування» Спотворенням політії є демократія.

Саме тому вже декілька років пропоную формування в Україні моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія», бо саме поняття «Демократія» згвалтоване до стану «анархія».

Рух України до «Правової демократії» лежить через «Диктатуру права», бо системна політична корупція, що довела державу і суспільство до стану недієздатності, не планує добровільної передачі влади, яка de-facto узурпована у неконституційний спосіб.

Шлях України до НАТО виявився не реальним, а тому треба заключати Договір щодо гарантій безпеки для України поза НАТО. Найкращий варіант – це зі Сполученим Королівством Великої Британії на базі вже підписаного Договору на 100 років з доповненням про гарантії державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості державних кордонів для України.

Займатися політиканством щодо підписання Мирної угоди з Росією, яку Росія не буде виконувати, як і всі договори з Україною до 2014 року, це зрада національним інтересам, якщо хтось в Україні цього не знає.

Передвиборча риторика політиканів щодо завершення війни укладенням мирної угоди не має нічого спільного з реальністю на майбутнє.

01.03.2025

ФОРМА ЗАТЬМАРИЛА ЗМІСТ, АБО ВІЛЬНЮС–2 (2013 рік).

Моє ставлення до керманича України, який з п'ятьма менеджерами очолює системну політичну корупцію, відоме.

Тому, без пояснень, зазначу таке:

1) Трамп не збирався вести перемовини із Зеленським, а тому перед «підписанням» прилюдно принизив Україну в особі президента і дозволив віцепрезидентові спровокувати сварку;

2) Команда Зеленського, де Єрмак (в костюмі) видав себе закулісним керівником України, не спромоглася підготувати президента України до зустрічі з Трампом, враховуючи особливості його характеру і негативного ставлення до самого Зеленського;

3) Банкова, яка узурпувала державну владу в Україні у неконституційний спосіб, про що я писав неодноразово, не здатна вести міждержавні справи за рівнем своєї підготовки, а тому дозволила втягнути президента у спровоковану сварку у Білому домі;

4) Якщо Зеленський терміново не звільнить Єрмака, то можна зробити єдиний висновок: в Україні de-facto президентом є Єрмак, а Зеленський працює при ньому прес-секретарем.

Історія сумна, але зрозуміла:

– Україною керують авантюристи, які з мовчазної згоди громадянського суспільства одночасно очолюють системну політичну корупцію і опозицію до держави;

– Український народ є заручником, а не єдиним джерелом влади, як про це декларує Конституція України;

Час для прозріння настав ще вчора, а сьогодні треба діяти тим, хто зі зброєю в руках відстоює незалежність України на війні, яку розв'язала збочена Росія через нашу слабкість.

Велика Британія може стати лідером у вирішенні питання війни і миру в Європі: сьогодні Зеленський прибуває в Лондон.

СПОГАДИ

28-го лютого 2022 року.

МРІЇ ЗБУВАЮТЬСЯ!

ШАНОВНІ ДРУЗІ, КОЛЕГИ!

За чотири дня війни перший раз поспав, бо вчора замовив гарний сон, у якому мав зустріти чорняву гарну жінку.

Наснився сон:

Зала Вченої Ради, де я захищаю дисертацію.

В президії три чорняві гарні жінки: моя Бабуся – Мироненко Векла Олексіївна (1893 – 1983), професор Шульгіна Тамара Максимівна (1923 – 2008) і академік Бехтерєва Наталя Петрівна (1924 – 2008). Всі три чорняві гарні жінки вольові і однієї кремезної статури.

Моя Бабуся виховала мене від дня мого народження, після смерті Мами. За всі роки я жодного разу не чув від неї поганого слова і завжди говорила: «Все буде добре! Ти маєш сам всього добиватись, бо ти один. Супроводжувати тебе будуть три ангела-охоронці».

Професор Шульгіна Тамара Максимівна вчила любити математику і філософію. Приймала у мене вступний іспит з математики у Ленінградському вищому воєнно-політичному училищі ППО у 1971 році. Вийшов казус: я взяв білет, прочитав і зрозумів, що російською мовою завалю іспит. Попросив дати мені три білета, але все відповім письмово. Тамара Максимівна погодилась і замітила, що це у неї перший такий випадок. Взяв три білета, написав, отримав свої п'ять балів і згодом став курсантом. З того дня мої добрі стосунки з Тамарою Максимівною продовжувались до 2008 року.

Академік Бехтерєва Наталя Петрівна. З кафедри психології я отримав направлення для участі в семінарах Інституту експерементальної медицини, яким керувала Наталя Петрівна. Пізніше Інститут отримав назву «Інститут мозку». Прийшов у приймальну з листом для отримання допуску, запросили пройти до директора Інституту. Наталя Петрівна читає лист, подивилась уважно на мене і посміхнулась. Думаю: «Мабуть щось не так». Наталя Петрівна каже: «Не хвилюйтесь. У мене батько Петро Володимирович». Така маленька дрібниця дозволила мені, курсанту другого і наступних курсів, спілкуватись з Великою людиною, яка навчила мене керувати собою і розуміти по-

ведінку людей з різною психікою.

Три чорняві гарні жінки сидять у президії Вченої Ради, де я захищаю дисертацію. Спілкування відбувається шляхом передачі думок на відстані, без слів.

Бабуся запитує: «Ти навчився опиратись лише на себе?»

«Так, але я завжди у подумках запитую у Вас поради перед тим, як прийняти важливе рішення. Це Ви стали моїм ангелом-охоронцем?» Бабуся посміхнулась і нічого не відповіла.

Професор Шульгіна Тамара Максимівна запитує: «Ти зрозумів, що є лише дві головні науки – математика і філософія?» «Так. Зрозумів, але важко цю тезу впроваджувати, бо немає розуміння між математиками і філософами». Тамара Максимівна каже: «Ти переконуй, все вийде».

Академік Бехтерєва Наталя Петрівна запитує: «Тобі вдалося навчитись керувати собою?» «Це було саме важке завдання, але, здається, навчився. Дякую Вам за науку!»

Три чорняві гарні жінки однієї кремезної статури стали для мене ангелами-охоронцями, які супроводжують мене у важкі миті і надають сили жити і розуміти ситуації, що складаються.

ШАНОВНІ ДРУЗІ, КОЛЕГИ!

Бажаю всім мати своїх ангелів-охоронців, які Вам допоможуть знайти вихід із безвихідних ситуацій.

Все буде добре!

Вчиться керувати собою!

Переконуйте математиків і філософів знайти порозуміння задля мирного розвитку цивілізації!

АРХІВИ НЕ ГОРЯТЬ

СПОГАДИ
(Із особистого щоденника П.В. Мироненка).

ХВОРИЙ НЕ ОПЕРАБЕЛЬНИЙ

Була слабка надія, що я десь трохи помилявся, коли у 2008 році поставив діагноз московитам-ординцям: «масова шизофренія у стадії пандемії».

Ні. Не помилявся. Все значно гірше. Треба відсікати Московію-орду, що зве себе Росією, від зовнішнього світу задля спасіння населення Землі від смертоносної епідемії.

Починається багаторічна російсько-українська війна.

Попереду горе і смерть.

16 березня 2014 року.

З повагою П.В. Мироненко

3.03.2025

РУХ ДО НАТО ВИЯВИВСЯ СТРАТЕГІЧНОЮ ПОМИЛКОЮ УКРАЇНИ, РЕЗУЛЬТАТОМ ЧОГО Є СОТНІ ТИСЯЧ ЗАГИБЛИХ НА ВІЙНІ.

З 1991 року наші керманичі розвертали Україну в усі сторони земної кулі і довертіли до війни: то нейтралітет, то позаблоковість, то багатовекторність, то НАТО.

Сьогодні зрозуміло те, що Україна зі своїми політиканами дійшла межі, за якою не існує мирного виходу у бік демократичного світу, якщо не прийняти аксіому: заключення Угоди з Великою Британією про гарантії безпеки поза НАТО, на що неодноразово звертав увагу, включно до Посольства Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

НАТО є неоднорідною структурою та не здатна ухвалити рішення щодо прийняття України.

Тому сьогодні громадянському суспільству треба терміново прозріти щодо своїх ОБРАНИХ та провести ЛЮСТРАЦІЮ під люстрою в дев'ять тон у залі засідань Верховній Раді України і, нарешті, поставити крапку у питанні політичного курсу України зі зміною форми правління і моделі державно-суспільного устрою, що вже не лише горить, а прориває́ться смертоносним вулканом, що може знести Україну з мапи Землі.

«Політична еліта» виявилася здатною лише на особисте збагачення та довела державу і суспільство до війни.

Час формувати науково-політичну еліту, яка займеться державним будівництвом на прикладах державотворення провідних країн світу, які за 30 років збудувати передові економіки з правовим порядком.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ має відкрити очі на політиків, які завели Україну у пекло. Досить терпіти політиканів і мародерів.

Будуймо Україну для прийдешніх поколінь!

5.03.2025

США І ГЛОБАЛЬНА ПОЛІТИКА

Глобальна політика правішає і США, схоже, цю тенденцію намагається очолити до того часу, поки математичне моделювання (ШІ) не стане основним інструментом у прийнятті стратегічних рішень, де вплив неадекватних політиків зійде на нівець.

Впевнений, що американці швидко прозріють щодо свого керівництва, яке втягує США у міждержавні конфлікти.

6.03.2025

РАШИЗМ МАЄ ЗНИКНУТИ

Якщо нацизм в Німеччині є явищем набутим, то рашизм є плодом генетичної мутації.

Тому для ліквідації рашизму треба знищити саму Росію, як державу, а на її території мають постати протекторати.

Ставлення до Росії має бути виключно дзеркальним: як Росія діє на окупованих територіях і з окупованими народами (у тому числі і в самій Росії), так треба вчинити з Росією: з її мовою, «культурою» тощо. Росія ніколи не зрозуміє демократичні підходи, вона розуміє лише грубу силу.

07.03.2025

ЖИТОМИР. ЗУСТРІЧ З МАЙБУТНІМ УКРАЇНИ

Вчора, 06.03.2025, за запрошенням кафедри філософії і політології мав честь говорити зі студентами і викладачами Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Це була чесна розмова про те:

як Україна опинилася у стані війни з Росією;
системну політичну корупцію;
опозицію до держави;
бажану форму правління в Україні;
Уряд національної єдності тощо.

Я бачив в очах студентів і викладачів велику надію на світле майбутнє України і розуміння того, що у кожного українця має бути свій фронт у війні, яку розв'язала терористична Росія проти демократичного світу на території України, де вчиняє геноцид Українського народу.

Такі зустрічі надихають на велику працю.

СПОГАДИ

7-го березня 2021 року.

У КРЕМЛІВСЬКОГО КАРЛИКА ВЛАДІМІРА ПУТІНА ЗНЕСЛО ДАХ

Карликова вівця Владімір Путін після виступу представника МЗС Китаю з того, що отруєння Навального є внутрішньою справою Росії, уявив себе слоном у крамниці і віддав наказ Генеральному штабу почати операцію з подавлення військових частин ЗС України в кордонах Донецької і Луганської областей України.

Висновники:

Росія і її воєнно-політичне керівництво заблукали в історії та зрозуміли заяви Китаю буквально, а тому стали на шлях розвалу РФ значно швидше, ніж прогнозували аналітики.

Росія, як і СРСР, загнала себе у повну міжнародну ізоляцію і прямує до самознищення. Перші воєнні дії з перетину лінії розмежування окупованого Донбасу або подавлення військових частин ЗСУ стануть початком кінця існування РФ.

Рекомендації:

Воєнно-політичному керівництву України треба негайно перервати дипломатичні відносини з РФ, ввести воєнний стан в державі, закрити всі кордони з РФ, заблокувати інформаційне поле України від будь-якої російської чи проросійської пропаганди.

Звернутися до США щодо воєнної підтримки України та впровадження зовнішнього управління до повного завершення воєнної агресії Росії в Україні та приведення політичного і економічного стану держави до норм міжнародного права.

Діяльність проросійської опозиції до держави в Україні заблокувати, а її учасників арештувати, або вислати до Росії.

Час на роздуми минув. Війна вже стукає у двері кожної Української родини.

Слава Україні!

Смерть ворогам України!

«МИРНІ» ПЕРЕМОВИНИ З РОСІЄЮ: ЦЕ ЩО?

Є Міжнародне право, де визначені терміни щодо агресора і жертви агресії. США нам пропонують на рівних перемовини з Росією та ще з поступками з боку України.

Поки є надія, що в США Конгрес отямиться щодо дій їхнього президента в питаннях «мирних» перемовин з Росією. Росію треба відключати від усіх економічних і фінансових операцій і тиснути до повної капітуляції і виходу з України.

У якості репарацій треба вимагати територію Росії, що прилягає до Чорного моря (Кубань), що заблокує діяльність Росії у Чорному морі.

08.03.2025

ЗУБИ ДРАКОНА І УКРАЇНЦІ

Спостерігаю за діями нової Адміністрації США і прийшла така думка: Українці в Україні і Українці в Канаді зламають зуби американцям, які зазіхають на волю Українців в Україні і в Канаді.

В Канаді Українців скоро стане більше, ніж в Україні, бо в Україні Конституція «на паузі», як і громадянське суспільство ще у радянському концтаборі.

Українці можуть довго терпіти, але ніколи не дозволять підкорити себе.

Якщо в США не отямляться, то вони можуть увійти у велику депресію до 100-річного «ювілею» минулої депресії.

Зуби дракона можуть з'їсти самого дракона.

СПОГАДИ

9-го березня 2021 року.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ

Ті, хто не отримав підготовку стратегічного рівня, намагаються діяти на оперативному та тактичному рівнях державного будівництва, а це формує стійку ситуацію консервації старих проблем і унеможливлює розвиток.

Держава, як і людина, потребує постійного руху, позитивних емоцій, накопичення знань і досвіду щодо цивілізаційного розвитку.

Для формування стану розвитку потрібні нові умови і кадри зі знаннями та навичками постановки і розв'язання стратегічних задач.

У мозку здорової людини справно працюють гнучкі і жорсткі ділянки. У хворої на психіку людини одна із ділянок бере на себе частину функцій іншої. Так само і в державі: гнучкі і жорсткі функції розвитку держави мають працювати злагоджено, без перекосу на користь однієї. Перекос призводить до диктатури, або анархії.

Сьогодні в Україні спостерігається нестійкий стан діяльності «мозку держави», де періодично гнучка функція заміняє жорстку і навпаки.

Такий стан не може бути довготривалим, бо виникає ситуація дестабілізації, або стійкої консервації хвороби суспільства, що у свою чергу доводить і державу, і суспільство до зламу (розпаду).

У Грецькій державі, яка ввела поняття «демократія» і «політія», обирали особливу групу мудрих політиків «Десять стратегів», які займались тільки стратегією розвитку держави.

Радив би нашим вищим керівникам держави вивчати позитивний досвід попередніх поколінь і держав, що досягали високих результатів і обов'язково утворити групу «Десять стратегів», які підкажуть вірний напрямок руху держави і суспільства без перекосів гнучких і жорстких функцій мозку. І тут має бути єдина умова: не куми і друзі, а незалежні фахівці зі стратегічним мисленням.

Рух України має бути в сторону правової демократії, бо саме поняття «демократія» на ментальному рівні Українського народу, і не

лише Українського народу, перетворилось в анархію без правил життєдіяльності.

Час обрати свій шлях і рухатись до цивілізованого світу, а не до варварів з півночі, які довели всьому світові здатність формувати людиноненависну політичну систему в себе і навколо себе.

Бажаю скорішого прозріння керівництву України задля руху до високорозвинених держав.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ, ДРУЗІ!
ПРО ОСОБИСТЕ І ВАЖЛИВЕ.

14-го лютого 2024 року від імені Міжнародної фундації національно-патріотичного єднання і духовності «Лицар Доброї Волі» в офісі Академії політико-правових наук України із рук двох поважних бойових генералів і представника Фундації Циганюка Павла Анатолійовича отримав Свідоцтво про відзначення статусом «Народний Герой України», орден «Народний Герой України» і посвідчення за № 348 від 14.02.2024.

Це була приємна подія як для мене особисто, так і для АППН України, яку маю честь очолювати з 2016 року.

Але з лютого 2025 року Павло Анатолійович Циганюк почав нагадувати про те, що за Народного Героя України я маю відпрацювати і вручити йому почесного доктора і академіка АППН України, що стало для мене несподіваним фактом, після чого змушений переосмислити саму подію вручення мені Народного Героя України з відповідними висновками.

Отримати нагороду від представників громадянського суспільства для мене було завжди важливіше за нагороди від держави, до якої маю складне ставлення з молодих років.

Тому приймаю рішення:

Відмовляюся від нагороди «Народний Герой України»;

Відзнаку, Посвідчення за № 348 від 14.02.2024 і Свідоцтво передаю Президії Громадських Об'єднань України, печаткою якої засвідчено нагороду.

Ніколи і нікому не вдавалося шантажувати мене.

Панові Циганюку П.А. маю зазначити таке: до вручення почесного доктора я не маю ніякого відношення, бо це компетенція наукових і освітніх закладів та установ, а для отримання диплома Академіка АППН України треба отримати рекомендацію двох членів АППН України.

Шкода, що до цього дійства були залучені поважні бойові генерали, які сьогодні захищають Україну від терористичної Росії.

12.03.2025.

ПЕРЕДБАЧУВАНА СЛІПОТА ГЛОБАЛЬНИХ ГРАВЦІВ

Історія Московського князівства (царства), Російської імперії, СРСР, Російської Федерації вчить лише одному: Кремлю і його керманичам довіряти не можна за будь-яких умов, бо обдурять. Про це писали і говорили протягом віків дипломати різних держав, історики, політики тощо.

З Російською Федерацією можна вести перемовини щодо завершення війни лише у тому випадку, коли керманич Кремля зі своїм оточенням опиняться на лаві підсудних в Гаазі, а керівництво Держдуми підпише Акт капітуляції перед Україною у присутності представників США, Великої Британії, ЄС і КНР.

Всі інші варіанти відносин з РФ не будуть мати позитивного результату. Це аксіома, яку треба засвоїти всім державним діячам, які прагнуть встановити мир в Україні.

Наступним кроком має стати розділення РФ на протекторати та передачею Краснодарського краю (Кубані) Україні, як контрибуцію з повним закриттям виходу РФ до Чорного моря.

Говорити з РФ з позиції рівних відносин – це відкриття шляху до майбутньої глобальної війни, після якої люди знову увійдуть у кам'яну добу, що вже було на Землі неодноразово.

СПОГАДИ

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ, ЯКИМ НЕБАЙДУЖА УКРАЇНА. ДУМИ ПРО УКРАЇНУ, РОСІЮ І МИР.

Багато хто навипередки пишуть про наближення миру з Росією і закінчення війни на базі Мінських угод.

Я прожив на Росії 25 років (навчався, служив, працював, ростив синів) і впевнено можу говорити, що мир сьогодні може бути лише на умовах Росії або війна.

Хто говорить інакше, той не розуміє Росію, грає на полі Росії, а таких в Україні більше третини і всі вони активні захисники «русского мира».

Причини:

1. Україна за майже 30 років ментально залишається радянською республікою і набула лише формальних ознак державної незалежності.

2. Конституція України (Основний Закон) є декларацією намірів і визначає лише повноваження інститутів влади за рахунок Українського народу, який не став фактичним джерелом влади в Україні.

3. Президент України de-facto не є гарантом додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

4. Відсутність Української Політичної Еліти не сприяє виробленню стратегії державотворення на базі української ментальності, історії, культури, традицій, української мови.

5. Українська влада через свою неосвіченість і небажання вчитись не розуміє справжні наміри Росії – нащадка Золотої Орди зі слов'яномовним населенням, яке постійно живе минулим та спотворює свою міфічну історію за рахунок історії України. Величі Росії без України не існує.

6. Відсутність комплексної Концепції розвитку держави не дозволяє Главі держави і Кабінету Міністрів України рівнозначно приділяти увагу всім секторам державотворення, наслідком чого є значні перекоси, чим повною мірою користуються олігархи і прихильники наживи за рахунок платників податків.

7. Прогресивної науки і освіти в Україні не існує і це на сьогодні є головним гальмом розвитку держави. Неосвіченим керівникам не

вистачає сірої речовини в голові для розуміння того, що без науки і освіти не може бути в державі громадянина, який здатний цю державу захищати.

8. Україна рухається у напрямку виховання індиферентної маси народонаселення, якій все одно де жити, на кого працювати, кому служити.

Наслідок:

Україна може стати на шлях припинення свого існування, про що мріє Росія.

Рекомендація владі:

1. Терміново заключити Договір про особливе партнерство зі Сполученими Штатами Америки і de-jure оформити пряме зовнішнє управління на період до 25 років (період підготовки нового покоління для управління державою).

2. Ігнорування щодо зовнішнього управління через надмірну політичну корупцію в Україну прийде війна з чисельними людськими жертвами.

З повагою і все ще з надією

доктор політичних наук П.В. Мироненко
15 березня 2020 року

18.03.2025.

ВІЙНОЮ НЕ ПРОЗРІЛИ

1. Україна перейшла у ранг об’єкта глобальної політики;
2. Громадянське суспільство у ступорі;
3. Конституція набула ознак декларації;
4. Інститути державної влади недієздатні;
5. Системна корупція роз’їла фундамент державності;
6. Великій Британії саме час взяти Україну під свій захист поза НАТО і ЄС.

19.03.2025.

МОВА ЯК ЗБРОЯ

Колега запитує: «Ти весь час говорив українською?»

Відповідаю: «Ні, бо понад 25 років мешкав серед російського збоченого народонаселення. Але з 1994 року, коли повернувся в Україну, мова мого козацького роду є моєю зброєю і зброєю моєї родини, де у кожного свій фронт проти терористичної Росії».

У деяких закладах освіти і наукових установах України, я вже не кажу про органи державної влади про всій вертикалі, ще лунає мова агресора, який вчиняє геноцид Українського народу.

Чому так?

Ми все ще у радянському концтаборі, де нами управляють методом зомбування без права на свою думку.

Відсутність державницької ідеології протягом трьох десятків років привело нас до війни і треба з цього робити висновки щодо державного будівництва на основі проукраїнської ідеології.

Там, де немає української мови, там немає України. Зайдіть за куліси на Банковій, чи на Грушевського і ви там не почуєте Української мови, бо там немає України. Дуже сумно.

СПОГАДИ

ДО ВІЙНИ ЗАЛИШАЛОСЯ ДЕВ'ЯТЬ ДІБ

15-го лютого 2022 року.

І ЗНОВУ ПРО РОСІЮ

1. Росія на чолі з путіним є центром світового тероризму.

2. Путінізм – це фашизм у сучасній квазі демократичній обгортці.

3. Ці визначення треба ввести у понятійно-категоріальний апарат політичної науки для адекватного розуміння держави, що провокує людство на самознищення через патологічне несприйняття цивілізаційного розвитку.

4. Путін через неспроможність до стратегічного мислення здатний лише на знищення свого народу, як і всі його попередники.

5. Росія – це територія, де народжуються лише хворі на голову люди через системне пиятство.

6. Самий «великий» демократ на росії є великодержавним шовіністом і не треба чекати від цього народу позитивних змін.

Додаток:

7. Росію треба добре вивчати, бо за незнання ворога можна дорого заплатити життями Українського народу.

8. Від росії постійно треба чекати агресію і бути готовим до масштабної війни, яка вже насувається.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ: ДІАГНОЗ УКРАЇНІ

1. Системна політична корупція, що під час війни має кваліфікацію «мародерство» та підлягає покаранню за законами воєнного часу. Очолює системну політичну корупцію вище керівництво держави з мовчазної згоди громадянського суспільства.

2. Опозиція до держави, що є суто українським феноменом пострадянського типу. Опозиція до держави підлягає ліквідації у політико-правовий спосіб негайно. Але тут ж одна особливість: опозицією до держави є сама держава, яка перетворила органи державного управління на віртуальні інститути влади у неконституційний спосіб, що є повною узурпацією влади.

3. Війна, яку розв'язала терористична Росія проти України. Саме у такому порядку треба розглядати наші головні проблеми (біди).

Єдиний вихід – це формування Уряду національної єдності під тиском союзників на чолі з Великою Британією, бо всі інші способи виходу із війни, подолання системної політичної корупції та ліквідації опозиції до держави матимуть трагічні наслідки для України.

Тому саме час терміново формувати науково-політичну еліту на заміну політичним авантюристам, які перетворили Україну на театр воєнних дій, про що я попереджав у 1995 році при аналізі воєнно-політичної ситуації навколо України.

Третя світова війна затягує світ у темряву, де правлять мародери на крові Українського народу.

7-го квітня 2025 року.

У дзеркало, шановні добродії, треба частіше дивитись.

Стратегічна помилка у державотворенні сталася у 17 сторіччі, коли подались до Московії.

Досить соплі жувати та хаяти те, що було з 1991 року. Нам всім треба рухатись вперед, переймаючи досвід провідних країн світу. Ми ж чекаємо доброго дядька, а самі на пічі сидимо і поливаємо брудом владу, яку самі ж і обрали.

Скрізь винне дзеркало, шановні добродії.

7-го квітня 2022 року.

ЗБОЧЕНА РОСІЯ НІКОЛИ НЕ СТАНЕ ІНШОЮ

87% збоченого російського народонаселення підтримало путіна і війну проти України та геноцид Українського Народу.

Адекватній людині це не зрозуміти. Логіки в діях людиноподібних істот на росії немає, бо то нелюди.

Це народонаселення за своїм розвитком знаходиться у третьому тисячолітті до нашої ери, за 5000 років від нашого часу, коли на Кам'яній могилі наші далекі пращури залишали нам малюнки мамонтів.

Головна історична місія на росії:

ВІД «ТРЕТЬОГО РИМУ» ДО «ЧЕТВЕРТОГО РЕЙХУ».

З маніакальною настирністю наші керманичі звертаються до російського народонаселення з поясненнями щодо ганебної поведінки їхніх збоченців в Україні. Ці звернення націлені не далі, як до мікрофона, бо на росії ніхто не почує, а якщо почує, то не зрозуміє, а якщо зрозуміє, то не повірить, бо вірить виключно путіну і своїм змі.

Нашим керманичам треба уважно вивчити історію орди – московії – росії і не займатися пустими справами у той час, коли їхньої уваги потребує Український Народ.

Після воєнних злочинів збоченого російського народонаселення в Українських містах і селах немає чого говорити з росією на прямих перемовинах. Треба видати Міжнародне доручення третій державі для ведення переговорного процесу з росією, а Україні ретельно готувати матеріали для Міжнародного кримінального Суду ООН в Гаазі щодо геноциду Українського Народу.

Поведінка збоченого російського народонаселення не стане іншою ні зараз, ні після путіна, ніколи. Хто цього не розуміє – той не знає росії.

СПОГАДИ

11.04.2021

ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Багато століть під гнітом російської і не лише російської імперії перетворили Український народ у народонаселення, яке змушене було терпіти насилля заради виживання нащадків. Іншими словами: інстинкт самозбереження подавив волю до громадянського самоутвердження.

За цих умов ми втратили навики до державотворення і опинились на межі втрати національної ідентичності.

Сьогодні Український народ робить перші не впевнені кроки на шляху утворення національної держави і ці кроки виявляються дуже важкими, з російськими кайданами на ногах і на самосвідомості.

Державотворення ускладнюється ще і тим, що Росія переселила велику кількість свого населення задля агресивного засилля російської мови і процесу подавлення української і це, треба чесно визнати, їй вдалося.

Російськозалежне населення України роз'їдає тіло України через слабкість громадянського суспільства і бездарну владу, що ми з вами обираємо то за гречку, то за ілюзорні блага.

Який рецепт можна дати нам всім, Українському народові?

Кожному наполегливо будувати Україну в собі і навколо себе.

На етапі, коли Україні загрожує держава-агресор Росія, доцільно ввести зовнішнє управління, про що я стверджує вже більше десяти років поспіль.

Закрити державний кордон з Російською Федерацією і адміністративний кордон з окупованими Росією українськими територіями.

Перервати дипломатичні відносини з державою-агресором Росією.

Корупцію і опозицію до держави прирівняти до державної зради.

Лише сильне громадянське суспільство може побудувати сильну державу для своїх нащадків.

13.04.2025.

НАША ТРАГІЧНА ІСТОРІЯ.

13-го квітня 2022 року до друку спрямовано випуск № 19 журналу «Суспільно-політичні процеси, де введено главу «ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА», що серед колег-науковців не знайшло підтримки щодо самого терміну.

Минуло понад трьох років, протягом яких генетично збочене російське народонаселення на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним вчиняє геноцид Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

У своїй книзі «Спогади про майбутнє. Хроніки війни (24.02.2022–24.08.2022)» я постарався дати характеристику російському народонаселенню, яке за розвитком мозку знаходиться у кам'яній добі. Хто цього не зрозумів, той не здатний прогнозувати дії кремлівців і зомбованого народонаселення.

Наші керманичі від першого президента до останнього є продуктом радянської та пострадянської доби і працювали (працюють) у фарватері російської неофашистської ідеології, що отримала термін «рашизм».

Тому Україна з 1991 року швидкими темпами рухалася до війни 2014 року, що перетворилася у Світову з 24.02.2022 р. Це було немину-

че через повне знищення оборонного комплексу України за замовленням Росії і патологічної жадоби щодо особистого збагачення наших керманичів, яких ми обирали.

«Україна – не Росія». Під такою назвою 28.11.2003 р. підписано друку книгу Леоніда Кучми, до масового розповсюдження у 2004 році був причетний і я зі своїми колегами на Банковій, 11. Книга мала на меті змінити міжнародний вектор розвитку України у бік демократичного світу, але народження олігархату у той час не дозволив відійти від Росії і привів нас до війни, що цілком логічно з огляду на нашу історію, коли Український народ з його культурою, мовою і традицією знищувався Росією через патологічну ненависть всього українського.

Час збирати камені, бо все давно розкидано і зрозуміло, хоча не всіма.

На порозі вибори, проти яких я, маленький Українець, особисто проти через розбрат у державно-суспільних стосунках.

Вже писав, але повторю для зрячих:

Якщо ми бажаємо вижити у цій жахливій війні, то треба за підтримки союзників визначити Уряд національної єдності з надзвичайними повноваженнями з правом видавати акти на рівні закону на термін два роки, протягом яких привести державно-суспільні відносини до цивілізованого демократичного стану;

Верховна Рада після затвердження Уряду і Президент мають добровільно скласти повноваження;

Вибори сьогодні чи протягом півроку не принесуть миру, але можуть стати спусковим гачком громадянської війни, чого так вперто добивається Росія.

Ось така думка людини, яка у 1994 році приїхала в Україну задля побудови України в собі і навколо себе з найкращого, що є у світі.

Все ще вірю в силу Українського народу!

14.04.2025.

НОВІ «ЧАПАЄВИ».

Шаміль Крутков, 27-річний підполковник, командир 93-ї ОМ бригади «Холодний Яр», публічно заявив про те, що прийдеться мобілізувати 18-річних українців на війну, яка, на його думку, триватиме довго.

27-річному «Чапаєву» треба займатися ретельною підготовкою особового складу до рівня, що унеможливлює шалених втрат, які відбуваються сьогодні через нездатність командирів вести належну підготовку до бою, а часто і через власну недієздатність до адекватного керування військами на війні, що потребує не лише гасел про мобілізацію 18-річних Українців, а й відповідного рівня підготовки.

27-річному «Чапаєву» треба звернути особливу увагу на своїх «побратимів» з інших військових формувань та поліції, де є вже підготовлені до військової справи люди, які сьогодні по всій Україні виконують «ПЛАН МОБІЛІЗАЦІЇ», що нічого спільного з підготовкою військ до ведення бойових дій під час війни не мають.

Днями на станції метро «Університет» спостерігав «картину»: п'ятеро поліціянтів у чорній формі і четверо військових перевіряють документи молодих людей. І так по всій Україні: це декілька сотень тисяч підготовлених бійців для фронту, а вони займаються пошуком «ухилянтів», які переважно забезпечують фронт на робочих місцях і платять податки для того, щоб фронт вижив.

Порада 27-річному «Чапаєву»: займайся своєю справою таким чином, щоб тобою пишалися підлеглі і не лізь туди, чого не знаєш, бо саме через самовпевненість таких «Чапаєвих» Україна втратила вже понад одного мільйона громадян, які загинули на фронті і в тилу.

І на завершення: влада відгороджується фургонами і броньованими поліціянтами від Українського народу замість того, щоб дбати про здійснення конституційних повноважень у період війни. Але у нас не війна, а воєнний стан.., під час якого у кожному селі і місті вже бракує місця для поховання воїнів, які не дозволити здати Україну за три доби.

15.04.2025.

ТЕРМІНОЛОГІЯ І ВІЙНА.

Від визначення черговості головних проблем залежать державно-суспільні стосунки, які все більше рухаються у бік тектонічного розлому.

Пропозиція щодо черговості проблем, наголошені мною у 2017 році:

1) Системна політична корупція;

2) Розгул опозиції до держави під керівництвом Росії;

3) Війна.

Перші дві проблеми привели нас до війни.

За стратегічні прорахунки керівників держави України сьогодні платить своїми життями Український народ.

Гра у піддавки з Росією заради власних інтересів керманичів прогнозовано привела Україну до війни з ворогом, який віками мріяв про знищення всього українського.

Історія не відкрила нам очі на терористичну Росію з генетично збоченим народонаселенням, здатним лише вбивати, гвалтувати і знищувати все на своєму шляху заради задоволення патологічних потреб кремлівців.

А тим часом в Україні відбувається тектонічний розлом між владою і народом, які не перетинаються у просторі: сини і доньки Українського народу гинуть, а діти представників влади разом з владою займаються мародерством на війні, про що у світі знають до кожної вкладеної гривні, долара чи євро.

Чи ми сліпі, чи ще у радянському концтаборі. Швидше за все – друге, бо концтабір зламує не лише душу, а й генетику.

За 400 років російської окупації Український народ зі своєю мовою, культурою і традиціями вижив і це є великим дивом, бо інші народи за такий час зникали.

Ми не зникли, але ментально стали слабшими за пращурів, які виборювали волю для своїх нащадків.

Перебуваючи за межами України 25 років (1969 – 1994) я звернув увагу на дивний феномен українства за кордоном: ми зберігали Україну в собі, а в Україні у цей час вкорінилася російщина. Саме це

стало причиною війни. Першими відійшли Крим, частина Донецької і Луганської областей, ті регіони, де майже не було України.

24 лютого 2022 року я написав у своєму щоденнику «ПОЧАЛАСЯ ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА». У квітні мої щоденники вийшли з друку під назвою: «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога», де охоплено період з 24.02.2022 до 24.04.2022.

Від визначення терміну буде залежати політико-правові наслідки війни. Не можна глобальні проблеми називати регіональними, бо згодом вони можуть стати причиною глобальних катаклізмів зі знищенням всього живого на Землі, що було вже неодноразово.

В один період на Землі понад 50 тисяч років разом існували два вида людей: неандертальці (Homo neanderthalensis) і людина розумна (Homo sapiens). Про зникнення перших написано багато наукових праць, де термінологічно закладена головна помилка, яка сьогодні рухає людство до самознищення: «Людина розумна» виявилася агресивнішою за неандертальців та знищила їх.

Ген агресії не дозволив «людині розумній» жити у злагоді з природою, а тому логічно відбувається рух до кам'яної доби.

Третя світова війна крокує Землею і від політико-правового визначення того, що відбувається в Україні, буде залежати майбутнє людства. Саме так: Україна є центром геополітичних подій.

Будуймо Україну в собі і навколо себе, бо за нами нащадки, заради яких ми маємо зламати генетичний код агресії та донести цивілізованому світові всю правду про збочену Росію.

16.04.2025. (*Продовження*).

ЛЮДСТВО ПРОВАЛЮЄТЬСЯ У ТЕМРЯВУ

Звичаї і закони в'язниці тоталітарних режимів виявилися сильнішими за демократичні закони, мораль і політичну культуру, що набуті людською цивілізацією.

Історія не вчить людину розумну (Homo Sapiens) протистояти злу, а тому сьогодні маємо розвинуту систему терористичних організацій і держав, які спроможні знищити будь-яку демократичну державу.

Щось не так з генетичним кодом людини, яка не спроможна протистояти злу і насиллю. Не тому нас вчать. Добро має захищати свої цінності зі зброєю в руках до повної ліквідації терористичних організацій і держав – спонсорів тероризму.

Демократичні держави на чолі зі Сполученими Штатами Америки останні майже 80 років живуть у віртуальному світі, де поруч з їхньої згоди і системної підтримки визріли терористичні організації і держави, які сьогодні загрожують людській цивілізації.

Як таке могло статися?

На це питання треба дати вичерпну відповідь з ретельним аналізом і моделюванням реального стану розвитку людської цивілізації з урахуванням стратегічних прорахунків, що призвели до виникнення держав-спонсорів тероризму.

Держави – спонсори тероризму мають бути ліквідовані як ракова пухлина на тілі людської цивілізації.

Прощення збоченій росії, ірану тощо призведе до повного колапсу.

16.04.2025.

ПОМСТА Є НАЙГІРШИМ ПОРАДНИКОМ НА ВІЙНІ.

На війні треба планово знищувати ворога та витискати його зі своєї території, а не займатися воєнно-політичними авантюрами та піаром на горі Українського народу.

ІЗ НОВИН:

«Помстилися за Суми: ЗСУ уразили базу ракетної бригади армії РФ на Курщині, яка завдала удару у Вербну неділю».

ДО МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Добігав кінця квітень 1968 року.

Мій 10-й клас Привільської середньої школи Слов'янського району Донецької області готувався до випускних екзаменів.

На комсомольських зборах я склав обов'язки секретаря комсомольської організації школи, які виконував два роки.

Всім класом фотографувались для альбому на пам'ять про шкільні роки. На фото – це я у 10-му класі.

ФОТО:
19 квітня 1968 року.

Тоді я виглядав самим старшим у класі, але сьогодні все змінилось.

Кожний із нас мріяв про світле мирне майбутнє через навчання у вищих і середніх навчальних закладах, де мали отримати наступну освіту.

Особисто я мріяв стати хірургом, але не сталося, про що шкодую й досі. Доля повернула мене в сторону військової освіти, але вже після строкової служби у військах ППО в Кара-Кумах на кордоні з Афганістаном (1969-1971).

Чи треба мріяти про нездійсненне?

Велика мрія спонукає до самоорганізації, а це вже позитив. На шляху до мрії можуть бути різні дороги, крокуючи якими ми набираємось сил і досвіду.

Без великої мрії людина втрачає часто і саму себе, випалюється із середини мілкими справами, що видаються важливими на той час.

Мій Дідусь вчив мене з дитинства керувати собою і завжди казав: «Навчися керувати собою, все інше подолаєш». Так і сталося: подолав все, що було темним на моєму шляху, бо завжди йшов до світла.

Шлях до світла зберігає душу і продовжує дієздатне життя. Тому тепер я раджу своїм синам, онукам, колегам, друзям, учням діяти зі світлими помислами заради добра, бо лише світло і добро мають право на життя.

Мрійте, молоді мої друзі, і не бійтесь мріяти про велике і нездійсненне, бо лише велика мрія виведе Вас на дорогу, де ви почуватиметеся гідно і вільно.

Багато хто із Вас, хто читає це, скаже: «Ідеаліст ви, Петре Володимировичу». Пройде багато років і Ви зрозумієте те, що тут написано, але роки повернути не можна. Мрійте зараз і про велике.

У моєму віці настав час збирати каміння.

Мрію створити Український Гарвард, де будуть навчатись майбутні керівники держави, яким не байдужа Україна і Український Народ.

Мрія має бути великою.

З повагою до кожного із Вас

доктор Мироненко

21.04.2025.

ЗГАДУЮТЬ:

Будапешт (1994), Бухарест (2008), Московський патріархат в Україні тощо.

Будапешт (1994), Бухарест (2008) тощо нічого спільного з реальністю не мають, бо наші керманичі займалися не захистом України, а особистим збагаченням та відігравали Росії.

Московський патріархат в Україні й досі має найбільшу кількість парафій під захистом влади і це на 11-му році війни.

Не треба бути наївними: Україна – це театр воєнних дій між Росією і НАТО, про що я писав у 1995 році («Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога. Частина І», стор. 8-10):

« … Спрямованість розвитку воєнно-політичної ситуації навколо України поряд із загальними тенденціями будуть визначати хід глобальних процесів.

На східному напрямку в період розширення НАТО можливе зростання напруженості між Альянсом і Росією з приводу сфер впливу, що призведе до посилення тиску з боку останньої на Україну.

Реалізація стратегічного курсу Росії, основою якого є націоналізм і зовнішня експансія, призведе до спроби воєнно-силової інтеграції України в лоно російської державності.

Це може призвести до формування умов виникнення регіонального воєнно-політичного конфлікту між Росією і Україною, або між Росією і НАТО, де територія України може опинитись в якості театру бойових дій.

P.S. від сьогодні:

Аналітична служба ГУР МО України постійно надавала об'єктивну інформацію щодо планів Росії, але воєнно-політичне керівництво України, яке від президента до президента змінювало зовнішньополітичний курс держави, призвело до повного розмивання зовнішньої політики, що стало причиною двох Майданів і, врешті, російсько-української війни.

Український Народ вистоїть у цій жахливій війні, але попереду мають бути зроблені висновки щодо політичної конструкції держави і її воєнно-політичного керівництва на перспективу.»

Поки Український народ не стане єдиним джерелом влади, як це декларується в Основному Закону України (Конституції), Україна буде у фарватері Росії.

З 2017 року постійно наголошую на головних проблемах України:

1) Системна політична корупція;

2) Опозиція до держави;

3) Російська воєнна агресія.

Саме у такому порядку треба розглядати наші головні проблеми, бо через перші дві маємо війну.

Знову повернуся до своїх щоденників: «Спогади про майбутнє. Хроніки війни із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2022)».

Стор. 69:

«27 лютого 2022 року. 4-й день війни.

НАСТАВ ЧАС НЕПОВЕРНЕННЯ

США І Китай вже мають терміново вступити в діалог щодо подальшої долі Четвертого Рейху, який вийшов з під контролю та став небезпечним для цивілізованого світу.

Ребус: Запорізька АЕС – путін у бункері на Уралі. Треба швидко розгадати.

ЗВЕРНЕННЯ

ШАНОВНІ ДОБРОДІЇ!

Науковці АПН України другий рік пропонують ввести в обіг поняття «Опозиція до держави» до тих, хто виступає проти України в Україні і «Четвертий Рейх» – до держави-агресора. Вказані поняття відображають стан об'єктів, до яких це вживається, бо інші поняття є розмитими.

Час вживати жорсткі і виправдані поняття по відношенню до ворога як зовнішнього, так і внутрішнього.

Слава Україні!»

Минуло понад трьох років жахливої війни, яку розв'язала Росія на території України, де вчиняє геноцид Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

«Цивілізований» світ виявився яловим щодо вирішення глобальних воєнно-політичних проблем, бо не здатний до системного мислення через притуплення ролі інстинкту самозбереження.

Людство увійшло в епоху Штучного інтелекту на фоні зниження природних якостей людини і всього живого на Землі, що рухає нас у бік розумової деградації і самознищення, що вже відбувалося на Землі неодноразово.

Саме час США і Китаю отямитися та вжити невідкладних заходів щодо припинення війни в Україні, приборкання Росії як держави-агресора без будь-яких поступок на її користь.

Україна має повернутися до кордонів 1991 року з урахуванням контрибуцій від Росії за населені збитки. Доцільно було б відгородити Росію від Чорного моря шляхом передачі Україні територію вздовж

російського берегу Чорного моря як контрибуцію. Агресор має бути жорстоко покараний, а не вийти з війни на білому коні.

Пропозиція:

Враховуючи недієздатність НАТО і США щодо захисту України від Росії, реальним кроком може стати входження України до Співдружності Великої Британії поза НАТО. Це убезпечить Україну від подальших посягань Росії на нашу територію. Все інше, яка показує час, не приведе до безпекових гарантій для України.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Доктор Петро Мироненко

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПОВІДОМЛЕННЯ

23.04.2025.

1155-й день Тотальної війни проти Українського народу.

Сьогодні у Переяславі відбулося Організаційне засідання Переяславської філії Академії політико-правових наук України, яку очолив академік-секретар, ректор Університету Григорія Сковороди у Переяславі, дійсний член (академік) АППН України, доктор історичних наук, професор Коцур Віталій Вікторович.

Заступником академіка-секретаря Філії затверджено дійсного члена (академіка) АППН України, доктора політичних наук, професора Дем'яненка Бориса Леонідовича.

Вченим секретарем Філії затверджено академіка АППН України, кандидата політичних наук, доцента Прядко Тетяну Петрівну.

Президент АППН України Петро Мироненко вручив двадцять один диплом новим членам АППН України, кожному свою книгу

«Спогади про майбутнє. Хроніки війни із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2022)», а також презентував наукове видання Академії «Енциклопедія політики і права» за редакцією В.П. Горбатенка і П.В. Мироненка.

На Київщині це перша філія АППН України, яка має стати у стрій флагманів формування науково-політичної еліти України поруч з Дніпровською, Черкаською, Закарпатською, Прикарпатською, Чернігівською, Тернопільською філіями.

Вчена рада АППН України

24.04.2025. Четвер.
1156-й день Тотальної війни проти Українського народу.

АРХІВИ НЕ ГОРЯТЬ.

Квітень 2021 року, нарада в Херсонській обладміністрації за участю президента України та представників Південного командування.

Генерал-майор Володимир Миронюк:

– Пане президент, нам потрібна допомога цивільної влади у відведенні землі під будівництво укріплень і будівельна техніка. Крім того, наявними силами ми не можемо забезпечити прикриття цього напрямку в разі можливого наступу противника. Якщо не буде поси

Президент Володимир Зеленський, (звертаючись до Єрмака):

– Андрей, почему этот генерал меня пугает?

Так готувалося до війни наше політичне керівництво з москальською ментальністю, яке за Конституцією є гарантом територіальної цілісність держави тощо.

Відкриту фазу підготовки до війни Росія розпочала у грудні 2012 року заміною керівників силових відомств на громадян Росії (МО, СБУ, МВС, Головне управління охорони президента), про що «не знав» лише той, хто грав за правилами Росії.

Доктор Петро Мироненко

25.04.2025.

П’ятниця. 1157-й день Тотальної війни проти Українського народу.

НЕАДЕКВАТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ВІД США.

В США не знають Росію, не розуміють росіян, а тому пропонують неадекватні рішення, що заведуть міжнародне право у глухий кут.

Терористична Росія і російське збочене народонаселення здатне лише вбивати, гвалтувати та знищувати все навколо заради своєї міфічної величі. А тому Росію треба повністю ізолювати від цивілізованого світу на період повної санації.

Йти на поступки агресору – це політика у бік поширення Третьої світової війни, яка фактично крокує світом через беззубість США, Китаю та інших глобальних гравців, які граються у політику на крові Українського народу, а не дбають про майбутнє людства.

==========

26.06.2025.

СПОГАДИ.

(І таке буває).

В ніч на 26 квітня 1986 року вилетів з Києва до Хабаровська через Москву і далі на Сахалін, де проживав з 1978 по 1994 роки.

В ніч на 19 серпня 1991 року вилетів з Хабаровська до Ніігата (Японія) у відрядження.

В Україну повернувся з родиною 4 лютого 1994 року.

==========

27.04.2025.

27 квітня 2005 року вийшов на пенсію за вислугою років з посади керівника Управління суспільно-політичних питань Адміністрації Президента України.

Минуло 20 років. Вдячний прийнятому рішенню щодо мого звільнення у 2005 році за донецьке походження. За двадцять років мені вдалося реалізувати себе в іншому напрямі діяльності: захистив дві дисертації, з колегами створив Міжнародний інститут гуманітарних технологій, що став базою для створення 10 травня 2016 року Академії політико-правових наук України.

ІЗ СПОГАДІВ

Мій дідусь називав
бездіяльного керівника «яловий».

Сьогодні я все більше розумію ці слова, коли стикаюсь з високопосадовцями. Говорять ніби вірні слова, але далі прірва. Що це: нерозуміння своїх обов'язків, чи навмисна шкода. Частіше – навмисна шкода.

У період фактичного стану війни з РФ треба звернути увагу на перевірку особової справи кожного посадовця, де можна знайти багато цікавих фактів щодо освіти, фінансових статків, зароблених «непосильною працею» багатьма поколіннями, зв'язків з державою-агресором тощо.

СБУ має повноваження і обов'язок перевіряти особові справи всіх посадовців, які допускаються до державної таємниці, але не роблять цього. Чому і кому служать?

Тому все більше посадовців є яловими і грають часто-густо на полі держави-агресора.

Сумно!

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
щодо державного устрою України на перехідний період

Вибори можуть спровокувати внутрішньополітичний конфлікт. Тому пропонується варіант в межах дії Конституції України задля збереження суспільної стабільності.

Форма правління – Республіка.

Модель державно-суспільного устрою – Правова демократія.

Президент України за погодженням із союзниками вносить подання про призначення Прем'єр-міністра України;

Верховна Рада України призначає Прем'єр-міністра України з надзвичайними повноваженнями, а саме: а) формує Кабінет Міністрів України; б) видає директиви, що мають силу закону України; в) виконує обов'язки Міністра оборони України;

Верховна Рада України приймає рішення щодо саморозпуску;

Президент України припиняє свої повноваження шляхом відставки;

Прем'єр-міністр України виконує повноваження Президента України до вступу на пост новообраного Президента України;

Вибори Президента України та народних депутатів України провести через один рік після завершення війни;

Прем'єр-міністр України від імені Українського народу звертається до Співдружності націй на чолі з Великою Британією щодо прийому України у Співдружність націй з отриманням від Сполученого Королівства гарантій безпеки поза НАТО;

Велика Британія вводить війська в Україну з метою захисту суверенітету і територіальної цілісності України.

Доктор політичних наук, академік-засновник
Академії політико-правових наук України

Петро Мироненко

28.04.2025.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
РІШЕННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ
від 28-го квітня 2025 року. Протокол № 5/2025

На підставі статті 4.3.2. Статуту Громадської організації «Академія політико-правових наук України» Вчена рада п о с т а н о в л я є:

І. Обрати дійсним членом (академіком) АППН України:

1) Наєв Сергій Іванович, Герой України,
генерал-лейтенант Збройних Сил України,
почесний член Президії Громадських об'єднань України;

ІІ. Обрати академіком АППН України:

1) Коцур Леся Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент;

2) Мітряєва Світлана Іванівна, кандидат історичних наук, с.н.с.;

Президент АППН України
П.В. Мироненко

Головний вчений секретар
В.О. Лоза

СПОГАДИ.

27 квітня 2021 року.

**ДУМКИ ПРИКЛАДНОГО НАУКОВЦЯ В ГАЛУЗІ ПОЛІТИКИ.
РОСІЮ ТРЕБА ДОБРЕ ВИВЧАТИ ПЕРЕД ТИМ,
ЯК ЙТИ З НЕЮ НА ПРЯМІ ПЕРЕМОВИНИ.
ЩОБ РОСІЯ НЕ ПІДПИСАЛА, АЛЕ РОБИТИМЕ ВСЕ НАВПАКИ,
БО ТАКА ЇЇ СУТНІСТЬ СПОКОНВІЧНА.**

Не можна гратися у державну політику.

На сьогодні сама краща зброя проти Росії – це виключити її з усіх сфер діяльності в Україні, перервати дипломатичні та інші відносини з повним закриттям кордонів (як державних, так і адміністративних з окупованими територіями), зупинити діяльність опозиції до держави України.

Надзвичайний стан в інформаційній сфері з блокуванням всього російського і проросійського. Все інше – заграванння з агресором.

Україна в стані війни з РФ і всякі перемовини з президентом держави-агресора доцільні лише за участю посередників і під їхню гарантію.

==========

28.04.2025.

ЦЕ МАЄ ЗНАТИ КОЖНИЙ УКРАЇНЕЦЬ.

==========

«рузькій мір»
Кати
Гвалтівники
Вбивці
Садисти
Терористи

І мені здається,що насправді в тисячу разів все відбувається страшніше ніж написано……

/Ірпінь/

Сім'я: чоловік, жінка,три доньки 5,8,17 років. Орки поселилися в їх домі. Чоловіка розстріляли одразу в той же день. Ґвалтували жінку, а потім на очах жінки вони ґвалтували дітей. Дівчата 5 і 8 років померли від зґвалтувань і травм. Жінка і донька 17 років- вижили, але в лікарні у важкому стані. Як їм жити далі?

/Гостомель/

Сім'я: жінка і син 16 років. Сина застрелили. Жінку ґвалтували і били понад три тижні. Вона померла від травм. Сім'ї немає.

/Ірпінь/

Жінка, чоловік, дочка 11 років і собака.

Чоловіка застрелили, собаку різали на протязі 4-х годин, на очах у дитини і жінки. Жінку більше тижня ґвалтували на очах у дитини. Дитину не чіпали. Як жити далі?

/Буча/

Молода сім'я – чоловік і жінка. Знайшли мертвими. У чоловіка вирізані статеві органи. У жінки порвані статеві органи і травми голови. Все, немає молодої сім'ї.

Гвалтували дівчат і хлопчиків від народжених до старості.

/Буча/

Шестирічного хлопця згвалтували на очах матері, він посивів, а потім маму.

Маму і дочки 15 років і 18 років.

Гвалтували так, що померли, мати і 15 річна донька. У кімнаті мучили 18 річну, ще чотири дні посеред трупів, матері і сестри, випустили і наказали розказати, що вони робили. Полем доповзла до своїх.

До польщі привезли 15 дівчаток до 10 років, одна вагітна, у всіх порвані піхви…

Гвалтували дівчинку двох річну, а потім розпороли живіт.

– Кажете, то все путін? Ні. Це всі рузкіє психічно хворі. Саме вони були в цих містах. Саме прості росєяні ґвалтували жінок, дітей і по-звірячому вбивали. Я бажаю, щоб вони пережили в своїх сім'ях подібне…

Ніколи не забудемо і не пробачимо!

Ґвалтують жінок, дітей, бабусь і отримують задоволення?!

Тут йдеться зовсім не про секс.. Вони отримують насолоду від знущань,які не те що уявити тяжко, а й написати про те. Вони робили те з нашими бабцями, вони роблять те знову, а їхні жінки чуючи, що він зґвалтував – хіхікають.

Нація від дитини до дорослого згнила. В людській подобі- дияволи!

Розривати промежину 5-річній дитині і знімати те на відео; різати груди вагітній жінці; скляною пляшкою розривати все там і дивитися, як до неї тулиться дитина, до мертвої закривавленої мами дитя… І це така мала частина біди, що переживають наші жінки. Трагедія душі, нестерпна біль тіла, смерть в муках…

Наше тіло зжимається від погляду на фото, але ми не маємо права мовчати про це. В соц. мережах, в переписках з друзями, знайомими за кордоном, де лише можемо -маємо кричати про цю біль! Кожен в світі має про це знати!!!

Галина Шикітка

=

29.04.2025.

Вівторок. 1161 день Тотальної війни проти Українського народу.

ІЗ НОВИН.

«Гарантій немає, але є великий оптимізм» – віцепрезидент США Венс про переговори з РФ.

Стратегічною помилкою США є те, що Адміністрація президента Д. Трампа тисне однаково на Україну і Росію щодо завершення війни.

Росія є державою-агресором, яка вчинила геноцид Українського народу і має відповідати у Міжнародному кримінальному суді за воєнні злочини.

Україна є державою, проти якої вчинено агресію.

Схоже в США не всім зрозуміла ця різниця, а тому тиснуть однаково на агресора і жертву агресії щодо припинення війни.

Росію як державу час прикривати шляхом повної ізоляції від зовнішнього світу, а не вести перемовини з міжнародними воєнними злочинцями, що засіли у Кремлі.

Росія НІКОЛИ не виконає умови так званого «Мирного договору». Хто цього не розуміє, той не знає Росію.

Умови мають бути єдиними: завершення війни шляхом повного виводу російських військ з України на кордони 1991 року з виплатою контрибуцій і репарацій відповідно до Міжнародного права.

«Дипломатична» гра США з Росією щодо припинення війни не має нічого спільного з реальністю.

Якщо завершення війни станеться на умовах Росії, то майбутній світ опинеться у стані постійнодіючого процесу переділу кордонів і захвату чухих територій, що неминуче приведе до чергової світової війни.

Гру у глобальну політику треба передати Штучному інтелекту, а не міжнародним воєнним злочинцям і політичним авантюристам, які мріють лише про особисту славу, а не про народ, який сьогодні гине на фронті за свою Свободу.

30.04.2025.

Середа. 1162 день Тотальної війни проти Українського народу.

ДО УВАГИ: ШАХРАЇ І ЗДИРНИКИ «ОЧІ УКРАЇНИ».

Під назвою «Очі України» діє злочинна групіровка, (E-mail: eyesofukraine@gmail.com), яка розсилає громадянам України погрозливі листи щодо наявності компромату та вимагає за мовчання 100 000 грн. на Bitcoin-адресу.

90-ї роки повертаються з використанням цифрових технологій.

Пропоную не реагувати.

Нам треба будувати Україну, а не реагувати на авантюристів.

5.05.2025.

Понеділок. 1167-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ВІЙНА: КРИХКА НАДІЯ.

Ще є крихка надія щодо завершення війни, яку розв'язала терористична Росія проти демократичного світу на території України, де вчиняє геноцид Українського народу.

Восени 2023 року моя онука запитала: «Коли завершиться ця жахлива війна?»

У мене була надія на логічну і адекватну реакцію світу, який має всі політико-правові, військові і економічні можливості приборкати Росію з метою завершення війни.

Але бізнес на війні переміг людяність і мораль, на превеликий жаль. Це треба визнати і зробити висновки щодо майбутнього розвитку України.

Поки США і Китай з'ясовують розміри своєї величі, Україна стікає кров'ю. Ці дві держави могли припинити війну за добу, як говорив Трамп, але бізнес затягнув його в іншу сторону.

Тому зараз важко прогнозувати терміни завершення війни, бо геополітичні гравці поводять себе неадекватно.

8-го травня 2025 року.

Сьогодні відбулася робоча зустріч Президента Національної академії педагогічних наук України, академіка НАН України, доктора філософських наук, професора Кременя Василя Григоровича і Президента Академії політико-правових наук України, академіка-засновника АППН України, доктора політичних наук Мироненка Петра Володимировича.

Сторони обговорили алгоритм взаємодії у питаннях, що мають спільний професійний інтерес на перспективу.

Від АППН України Василю Григоровичу передано останні видання, у тому числі і «Енциклопедію політики і права» за редакцією В.П.Горбатенка і П.В.Мироненка.

Із спогадів: у жовтні 1997 року за ініціативою В.Г. Кременя мене було переведо із ГУР МО України до Адміністрації Президента України. Минуло 27 років, було що згадати про спільну роботу в Головному управлінні внутрішньої політики АПУ.

9.05.2025.

ВІЙНА І ГВАЛТ НАВКОЛО ПЕНСІЇ ВАСИЛЯ ЗІНКЕВИЧА.

Не маю жодного бажання бути цинічним, але зазначу таке:

1. Переважна більшість наших «зіркових» у поважному віці артистів за своє життя збудувати палаци, де ходять павлини, від своїх виступів не завжди сплачували податки, своїх «зіркових» синів сховали від фронту і багато чого ще.

2. За звання «Герой України» передбачено додаткові виплати до пенсії у розмірі 24 тис. грн. на місяць, ряд додаткових виплат, майже 100% пільги на комуналку тощо.

3. Люди з мінімальною пенсією сьогодні чекають щодня доброї, а часто і не доброї, звістки з фронту, де їхні сини захищають «зіркових» та їхніх дітей від ворога.

Я дуже поважаю творчість Василя Івановича Зінкевича, який нещодавно відзначив 80-річний ювілей, але він мав би зупинити брехню навколо своєї пенсії.

Україна стікає кров'ю, а у цей час «бідні» Зіброви, Поповичі, Бобули, Ольги Сумські тощо верещать про свою «низьку» пенсію.

Гидко і соромно.

09.05.2025.

СТАЛІНСЬКА ПЕРЕМОГА – ЦЕ ВСЕНАРОДНА БІДА.

Маршал Іван Конєв:
«Сталінська перемога – це всенародна біда».

«За три дні, до 25 червня, противник просунувся вглиб країни на 250 кілометрів. 28 червня взяв столицю Білорусі Мінськ. Обхідним маневром стрімко наближається до Смоленська. До середини липня з 170 радянських дивізій 28 виявилися в повному оточенні, а 70 зазнали катастрофічних втрат. У вересні цього ж 41-го під Вязьмою були оточені 37 дивізій, 9 танкових бригад, 31 артполк Резерву Головного командування і польові Управління чотирьох армій. У Брянському котлі опинилися 27 дивізій, 2 танкові бригади, 19 артполків і польові Управління трьох армій. Всього ж в 1941-му в оточення потрапили і не вийшли з нього 92 з 170 радянських дивізій, 50 артилерійських полків, 11 танкових бригад і польові Управління 7 армій. У день нападу фашистської Німеччини на Радянський Союз, 22 червня, Президія Верховної Ради СРСР оголосив про мобілізацію військовозобов'язаних 13 вікових груп – 1905-1918 років.

Миттєво мобілізовано було понад 10 мільйонів чоловік. З 2-х з половиною мільйонів добровольців було сформовано 50 ополченських дивізій і 200 окремих стрілецьких полків, які були кинуті в бій без обмундирування і практично без належного озброєння. З двох з половиною мільйонів ополченців в живих залишилося трохи більше 150 тисяч».

У 1941 році потрапили в гітлерівський полон: під Гродно-Мінськом – 300 тисяч радянських воїнів, в Витебско-Могильовської-Гомел'ском котлі – 580 тисяч, в Київсько-Уманський – 768 тисяч. Під Черніговом і в районі Маріуполя – ще 250 тисяч. В Брянськ-Вяземському казані виявилися 663 тисячі, і т.д. Якщо зібратися з духом і все це скласти, виходило, що в підсумку за роки Великої Вітчизняної війни у фашистському полоні вмирали від голоду, холоду і безнадійності близько чотирьох мільйонів радянських бійців і командирів, оголошених Сталіним ворогами і дезертирами.

«Що таке перемога? – говорив Конєв. – Наша, сталінська перемога? Перш за все, це ВСЕНАРОДНА БІДА. День скорботи радянського народу по безлічі загиблих. Це ріки сліз і море крові. Мільйони покалічених. Мільйони осиротілих дітей і безпомічних старих. Це мільйони викривленої доль, що не відбулися сімей, ненароджених дітей. Мільйони закатованих у фашистських, а потім і в радянських таборах патріотів Вітчизни».

10.05.2025.

1172-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ЛЮДСТВО ВТРАТИЛО РОЗУМ: ДЕРЖАВА-АГРЕСОР ВИСУВАЄ УМОВИ ДЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ.

Терористична держава на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним висуває умови щодо 30-денного припинення бойових дій. І ці умови читають лідери провідних держав світу.

Між вухами, там де має бути розум, у геополітичних гравців почала пробиватися речовина темніша за сіру, бо інакше важко пояснити те, що вимоги терористів з'являються на столах перших осіб держав.

За формальною логікою, з урахуванням природного інстинкту виживання, терориста треба знищувати, а не вести з ним перемовини та вислуховувати його вимоги на кшталт: допоможіть знищити жертву агресії.

Берлін, 08.05.2025.

Федеральний президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр у виступі в Бундестазі з нагоди 80-річчя Дня перемоги над нацизмом звинуватив РФ в «історичній брехні».

Під час традиційної промови в Бундестазі німецький президент згадав про агресію Росії проти України, заявивши, що Кремль поширює «історичну брехню», коли заявляє, що його війна проти України є «продовженням боротьби проти фашизму».

«Загарбницька війна Путіна, його наступ проти вільної, демокра-

тичної країни не має нічого спільного з боротьбою проти нацистського тиранічного правління під час Другої світової війни», – наголосив Штайнмаєр.

==========

З першого дня війни (24.02.2022) закликаю не вірити Росії і росіянам, бо обов'язково обдурять, як і віками до цього дурили і знищували все українське.

Для росіянина дурити, вбивати, гвалтувати і знищувати все навколо себе як дихати. А дихають вони діоксидом вуглецю, бо всю територію Росії перетворили на смітник.

Росіяни на чолі з кремлівським божевільним карликом намагаються знищити Україну і Український народ та перетворити нашу територію на пустелю.

Хто цього не розуміє – той не знає Росію і росіян.

11.05.2025.

1173-й день Тотальної війни.

ТИХА ВІЙНА ПІД ПРАПОРОМ СПІВПРАЦІ.

Автор: Владислав Смірнов,
аналітик, голова ГО «ЕАЦ Медичний Конструктор»

Румунська гібридна експансія: загроза номер три для територіальної цілісності України

Тиха війна під прапором співпраці.

Поки Україна зосереджена на відбитті російської агресії на сході та півдні, інші геополітичні гравці – Угорщина, Польща, Румунія – поступово відкривають третій фронт. Йдеться не про артилерію чи авіаудари. Йдеться про культурну, освітню, паспортну та інформаційну експансію, яка вже сьогодні руйнує український суверенітет зсередини.

Не менш загрозливим є напрям із південного заходу – з боку Румунії. Про другий фронт збоку Угорщини я писав тут: https://www.facebook.com/share/p/1FYqVYTbBc/

Під прикриттям культурної співпраці та захисту прав національних меншин розгорнуто стратегію «повзучої інтеграції» частини Чернівецької області в румунський політико-культурний простір. І те, що українська держава цього десятиліттями не помічала, створює пряму загрозу втрати Буковини – за сценарієм Криму.

Політичне підкріплення експансії: перемога AUR і Джордже Сіміона.

Останні події в самій Румунії викликають глибоке занепокоєння. У травні 2025 року перший тур президентських виборів виграв лідер ультраправої партії AUR Джордже Сіміон, набравши понад 40% голосів. AUR давно відома як популістська, ксенофобська та антиєвропейська сила, яка виступає за ревізію кордонів і «національне відродження Великої Румунії».

Сіміон:

• відкрито виступає проти військової допомоги Україні;

• називає її «тягарем» для румунського бюджету;

• закликає до «мирного плану Трампа», що фактично означає замороження війни на умовах Москви;

• планує призначити проросійського політика Калін Джорджеску (який називав Україну «вигаданою державою») на урядову посаду;

• критикує ЄС і НАТО, заявляючи про необхідність «переосмислення» відносин із Брюсселем і Вашингтоном.

Це створює реальну перспективу того, що Румунія може перетворитися на ще одного союзника Кремля в регіоні, гібридного, але не менш небезпечного.

Освітня експансія: вирощування неукраїнських громадян.

У березні 2025 року Чернівецька ОВА оголосила про відкриття 13 академічних ліцеїв, з яких чотири – повністю румуномовні, а дев'ять – двомовні. Це продовження небезпечної тенденції, за якої понад 13 000 українських школярів навчаються румунською мовою, часто без жодного предмету українською. Фактично йдеться не про захист меншин –

йдеться про поступову інституційну десуверенізацію української освіти в прикордонному регіоні, яка супроводжується усуненням державної мови з публічного простору. Цей процес охоплює не лише початкову та середню освіту, а й позашкільну сферу – гуртки, секції, будинки культури, де все частіше звучить не українська, а румунська мова.

Паралельно держава Румунія фінансує численні релігійні, культурні й медійні проекти, які утверджують румунську ідентичність на українській території. Йдеться про цілеспрямовану політику інформаційного проникнення – через трансляцію румунських телеканалів, поширення навчальних посібників, організацію фестивалів із чітко політичним підтекстом. Жодної симетрії в обмін – українські школи в Румунії не відкриваються, українські культурні центри блокуються місцевою адміністрацією. Це – асиметрична політика м'якої інтервенції, що не має нічого спільного з культурною дипломатією.

Паспортизація як інструмент підготовки до анексії

Ще з початку 2010-х років Румунія активно й безперешкодно надає своє громадянство мешканцям України. У багатьох прикордонних селах – більшість працездатного населення вже має румунські паспорти. Видача документів відбувається через спрощену процедуру та за посередництва неформальних мереж у консульствах. Це – не гуманітарна програма, а довгострокова стратегічна база для майбутнього політичного втручання під гаслом: «захищаємо своїх громадян».

Схожа логіка вже реалізована московією в українському Криму, у Придністров'ї (Молдова), частково – в Абхазії й Південній Осетії (Грузія). На цих прикладах видно, що паспорти – це не просто юридичний статус, а квиток до дестабілізації. І якщо Україна не введе кримінальну відповідальність за подвійне громадянство, а також не запустить прозору верифікацію наявних паспортів інших держав серед посадовців, – ми втратимо контроль над прикордонними районами ще до першого пострілу.

!!!Репресії проти тих, хто чинить спротив!!!

Історія Юрія Мельника, юриста Чернівецького театру і керівника місцевої організації ВО «Свобода», якого змусили звільнитися після

офіційного звернення до ОВА з критикою політики румунізації, – це симптом хворої системи. Мельника покликали «на розмову» вночі після публікації звернення, й уже наступного дня від нього вимагали заяву на звільнення. Аргумент був формальний: «театр поза політикою». Але в реальності – це типовий політичний тиск.

Сьогодні система не лише ігнорує загрозу румунської експансії – вона фактично карає тих, хто на неї вказує. Місцеві чиновники поводяться як адміністратори колонії, яка не має власного суверенного центру прийняття рішень. Репресії проти тих, хто чинить спротив культурній та освітній інтервенції, стали негласною політикою толерування колабораціонізму.

Гібридна стратегія Кремля: підштовхнути Румунію до «спокуси анексії».

Москва не обмежується прямою агресією на сході України. Вона цілеспрямовано інвестує у розпалювання ревізіоністських імпульсів у країнах-сусідах: Угорщині, Польщі, Румунії. Ідея одна – спонукати до локального переділу кордонів, щоб Україна була вічно ослабленою, фрагментованою і втягнутою в міждержавні конфлікти.

Слабка й виснажена війною Україна – ідеальний об'єкт для реалізації російської геополітичної концепції «керованого хаосу». Кремль підживлює крайні націоналістичні сили в ЄС, грає на історичних образах та ідеях реваншу. І як Будапешт отримав від Москви дипломатичне прикриття, так само і Бухарест може отримати зелене світло на спробу впливу – під виглядом «захисту прав своїх громадян». Буковина – у зоні високого ризику.

Висновки: політика національного самозбереження

Румунська гібридна присутність в Україні – це не поодинокий дипломатичний інцидент і не питання нацменшин. Це елемент масштабної стратегії з політико-культурного розмивання української ідентичності на рівні регіону. Як і у випадку з Угорщиною, ми стикаємося не з гуманітарною допомогою, а з чітко спроектованої схемою проникнення – мовного, освітнього, адміністративного, інформаційного.

Сьогодні вже недостатньо констатувати цю загрозу. Потрібна багаторівнева відповідь: на рівні законодавства (закон про подвійне громадянство), державної політики (аудит іноземних програм), безпеки (робота Служба зовнішньої розвідки України, Служба безпеки України), дипломатії (позиція на міжнародних форумах) та просвіт-

ництва (інформаційна кампанія для українців у прикордонних регіонах), освіти та культури (посилювати і вкорінювати українську мову, культуру та історію).

Ми не маємо права повторити кримську помилку – ігнорування ранніх сигналів. Буковина сьогодні – це лакмусовий папірець нашої політичної зрілості. Якщо держава реагує – ми зберігаємо цілісність. Якщо ні – отримаємо не ще одну «меншину», а новий анклав, який житиме в румунському політичному і культурному контексті.

Гібридна війна ведеться не лише ракетами. Вона ведеться і школами, і храмами, і паспортами. І якщо Україна хоче перемогти в ній – вона має почати захищати не лише кордони, а й націю. Згадайте СРСР, а сьогодні Московію – і Угорщина, і Румунія, і, на жаль, й Польща також. Все це наслідок нашої державної слабкості, недалекоглядності, відсутності доктрини безпеки, де це має бути прописано як екзистенційні загрози з відповідними негайними діями у зазначених вище галузях і регіонах як Буковина, Закарпаття, Волинь.

11.05.2025.

Продовження.

УГОРСЬКА ГІБРІДНА АГРЕСІЯ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ.

Владислав Смірнов, аналітик,
голова ГО «ЕАЦ Медичний Конструктор»

Вступ

Після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України основна увага суспільства та держави закономірно зосередилась на східному та південному фронтах. Водночас менш помітною, але не менш небезпечною загрозою залишається гібридна діяльність Угорщини на території Закарпатської області. У цьому дослідженні розглядаються ключові інструменти і прояви угорського впливу в тилу України, їхня структурована спрямованість на дестабілізацію, а також хронічне ігнорування цих ризиків українською

державою з 2014 року. Стаття обґрунтовує тезу про те, що подальше замовчування проблеми здатне привести до втрати регіону за сценарієм, подібним до анексії Криму. З огляду на імперські фантоми, що одночасно переслідують Кремль, Будапешт і частково Варшаву, Закарпаття опиняється у зоні перехресного геополітичного тиску.

Пишу як раз 9 травня аби всі подумали, чи працює гасло Європи за рузультатами капітуляції Німеччини «НІКОЛИ ЗНОВУ»

Агентурна мережа як прямий прояв ворожої діяльності

Власне сьогодні, Служба безпеки України оголосила про викриття агентурної мережі військової розвідки Угорщини на території Закарпатської області. Було затримано двох агентів: 40-річного колишнього українського військовослужбовця, завербованого ще у 2021 році, та жінку – колишню військову, яка залишила службу у 2025-му. Обоє збирали розвіддані про ППО області, військові об'єкти та настрій місцевого населення щодо потенційного угорського втручання. Куратором виступав кадровий офіцер угорської воєнної розвідки, що передав агентам кошти та засоби зв'язку.

Це вперше, коли СБУ офіційно задокументувала організовану шпигунську діяльність угорських спецслужб проти України. Факт принциповий, оскільки розвідувальна активність однієї з держав-членів НАТО проти іншої демократичної країни свідчить про серйозні трансформації у регіональній безпековій архітектурі. При цьому реакція Будапешта виявилась формально-ухильною: міністр закордонних справ Петер Сійярто заявив, що "не отримував офіційної інформації" і закликав "не поширювати антиугорську пропаганду".

Системна паспортизація та інструмент подвійної лояльності

З 2011 року Угорщина реалізує програму надання угорського громадянства етнічним угорцям, що проживають поза межами держави. В українському контексті ця програма охопила переважно мешканців Закарпаття. Станом на 2015 рік понад 94 тисячі українських громадян отримали угорські паспорти за спрощеною процедурою. У 2018 році журналісти зафіксували факт присяги на вірність Угорщині в консульстві в м. Берегове.

Паспортизація є елементом "м'якої" анексії, що створює підґрунтя для майбутніх політичних претензій з боку Угорщини під приводом

“захисту своїх громадян”. Подібна тактика була використана Росією в Криму та на Донбасі. Це приклад реалізації стратегії “імперського повернення” через юридичні й гуманітарні важелі, що супроводжується кампанією інституційної інфільтрації. Фактично, Угорщина створила правову конструкцію подвійної вірності для громадян України – підґрунтя майбутньої дестабілізації за кримським зразком.

Політичне лобі в Україні та роль внутрішніх посередників

Особливу небезпеку становлять зв’язки угорських структур із частиною українського політикуму, місцевих еліт, бізнес-груп. Деякі з угорських грантів або інвестицій реалізуються через українських посередників, які мають адміністративний вплив або контролюють інформаційні ресурси. Це формує ситуацію, коли зовнішній вплив фактично каналізується через українських громадян із подвійною лояльністю. У ряді випадків такі особи отримують посади в органах місцевого самоврядування, стають депутатами чи представниками громадських організацій.

Значна частина цієї інфраструктури залишалася поза увагою СБУ, оскільки формально діяла в рамках «культурного обміну» або підтримки «нацменшин». Проте за змістом і масштабом ці зв’язки перетворилися на інструменти внутрішньої політичної диверсії. Умовно лояльна мережа осіб, здатна координуватися з іноземними центрами, несе в собі ризики політичного саботажу у випадку системної дестабілізації або гібридного вторгнення.

Рекомендації для державної політики

Жорстке правове врегулювання подвійного громадянства, зокрема для посадовців, держслужбовців та осіб, що мають доступ до публічних ресурсів.

Аудит фінансування іноземних проектів на території прикордонних областей, особливо тих, що пов’язані з урядами інших держав.

Посилення мовної інтеграції: держава має забезпечити наявність української освіти, медіа, культури у кожному угорськомовному населеному пункті.

Контррозвідка та моніторинг активності агентів впливу – створення спеціальних міжвідомчих груп.

Інституційне відновлення ролі держави у Закарпатті: прозорість фінансування ОМС, заміна лояльного до іноземних урядів персоналу, реформування місцевого самоврядування.

Міжнародна інформаційна кампанія з викриття політики Буда-

пешта – подача інформації до ЄС, НАТО, ОБСЄ та партнерів, з метою делегітимації практик гібридного втручання.

Висновки

Гібридна діяльність Угорщини в Україні є системною, послідовною та загрозливою. У ній поєднуються елементи класичної розвідки, культурної експансії, політичного тиску та інформаційної деструкції. Її витоки – не в економіці, а в ідеології. В ідеї реваншу. В імперському фантомному болю, який Угорщина поділяє з Росією: обидві країни втратили імперії, але не змирились із поразкою. Обидві мріють про відновлення "історичної справедливості" – за рахунок сусідів.

Якщо державна політика України не зміниться – тобто не буде запроваджено жорсткої перевірки подвійного громадянства, аудиту фінансування іноземних структур, дерусифікації та деугоризації деструктивного інформаційного поля і відновлення вертикалі державної інтеграції – Закарпаття ризикує перетворитися на новий Крим. Знову – не тому, що не було ознак, а тому, що держава не хотіла їх бачити.

Ігнорування цієї загрози несе екзистенційні ризики для національної єдності, безпеки та суб'єктності України в умовах затяжної війни. Тому рекомендації до дії мають бути не дипломатичними, а стратегічними, міжвідомчими та невідкладними.

СПОГАДИ

14 травень 2021 р.

ДИЛЕТАНТИ.

Намагаюсь аналізувати деякі алгоритми прийняття тих чи інших політичних рішень останнього часу.

Складається враження, що досвідчені фахівці не мають можливості впливати на прийняття управлінських і політичних рішень, а дилетанти не переймаються наслідками рішень, що прийняті за межами їхньої компетенції та не в інтересах Українського народу і держави.

Пам'ятаю часи, коли рішення Президента України готували інститути НАНУ і радники з науковими ступенями. За помилки в указі Президента чи в його виступі можна було залишитись без роботи.

Сьогодні рішення готуються за сценарієм до спектаклю не кращого гатунку.

Все треба починати зі стратегічних планів, які розбиваються на тактичні з урахуванням всіх сфер розвитку держави. Не можна розвивати одну галузь за рахунок іншої.

Без передової науки і освіти жодна держава не рухається вперед. Хіба що пострадянська Україна, яка й досі з тоталітарними путами на ногах і на шиї.

Не можна лікувати тіло, якщо голова хвора.

А з головами останнім часом великі проблеми, бо інакше важко пояснити те, що наші урядовці витворяють над Українським народом.

Здається, що у нас не тільки не всі вдома, а й ті, хто дома, то у них не всі вдома.

==========

15.05.2025.

1177-й день Тотальної війни проти Українського народу.

СТАМБУЛ-2.

Путін відправив до Стамбулу свого помічника Володимира Мединського, а також заступника міністра оборони Олександра Фоміна і ще двох чиновників. І Фомін, і Мединський брали участь в попередніх стамбульських переговорах у 2022 році.

Із Вікіпедії:

Володимир Ростиславович Мединський (нар. 18 липня 1970, Сміла, Черкаська область, Українська РСР) — російський політик українського походження, державний діяч, письменник. Помічник Президента РФ з 24 січня 2020 року.

Доктор політичних наук, доктор історичних наук, професор, ідеолог російського фашизму.

Команда Кремля через патологічну зверхність не розуміє, що попадає у клещі міжнародного права. На цей раз санкції будуть нищівні для економіки і фінансової системи Росії. Але це їхній вибір. Наше завдання діяти не для піару, а для позитивного рішення міжнародних інституцій та на благо Української держави і Українського народу.

«Стамбул-2» – це лакмусовий папірець для глобальної політики.

16.05.2025.

1178-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ЦИРКОВА ВИСТАВА У СТАМБУЛІ.

Будь-які міжнародні перемовини готуються за протоколом і тезами, що затверджені керівником держави. Не можна вирішувати питання війни і миру за правилами жовтої преси «нафантазувати, а там як вийде».

Результат «Стамбулу-2» із самого початку можна прогнозувати як провальний, бо його підготовка не була на належному стратегічному рівні, як це має бути у притомних політиків і державників.

Вже зранку Росія призначила зустріч Українській стороні на 10.00. Це мала б зробити Турецька сторона.

Держава-агресор Росія не може керувати переговорним процесом, бо це завжди провал для України.

27-го лютого 2022 року я зазначив про те, що без прямих переговорів США і Китаєм війна, яку розв'язала терористична Росія не завершиться. Це розуміють як США, так і Китай. Питання до цих геополітичних гравців, нерішучість яких провокує Росію до подальших дій щодо геноциду Українського народу.

18.00. Керівники делегацій міністр оборони України Умєров і помічник президента Росії Мединський з 47-ю хромосомою виступили перед пресою з підсумками зустрічі у Стамбулі.

А цим часом між Білим домом і Кремлем відбувається закрита комунікація щодо підготовки зустрічі Трампа і Путіна.

Чекаємо чергову виставу за сценарієм, як стає очевидним, не зовсім адекватних геополітичних гравців, для яких Україна є територією для копалин і використання історії.

17.05.2025.

1179-й день війни. Субота, 00.01.

ХРОНІКИ ВІЙНИ ІЗ ЩОДЕННИКА ПОЛІТОЛОГА.

З 24 лютого 2022 року щодня записую свої думки щодо війни, яку розв'язала терористична збочена Росія на території України, де на очах «цивілізованого» світу вчиняє геноцид Українського народу.

Перші три книги моїх записів вишли під назвою «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога», презентації яких відбулася у серпні 2022 року.

У вересні вийшла книга під назвою «Спогади про майбутнє. Хроніки війни із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2022)».

На сьогодні завершено чотири книги Хронік війни, де охоплено період 24.02.2022 – 24.02.2025 та чекають на видання.

Після постановочних перемовин у Стамбулі стає зрозуміло, що війна поступово перейте в іншу фазу і матиме два варіанта завершення:

1) Повна економічна блокада Росії до її розпаду, що було б логічно і результативно для демократичного світу;

2) Заморозка війни на невизначений час, що стане фактичною поразкою України і союзників.

Чекаємо чергову виставу з Вашингтону і Москви.

Є бажання поставити крапку вже сьогодні у Хроніках війни, але швидше за все це станеться 24 серпня 2025 року. Так буде правильно і символічно. У всякій справі має бути початок і кінець.

У вересні буду чекати з друку 5-ти томне видання Хронік війни.

З повагою до кожного зі Вас, шановні мої читачі!

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Продовжую вірити у мудрість Українського народу і не вірити нашим політикам, які привели Україну до війни.

17-го травня 2025 року.

ГОТУЄМОСЯ ДО ПІСЛЯВОЄННОГО ЧАСУ.

Після війни ми має пережити часи відновлення, які будуть важчими за війну, про що я писав ще у 2023 році.

За 33 роки ми не спромоглися збудувати суверенну, демократичну, правову державу, як це задекларовано в Основному Закону України – Конституції.

Наші керманичі водили нас пострадянською пустелею і привели до війни з нашої мовчазної згоди, що необхідно визнати, осмислити і прийняти як реальну частину історії, уроки якої треба добре вивчити, бо попереду великі випробування на міцність громадянського суспільства і держави.

Наші пращури віками виборювали волю для своїх нащадків, але протягом століть під владою Московії-Росії-СРСР ми поступово втратили ментальність воїна і лише зараз, з 24.02.2022 ми знову стали воїнами і всупереч бажання влади, яка готувала здачу України ворогу, Український воїн вистояв і тримає редути вже четвертий рік.

Причина війни – наша славна історія, яку привласнив ворог, і наша свобода, яку ворог намагається знову загнати у радянський концтабір, де мешкає російське народонаселення.

Війна входить у наступну фазу: перемога або умиротворення ворога із заморозкою війни на довгі роки. У Стамбулі Мединський із 47-ю хромосомою натякав про те, що Росія готова воювати 21 рік, як зі шведами у 18-му столітті.

СРСР завалився після 10 років війни у Афганістані. Думаю, що Росії залишилося воювати не довго, якщо цивілізований світ визнає свої стратегічні прорахунки щодо СРСР-Росії у 20- му столітті і зараз.

Ще до війни точилася дискусія щодо переймонування назви держави на «Україна-Русь», «Київська Русь». Ця тема після війни знову постане і треба до неї віднестися дуже уважно, бо від назви держави багато залежатиме у майбутньому. Це не лише символ, а й історія, яку треба берегти для нащадків.

На нашій території за тисячі років існувало багато державних утворень і треба відповідально визначити спадкоємність. У назві дер-

жави має бути ознаки державності: «Українська Республіка» або «Українська Держава».

У Конституції прописати всі попередні державні утворення, що існувати на території сучасної України і підтверджені артифактами. Визначити єдину державну мову і берегти її як зіницю ока, як саму велику святиню наших пращурів, бо за неї загинуло кілька десятків мільйонів Українців.

Форму правління, модель державно-суспільного устрою та політичну систему треба визначити у такий спосіб, щоб майбутнім керманичам не спадало на думку узурпувати владу і встановлювати одноосібну диктатуру, прикриваючись обставинами і слабкістю громадянського суспільства.

Форма правління – Республіка (парламентська);

Модель державно-суспільного устрою – Правова демократія (з елементами диктатури права);

Політична система – Ліберальна демократія з обмеженнями.

За приклад для України найкраще підходить Сінгапур, де за 30 років через диктатуру права збудовано передову економіку світу і сформовано громадянське суспільство зі зрозумілими правилами співіснування з державою.

Ми за 33 роки збудували державу, де Конституція є декларацією намірів, а Український народ не є єдиним джерелом влади і безправний, що є ознакою відсутності правової держави в Україні. Цей трагічний факт треба визнати, прийняти і рухатися далі.

Щодо майбутніх виборів президента і народних депутатів. Моя позиція відома і я проти виборів протягом двох років, до наведення правового порядку в державі після війни.

Повторю для тих, хто не помітив мою позицію:

1) За погодженням із союзниками визначається кандидатура Прем'єр-міністра України, яку президент подає на затвердження до Верховної Ради України;

2) Верховна Рада України призначає Прем'єр-міністра України з надзвичайними повноваження, правом сформувати Кабінет міністрів України, видавати директиви на рівні законів;

3) Верховна Рада України складає свої повноваження без права скликати пленарні засідання до виборів наступного складу Верховної Ради України;

4) Президент України подає у відставку з передачею своїх повноважень Прем'єр-міністру України.

Це єдиний конституційний шлях розвитку України без потрясінь і політичного розколу у період виборчого процесу.

Багато-хто говорить сьогодні про воєнний переворот, але маю попередити голови без сірої речовини: це приведе Україну до громадянської війни і знищення нашої держави на віки.

Ми європейці і маємо діяти виключно в межах міжнародного права, не зважаючи на те, що Україну затягли у війну нехтуючи всіма міжнародними нормами, правилами і договорами.

Академія політико-правових наук України, яка нещодавно видала фундаментальну наукову працю «Енциклопедія політики і права», продовжує формувати науково-політичну еліту та готова взяти на себе частину повноважень держави щодо розвитку науки і освіти, що знаходяться в стадії повного розпаду на молекули, із який вже не можна зібрати системну конструкцію для держави і суспільства.

Будуймо Україну в собі і навколо себе для прийдешніх поколінь!

СПОГАДИ

20 травня 2020 року.

БЕНЗОКОЛОНКА З АТОМНИМИ ВІДХОДАМИ

Держава, яка не вкладає ресурси в передові технології і в гуманітарну сферу, згодом припиняє своє існування.

РФія після 1991 року обрала найгірший варіант державного будівництва: номенклатурно-партійну форму управління, замішаної на патологічному сприйнятті керівництвом держави своєї «історичної» місії у відновленні Росії в кордонах 1914 року.

Україні треба терміново виробити стратегію дій на випадок некерованих воєнно-політичних процесів в РФ. Радив би негайно заключити Договір особливого партнерства з США.

Хотів би помилятись, але аналіз політичних подій в РФ вказує на стійку тенденцію руйнівних процесів, що призведуть до розпаду держави протягом короткого часу.

Прихильникам «русского мира» (опозиції до держави) в Україні раджу включити інстинкт самозбереження та припинити антидержавну діяльність.

У 1995 році я писав про те, що Україна може стати театром воєнних дій між Росією і НАТО. Сьогодні вже відчувається тенденція руху у бій війни, яку зупинити майже неможливо, бо громадянське суспільство слабке, а керманичі за 28 років не стали українцями.

21.05.2025.

1183-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ТРАМП І К° ЗАБЛУКАЛИ СЕРЕД ДВОХ ДЕРЕВ

Із Новин: «Трамп просив Путіна запропонувати Києву і Європі те, з чим вони можуть погодитись».

Агресора просять запропонувати ….. Патологія.

У Трампа неадекватне уявлення про те, що відбувається в Україні і що є Росія.

Я розумію, що Трампу доручено стати торпедою у глобальній політиці з метою підірвати існуючий світовий порядок, де каталізатором є війна, яку розв`язала терористична Росія проти демократичного світу в Україні.

Цю війну пропонуєтьсся називати Тотальною, бо ведеться вона з метою знищення Українського народу.

США і Китай не спромоглися приборкати Росію з генетично збоченим народонаселенням і патологічно хворими на психіку кремлівськими вождями.

Пропонувати агресору визначитися з алгоритмом завершення війни є не лише нехтуванням міжнародного права, а й природного, за яким агресор має бути знищеним.

Висновок:

1) Світ вступив у системну воєнно-політичну і економічну кризу, де ролі керівників держав виконують неадекватні особи, метою яких не є мирне співіснування людства;

2) Центром геополітичного розлому стала Україна, де Український народ платить своїми життями за дії психічно хворих політиків, для яких людське життя нічого не варте.

==========

Україна напередодні вибору:

Стати суверенною державою не за Конституцією, що на сьогодні є декларацією намірів, а фактично, за покликанням політичної нації;

Знову увійти в лоно пострадянського концтабору і остаточно бути знищиним народом, пращури якого віками виборювати волю для нащадків.

Вибір за нами.

22 травня 2016 року.

Українці в Україні не дуже переймаються збереженням генетичного коду нації.

Я прожив за межами України 25 років (ходив у москалі) з 1969 по 1994 роки.

Маю визнати, що на росії я зберігав мову, історію і культуру України і так само спонукав українців, що мешкали поруч. А приїхав на Батьківщину і зрозумів, що українці в Україні не переймаються збереженням свого коріння і генетичного коду нації.

Це велика проблема і ми маємо агресивно і швидко виправляти цю ситуацію. Московія вживає всіх заходів до знищення всього українського і української держави, бо з вільною Україною не може бути російської імперії.

22.05.2025.

1184-й день війни.

НА ВІЙНІ ГИНУТЬ ЩОДНЯ МАЙЖЕ ТИСЯЧУ УКРАЇНЦІВ, А В НОВИНАХ ІСТЕРІЯ НАВКОЛО ВБИВСТВА ПІД МАДРИДОМ.

Йосипу Сталіну приписують слова: «Смерть однієї людини – трагедія, а смерть тисяч – статистика».

Тотальна війна проти Українського народу перейшла у стадію статистичної події з математичними похибками. Цинічно і гидко.

19-го серпня 1991 року я знаходився у відрядженні за межами СРСР (в Японії). Японська сторона запропонувала мені з родиною емігрувати до Канади, але у мене були інші плани: мріяв повернутися в Україну, де міг застосувати свої знання і досвід у державному будівництві.

Але я не міг уявити, що ментальність пострадянського українця викривлена російською імперією і комуністичним концтабором на рівні генетичного коду. Саме тому протягом 33 років нас водять із шорами на очах ареною цирку у 13 метрів (42 фути) проросійські керманичі, яких ми обираємо на пост президента.

За 33 роки в пустелі майже з нуля збудовані держави і міста з високим рівнем життя, бо будують, а не перебудовують і не реформують мертві системи, як це відбувається в Україні з мовчазної згоди Українського народу, який за Конституцією мав би стати єдиними джерелом влади в Україні.

Чому Український народ не став єдиним джерелом влади і дозволив довести державу до стану війни? На це питання треба дати вичерпну відповідь, бо далі рухатися знову з шорами на очах вже не можна, далі – знову циркова арена у 13 метрів (42 фати) і пострадянський концтабір з російськими наглядачами на Банковій.

Вчора у своїх архівах натрапив на ескіз інавгураційної медалі на честь вступу на посаду президента України Віктора Ющенка, до виготовлення якої я був причетний.

Це був час горіння і позитивних емоцій переважної більшості Українського народу, який повірив Віктору Ющенку. Повірив не лише народ України, а й увесь демократичний світ.

Але ця віра завершилася операцією «Пресконференція», яку успішно провів 5-го вересня 2005 року Олександр Зінченко під керівництвом російських кураторів, після чого згодом прийшов до влади Віктор Янукович через посаду прем'єр-міністра до посади президента України.

Громадянське суспільство виявилося не готовим до демократичних перетворень, а тому нам треба пройти шлях до правової демократії через диктатуру права за Сінгапурським сценарієм. Все інше ми пройшли безрезультатно для Українського народу і Української держави.

Починаємо дуже добре думати тим місцем, що між вухами.

25.05.2025.

1187-й день Третьої світової війни.

ВИПАЛЕНІ ВІЙНОЮ ДУШІ.

25 травня 1885 року (140 років) у селі Нікополь на Харківщині народився мій Дідусь Мироненко Михайло Іванович (25.05.1885-15.11.1969). Воював на фронтах у 1905-1906, 1914-1918, 1939-1941 роках і на моє питання: «Як було на війні?» завжди відповідав: «Це страшне горе і випалені війною душі».

Я теж знаю про війну, бо це дійсно випалені вогнем душі і страшне горе. Роками (2014-2017, 2022-2025) щодня прокидався з думкою: «Чи живий син на фронті?» З такою думкою щодня прокидаються мільйони матерів і батьків в Україні.

Війна, яку принесла нам терористична Росія, увірвалася у наше життя і стала його частиною.

Випалені душі мають пробудити наш генетичний код воїна і стати, нарешті, у своїй державі єдиним джерелом влади, а не мовчазними слугами політичних авантюристів, які довели Україну до війни і геноциду Українського народу, що вчиняє терористична Росія на очах «цивілізованого» світу.

Смерть нашим ворогам!

Слава Україні!

28.05.2025.

1190-й день Третьої світової війни.

ОПОЗИЦІЯ ДО ДЕРЖАВИ І ВИБОРИ.

Не знаю країни, де існує опозиція до держави, крім України. Це суто український винахід, як спадщина від колоніального минулого.

Московська церква в Україні, промосковські політичні партії тощо. Все це ознакою того, що Україна не позбулася колоніального минулого і ментально залежить від Росії.

Багато разів писав про те, що Україна має рухатись у бік Правової демократії через диктатуру права за Сінгапурським варіантом.

На сьогодні політичні партії, які планують брати участь у виборах президента і народних депутатів, вже створюють виборчі штаби в регіонах. Це говорить про те, що політиків не цікавить війна, геноцид Українського народу, а лише влада, де можна легально займатися мародерством на крові.

Сумно писати таке, але ми маємо усвідомити реальний стан речей в державі і суспільстві.

Росія прискорила прозріння громадянського суспільства в Україні, але не прискорила прозріння політиків, яких ми обираємо на керівні посади в державі.

Опозиція до держави має бути ліквідована у політико-правовий спосіб, після чого можна проводити вибори.

Щодо виборів після завершення війни я вже писав, але нагадаю: категорично проти виборів протягом двох років до наведення правового порядку в державі через саморозпуск Верховної Ради і добровільної відставки Президента України після призначення (за погодженням із союзниками) прем'єр-міністра України з надзвичайними повноваженнями щодо формування Уряду і видання директив на рівні законів.

До виборів треба прийти з холодними головами і стабільною державою, а зараз є всі підстави прогнозувати політичний розбрат до спалаху громадянської війни, чого і прагне Росія.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

29-го травня 2025 року.

1191-й день Третьої світової війни.

КРИМІНАЛЬНЕ УГРУПУВАННЯ ОЧОЛЮЄ СИСТЕМНУ ПОЛІТИЧНУ КОРУПЦІЮ

Багато написано про «ментальний зв'язок» режисера і актора, але це спрощене тлумачення.

Все значно трагічніше, бо здійснюється не лише управління першою особою через комплекси неповноцінності та психічні вади, а й державою, що є ознаками узурпації влади у неконституційний спосіб.

Не «ментальні зв'язки», а повна залежність, що замішана на системній політичній корупції з елементами мародерства під час війни, що підпадає під визначення «військовий злочин».

Висновок: кримінальне угрупування очолює системну політичну корупцію.

1-го червня 2025 року. Неділя.

1194-й день Третьої світової війни.

РУЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ

У травні 1996 року у Науково-дослідному інституті ГУР МО України на виконання Розпорядження Президента України «Про Ситуаційний центр при Президентові України» від 10 грудня 1994 року завершено наукову роботу «Ситуаційний центр: алгоритм вироблення, прийняття та реалізації стратегічних рішень». Відповідальний виконавець – старший науковий співробітник П.В. Мироненко.

Науковий колектив проаналізував діяльність аналогічних центрів у провідних державах світу та змоделював роботу Центру з урахуванням особливостей взаємодії державних органів влади в Україні.

Результати наукової роботи керівництво ГУР МО України презентувало главі Адміністрації Президента України, який після ознайомлення з аналітичною запискою на двох сторінках (більше не читають на Банковій) заявив: «А я що буду робити, якщо Центр буде моделювати прийняття стратегічних рішень Президента України?»

Після цієї розмови наукову роботу спрямовано під сукно, а дієвий Ситуаційний центр було створено у 2014 році, коли жарений півень клюнув.

Дотепер всі органи державної влади управляються у ручному режимі з Банкової, бо Конституція (Основний Закон України) є декларацією намірів, а Український народ так і не став єдиним джерелом влади у своїй державі. Тому маємо те, що маємо, як казав «великий» політичний діяч Леонід Кравчук.

Всі, без виключення, президенти України балатувалися з демократичними лозунгами, а наступного дня після складання Присяги на вірність Українському народові, встановлювали одноосібну владу, де Банкова ставала центром прийняття стратегічних і оперативних державних рішень.

При цьому слід зазначити, що Президент України не очолює жодної гілки влади, але не впливає лише на призначення сантехніка у селі.

Війна має зняти шори з очей Українського народу.

2-го червня 2025 року. Понеділок.

1195-й день Тотальної війни
проти Українського народу.

УКРАЇНА У ПАРАЛЕЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Про операцію «Павутина», як і про вбивство під Мадридом, не писав лише лінивий.

Щодо «Павутини». Це дійсно супер сучасна військова операція із застосуванням штучного інтелекту, що підтверджує здатність Українського народу рухатися у бік цивілізованого сучасного світу.

Але маю одне застереження: операція готувалася з урахуванням досвіду провалу операції «Вагнеровці» у 2021 році і без участі «п'яти менеджерів» з Банкової.

Український народ генетично сильний, але чому ми не здатні приборкати системну політичну корупцію і опозицію до держави? На це питання єдиному джерелові влади в Україні треба дати вичерпну відповідь, бо після війни саме ці дві проблеми можуть знищити Україну без терористичної Росії.

Ми здатні створити ядерну зброю, побороти збочену Росію, але неспроможні подолати внутрішні проблеми.

Україна існує у двох реальностях одночасно.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПОВІДОМЛЕННЯ

Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

5-го червня 2025 року Переяславська філія АППН України отримала рішення Міністерства юстиції України щодо державної реєстрації відокремленого структурного підрозділу АППН України.

Президент АППН України Мироненко Петро Володимирович вручив академіку-секретарю Переяславської філії АППН України, дійсному члену (академіку) АППН України, доктору історичних наук, професору Коцуру Віталію Вікторовичу Виписку Міністерства юстиції України щодо державної реєстрації Філії, довіреність від президента АППН України на здійснення керівництва Філією, Положення про Переяславську філію АППН України, посвідчення академіка-секретаря, круглу печатку та штамп.

Вручено посвідчення:

заступнику академіка-секретаря Переяславської філії АППН України, дійсному члену (академіку) АППН України, доктору політичних наук, професору Дем'яненку Борису Леонідовичу;

вченому секретарю Переяславської філії АППН України, академіку АППН України, кандидату політичних наук, доценту Прядко Тетяні Петрівні.

Сформовано Вчену раду Переяславської філії АППН України.

Вчена рада АППН України

08.06.2025.

1201-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ПОСВАРИЛИСЯ ІВАН ІВАНОВИЧ МАСК З ІВАНОМ НИКИФОРОВИЧЕМ ТРАМПОМ.

Будь-яке політичне шоу є добре запланованою виставою та зрежисовано професійними глобалістами, які переставляють шахи на політичній шахівниці в інтересах 0.001 % мешканців Землі.

Інші 99.999% є біомасою, яка виконує роль пішаків.

Обрання Івана Никифоровича Трампа президентом прискорив світову воєнно-політичну і фінансово-економічну кризу, у яку втягнуті провідні держави світу. Іван Іванович Маск натичнув спусковий гачок і запустив операцію «доміно».

Нестабільна психіка Івана Никифоровича Трампа не сприйняла самостійність Івана Івановича Маска, а тому наближається час переміщення Івана Никифоровича Трампа у Палату № 6 та передачі влади віцепрезиденту, який виконуватиме вказівки глобалістів без вибриків.

На рівні однієї держави операцію «доміно» можна порівняти з операцією ФСБ 5-го вересня 2005 року в Україні під назвою «прес-конференція», наслідком чого стало можливим передача влади від Ющенка до Януковича з наступними виборами президента.

Але на рівні світової політики операція «доміно» не має аналогів, бо її старт спричинить падіння найбільших держав і у першу чергу Китаю, економіка якого управляється комуністичною верхівкою.

Світові війни і глобальні кризи запускалися одним спусковим гачком (вигаданою провокацією). Тому треба готуватися до «цікавих» подій.

Сараєво (1914), Мюнхен (1938), Стамбул чи Вашингтон (2025). Не має значення місце, де натискають спусковий гачок. Важливо те, що Україна сьогодні є центром творення міжнародної політики, а Український народ платить своїми життями за рішення глобалістів.

Іван Іванович Маск і Іван Никифорович Трамп відійдуть в інші світи, як металобрухт у мартенівську піч.

Бажаю всім нам залізної витримки з холодною головою.

12.06.2025.

1204-й день Тотальної війни проти Українського народу.

СЛОВА, ЛИШЕ СЛОВА.

«Люди – це не дрова, які ми підкидаємо у вогонь. Ми не ставимося до своїх людей, як росіяни», – зазначив Зеленський.

На ділі все виглядає інакше з перших днів війни, коли влада фактично запросила агресора в Україну своєю бездіяльністю у питанні безпеки держави.

13.06.2025. П’ятниця.

1205-й день Тотальної війни проти Українського народу.

НАПІВДЕМОКРАТІЯ, НАПІВСУСПІЛЬСТВО.

За майже 34 роки ми так і не стали єдиним джерелом влади в Україні.

Лише унормування законами можна виправити ситуацію позаконституційного поводження влади по відношенню до суспільства.

Мені імпонує сінгапурський варіант, про який Маргарет Тетчер сказала приблизно так: «Це єдина диктатура у світі, яка принесла людям розквіт держави».

Суспільний договір на кшталт нашої Конституції, яка не стала Основним законом України, не є нормою прямої дії, через що маємо затяжну політичну корупцію до рівня мародерства під час війни, що є воєнним злочином.

Вчора одна жіночка, у якої загинув син на війні, сказала: «Ми прозріємо, коли озвіріємо проти влади і агресора». У словах цієї простої жінки філософія сьогодення і тривога за Україну, чого не вистачає у політиків, які за рахунок платників податків знущаються над народом, якому присягали.

Замкнуте коло у 13 метрів, як арена у цирку.

==========

ВЛАДА ОСОБИСТО НЕ МОТИВОВАНА.

«В Україні переважно воюють діти робітників і селян».

У цих словах є правда, бо діти багатіїв і чиновників броньовані батьками. Так ми ворога не переможемо, бо влада особисто не мотивована.

15.06.2025. Неділя.

1208-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЇ ВСІХ.

Захищати Україну від збоченого російського агресора треба, але при цьому слід мати сіру речовину в головах керманичів держави та інших політичних діячів, які сьогодні більше зайняті піар-кампанією перед виборами, ніж державними справами під час війни.

В резерві понад двох мільйонів добре обучених військових і поліцейських пенсіонерів до 60 років, яких за кошти платників податків

готували захищати Україну відповідно до Присяги на вірність Українському народові.

В «запасному відстійнику» понад 2000 полковників і генералів отримують грошове забезпечення в тилу замість того, щоб захищати Україну в офіцерських батальйонах та показувати приклад бойової майстерності, якій навчені в академіях.

Питання до воєнно-політичного керівництва держави: «Ви цього не знаєте, чи бажаєте знищити генофонд держави шляхом мобілізації не підготовлених громадян України? Ви говорите, що ми не росіяни і бережемо своїх громадян. Але це лише слова, бо на ділі в окопи посилають молодь без належної підготовки і мотивації».

Це зветься антидержавною політикою, а з урахуванням системної політичної корупції на вищих щаблях влади – ще й мародерством, а це вже воєнний злочин, який має каратися за законами воєнного часу.

Це не просто сумна правда, а трагедія Українського народу, яким правлять антиукраїнські елементи в антиконституційний спосіб, бо Конституція (Основний Закон України) давно вже є декларацією намірів.

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРАВА.

Як приборкати системну політичну корупцію?

СІМ КРОКІВ.

З холодною головою і гарячим серцем можна запропонувати такий алгоритм:

1. Президент України за поданням більшості у Верховній Раді та погодженням із союзниками подає нового Прем'єр-міністра України, який стане провідником руху України у бік демократичного світу;

2. Верховна Рада України затверджує Прем`єр-міністра України з наданням йому надзвичайних повноважень на перехідний період з правом сформувати Кабінет Міністрів України та видавати Декрети, що прирівнюються до законів України;

3. Верховна Рада України складає свої повноваження;

4. Президент України припиняє свої повноваження;

5. Кабінет Міністрів України de-jure стає Урядом національної єдності на перехідний період, а Прем`єр-міністр України виконує обов'язки Президента України;

6. Органи місцевого самоврядування складають свої повноваження з передачею їх виконавчій владі, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України;

7. Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів органів місцевого самоврядування провести після воєнно-політичної і суспільно-політичної стабілізації в державі протягом двох років.

Можна, звичайно, пропонувати популістські шляхи, але сьогодні треба говорити правду. А правда полягає у тому, що всі три гілки державної влади і президент не впоралися з виконанням своїх конституційних повноважень. А тому треба вжити невідкладних заходів щодо подолання системної політичної корупції, ліквідації опозиції до держави, встановлення нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права шляхом формування перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями.

Уряд національної єдності скликає Конституційну Раду з метою підготовки Конституції України у новій редакції.

Український народ має стати єдиним джерелом влади в Україні, як того вимагає Основний Закон України – Конституція.

Або ми будуємо Україну для прийдешніх поколінь, або продовжуємо бути рабами у своїй державі, де безкарно правлять мародери.

23.06.2025. Понеділок.

1216-й день Тотальної війни проти Українського народу.

ЕФЕКТ МЕТЕЛИКА. ГААГА, НІДЕРЛАНДИ,

24-25 червня 2025 року.

Із Новин: «Саміт НАТО – чого чекати: зникли мільярди і «незворотне членство» для України, Трамп-руйнівник, а Росія вже не агресор».

Це результат провальної зовнішньої політики України протягом повномасштабної війни (Тотальної війни проти Українського народу) з 22 лютого 2022 року.

Команда на Банковій не зрозуміла конституційні обов`язки після складання Президентом України Присяги на вірність Українському народові і алгоритм розбудови суверенної, демократичної, правової республіки – України, бо вихована на радянській ідеології і не є ментально українською.

28 безпекових угод з державами світу (2023-2024 роки) стали лише словами на папері. Натомість Будапештський Меморандум від 5 грудня 1994 року мав би стати основою руху України і підписантів до приборкання терористичної Росії, яка не в одному міжнародному договорі гарантувала незалежність України і недоторканість кордонів.

Термін «ефект метелика» означає, що незначний вплив на систему може мати великі та непередбачувані наслідки.

Цивілізовані держави дозволили Росії зруйнувати світовий порядок, що встановлений у 1945 році.

Заплила жиром Європа, як Америка грошима, наслідком чого збочена Росія протягом десятиліть підкупила політичні сили в різних країнах і розв`язала проти демократичного світу Третю світову війну на території України, про що я попереджав у 1995 році, а 22 лютого 2022 року російську агресію описав терміном «Третя світова війна».

Неодноразово звертав увагу на те, що збочену Росію викормили Європа і США після 1917, 1945, 1991 років і своєю недальновидністю дозволили Кремлівцям зруйнувати світ.

Сьогодні ми чекаємо на рішення Саміту НАТО у Нідерландах. А чекати не треба, бо США і Європа ще не усвідомили свою трагічну роль у розбудові Росії і руйнуванні світового порядку.

Україна стала центром геополітики і в Україні вирішиться доля світу на майбутнє століття. Тому рішення щодо приборкання Росії треба приймати в Києві.

КРЕМЛІВСЬКА ЛЯЛЬКА І УКРАЇНА.

СТВОРЕННЯ КРЕМЛІВСЬКОЇ ЛЯЛЬКИ.

Щодо системи навчання в університетах 70-х років ХХ-го століття: було три категорії студентів (курсантів): вступали чесно, за протекцією і спортсмени. Не варто пояснювати перші дві категорії, бо всім зрозуміло.

Зупинюсь на спортсменах. Вищі зацікавлені були у спортсменах і тому приймали поза конкурсом та надавали максимум пільг, але професійна підготовка мала суттєві вади, що негативно вплинуло на їхню подальшу долю, якщо тільки не йшли у професійних спорт.

Серед таких студентів був і Володимир Путін – випускник Ленінградського державного університету 1975 року. Вступив він кандидатом у майстри спорту по самбо, а через два роки став мастером спорту по самбо, а згодом і по дзюдо.

Це говорить про те, що студент Володимир Путін майже не навчався за спеціальністю, що вплинуло на його подальшу підготовку в органах КДБ і стало причиною психічних розладів на рівні комплексів. Амбітна людина без високих професійних знань стає замкнутою, злобною і за певних умов є проблемою для суспільства.

В РОСІЇ ЗАВЖДИ УПРАВЛЯЛИ СИСТЕМА І ПРОТОКОЛИ.

Владна система через правила і протоколи вибудовує схему управління державою, на вершині якої є лялька, а не реальна особа. Лялька, якою управляє система, протоколи і візи під підписом «першої» особи.

Корумпована до основ Росія могла висунути на вищу державну посаду лише таку людину, як Володимир Путін – з надмірними амбіціями без високого рівня професійних знань і політичної культури, яким легко управляти.

Але всяка система без постійного і належного інтелектуального оновлення збоїть і стає загрозою самій системі. Середня ланка системи перестає відчувати небезпеку для себе через патологічну самовпевненість і перехід у віртуальний світ, що є незворотнім процесом.

500-річна московитсько-російська система державного управління набула ознак невиліковного стану, що веде Росію до прогнозованого швидкого розпаду.

УКРАЇНА – НЕ РОСІЯ.

Ця теза і вірна, і помилкова одночасно.

Оскільки причиною пандемії є вірус, а захворювання владою є патологією, то наслідками постійно діючого процесу реформування системи державного управління в України протягом 34 років незалежності прийдеться займатися не лише патологоанатомами, а й психіатрами.

Україна – не Росія, але Україна протягом 400 років примусово перетворювалася на Росію, що могло викривити не лише ментальність Українського народу, а й генетичний код.

Україна – Росія, але ми втратили здатність доводити до логічного завершення свої наміри, революції на Майданах тощо. Ми змінили ше вивіски на будівлях владних структур, а не саму владну систему, що і привело Україну до війни.

Війна – це наша провина, бо ми дозволили політичним авантюристам на Банковій протягом 34 років імітувати державне будівництво, що фактично переросло на мародерство і дійшло до стадії знищення самої держави.

У 2009 році у своєму виступі на конференції я сказав таке: «Основний Закон України (Конституція) є декларацією намірів». Сьогодні Основний Закон України (Конституція) існує лише на папері і нічого спільного із нормами прямої дії для держави і громадянського суспільства не має.

Це треба визнати, прийняти і рухатися до формування моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права на перехідний десятирічний період, про що я писав протягом років неодноразово.

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРАВА.

СІМ КРОКІВ.

З холодною головою і гарячим серцем можна запропонувати такий алгоритм:

1. Президент України за поданням більшості у Верховній Раді та погодженням із союзниками подає нового Прем'єр-міністра України, який стане провідником руху України у бік демократичного світу;

2. Верховна Рада України затверджує Прем`єр-міністра України з наданням йому надзвичайних повноважень на перехідний період з правом сформувати Кабінет Міністрів України та видавати Декрети, що прирівнюються до законів України;

3. Верховна Рада України складає свої повноваження;

4. Президент України припиняє свої повноваження;

5. Кабінет Міністрів України de-jure стає Урядом національної єдності на перехідний період, а Прем`єр-міністр України виконує обов'язки Президента України;

6. Органи місцевого самоврядування складають свої повноваження з передачею їх виконавчій владі, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України;

7. Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів органів місцевого самоврядування провести після воєнно-політичної і суспільно-політичної стабілізації в державі протягом двох років.

Можна, звичайно, пропонувати популістські шляхи, але сьогодні треба говорити правду. А правда полягає у тому, що всі три гілки державної влади і президент не впоралися з виконанням своїх конституційних повноважень.

Тому треба вжити невідкладних заходів щодо подолання системної політичної корупції, ліквідації опозиції до держави, встановлення нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права шляхом формування перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями.

Уряд національної єдності скликає Конституційну Раду з метою підготовки Конституції України у новій редакції.

Український народ має стати єдиним джерелом влади в Україні, як того вимагає Основний Закон України – Конституція.

Або ми будуємо Україну для прийдешніх поколінь, або продовжуємо бути рабами у своїй державі, де безкарно правлять мародери.

5.07.2025. Субота.

1228-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

«ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА»

Еліта повинна мріяти і вживати неймовірних заходів щодо будівництва заможної держави і виховання щасливих нащадків Українського народу.

Все інше є політиканством.

Сьогодні в Україні «діють» біля 400 політичних партій, що безвідповідально штампуються Міністерством юстиції України. Ці партії нічого спільного з політичною діяльністю не мають, бо захищають права бізнес-клубів, а не Українського народу, як декларують.

Прикро, що серед цих «партій» діє опозиція до держави на користь Росії – ворога України.

Висновок: так звана «політична еліта» діє під наглядом органів влади проти власного народу.

Питання: хто в Україні є носієм влади?

Відповідь: пострадянська корумпована система на чолі з олігархами, яким «активно протидіє» влада і вважає Український народ за своїх рабів.

Приїхали за 34 роки незалежності України у глухий кут і наклікали війну своєю слабкістю, а за ці роки інші народи у пустелі і болотах збудувати передові економіки.

06.07.2025. Неділя.

1229-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ЗБОЧЕНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ.

«Людська цивілізація – це цивілізація війн. Але чому? І чи здатне людство коли-небудь вийти за межі циклів насильства?»

«Відповідь на це питання треба шукати у далекій історії людства, коли неандертальців знищили так звані Homo Sapiens, бо виявилися генетично агресивнішими. Дивуватися не треба, бо історія не пробачає пустоти знань про самих себе».

Із наукових досліджень. В Африці вчені декілька років досліджували поведінку двох сімейств горил, які обітали на сусідніх територіях. Через певний час одне сімейство зайшло на територію іншого, вбили всіх горил і продовжувати жити далі і розмножуватися.

Останні роки серед науковців розгортається дискусія про те, що людина створена інопланетянами. Хибна антинаукова позиція. Помилка науковців у тому, що ми не бажаємо визнати той факт, що на Землі до нас було декілька спроб цивілізаційного розвитку, але через збочений ген агресії цивілізації гинули.

Наша цивілізація так званих Homo Sapiens виявилася самою короткою у часі і самою агресивнішою, бо масово знищує собі подібних. Серед всіх істот, що мешкають на Землі, людина найагресивніша.

Це треба визнати, прийняти і дуже швидко думати що з цим робити.

15.07.2025. Вівторок.

1238-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ: ТИХА ПІСЛЯМОВА.

24 квітня 2022 року було завершено першу частину книги «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.04.2022)» та представлено на суд читачеві.

На запитання онуки: «Коли завершиться війна?» я не зміг відповісти, бо був у полоні бажання бачити свою рідну Україну мирною. Логіка підкорилася підсвідомості, яку з часом треба було приборкати і спрямувати у формальні рамки.

Так згодом з`явилися друга і третя частини книги «Збочена росія …», які стали основою книги «Спогади про майбутнє. Хроніки війни із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2022)».

Написання особистих щоденників воєнного часу, спогади та наукові статті поступово перетворилися у п`ятитомник «Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2025)», який у вересні 2025 року має вийти із друку.

За ці жахливи роки війни багато протекло води і крові людської. Мій молодший син, капітан Сергій Мироненко, після чотирьох поранень і контузії повернувся з фронту. Він воював з 2014 по 2017 роки і з 25.02.2022 року. Мій старший син, Віталій Мироненко, всі роки підтримував свого брата і забезпечував всім необхідним, крім зброї. Це були часи постійних тривог і болі не лише за сина, а й за весь Український народ, який, попри небажання влади захистити державу у перші дні війни, стіною став на захист Батьківщини.

На сторінках щоденника я намагався бути чесним перед синами, яким присвячую цю працю, і читачем. Правда завжди була коштовноЮ. а сьогодні ще і небезпечною, що війна проявила не лише героїзм Українського народу, а й мародерів із владних структур.

Прозріння війною має остаточно відбутися після зміни форми правління і моделі державно-суспільного устрою в Україні. Історія нам вже не залишає часу на роздуми щодо свого майбутнього: або ми

дуже швидко рухаємося у бік цивілізованого світу, або зникаємо як політична нація і держава.

Маю всі підстави прогнозувати завершення війни у цьому році Перемогою над збоченою Росією. Росія, як я і передбачав стала на шлях розпаду за калькою СРСР.

Війна – це випробування для народу і держави.

Хоча завершенням п`ятого тому є 24.08.2025 року, але вже сьогодні я ставлю крапку у своїх щоденниках, які переходять у стадію редагування, макетування і друку.

Попереду нова робота з будівництва мирної нової України з командою, яка здатна повести Український народ у світи від темряви і пострадянського концтабору.

Будуймо Україну в собі і навколо себе для прийдешніх поколінь!

З повагою до кожного із Вас, дорогий мій Український Народе,
доктор Петро Мироненко.

14.07.2025.

ВЛАДА І МОРАЛЬ: РУХ ДО ВІЙНИ.

1995 рік.

ОЗНАКИ ІМПЕРСЬКИХ ПЛАНІВ РОСІЇ ЩОДО УКРАЇНИ.

Воєнна розвідка застерігає воєнно-політичне керівництво України щодо можливого розгортання театру воєнних дій між росією і НАТО на території України.

Воєнно-політичне керівництво України продовжує грати на полі росії без будь-яких застережень.

Бажання України долучитись до демократичного світу через НАТО і ЄС є бутафорією і нічого спільного з реальністю немає.

1996 рік.

РОСІЯ ПРИСТУПИЛА ДО ПІДГОТОВКИ ЗАХОПЛЕННЯ УКРАЇНИ.

В Науково-дослідному Центрі ГУР МО України завершили наукову роботу щодо створення Ситуативного центру Президента України, в основу діяльності якого закладено математичне моделювання прийняття стратегічних рішень.

Відповідальний виконавець роботи – старший науковий співробітник **Мироненко П.В**.

Запровадження було заблоковане Адміністрацією Президента України з позатекстовим аргументом Глави АПУ пана Дмитра Табачника: «А я що тут робитиму?» Наукову роботу спрямували до архіву і згадали лише під час війни.

2014 – 2023 роки. ВІЙНА.

Все треба робити вчасно, бо історія не пробачає стратегічних прорахунків. Але то були не прорахунки, а цілеспрямовані дії проросійських керівників вищого рівня на користь терористичної росії, яка спокійно призначала керівниками силових структур України своїх громадян.

В Україні розповсюджено необмежене керівництво на всіх рівнях управління. Конституція України є однією із кращих у світі, але її дотримання наближається до «0», бо громадянське суспільство дозволяє керівникам бути панами, а самим рабами.

Майже кожний керівник стратегічного рівня управління намагається керувати у ручному режимі, бо всяке втручання науки є посяганням на його панство у своїй конюшні.

Ми ображаємось на те, що нас роками не приймають до ЄС і НАТО та вважають ментально радянськими. Не треба ображатись, бо це правда, яку треба визнати, прийняти і негайно привести Україну до демократичних стандартів життєдіяльності, про що нам нагадують США і союзники майже щодня.

Саміт НАТО у Вільнюсі став прикладом міждержавних відносин у цивілізованому світі, де демократичні принципи і верховенство права понад усе. Нам прямим текстом сказали: «Встановіть правову де-

мократію, приборкайте корупцію, упорядкуйте систему безпеки і проведіть реальні реформи у судовій системі влади».

Українська делегація у Вільнюсі поводила себе не зовсім адекватно, але лідери країн – членів НАТО з порозумінням віднеслись до агресивної дипломатії української сторони, бо знають ціну тим, хто приїхав «вступати» до НАТО.

Багато «політологів» пишуть і говорять про початок виборчої кампанії до Верховної Ради України і Президентської 2024 року. Маю зауважити, що більшість складу Верховної Ради не має шансів бути обраними у 2024 році так само, як і діючий Президент.

Порадив би діючій владі, яка має необмежені повноваження, навести порядок у своїх справах та готуватися до передачі посад, бо будь-який спротив суспільству на виборах може призвести до трагічних наслідків для самої влади, яка не ходить по землі.

Україна знаходиться у стані війни, якщо цього не помітили ті, хто виводить в офшори мільярди вкрадених коштів. Тут про мораль не йдеться, бо і самі людські якості на рівні тваринних інстинктів.

Україна прокидається від летаргічного сну і починає розуміти своє місце у світі, але це сталося, на превеликий жаль, через багато сот тисяч людських жертв.

ЄС і НАТО – це добре, але нам самим треба важко працювати над державотворенням, чим Україна не займалась понад 30 років незалежності.

СПОГАДИ

В УКРАЇНУ ВДЕРЛИСЬ МОСКОВИТИ-БІЛЬШОВИКИ ОРДИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ.

4-го липня 2022 року.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ, ДРУЗІ, УЧНІ!

Мій робочий день починається з 05.00.

В селі Петрівка на Донеччині, де я народився на Петра і Павла, люди працювали від Сонця до Сонця, бо були вільними та бажали собі і своїм нащадкам гарного майбутнього, а для цього багато працювали.

В селі Петрівка, де я народився, до революції 1917 року було німецьке поселення і головував там німець Еп.

Німець Еп був мільйонером і село Петрівка, як і села поруч, що відносились до його володіння, були заможними і люди почували себе гідно. Була своя субкультура, бо німці принесли з собою не лише економічні знання, а і певний рівень суспільних відносин, що вплинуло на місцеве населення багатьох поколінь і після 1917 року, коли до влади на росії вдерлись більшовики. Саме так говорив мій Дідусь: «Вдерлись більшовики і перетворили країну у суцільну казарму».

Сьогодні в Україну вдерлись московити-більшовики, а по суті, ординці, бо як цих скажених істот не називай, а залишаються вони ментально збоченими ординцями. За віки ці збоченці так і не стали прямоходячими Homo Sapiens, бо генетично не здатні до розвитку, до співіснування серед людей цивілізованого світу.

Війна від 24 лютого 2022 року поділила людську цивілізацію на «ДО» і «ПІСЛЯ».

Як «ДО» на Землі вже не буде, бо відбулося переосмислення всього буття-життя людства.

Війна від 24 лютого 2022 року з космічною швидкістю спрямувала людство на інший щабель цивілізаційного розвитку і запустила гло-

бальні процеси не лише в економіці та політиці, а й в психології людини розумної, яка почала сприймати інакше свою роль на Землі і можливість впливу на процеси в собі і навколо себе.

Але це стосується лише людини розумної, до яких ментально і генетично не відносяться збочені скажені істоти, що захопили територію сучасної росії.

Позавчора мав бесіду з товаришем, якого знаю понад 20 років. Доктор філософських наук, професор, член-кор …, академік… тощо.

Запитую: «Як Тобі мої щоденники?»

Відповідь доктора філософських наук, професора: «Розумієш, є місця в щоденниках, де я не погоджуюсь з оцінкою росіян, бо є серед них і притомні….».

Саме така недальновидна оцінка російського народонаселення ординського походження привела Український Народ до страшної війни, де гинуть десятки тисяч наших синів і доньок за свободу своїх родин і за державу.

Я не здивований, бо розумію коріння такої оцінки: це наслідки 300-річного видавлення з генетики Українського Народу-Воїна гідності і волі.

Недооцінка збоченої росії і її народонаселення дорого обходиться Українському Народові, але через горе і велику кров ми, нарешті, починаємо прозрівати, але не всі.

Війна висвітлила дуже велику проблему, яку ні Народ, ні політичне керівництво держави не бажали помічати всі 30 років Незалежності: ми добровільно, з подачі збоченої росії, зростили надзвичайно велику колонію опозиції до України, що сьогодні здає цілі села і міста ворогу не тому, що зраджує, а тому, що ця опозиція не вважає Україну своєю Батьківщиною.

Буча, Ірпінь, Маріуполь, Харків, майже вся Донеччина і Луганщина – це наслідок діяльності опозиції до України, це державна зрада під пильним оком Українського народу і політичного керівництва держави. Це байдуже ставлення до своєї держави.

Наша толерантність привела нас до війни. Мушу це повторювати доти, поки у суспільстві не відбудеться розуміння того, що опозицію до держави треба негайно знищити у політико-правовий спосіб, а,

якщо треба з огляду на національні інтереси держави, то і фізично, бо далі вже прірва, далі – втрата України.

Це не жахи старого бюрократа, який майже все життя займався прикладною політикою, а реальність, з якою ми зустрілись після 30 років байдужості до своєї Батьківщини, де ще не розпочато фундаментальне будівництво демократичної, правової держави для Українського Народу.

В селі Петрівка, де я народився на Петра і Павла, мене привчили до самодисципліни і порядку у всьому, бо мої пращури зростали на німецькій субкультурі, де немає місця вольностям і бездіяльності. Як наслідок, навчився управляти собою.

Сьогодні представник німецької класичної філософії і культури – президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр дозволяє собі вольності, за які його німецькі пращури вже побили б лозинами до крові.

Представник німецької класичної філософії і культури Штайнмаєр продовжує вважати себе непогрішним, що більше притаманно більшовицькій марксистсько-ленінській філософії, яку я викладав офіцерам Радянської Армії до 1983 року, після чого пішов своїм демократичним шляхом, бо добре знав з молоду класичну німецьку філософію.

Представник Німеччини Штайнмаєр не вивчив уроки історії своєї держави, що привела до краху весь Німецький народ.

Штайнмаєр намагається помирити Україну зі збоченою росією, що не можливо за визначенням. Штайнмаєр не вивчив німецьку класичну філософію і особливо філософію Гегеля, п'ять томів якого є моїми теоретичними наставниками, де постійно шукаю поради вже понад 45 років свідомого життя.

Є, правда, і розумна думка в словах Штайнмаєра: «Війна Росії проти України стала причиною найсильнішої динаміки геополітичних і геоекономічних змін, і світ перебуває «на порозі нової ери».

В цьому реченні Штайнмаєра є і одна фундаментальна помилка: війна не росії проти України, а Третя світова війна, яку розв'язала збочена росія проти цивілізованого світу в Україні, де вчиняє геноцид Українського Народу.

Помилка в реченні Штайнмаєра носить ідеологічний характер, бо

це його погляд, погляд людини, яка не розуміється на глобальних політичних процесах, що відбуваються сьогодні під час переходу людства на інший рівень цивілізаційного розвитку, де місця для скаженої росії не передбачено, бо такої держави не має бути.

Представник Німеччини Штайнмаєр ховається за формулою непередбачуваності наслідків війни. Лукавить, а якщо відверто, то бреше. І не тому, що не знає, а тому, що не є політиком зі стратегічним мисленням. Це його біда, біда цілого покоління німецького народу, який після Другої світової війни став на коліна перед світом і досі знаходиться у стані кривоходячого народу.

Все і всіх треба розбирати на атоми і молекули, бо попереду, після війни, буде ще одна, не менш жахлива, війна з опозицією до України, яку Український Народ зростив і сьогодні має війну через свою толерантність до скаженого збоченого російського народонаселення, яке вчиняє геноцид Українського Народу.

Помилки минулих століть і років треба виправляти, бо отримаємо постійнодіючий процес громадянської війни, що призведе до повного зникнення Українського Народу, замість якого постане народонаселення без генетичної пам'яті, чого і добивались ті, що вдерлись в Україну.

Московити-більшовики – це істоти без моралі і жалю до інших народів, бо самі є збоченцями на генетичному рівні.

Хто цього ще не зрозумів, той не здатний збудувати Україну в собі і навколо себе.

Ми – Народ-Воїн і ми незламні, бо за нами сьогодні весь цивілізований світ. Ми вже не самі, як у 2014 році.

Прокидаймось і будуймо Україну в собі і навколо себе!

21.07.2025. Понеділок.

1244-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ПЕРЕДВИБОРЧА ІСТЕРІЯ

Вже майже рік коридорами влади і політичних «партій» відбуваються події, що нічого спільного з державотворенням і думками про перемогу над збоченою Росією не мають.

Почалася істерія через наближення втрати влади і кримінальної відповідальності за доведення держави до стану неспроможності боронити Україну від зовнішнього ворога.

Про узурпацію влади у неконституційний спосіб я неодноразово писав, а тому зверну увагу лише на ключові моменти сьогодення:

Системна політична корупція безперешкодно з боку громадянського суспільства зайшла по вертикалі і горизонталі в усі органи державної влади і місцевого самоврядування;

Мародерство на чолі з керівництвом органів влади під час війни стало нормою, що звело Основний Закон України (Конституцію) до рівня декларації намірів.

Політичні партії, яких зареєстровано в Україні понад 400, не стали основою громадянського суспільства, а перетворилися у політичні бізнес-клуби олігархічного типу.

Освіта і наука вже не є фундаментом розвитку демократичної, правової республіки.

Влада істерично почала готуватися до виборів народних депутатів і Президента України, вживати при цьому хаотичних кроків під маскою реформування, що направлені не на будівництво правової держави.

І це є діагноз державі і суспільству.

Що робити?

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРАВА.

СІМ КРОКІВ.

З холодною головою і гарячим серцем можна запропонувати такий алгоритм:

1. Президент України за поданням більшості у Верховній Раді та погодженням із союзниками подає нового Прем'єр-міністра України, який стане провідником руху України у бік демократичного світу;

2. Верховна Рада України затверджує Прем`єр-міністра України з наданням йому надзвичайних повноважень на перехідний період з правом сформувати Кабінет Міністрів України та видавати Декрети, що мають силу законів України;

3. Верховна Рада України складає свої повноваження;

4. Президент України припиняє свої повноваження;

5. Кабінет Міністрів України de-jure стає Урядом національної єдності на перехідний період, а Прем`єр-міністр України виконує обов'язки Президента України;

6. Органи місцевого самоврядування складають свої повноваження з передачею їх виконавчій владі, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України;

7. Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів органів місцевого самоврядування провести після воєнно-політичної і суспільно-політичної стабілізації в державі протягом двох років.

Можна, звичайно, пропонувати популістські шляхи, але сьогодні треба говорити правду. А правда полягає у тому, що всі три гілки державної влади і президент не впоралися з виконанням своїх конституційних повноважень. А тому треба вжити невідкладних заходів щодо

подолання системної політичної корупції, ліквідації опозиції до держави, встановлення нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права шляхом формування перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями.

Уряд національної єдності скликає Конституційну Раду з метою підготовки Конституції України у новій редакції.

Український народ має стати єдиним джерелом влади в Україні, як того вимагає Основний Закон України – Конституція.

Або ми будуємо Україну для прийдешніх поколінь, або продовжуємо бути рабами у своїй державі, де безкарно правлять мародери.

23.07.2025. Середа.

1246-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

БАНКОВА ЗАПУСТИЛА ВИБОРЧИЙ МАРАФОН.

Бутафорна заміна Кабінету Міністрів України, пересування послів України, фактична ліквідація антикорупційних органів, множинне громадянство тощо є ознакою передвиборчої істерії влади, яка перетворила Основний Закон України (Конституцію) у декларацію намірів.

Щодо Закону «Про множинне громадянство в Україні». В законі не визначено обмеження його дії щодо громадян України, які мають допуск до державної таємниці всіх форм, отримують грошове забезпечення (заробітну плату) з Державного бюджету України та місцевих бюджетів, народних депутатів та депутатів місцевого самоврядування, перебувають на державній службі, працюють в органах місцевого самоврядування, є військовослужбовцями та прирівняних до них осіб тощо, що вкрай небезпечно.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ.

Якщо включити чисту математику, то витрати на антикорупційні органи і результативність їхньої діяльності з часу створення не на користь цих органів.

Головна проблема нашого суспільства у тому, що ми не дозріли до рівня політичної нації і громадянського суспільства, де Конституція є Основним Законом, а не декларацією намірів, якою влада вертить, як дишлом.

Заміною Кабінету Міністрів, приведенням антикорупційних органів до норм Конституції, пересуванням послів тощо розпочато передвиборчу кампанію, яка очікується найганебнішою на всі часи незалежності України.

Тому є один цивілізований вихід: за активної підтримки союзників створення Уряду національної єдності з надзвичайним повноваженнями на дворічний перехідний період відновлення України, відставка президента України, дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, підготовка держави і суспільства до виборів через два роки.

Вибори сьогодні можуть спровокувати громадянську непокору з трагічними наслідками, чого і прагне Росія.

Час будувати Україну, а не займатися постійно діючим процесом реформування радянської системи державного управління, що нічого спільного з державотворенням не має.

Кожному із нас треба уважно подивитись у дзеркало і почати будувати Україну в собі і навколо себе.

Все інше є демагогією.

До уваги

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПОВІДОМЛЕННЯ

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення рішенням від 24-го липня 2025 року зареєструвала журнал Академії політико-правових наук України «ПОЛІТЕЯ» («POLITEIA»).

Журнал «Політея» є правонаступником журналу «Суспільно-політичні процеси», що виходив з 2016 року до 2025 року

Вчена рада АППН України

26.07.2025. Субота.

1249-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ОФІС НА БАНКОВІЙ ЛЕТИТЬ У ПРІРВУ.

Якщо у очільника держави не вистачає політичного досвіду, порядності щодо дотримання Присяги на вірність Українському народові, то він незворотньо завершує свою каденцію поразкою із трагічними наслідками для себе, держави і суспільства.

Війна відтермінувала заміну команди менеджерів навколо очільника держави, але саме це і привело державу, і суспільство до суспільно-політичної кризи, що вимагає термінових політичних рішень з боку суспільства і союзників з протидії російській агресії.

«Не можна керувати країною, покладаючись на інтуїцію, — сказав один український політик. — Потрібні структура, інститути, стратегія. Саме цього зараз бракує. Єрмак і Зеленський на даний момент усунули будь-яку реальну конкуренцію. Але після війни настане час розплати».

ЧАС «Ч» ВЖЕ НА ПОРОЗІ.

Багато пророків розповідають замовні «передбачення», але є реальний світ з конкретними геополітичними тенденціями щодо суспільно-політичних процесів, які вже зупинити не можливо, бо влада своїми діями перейшла всі можливі червоні лінії щодо дотримання конституційних норм і виконання Присяги на вірність Українському народові.

З травня 2024 року я намагався донести думку щодо перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями на два роки без виборів, але з відставкою президента і саморозпуском Верховної Ради. Схоже, що наші союзники сьогодні дійшли такого ж висновку.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

27.07.2025. Неділя.

1250-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

СЬОМИЙ РІК ПАДІННЯ.

Попри всі катаклізми, які випали на долю Українського народу протягом віків, ми існуємо, що само по собі є дивом. Я не знаю іншого народу, який би пережив те, що пережили Українці. Нас знищували, переселяли, гвалтували, відбирали мову, культуру і історію, спалювали книги, а ми жили, народжували дітей і вірили у свою силу і волю.

Сьогодні Україна переживає найтрагічніші часи за всю історію свого існування як держава, нація і народ.

У 2009 році я вперше публічно виказав твердження щодо декларативності Основного Закону України (Конституції), який de-jure є, а de-facto повністю ігнорується державними органами влади на чолі з гарантом Конституції.

Всі президенти приходили до влади з демократичними гаслами, а наступного дня після складання Присяги на вірність Українському народові рухалися у бік встановлення одноосібної влади.

З початком повномасштабної війни, яку треба називати Світовою війною, Основний Закон України не діє, бо всі державні органи влади підпорядковані Офісу Президента України, що є ознакою узурпації влади у неконституційний спосіб.

Мене критикували за прихильність до зовнішнього управління Україною з боку США і союзників, але ніхто з критиків не пропонував інший спосіб приборкання політичної корупції з подальшим рухом у бік цивілізованого світу.

Тому я відповідально стверджую, що без диктатури права за підтримки США і союзників на шляху до Правової демократії у нас немає шансів увійти до ЄС і НАТО.

Майже 34 роки з мовчазної згоди Українського народу влада займалася постійно діючим процесом реформування мертвої радянської системи державного управління, що нічого спільного з державним будівництвом не має.

Нам всім треба швидко прозріти і стати на захист народу від корумпованої влади, яка перейшла всі можливі і неможливі червоні лінії та зайнялася відвертим мародерством під час війни, що є воєнним злочином і має бути покараним за законами воєнного часу.

28.07.2025. Понеділок.

1251-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ВІД ПОЧАТКУ ПІДГОТОВКИ АНЕКСІЇ УКРАЇНИ.

В останні дні липня 2005 року ФСБ Росії активно почала підготовку до внутрішньої дестабілізації України з метою повної анексії.

Після Майдану-1 (2004-2005) авторитет України у світі набув масштабів, що налякав Росію і змусив вжити невідкладних заходів щодо усунення Віктора Ющенка та спровокувати суспільно-політичний конфлікт руками своїх агентів у вищих щаблях влади України, в чому не було дефіциту. (Як казав мій наставник дотепер: «У владі кожний третій працює на Росію».)

Перша фаза цього плану завершилася операцією «Прес-конференція» 5 вересня 2005 року, коли Державний секретар України Зінченко Олександр Олексійович, 1957 року народження, син радянського чекіста з контррозвідки КГБ, випускник Академії суспільних наук у 1994 році (Москва), перший генеральний директор проросійського телеканалу «Інтер» (з 1995 року), зпровокував політичну кризу шляхом штучного конфлікту між Порошенком, Тимошенко і Зінченком за спиною Віктора Ющенка, після чого фактична влада в Україні перейшла до Віктора Федоровича Януковича, а Україна пішла шляхом поступового перетворення у ідеологічну колонію Росії без особливого супротиву громадянського суспільства.

Цю частину історії корисно знати, бо без розуміння минулого не можна будувати майбутнє.

Олександр Олексійович Зінченко мав всі можливості впливати на політичну ситуацію, користуючись повною довірою Президента В.А.Ющенка. Але він прийняв рішення гримнути дверима, при цьому повідати всім про підкилимну політичну кухню.

Так державні діячі не діють. Якби Олександр Зінченко на той час виправив конфліктну ситуацію між собою, Порошенком і Тимошен-

ко з допомогою Ющенка, то сьогодні ми мали б іншу Україну, без війни.

Бумеранг за помилки у політиці б'є завжди боляче.

У 2013 році за сприяння Патріарха Філарета я зустрічався з Віктором Андрійовичем в його офісі біля СБУ. Під час розмови я обережно задав питання щодо його ставлення до О. Зінченка після 5 вересня 2005 року. Його відповідь: «Я повністю довіряв Олександру Олексійовичу до самої його смерті». Ця відповідь змусила мене зробити висновок: Віктор Андрійович так і не став стратегом в політиці, що завадило йому бути лідером Українського народу на переломному історичному етапі, коли Україною пишався весь цивілізований світ після Помаранчевої революції.

Друга фаза підготовки до анексії України почалася у грудні 2012 року повною заміною керівників силових органів на громадян Росії (МО, СБУ, МВС, ДУО тощо), після чого я записав у своєму щоденнику: «Це початок війни», але це вже інша історія.

За 34 роки суспільство ментально не перейшло від пострадянщини до демократичного розвитку і не стало гідною частиною цивілізованого світу, що врешті і спрямувало історію у бік Третьої світової війни саме на території України, де править не Конституція (Основний Закон України), а системна політична корупція, що під час війни набула ознак мародерства на крові Українського народу.

Чи відбудеться прозріння війною? Відповідь на це питання треба знайти сьогодні, бо завтра може не настати для Українського народу.

29.07.2025. Вівторок.

1252-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

САМОЗНИЩЕННЯ МЕНЕДЖЕРІВ НА БАНКОВІЙ.

Медіа «розганяють» тезу про знищення команди Зеленського з боку Росії.

У цьому питанні треба з холодною головою поставити політичний і психологічний діагноз команді Зеленського, бо саме від цього залежить реакція громадянського суспільства зараз і наперед.

Команди всіх наших президентів хворіли самовпевненістю і безкарністю (які більше, які менше, але всі). Командра Зеленського через відсутність досвіду політичного і державного управління захворіла на самовпевненість і безкарність вже через рік після складання президентом Зеленським Присяги на вірність Українському народові.

Теза: «Кухарка може керувати державою» в Україні набула реального втілення, бо на Банкову зайшли люди прямо з дитячої пісочниці без будь-якого досвіду державного управління, що стало трагедією не лише для команди президента Зеленського, а й для України.

Стратегічна помилка президента Зеленського і його команди п`яти менеджерів полягає у тому, що вони узурпували всю повноту влади у неконституційний спосіб та відсторонили всі гілки органів державної влади (законодавчу, виконавчу і судову) від виконання своїх повноважень, перетворили Конституцію (Основний Закон України) у декларацію намірів і встановили в Україні диктатуру Офісу Президента на Банковій, де знаходяться головні творці системної політичної корупції, що під час війни має всі ознаки мародерства на крові Українського народу.

Діагноз цьому дійству – державний злочин перед Українським народом: пряме порушення Присяги і Конституції України.

Медіа «розганяють» чергову дезу щодо намагання знищити команду Зеленського через патологічний страх втратити владу, бо без влади команда із п’яти менеджерів переходить у ранг злочинців.

Саме так треба оцінювати те, що відбувається навколо Банкової.

У травні 2024 року я виписав процедуру створення Уряду національної єдності, а у липні 2024 року передав пропозицію тим, хто може вплинути на рішення союзників, бо без союзників ми не здатні дійти згоди щодо цього питання.

НАГАДАЮ:
(Цей текст у липні 2024 року перекладено англійською мовою та направлено відповідним адресатам).

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ
ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРАВА.

СІМ КРОКІВ.

З холодною головою і гарячим серцем можна запропонувати такий алгоритм:

1. Президент України за поданням більшості у Верховній Раді та погодженням із союзниками подає нового Прем'єр-міністра України, який стане провідником руху України у бік демократичного світу;

2. Верховна Рада України затверджує Прем`єр-міністра України з наданням йому надзвичайних повноважень на перехідний період з правом сформувати Кабінет Міністрів України та видавати Декрети, що прирівнюються до законів України;

3. Верховна Рада України складає свої повноваження;

4. Президент України припиняє свої повноваження;

5. Кабінет Міністрів України de-jure стає Урядом національної єдності на перехідний період, а Прем`єр-міністр України виконує обов'язки Президента України;

6. Органи місцевого самоврядування складають свої повноваження з передачею їх виконавчій владі, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України;

7. Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів органів місцевого самоврядування провести після воєнно-політичної і суспільно-політичної стабілізації в державі протягом двох років.

Можна, звичайно, пропонувати популістські шляхи, але сьогодні треба говорити правду. А правда полягає у тому, що всі три гілки державної влади і президент не впоралися з виконанням своїх конституційних повноважень. А тому треба вжити невідкладних заходів щодо подолання системної політичної корупції, ліквідації опозиції до держави, встановлення нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» через Диктатуру права шляхом формування перехідного Уряду з надзвичайними повноваженнями.

Уряд національної єдності скликає Конституційну Раду з метою підготовки Конституції України у новій редакції.

Український народ має стати єдиним джерелом влади в Україні, як того вимагає Основний Закон України – Конституція.

Або ми будуємо Україну для прийдешніх поколінь, або продовжуємо бути рабами у своїй державі, де безкарно правлять мародери.

На завершення посту:

Сьогодні діями головних менеджерів на Банковій керує патологічний страх за своє життя, бо за політичне майбутнє вже не йдеться. Політичного майбутнього у команди Зеленського не може бути в Україні, бо ми не Росія, ми прозріваємо війною і рухаємося у Європу від Росії назавжди.

30.07.2025. Середа.

1253-й день Тотальної війни проти Українського народу на очах «цивілізованого» світу.

ПОРТРЕТИ НА СТІНАХ У СЛУЖБОВОМУ КАБІНЕТІ.

Із спогадів.

Березень 2003 ріку на Банковій, 11. Службовий кабінет керівника Управління суспільно-політичних питань Адміністрації Президента України П.В. Мироненка.

Заходить Глава АПУ В.В.Медведчук, поглянув на стіни і запитав: «Петре Володимировичу! А чому у Вас немає портрета Л.Д. Кучми?» У відповідь: «Мене вчили портрети живих на стінах не вішати». Віктор Володимирович махнув рукою і пішов геть.

На стіні над робочим столом був портрет Тараса Шевченка, який і досі зберігається у мене.

Хоча іноді і дорікають періодом мого життя, коли я працював на Банковій (1997-2000, 2003-2005), але вже сьогодні маю визнати: я ніколи не служив особам, а лише Конституції України. Тому у лютому 2005 року В.В. Медведчук зі своєю командою покинув Банкову, 11, а я єдиний з керівників управлінь залишився з метою надання допомоги команді В.А.Ющенка у підготовці перших указів Президента України щодо формування Секретаріату Президента України, призначення ключових посадових осіб держави.

25 квітня 2005 року за донецьке походження мене звільнили і я достроково вийшов на пенсію, але це вже інша історія. Щиро вдячний Івану Васюнику (заступнику Державного секретаря України) за його клопотання щодо мого звільнення, після чого мій життєвий шлях був спрямований на наукову діяльність, де, як мені здається, є позитивний результат.

В службових кабінетах мають бути портрети видатних Українців, а не тимчасових політичних діячів, які не спромоглися вивести Україну у цивілізований світ.

Кожний державний службовець складає Присягу на вірність Українському народові, керуючись виключно Конституцією України. Це треба пам`ятати і розуміти, що служіння особам нічого спільного зі служінням Українському народові не має, що постійно підтверджує трагічна історія України.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Слава Україні і героїчному Українському народові!

30 липня 2025 року. Середа.

Продовження.

ТРАМП ПІДІРВАВ ГЛОБАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ ЗАРАДИ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ.

Із моїх щоденників:

27 лютого 2022 року

4-й день війни.

НАСТАВ ЧАС НЕПОВЕРНЕННЯ

США І Китай вже мають терміново вступити в діалог щодо подальшої долі Четвертого Рейху, який вийшов з під контролю та став небезпечним для цивілізованого світу.

5 березня 2022 року

10-й день війни.

ПЕРЕМОВИНИ ЩОДО РОСІЇ

На погляд людини, яка добре знає росію і росіян, має військову та іншу спеціальну освіту, перемовини щодо припинення війни мають вести США і Китай.

Всі інші пропозиції і варіанти є чистої води політичною демагогією.

Досить марити про бажання подивитися в очі путіну. В очах путіна глибока пустота.

Ні Туреччина, ні ОАЕ, ні інші посередники нічого не змінять.

Лише США і Китай здатні припинити війну.

Хто цього не розуміє, тому треба вчити воєнне мистецтво і історію війн, бо нічого нового під Сонцем не відбувається.

ДЕДЛАЙН ДЛЯ РОСІЇ ВІД ТРАМПА ЩОДО ПРИПИНЕННЯ ВІЙНИ 10 – 12 ДНІВ.

10 – 12 днів припадає на дату – 80 років від бомбардування Хіросими і Нагасакі.

50 днів спливає 2-го вересня і припадає на дату – 80 років від завершення Другої світової війни.

Це не співпадіння.

Правителі з роками стають сентиментальними і керуються символами. Трамп не виключення.

Час людство повернути до мирного співіснування, де для Росії у теперішніх кордонах місця не передбачено.

США і КНР мусять завершити війну швидко.

31.07.2025. Четвер.

1254-й день Світової війни.

ДЛЯ РОЗДУМІВ.

ГЕНЕТИЧНЕ ЗБОЧЕННЯ HOMO SAPIENS.

Академік Н.П.Бехтерєва казала: «Наш мозок нам не по мізкам». Тому ніякий ШІ не здатний керувати людиною на 100%. Знищити людську цивілізацію, як це вже було на Землі неодноразово, зможе лише сама людина через свої комплекси неповноцінності і генетичне збочення на певному етапі розвитку. Яскравий приклад самознищенню подає Росія. Інстинкт самозбереження, як основний природний фундамент для людини, поступово рухається у бік «0», після чого існування Homo Sapiens виявиться проблематичним.

«ЖАРТИ» ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

Із мого щоденника.

ЧИТАЮ НОВИНИ З РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ.

30 липня 2022 року.

– Китай погрожує США;
– Китай планує вирішити свої проблеми війною;
– Китай стає першою економікою світу;
– Китай таємно підтримує росію тощо.

Китай вступає в стадію економічної та політичної кризи, що може призвести до розпаду держави. Економіка Китаю залежна від країн демократичного світу на 85 %, а тому першою економікою не може бути за визначенням.

Комуністична партія Китаю не зрозуміла тенденції розвитку цивілізованого світу і вірить лише у свою «непогрішну» ідеологію, що спрямовує Китай у прірву.

Всі імперії ідуть однаковим шляхом до розпаду.

31 липня 2025 року.

В Китаї вчора на Політбюро КПК відбувся тихий перерозподіл влади на користь колективного керівництва через глобальні проблеми на ринку праці (безробіття серед молоді до 22 %) і різке падіння економічного зростання (на 4.8 %).

Комунізм, як і фашизм, має зникнути і ідеологічного простору людської цивілізації.

1-го серпня 2025 року.

ДЕНЬ СПОГАДІВ.

Із мого щоденника:

18-го листопада 2023 року. 633-й день Світової війни.

ДОЛЯ ДВОХ ТЮРОК

Єрмак Вагай-Іртишський і Єрмак Терерів-Дніпровський.

Як відомо, у Всесвіті все рухається по спіралі: нічого нового не відбувається.

Раніше я не вірив у переселення душ, а коли став порівнювати долі деяких діячів, то виявились цікаві факти, що наводять на певні роздуми і висновки щодо політичних процесів у сучасній історії.

Єрмак – прізвище (прізвисько) тюркського походження, яке відображає характер одинака (сам по собі). Але це тільки зовні: що Єрмак Вагай-Іртишський, що Єрмак Тетерів-Дніпровський залежні від психотипу характеру, який формувався у складних умовах без батьківської любові і набув ознак комплексу неповноцінності.

Єрмаки обирають собі господаря, якому намагаються віддано служити, але разом з тим знаходять собі жертву із ближнього оточення, якою маніпулюють в інтересах господаря і патологічних амбіцій, що призводить до трагічного завершення життя.

Єрмаки не помічають різниці між дружбою і зрадою, а тому переходять межу довіри без вагань: сьогодні друг, а завтра ворог.

Єрмаки, що загнані у глухий кут обставинами, схильні до внутрішньої паніки і необачливих кроків, що призводить до втрати сприйняття реальності.

У Єрмаків може бути лише один ворог: сам собі.

Тому очікуємо схожості долі Єрмаків, які не впорались з комплексами дитинства і вирушили у водну стихію.

Я бачив і Іртиш, і Тетерів.

НАСНИВСЯ СОН.

26-го січня 2023 року. 337-й день Світової війни.

Вчора не писав ХРОНІК, а лише СПОГАДИ із щоденника, бо трохи втомився, аналізуючи поточні події в Україні і світі.

Так втомився, що вночі наснився дивний сон.

Читаю лекцію онлайн аспірантам університету про Єрмака. Єрмак: з тюркського (єрмек, ермек) – одинак, людина сама по собі.

Влітку Єрмак напав на московське посольство, яке з дарами князя Івана IV для шаха прямувало до Персії. Вбивши московського посла

Карамишева та стрільців, що його супроводжували, Єрмак привласнив шахські дари та втік.

Іван IV засудив Єрмака та його розбійний загін до страти.

Для порятунку власного життя та життя своїх людей за гроші родини купців Строганових напав на тюркського хана Кучума, останнього володаря Сибірського ханства.

Строганови залучили Єрмака, щоб захищати свої володіння, а насправді, щоб нападати на Сибірське ханство та відвойовувати собі їхні землі.

Після кількох перемог над військом хана загін Єрмака зайняв столицю Сибірського ханства – Кашлик.

Уночі хан Кучум несподівано напав на загін Єрмака і знищив його. Поранений Єрмак, одягнений в тяжку броню, втопився у річці Вагай (притока Іртиша), коли спробував втекти з місця битви.

Аспірант запитує: «А куди подівся наш Єрмак?»

Відповідаю: «Я ж Вам розповів. Накрав грошей, цінностей, намагався втекти та втопився».

Аспірант: «А що сталося з награбованими цінностями?»

Відповідаю: «На утопленому був лише камінь на шиї. Можливо камінь коштовний».

Такі сни бувають від перевтоми.

Прокинувся о третій ночі і швиденько записав сон.

==========

3-го лютого 2024 року. Субота. 710-й день Світової війни.

МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ: ЗАПРОШУЮ ДО ДИСКУСІЇ

Останнім часом все більше замислююсь над питаннями післявоєнного державного будівництва: форма правління, політичний режим, модель державно-суспільного устрою.

Україна 32 роки намагається збудувати державу, але ніяк не вийде з кола радянського тоталітарного політичного режиму.

«Яку партію не будуй – все одно виходить КПРС». Авторство цієї фрази достеменно не встановлено, тому не посилаюсь. Але по факту ця фраза повністю відповідає стану партійного будівництва в Україні.

Вже й молодь, яка не знає СРСР, підросла до депутатських мандатів, але КПРС і в ній засіло на підсвідомості. Генетика, все-таки, наука. У своїх постах намагаюсь чесно і відверто писати про стан речей в державі і суспільстві. Думаю, що мій досвід дозволяє моделювати державний устрій України.

Попри свою прихильність до класичного демократичного шляху розвитку України, я не бачу іншого варіанту, як пропонувати модель державно-суспільного устрою «Правова демократія» (для більшого розуміння – «Диктатура права»).

Класична демократія з часів Солона і Арістотеля претерпіла суттєвих змін на рівні практичного застосування. Тому треба внести зміни і в теорію питання.

У 2020 році я вже описував наукове визначення терміна «Правова демократія», (журнал АПН України «Суспільно-політичні процеси», No2(16)2020, стор. 13), де звернув увагу на те, що класична демократія не досягла втілення в практичне державотворення задекларованої ідеї повновладдя народу.

Правова демократія, як форма співіснування соціуму і влади, мінімізує головну суперечність класичної демократії між ідеєю повновладдя народу і неможливістю її всеосяжного втілення.

Державотворення у сучасному світі все більше тяжіє до встановлення незмінних правових норм співіснування як в державі, так і у міждержавних відносинах.

Україна з 2014 року потерпає від російської агресії саме через те, що держави – підписанти Будапештського меморандуму від 5 грудня 1994 року не виконали те, що підписали, де гарантували Україні територіальну цілісність та недоторканість існуючих кордонів.

Росія порушила всі міждержавні договори з Україною, що стало великою проблемою як для самої України, так і для цивілізованого світу.

США, НАТО і ЄС дійшли висновку, що світ потребує встановлення правових норм співіснування, які б не порушувались.

Класична демократія цивілізованого світу виявилась неспроможною протидіяти тоталітарним політичним режимам, а тому прийнято рішення щодо жорсткого воєнно-політичного завершення війни, яку розв'язала терористична росія в Україні проти демократичного світу.

Україна виявилась у центрі глобальних цивілізаційних змін, а тому нам треба звернути особливу увагу на державне будівництво, яке за 32 роки так і не розпочато.

Є Конституція України (Основний Закон), де задекларовано гарні ідеї з державотворення, але модель державно-суспільного устрою, форма правління і політичний режим прописані недосконало, наслідком чого маємо постійний конфлікт між гілками влади, а президент держави виведений за рамки гілок влади, що є головною проблемою як для суспільства, так і для міцності держави.

Тому пропоную розпочати дискусію на цю тему.

Моя пропозиція:

1. Форма правління – президентська республіка; 2. Політичний режим – демократія;

3. Модель державно-суспільного устрою – правова демократія.

Пояснення і запобіжники:

1. Президент держави очолює уряд та обирається всенародно терміном на три роки без права повторного обрання будь-коли. Це принципова позиція, що знімає проблеми внутрішньо-політичної боротьби.

2. Гілки державної влади мають бути врівноважені та приведені до стандартів цивілізованого світу. Для цього треба ввести в дію результати Всенародного референдуму 2000 року, що не потребує окремого Закону, а приймається у Верховній Раді України Постановою – до відома, після чого вносяться зміни до Конституції України. Там і 300 народних депутатів, і двопалатний парламент тощо.

3. Конституційний Суд ліквідувати, як зайвий орган, а його повноваження передати Конституційній палаті Верховного Суду України.

Україні не залишилось часу на довгі дебати з цього приводу. Не вирішимо ми самі, вирішать за нас через зовнішнє управління, що є крайньою мірою для будь-якої держави.

Після війни у нас з новою силою проявляться опозиція до держави, яка привела Україну до війни, і системна політична корупція. Це дві загрози, що стануть на заваді вступу України до ЄС і НАТО.

5-го лютого 2024 року. Понеділок.

712-й день Світової війни.

ПАРАЛЕЛІ НА ПОЛІТИЧНІЙ ШАХІВНИЦІ УКРАЇНИ

5-го вересня 2005 року в Україні стартувала операція спецслужб росії «Прес-конференція», виконавцем якої був Олександр Зінченко – Державний секретар України (посаду введено за моєю ініціативою, як і структуру Секретаріату Президента України) за президентства Віктора Ющенка.

Операція «Прес-конференція» спрямовувалась на призначення Віктора Януковича прем'єр-міністром, а згодом президентом України, що успішно було досягнуто з мовчазної згоди так званої політичної еліти і незрілого громадянського суспільства.

Кожний політик за життя пише свою біографію. Писав її і Олександр Зінченка: син радянського чекіста, комсомольський лідер в Москві до 1992 року (під дахом КГБ), навчався в Академії суспільних наук (Москва, заклад під наглядом КГБ СРСР, потім ФСБ) до 1993 року, перший керівник телеканалу «Інтер» з 1995 року, один із лідерів партії СДПУ(О), далі перший заступник голови Верховної Ради України за квотою СДПУ(О), з 2004 року керівник виборчого штабу Віктора Ющенка, Державний секретар України (2005 рік). 6-го вересня 2005 року звільнений з посади. Керівник Національного космічного агентства України …Помер у 2010 році.

Я мав розмову з Віктором Ющенком після 2012 року. Він так і не зрозумів ролі Олександра Зінченка, яку той відіграв 5-го вересня 2005 року, як і те, що його слабкість на посаді президента України дозволила росії здійснити свої плани у 2014 році.

Біографія – це відбиток діяльності людини.

Терористична росія постійно вмонтовувала на вищі державні посади в Україні своїх агентів, які фактично і керували державою.

У грудні 2012 року росія завершила заміну керівників силового блоку України на громадян росії, чим підготувала фундамент для окупації України. Я не знаю іншої держави, де іноземці керували б силовими відомствами, за винятком окупаційних зон.

Далі були провал Євроінтеграції у Вільнюсі, Майдан-2, втеча Віктора Януковича, окупація Криму і частини Донецької і Луганської областей, десятки тисяч загиблих Українців.

29 серпня 2019 року стартувала операція російських спецслужб під назвою «сліпий дилетант», за результатами якої у вересні 2021 року президент Володимир Зеленський мав подати заяву про відставку. «Сліпий дилетант» передчасно проявив наміри московських кураторів і був зміщений з посади 7-го жовтня 2021 року. Саме у жовтні 2021 року ЦРУ уперше звернуло увагу Президента Зеленського на наміри росії захопити Україну шляхом повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року.

Далі була «підготовка» до війни, наслідком якої війська росії пройшли без перешкоди з Криму до Маріуполя і з півночі станції метро Берестейська у Києві за лічені години. Це результат діяльності агентури росії на Банковій.

Політична ситуація, що складається сьогодні в Україні, дуже нагадує мені політичну шахівницю 2005 року. На Банковій нічого не змінилось щодо руху у бік Євроінтеграції. Є лише декларації і постійне скиглення щодо коштів від Заходу, які розкрадаються ще до потрапляння на фронт, через що гинуть десятки тисяч наших воїнів.

Намагання звільнити у період війни Головнокомандувача з посади шляхом політичних інтриг говорить про те, що проукраїнської державної влади в Україні не існує за визначенням.

Наприкінці 2021 року мені показали лист на адресу віцепрезидента України Андрія Єрмака. Можна було б не коментувати цей факт, але саме так сприймається посада глави офісу Президента України, а за фактичним станом складається враження, що саме глава офісу і є керманичем держави.

За таким фактичним визначенням можна зробити висновок про те, що терористичній росії вдається впроваджувати свої плани через Банкову дотепер, але з одним уточненням: агент впливу працює не лише на росію, а й на США, бо інакше його вже не було б на посаді.

Такі справи на політичній шахівниці, де Україна нічого не вирішує, а це вже є зовнішнє управління за фактом, про що я писав понад десять років тому.

5-го лютого 2024 року.

Головнокомандувачу Валерію Залужному потрібний час до шести місяців для завершення плану дій на фронті із залученням допомоги від союзників до завершення війни. Якщо Банковій не вправити мізки, то Залужний залишить посаду і Україна може увійти у нестабільне управління, про що мріє росія.

Наші керманичі у цей час ділять іграшки у пісочниці, що підтверджує тезу: Україна ще не стала суверенною, демократичною, правовою, соціальною державою.

Порада Президентові України від старого бюрократа, який пройшов у своєму житті справжні мідні труби:

Негайно звільнити главу Офісу Президента Андрія Єрмака та призначити главою Адміністрації Президента України виваженого державника (досить гратися в офіси);

Виступити перед Українським народом спільно з Головнокомандувачем ЗСУ з планом щодо спільних дій на шляху до Перемоги над терористичною росією;

Замінити значну кількість працівників офісу та прийняти на службу практиків зі знаннями державного будівництва;

Забути про особисті плани щодо другої каденції президентства, бо це буде програшем без варіантів.

Лише за таких умов Президент має шанс утримати стабільність суспільно-політичної ситуації в Україні.

ХРОНІКИ ВІЙНИ

6-го лютого 2024 року. Вівторок.

713-й день Світової війни.

ФАЛЬСТАРТ МОЛОДИХ ПОЛІТИКІВ

(Фальстарт – це старт гравців з певних позицій встановлених на респауні до свистка, який оголошує відлік ігрового часу).

З пісочниці на стратегічний рівень державного управління треба пройти шлях пізнання всіх етапів будівництва держави і суспільно-політичні процеси.

У молоді роки майже всі вважають себе здатними керувати політичними процесами, але з роками ті, хто оволоділи формальною логікою високого професійного рівня, розуміють помилковість такого судження.

Біда ще і у тому, що переважна більшість політиків на шляху від пісочниці до стратегічного рівня втрачають людську гідність, а разом з нею і здатність реально оцінювати суспільно-політичну ситуацію в державі і свою роль у державотворенні.

Молодь володіє певним рівнем знань, що отримані в університетах, але цього не достатньо для управління державою.

Молодь використовує росія через наших «комсомольців», які ніколи не розуміли стратегію розвитку держави.

Думаю, що час «комсомольців» закінчився і настав час стратегів, а молоді треба пройти школу державотворення.

Держава і суспільство потребують тяжкої праці, а не вистави під куполом.

Фальстарт завжди закінчуються поразкою, а для політиків особистою трагедією, бо вони швидко звикають жити у віртуальному світі.

ХРОНІКИ ВІЙНИ

7-го лютого 2024 року. Середа.

714-й день Світової війни.

КАДРОВЕ ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ ВЛАДИ

Посадові особи, які вживають у своєму лексиконі словосполучення «кадрове перезавантаження влади», мають розуміти наслідки одноосібного рішення щодо кадрового перезавантаження влади.

У Сполучених Штатах Америки, де формою правління є президентська республіка, президент не має права призначити посла в іншій державі без погодження Сенату.

Україна за формою правління є парламентсько-президентською республікою, за якої у Верховної Ради і Кабінету Міністрів є лише бутафорські повноваження, а de-facto повноваження всіх гілок державної влади сконцентровані в Офісі Президента, функції якого не визначені жодним законом України, а сам Президент не є гілкою державної влади, через що в Україні виникають внутрішньополітичні конфлікти до рівня Майданів, що, врешті, довело Україну до війни.

Україна зі своєю декларативною Конституцією на 60% винна у тому, що сьогодні гинуть наші кращу сини і доньки. І тут треба дуже добре подумати над політичною конструкцією держави і суспільних відносин, бо без зміни форми правління і моделі державно-суспільного устрою Україну чекає розпад і гуманітарна катастрофа.

Лише чесна публічна розмова науковців і політиків (не політиканів) може накреслити алгоритми виходу України із системної політичної кризи, де політична корупція керує всіма процесами в державі.

Президент України Володимир Зеленський в інтерв'ю телеканалу Rai-1 заявив, що в Україні потрібно провести кадрове перезавантаження влади, в тому числі у військовому секторі.

Дехто скаже: «Президент має право на кадрові рішення». Але цим правом має користуватися виключно в інтересах держави і суспільства, а не приймати рішення в угоду оточення, яке гадки не має про державне будівництво і алгоритми прийняття стратегічних рішень.

Тому Президентові України треба почати з кадрового перезавантаження Офісу Президента, що буде логічно у ситуації, що склалася.

Якщо Президент не спроможний змінити своє оточення, то він не має морального права оголошувати про кадрове перезавантаження влади. Патронатна служба Президента (Офіс) не потребує погодження для звільнення, то хай покаже приклад, а потім вийде до суспільства разом з Головнокомандувачем ЗСУ і наголосить про спільне бачення подальшого розвитку подій на фронті. І лише після цього можна заявляти про кадрове перезавантаження влади, якщо все буде відповідати законам і воєнно-політичній ситуації.

Кожному Українцю вже час отямитись після радянщини, що й досі тримає нас залізними кайданами і не випускає на волю.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

ХРОНІКИ ВІЙНИ

8-го лютого 2024 року. Четвер.

715-день Світової війни.

ПРАЦЮЄМО НА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Академія політико-правових наук України (АППН України) завершує формування своєї Структури, що включає Філії і Відділення в регіонах України та Представництва за кордоном.

До завершення 2024 року маємо бути готовими до післявоєнного будівництва України, бо за 32 роки лише реформовували та перебудовували радянську мертву радянську систему управління і не займалися будівництвом демократичної, правової, соціальної держави, де людина є найвищою цінністю.

Нам належить змінити Політичну конструкцію держави, де не буде місця протиріч між гілками влади і системної політичній корупції, що роз'їла Україну до основ.

АППН України спільно з Науковою установою «Академія «Українська Політія» готує проект Політичної конструкції України, який буде оприлюднено до жовтня 2024 року у черговому випуску журналу «Суспільно-політичні процеси».

Не можна допустити, щоб після війни Україна знову пішла шляхом відкату в сторону минулого, як це сталося після Майданів 2004, 2014 років.

Час вже рухатись в сторону Європи і НАТО, а не декларувати наміри.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Східна мудрість:

«Перемога у війні починається
зі знищення зрадників усередині країни».

Рідна українська «мудрість»:

Розмножуємо опозицію до власної держави – зрадників, що заважає перемогти ворога – терористичну росію.

ХРОНІКИ ВІЙНИ

9-го лютого 2024 року. П'ятниця.

716-день Світової війни.

ВЕСЬ ПАР ЕЛЕКТОРАТУ СПРЯМУВАВСЯ У СВИСТОК

Кадрове перезавантаження влади матиме російський присмак, бо інакше ця команда мислити і діяти не здатна. Ментально ці люди прорадянські, бо їхні дії ніяк не співпадають з нормами Конституції України, де зазначено про суверенну, демократичну, правову, соціальну республіку.

Мені важко уявити цивілізовану демократичну державу, де б без спеціальних процедур призначали вище воєнне керівництво. Тому маємо те, що маємо: майдани і війну.

Нещодавно проводив лекцію зі студентами 4-го курсу, яким не більше 22 років. Деякі з них так захищали радянське минуле, що я підсвідомо заглянув у календар. Мабуть із таких студентів зростатимуть майбутні політики.

4-го серпня 2022 року я вже описав свої прогнози щодо змін у вищому керівництві ЗСУ. Нічого нового під Сонцем. Розумні підуть у відставку, а інші – у керівники: стара традиція.

ІЗ ЩОДЕННИКІВ:

ПРОЩАННЯ З ІЛЮЗІЯМИ

1983 рік (32 рік від народження).

10.03.1983: направив листа на десяти аркушах разом із партійним квитком до ЦК КПРС із заявою щодо виходу із партії.

26.04.1983: Наказом Главкома ППО звільнений з лав Радянської Армії.

20.05.1983: виключенй зі списку військової частини 36934.

23.05.1983: зарахований вчителем історії школи у м. Оха-на Сахаліні.

10.08.1983: звільнений з посади вчителя історії за рекомендацією партійних органів.

16.08.1983: зарахований на посаду помічника директора Науково-дослідного інституту нафти та газу.

Так проходила адаптація безпартійного офіцера запасу до цивільного життя.

1985 – 1994: співпраця з японськими колегами від Науково-дослідного інституту нафти та газу з чисельними виїздами до Японії, де придбав неоціненний досвід.

2.10.1992: прибув в Україну для отримання Українського громадянства та повернувся на Сахалін з метою завершення роботи за контрактом до лютого 1994 року.

То була школа життя, яку я мав пройти до повернення на Батьківщину 6-го лютого 1994 року.

За сухими датами і словами тяжкі події, які визначили моє подальше ставлення до комуно-фашистської системи.

Формувався характер і гартувалася воля, яку не зламати.

Пишу спогади молодому поколінню для розуміння того, що будь-які перешкоди на життєвому шляху треба долати з гідністю і мріяти про велике, до якого йти з відкритою душею і добрими намірами.

Сьогодні весь мій час зайнятий розбудовою двох важливих проектів: Академія політико-правових наук України і Наукова установа «Академія «Українська Політія», головною метою яких є формування науково-політичної еліти України.

Кожному Українцю терміново треба зайнятися будівництвом України в собі і навколо себе. Іншого рецепту не існує, бо все інше є політичною демагогією на кшталт постійно діючого процесу реформування та перебудови мертвої радянської системи, чого ми ще не позбулися за 32 роки.

ХРОНІКИ ВІЙНИ

13-го лютого 2024 року. 720-й день Світової війни.

СПОГАДИ

Із мого щоденника.
До війни залишалося дванадцять днів.

12 лютого 2022 року

ЧИ БУДЕ ВІЙНА?

Аналіз інформації останніх днів засвідчує тривогу цивілізованого світу щодо стрімкої підготовки росії до захоплення України.

Називається дата початку війни – 16 лютого 2022 року.

Росія може об'явити війну Україні лише в одному випадку: ця війна буде проти НАТО на території України, про я писав ще у 1995 році. Збочена росія мріє показати світові свою міфічну «велич», бо живе у віртуальному світі.

Що робити?

Нічого нового в системі управління державою немає: треба навести елементарний правовий порядок і будувати державу, а не займатися постійним процесом реформування, що розрушає і державу, і суспільство.

Україна повинна бути готовою до війни з росією.

Висновок: у випадку повномасштабного нападу на Україну росія фактично розв'яже Третю світову війну, у яку прямо або опосередковано вступлять США і країни НАТО шляхом економічної і воєнної допомоги.

1-го серпня 2025 року.

СПОГАДИ ПРО МАЙБУТНЄ.

Під такою назвою вийшла моя книга у вересні 2022 року (Хроніки війни із щоденника політолога).

Писати щоденники під час війни, а тим більше намагатися прогнозувати події у країні, де могили моїх пращурів і живуть мої діти і онуки, не просто, бо любов до України, до своєї родини заважають бути об'єктивним.

Сьогодні відбуваються глобальні політичні процеси, які мали б статися ще у 2022 році, але цивілізований світ не знав Росію, кремлівців до розуміння збоченого народонаселення, яке здатне лише вбивати, гвалтувати та знищувати все навколо себе заради забави, бо така їхня природа.

Росіяни – це інша популяція людиноподібних істот, про що лише зараз почали розуміти у світі, який і сприяв створенню на території Росії терористичного монстра з ядерною зброєю.

У своїх щоденниках, які побачили світ у 2022 році, я намагався донести своє бачення про російське народонаселення, але дійсне розуміння приходить лише зараз, коли загинуло багато сотен тисяч мирного населення і не менше військових, які боронили не лише Україну, а й Європу.

Можливо цими днями разом із землетрусами, цунамі тощо відбувається прозріння війною, яку розв`язала збочена Росія проти демократичного світу на території України, де вчиняє геноцид Українського народу за право бути вільними серед вільних.

Третя світова війна підходить до логічного завершення.

Світ пробудився.

Україна не стала на коліна перед Кремлем.

Слава Героїчному Українському народові!

Доктор Петро Мироненко
з повагою до кожного Героя на фронті і в тилу.

3.08.2025. Неділя. 00:25

1257-й день Світової війни.

НАСНИВСЯ СОН.

Прокинувся від того, що сон наснився в іншому сні:

На Банковій, 11, що біля Нацбанку, на четвертому поверсі говорили про вибори у березні 2026 року.

Запитують у мене: «Це будуть чергові вибори Президента, чи позачергові?» Відповідаю: «Повноваження Президента припиняться протягом місяця, а тому планувати свою діяльність треба в іншій країні».

Записав сон і пішов спати далі.

3.08.2025. Неділя.

1257-й день Світової війни.

ПРОДОВЖЕННЯ.

ДЛЯ ДЕМАГОГІВ ВІД ПОЛІТИКИ.

Держава і суспільство повністю пронизані системною політичною корупцією. Коли я писав понад 10 років тому про необхідність введення зовнішнього управління з боку США і союзників, то деякі колеги з високими вченими званнями дивувалися тому, що мною не займається СБУ.

Я розумію, що ми у переважній більшості ще існуємо у радянському концтаборі, але вчені повинні мати в голові певну якість сірої речовини для аналізу існуючої моделі державно-суспільного устрою в Україні, а не писати про неможливість щось виправити.

І щодо Конституції: в Україні de-facto Конституції як Основного Закону прямої дії не існує, як і не існують незалежні гілки органів державної влади, бо всю повноту влади в Україні узурповано у неконституційний спосіб, що є ознакою державного злочину.

Ось така картина маслом виходить. Тому ще раз і ще раз пишу для зрячих: треба будувати Україну в собі і навколо себе та частіше дивитись у дзеркало, бо саме так є відповідь на запитання: «чому народ за 34 роки не став єдиним джерелом влади в Україні?»

5.08.2025. Вівторок.

1259-й день Світової війни.

НЕ ЧИТАЙТЕ РАДЯНСЬКІ ГАЗЕТИ ПЕРЕД ОБІДОМ.

Щодня переглядаю інформацію з різних доступних джерел. Більшість є дезінформацією з метою впливу на масову свідомість, а ще гірше: з метою розхитування суспільно-політичної ситуації.

Але у цьому питанні є одне «але»: системна політична корупція, яка набуває ознак мародерства під час війни, і державної зради на користь Росії. Наші «рідні» маніпулятори стають небезпечнішими за ворога, бо діють всередині України і часто від імені органів державної влади.

Причина такого стану не війна, а фактична відсутність дії Конституції України, яка набула ознак декларації намірів, а не Основного Закону України, що є трагедією для держави і суспільства.

На початку війни нам говорили, що не на часі критикувати владу і недоліки в державі. Сьогодні вже запізно критикувати владу і недоліки в державі. Сьогодні час ізолювати тих, хто використав війну для особистого збагачення у розмірах, що не піддаються логіці.

Вибори нічого не виправлять, бо влада побудувала свою вертикаль і горизонталь таким чином, що провести вибори за правилами не можливо.

Залишається варіант, про який я пишу вже другий рік: формування Уряду з надзвичайними повноваженнями, відставка президента України, саморозпуск Верховної Ради. Вибори провести через два роки після відновлення конституційного ладу в Україні під наглядом США і союзників.

Про зовнішнє управління, про яке я пишу вже понад десяти років і з'їв кутні зуби, писати не буду, бо і кухарка Леніна вже зрозуміла, що змінити модель державно-суспільного устрою в Україні самостійно не вийде, бо громадянське суспільство ще не вийшло з радянського концтабору.

Думаю, що війна завершиться скоріше, ніж прогнозують оптимісти, а рух України у бік цивілізованого світу потребує часу і волі і великої витримки Українського народу, який героїчно відстоює Свободу.

7.08.2025. Четвер.

1261-й день Світової війни.

РУХ НАУКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ ДО ПРАВОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ.

10-го травня 2026 року АППН України пройде свій десятирічний шлях від дня утворення. Це були складні часи формування мети і задач, створення філій і відділень в регіонах України, осмислення своєї ролі у створенні умов для розвитку громадянського суспільства і моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія», що стало головною метою для наукового потенціалу Академії.

Науковий журнал «Суспільно-політичні процеси» за десять років став нашим провідником і повністю виконав свою задачу. На заміну виходить у світ журнал «Політея».

Ми формувалися у складні воєнні часи, що не могло не вплинути на ідеологію, яку ми впроваджували через журнал, конгреси, наукові конференції, книги наших авторів, дисертації молодих вчених тощо.

Ми стали помітною політико-науковою організацією в Україні і за її межами, де відкриті представництва і підписані угоди про співпрацю.

Вчора Вчена рада Академії затвердила Орден «Політія», яким плануємо нагороджувати членів АППН України до 10-ї річниці. Готується ювілейний альбом, спеціальний випуск журналу «Політія» тощо.

Були і втрати: через різні причини, що передбачені Статутом АППН України, виключені з лав Академії понад 50 членів, припинено діяльність Прикарпатської філії.

Активно діють Дніпровська, Черкаська, Закарпатська, Чернігівська, Тернопільська, Переяславська філії, де академіками-секретарями видатні вчені: Тупиця Олег Леонідович, Григор Олег Олександрович, Палінчак Микола Михайлович, Чорний Олександр Олексійович, Рудакевич Олег Михайлович, Коцур Віталій Вікторович. Щира вдячність кожному дійсному члену (академіку), академіку, асистенту-досліднику і асистенту АППН України, які утримують редути, як воїни на фронті, бо від наукової еліти залежить наше майбутнє, яке треба будувати вже зараз.

Готуюся і я особисто до передачі керівництва Академією молодшому поколінню. Після Ювілею проведемо спеціальне засідання Сенату, на якому визначимося з процедурою оновлення керівництва Академії. Настає час збирати каміння.

Будуймо Україну в собі і навколо себе для прийдешніх поколінь!

8.08.2025. П'ятниця.

1262-й день Світової війни.

ПРО РОЗВІДКУ І КОХАННЯ.

(Розмова зі слухачами на теми життя).

ПРО РОЗВІДКУ.

На одному із семінарів у НАДУ слухач запитав мене: «Як Ви вважаєте, у книзі Віктора Суворова «Акваріум» правдиво описано про воєнну розвідку?»

Відповів я приблизно так: «В цілому події про службу у воєнній розвідці описані правдиво, але ця правдивість подана через призму особистої образи на систему і конкретних людей, після чого події виглядають далекі від правдивості».

Все треба робити з любов'ю, і книги писати теж.

ПРО КОХАННЯ.

Якщо поруч з Вами кохана людина, то обов'язково знайдуться слова і почуття задля збереження кохання і не дозволити йти шляхом самознищення, або знищення внутрішнього світу один-одного.

Кохання можна порівняти з великим талантом, що зустрічається дуже рідко. Багато хто хімію і фізику в голові та інших місцях сприймають за кохання.

Справжнє кохання спонукає до розвитку, до великих вчинків.

Кохання – це стан двох душ і сердець, біологія яких не здатна до знищення один-одного.

Якщо між людьми з'являються непереборні обставини, то це не кохання, а точніше, там його ніколи і не було.

Про кохання треба читати лекції і писати практичні посібники з психології.

Батьки говорять з дітьми про кохання тоді, коли самі діти вже можуть про нього поговорити з батьками.

Ось приблизно так про розвідку і кохання, про що майже ніхто не розуміється.

9.08.2025. Субота.

1263-й день Світової війни.

ПРОЗРІННЯ НЕ ВІДБУЛОСЯ.

З перших днів Світової війни (24.02.2022) я писав про те, що терористичну Росію і її лідера треба знищити, а не вести перемовини.

Наші керманичі домагалися подивитися в очі Путіну. Наївні діти із пісочниці, де не вчать історію війн. Хто мріє зустрітися з міжнародним воєнним злочинцем Путіним, той вже програє, бо не розуміє ментальності російського збоченого народонаселення, яке не здатне до розвитку, постійно вагітне минулим і прагне знищити все навколо себе заради утримання віртуальної величі свого керівництва від Бога.

Протягом століття США з європейськими державами намагалися перетворити Росію (СРСР) на демократичну країну, не розуміючи головного: Росія і демократія не сумісні за визначенням.

США з європейськими державами створили із Росії монстра з ядерною зброєю, яка сьогодні загрожує всьому цивілізованому світові, який проспав Афганістан, Сирію, Іран, Грузію, Україну і багато інших війни, які розв`язані Росією (СРСР).

З Україною Росія воює понад 400 років за історію, яку вигадала за рахунок фальсифікації своєї і Української історії, спалюючи і знищуючи всі письмові джерела в Україні і не лише в Україні.

Про системне знищення всього українського треба писати томи історичних книг, де, нарешті, відтворити гірку правду і написати справжню історію України, бо й досі ми вчимо пострадянську історію з комуністичною ідеологією між строк брехні і маніпуляцій.

Наші історики на запитання: «Чому в підручниках й досі пишуть «Київська Русь», якщо такої держави не існувало?» відповідають: «Так прийнято у науковому середовищі».

Історики живуть за правилами наукового комунізму і ніяк не перейдуть до вивчення артефактів. Сумно все це.

Надходить інформація про те, що відбувається погодження уступок з боку України щодо наших територій (Крима, Донецької і Луганської областей).

В США бажають скорішого завершення війни, але не розуміють того, що з Росією домовлятися ні про що не можна, бо обдурить, як це було протягом віків, як це буде у майбутньому завжди, поки існує Росія.

Може утворитися прецедент щодо поступок агресору, який матиме непередбачені трагічні наслідки для інших держав, народів і територій. Йти на поступки агресору не можна ні за яких умов.

Агресора треба знищувати через економічну, інформаційну і історичну ізоляцію від цивілізованого світу, бо інакше людська цивілізація знову, як це було неодноразово на Землі, почне своє існування з печери і кам'яної сокири.

США і Європа хочуть для України миру за рахунок Українського народу, який сьогодні боронить Європу.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ не відбувається в головах тих, від кого залежить світовий порядок. Воюють Україною, Українським героїчним народом і за рахунок територій України.

Ген агресії у Homo Sapiens набуває удосконалення і може вивести людство на шлях самознищення.

80 років тому (6 і 9 серпня 1945 року) на японські міста США скинули ядерні бомби, чим помстилися за бомбардування Перл-Харбора 7 грудня 1941 року.

3 вересня 2025 року США планують підписати документи щодо завершення Світової війни (яку неадекватно іменують російсько-українською війною), але наслідки такого завершення війни будуть трагічними не лише для України.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ може відбутися лише в головах лідерів, якими керують ідеї миру, а не жага особистої слави.

10.08.2025. Неділя.

1264-й день Світової війни.

США І КИТАЙ ГРАЮТЬ УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ У ПІДДАВКИ З ТЕРОРИСТИЧНОЮ РОСІЄЮ.

Притомні політичні діячі знищують терористів, а політичні авантюристи грають з терористами у піддавки, не розуміючі головного: історія їм не пробачить цього.

Чекаємо бутафорної зустрічі на Алясці 15-го серпня 2025 року, де Трамп зі злочинцем Путіним, на якого видано документ Міжнародного Суду на арешт, будуть їсти баланду зі спільної миски для відходів.

Із новин 10.08.25:

Білий дім може запросити Зеленського на Аляску, де зустрічатимуться Трамп і Путін — NBC.

Думаю, що Зеленському треба відмовитись від зустрічі на Алясці, бо це буде мати ознаки державної зради.

Сьогодні прямі перемовини з міжнародним воєнним злочинцем Путіним, який представляє державу-агресора Росію, не будуть мати позитивних правових наслідків для України. Так само як і угода Трампа з Путіним. Це політичне шоу, а не міжнародна політика.

ПОКОЛІННЯ РІЗКИХ ПОВОРОТІВ ДОЛІ.

Моє покоління народилось за кривавого Сталіна, бачило паростки демократії за Хрущова, консервацію демократії за Брежнєва, перебудову за Горбачова і потерпає від терористичної Росії Путіна, під керівництвом якого вчиняється геноцид Українського народу.

Як це вплинуло на свідомість мого покоління?

По різному. Одні загартовувались і мужніли, інші розтеклись як кісіль по тарілці. Люди слабкі і не витримують різких поворотів долі.

Так само і зараз, в незалежній Україні: хто боронить державу на фронті, хто забезпечує фронт, а хто забезпечує себе за рахунок допомоги США та союзників і займається мародерством, що є воєнним злочином.

Всі люди різні. Треба зважати на це і у майбутньому робити поправку у своїх планах та діях на порядних людей і негідників.

Будувати майбутнє у державах з перехідними формами правління і моделями державно-суспільного устрою завжди важко, але у нас немає іншого часу і інших людей.

Треба виставити політико-правові паркани з метою формування суспільства на основі верховенства права, де природні права людини будуть понад усе, без виключення.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

11.08.2025. Понеділок.

1265-й день Світової війни.

НОТАТКИ ІЗ ЩОДЕННИКА ПОЛІТОЛОГА ЧАСІВ ВІЙНИ ДОБІГАЮТЬ ЛОГІЧНОГО ЗАВЕРШЕННЯ.

РОЗДУМИ.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

З 1995 року намагаюсь зблизити позиції математиків, філософів і політологів з метою вироблення політичних рішень стратегічного рівня, моделювання політичних процесів з мінімальними ризиками людського фактору.

Але нічого з цього не виходить, бо безсистемна підготовка кадрів стратегічного рівня в Україні дорівнює позначки «0».

Національна академія державного управління при Президентові України (НАДУ) набула статусу факультету без імені і майбутнього. Регіональні інститути НАДУ дійшли того ж офіційного статусу.

Виконавців рішень знайти можна, а постановщиків стратегічних завдань без спеціальної підготовки з критичним мисленням ні, бо сама системна політична корупція не передбачає підготовку фахівців високого рівня.

ДУМКА СТАРОГО БЮРОКРАТА

В Україні de-facto є одна гілка влади, що не визначена Конституцією України як гілка влади.

Тому моя теза: «Конституція України є декларацією намірів» набуває ширшого значення через закріплення системної політичної корупції під керівництвом фактичної гілки влади.

Докерувались, добудувались.

Ментальність керманичів України пострадянського періоду не співпадає з бажанням Українського Народу рухатись у бік ЄС і НАТО.

Тому залишаюсь при своєму переконанні щодо зовнішнього управління з боку союзників.

ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА

Звертаю Вашу увагу на те, яку роль виконують наші наукові установи гуманітарного напряму. Багато «нового» можна дізнатися і особливо щодо «роз'яснення» російсько-українського воєнно-політичного конфлікту, а фактично Світової війни, про яку за 11 років написано монографій і інших наукових робіт в НАНУ за кількістю пальців на одній руці.

Так само і ЗВО, де гуманітарні дисципліни викладаються не завжди на користь незалежної України.

Зверніть увагу на «протистояння» з боку держави по відношенню до УПЦ МП, яка веде відкриту підривну діяльність проти незалежності України.

Все це має одну сумну відповідь: в Україні немає Національної Ідеї і гуманітарного виховання населення через науку і освіту. Радянське минуле сидить міцно у головах багатьох керівників наукових установ і ЗВО за умови бездіяльності влади.

Багато хто з членів РНБО вважають, що гуманітарна складова національної безпеки держави не важлива. Саме це сьогодні є найбільшою помилкою воєнно-політичного керівництва держави. У нас вже є зброя для захисту держави, але ми не помітили того, що росія продовжує ідеологічне поглинання України доступними для терористичної держави методами і заходами.

А що ж наші гілки органів державної влади, які фактично стали гілками системної політичної корупції, а під час війни ще й мародерами, що є воєнним злочином.

12.08.2025. Вівторок.

1266-й день Світової війни.

«МЮНХЕН – 2» ВЖЕ НА ГОРИЗОНТІ.

Історія нічому людство не вчить.

Трамп, американець німецького походження, може здійснити ходи на глобальній політичній шахівниці, які призведуть до трагічних воєнно-політичних і політико-правових наслідків не лише для України.

Є крихка надія на те, що в останню мить Конгрес США і Євросоюз переконають президента США відкрити широко очі на терористичну Росію, яка ніколи не виконувала міжнародні угоди.

Анкоридж, Рим, Москва чи Санкт-Петербург (і це вже не важливо) 15-го серпня 2025 року стане «Мюнхеном – 2». Важливо те, що з 1917 року терористичну Росію зростали США і союзники з Європи та отримали монстра з ядерною зброєю, що загрожує всьому демократичному світові.

А у цей час Трамп, американець німецького походження, бажає отримати Премію Миру на задоволенні маніакально збочених потреб кремлівської верхівки Росії.

Інстинкт самозбереження вже не працює, бо людство стало на шлях самознищення, як це було на Землі неодноразово за мільйони років.

Мюнхен – 2 вже на горизонті.

3.08.2025. Середа.

1267-й день Світової війни.

«Я НЕ ПЕРШИЙ, АЛЕ Й НЕ ДРУГИЙ».

Так казав голова Верховної Ради України Олександр Ткаченко, який був «не першим, але й не другим».

В історії незалежної України немало «політичних діячів» вважали себе «не другими».

Цим патологічно захворюють наступного дня після сходження у високі кабінети прем`єри, спікери і глави в будівлі на Банковій, 11.

В медіа вже з`явилася назва посади «другий президент». Це новий термін, але довго не втримається у словниковому запасі, бо суспільство після війни відкриє широко очі на «других» і не лише на «других».

Один мій давній колега розповідав про одну неформальну зустріч, де високопосадовці з Банкової називали свою посаду за номером на кшталт: «Я третій на Банковій».

Чому це відбувається?

1. Такі правила системної політичної корупції.

2. Комплекси неповноцінності персони.

У далекі 90-і роки я дружньо попереджав одного високопосадовця з приводу готовності вийти на пенсію, на що він відповів: «Коли це буде, ще далеко». Згодом був звільнений, а наступного дня інсульт, втрата реальності тощо.

Висока державна посада має бути ознакою високої відповідальності перед суспільством і державою, а не визначенням номера своєї посади.

В одному відомому фільмі є гарний вислів: «Ідіть, ..., і думайте тим місцев, що між вухами…»

Закликаю всіх добре думати тим місцем, що між вухами перед входом у високі кабінети органів влади, де вирує вірус безкарності в умовах системної політичної корупції.

14.08.2025. Четвер.

1268-й день Світової війни.

КОПІЯ ПУТІНА «ЛЕТИТЬ» НА ЗУСТРІЧ З ОРИГІНАЛОМ ТРАМПА.

Маю впевнене відчуття того, що Конгрес США і лідери держав ЄС переконають оригінал Трампа примусити копію Путіна завершити війну з виведенням військ з України, бо «Мюнхен – 2» стане коштовною стратегічною помилкою для майбутнього демократичного світу.

13.08.25. 18.20 за Києвом.

Лідери держав ЄС і України передали Трампу п'ять пунктів свого бачення процесу завершення війни.

Білий Дім готовий надати Україні гарантії безпеки.

5.12.1994 р. Будапешт.

Лідери США, Великої Британії, РФ і України підписали Меморандум щодо гарантій безпеки для України в обмін на відмову від ядерної зброї.

24.02.2022 р. підписант Будапештського меморандума Росія розв'язав на території України Третю світову війну, яку цивілізований світ ніяк не може визнати, а вважає її російсько-української війною або конфліктом (Китай).

Розраховувати на виконання будь-якої угоди з боку Росії є політичною сліпотою і злочином перед людством.

Ранок 14.08.25.

Зустріч копії Путіна з оригіналом Трампа під питанням через втручання лідерів ЄС у процедуру підготовки зустрічі на Алясці. Недочекіст Путін (а між самими чекістами – стукач), як і всі диктатори, боїться всього, бо психічно хворий через безліч комплексів неповноцінності, що породили в ньому монстра.

Монстрів з маніакальним бажанням правити світом треба знищувати фізично, бо всі інші методи і засоби боротьби з такими істотами лише додають впевненості самому монстру. Це вампір, який постійно потребує крові жертви.

14.08.2014 р.

ЗОМБОВАНА МОСКОВІЯ.

Якщо з голови московитів прибрати 99,9% ідеології, то можливо їхні очі прозріють по дорозі у пекло, якою ведуть кремлівські правителі свій народ на погибель.

Але мабуть вже запізно. Зворотньої дороги з пекла немає, бо всі шляхи спалено. Росія швидкими темпами крокує до розпаду.

З повагою П.В. Мироненко

14.08.2014 р.

ВІД ШУМЕРІВ ДО ШУМЕРІВ.

Все розвивається циклічно. Люди живуть на Землі багато млн. років попри твердження «істориків» про 250 тис. років життя людини розумної.

Зараз настає час знищення людини розумної через масове інфекційне психічне захворювання, яке веде до втрати частини хромосоми Y.

Особливо ця інфекція вражає державних службовців і політиків, які вже не здатні сприймати реальний світ, бо живуть у віртуальному. Висновок: шумери були значно мудріші за нас.

Що робити?

Все, що відбувається, терміново занести на глиняні таблички і папіруси та помістити знову у таємну кімнату під Сфінксом.

Все розвивається циклічно.

15.08.2025. П'ятниця.

1269-й день Світової війни.

ДЕНЬ «Ч» АБО ЦИРКОВА ВИСТАВА.

В ніч на 16-е серпня 2025 року чекаємо результат перемовин копії Путіна і оригінала Трампа щодо процедури завершення Світової війни, яку розв'язала збочена Росія в Україні, де вчиняє геноцид Українського народу на очах цивілізованого світу.

Війна сталася тому, що в Україні не існує громадянського суспільства. Кажуть, що народ – суверен, але він у тіні. Кажуть ті, хто цим сувереном крутить як дишлом.

Суверен не у тіні, бо його немає. Є нащадки радянського народонаселення, яке щойно вийшло із концтабору, де зомбоящик був головним творцем нашої ментальності.

Приблизно до 10% прозріли і рухаються у бік цивілізованого світу, а решта біомаси живуть за принципом «какая разніца».

Знову наголошую: без зовнішнього управління з боку союзників років на 15 у нас нічого доброго не вийде з нашими політиками, які очолюють системну політичну корупцію, доведену до рівня мародерства під час війни.

Конституція є папірцем без будь-якої правової дії, бо не існує суспільства, здатного прийняти на себе відповідальність за державу і суспільство.

Тому залишається єдиний варіант: термінове призначення Уряду з надзвичайними повноваженнями, відставка президента і саморозпуск Верховної Ради, а вибори провести після відновлення економіки і прозріння населення України, яке має стати сувереном.

Діагноз державі і суспільству треба виставити професійно.

Час «Ч» мине і зникне, як роса на Сонці. Настане 16-е серпня, а за ним прийде 24-е, коли нам знову почнуть розповідати про 34 роки незалежності і досягнення у становленні політичної нації.

Все треба вимірювати за конкретними результатами, а не за словами політичних авантюристів, які привели Україну до війни.

Або ми швидко прозріваємо, або знову у радянський концтабір і вже довічно.

15.08.2025. П’ятниця.

1269-й день Світової війни.

ДЕНЬ «Ч».

16.25 за київським часом.

Уважно прочитав доступні новини на цей час і дійшов висновку:

В Конгресі США спостерігається прозріння щодо реального стану на глобальній політичній шахівниці, а тому позиція Трампа щодо Росії почала стрімко змінюватися і це добре;

Україну, як суб’єкта міжнародної політики, через системну політичну корупцію, що набула ознак мародерства під час війни, не сприймають;

В Росії почався процес зміни влади, що є закономірно;

Україну терміново готують до нової моделі державно-суспільного устрою з елементами зовнішнього управління без виборів протягом двох років;

Банкова, 11, що біля Національного банку України, втрачає свої позиції з космічною швидкістю.

Все буде добре!

16.08.2025. Субота.

1270-й день Світової війни.

МАТ НА АЛЯСЦІ.

Основні тези із заяви Трампа:

Під час зустрічі з Путіним на Алясці було досягнуто прогресу щодо врегулювання війни

Тепер все залежить від Зеленського

Україна має погодитися на мирну угоду

Із Новин: «Путін достроково покинув Аляску без зустрічі у широкому форматі і прес-конференції».

Слова Трампа, як завжди, красномовні, але на ділі результат зустрічі говорить про відсутність будь-якого результату щодо завершення війни.

Президент США переклав всю відповідальність за припинення війни на Україну.

Це і добре, і погано. Добре те, що дослухався лідерів ЄС, а погано те, що зняв із себе відповідальність за подальший перебіг подій.

Зеленського прив'язали між двома деревами, що не дає можливості продовжувати каденцію на посаді Президента України.

Запущено механізм заміни моделі державно-суспільного устрою в Україні і саме це є результатом зустрічі оригінала Трампа з копією Путіна.

Так само запускається механізм заміни Путіна в Росії, але це не наша справа.

Висновок: На Алясці Україна і Росія отримали МАТ.

17.08.2025. Неділя.

1271-й день Світової війни.

ХРОНІКИ ВІЙНИ.

ТАК ПОЧИНАЛИСЯ МОЇ НОТАТКИ У ЩОДЕННИКУ з 24.02.2022 р.

1271 добу російське збочене народонаселення вчиняє геноцид Українського народу за право УКРАЇНЦІВ бути вільними серед вільних.

Коли ходив пішки під столом запитував у свого Дідуся, Мироненка Михайла Івановича, 1885 року народження, про війни, у яких від брав участь (1905, 1014-1918, 1939). Він завжди говорив: «Війна – це випалені душі, горе і сльози матерів, дружин, щоденна втрата побратимів…».

Через 100 років мій молодший син, який народився у Краматорську, пішов на фронт добровільно у 2014 до 2017 і з 25 лютого 2022 року дотепер, майже дослівно повторить слова Дідуся. У Дніпрі поруч з пораненим сином бачив бійців з випаленими душами, але героїв з гідністю і вірою в Україну.

Через 100 років мій старший син, який народився в Ленінграді, майже повністю забезпечував підрозділ брата та підтримував бійців. Сьогодні старший син є моєю опорою в Науковій установі «Академія «Українська Політія».

Через 100 років війна визначила вибір спеціальності моєї онуки.

Із мого щоденника,
який вийшов друком у квітні 2022 року
під назвою: «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни»:

24 лютого 2022 року.

ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА

Російське збочене народонаселення під керівництвом цинічного холоднокровного «колективного путіна» розв'язало Третю світову війну на території України проти західних демократій. Темрява пішла війною проти світла.

РОЗПОЧИНАЮ ХРОНІКИ ВІЙНИ

1-й день війни.

1. Ерефія військами пішла на Україну задля встанов- лення свого режиму в Києві, який за задумом кремлівців має підкорятися Четвертому Рейху – Росії.

2. Збройні Сили України мужньо відбивають окупантів.

3. Ерефія втратила сім літаків, два гелікоптера, масу танків і особового складу.

4. Прохід для окупантів з Криму виявився незахищеним.

5. Бійці острова Зміїного наодинці відбивають окупантів.

6. Уроки 2014 року не вивчені.

7. Один бувший екс-голова СБУ у Москві радить, інший екс-голова СБУ радить у Києві.

8. Надія на Збройні Сили України і на союзників.

9. Яловій владі саме час проявити здатність виконати Присягу на вірність Українському Народові.

==========

24.02.2022 р. я уявити не міг, що буду писати «Хроніки війни» на 1271 день, що перетвориться у п'ятитомне видання, де розміщено не лише Хроніки, а й деякі мої наукові праці з державотворення.

Маю надію і бажання швидше завершити Хроніки та перейти до мирного державного будівництва, яке стане для України великим випробуванням.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

18.08.2025. Понеділок.

1272-й день Світової війни.

СЬОГОДНІ
У ВАШИНГТОНІ НАПИШУТЬ ІСТОРІЮ МАЙБУТНЬОГО.

«Врешті-решт ми будемо пам'ятати не образи наших ворогів, а мовчання наших друзів» – Мартін Лютер Кінг.

16.03.2014 і 24.02.2022: ці дати стануть оціночними днями для наших союзників і друзів, які співчували нам, були занепокоєні, але не розуміли трагічність свого мовчання і занепокоєння для всього демократичного світу перед наступом брудних чоботів терористичної росії зі збоченим народоналенням, яке не здатне до розвитку, а лише вміє вбивати, гвалтувати та знищувати все навколо себе заради забави, бо ці істоти заблукали у кам'яній добі.

З перших днів цієї жахливої непровокованої війни більшість політиків і нашого населення писали та говорили про війну Путіна проти України. Це стратегічні помилка. Проти України воює збочене російське народонаселення, яке постійно вагітне минулим, про яке нічого не знає.

Винні всі росіяни, бо саме вони персонально вбивають наших людей і вчинять геноцид Українського народу.

Із останніх Новин:

Президент Дональд Трамп запросив європейських лідерів на зустріч із президентом України Володимиром Зеленським.

Як повідомив представник Білого дому, зустріч відбудеться в понеділок удень у Білому домі, передає ABC News.

Президент США Дональд Трамп має останню можливість довести лідерство США у цивілізованому світі і повністю стати на сторону України з вимогою до терористичної Росії повного виведення військ з України до кордонів станом на 1991 рік.

Президент США і лідери держав ЄС мають підписати спільну Угоду щодо гарантій безпеки для України поза НАТО у міжнародно признаних кордонах. Уроки з ігнорування Будапештського Меморандума від 5 грудня 1994 року і всіх міжнародних правових документів щодо гарантування територіальної цілісності України треба робити швидко, бо часу на приборкання збоченої Росії не залишилось. Вампір путін терміново потребує свіжої крові.

Із останніх Новин:

Алексус Грінкевич, генерал США, командувач Силами НАТО в Європі:

«Якщо відкинути російську армію, то після турецької українські збройні сили – це найпотужніша армія Європи.

Таку країну не можна віддавати на розтерзання ворогу. Їй треба допомагати, тому що Справа її Справедлива.

Українці – це прекрасно тренована армія, навчена в ході військових дій.

В Європі з українцями ніхто не може змагатися.

Це найсильніша армія Європи з усіма своїми інноваціями, які

вона принесла своїм інтелектом у військове мистецтво, наприклад, дрони, які вони внесли у військові дії.

Ми у них вчимося, як треба воювати в сучасних умовах!

Уявіть собі, якщо ми віддамо Україну на розтерзання оркам, то що відбудеться?

Якщо ми подаруємо Україну разом із ЗСУ путіну, то це буде така страшна сила, яка примусить здригнутися всю Європу і нам доведеться втручатися, але вже на іншому рівні.

І тоді це буде найбільш кривава і страшна війна!

Тому Україні потрібно допомагати зброєю, технікою, розвідданими.

Ми зобов'язані це робити!»

18.08.2025 р.

Сьогодні світ може стати іншим за умови визнання своїх стратегічних помилок у США, союзників і в Україні щодо оцінок агресивних дій і бажань терористичної Росії та термінового підписання відповідних угод щодо повної ізоляції збоченої Росії від цивілізованого світу. Залізний паркан на термін одного покоління. Хто знову повірить у можливу демократизацію російського суспільства, той отримає спис у спину свого народу.

У США і Європи сьогодні останній шанс зрозуміти своє місце у глобальній політиці майбутнього.

Сильні політики визнають свої помилки, а слабких помилки змітають з політичних шахівниць.

Повертаюсь до своїх нотаток із щоденника, де я з перших днів війни зазначав про хибність утримуватись від жорстких санкцій до Росії:

1 березня 2022 року 6-й день війни.

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИСТ ПУТІН ПІДЛЯГАЄ ТЕРМІНОВІЙ ЛІКВІДАЦІЇ

За навмисні злочинні дії, що загрожують міжнародній безпеці та поставили весь світ на межу ядерної війни, президент росії владімір путін підлягає терміновій ліквідації.

3 березня 2022 року 8-й день війни.

РОСІЙСЬКЕ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ – НЕЛЮДИ

Сьогодні послухав лідерів, політиків, політологів, журналістів, які намагались пояснити Українському народові, що це не населення росії воює, а російська влада.

Наші лідери кажуть, що знають росію і ментальність росіян.

Не маю бажання ображати лідерів, політиків, політологів і журналістів, які «знають» росію і росіян, але зазначу таке:

1. Нічого вони не знають ні про росію, ні про росіян, бо це окрема популяція людиноподібних істот, які здатні ґвалтувати жінок, вбивати стариків, дітей просто заради забави.

2. Путін надав наказ змінити владу в Україні, а хто сьогодні вбиває Український народ? Вбивають військові, які вчора були простими громадянами, а сьогодні заради забави за гроші звіряче вбивають Український народ.

3. Росіяни всі однаково психічно хворі і це треба добре розуміти. Вони одягли костюми і краватки на гниле тіло і хвору душу.

4. Росію і росіян можуть знати ті, хто десятки років жив поруч з ними і розуміє їхню психологію, їхню мен- тальність, яка не змінилась з часів заснування Ордою московського князівства.

5. Український народ має зрозуміти, нарешті, що росі- янин на нашій землі повинен бути або мертвим, або вигнаним на росію.

6. Український народ має зрозуміти, нарешті, що в Україні є опозиція до нашої держави і ця опозиція має бути ліквідована. Вичистити всю проросійську гидоту, бо наша толерантність вже довела державу до краю, за яким лише прірва.

7. Під крилом політичної влади діють проросійські партії і російська церква, які мають бути заборонені. Наша слабкість породила війну проти нас.

8. Нас не навчили Майдани 2004 і 2014 років. Нам обов'язково треба було дочекатись війни, щоб прокинутись і зрозуміти те, що вже давно відомо: росія – наш вічний ворог і ніколи не була нашим другом, а тим більше одним народом.

9. Наш Український народ генетично сильний, але за 300 років поневолення забув про це.

10. Сьогодні ми прокинулись остаточно і добре б не заснути знову після війни, яку ми обов'язково подолаємо. Подолаємо зі значними жертвами.

11. Вже сьогодні треба думати про майбутній державний устрій і політичний режим, бо й досі живемо за радянськими кальками і з радянською, ментально, владою.

12. Український Народ гідний жити разом з цивілізованим світом, але для цього треба назавжди скинути радянські кайдани з ніг, з рук і з мозку.

Перемога буде за нами!

ВІЙНУ, ЯКУ РОЗВ'ЯЗАВ ПРОТИ НАС ЧЕТВЕРТИЙ РЕЙХ – РОСІЯ, МИ ПОДОЛАЄМО. АЛЕ ТРЕБА НАПОЛЕГЛИВО ПОЧАТИ БУДУВАТИ СВОЮ ДЕРЖАВУ. БУДУВАТИ, А НЕ РЕФОРМУВАТИ ЧИ ПЕРЕБУДОВУВАТИ.

БУДУВАТИ НА ПРИНЦИПАХ ПРАВОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

ДЛЯ НОВИХ ПОКОЛІНЬ УКРАЇНСЬКОГО

НАРОДУ.

5 березня 2022 року 10-й день війни.

ПЕРЕМОВИНИ ЩОДО РОСІЇ

На погляд людини, яка добре знає росію і росіян, має військову та іншу спеціальну освіту, перемовини щодо припинення війни мають вести США і Китай.

Всі інші пропозиції і варіанти є чистої води політичною демагогією.

Досить марити про бажання подивитися в очі путіну. В очах путіна глибока пустота.

Ні Туреччина, ні ОАЕ, ні інші посередники нічого не змінять.

Лише США і Китай здатні припинити війну.

Хто цього не розуміє, тому треба вчити воєнне мистецтво і історію війн, бо нічого нового під Сонцем не відбувається.

ПРОТИ УКРАЇНИ ВОЮЄ ЗБОЧЕНЕ РОСІЙСЬКЕ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ, А НЕ ОСОБИСТО ПУТІН. СТРІЛЯЮТЬ КОНКРЕТНІ ВИКОНАВЦІ.

З Р О З У М І Й Т Е Ц Е

Майже вся інформація щодо війни Четвертого Рейху – росії проти України крутиться навколо божевільного путіна, який приймає одноосібні рішення.

Дивна логіка.

Путін дійсно має повноваження приймати воєнно-політичні рішення, але ці рішення затверджують і виконують декілька інстанцій до того, як почне стріляти автомат солдата.

Проти України воює збочене російське народонаселення, яким керують хворі на психіку політичні керівники і військові командири, про що я пишу вже не один рік.

Тому прошу це зрозуміти і не шукати виправдання для народонаселення, яке нібито не відає що робить.

Все воно, народонаселення, знає і розуміє те, що вбиває Український Народ заради забави.

Саме в цьому полягає правда війни, що переживає Український мирний Народ, який бажає у мирі і злагоді народжувати дітей і будувати свій дім для нащадків.

Слава Україні!

24-го лютого 2022 року росія оголосила про закінчення існування своєї держави за власним бажанням і повну ізоляцію від цивілізованого світу.

24-го лютого 2022 року цивілізований світ почав прозрівати щодо стану росії, яка за умови нищівних санкцій не здатна існувати самостійно.

24-го лютого 2022 року УКРАЇНА постала центральне місце у світі та прийняла на себе головний удар від божевільної росії, де народонаселення є рабами.

Сьогодні держави «ядерного клубу» мають вжити не- відкладних заходів щодо приборкання росії та її ядерної зброї.

Слава Україні!

ІСТОРИЧНИЙ ФАКТ

6 березня 2022 року

11-й день війни. ДОЛЯ УКРАЇНИ

Війна між цивілізованим світом і тоталітаризмом на території України.

Ми виявились у центрі, де вирішується доля світу.

Це наша доля – нести світло через горе Українського Народу.

Інші народи виявились не здатними на таку жертву.

Росія має бути поваленою завдяки нашій жертовності.

Слава Україні!

7 березня 2022 року 12-й день війни.

КРЕМЛІВСЬКИЙ БЛІЦКРИГ

Ще нікому і ніколи не вдавалось так вдало і швидко оточити себе ненавистю всього світу та загнати свою державу і народонаселення в економічну прірву, як це вдалось московитам на чолі з «колективним путіним».

З болота вийшли, в болота і повертаються.

Кремлівці завжди вважали себе помазаниками Бога, а тут Україна поставила руки у боки і сказала: «Помазання відмінено, всім у пекло».

8 березня 2022 року

13-й день війни

Переглядаю новини. Переважна більшість стосується оцінкам дій Четвертого Рейху – росії в Україні і стану психічного здоров'я путіна.

Я неодноразово наголошував на тому, що Україна воює з російським народонаселенням на чолі з «колективним путіним».

Але від «колективного путіна» до солдата чи офіцера, які вбивають Український Народ, є декілька інстанцій, що погоджують і затверджують дії солдата чи офіцера.

Ми маємо справу з народонаселенням, яке з часів Орди не змінилось ментально: нападає на слабших зі спини і покидає поле бою, знищивши все на своєму шляху.

Путін, вождь тоталітарного режиму з кріпосницьким народонаселенням, видає себе за лідера світового рівня, яким не є за рівнем інтелекту і здатності до сприйняття реальності.

Путін живе у парадигмі минулого часу, коли вже світ вступив у цифрову цивілізацію, чого не помітили на росії. Це є наслідком довгого перебування на вершині влади.

Мід добрий товариш з росії нещодавно казав, що путін маніакально мріє пересидіти у кріслі Сталіна (1924- 1953). Дуже схоже на правду.

Вчора у Конгресі США відбулось відкрите слухання щодо подій в Україні. Виступали представники розвідок. Говорили і про психічний стан путіна.

Шкода: розвідки США не розуміють, що від путіна до солдата, який вбиває Український Народ, приймаються рішення цивільними високопосадовцями і генералами, які точно знають і розуміють про наслідки своїх злочин- них наказів і рішень.

Висновки:

1. В Україну з війною прийшло збочене російське народонаселення з хворою психікою, про що я писав неодноразово. Росіяни – людиноподібні істоти і це треба всім нам добре уяснити, бо ворога треба знати на генетичному рівні.

2. Путін мріє до свого 70-річчя завоювати Україну і в цьому бажанні йому потурає все воєнно-політичне керівництво держави, що має ВВП менший за ВВП одного штату США, а населення дорівнює населенню Японії.

3. Я і до цього писав про народонаселення росії, як про людей із зайвою хромосомою, про що, до речі, говорив і міністр культури росії, а після варварського нападу на Україну мої оцінки щодо ординців змінились на порядок в гіршу сторону.

4. Аналітикам і політикам треба зрозуміти, що ми маємо справу з російським божевільним народонаселенням. І не важливо хто у них вождь. Помре путін від рук власної охорони, що є традицією на московії, то прийде другий путін, а росія не стане іншою, бо не можна змінити те, що само не бажає жити у цивілізованому світі.

5. І вкотре повторюю для розуміння: на росії самий великий демократ є великодержавним шовіністом і не слід очікувати навальних чи інших вальних, бо всі вони у Кремлі прищеплюють собі інфекцію, через вплив якої втрачають зв'язок з реальністю.

6. Раджу нашим керівникам не шукати зустрічі з путіним, бо це бажання принижує Україну і не матиме позитивного результату.

7. Долю росії і путіна мають вирішувати США і Китай під тиском США. Інші гравці на глобальній політичній шахівниці не спроможні змінити ситуацію.

8. Український Народ обраний часом принести жертву заради знищення міжнародного терориста – р о с і ю.

Героїчному Українському Народові Слава у віках!

НА ЗАВЕРШЕННЯ:

Протягом 1272 діб я не вносив будь-яких правок до своїх нотатків «ХРОНІКИ ВІЙНИ», п’ять томів яких вийде у вересні 2025 року. В них є помилки щодо оцінки тих чи інших подій на час написання, але було тверде переконання щодо Перемоги України у цій війні за підтримки США і союзників.

Днями планую поставити останню крапку у своїх нотатках «ХРОНІКИ ВІЙНИ» та вже перейду до мирного творчого процесу з державного будівництва, де багато роботи.

Моя Концепція «Правова демократія» як модель державно-суспільного устрою України має набути практичного втілення через науково-політичну еліту, яка формується в Академії політико-правових наук України.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

19.08.2025. Вівторок.

1273-й день Світової війни.

ПАДІННЯ УКРАЇНИ СТАНЕ ПОЧАТКОМ КІНЦЯ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ВСІЄЇ ЄВРОПИ.

Вашингтон – 18.08.2025 = Будапешт- 05.12.1994.

Хроніки зібрання під куполом Білого дому.

Із Новин за 17.08.25:

• У понеділок, 18 серпня, до зустрічі українського президента Володимира Зеленського з президентом США Дональдом Трампом приєднаються канцлер Німеччини Фрідріх Мерц, прем'єр-міністерка Італії Джорджа Мелоні, президент Фінляндії Александр Стубб, президент Франції Еммануель Макрон, прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер та президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн.

Із Новин за 18.08.25.

Цей день будуть розписувати по секундам:

• У Вашингтон прибув Володимир Зеленський і лідери провідних держав Європи.

• Лідер більшості в Сенаті США Джон Тьюн пообіцяв надати президенту Дональду Трампу «будь-які необхідні економічні важелі» впливу на Росію.

• Зустріч Дональда Трампа і Володимира Зеленського відбудеться о 20.00. О 22.00 приєднаються лідери європейських держав.

• Лідери держав Північно-Балтійської вісімки заявили, що очільнику Кремля Владіміру Путіну «не можна довіряти», а також запевнили у своїй підтримці України. Про це йдеться в спільній заяві лідерів країн, пише Європейська правда.

• Напередодні зустрічі з президентом Володимиром Зеленським американський лідер Дональд Трамп висловив думку, що війна між Україною та Росією могла б завершитися в найкоротші терміни, якби Київ погодився не претендувати на Крим і відмовився від наміру приєднатися до НАТО. Про це він зазначив у соцмережі Truth Social.

• Лідер Китаю заявив про готовність взяти активну участь у врегулюванні російсько-українського конфлікту.

• Зеленський зустрівся з лідерами Європи перед зустріччю з Трампом. «Разом із лідерами Фінляндії, Великої Британії, Італії, Європейської комісії та Генсеком НАТО скоординували наші позиції перед зустріччю з Президентом Трампом. Україна готова до реального перемир'я й встановлення нової архітектури безпеки. Нам потрібен мир», – написав Зеленський.

• Посол США при НАТО Меттью Вітакер заявив, що Штати не виключають, що можуть приєднатися до країн, які нададуть Україні гарантії безпеки. Але будь-які гарантії безпеки будуть поза межами НАТО.

• Лідери європейських держав прибувають до резиденції президента США, щоб взяти участь у масштабних переговорах щодо російсько-української війни.

• Прибув генеральний секретар НАТО Марк Рютте.

• Президент США Дональд Трамп анонсує «багато гарних результатів» після своєї зустрічі з президентом України Володимиром Зеленським. «Сьогодні буде багато результатів, гарних результатів», – сказав Трамп.

• 20.00 за Київським часом:

Початок переговорів Трампа із Зеленським.

З американської сторони участь у зустрічі беруть віце-президент США Джей Ді Венс, державний секретар Марко Рубіо, керівник апарату Білого дому Сьюзі Вайлз, спеціальний посланник Стів Віткофф та спеціальний посланник Кіт Келлогг.

До української делегації увійшли керівник Офісу президента Андрій Єрмак, секретар РНБО Рустем Умєров, перший заступник глави МЗС Сергій Кислиця, посол України в США Оксана Маркарова та заступник керівника ОП Павло Паліса.

В Білому домі завершилась публічна частина переговорів між Володимиром Зеленським та Дональдом Трампом.

Прес-конференція тривала 26 хвилин.

Ключові тези:

— Україну ніколи не візьмуть до НАТО, але їй нададуть "інші дієві гарантії безпеки";

— США братимуть участь у гарантіях безпеки;

— Трамп повторив своє бажання обійти перемир'я і перейти безпосередньо до мирної угоди;

— Трамп заявив, що сьогоднішня зустріч не буде «кінцем шляху» для підтримки України з боку Вашингтона;

— Трамп: «путін чекає на мій дзвінок»;

— Трамп: «Якщо сьогодні все пройде добре, ми проведемо тристоронню зустріч».

21.20. за київським часом:

Все йде за сценарієм Будапештського Меморандума (05.12.1994), який у 2014 і у 2022 році не спрацював. Подивимось на дії, а поки чуємо лише слова.

27.02.2022 р. я написав: війну зупинять США і Китай.

США і Китай три роки мірялися своїми гідностями, а у цей час на

війні, яку розв'язала терористична Росія з генетично збоченим народонаселенням, гинуть сотні тисяч українців.

Далі все зрозуміло: Україна опинилася у центрі глобального протистояння, де переможців не буде.

Чекаємо Резолюцій, Меморандумів, Гарантій безпеки поза НАТО тощо, але це лише папери.

У лідерів держав-підписантів мають з'явитися серця і розуміння своєї ролі за долю людської цивілізації, яка стоїть на краю прірви через збочену Росію, що патологічно мстить світові за свої комплекси неповноцінності.

20.08.2025. Середа. 1274-й день Світової війни.

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА:

15 лютого 2022 року

І ЗНОВУ ПРО РОСІЮ

1. Росія на чолі з «колективним путіним» є центром світового тероризму.

2. Путінізм – це фашизм у сучасній квазідемократичній обгортці.

3. Ці визначення треба ввести у понятійно-категоріальний апарат політичної науки для адекватного розуміння держави, що провокує людство на самознищення через патологічне несприйняття цивілізаційного розвитку.

4. Путін через неспроможність до стратегічного мислення здатний лише на знищення свого народу, як і всі його попередники.

5. Росія – це територія, де живе збочене слов'яномовне народонаселення, яке мріє знищити всіх, хто бажає жити вільними серед вільних.

6. Самий «великий» демократ на росії є великодержавним шовіністом і не треба чекати від цього народу позитивних змін.

21.08.2025. Четвер.

1275-й день Третьої світової війни, яку розв'язало збочене російське народонаселення на території України та вчиняє геноцид Українського Народу за бажання бути вільними серед вільних.

МОЇ УНІВЕРСИТЕТИ.

10-го березня 1983 року я направив листа до ЦК КПРС з порівняльним аналізом ідеології комунізму і фашизму, вклав у конверт партійний квиток, після чого був виключений із лав КПРС за відмову від членства в партії.

Це був свідомий вибір, про що жодного разу не шкодував, хоча до 1991 року моє життя нагадувало пекло. Пройшов крим, рим і мідні труби, після чого переважна більшість людей не поверталося до звичайного життя.

Але я не лише не потрапив під тиск партійного пресу на знищення особистості, а й не залишив у собі злоби, що зберегло мене як особистість. Злоба знищує людину із середини, про що я знав з молоду, бо були гарні вчителі.

У моєму становленні визначну роль відіграли чотири жінки:

Моя Бабуся, Мироненко (Щербаченко) Векла Олексіївна, народження 9 червня 1893 року, яка замінила мені матір від мого народження. Завжди казала: «Все буде добре! Що сталося, те вже сталося, не переживай. Дітей треба не жаліти, а берегти. Любові багато не буває. Всі проблеми у людини від браку любові у дитинстві». Це були не просто слова, а заповіт, яким я керуюся все життя. Померла 7 січня 1983 року.

Перша вчителька Кучма (Трембач) Лідія Іванівна, 19 листопада 1938 року народження. Навчила мене писати, читати і розуміти світ. Померла 3-го січня 2025 року.

Завідувач кафедрою математики Ленінградського вищого воєнно-політичного училища ППО професор Шульгіна Тамара Максимівна, 4 серпня 1923 року народження. Єдиному мені дала рекомендацію для вступу в члени КПРС у 1974 році, про що не шкодувала після мого виходу з партії. У 2003 році особисто вітав Тамару Максимівну з 80-річчям. Спілкувалися до липня 2007 року, згодом вона померла

Директор Інституту експерементальної медицини (пізніше – Інститут мозку РАН) академік Бехтерєва Наталія Петрівна, 7 липня 1924 року народження. Випадкова зустріч у 1972 році під час підписання допуску для написання реферата з психології на базі Інституту стала для мене видатною подією, бо протягом двох років мав честь іноді спілкуватися з Наталією Петрівною, яка ділилася своїм життєвим досвідом. Головні поради: навчися керувати собою, все інше подолаєш; 100% мозку людини задіяно, але треба навчитися використовувати його раціонально; не ображайся на ворогів, бо вони цього не варті, а себе можна знищити із середини; плануй своє життя на багато років. Померла 22 червня 2008 року.

Протягом життя мені таланило на вчителів, яким вдячний за науку, за життєвий досвід.

Сьогодні ми долаємо російський неонацізм зі збоченим уявленням світового порядку. У нас немає часу на роздуми і треба готуватися до післявоєнного часу, який виявиться значно складнішим за воєнний, бо багато політичних авантюристів вийдуть на політичну українську шахівницю.

Будуймо Україну в собі і навколо себе заради прийдешніх поколінь!

22.08.2025. П'ятниця.

1276-й день Світової війни.

ПІДСУМКИ.

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА:

3-го лютого 2022 року

ОПОЗИЦІЯ ДО ДЕРЖАВИ МАЄ ЗНИКНУТИ З ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ УКРАЇНИ

Галас через закриття деяких телеканалів та інші санкції щодо фізичних та юридичних осіб нагадує банку на плиті з ядовитими комахами.

Мушу нагадати деяким «юристам» і «правникам», що не треба плутати порушення прав та свобод людини і громадянина з припиненням діяльності держави-агресора на території України через проросійські неурядові організації.

Закрити ворожі телеканали і антиукраїнські неурядові організації треба було ще у 2014 році.

Є опозиція до влади і це нормально у демократичній правовій державі, а є опозиція до держави в умовах воєнної агресії росії проти України.

Сьогодні опозиція до держави діє в інтересах держави-агресора росії, а це є державний злочин.

Саме час ввести надзвичайний стан в інформаційній сфері і навести порядок на фоні гібридної війни росії проти України.

Україна не може дозволити державі-агресору росії діяти в Україні як у себе вдома.

А прихильникам «свободи слова» мушу нагадати, що Україна воює, а в цей час опозиція до держави в Україні розхитує суспільно-політичну ситуацію на угоду росії.

Опозицію до держави треба знищити.

23.08.2025. Субота.

1277-й день Світової війни.

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА:

11 лютого 2019 року

ЧИ ПОТРЕБУЄ УКРАЇНА ЗОВНІШНЬОГО УПРАВЛІННЯ?

(Із доповіді на Конгресі Академії політичних наук України).

Процес модернізації вже сприймають не як спонтанний процес іманентного розвитку чи часткових запозичень, а як модель цілеспрямованого втягування певних країн у систему, коли одна чи кілька держав ініціюють і беруть на себе повноту відповідальності за модернізаційні процеси на підопічних територіях. Іншими словами, деякі держави у кризових ситуаціях потребують зовнішнього управління. Так було в Японії, Німеччині, Південній Кореї тощо.

Чи потребує Україна сьогодні зовнішнього управління, чи ми самі впораємось? Питання надзвичайно складне та потребує наукового аналізу і політичної відповідальності керівництва держави і громадянського суспільство.

Попередній аналіз показує, що в умовах воєнно-політичного конфлікту з російською федерацією, яка намагається знищити державну незалежність України як ззовні, так і з середини шляхом розхитування суспільно-політичної ситуації з метою провокування громадянської непокори та врешті доведення до ознак громадянської війни, сама Україна не зможе впоратись з існуючими викликами.

І справа не лише у агресії росії проти України, а й у внутрішньополітичних процесах, які загнані політичною і економічною корупцією у глухий кут, із якого нам самим вже не вибратись. Тому слід чесно визнати, що Україна потребує зовнішнього управління. І чим скоріше це буде визнано нашим політичним керівництвом, тим скоріше Україна почне рух до цивілізованого демократичного світу

від радянського минулого, яке сидить у нас майже на генному рівні від рядового українця до Президента.

Гірко про це говорити, але краще сказати гірку правду зараз, ніж дозволити росії знищити нас як державу і націю. Іншого шансу і іншого часу для України може не бути.

9 березня 2021 року

КУДИ РУХАЄМОСЬ?

Україна рухається колом, не виходячи за периметр минулого часу, бо майже всі високопосадовці ялові і неспроможні продукувати концепції руху вперед.

Така ситуація виникла через відсутність кадрового потенціалу, здатного до стратегічного мислення і моделювання відповідних політичних рішень задля розбудови держави на вимогу часу.

Світ увійшов у цифрову цивілізацію, а Україна застрягла в обіймах радянської системи управління, де керівники розповідають про державу у смартфоні, коли бідність перевалила за 50% населення, а чиновники жирують за рахунок платників податків.

Два паралельні світи, інтереси яких не перетинаються у просторі.

Впевнений, що надія залишається лише на США, де розуміють ціну нашому керівництву і «політичній еліті», що завела Україну у прірву.

Чекаємо сантехніків із-за океану, бо самі вже по вуха у корупційному багні, чим вдало скористається росія.

15 березня 2020 року

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ, ЯКИМ НЕБАЙДУЖА УКРАЇНА

Багато хто навипередки пишуть про наближення миру з росією і закінчення війни на базі Мінських угод. Я прожив на росії 25 років (навчався, служив, працював, ростив синів) і впевнено можу говорити, що мир сьогодні може бути лише на умовах росії або війна.

Хто говорить інакше, той не розуміє росію, грає на полі росії, а таких в Україні більше третини і всі вони активні захисники «русского мира».

Причини:

1. Україна за майже 30 років ментально залишається радянською республікою і набула лише формальних ознак державної незалежності.

2. Конституція України (Основний Закон) є декларацією намірів і визначає лише повноваження інститутів влади за рахунок Українського народу, який не став фактичним джерелом влади в Україні.

3. Президент України de-facto не є гарантом додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

4. Відсутність Української Політичної Еліти не сприяє виробленню стратегії державотворення на базі української ментальності, історії, культури, традицій, української мови.

5. Українська влада через свою неосвіченість і небажання вчитись не розуміє справжні наміри росії – нащадка Золотої Орди зі слов'яномовним населенням, яке постійно живе минулим та спотворює свою історію за рахунок історії України. Величі росії без України не існує.

6. Відсутність комплексної Концепції розвитку держави не дозволяє Главі держави і Кабінету Міністрів України рівнозначно приділяти увагу всім секторам державотворення, наслідком чого є значні перекоси, чим повною мірою користуються олігархи і прихильни- ки наживи за рахунок платників податків.

7. Прогресивної науки і освіти в Україні не існує і це на сьогодні є головним гальмом розвитку держави.

8. Україну врятує лише Український Народ, який сприймає владу як злоякісну пухлину і не асоціює її з державою, яку треба борони.

Рекомендація владі:

Терміново заключити Договір про особливе партнерство зі Сполученими Штатами Америки поза НАТО і de-jure оформити пряме зовнішнє управління на період до 25 років (період підготовки нового покоління для управління державою).

24.08.2025. Неділя.

1278-й день Світової війни.

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.

Завершую ХРОНІКИ ВІЙНИ, що розміщую у п’ятитомник «ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ. Нотатки із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2025)».

Перелистую сторінки і деякі записи повторюю у п’ятому томі для закріплення матеріалу, як на лекції студентам, бо саме для молоді адресовані мої нотатки.

Я – УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТ, ЯКИЙ СПОВІДУЄ ПРАВОВУ ДЕМОКРАТІЮ

Після придушення агресії росії проти України, почнеться розподіл політичних сил по ідеологічним квартирам.

Якщо у влади вистачить розуму, то саме час провести інвентаризацію політичних партій, яких в Україні біля 400.

Треба перевірити дотримання Закону України «Про політичні партії в Україні», після чого залишиться біля 20 політичних партій.

Політичні партії і релішійні організації, що є опозицією до держави, мають бути заборонені, бо це вороги України.

Де я бачу себе у політичній палітрі громадянського суспільства?

Відповідь однозначна: я – український націоналіст, який сповідує правову демократію, і тому прошу поважати мій вибір, бо відбувся цей вибір не сьогодні, а у далекому 1983 році після виходу з лав КПРС.

ЛІКБЕЗ

Український націоналізм – політична ідеологія, а та- кож громадсько-політичний рух, що ставить на меті створення і розвиток української самостійної національної держави та/або захист національної самобутності. Націоналізм вимагає в першу чергу національної самосвідомості, усвідомлення національної спільності групи людей.

Термін «націоналізм» був запропонований Йоганном Готфрідом Гердером (nationalismus) наприкінці 1770-х років. Його розвиток тісно пов'язаний із розпадом станового поділу суспільства, який існував в історичну епоху між раннім Феодалізмом та Індустріалізацією.

НАУКОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ»

Автор – Мироненко П.В.

Правова демократія (грец. – νομική δημοκρατία, англ. – legal democracy) – модель державно-суспільного устрою, згідно з якою:

1) засади функціонування державності ґрунтуються на стійкій соціально-політичній згоді соціуму і влади, що передбачає правління більшості при забезпеченні прав меншості;

2) право системно забезпечує регулювання взаємодії суб'єктів політики та рівність усіх членів суспільства перед законом (верховенство права).

Правова демократія, як форма співіснування соціуму і влади, мінімізує головну суперечність демократії між ідеєю повновладдя народу і неможливістю її всеосяжного втілення.

Завершується війна, яку розв`язала терористична Росія з генетично збоченим народонаселенням, яке здатне лише вбивати, гвалтувати та знищувати все навколо себе заради забави, бо на інше не спроможне.

Провина за цю жахливу війну повністю лежить на російському населенні, яким керує кремлівське кримінальне угрупування на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним.

В Україні ще лунають голоси про те, що у всьому винен лише Путін. Це позиція кухарки Леніна. Путіна породило російське збочене народонаселення, про що я повторюю вже багато разів для тих, хто не чує і не бачить істину про Росію.

Після війни весь свій час направляю на вироблення Концепції «Правова демократія» – моделі державно-суспільного устрою України, де системна політична корупція стане державною зрадою.

Все буде добре за умови розбудови України у серці кожного Українця.

СПОГАДИ ПРО РІЗНЕ

29 серпня 2020 року.

==== З В Е Р Н Е Н Н Я ====

ШАНОВНІ ДРУЗІ, КОЛЕГИ!

В УКРАЇНІ ДІЄ ОПОЗИЦІЯ ДО ДЕРЖАВИ І ЦЕ Є СУТО УКРАЇНСЬКИМ ФЕНОМЕНОМ ЧЕРЕЗ СЛАБКІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І БЕЗЗУБІСТЬ ПОЛІТИЧНОГО КЕРІВНИЦТВА.

ПРОШУ ВАШОЇ УВАГИ ТА ЗГУРТОВАНОЇ ПРОТИДІЇ ПРОРОСІЙСЬКИМ СИЛАМ В УКРАЇНІ, ЯКІ ДІЮТЬ В ІНТЕРЕСАХ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА, ЩО ЗВЕТЬСЯ РОСІЄЮ.

Держави мають свою логіку розвитку і занепаду. Це залежить від форми правління і стану суспільних відносин.

Щодо Росії:

За формою правління ця держава з часів Московського улусу Орди не змінилась. Змінювались назви держави, прапори, посади перших осіб, але ментально Росія не змінилась: одягла європейські костюми, незаконно назвала себе слов'янською країною, а по факту є лише слов'яномовною державою азіатського деспотичного типу. І іншою не стане.

Сьогодні Росія на чолі з Путіним вступила у фазу самоліквідації через нездатність реального сприйняття глобальних змін.

Пропоную привернути особливу увагу до такого:

1. Глобальні політичні процеси, що відбуваються на фоні пандемії коронавірусу COVID-19, дають підстави прогнозувати значні зміни міжнародних відносин через послаблення впливу одних держав і посилення інших. Після пандемії світ стане іншим як економічно, так і ментально. А саме: наш ближчий сусід – агресор Російська Федерація декларує відновлення Радянського Союзу, а фактично через нездат-

ність її керівництва сприймати реальність стала на шлях самоліквідації, наслідком чого на території РФ з другої половини 2021 року почнуться незворотні суспільно-політичні процеси, що мають привернути увагу Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. З метою недопущення впливу подій в РФ на Україну треба терміново підготувати план дій щодо повного припинення дипломатичних, економічних стосунків з Росією та посилення і закриття російсько-українського державного кордону і фактичного кордону з окупованими територіями Донецької і Луганської областей та Автономної Республіки Крим. З осени 2021 року може виникнути ситуація, що потребуватиме введення надзвичайного стану з метою приведення Збройних Сил та інших військових формувань України у повну бойову готовність та проведення довгострокових військових навчань за участю держав НАТО на території України. Це надасть гарантії захисту територіальної цілісності України на період некерованих воєнно-політичних подій в Російській Федерації. Політики і радники, які пропонують відновити російсько-українські відносини, недалекоглядні і не розуміють наміри Росії, або працюють на РФ.

2. Події в Білорусі, що спровоковані Росією, підтверджують розбалансованість влади в Росії і фактичне відсторонення Путіна від управління державою та підготовкою до його заміни.

3. Отруєння Навального є сигналом для світових лідерів щодо розгортання боротьби за владу в Кремлі.

4. Для України це є єдиний шанс для повернення окупованих територій і подачі до Гааги максимально матеріалів про злочини Росії на території України з лютого 2014 року дотепер, про що я попереджав СБУ і РНБО з початку бойових дій в Україні з боку Росії..

5. Привернути увагу ООН, Євросоюз, НАТО та інші авторитетні Міжнародні організації щодо оцінки агресивних дій Росії в Україні та в інших державах світу.

6. Керівництво держави, якщо воно вважає себе громадянами України, що дуже важливо, повинно вжити всіх законних заходів щодо повної ізоляції всього російського в Україні. Іншого часу історія нам не дасть.

7. Молодь до 50 років, яка ментально формувалась у незалежній

Україні, має проявити жорстку політичну позицію щодо утвердження українства в Україні, бо саме за це попереду буде довга внутрішня інформаційна і не лише інформаційна війна.

8. Терміново провести ревізію всіх політичних партій і неурядових організації на предмет підтримки незалежності і територіальної цілісності України. За умови ретельної перевірки у підсумку має залишитись не більше десяти політичних партій, що і повинні формувати політичну еліту держави.

9. Позбавити громадянства України всіх, хто отримав у незаконний спосіб і сприяє Росії, а також всіх членів опозиції до держави з наступним видворенням з України, бо часу на скиглення вже не залишилось.

10. Ліквідувати УПЦ МП, як церкву держави-агресора, а її керівництво депортувати до Росії.

11. Кожний громадянин України має стати на заваді діяльності проросійських сил в України і визнавати їх ворогами Українського народу.

По іншому вже не можна.

По іншому ми втратимо державу.

По іншому: війна, насування якої зупинити вже не можливо.

Мрію про успішну Україну, де будуть жити мої нащадки.

А тим, хто вважає мої погляди правими, зазначу таке: мої погляди дійсно правішають, але правішають за праве діло Українського народу.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

РІШЕННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ

від 8-го липня 2025 року. Протокол № 7/2025

На підставі статті 4.3.2. Статуту Громадської організації «Академія політико-правових наук України» Вчена рада п о с т а н о в л я є:

Обрати дійсним членом (академіком) АППН України:

ЗАЛУЖНИЙ Валерій Федорович, доктор філософії, Герой України, Надзвичайний і Повноважний Посол України у Сполученому Королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Президент АППН України П.В. Мироненко

Головний вчений секретар В.О. Лоза

31 серпня 2025 року.

НОВИНИ про «Новини».

З усіх щилин пробиваються «Новини» щодо російського сліду вбивства Андрія Парубія.

Не вірю у цю версію. Опозиція до держави має свої погляди на державно-суспільний устрій в Україні, а тому вживає всіх заходів щодо відволікання суспільства від дійсних намірів тих, хто веде Україну до часткової капітуляції перед терористичною Росією.

Треба мислити мізками противника України, який знаходиться в Україні і веде нас у зворотну сторону від НАТО і ЄС.

Янукович у Вільнюсі після телефонного дзвінка Путіна відмовився підписувати Меморандум щодо вступу України в ЄС.

Сьогодні сценаристи діють за іншими правилами: каламутять воду, у якій суспільство не помітить зраду. Вбивство Парубія у цьому ланцюгу подій.

Мені закидають: «А конкретно?»

Всім прихильникам російського сліду повертаю це ж питання. Немає результатів розслідування, зброї, виконавця, замовника, а вже всі все знають. Тому моя недовіра обгрунтована.

Медіа створюють димову завісу перед політичною трагедією.

==========

25 серпня 2025 року.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПОВІДОМЛЕННЯ

«КИЇВСЬКА КНИГА РОКУ» – 2025.

Інститут політико-правових та релігійних досліджень оголосив лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії «Київська книга року» – 2025.

Захід проведено Інститутом політико-правових та релігійних досліджень за підтримки Міністерства молоді та спорту України, Європейської культурної асамблеї, Національної спілки письменників України, Національної академії педагогічних наук України, Національної академії мистецтв України, Київської міської державної адміністрації.

Всеукраїнська літературно-мистецька премія «Київська книга року» заснована за ініціативи Герасименка Олександра Олександровича, Президента Інституту політико-правових та релігійних досліджень, яка щорічно вручається до Дня Незалежності України.

Метою Премії є підтримка творчих діячів, відзначення авторів, видавництв, представників творчої спільноти, які зробили значний

внесок у популяризацію української книги, популяризація творчості, утвердження високих мистецьких стандартів у національному письменстві і літературній критиці, створення умов для творчого зростання.

На підставі рішення Експертної ради Інституту політико-правових та релігійних досліджень визначено лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії «Київська книга року» у 2025 році:

У номінації «Енциклопедична, довідкова, методична та навчальна література»:

1. Мироненко Петро Володимирович – доктор політичних наук, академік-засновник, президент Академії політико-правових наук України, генеральний директор наукової установи Академія «Українська Політія», за наукове видання: «Енциклопедія політики і права».

2. Горбатенко Володимир Павлович – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, за наукове видання: «Енциклопедія політики і права».

Щира вдячність науковцям АППН України, які брали участь у підготовці «Енциклопедії політики і права»!

Вчена рада АППН України

==========

30 серпня 2025 року.

СІМ КУЛЬ, ЯКІ МОЖУТЬ ЗМІНИТИ УКРАЇНУ.

Сім куль у Львові, що вбили Андрія Парубія, мають скаламутити воду, через яку не помітять зраду.

Це прозорий сценарій старту виборчого процесу, де цинічні продюсери не розуміють смертельну небезпеку для самих себе, бо загралися у велику політику і вважають Український народ біомасою, з мовчазної згоди якої відбувається мародерство під час війни.

1 вересня 2025 року.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАКАЗ № 7/2025-к

від 31 серпня 2025 року

У зв'язку з призначенням віцепрезидентами АППН України академіків-секретарів від окремлених структурних підрозділів АППН України н а к а з у ю:

Затвердити персональний склад Вченої ради:

Мироненко Петро Володимирович, доктор політичних наук, академік-засновник, президент АППН України – голова Вченої ради;

Горбатенко Володимир Павлович, доктор політичних наук, професор, перший віцепрезидент АППН України – заступник голови Вченої ради;

Малкіна Ганна Миколаївна, доктор політичних наук, професор, віцепрезидент АППН України;

Мироненко Віталій Петрович, кандидат політичних наук, академік-засновник АППН України;

Чижмарь Юрій Васильович, доктор юридичних наук, професор, голова Контрольно-ревізійної комісії АППН України;

Лоза Віктор Олександрович, доктор філософії з політології, головний вчений секретар АППН України;

Хомич Іван Олександрович, громадський діяч, адвокат, помічник президента АППН України з юридичних питань;

Тупиця Олег Леонідович, доктор політичних наук, професор, академік-секретар Дніпровської філії АППН України, віцепрезидент АППН України;

Григор Олег Олександрович, доктор політичних наук, професор, академік-секретар Черкаської філії АППН України, віцепрезидент АППН України;

Палінчак Микола Михайлович, доктор політичних наук, профе-

сор, академік-секретар Закарпатської філії АППН України, віцепрезидент АППН України;

Чорний Олександр Олексійович, доктор філософських наук, професор, академік-секретар Чернігівської філії АППН України, віцепрезидент АППН України;

Коцур Віталій Вікторович, доктор історичних наук, професор, академік-секретар Переяславської філії АППН України, віцепрезидент АППН України;

Рудакевич Олег Михайлович, доктор політичних наук, професор, академік-секретар Тернопільського відділення АППН України, віцепрезидент АППН України.

Президент АППН України П.В. МИРОНЕНКО

1-го вересня 2025 року.

1286-й день Третьої світової війни.

Китай в агонії шукає білий прапор, але вдає із себе лідера Азії. Запізно. Китай летить з великої комуністичної кручі у прірву і тягне за собою частину Азії.

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА:

3-го квітня 2022 року. 39-й день війни.

39-й день Третьої світової війни, яку розв'язало збочене російське народонаселення під керівництвом цинічного холоднокровного убивці з умовним іменем «колективний путін» на території України та вчиняє геноцид Українського Народу.

Путін хоче захопити схід України до 9 травня та провести там «парад» – ЗМІ.

Відносна тиша навколо Києва і підготовка збоченого російського народонаселення до захоплення Донецької і Луганської областей, а також утримання ворогом суходолу до Криму південними областями.

Це суха констатація, за якою горе вже мільйонів людей України і випалені війною душі мирного Українського Народу.

«Русский мир» прийшов на нашу мирну землю з жахливою війною, якій не було ніяких причин, а була лише забаганка збоченої росії відновити «вєлікій» радянський союз, що знищив свого населення більше, ніж Друга світова війна.

Російське збочене народонаселення хотіло пройти Хрещатиком з парадом перемоги, а проїхали з України чисельними колонами з «грузом-200» гарматного м'яса, що народили у п'яному угарі «русские бабы», які не спроможні народити притомних дітей, бо мають зайву хромосому з часів Орди, що заснувала збочену росію і наділила її формою державного правління азіатсько-деспотичного типу.

Масове ґвалтування наших жінок на очах у дітей, мародерство, знищення міст і сіл – це облік «русского мира», це характеристика всього російського народонаселення, який вже не має права жити на Землі, бо зло не повинно мати майбутнього у цивілізованому світі, якщо цей світ цивілізований.

ПРОЙШОВ САМІТ ЄС – КИТАЙ.

Китай, який економічно залежний від Європи і США, повільно, але змінює дипломатичну риторику на користь України, бо відчуває наближення ідеологічної і економічної кризи, що допустило своєю недальновидною політикою комуністично-деспотичне керівництво КНР.

За все треба платити і бажано по всім рахункам.

Героїчний Український Народ закрив собою західні демократії від збоченої росії, бо іншому народові це виявилось не по зубах.

Україна постала центральне місце у розбудові нового світового порядку і цивілізації з новими правилами відносин, де потребуються інші моральні якості політиків і керманичів держав.

Ми вступаємо в нову епоху розвитку людської цивілізації і стратегічні рішення демократичного світу мають бути виключно на користь правової демократії з жорсткими умовами відносин з тоталітарними державами, бо інакше вже бути не може, бо інакше світ дійде до кам'яної могили з малюнками мамонтів.

Український Народ має вичистити, нарешті, все російське і проросійське багно з України, про що я пишу вже багато років.

Саме російське і проросійське багно в Україні накликало війну на нашу мирну землю з мовчазної згоди політичного керівництва держави і політичної еліти, що протягом 31 року підтявкували збоченій росії і збагачувались за рахунок платників податків, які толерантно відносились до всієї цієї нечисті у своїй державі, де ні Конституція, ні закони не діють для «політичної еліти».

Соромно визнавати, що Український Народ з такою сильною генетикою до виживання і зберігання своєї мови, традицій і культури допустив до керівництва державою і суспільством протягом 31 року проросійське багно, яке ходило до російської церкви в Україні і молилось московськординським правителям.

Історія нас ніяк не навчить тому, що себе треба захищатись жорстко і наймати собі на роботу порядних керманичів, які здатні на розбудову України, а не лише на особисте збагачення.

Майдани і війна мають покласти кінець свавіллю влади, що діє лише у власних інтересах.

Правова демократія має затвердитись в Україні і на рівні Конституції, і на рівні свідомості громадянського суспільства, бо по іншому буде знову біда, біда з повною втратою державності.

Слава Українському Героїчному Народові!

Смерть російському збоченому народонаселенню, який прийшов до нас з війною та вчинив геноцид Українського мирного Народу.

1-го вересня 2025 року.

Вчора у Тяньцзіні (Китай) відкрився Саміт ШОС, де відбудеться остаточне падіння міжнародного воєнного злочинця Путіна.

Саме зараз США і Китай мають швидко приборкати терористичну Росію та назавжди закрити цю недодержаву за залізний паркан років на 50, до повного пожовтіння від нездатності народжувати нові покоління у п'яному угарі.

1-го вересня 2025 року.

У 1945 році Японія капітулювала.

Офіційна капітуляція відбулася 2 вересня 1945 року, коли представники Японської імперії підписали акти капітуляції в Токійській затоці на борту лінкору USS Missouri. Шигеміцу підписує за цивільний уряду, а генерал Умезу підписує за військових.

Так завершилася Друга світова війна, що за різними даними знищила понад 100 млн. людей.

ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА

Переважна більшість політиків і науковців не визнають цю війну як Третю світову. Але пройде час і світ прозріє щодо терористичної Росії і тих жертв, які заради миру понесла Україна.

Росія – це слов'яномовна країна з народонаселенням, яке здатне лише вбивати, гвалтувати і знищувати все навколо себе через патологічну ненависть тох, хто бажає бути вільними серед вільних.

На Росії ніколи не буде демократії, бо генетично це народонаселення не спроможне на демократичні зміни у державному управлінні.

ЗАТРИМАННЯ ЙМОВІРНОГО ВБИВЦЮ ПАРУБІЯ.

Дуже схоже на виставу.

Після півночі 1 вересня правоохоронці затримали підозрюваного у вбивстві колишнього спікера парламенту на нинішнього депутата Андрія Парубія.

Про це повідомив керівник МВС України Ігор Клименко.

За його словами, ймовірного стрільця затримали на Хмельниччині.

Керівники СБУ і МВС говорять про те, що вбивство було ретельно підготовлено. Тих, хто ретельно готують таке вбивство через 36 годин не затримують, бо шляхи відходу і маскування теж готуються ретельно. Думаю, що це лялька, яку готували для затримання.

РОЗДУМИ.

Про війну і російське збочене народонаселення я все написав, бо, як з'ясувалося, в Україні і у цивілізованому світі Росію і російське народонаселення не знають, або не хотіли знати.

Росія є терористичною державою за формою правління і моделлю державно-суспільного устрою, де влада є від бога, а зомбоване народонаселення – рабами. Так було віками, так є сьогодні, бо Росія не здатна до руху у бік демократичного світу через збій генетичного коду народонаселення.

Деякі «розумні» колеги зауважують, що я помиляюсь в оцінці росіян. Кажуть, що в Росії є і притомні люди. Ні! В Росії є людиноподібні істоти, які вийшли з кам'яної доби на тисячоліття пізніше за інші народи.

Ці істоти одягли європейське вбрання, стали слов`яномовними збоченими ординцями, які здатні лише вбивати, зґвалтувати і знищувати все навколо себе, бо на інше російське народонаселення не здатне генетично і ментально. Вони є іншим видом і це треба всім

зрозуміти для того, щоб не задавати питання: «Як вони могли так вчинити з нами …».

Після війни генетикам і психіатрам треба зайнятися вивченням феномену: всі, хто потрапляють на тривалий період в Росію, ментально стають росіянами з ординськими рисами характеру і поведінки, а українці в Росії стають росіянами у квадраті. Хто цього не розуміє, той не розуміє державно-суспільний устрій в Росії.

На цьому завершую роздуми про російське народонаселення, серед якого я прожив 25 років (ходив у москалі).

Час думати про майбутнє України після війни, бо проблеми з державотворення будуть непереборного характеру через системну політичну корупцію, що роз`їла державу і суспільство до основ, та опозицію до держави.

Спробую присвятити залишок свого життя виправленню того, що за 33 роки натворили наші керманичі, поставивши Конституцію на паузу, а Український народ відсторонили від управління державою як єдиного джерела влади в Україні.

Час наводити правовий порядок:

Форма правління – Парламентська Республіка;

Модель державно-суспільного устрою – Правова демократія;

Унітарна держава;

Зовнішнє управління на 25 років до повної перемоги над системною політичною корупцією.

Україна має всі можливості вийти у цивілізовані світи, але для цього треба сформувати громадянське суспільство, яке спроможне обрати політичну еліту із кращих громадян, здатних будувати державу, а не займатися постійно діючим процесом реформуванням радянської системи управління.

Сьогодні «політична еліта» керую системною політичною корупцією і мародерством на війні, де гинуть наші сини і доньки.

Передаю 5-томне науково-популярне видання «Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога», куди увійшли три томи «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога», «Спогади про майбутнє. Хроніки війни», до підготовки для друку.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Доктор Мироненко,
який за 25 років (1969-1994) у Московії
так і не став москалем.

ДУМКИ ПРИКЛАДНОГО НАУКОВЦЯ.

ЛИШЕ ВІЛЬНА ЛЮДИНА МОЖЕ ДОЗВОЛИТИ СОБІ ГОВОРИТИ ПРАВДУ.

З такою позицією жити було і є дуже важко.

Така людина не може бути тривалий час в системі, де не існує верховенства права.

Така людина не пройде повз проблеми іншої людини, бо для неї природне право понад усе.

В кінцевому рахунку така людина вимушено створює свій світ і у ньому існує поруч з тими, хто розділяє її позицію.

Створюємо свій світ, де є верховенство права, де людина почуває себе вільною.

Створюємо Республіку, де діє Правова демократія – модель державно-суспільного устрою.

Створюємо Політію за заповітом Великих філософів Давньої Греції.

Кожна людина обирає свій шлях, але при цьому раджу не пройти мимо самого себе.

13 липня 2022 року

140-й день Третьої світової війни, яку розв'язала збочена росія та вчиняє геноцид Українського Народу.

ВСЬОМУ Є ПОЧАТОК І ВСЬОМУ Є КІНЕЦЬ

Спробуємо розібрати на молекули і атоми початок війни і її завершення.

У 1942 році Вінстон Черчілль намагався підготувати британський народ до тривалого конфлікту. «Це ще не кінець, – сказав він, маючи на увазі перемогу союзників у Єгипті. – Це навіть не початок кінця. Але, можливо, це кінець початку».

Коли і яку війну збочена росія розв'язала проти України?

Є різні за формою війни:

Інформаційна; Холодна; Психологічна; Гібридна; Громадянська;

Обмежена війна; Тотальна війна тощо.

Сьогодні в Україні розв'язана Третя світова тотальна війна – збройне насильство, що доведене до крайніх меж з чисельними жертвами цивільного населення та безпричинними руйнуваннями об'єктів інфраструктури.

Війна – складне суспільно-політичне явище, пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами, народами, національними й соціальними групами з переходом до вжитку засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між їхніми збройними силами.

Це специфічна форма вияву соціальних відносин, в якій панує збройна боротьба як продовження політики, що підпорядковує своїм цілям усі сфери суспільного життя. Зазвичай характеризується крайньою колективною агресією, руйнуваннями та високою смертністю. Головний інструмент у війні – армія.

Військові теоретики визначають війну як збройний конфлікт, в якому конкурентні групи мають досить рівні сили, щоб зробити результат бою невизначеним.

Збройні конфлікти сильних у військовому відношенні країн з розташованими на примітивному рівні розвитку племенами називаються умиротвореннями, військовими експедиціями або освоєнням нових територій; з невеликими державами – інтервенціями чи репресаліями; з внутрішніми групами – повстаннями і заколотами.

Подібні інциденти, якщо опір виявився досить сильним або тривалим у часі, можуть досягти достатнього розмаху, щоб бути класифікованими як «війна».

У той час як деякі вчені бачать війну як універсальний аспект людської природи, що походить від предків, інші стверджують, що це всього лише результат конкретних соціально-культурних або екологічних умов.

Відсутність війни називають миром. Проміжним етапом між миром та війною, коли лише демонструють силу або застосовують її обмежено є мілітаризовані міждержавні конфлікти.

У переносному значенні: стан ворожнечі між будь-ким; суперечка, сварка з кимось; боротьба.

Термін «війна» також може застосовується і щодо інших форм протистояння. Як приклад: інформаційна війна, торгова війна, холодна війна тощо. При цьому термін «війна» не визначає пряму участь збройних сил у вирішенні питань відповідно інформаційного, торгового або політичного протистояння між державами, але він цілком характеризує методи досягнення цілей цього протистояння як завдання противній стороні неприйнятної для неї шкоди з метою змусити до поступок, подібних до тих, що досягаються звичайною, «гарячою» війною.

Подібні методи істотно відрізняються від методи, що передбачають конкурентну боротьбу, боротьба за ринки збуту тощо, оскільки конкуренція є цілком нормальним, мирним інструментом для покращення становища однієї зі сторін конфлікту, але спеціально не спрямована на умисне завдання шкоди іншій стороні.

Якщо з теорією війни майже все зрозуміло, то на практиці багато запитань. Росія практично розв'язала війну проти України із застосуванням Збройних Сил, але при цьому юридично не оформила війну, замаскувавши повномасштабне вторгнення «Спеціальною воєнною операцією».

Очільник росії путін оголосив про «спеціальну воєнну операцію» на території України, про що заявив на спеціальній прес-конференції о 4-й ранку 22 лютого 2022 року. Він намагався виправдати вторгнення «активністю НАТО».

Нічого нового під Сонцем. Вторгнення за калькою нацистської Німеччини і СРСР у 1939 році. Але сьогодні не 1939 рік.

Цивілізований світ назвав цю війну «безпричинною, неспровокованою». Зовні саме так і виглядає, але причина у колективного путіна була і дуже вагомою: росія увійшла у стадію розпаду держави.

Задля збереження влади (не росії і народонаселення) воєнно-політичне керівництво росії розв'язало жахливу за цинізмом війну проти України, де вчиняє геноцид Українського Народу, скориставшись слабкістю держави, де протягом 30 років так не наважились збудувати демократичну правову державу.

Тому є дві причини: розпад росії і незбудована Україна.

Цивілізований світ не поєднав ці дві причини в одне кримінальне впровадження, а тому допустив стратегічні помилки у перші дні війни, коли прогнозував падіння України.

Про аналізи і прогнози перших днів війни вже багато написав, а тому зазначу лише таке: росія пішла війною, враховуючи характер сплячої Європи та слабкість бюрократичних процедур у США проти терористичної збоченої росії, яку, як виявилось, ніхто у світі не знав.

Все так просто, а у підсумку трагедія цілого Народу у центрі Європи під сплячим оком цивілізованого світу.

Чому так сталося? Час задіяти психологів і психіатрів, які мають пояснити дії бандитського угрупування, яким є владна верхівка росії. Без наукового визначення термінів, що мають пояснити державам і суспільствам причини конкретної війни, які не є стандартними і зрозумілими для цивілізованого світу, але при цьому є нормою для терористичної держави та її керівництва.

Висновок:

1. З позиції воєнно-політичного керівництва терористичної держави, що зветься «росія», війна має об'єктивні причини, бо кремлівці втрачають владу через недолуге управління, що довело країну до економічного і політичного краху, наслідком чого почався процес розпаду держави;
2. Цивілізований світ протягом останніх ста років сподівався на демократичні зміни на росії, до чого сам і приклав руку, не розуміючи ментальності народонаселення росії і ординської форми правління, заблукав між трьох сосен сибіру та не спромігся юридично оформити повну назву росії як «Терористична держава з кримінальним угрупуванням на чолі, що заволоділо територією збоченого народонаселення».

Всі проблеми від того, що людство не навчилось пояснювати суспільно-політичні процеси прямо, без дипломатичних реверансів.

Рух ареною цирку з шорами на очах довело людство до ускладнення міждержавних відносин, чим вдало користуються терористичні держави з кримінальними угрупуваннями на чолі політичних систем.

Після війни, яку розв'язала збочена росія, провідним вченим треба переглянути понятійний апарат щодо наукового обґрунтування глобальних політичних трансформацій, що переживає сьогодні людство.

Світ став іншим, бо кремлівські терористи показали свою сутність і обличчя, на якому немає ознак Homo Sapiens, про що цей світ і не здогадувався.

Єднаймось і будуймо Україну в собі і навколо себе, бо інакше терористична росія через опозицію до держави в Україні перетворить нашу країну у пустелю.

Збочена росія дійде до свого логічного кінця, але цивілізованому світові треба допомогти їй з прискоренням руху до пекла.

Часу залишилось обмаль. До кінця цього року треба прибратися у своїй Українській хаті, де не смердітиме скаженими істотами із росії.

ПОВТОРЮЮ, БО МАРОДЕРСТВО НА ВІЙНІ МАЄ ОЗНАКИ ДЕРЖАВНОГО ЗЛОЧИНУ.

14 липня 2022 року

141-й день Третьої світової війни, яку розв'язала збочена росія зі скаженим народнонаселенням ординського походження на чолі з міжнародним воєнним злочинцем путіним та вчиняє геноцид Українського Народу заради забави, бо цивілізовані міждержавні стосун- ки цим істотам не знайомі через генетичну ваду.

ПЕРШЕ

Надаю відповідь тим Колегам, Друзям, Учням, котрі вважають мої оціночні судження щодо росії і російського народонаселення жорсткими.

Оціночні судження мають досить дипломатичний стиль. Мої знання терористичної росії та її скаженого народонаселення дозволяють робити більш радикальні судження. Тому м'якше не виходить.

ДРУГЕ

Намагався прямо не зачіпати тему, що минулого тижня піднялаконгресмен США Вікторія Спартц щодо прозорості і контролю за наданням військової та іншої допомоги Україні від Американського Народу.

Вікторію Спартц турбує саме прозорість і можливість контролю за наданням допомоги Україні від США.

Її звернення до Президента США є крайньою мірою після чисельних звернень до Кабінету Міністрів України, Офісу Президента України тощо, де пані Вікторія Спартц отримала негативну відповідь щодо зазначеного питання.

Якщо зі Зверненням члена Палати Представників Конгресу США Вікторії Спартц до Президента США мені все зрозуміло, то до істерії, що розвернулась у ЗМІ під керівництвом Офісу Президента України, багато запитань.

Наші залежні і незалежні ЗМІ отримали команду «стерти Вікторію Спартц з лиця Землі». Не більше, не менше.

Діти із пісочниці, які прийшли на високі державні посади, не мають достатніх знань з дипломатичного етикету, але навчені уважно дивитись в рота керівництву, яке видає неадекватні команди.

Якщо хтось вважає, що пані Вікторія Спартц одноосібно прийняла рішення щодо Звернення до Президента США, то це означає не розуміння системи відносин між Конгресом і Президентом США.

Вікторія Спартц за посадою в Конгресі має високий рівень допуску до розвідувальної інформації, а тому не займається плітками, а апелює виключно наявними фактами.

Пані конгресмен зацікавлена особисто, як перша Українка у Конгресі США, в скорішому завершенні війни, яку розв'язала збочена росія. Ця війна є болем її родини з Чернігівщини та її особисто.

Задовго до Звернення Вікторії Спартц до Президента США розвідки провідних держав світу звертали увагу Президента України на його оточення, що, м'яко кажучи, працює не завжди на Україну.

Не маю наміру розбирати на молекули психологію відносин на Банковій між гарантом та його командою, бо це проблема не лише діючого Президента. Це проблема, а точніше, біда державного рівня,

де перетинаються інтереси національної безпеки держави, бо боротьба за допуск до тіла першої особи точилась завжди, а сьогодні, під час війни, точиться ще і між кротами різного рівня.

Збочена росія з 1991 року не полишала марити захопленням України та знищенням Українського Народу, бо історія росії фабрикувалась саме за рахунок Русі-України. Наша тисячолітня історія є проблемою для збоченої росії. Без України росія є міфом.

Тому протягом 30 років росія намагалась вмонтувати своїх агентів у вищі щаблі влади України, до Президента України включно, що, треба визнати, їй вдалось успішно, через що маємо і Майдани, і війну сьогодні з багатотисячними людськими втратами.

Саме опозиція до держави, що сформована росією, підготувала ґрунт для повномасштабної війни з 24 лютого 2022 року, коли орки стройовим кроком пройшли з Криму до Маріуполя і до станції метро Берестейська в Києві.

Якби не адекватні дії Збройних Сил та інших військових формувань України у перші дні війни, то прогнози розвідок провідних держав світу і бажання кремлівських вождів щодо захоплення України протягом трьох діб були здійснені.

З 2008 року я системно надсилав до РНБО, СБУ, на Банкову тощо аналітичні довідки щодо розгортання в Україні російських та проросійських неурядових організацій задля підготовки внутрішньо-політичного конфлікту до стану громадянської війни.

Розвідки провідних держав світу так само звертали увагу наших президентів щодо підготовки росії до окупації України, але розвідки провідних держав світу не знали про те, що не всі наші керівники є прихильниками Української держави, а працюють в інтересах держави-агресора росії.

У 2012 році всі силові структури України очолили громадяни росії. Хто мені наведе приклад таких злочинних призначень в інших державах цивілізованого світу, до яких ми так бажаємо рухатись?

Нічого нового за 30 років на Банковій не відбувається, бо там майже завжди смерділо «русским миром», що привело Україну до війни. Amicus Plato, sed magis amica veritas (лат. Платон мені друг, але істина дорожча).

Державним діячам, а особливо Президентові України, завжди треба керуватись інтересами України, а не власними. Друг Президента може бути на кухні, а на державній службі мають бути кращі із кращих постановщики задач і виконавці, бо інакше можна розбалансувати державу до рівня втрати незалежності.

Сумно мені про це писати, бо сьогодні війна і наші сини та доньки на фронті боронять державу, а у владних кабінетах точаться сварки рівня дитячої пісочниці, де ділять іграшки.

Вікторія Спартц захищає інтереси Американського Народу відповідно до Конституції США.

Вікторія Спартц захищає Україну від збоченої росії, як Українка за народженням.

На цьому поставлю «КРАПКУ», бо все інше є істерією ЗМІ під керівництвом тих, хто турбується про своє викриття перед Українським Народом.

Після війни повернуться воїни і з автоматом в руках суворо спитають у високих кабінетах: «На кого ти працював, коли ми боронили Україну?»

ТРЕТЄ

Корупція в Україні є раковою пухлиною 4 стадії. Без термінового хірургічного втручання вже не обійтись.

Тому треба не нападати на наших союзників, а займатись прибиранням політичного сміття у своїй державі. Будуймо Україну в собі і навколо себе!

ІНФОРМАЦІЮ ТРЕБА ВБИВАТИ В ГОЛОВИ ЦВЯХАМИ, А ШЛЯПКИ ВІДРІЗАТИ.

16 липня 2022 року

143-й день Третьої світової війни, яку розв'язала збочена росія зі скаженим народонаселенням ординського походження, що вчиняє геноцид Українського Народу.

Сьогодні річниця прийняття

ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ

від 16 липня 1990 року.

Поговоримо про БРЕХНЮ І ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ, бо саме через брехню в політиці ми не маємо на 31-му році незалежності правової держави.

Вчора написав у щоденнику:

«Брехня в політиці – це катастрофа».

Брехня притаманна слабким людям з комплексами неповноцінності. Сильна і цільна людина не принижує себе брехнею.

В голові цієї людини: мозок тільки і зайнятий тим, що перевіряє свою брехню. На корисні справи у такої людини часу не вистачає. Тепер щодо алгоритмів прийняття політичних рішень.

Політичні рішення – це завжди стратегічні державні рішення. До їх вироблення причетні різні люди за характером, відповідальністю і здатністю виконувати свої обов'язки.

Серед них можуть бути і такі, що брешуть через брак знань з питань, що розглядаються під час вироблення рішень. Такими людьми керує страх бути викритим за низький рівень підготовки тощо.

На ґрунті такого страху виникають інтриги, що призводять до небажаних наслідків у колективі, а часто і до трагічних, як під час війни, коли розвідувальні органи брешуть Верховному через те, що немають надійної інформації про дії ворога, а визнати свою

непрофесійність не вистачає волі, бо слабкі. Такі люди небезпечні на стратегічному рівні державного управління.

Я зустрічав брехунів на різних рівнях державного управління і скрізь вони поводять себе за однією схемою, як за калькою: у відповідальний період підготовки того чи іншого рішення несподівано хворіють, не прибувають на наради з питань підготовки рішення, плетуть інтриги про тих, хто сильніший і більш підготовлений.

Як поводять себе керівники, де в колективі є брехуни і інтригани? Так само, як і брехуни і інтригани. Ніякої різниці немає, бо і ті, і інші люди.

Часто ми читаємо в результатах розслідувань катастроф висновок: людський фактор. Людським фактором, як правило, прикривають злочинні дії або бездіяльність посадовців, які за цією фразою ховаються, бо звикли до того, що брехня проходить на всіх рівнях управління.

Так ми підійшли до політичної корупції, бо саме політична корупція є наслідком суцільної брехні під час підготовки рішень на стратегічному рівні державного управління.

Чесна людина, яка не принижує себе брехнею, завжди працює над підвищенням свого професійного рівня і тим самим сприяє росту своєї кар'єри, що цілком закономірно.

Як діє притомний відповідальний керівник органу, установи, де виробляються стратегічні державні рішення? Підбирає професійну досвідчену команду.

Що робить політичний авантюрист на керівній посаді державного органу влади? Заробляє кошти за рахунок хабарів, що отримує від слабких брехливих людей. Такий керівник діє за правилом «не рухайся на посаді в сторони, бо впадеш».

Цей психологічний феномен притаманний тоталітарним режимам, до яких можна віднести і пострадянську Україну, де все ще діє радянська система правління.

Нещодавно ми були свідками Звернення до Президента США конгресмена Вікторії Спартц, яка наполягає на посиленні контролю за наданням військової та іншої допомоги Україні за рахунок податків громадян США.

В США і ЄС, куди ми декларуємо рухатись, контроль за коштами платників податків є святим правом кожного громадянина держави. В Україні це сприйнято як приниження та замах на авторитет влади. Чому така реакція з боку деяких неадекватних керівників і політиків?

Відповідь проста: страх перед викриттям корупційних схем, що діють під час отримання гуманітарної та іншої допомоги від США і союзників. Страх за виявлення брехунів у владних кабінетах.

Знову брехуни, яких супроводжує страх, бо слабкі і мають комплекси неповноцінності, через що втрачають адекватність до стану патологічного сприйняття всього, що, на їхню думку, може їм зашкодити.

Спочатку брехуни при владі попадають у залежність від високопосадовців, а потім готові служити не державі, як це належить за Конституцією України та Присягою на вірність Українському Народові, а персоні, яка створює і контролює політичні корупційні схеми, що роз'їдають державу, як іржа залізо, а брехня душу.

Заради чого я так детально описую мовою першокласника речі, що руйнують і державу, і суспільство через байдужість громадянського суспільства, яке ще залишається у радянському ментальному полоні?

Сьогодні, коли ми разом з цивілізованим світом постали проти збоченої росії, маємо останній шанс стати на шлях державного будівництва та зійти з дороги постійного процесу реформування та перебудови мертвого радянського минулого.

Постійні реформування та перебудови – це суцільна брехня заради підтримання безконтрольного руху коштів платників податків. Наші високопосадовці не уявляють себе без влади, бо лише там почувають господарями брехливого, ними створеного, світу, де через безкарність перетворюють державу у свою власність.

В США і ЄС таким державах не раді, а тому і з'являються Звернення та інші пропозиції щодо подолання політичної та економічної корупції в Україні.

Брехня слабких духом можновладців заводить їх самих у глухий кут, із чого вихід лише один: з посади у відставку, якщо повезе.

Брехня і державна політика не сумісні у демократичних правових державах, якою не є Україна на 31 році незалежності.

Починаємо все з нуля, з ідеологічного фундаменту, на якому збудуємо квітучу Україну, якщо подолаємо брехунів при владі.

Завершиться війна, але боротьба за будівництво правової держави може виявитись складнішою за подолання збоченої росії.

Будуймо Україну в собі і навколо себе і починаємо робити це вже сьогодні.

ПИСАТИ ВОЄННІ ХРОНІКИ ВАЖКО, АЛЕ ТРЕБА.

Мав багато бесід щодо моїх Нотаток. Переважна більшість співрозмовників позитивно оцінили мій крок щодо оприлюднення щоденників.Але один мій давній товариш і колега сказав і таке: «Не відомо що буде з Вами після виходу цих книг».

Чому так сказав мій давній товариш і колега? Виною всьому є наше радянське минуле, де, як в казармі, ще живе старше покоління Українського Народу.

Багато написав і сказав про жахливі часи нашої радянської історії, але на сторінках цих Нотаток зазначу таке: сильні особистості не схиляються перед історичною і політичною брехнею, що привела Україну до Майданів і війни.

У 1983 році, коли я відмовився від членства в КПРС, був інший час і інші могли бути наслідки через моє прямоходіння, але я вистояв і загартувався. І не тому, що якийсь унікальний, а просто я хотів бути вільним і чесним перед своїми синами, яким присвячую ці щоденники.

Я вже увійшов у восьмий десяток свого життя. Чесно скажу: «Радію своєму життєвому досвіду, радію за своїх синів, які стали гідними громадянами України, радію успіхам своїх учнів, радію за колег, які досягли того, про що мріяли, радію всьому, що сприяє розвитку».

Моя Бабуся, яка виховала мене від народження, завжди говорила: «Все буде добре! Думай про далеке майбутнє».

Далеке майбутнє я завжди планував на двадцять років. Були похибки, але менші за похибки політичної статистики.

Сьогодні планую своє далеке майбутнє на 20 років, бо на менше немає сенсу планувати. На менше хай планують ті, хто живе інфузорією на дивані.

ДО МОЛОДІ

Лише сильні особистості здатні збудувати державу на фундаменті, що заклали наші далекі пращури, які добре знали своїх ворогів і уміли боронити свою землю і свої родини.

Нам ще належить вивчити головного ворога – російське народонаселення, яке, як виявилось, ми зовсім не знаємо, бо радянщина всіх загнала в одну казарму і наказала жити за одними правилами, де місця волі немає.

Радянська казарма – це така територія, де однакові туалети з однаковим кольором стін, однакові ліжка і ковдри. Це не про армію, це про народонаселення, яке жило, а дехто і зараз ще живе, у страхах і нападах масової шизофренії через системний тиск спецорганів на всі органи тіла людини, яка мала стати істотою для виконання певної роботи, а не Homo Sapiens.

Генетика і ментальність людини розумної змінюється на сотні років, а то і тисячі. Комуно-фашистському режиму вдалося за 70 років випрямити до прямої лінії і генетику, і ментальність народонаселення, яке сьогодні, за умови незначного психологічного тиску або нестабільного суспільно-політичного стану, готове підняти руки, опустити голову і впасти на коліна.

Це велика біда цілих поколінь, які не навчені управляти собою і обставинами навколо себе.

ЩО РОБИТИ?

Широко відкрити очі, випрямити плечі і міцно взяти себе у лещата. Це складно і майже не можливо, але заради своїх нащадків треба змінювати і себе, і обставини навколо себе.

Сьогодні мав розмову із молодим чоловіком, який запитав: «Як Вам вдається триматися спокійно і робити багато справ?»

Спокійно – це лише вигляд зовні, бо всередині кипить не лише сіра речовина в голові, а й кров закипає від того, що не можу вплинути на суспільно-політичні процеси, що часто-густо йдуть за планом ворога.

Тримати себе у міцних руках не означає бути спокійним, бо адекватна людина під час війни не може не реагувати на виклики, з якими стикається Український Героїчний Народ.

Шановні молоді мої Друзі, Учні!

Спробуйте почути мене: працюйте над своїм удосконаленням щогодини, бо втрачений час повернути не можна. Спілкуйтесь з розумними людьми, читайте книги видатних авторів, слухайте класичну музику, бо на дивані можна дочекатись лише смерті.

Минає черговий день війни, яку розв'язало скажене російське народонаселення на чолі з міжнародним воєнним злочинцем путіним, істотою, якою керують комплекси неповноцінності.

Ті, хто чекає змін на росії після смерті путіна, мають розуміти: після путіна прийде путін-2, але росія іншою не стане, бо ця терористична держава живе далеким минулим, а її народонаселення генетично не здатне рухатись у сторону прогресу. Сьогоднішня росія – це міфічний глиняний монстр, що летить у прірву з космічною швидкістю і здатний затягнути з собою слабких і сплячих. Прокидайтесь.

Україна переможе за підтримки США і союзників, але після війни Українському Народові треба зробити належні висновки щодо політичного керівництва, яке протягом 34 років водило Україну пустелею, що призвело до Майданів і війни.

Збочена росія винна на 40 %, а на 60 % винна Україна у тому, що сьогодні гинуть наші сини і доньки на фронтах війни, де російське народонаселення вчиняє геноцид Українського Народу.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

23 липня 2017 року

Молодший син Сергій третій рік на війні з росією.

ДО ОСОБЛИВОЇ УВАГИ.

Хто не втратив рідних від куль ординців-московитів, хто не чекав синів з російсько-української війни – той не розуміє трагедію від зрад генералів і політиків, яким все одно кому служити, де жити і на кого працювати.

Бережіть своїх синів, бо їм ще довго боронити землю Українську від навали росіян і своїх зрадників.

Будуймо Україну навколо себе! Слава Україні! Слава нашим Героям!

24 липня 2022 року.

151-й день Третьої світової війни.

Лише сьогодні дізнався про важке поранення молодшого сина Сергія в бою на трасі Лисичанськ-Бахмут 5-го липня 2022 року. Далі був шлях на Дніпро і Київ, операції тощо. Це вже третє поранення від початку повномасштабного вторгнення збоченої росії в Україну.

Малі діти – малі проблеми, дорослі діти – дорослі проблеми. Захист України є святою справою, але переживати батькам такі звістки тяжко. Дружині якось обережно пояснюю відсутність сина, але далі стає все складніше.

Так само було і у 2014-2017 роках, коли Сергій воював на Донбасі, але сьогодні інша ситуація і наші бійці боронять кожного дня Україну у важких боях, де гинуть сини Українського Народу.

Вірю у нашу Перемогу над збоченою росією, яка об'явила війну цивілізованому світові та вчиняє геноцид Українського Народу.

За кожного загиблого нашого воїна російське народонаселення буде покарано та прокляте на віки.

Бережіть своїх синів.

А якщо випала їм доля захищати Україну в бою, то хай готуються до бою відповідально і не думають про легку перемогу.

1-го вересня 2025 року.

Сьогодні молодші онуки стали студентами другого курсу університетів. Старший – аспірант. Діти і онуки – це наше майбутнє, яким передамо Україну.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

2-го вересня 2025 року

«КВАРТАЛ – 95» ВСТУПИВ У БАГНО.

Послухав про швидке, за 36 годин, затримання «вбивця» Андрія Парубія.

Зі слів правоохоронців вбивство скоєно професійно і готувалося довгий час. І тут нестиковка з формальною логікою: затриманий безробітний ніяк не вписується в образ професійного холоднокровного, з вишколом спецпризначенця, вбивця.

Передвиборна «вистава» на крові. А іншими словами: це війна проти Українського народу з боку опозиції до держави всередині держави.

БЕЗ ЛЮБОВІ ДО УКРАЇНИ У НАС НЕМАЄ МАЙБУТНЬОГО

Найбільша наша проблема – відсутність любові до Української держави, до Українського народу з боку інститутів державної влади. Без любові у нас нічого не вийде.

4-го вересня 2025 року. Середа.

КИТАЙ, ШОС, БУТАФОРІЯ.

Декілька тез для аналізу.

Економіка КНР увійшла у системну економічну кризу.

Всі лідери Індії діють у фарватері Великої Британії.

Туреччина створює тюркський союз без Китаю.

Росія завершує своє існування.

Європа прозріла війною в Україні і переходить на повну автономність.

США продовжує бути одноосібним світовим лідером.

На глобальній політичній шахівниці білі починають рух на замовлення сірих кардиналів.

Україну готують до зовнішнього управління без виборів на наступні два роки, бо час політичних авантюристів в Україні завершується.

4-го вересня 2025 року.

1289-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ПРОЛОГ.

Із Новин: Путін запрошує Зеленського до Кремля.

Із Історії: Вселенський Патріарх Ієремія II 2 лютого 1589 року надав самопроголошеним московським митрополитам патріаршу гідність лише після того, як його півроку утримали у московському полоні. У 1593 році Собор визнав самопроголошеного московського патріарха.

Сучасна історія. Зеленський прагне зустрічі з Путіним, але не бажає зрозуміти очевидне: Путін є міжнародним воєнним злочинцем і зустріч з ним можлива лише у Гаазі через грати.

СПОГАДИ.

Кращий правитель той, про якого народ знає лише те, що він існує (Лао-Цзи).

Якось у 2003 році мені випала нагода вручати премію журналістам за висвітлення діяльності Президента України Леоніда Даниловича Кучми.

Під час нагородження я сказав: «Бажаю всім нам дожити до того часу, коли про Президента України будуть згадувати лише під час виборів».

Прес-секретар Президента мій виступ вирізала, але я залишився при своїй думці й досі.

5-го вересня 2025 року.

1290-й День Тотальної війни проти Українського народу.

Четвертий рік наголошую на гострій необхідності визначитися з терміном війни, яку розв'язала терористична Росія на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним проти демократичного світу на території України, де вчиняє геноцид Українського народу.

24 лютого 2022 року у своєму щоденнику я написав: «Почалася Третя світова війна». На презентації книги «Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.04.2022)» мої колеги виказали заперечення проти терміну «Третя світова війна».

І справа не лише у назві, але, що більш важливо, у політико-правових наслідках війни. Якщо у Гаазі приймуть формулу «Російсько-українська війна», то і правові наслідки будуть на регіональному рівні. Термін «Третя світова війна» дає широкі можливості щодо приборкання терористичної росії на міжнародному рівні з виключенням її із впливових міжнародних організації, виплати репарацій тощо.

Переважна більшість науковців України води в рота набрали від страху перед збоченою Росією щодо правової оцінки війни. І це не дивно, бо у наукових установах НАНУ проповідували свої погляди проросійські політичні партії та деякі персоналії, які прямо працюють на Росію: Андрій Деркач, Юрій Бойко, Сергій Льовочкін і Ко.

Гуманітарний блок НАНУ, який діє за кошт платників податків, видав значно менше наукових праць про цю жахливу війну, ніж АППН України за членські внески.

Тому стверджую, що після війни суспільство може потрапити у більш складну політичну ситуацію, ніж на війні, бо всі кроти і щури почнуть виконувати завдання Росії щодо знищення України із середини.

Росія має багаторічний досвід знищення всього українського, а ми все граємо у демократію з проросійськими силами в Україні на чолі з УПЦ МП, що покривається владою в угоду Росії.

Прозріваємо швидко, бо завтра буде запізно.

6-го вересня 2025 року.

1291-й День Тотальної війни проти Українського народу.

Із Новин:

Президент США Дональд Трамп заявив, що обміркує можливу участь Росії на саміті G20 у 2026 році, який відбудеться в Маямі. Він також буде радий вітати на заході лідерів Росії та Китаю.

Про це повідомляє Новини LIVE з посиланням на Білий дім.

Із реалій:

Хай спочатку всі троє (Трамп, Сі і Пу) доживуть до Саміту G20 у 2026 році на своїх посадах.

Схоже на те, що «Дев'ятий вал» Івана Айвазовського (Ованеса Айвазяна) із Феодосії поглине всіх трьох в історичну прірву.

Із Новин:

Президент України Володимир Зеленський відмовився від запрошення володимира путіна до москви для переговорів. Натомість він запропонував російському диктатору приїхати до Києва.

Путін може прийняти таке запрошення.

Можливий сценарій: з Путіним прибуває три літака спеціальних військ для забезпечення охорони, блокують центр Києва і далі що?

Формальна логіка і неформальні злочини.

Про вбивство і «вбивцю» Андрія Парубія я вже написав.

Яка дія має бути тих, хто вигадав «вбивцю» і намагається маніпулювати суспільною думкою?

Сама проста дія: «вбивця» наклав на себе руки «від сорому».

Немає людини, немає і проблеми. Виставу завершено.

Так думають «володарі» України, які не відчувають під собою землі, бо вже давно відірвані від реальності і вважають себе не підсудними за мародерство на війні і злочини перед Українським народом за підготовку України до повної капітуляції у лютому 2022 року.

Проблема України полягає у тому, що громадянське суспільство вийшло із радянського концтабору, а до демократичного світу так і

не дійшло через ментальну незрілість, системну політичну корупцію, яку очолює влада, та Конституцію, яке de-facto є декларацією намірів, а не Основним Законом України.

7-го вересня 2025 року.

1292-й День Тотальної війни проти Українського народу.

Із інтерв'ю з Габріелюсом Ландсбергісом – ексміністром закордонних справ Литви.

Як вийти з глухого кута? Які гарантії має отримати Україна та як має змінитись Європа, щоб стримати нову агресію Росії на континенті? Forbes Ukraine поговорив про це з ексміністром закордонних справ Литви Габріелюсом Ландсбергісом, який на посаді глави МЗС у 2022-2024 роках був одним зі драйверів мобілізації допомоги Україні.

Зараз він займається аналітичною роботою та просуває ідеї геополітичної суб'єктності Європи. Forbes Ukraine поговорив із Ландсбергісом наступного дня після його призначення на посаду Visiting Fellow у Стенфордському університеті.

Головні тези:

«Європа не усвідомлює екзистенціальної загрози».

Про гарантії безпеки для України.

Я дуже скептичний, якщо тільки не відбувається чогось серйознішого за зачиненими дверима. Поки ми не чули про жодні реальні європейські зобов'язання, які могли б запропонувати якісь гарантії безпеки для України.

Пам'ятаєте у 2023-му почався процес, коли кожна країна НАТО підписувала угоди з Україною?

Двосторонні угоди? Так звані гарантії безпеки?

Саме так, «так звані». Це дуже влучне формулювання. Я критикував тоді цей процес, бо він відвертав увагу від справжньої проблеми та ключового питання. Чи готові європейські країни воювати пліч-о-пліч з Україною проти росіян? Якщо ні, то все це – bullshit.

Україна не у тому становищі, щоб перебирати варіантами. Тому я розумію, коли керівництво України мають дякувати за «гарантії безпеки», які пропонуються.

Але я в іншому становищі, можу запитувати, чи все це справжнє. Чи готові ми воювати з Україною проти росіян? Якщо ні, то це щось інше.

А чи має Європа потенціал надавати такі гарантії безпеки? Є багато обіцянок інвестувати у переозброєння. Є кроки Німеччини, яка відмовилась для цього від боргового гальма, що є великою зміною. Але є й Франція, яка має амбіцію лідера коаліції охочих, однак стикається з бюджетною та урядовою кризою.

Європа – один з найбагатших континентів та має потенціал, якби справді захотіла. Уявімо, якби завтра або наступного року був ризик нападу на Німеччину. Ви б не побачили жодної бюрократії. Рішення ухвалювались би миттєво, люди б мобілізувались, формувались би нові альянси.

Це був би зовсім інший світ.

Але ми все ще не віримо, що загроза є екзистенційною для нашого життя. Це проблема.

«Європа більше фінансує Росію, ніж Україну».

Про економічний вимір війни

Щодо нашої екзистенційної загрози та завершення війни. Що сталось, на ваш погляд, на Алясці? Як Путін зміг вчергове уникнути санкцій від США? Чому Трамп порушує власні дедлайни?

Варто перестати жити в режимі очікування. Ці цикли оптимізму-песимізму щодо США забирають забагато енергії. Єдиний наслідок Аляски – легітимізація воєнного злочинця. Це досить ганебний епізод в історії США, який запам'ятається на роки.

Треба зосередитись на реальних речах. Мої очікування більше спрямовані на європейців, щоб ми нарешті зрозуміли наявні ризики.

Бо європейці, по суті, поки очікують трьох речей. Перша – Трамп зміниться і почне виконувати власні обіцянки [щодо тиску на Росію]. Друга – Путін втомиться і зупиниться. Третя – якщо попередні дві не спрацюють, то Україна нас захистить.

Звучить дуже пасивно з боку Європи.

Так, абсолютно. Ми самі об'єктивізуємо Європу та не є суб'єктом світової геополітики. Навіть коли війна відбувається в Європі, ми шукаємо інших, хто б її вирішив. Американці, Путін, Зеленський, українці – хтось має це вирішити. Не ми.

Божевільно хвалитись санкціями, коли Європа – серед топпокупців російських енергоносіїв. Ми заплатили РФ більше за енергоресурси, ніж дали допомоги Україні. Європа фактично більше фінансує Росію у цій війни.

Вау, ми дійшли до 18-го пакету санкцій! Тепер говоримо про 19-й, вражаюче (з сарказмом, – Forbes)! Але коли говориш про реальність, люди відводять очі, червоніють та не можуть пояснити, чому це відбувається.

Мені додають оптимізму українські можливості. За останній місяць ви «наклали санкції» на 20% російської нафтопереробки. Це вже щось справжнє. Я радий, що ви це робите. Від цього залежить безпека моєї країни. Слава Україні!

Скільки Європа надала допомоги Україні, а скільки – заплатила Росії за енергоресурси

ЄС обіцяє поступово відмовитись від закупівлі російських енергоносіїв до 2027-го, але з початку повномасштабної війни країни ЄС закупили їх на €213,5 млрд, за даними CREA. На першому місці – Китай з €270 млрд, третя – Індія зі €150 млрд, четверта – Туреччина з €112 млрд.

Для порівняння, Європа надала Україні €167,4 млрд допомоги з початку повномасштабної війни, за підрахунками Кільського інституту світової економіки. Ще €90 млрд – зобов'язання щодо майбутньої допомоги.

Українські дипломати у приватних розмовах скаржаться, що Китай нарощує підтримку Росії завдяки торгівлі, постачанням електроніки, обладнання. Чи можливо ефективно посилити економічний

тиск на Росію, не зупинивши китайську підтримку російської військової машини?

Це дуже гарне запитання. Китай зацікавлений у продовженні війни і вже навіть не прикидається, що це не так. Їхній інтерес – відвернути нашу увагу від китайських експансіоністських інтересів в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Навіть якби війну в Європі зупинили зараз, то думаю, Китай попросив би Росію перезапустити її, якщо планував би зробити крок щодо Тайваню. Розділення Заходу на Європейський та Індо-Тихоокеанський театр служить китайським інтересам. Китай робитиме все можливе, щоб продовжувати підтримку Росії.

Китайці є великою силою в цьому. Близько 80% російського промислового виробництва залежить від китайських машин та обладнання. Можна сказати, що Китай зараз володіє російською промисловістю. Можуть за бажання вимкнути її, можуть робити що завгодно. Росія стає китайським васалом.

Хто і що має зробити з китайсько-російським союзом?

Ми навіть не спробували санкціонувати та по-справжньому «завдати болю» китайським компаніям, які працюють із Росією. Європі дуже важко домовитися навіть про санкції проти Росії, ще важче – проти Китаю.

Це могли б зробити Європа та США. Але не вірю, що вони готові. Думаю, нам доведеться жити з чинною ситуацією – з дуже слабкими позиціями.

Але українці роблять потужні речі. Якщо ви зменшите здатність Росії експортувати нафту, то Китай зрештою теж не отримуватиме свою частку. Це один зі способів розділяти РФ із Китаєм. Це б радив Генрі Кіссінджер.

На Заході стає дедалі більше голосів, що ситуація не така вже й погана, давайте погодимось, що ці території де-факто російські, така жорстока реальність. Мене ці голоси дратують.

Раніше Литва та інші балтійські держави були окуповані де-факто. Деякі країни, як от США, не визнавали цього юридично. Але це невизнання мало що для нас змінювало. Ми були частиною Радянського Союзу. Сотні тисяч людей були депортовані та вбиті. Якщо тебе

вбивають у реальному світі, немає різниці де-факто чи де-юре визнає окупацію США.

Я вважаю цинічним, коли західні країни зараз намагаються вдруге увійти в цю річку та виправдатись. Тільки Україна може приймати рішення щодо територій. Єдине, що маємо говорити ми – «нам шкода, що ми провалились».

Зараз, наприклад, дає поради фінський президент Александр Стубб. Ніби хороший приклад для України – Фінляндія [після воєн з СРСР у 1939-му та 1941-44-х].

Але суверенітет Фінляндії був обмежений після воєн з СРСР.

Ви праві. То чи хочуть українці обмеженого суверенітету? Ні. Чи виглядає це гарною порадою для українського народу? Для мене це знову звучить, ніби країна Заходу пояснює, як має жити країна Східної Європи.

Я вважаю це ганебним. Тільки Україна може сказати, як мають жити українці. Через обраних посадовців, вибори, референдум тощо.

Я можу говорити лише, що мені як європейцю шкода, що ми вас не захистили. Ми обіцяли і провалилися. І тепер ми всі у більшій небезпеці.

Історія має відображати, що Захід провалився. Але є люди, які хочуть виглядати в історії краще. Вони говорять «окупація тимчасова, ми домовились, українці погодились».

Коли на публічних майданчиках я доношу свої тези про окупацію, то західні чиновники мені відповідають, що українці погоджуються з окупацією де-факто. Я кажу у відповідь, що критикую не українців, а вас.

Відчуття, що Європа намагається виграти час у програшній грі. Але програшна гра рідко закінчується перемогою.

Наші компанії тепер мають платити 15% мит США в односторонньому порядку. Але раптово адміністрація Трампа може сказати, що угоду треба переглянути знову, бо їм щось не подобається. І вся ця історія почнеться знов.

Ми самі відмовляємось від наших карт та вирішуємо їх не використовувати. Ми могли б побудувати сильнішу позицію для Європи

в цій конфронтації з Трампом. Не заради честі, але заради кращих умов. Однак ми вирішили не робити цього.

Це знову відсилає нас до тези про пасивність Європи. У колонці на Politico ви стверджуєте, що ЄС має докорінно змінити саму свою парадигму як економічного блоку, заснованого на співпраці та діалозі. Змінити установчі договори ЄС. Які саме зміни пропонуєте?

У цій колонці з Гаррі Каспаровим стверджуємо, що світ змінився та став конфронтаційним, а Європа не пристосована до нього. Ми жили в згоді зі США, мали нормальні відносини з Китаєм, Росією та завжди шукали компроміс. Але той час закінчився.

Маємо жити в конфронтаційному світі. Це має початись з усвідомлення суб'єктності. Європа має бути геополітичним суб'єктом, який приймає власні рішення і створює свою реальність для себе та своїх союзників. А не чекає, поки інші її створять.

Цей процес має початись з України. Ми не можемо просто чекати, поки війна в Україні якось закінчиться, та сподіватись, що потім якось розберемось. Буде надто пізно. Європа має скористатись шансом зараз та підвищувати ставки.

Європа має надати підтримку Україні, щоб післявоєнна реальність формувалася європейцями, українцями та американцями, якщо вони згодні. Якщо не зробимо цього, то матимемо іншу реальність, створену іншими. І програємо цю гру.

Тож нам треба це змінити. Якщо Європа хоче вижити в цій геополітичній зміні.

Яку роль у Європі найближчим часом гратиме Литва, зважаючи на зміну коаліції у вашому парламенті? Чи залишиться Литва драйвером підтримки України та європейської безпеки або слід очікувати неприємних сюрпризів?

Литва вже не драйвер. Тепер це більше пасажир. Сподіваюсь, не стане тягарем. Політика в Східній і Центральній Європі – не дуже стабільна. Зараз Литва не в найкращому місці, особливо коли йдеться про геополітичну підтримку наших союзників.

Хороші новини – навіть якщо політики зазнають невдачі, литовський народ переважно стоїть з Україною. Люди можуть обирати політиків із різних причин, як от соціальна політика, особисті симпатії тощо.

Але завжди є система стримувань і противаг від населення на випадок, якби уряд вирішив зробити щось протилежне нашим або українським геополітичним інтересам. Литовське населення переважно підтримує Україну та розуміє реальність, в якій ми живемо.

8-го вересня 2025 року. Понеділок.

1293-й День Тотальної війни проти Українського народу.

Читаю Новини і згадую Булгакова: «Не читайте радянські газети перед обідом…».

Всі стали політичними аналітиками і нострадамусами.

Казала моя мудра Бабуся: «Все буде добре, якщо всі працюватимуть на добро з люблячим серцем».

Вчора напік пиріжків і пригостив сусідів. Одна сусідка каже: «Як Вам вдається таке гарне тісто?» Відповідаю: «Мене вчили все робити з любов'ю».

Державу, яку назвали незалежною у 1991 році, очолюють люди, які не люблять Україну і Український народ, а без любові до свого краю, до своєї землі і Народу нічого доброго не вийде.

Тому я постійно пишу: «Будуймо Україну в собі і навколо себе заради прийдешніх поколінь!»

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

РІШЕННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ

від 8-го липня 2025 року. Протокол № 7/2025

На підставі статті 4.3.2. Статуту Громадської організації «Академія політико-правових наук України» Вчена рада п о с т а н о в л я є:

Обрати дійсним членом (академіком) АППН України:

ЗАЛУЖНИЙ Валерій Федорович, Герой України,

Надзвичайний і Повноважний Посол України у Сполученому Королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Президент АППН України П.В. Мироненко

Головний вчений секретар В.О. Лоза

11-го вересня 2025 року. Четвер.

1296-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ГОВОРЯТЬ ПРО ПОЧАТОК ТРЕТЬОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Коли 24-го лютого 2022 року війська Росії увійшли в Україну і з перших часів вчиняли геноцид Українського народу на очах «цивілізованого» світу, то не вважалося початком Третьої світової війни.

А коли 19 дронів перетнули кордон Польщі, то заговорили про Третю світову війну.

24-го лютого 2022 року я написав у щоденнику:

24 лютого 2022 року

ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА

Російське збочене народонаселення під керівництвом цинічного холоднокровного «колективного путіна» розв'язало Третю світову війну на території України проти західних демократій. Темрява пішла війною проти світла.

РОЗПОЧИНАЮ ХРОНІКИ ВІЙНИ

Колеги-науковці критикували мене за цей термін, але мене це не турбувало, бо добре знав Росію і її наміри щодо Європи.

Демократичному світові, який сам і створив терористичну Росію, треба було з 24-го лютого 2022 року повністю заблокувати економіку Росію, але прибуток на війні виявився важливішим за людські життя.

19 дронів Росії, які перетнули кордон Польщі, прочистили мізки Європі і США.

11.09.2025 може стати переломним днем у прозрінні щодо розуміння терористичної Росії і патологічно збоченого російського народонаселення, яке здатне лише на вбивства, згвалтування та знищення всього навколо себе заради забави через викривлене розуміння свого місця на Землі.

Європа і США сьогодні розплачуються за свою недальновидну політику щодо Росії, яку з 1917 року намагалися перетворити на демократичну країну, не розуміючи генетичну нездатність народонаселення Росії до демократичних перетворень. Все має свою ціну.

Український народ теж платить свою ціну за те, що 34 роки дозволяв грабувати кошти платників податків, що фактично перетворило державу у корпорацію, де керує системна політична корупція замість Основного Закону України – Конституції.

Третя світова війна почалася 24-го лютого 2022 року, але у світі цього не помітили, бо не їхні сини і доньки гинули на фронті і в тилу від російського збоченого солдата, яким керує міжнародний воєнний злочинець Путін зі своїми боярами-злочинцями.

Хибний діагноз воєнно-політичним процесам завжди має трагічні наслідки. В Гаазі ми це зрозуміємо, але до Гааги на Українській святій землі вже не буде місця для поховань героїв, які протистоять збоченій Росії.

Світ прозріває ціною сотень тисяч життів Українського народу.

13-го вересня 2025 року. Субота.

1298-й День Тотальної війни проти Українського народу.

РОСІЯ – ТЕРИТОРІЯ ГЕНЕТИЧНИХ ЗБОЧЕНЦІВ.

ПРИМУС РОСІЇ ДО МИРНИХ ПЕРЕМОВИН
Є СТРАТЕГІЧНО ХИБНИМ.

Росія не держава, не країна, а територія генетичних збоченців, які здатні лише вбивати, гвалтувати та знищувати навколо себе все, що не відповідає їхнім уявленням про віртуальний світ, який вигадала Росія і загнала всю свою біомасу. Це суцільний концтабір, де головним є зомбоящик, із якого народонаселення перетворюється у біомасу для споживання кремлівським карликами-міжнародними воєнними злочинцями.

Про все це я писав задовго до війни, за що мої колеги критикували, не маючи фундаментальних знань про російське народонаселення.

Можливо зараз, під час Тотальної війни проти Українського народу, українські вчені почнуть глибоко аналізувати і писати про геноцид Українського народу з боку Росії, яка ніколи не була дружньою до України і Українського народу.

На сьогодні АППН України видала книг про війну, яку розв`язала збочена Росія, більше, ніж вся Національна академія наук України. Це говорить не про наші заслуги, а про ідеологічну і політичну аморф-

ність науковців НАНУ, де радянський дух присутній у стінах і у головах вчених, які отримують зарплатню від платників податків.

ПРИМУС РОСІЇ ДО МИРНИХ ПЕРЕМОВИН.

Сам термін є хибним як теоретично, так і практично щодо його втілення у реальне життя. Росію можна примусити лише до повної капітуляції, а її керівництво спрямувати до Міжнародного Суду у Гаазі. Інші намагання будуть мати негативні наслідки і сприятимуть продовженню російській агресії. Хто цього ще не зрозумів, той не знає Росію, яка століттями діє за однією калькою.

Всім дипломатичним перемовникам і їхнім керівникам держав треба, нарешті, сісти за шкільну парту і добре вивчити поведінку Московії – Російської імперії з часів її заснування Ордою. Ментально московити – росіяни не змінилися за століття і намагання демократичного світу сприяти їхньому цивілізаційному розвитку не матимуть успіху, бо генетично це народонаселення не здатне до життя за демократичними законами. Слов`яномовна біомаса одягла на себе європейські костюми і весь світ повірив, що це люди.

Примус Росії до мирних перемовин є стратегічно хибним, бо не матиме позитивного результату. Агресора треба знищувати, а не домовлятися з ним.

Російське народонаселення не є представником Homo Sapiens, а істотами з генетичною патологією, яку треба вивчати генетикам і психіатрам. А для початку територію Росію треба ізолювати від цивілізованого світу до повного коригування генетичного коду народонаселення.

Діагноз московитам-росіянам мають ставити ті, хто глибоко розуміють їхню хворобу, а політичним діячам і керманичам держав саме час завершити циркові вистави на могилах загиблих від російського агресора.

Перемовини з Росією – це історичний тупік.

Росія має зникнути, а на її території утворитися протекторати за високим парканом з метою нерозповсюдження генетичної хвороби на психологічний сказ, що перетворив російське народонаселення у біомасу.

15-го вересня 2025 року. Понеділок.

1300-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ПАРАЛЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ.

Події на Землі за останні десятиліття засвідчили неспроможність офіційної дипломатії досягти стабільного миру і взаєморозуміння між народами, націями, державами.

Міжнародні організації і воєнно-політичні блоки не витримали екзамен на зрілість, результатом чого терористична Росія, користуючись безкарністю, розв'язала війну проти демократії в Україні, де вчиняє геноцид Українського народу на очах «цивілізованого світу».

Системна політична корупція, що охопила Україну по горизонталі і вертикалі влади, не дає надії на те, що ми самі подолаємо проблеми у державному будівництві.

Перехід до нової моделі державно-суспільного устрою і форми правління можливий лише під наглядом зовнішнього управління з боку союзників.

Але для цього ми маємо терміново відійти від бюрократичної дипломатії, що сформована кадрами із сумнівною підготовкою і низькими моральними якостями, до іншого виду дипломатичних відносин.

Час формування науково-політичної еліти і паралельної дипломатії заради збереження цивілізації, бо є всі ознаки наростання системної світової кризи.

Головним завдання паралельної дипломатії має стати утримання рівноваги без війни. Це наддержавне науково-політичне громадське об'єднання, що підпорядковане єдиній меті – системний аналіз воєнно-політичних конфліктів та вироблення рішень без війни для подальшого впровадження через офіційні міждержавні зв'язки.

Поки Конгрес США та Євросоюз дозрівають до того, щоб повністю закрити проект «Росія», який самі ж і створили, в Україні треба відсторонити від влади очільників системної політичної корупції та привести військових, які бачили гори 200-х на фронті і знають ціну свободи для Українського народу.

17-го вересня 2025 року. Середа.

1302-й День Тотальної війни проти Українського народу.

У ПОВІТРІ ВИТАЮТЬ ВИБОРИ НА КРОВІ.

Неодноразово звертав увагу на неприпустимість виборів до відновлення правового порядку в Україні після війни.

Сьогодні є дві проблеми, що заважають провести вибори президента України і народних депутатів у правовому полі:

Війна.

Системна політична корупція, що довела державно-суспільні відносини до стану недієздатності державні органи влади і місцеве самоврядування.

Проводити вибори на такому крихкому фундаменті дуже небезпечно, бо може запустити процеси громадянської непокори з елементами громадянської війни, чого і прагне терористична Росія.

У 2024 році я пропонував провести реорганізацію органів влади шляхом надання надзвичайних повноважень Прем'єр-міністру України, якого президент подасть на затвердження Верховній Раді за погодженням із союзниками. Після цього президент і Верховна Рада складають свої повноваження.

Прем'єр-міністр протягом двох років працює над відновленням держави та готує суспільство до виборів президента і депутатів усіх рівнів.

Можна уявити процедуру виборів до весни і системну корупції, що буде керувати виборами. Далі за «протоколом» без урахування думки Українського народу, що і стане спусковим гачком для майдану з елементами громадянської війни.

Нам потрясінь вже досить, час будувати державу.

18-го вересня 2025 року. Четвер.

1303-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ПРО ПОЛІТБЮРО І НАШ ОФІС.

У 1982 році в СРСР Генеральним секретарем став Ю.В.Андропов, який з перших днів почав наводити порядок в державі. Я задав собі питання: «Чому Андропов на посаді Голови КДБ протягом 15 років і Секретаря ЦК з питань безпеки не наводив порядок?» Відповідь була простою – не мав влади, бо всі ключові політичні рішення приймалися на Політбюро.

Ця система влади перейшла і до України: Генеральний став Президентом, Голова КДБ став Головою СБУ, але всі ключові рішення приймаються оточенням Президента, тим же Політбюро.

Висновок:

Треба змінювати не портрети членів Політбюро, а систему, де центральні органи влади служитимуть народові України. На сьогодні Український народ de-facto не є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, як записано в Конституції.

У 2020 році мною введено науковий термін «Правова демократія» як модель державно-суспільного устрою за республіканської форми правління.

Конституція держави має містити такі норми прямої дії, щоб у жодної гілки влади не виникало бажання перетягнути на себе повноваження поза конституційної норми.

Повноваження Офісу (Секретаріату, Адміністрації тощо) Президента України треба прописати в Конституції з метою запобігання узурпації цією установою влади в України, як це є сьогодні.

1 8-го вересня 2025 року. Четвер.

1303-й День Тотальної війни проти Українського народу.

== *Продовження* ==

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ПРИЙМАЄ УКРАЇНУ ПІД СВІЙ ЗАХИСТ.

З 2014 року взагалі, а з травня 2024 року зокрема з колегами дійшли висновку про коригування поняття «зовнішнє управління для України». Процедурно:

Післявоєнне відновлення України в умовах системної політичної корупції, яку ми самотужки приборкати не спроможні, доцільно розглядати через призму зовнішнього управління з боку провідної держави Європи Великої Британії і Північної Ірландії з урахуванням Угоди про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яку ратифіковано 17-го вересня 2025 року та підписано, як Закон, Президентом України 18-го вересня 2025 року;

Після погодження із союзниками на чолі з Великої Британією призначити голову Уряду України з надзвичайними повноваженнями з наступним складанням повноважень Президентом і Верховною Радою України;

Вибори Президента і депутатів усіх рівнів провести через два роки в умовах стабільної суспільно-політичної ситуації;

Підготувати нормативно-правову базу для переходу України на нову модель державно-суспільного устрою і форми правління.

Час для політичної демагогії завершено.

Велика Британія, Німеччина і Франція вже визначили військових посадових осіб для направління в Україну з метою реформування післявоєнної оборонної структури.

19-го вересня 2025 року. П'ятниця.

1304-й День Тотальної війни проти Українського народу.

СИСТЕМНА ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ.

Із мого виступу у 2017 році.

Головні загрози для України:
Системна політична корупція;
Відсутність зрілого громадянського суспільства;
Російська агресія.

Саме у такій послідовності треба розглядати загрози для України і сьогодні, бо без подолання системної політичної корупції не можна мріяти про зріле громадянське суспільство і перемогу над терористичною Росією. Це аксіома.

Суспільство України ментально ще не вийшло із радянського концтабору і не стало єдиним джерелом влади, як це задекларовано в Конституції України.

Поки наші сини в окопах виборюють свободу для Українського народу і всього демократичного світу, органи державної влади на чолі системної політичної корупції займаються відвертим мародерством на крові.

20-го вересня 2025 року. Субота.

1305-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ПІСЛЯ ЛОНДОНА США ПРОЗРІЛИ ЩОДО РОСІЇ.

Келлог порівняв Путіна з Гітлером і попередив про загрозу нападу РФ на НАТО.

Спецпредставник президента США з питань України Кіт Келлог заявив, що росія, якщо окупує Україну, то обов'язково нападе на краї-

ни НАТО. Генерал назвав Путіна експансіоністом, який прагне відновити Російську імперію, та порівняв ситуацію з подіями 1938 року в Європі.

В інтерв'ю Telegraph Келлог підтвердив застереження ексвіцепрезидента Майка Пенса щодо можливості нападу росії на держави Північноатлантичного альянсу:

«Абсолютно. На Путіна та росію треба дивитися як на експансіоністську державу. Він хоче відновити Російську імперію – досить згадати історію. Дай йому дюйм, і він відхопить милю», – наголосив він.

Радник Дональда Трампа провів паралель між діями Путіна і Гітлера перед Другою світовою:

«Це нагадує мені Другу світову війну. У Мюнхені 1938 року Гітлер сказав, що йому потрібні лише Судети. Потім Рейнська область, потім Польща, і ми вплуталися у Другу світову війну. Історія не повторюється, але вона, безумовно, римується. Саме це відбувається тут, в Україні. Ми маємо зупинити його зараз», – підкреслив Келлог.

Він також зауважив, що з Путіним можна боротися лише «силою, владою і ще раз силою».

Глава британської розвідки МІ-6 Ричард Мур заявив, що не бачить жодних доказів зацікавленості Путіна у мирних переговорах. За його словами, російський диктатор розглядає лише один сценарій завершення конфлікту – повну капітуляцію України.

Король Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії Чарлз III у своїй промові у середу, 17 вересня, під час урочистого державного банкету у Віндзорському замку на честь візиту до королівства президента США Дональда Трампа, наголосив на необхідності спільної підтримки України задля відсічі російської агресії.

Ця промова Короля є сигналом для лідерів країн щодо приборкання терористичної Росії та завершення війни, яка фактично є Третьою світовою.

21-го вересня 2025 року. Неділя.

1306-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ДЗЕРКАЛЬНІ ДІЇ НА ВІЙНІ.

В Афганістані радянські агресори застосовували тактику «дзеркала»: із якого кишлака чи міста вилітала ракета, той кишлак чи місто накривали суцільним вогнем.

Час примінити таку тактику радянських агресорів до терористичної Росії, бо це генетично збечене народонаселення, яким керує угрупування на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним, не розуміє іншого ставлення, крім грубої сили.

Після пошкодження будівлі Кабінету Міністрів України того ж дня будівлі уряду Росії мали б бути знищені. За смерть кожного Українця треба знищувати тисячі російських збоченців. Інакше з Росією не можна.

З агресором вести будь-які перемовини не можна. Лише капітуляція терористичної Росії під тиском союзників.

23-го вересня 2025 року. Вівторок.

1308-й День Тотальної війни проти Українського народу.

НАСНИВСЯ СОН.

Сильний вітер, дощ, гроза, розрив земної кори по кордону європейської частини Росії, яка разом з Білоруссю підходить у бік Азії і накривається цунамі такої сили, що не видно нічого і нікого.

Дивлюсь на великий глобус і бачу на місці європейської частини Росії і Білорусі білу пляму. Подумалось: «Бумеранг все-таки повернувся до тих, хто бажав зла Українському народові».

Прокинувся у гарному настрої і поїхав вручати дипломи новим членам АППН України.

24-го вересня 2025 року. Середа.

1309-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ЧЕРЕЗ БУДАПЕШТ, МЮНХЕН, ПЕКІН, ВАШИНГТОН ДО ГААГИ.

Математичне моделювання політичних процесів – це єдиний об'єктивний метод аналізу і прогнозування політичних процесів у той час, коли так звана Homo Sapiens підійшла до межі, за якою може зникнути, або прозріти щодо свого майбутнього та рухатися у бік порозуміння між державами, націями, народами.

Від учора відбувається ювілейна 80-та сесія Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, на якій лідери провідних держав світу відповідально оцінили агресивну політику терористичної Росії в Україні, де вчиняє геноцид Українського народу за право бути вільними серед вільних і подалі від Росії.

Є переконлива надія на економічний і дипломатичний тиск на Росію з метою примусу до завершення війни та виведення російських військ з України.

З першого дня повномасштабного вторгнення (24.02.2022) я наполягав на визначення цієї війни як Третьої світової. Це важливо зрозуміти саме сьогодні, бо від визначення терміну будуть залежати політико-правові наслідки війни для України і світу.

До Гааги треба вести Росію як терористичну державу, а її керманичів як міжнародних воєнних злочинців за геноцид Українського народу.

Після війни ми маємо твердо зрозуміти, що без зміни форми правління і моделі державно-суспільного устрою у нас немає надії на демократичні перетворення і руху у бік цивілізованого світу.

Головні загрози для України залишаються незмінними протягом 11 років:

Системна політична корупція;

Недозріле громадянське суспільство;

Російська агресія.

Саме у такій послідовності треба розглядами загрози для України, бо без перших двох загроз ми не мали б третьої.

Готуватися до мирного часу треба вже сьогодні, бо після війни з усіх щилин повилазять «патріоти» і знову зайдуть на Банкову, звідки правитимуть єдиними джерелом влади в України – Українським народом, бо Конституція, як виявилося, є лише декларацією намірів, а не Основним Законом України.

Тому закликаю науково-політичну еліту і військових виступити єдиним фронтом з метою будівництва правової, демократичної держави як Республіки з новим державно-суспільним устроєм – Правова демократія.

Політичних авантюристів саме час відсторонити від влади.

26-го вересня 2025 року. Середа.

1311-й День Тотальної війни проти Українського народу.

Із мого щоденника за 25 вересня 2024 року.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ: ДІАГНОЗ УКРАЇНІ.

1. Системна політична корупція, що під час війни має кваліфікацію «мародерство» та підлягає покаранню за законами воєнного часу. Очолює системну політичну корупцію вище керівництво держави з мовчазної згоди громадянського суспільства.

2. Опозиція до держави, що є суто українським феноменом пострадянського типу. Опозиція до держави підлягає ліквідації у політико-правовий спосіб негайно. Але тут ж одна особливість: опозицією до держави є сама держава, яка перетворила органи державного управління на віртуальні інститути влади у неконституційний спосіб, що є повною узурпацією влади.

3. Війна, яку розв'язала терористична Росія проти України.

Саме у такому порядку треба розглядати наші головні проблеми (біди).

Єдиний вихід – це формування Уряду національної єдності під тиском союзників на чолі з Великою Британією, бо всі інші способи виходу із війни, подолання системної політичної корупції та ліквідації опозиції до держави матимуть трагічні наслідки для України.

Тому саме час терміново формувати науково-політичну еліту на заміну політичним авантюристам, які перетворили Україну на театр воєнних дій, про що я попереджав у 1995 році при аналізі воєнно-політичної ситуації навколо України.

Третя світова війна затягує світ у темряву, де правлять мародери на крові Українського народу.

ПОЛІТИЧНА КЛОУНАДА.

(Розміщую третій раз, бо видаляється інопланетянами).

Прослухав майже всі виступи нашого Гаранта за останні дні, що привело мене у стан ступору. Склалося враження, що пан Гарант сплутав трибуни і кафедри.

Звичайно, що на масову аудиторію такі виступи, без підбору слів і дипломатії, складають враження свого «в доску» хлопця, який може і Путіна послати читати написи на парканах, і Орбану закрити рота тощо.

Але сила політика, а тим більше глави держави, полягає не у в словах з парканів і діях на рівні кухарки Леніна, а в умінні знайти єдине правильне рішення з урахуванням психіки противника і його здатності на помсту, що притаманно терористам, ким є Путін і його команда, які вчиняють геноцид Українського народу на очах цивілізованого світу, який лише зараз починає розуміти психотип «вождя»

терористичної Росії і російської біомаси, яку без жалю кидають на фронт проти України, бо «русские бабы нарожают».

Майже всі президенти України не виділялися на фоні лідерів провідних держав світу рівнем культури і поведінки у критичних ситуаціях, коли треба діяти виключно в інтересах Українського народу і Української держави.

Політика – це найскладніша наука, до вершини якої треба рухатись поступово, а не відразу з пісочниці у кресло керівника держави.

Пан Гарант послав одного президента, хоча і ворога, іншого президента, пересварився майже з усіма лідерами держав-союзників, а у підсумку Український народ отримав помсту у вигляді спрямованих ракет на Київ та інші міста України, та так діють терористи і це треба прогнозувати при підготовці своїх промов, а не розраховувати на реакцію мас, які у травні прийдуть на виборчі дільниці з думкою про «свого в доску» хлопця, який послав Путіна.

Пан Гарант за своє життя не отримав фундаментальних знань ні під час навчання в університеті, ні потім, а тому маємо малоосвіченого, без мінімального уявлення про політичну культуру і дипломатію, керівника держави, який зі своїми п'ятьма менеджерами готуються до другого терміну президентства.

Пан Гарант не розуміє, що у парламентах світу і на зустрічах високого рівня аплодують не особисто йому, а Українському героїчному народові, який попри зрадницькі дії воєнно-політичного керівництва напередодні війни і у перші дні війни, показав своє ставлення до України, Української землі і своїх родин, що захищали наші пращури протягом тисяч років, із яких останні 400 років – від московитсько-російських терористів, метою яких було і є знищення всього Українського: народу, історії, генетичної пам'яті тощо.

Пан Гарант за рівнем свого розвитку і, напевне, комплексів неповноцінності через захоплення артистизмом під керівництвом режисера, не зрозумів просту річ: він має служити Українському народові, як того вимагає Конституція України і Присяга Українському народові.

На сьогодні ми спостерігаємо яскраво виражений дуумвірат диктаторського типу, де пан Гарант не є de-facto першою особою, результатом чого Основний Закон України перейшов у стан «на паузі», чим користуються п'ять головних менеджерів держави, які очолюють системну політичну корупцію і вчиняють мародерство під час війни,

що є воєнним злочином, за що після війни прийдеться відповідати у Міжнародному Суді.

Готується другий термін пана Гаранта, бо вважають Український народ за дурнів, а геополітичні впливи на Україну не реальними.

А у цей час у Вашингтоні, Лондоні, Парижі тощо розкладають політичний пасьянс щодо майбутнього президента України, де пана Гаранта вже не згадують.

Політика, конституційні повноваження президента України виявилися не під силу актору, а його режесерам затьмарило не лише очі грошима, а й перемістило їх у банку нереального світу.

Мені особисто сумно і гірко від того, що у 2019 році Українському народові і мені особисто у страшному сні не уявлялося, що гарант Конституції стане на лезо, яке тримає в руках терористична Росія.

На виборах у 2025 році через прозріння війною ми маємо обрати того, для кого Україна є рідною, а Український народ – єдиним джерелом влади в Україні.

Призріваємо через горе і кров, через війну і геноцид свого народу!

27-го вересня 2025 року.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД В УКРАЇНІ: КУДИ НАМ РУХАТИСЬ?

(Із щоденника політолога)

За тридцять три роки незалежності цій темі присвячено тисячі книг, монографій, дисертацій, наукових статей тощо, але Україна у питаннях державного будівництва не просунулася до розуміння свого місця у демократичному світі, рух до якого яскраво задекларовано в Конституції держави.

Я теж належу до тих науковців, які досліджували питання державотворення. У своїй монографії «Форма правління. Політичні трансформації на зламі століть» (2014 р.) зазначив таке:

«Форма правління» належить до базових категорій, які набувають змістовного наповнення у процесі формування політичної системи суспільства. Для молодих постсоціалістичних, насамперед пострадянських, держав перехідного типу проблема осмислення цього поняття і практично-політичного явища, яке воно позначає, актуалізується у зв`язку з проблемою демократизації держави й суспільства, необхідністю завершення конституційних реформ та подолання суперечностей застосування демократичних принципів.

Форма правління є універсальним показником розвитку держави. Вона вказує на структуру і повноваження вищих органів державної влади, характеризує ступінь та способи участі громадян у їхньому формуванні; розкриває специфіку відносин між владою і населенням та ступінь впливу останнього на прийняття державно-політичних та державно-управлінських рішень; засвідчує форми легітимації державної влади і наявні проблеми у цьому процесі.

Форма правління перебуває у тісному зв`язку з партійною і виборчою системами, а також із формою територіального устрою держави.

Досвід розвинутих демократичних країн показує, що глибоке теоретичне осмислення характеру форми правління є запорукою ефективного функціонування на практиці всіх складових політичної і правової систем.

В науковій літературі виділяються дві форми правління — монархія і республіка. До них включають і інакші форми. Першою із новітніх форм державного правління постала парламентська монархія із рисами державного ладу Великої Британії, котрий склався в XVIII столітті. Президентську республіку вперше сформовано за Конституцією США 1787 року, а перша класична змішана республіканська форма правління бере початок від змісту положень Конституції Франції 1958 р.

У який бік формування форми державного правління пішла Україна у 1991 році? Декларативно у бік республіки, як у 1996 році записано у Конституції (Основному Законі України). Але майже одразу після прийняття Конституції в Україні основні конституційні норми почали замінюватися політичною доцільністю, що фактично перетворило Конституцію у декларацію намірів.

Тридцять три роки в Україні відбувалося імітування імітації (імітація у квадраті) державного будівництва, а іншими словами: від-

бувався постійно діючий процес реформування мертвої радянської системи управління суспільно-політичними процесами, що нічого спільного з демократичними перетвореннями в державі і суспільстві немає.

У 2020 році я оприлюднив своє бачення щодо моделі державно-суспільного устрою у Україні. Це «Правова демократія».

Наукове визначення терміну «ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ»

Автор: Мироненко Петро Володимирович, доктор політичних наук.

Правова демократія (грец. – νομική δημοκρατία, англ. – legal democracy) – модель державно-суспільного устрою, згідно з якою:

1) Засади функціонування державності ґрунтуються на стійкій соціально-політичній згоді соціуму і влади, що передбачає прав- ління більшості при забезпеченні прав меншості;

2) Право системно забезпечує регулювання взаємодії суб'єктів політики та рівність усіх членів суспільства перед законом (верховенство права).

Правова демократія, як форма співіснування соціуму і влади, мінімізує головну суперечність демократії між ідеєю повновладдя народу і неможливістю її всеосяжного втілення.

Переклад англійською мовою:

Legal democracy (greek – νομική δημοκρατία, ukrainian – пра- вова демократія) – a model of a state and social system, according to which:

1) Principles of the functioning of statehood are based on the stable socio-political agreement between a society and a government that mean the rule of the majority while ensuring the rights of minorities.

2) Law systematically regulates interaction of political actors and equal responsibility of all members of a society before the law (rule of law).

Legal democracy is a form of coexistence of a society and a gov- ernment and minimizes the main contradiction of democracy between the idea of sovereignty of the people and impossibility of its compre- hensive implementation.

Це наукове визначення, яке має бути вмонтоване у реальне життя держави і суспільства, що є надскладним завданням на фоні системної політичної корупції і розгулу опозиції до держави, про що я пишу вже понад десяти років поспіль.

З огляду на прожиті роки і значний досвід з аналізу суспільно-політичних процесів, можу зазначити таке:

Україна самотужки не стане на колію демократичних перетворень зі зміною моделі державно-суспільного устрою через не зріле громадянське суспільство, яке за тридцять три роки так і не стало єдиним джерелом влади в Україні;

Після війни, яку розв`язала терористична Росія на нашій землі проти демократичного світу, в Україні бажано ввести зовнішнє управління шляхом входження до Співдружності держав на чолі з Великою Британією, що дозволить отримати правове регулювання суспільно-державними процесами в Україні і гарантії безпеки поза НАТО;

Всі інші пропоновані варіанти післявоєнного устрою в Україні не матимуть дієвого практичного результату, бо внутрішні вороги (системна політична корупція і опозиція до держави) до дозволять змінити країну за демократичними принципами. Це є доведений факт, який треба зрозуміти, прийняти і не вигадувати фантастичних планів щодо подолання внутрішнього ворога без зовнішнього управління.

Війна, в якій вже загинуло на фронтах і в тилу декілька сот тисяч громадян України від рук російського агресора, прийшла до нас через слабкість держави і суспільства. Ми не спромоглися збудувати суверенну, демократичну, правову, соціальну державу, як про це задекларовано в Конституції України.

Тому саме час прозріти через кров і загибель кращих громадян України і прийняти єдине вірне рішення щодо будівництва майбутньої України, яка має стати рідною домівкою для прийдешніх поколінь.

Я мрію про те, щоб в Україну повернулися наші люди, які виїхали через різні причин протягом десятиліть. Нас в інших державах майже стільки, скільки сьогодні в Україні.

Форма правління: республіка і монархія.

Якщо з монархією майже все зрозуміло, то за республіканською формою правління заховалися від дійсних демократів до тоталітарних режимів, що з наукової позиції не може бути однозначним терміном.

Республіканська форма державного правління має бути конкретизована за видами, формами і моделями устрою. Особисто я виступаю за Правову демократію, яка має пройти через Диктатуру права із зовнішнім управлінням шляхом входження до Співдружності держав на чолі з Великою Британією.

Будуймо Україну під парасолькою Великої Британії поза НАТО і ЄС, де нас не чекають.

Деякі штрихи щодо нашої пострадянщини.

На одній із своїх лекцій щодо Інституту президентства я говорив таке: «Президент не може всього знати і володіти всіма навичками державного управління, але у нього є всі можливості найняти на роботу самих кращих фахівців».

На превеликий жаль наші президенти від першого до теперішнього наймають на роботу переважно відданих особисто собі, а не кращих фахівців для державного будівництва.

Команда теперішнього президента за рівнем підготовки з державотворення є найслабшою, бо підбір команди відбувається на принципом «свій – чужий», що неприпустимо у демократичній, правовій державі, яка має увійти до спільноти ЄС і НАТО, де діють процедури, а не симпатії.

Нічого нового під Сонцем на пострадянському просторі, де Україна з першого місця за рівнем розвитку перекочувала на майже останнє і все через кадрову політику.

Кадри стратегічного рівня державного управління треба готувати за спеціальною програмою. Ми поки що знищуємо систему підготовки кадрів для стратегічного і оперативно-тактичного рівня підготовки.

Ми ображаємось на американців, які нагадують нам про реформи і корупцію, але нічого не робимо щодо виправлення недоліків.

Наші головні проблем: системна політична корупція, опозиція до держави і політичний авантюризм у державотворенні.

Російська агресія наступна наша проблема, але після головних, які залежать від нас, українського громадянського суспільства, яке аморфне через радянську ментальність.

Нещодавно мав бесіду з майбутніми політологами. Деякі з них захищають радянський період так, ніби в ньому жили. Це дивно, але наводить на думку, що ми генетично у минулому, як і росія. Окупація України росією за понад 300 років перекодувала нас до генетичного рівня і знадобиться багато часу і неймовірних зусиль для виправлення ідеологічної складової державного будівництва.

Після війни цивілізований світ допоможе відновити економіку, збудувати нові міста і села, але цивілізований світ не змінить нас самих.

Кожному Українцю треба наполегливо будувати Україну в собі і навколо себе, бо пострадянщина може затягнути нас так далеко, що світ відвернеться від нас, а росія, яка сама летить з космічною швидкістю до занепаду, затягне нас у свій омут.

Все ще маю надію на те, що союзники приборкають наших політичних корупціонерів, бо самі ми здатні лише на сварки між собою, що дуже прикро.

Конституційний лад в Україні має пройти шлях подібний до трепанації черепа, бо все інше може призвести до летальних наслідків з втратою держави.

«Прийняття рішень без урахування наслідків – перша ступінь шизофренії», – Володимир Бехтерєв.

Володимир Михайлович Бехтерєв – видатний психіатр, невропатолог, фізіолог, і його син Петро Володимирович Бехтерєв були знищити комуно-фашиським сталінським режимом.

Бехтерєва Наталія Петрівна, онука Володимира Бехтерєва, з якою я мав честь тричі спілкуватися в Інституті експериментальної медицини (пізніше – Інститут мозку), дала мені кілька мудрих порад, що вплинули на становлення мого характеру і світосприйняття.

Одна із мудрих порад Наталії Петрівни, що майже співпала з порадою мого Дідуся, була такою: «Вчись управляти собою, бо це сама складна наука. Можна навчитися управляти колективами, державою, але собою управляти найскладніше. Лише дуже сильні люди здатні управляти собою на рівні підсвідомості».

До цих мудрих порад я доторкнувся лише у зрілому віці, бо у молоді роки думав про інше.

Сьогодні, коли досягнув віку мудрості, сам вже раджу своїм близьким, учням і колегам бути сильними і намагатися управляти собою на рівні підсвідомості.

В часи війни і неймовірних випробувань управління собою може стати головним завданням перед людиною, яка бажає вистояти і дати раду в своїй родині на фоні горя і страждань.

Щодо прийняття рішень без урахування наслідків.

Без преамбули про видатних людей і їхніх мудрих порад щодо управління собою не можна розглядати проблему адекватності керманичів при прийнятті важливих державних і управлінських рішень.

Національна академія державного управління при Президентові України, на яку покладалося завдання підготовки кадрів стратегічно-

го рівня управління, наказала довго жити і зайняла «почесне» місце серед структурних підрозділів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Регіональні інститути державного управління (Дніпровський, Харківський, Одеський і Львівський) увійшли до складу місцевих університетів. У такий спосіб зникають заклади освіти вищого рівня, а за ними зникає і еліта країни, яка мала б управляти суспільно-політичними і державними процесами.

Пам'ятаю перший набір слухачів у 2010 році за спеціальністю «Парламентаризм і парламентська діяльність» в НАДУ при Президентові України. Мені випала честь бути куратором першого випуску цих слухачів (денної і заочної форми навчання). Це були невеликі групи, але слухачі отримали як теоретичні знання, так практичні навички щодо управління процесами стратегічного і оперативного рівнів.

Сьогодні до вищих органів державної влади запрошують людей майже з дитячої пісочниці без належних знань і практики, що стало великою проблемою для держави і суспільства, бо прийняття рішень без урахування наслідків має вже трагічні наслідки як у державному будівництві в цілому, так і в конкретних напрямах управлінської діяльності. А у воєнний час ця прогалина відчувається на кожному кроці, через що гинуть наші кращі сини і доньки на фронтах.

Прийняття політичних і державних рішень – це наука, яку треба пізнавати не лише у навчальних закладах стратегічного рівня, а протягом років на різних щаблях державної служби від району до центральних органів влади, а не з дитячої пісочниці без підготовки відразу у високі державні кабінети, де безапеляційно приймаються рішення без урахування наслідків. Це наша трагедія.

Тому вже багато років поспіль я бачу лише один вихід із того трагічного стану, у якому Україна знаходиться сьогодні: це зовнішнє управління шляхом входження до Співдружності держав на чолі з Великою Британією.

Були і інші думки і варіанти, але вони розбивалися системною політичною корупцією і опозицією до держави без надії на демократичний розвиток. Впровадження ідеї щодо моделі державно-суспільного устрою в Україні «Правова демократія» можливе лише через «Диктатуру права» під зовнішнім управлінням. Іншого виходу історія нам не дає. Інший вихід – це втрата державності.

Будуймо Україну для прийдешніх поколінь шляхом ліквідації

опозиції до держави у політико-правовий спосіб і приборкання системної політичної корупції.

Війна – це свідчення незрілості громадянського суспільства, що спричинило зупинку демократичного розвитку України.

Всім нам треба уважно глянути в дзеркало, бо саме там є відповіді на всі запитання щодо державотворення.

27-го вересня 2025 року. Субота.

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ.

24-го лютого 2022 року у своєму щоденнику я написав таке:

24 лютого 2022 року

ТРЕТЯ СВІТОВА ВІЙНА

Російське збочене народонаселення під керівництвом цинічного холоднокровного «колективного путіна» розв'язало Третю світову війну на території України проти західних демократій. Темрява пішла війною проти світла.

РОЗПОЧИНАЮ ХРОНІКИ ВІЙНИ.

За час, що минув від першого дня війни, декілька разів намагався підвести риску та завершити ХРОНІКИ ВІЙНИ, але кожного разу дослухався думки колег і продовжував описувати свої роздуми щодо війни і суспільства.

Принципово я не змінив свого ставлення до Росії, яку знаю не з історії, а з особистого досвіду, бо прожив там 25 років, за які зрозумів російське народонаселення не лише на ментальному рівні, а значно глибше, до розуміння генетичного збочення.

Протягом понад 1300 днів і ночей намагався прогнозувати терміни завершення війни, але кожного разу стикався з формальною логікою, яка заважала об'єктивно ставитися до терористичної Росії в

цілому і патологічного хворого кремлівського керівництва, яке діє за правилами бандитів, а не керівників держави.

Сьогодні цивілізований світ остаточно прозрів щодо дій збоченої росії, на чолі якої стоять не просто шизофреники, а істоти за розвитком із кам'яної доби, які мають лише вигляд сучасної людини, але під костюмами і краватками знаходяться гнилі душі і тіла, спроможні лише на вбивства, зґвалтування та знищення всього навколо себе заради забави, бо на інше це народонаселення не спроможне генетично.

Багато моїх колег і знайомих ще й досі не можуть зрозуміти чому Росія напала на Україну. Відповідь проста: без України не може бути Російської імперії. Нарешті це зрозуміли у світі і сьогодні ми маємо колективне прозріння заходу щодо завершення війни перемогою України.

Протягом написання п'яти томів своїх щоденників під умовною назвою «ХРОНІКИ ВІЙНИ» я змінював своє ставлення до деяких подій, але не змінив позицію щодо причин війни. Україна винна у цій війні, бо допустила заміни Основного Закону України (Конституції) системною політичною корупцією, що дійшла до рівня мародерства на крові Українського народу, який боронить не лише Україну, а й увесь цивілізований світ від терористичної росії зі збоченим народонаселенням.

Мої записи за воєнний час мають повтори з метою гарантованого донесення думки до читача, який, на мою думку, має усвідомити природу і ментальність головного творога України – російське генетично збочене народонаселення, бо без цього розуміння не можна рухатися вперед.

І про особливо болюче для нашого суспільства.

ПОМИЛКИ В ОСВІТІ.

Помилки є стратегічні і тактичні.

Стратегічна помилка полягає у тому, що ми не впровадили в освіту досвід передових країн світу, а намагалися поспіхом реформувати радянську систему освіти, яка не навчала і не виховувала вільну людину.

Демократичне суспільство потребує вільних людей, що має бути основним завданням закладів освіти. Конституція України без вільної людини залишається декларацією намірів.

Освіта – це фундамент майбутнього України, а модель державно-суспільного устрою – це дах, під яким зростає громадянське суспільство, здатне на роль єдиного джерела влади в Україні.

Держава, котра не дбає про розвиток гуманітарної освіти і науки, втрачає шанс сформувати громадянське суспільство та врешті отримує індиферентну масу, якій все одно де жити, на кого працювати, кому служити. У кінцевому підсумку держава втрачає саму себе – припиняє своє існування.

Війна завершується, але вже сьогодні маємо розуміти головне: будувати Україну треба на принципах Правової демократії в умовах нової форми державного правління подалі від радянщини, де ми ментально застрягли через наших керманичів, яким Україна не рідна, а Український народ є для них джерелом особистого збагачення, що в умовах війни повинно кваліфікуватись як мародерство і воєнний злочин.

Починаємо будувати Україну в собі і навколо себе!

29-го вересня 2025 року. Понеділок.

ДЛЯ ОСТАТОЧНОГО ПРОЗРІННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СВІТУ ТРЕБА ПОЧУТИ ВИБУХИ НА ЗАПОРІЗЬКІЙ АЕС.

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА.

27 лютого 2022 року. 4-й день війни.

НАСТАВ ЧАС НЕПОВЕРНЕННЯ

США І Китай вже мають терміново вступити в діалог щодо подальшої долі Четвертого Рейху, який вийшов з під контролю та став небезпечним для цивілізованого світу.

Ребус: Запорізька АЕС – путін у бункері на Уралі. Треба швидко розгадати.

26-го вересня 2024 року.

РОСІЙСЬКА МАВПА З ЯДЕРНОЮ ПАЛИЦЕЮ
лякає Захід. Чи може Путін застосувати ядерну зброю?

Не може!

На це є така відповідь: міфічні «задуми» російського карлика, який de-facto Росією не керує, не можуть бути виконані через те, що Китай першим постраждає від таких «задумів».

Китайська економіка, яка розвернулася у бік комуністичного ручного регулювання, починає різко падати і це є тим стримуючим фактором, який не дозволить Китаю погодитися з ядерними лякалками Кремля.

Пазли треба з'єднувати з урахуванням глобальних гравців на сьогодні: США і Китаю. Росія не є повноцінним суб'єктом глобальних політичних процесів, а лише імітатором.

Тому спостерігаємо за руками США і ногами Китаю, між якими совається Росія.

3-го жовтня 2025 року. П'ятниця.

1318-й День Тотальної війни проти Українського народу.

ПОЛІТИКА І МАТЕМАТИКА.

У 1996 році в НДЦ ГУР МО України завершувалася науково-дослідна тема: «Математичне моделювання політичних процесів для вироблення стратегічних рішень в період подолання воєнно-політичних конфліктів навколо України. Ситуативний Центр Президента України», де я був відповідальним виконавцем.

Робота була виконана, але керівництво з Банкової не прийняли її до впровадження. Відповідь була простою і дивною одночасно: «А ми що будемо робити при прийнятті політичних рішень?».

Така поведінка високопосадовців зруйнувала модель прийняття важливих державних рішень, що призвело до політичної корупції і олігархізації суспільства. Ось так руйнувались інститути державної влади.

Мої багаторічні спроби поєднати політологів і математиків для спільної наукової діяльності не дали позитивного результату, бо наша Школа не сприяє міждисциплінарній освіті.

У лютому 2025 року із друку вийшла перша міждисциплінарна наукова робота «Енциклопедія політики і права» за редакцією В.П. Горбатенка і П.В. Мироненка.

Наступною спробою стане наукове дослідження: «Алгоритми математичного моделювання політичних процесів». Світ увійшов у цифрову цивілізацію, а наші політичні керманичі ще й досі користуються дерев'яними рахівницями, що не дивно при системній політичній корупції, де править не Основний Закон України (Конституція), а політична доцільність на угоду зграї олігархів, які узурпували владу і вчиняють мародерство на війні, що є воєнним злочином.

СИСТЕМНА ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ І ВІЙНА.

На системну політичну корупцію, як першочергову проблему в Україні, я звернув увагу у 2017 році. А саме.

Головні загрози для України:

– Системна політична корупція;

– Опозиція до держави;

– Політичний авантюризм у підготовці кадрів стратегічного рівня політичного управління;

– Агресія Росії проти України.

Повторюю це постійно і саме у такому порядку треба розглядати наші проблеми, бо від виставлення порядку вирішення наших проблем можна подолати і агресію Росії проти України.

Ми спровокували агресію Росії слабкістю інститутів влади, що не спромоглися протягом 34 років займатися державним будівництвом, а натомість перетворили Конституцію (Основний Закон України) у декларацію намірів, що нічого спільного з державотворенням немає.

Державотворення визначають політичні авантюристи, які очолюють системну політичну корупцію, що роз'їла державу і суспільство по всій владній вертикалі і горизонталі суспільних відносин.

Провідні держави світу, які сьогодні за рахунок платників податків своїх громадян допомагають Україні подолати агресора, визначили головного ворога України – корупцію.

Це вирок державотворенню і громадянському суспільству в

Україні. Дійшли до краю через байдужість громадян до майбутнього своїх нащадків. Це наслідки ідеологічної окупації України російським комуно-фашизмом.

Від правильного виставлення діагнозу державі і суспільству можна накреслити шляхи виходу із системної кризи, яку подолати без зовнішнього управління вже неможливо.

Мене критикують за таку позицію, але час показав, що самі ми не здатні вийти з прірви, у яку потрапили з власної згоди.

Наші союзники розуміють стан держави і суспільства в Україні, а тому вживають всіх можливих заходів щодо рятування України від внутрішніх нездоланних проблем.

На війні системна корупція має вважатись мародерством і каратись за законами воєнного часу, без всяких виключень для обраних, бо саме обрані у першу чергу винні за слабку Україну, на яку напала збочена Росія.

КАДРИ СТРАТЕГІЧНОГО РІВНЯ.

Була крихка надія на те, що Національна академія державного управління з її регіональними інститутами вийдуть на рівень підготовки кадрів стратегічного рівня політичного управління.

Але не сталося. Академію без всякої притомної аргументації кинули, як негідника, в університет на правах факультету.

Сьогодні держава нагадує науково-дослідний інститут без наукової бібліотеки, спеціалізованої вченої ради і наукового журналу. Є назва, але немає функціонального наповнення.

Така гірка правда і її треба знати.

ЩО РОБИТИ?

Термінова зміна форми правління і моделі державно-суспільного устрою України під неухильним зовнішнім управлінням без виборів протягом двох років до відновлення суспільних відносин після війни.

Для цього треба призначити за погодженням із союзниками Уряд з надзвичайними повноваженнями з наступним складанням повноважень Верховної Ради і відставки Президента України.

Еволюційний шлях вже не врятує Україну, бо системна політична корупція поглине всі позитивні кроки до відродження держави і суспільства. Залишається хірургічне втручання у державотворення.

Закликаю всім притомним Українцям прокинутися і згадати про те, що народ є єдиним джерелом влади в Україні.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

4-го жовтня 2025 року. Субота.

1319-й День Тотальної війни проти Українського народу.

МІЙ СОН ЗБУВАЄТЬСЯ:

ТЕРИТОРІЯ РОСІЇ ПРОВАЛЮЄТЬСЯ
В ІСТОРИЧНУ ПРІРВУ.

Кремлівський карлик через комплекси неповноцінності набув стану психічно хворої особи, здатної на знищення свого народу, як це здійснювали його попередники протягом 500 років. На території Росії нічого не змінилося, бо народонаселення генетично збочене і не здатне на позитивні рухи.

Сьогодні, 4-го жовтня 2025 року, завершую свої ХРОНІКИ ВІЙНИ, що вийдуть друком під назвою «Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога» у п'яти томах.

Війна, яку розв'язала збочена Росія в Україні проти демократичного світу, завершується повною поразкою Росії, бо цивілізований світ нарешті прозрів і зрозумів просту річ: Росія є загрозою людській цивілізації і має бути ліквідована як держава шляхом її розділення на протекторати.

Наслідки війни будуть жахливі, бо Росія готова загинути сама і затягнути багато кого і чого. Але нам йти своїм шляхом та вживати термінових заходів щодо подолання системної політичної корупції і ліквідації опозиції до держави.

Готуємося до післявоєнного державного будівництва, що очікується важчим за воєнний час.

Бажаю всім нам витримки і мудрих рішень!

18-го жовтня 2025 року, субота.

ТРАМП ЗУПИНЯЄ ВІЙНУ ТАМ, ДЕ ВОНА Є.

Укласти угоду з агресором на умовах зупинення війни там, де вона є на сьогодні, це капітуляція України, що створить прецедент, який вплине на стратегію розвитку глобальної політики у майбутньому.

З Вашингтону повідомили, що Володимир Зеленський погодився на такий варіант.

У Вашингтоні забули, що гра у піддавки з Росією протягом понад 100 років з боку США з надією перевести Росію на демократичний лад розвитку, привела Росію до фашизації держави і суспільства на чолі з міжнародним воєнним злочинцем Путіним.

Геноцид Українського народу з боку Росії це не сучасна історія, а багатовічна, протягом якої Московія-Росія знищувала все українське.

Агресор має бути покараний, а його лідери засуджені в Гаазі.

Володимир Зеленський може погодитись з таким підходом США, але він має розуміти, що стратегічно і ментально Україна програє, а її керманичі матимуть великі проблеми за створення системної політичної корупції і мародерство під час війни, що є воєнним злочином.

Розвідки США, Великої Британії і Німеччини вже мають інформацію щодо масштабного пограбування допомоги союзників з боку українських керівників різного рівня. Цифри називаються такі, що у притомної людини втрачається розуміння того, що таке можливе під час війни.

Думаю, що саме це є причиною погодження Володимира Зеленського на завершення війни в кордонах, де вона є на сьогодні. Мародерство на крові є таким самим геноцидом Українського народу, що вчиняє Росія в Україні.

Сумно, але нам всім треба усвідомити гірку правду:

Український народ мовчазною згодою привів Україну до війни, бо не став єдиним джерелом влади в Україні, як про це декларує

Основний Закон України – Конституція, і не протистояв формуванню системної політичної корупції під керівництвом керманичів держави, що стало рушівною силою знищення основ державотворення в Україні.

Після війни нам слід все починати з 1991 року, коли романтики від влади почали реформувати радянську систему державного управління без стратегії розвитку держави і суспільства, що зупинило перехід на демократичний шлях. Ми застрягли у 1991 році, і це наша трагедія, трагедія народу, який перебував під московитсько-російською окупацією понад 300 років.

Час будувати Україну в собі і навколо себе!

ДЕРЖАВНА МОВА В УКРАЇНІ.

Це фундаментальне питання треба розглядати в рамках Конституції та прийняти остаточну формулу: в усіх сферах діяльності держави і суспільства діє державна мова.

Держава сприяє розвитку мов національних меншин, які не мають державних утворень за межами України.

Сильна держава має захищати державну мову, бо в Україні все ще існує загроза українській мові.

В ЧОМУ СЕНС ЖИТТЯ?

Любов і глибока повага до людей і до себе за вчинки, за які не соромно перед нащадками, завжди вище за всі аксіоми.

Ради цього є сенс жити і не ховати себе від себе.

Доктор Мироненко

22-го жовтня 2025 року.

ПЕРЕДСМЕРТНА АГОНІЯ МОСКОВІЇ.

Кремлівці так довго переконували цивілізований світ про великого ведмедя із сибірського лісу, що світ повірив про небезпеку від подранка і грав у піддавки зі збоченими керманичами Кремля.

Але гра у піддавки завжди завершується ментальною поразкою, що може керегувати не лише свідомістю, а й підсвідомістю на генетичному рівні.

Саме це сталося навколо Росії, великою за територією і дрібною за цивілізаційним розвитком.

Велика територія виявилася не по зубам дрібному народонаселенню, яке здатне лише вбивати, гвалтувати і знищувати все навколо себе заради забави. Ці істоти, які одягли на себе європейські костюми і краватки, на розвиток неспроможні, бо сприймають світ через патологічне уявлення своєї ролі на Землі, де православна церква посіла на деспотичний грунт і не стала моральним орієнтиром на народонаселення.

Тому Росія сьогодні є ворогом номер один для людської цивілізації, чого не зрозуміли демократичні країни і потрапили у глобальну халепу.

У перші дні війни, 27-го лютого 2022 року, я написав про те, що США і КНР мають негайно сісти за стіл перемовин і прийняти термінове рішення щодо приборкання збоченої Росії, але ці дві держави занурилися у внутрішньополітичні проблеми і не спромоглися зрозуміти своєї ролі для людства, яке опинилося на краю історичної прірви.

Сьогодні у 50-ти метрах від будинку, де я мешкаю понад 20 років, ворожа ракета потрапила у хлібозавод. Моя реакція була вже спокійною, бо за період війни навчився керувати своїми емоціями. Біля трьох років чекав сина з фронту, переселяв родичів з Донецької області, випікав хліб для військових у перші дні війни, а тепер модулюю майбутнє, бо без цього людина не може жити.

Війну треба сприймати як трагедію, але жити далі заради майбутнього.

Завершую п'ятитомне публіцистичне видання «ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ. НОТАТКИ ІЗ ЩОДЕННИКА ПОЛІТОЛОГА. 24.02.2022 – 01.11.2025», де намагався переконати читача у тому, що ми винні за війну перед прийдешнім поколінням, бо дозволили сформувати системну політичну корупцію, яка ослабила державу до неспроможності захистити себе від ворога.

Попереду важкі часи прозріння війною, але у нас немає іншого історичного часу і треба жити далі.

Кожному будувати Україну в собі і навколо себе.

Доктор Мироненко

СПОГАДИ.

23 жовтня 2021 року

ДО ОСОБЛИВОЇ УВАГИ.

= О П О З И Ц І Я Д О Д Е Р Ж А В И =

Читаю заголовки на кшталт: «Проросійські сили в Україні: як Москва втілює свої підступні плани».

Від категорійно-понятійного апарату і визначень залежить розуміння тієї чи іншої події та вчинків тих чи інших політиків (організацій).

В Україні діє опозиція до держави під помилковою назвою «проросійські сили».

У 2008 році Міжнародний інститут гуманітарних технологій, засновники якого у 2016 році утворили Академію політичних наук України, підготував Аналітичну записку щодо наявності в Україні понад 100 неурядових проросійських організацій, що діють в інтересах Росії.

Ця Аналітична записка лягла на стіл в РНБО, СЗР, СБУ, МЗС, АПУ тощо з рекомендацією вжити заходів щодо протидії проросійським неурядовим організаціям, діяльність яких спрямована на провоку-

вання в Україні громадянського конфлікту з наступним знищенням державності.

У 2017 році до мене навідався високопосадовець СБУ з проханням прокоментувати Аналітичну записку від 2008 року. Важко зрозуміти поведінку служб, до функціоналу якого належить захист територіальної цілісності держави, на четвертому році російсько-української війни.

З 2014 року держава і громадянське суспільство має відповідально поставитись до визначення поняття «опозиція до держави», від тлумачення якого залежить ставлення до тих політичних сил, громадських і релігійних організацій, що діють в інтересах держави-агресора.

Мої колеги говорять, що це тонке політичне питання. Так можна говорити по відношенню сил, які є опозицією до влади, що цілком нормально у демократичній державі і у мирний час.

Сьогодні ми вимагаємо від світу відповідного ставлення до Росії за анексію Криму та частини Донецької і Луганської областей, але самі не здатні визнати очевидне всередині України, де є вороги держави і діють вини не гірше держави-агресора Росії, а часто і більш руйнівно.

Від вірно визначеного діагнозу і протоколу лікування рішення для хворого буде вірним. Так і в державі: треба назвати війну війною, а опозицію до держави ворогами держави. Тоді все стане на свої місця і дії будуть адекватними суспільно-політичній і воєнній ситуації в Україні. Не можна лікувати інфаркт міокарда за протоколом лікування раку шлунку.

Поки і влада, і суспільство не зрозуміють ці різниці у поняттях, не буде реального руху до ЄС і НАТО.

Реформування і всякого роду перебудови відбуваються поки в інтересах олігархів, які зацікавлені у постійному процесі змін, а не в позитивному результаті.

Вже час будувати державу для Українського народу.

БУДУВАТИ, А НЕ РЕФОРМУВАТИ!

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

ПИТАННЯ МОВИ.

Деякі дописувачі радять почекати з мовним питанням і не тиснути на російськомовне населення України.

1919 - 1991 -2015 роки жили у халепі. Так може досить чекати кращих часів, а самим мінятися? Без державної мови не має держави.

Тут сперечатись ні про що. Якщо людина живе в Україні і не володіє вільно мовою країни, у якій живе сама, її діти і онуки, то ця людина не українська.

Хай ображаються чи не ображаються, але без поваги до країни жити не можна, бо люди без батьківщини взагалі жити не можуть.

Вони завжди будуть оглядатися на Росію, яка на сьогодні є країною-агресором щодо України.

Моя порада російськомовним людям, що живуть в Україні: думайте про майбутнє своїх дітей, які у Вас вдома ростуть у російськомовному середовищі і де-факто з роздвоєним сприйняттям батьківщини, як правило.

Це біда цілого покоління. Мої діти школу закінчили в Росії (я там жив 25 років), а онуки вже у Києві. І дити і онуки володіють вільно українською мовою тому, що Україна для них є Батьківщиною їхніх пращурів.

Ось це дуже важливо зрозуміти. Бажаю всім добра і МИРУ!

27-го жовтня 2025 року, понеділок.

1341-й день тотальної війни проти Українського народу.

АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПОВІДОМЛЕННЯ

Софія Київська, Будинок Митрополита.

Сьогодні відбулася церемонія нагородження лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії «Київська книга року – 2025».

Захід організовано Інститутом політико-правових та релігійних досліджень за підтримки Міністерства молоді та спорту України, Європейської культурної асамблеї, Національної спілки письменників України, Національної академії педагогічних наук України, Національної академії мистецтв України, Київської міської державної адміністрації, та за сприяння Міністерства освіти і науки України.

На підставі рішення Експертної ради визначено лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії «Київська книга року» у 2025 році:

…У номінації «Енциклопедична, довідкова, методична та навчальна література»

Мироненко Петро Володимирович – доктор політичних наук, академік-засновник, президент Академії політико-правових наук України, генеральний директор наукової установи Академія «Українська Політія» за наукове видання: «Енциклопедія політики і права»;

Горбатенко Володимир Павлович – доктор політичних наук, професор, перший віце-президент Академії політико-правових наук України, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, за наукове видання: «Енциклопедія політики і права».

Вчена рада АППН України

28-го жовтня 2025 року. Вівторок.

1342-й день тотальної війни проти українського народу.

Відсьогодні всі органи і гілки влади прострочені, що дме гниллю.

Насувається «Дев'ятий вал» Айвазовського, який може накрити не лише органи і гілки влади, а й очільників системної політичної корупції, що має всі ознаки мародерства на крові Українського народу.

На Московії проходить остання репетиція балету «Лебедине озеро» Чайковського, анонс про дату вистави почали готувати у Санкт-Петербурзі.

У Піднебесній народ заганяють у свинарники з мінімальним набором харчів, а органи і гілки влади підрізають до рівня неспроможності.

На цьому фоні УКРАЇНА посіла місце центрального гравця, тренери якого прозріли щодо оцінки унікальності Українського народу і прийняли рішення завершити проект «Московія».

Прозріваймо скоріше і ми, бо за нами спостерігають нащадки!

Доктор Мироненко

СПОГАДИ.

15 лютого 2022 року.

І ЗНОВУ ПРО РОСІЮ.

1. Росія на чолі з путіним є центром світового тероризму.

2. Путінізм – це фашизм у сучасній квазі демократичній обгортці.

3. Ці визначення треба ввести у понятійно-категоріальний апарат політичної науки для адекватного розуміння держави, що провокує людство на самознищення через патологічне несприйняття цивілізаційного розвитку.

4. Путін через неспроможність до стратегічного мислення здатний лише на знищення свого народу, як і всі його попередники.

5. Росія – це територія, де народжуються лише хворі на голову люди через системне пиятство.

6. Самий «великий» демократ на росії є великодержавним шовіністом і не треба чекати від цього народу позитивних змін.

Додаток:

7. Росію треба добре вивчати, бо за незнання ворога можна дорого заплатити життями Українського народу.

8. Від росії постійно треба чекати агресію і бути готовим до масштабної війни, яка вже насувається.

З повагою доктор Мироненко

30-го жовтня 2025 року.

Четвер. 1344-й день тотальної війни проти Українського народу.

Вчора взяв участь у дискусії «Зовнішні і внутрішні ризики та загрози для державності та демократії в Україні», яку організував Центр Разумкова.

Відбулося обмін думками серед експертного середовища. Моя думка за останні 10 років не змінилася.

Наголошую, що головними загрозами державності в Україні є:

1. Системна політична корупція, що набула ознак мародерства;

2. Опозиція до держави, яку очолює сама держава;

3. Російська агресія (геноцид Українського народу з боку Росії).

Саме у такій послідовності треба розглядати головні загрози для України.

Післявоєнний час прогнозується важчим і трагічнішим за воєнний через відсутність порозуміння між державою в суспільством, бо Конституція не стала Основним Законом України, а лише декларацією намірів.

Що робити?

1. Завершити імітацію державного будівництво, чим ми займалися 34 роки під керівництвом політичних авантюристів, які привели Україну до війни;

2. Виробити Стратегію державотворення з метою формування нової моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія»;

3. Шлях до Правової демократії в Україні лежить виключно через Диктатуру права з елементами зовнішнього управляння наклштал Сінгапурської моделі державного будівництва.

Системна політична корупція, яку очолює влада, не залишила нам інших варіантів післявоєнного відновлення України.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Доктор Мироненко

ПОЧАВ ГОТУВАТИСЯ ДО ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ

Наступного року (10 травня 2026 року) АППН України святкує свій перший ювілей – 10 років.

Спробую і я відсвяткувати свій поважний ювілей – 75 років.

У зв'язку з цим:

сфотографувався на добру пам'ять про минулі роки;

отримав нові закордонний і паспорт громадянина України (ID);

замовив відзнаку АППН України;

з колегами працюємо над Концепцією післявоєнного державного будівництва тощо.

Наступний рік - 2026 - стане стартовим для державотворення в Україні і до цього треба готуватися вже сьогодні: від власного фото, нових документів, бо в нове життя зі старими речами не варто рухатися.

З повагою П.В. Мироненко

«НЕ НА ЧАСІ» ПОТРАПИЛО У ГЛУХИЙ КУТ:

ОПОЗИЦІЯ ДО ДЕРЖАВИ.

Формулою «не на часі» влада загнала себе у глухий кут, із якого цивілізованого виходу без кримінального впровадження проти шести менеджерів і їхнього керівника, не існує.

Далі в банку зі щурами прибуватимуть нові істоти, які очолювали системну політичну корупцію з ознаками мародерства під час війни, що є воєнним злочином.

З початку війни, коли я почав писати про системну політичну корупцію і мародерство, мене колеги намагалися зупинити, але марно: після 1983 року, коли відмовився від членства в КПРС та пройшов усі щаблі радянського пекла, зупинятися не збираюсь. За мною нащадки, перед якими я маю бути чесним, бо лише вони мої судді.

Інформація, яка надходить до мене із різних джерел, у тому числі і закритих, доводить те, що наші гниди значно страшніші за російського агресора, бо знищують Українську державу із середини. У 2022 році я намагався ввести термін «опозиція до держави», порадив деяким керівникам вживати у своїх виступах, але марно.

Опозиція до держави - це суто український феномен, бо я не знаю іншої країни, де так звана «політична еліта» разом з керівниками органів державної влади знищують державність до стану недієздатності, що і стало причиною повномасштабної війни проти України.

Безкарність породжує більш трагічні злочини.

У нас Основний Закон України (Конституція) є декларацією намірів. Із цього випливає, що народ не є єдиним носієм влади в України, а гілки державної влади втратили свою суб`єктність, бо вся влада в Україні узурпована у неконституційний спосіб органом, який не є гілкою державної влади.

Висновок:

З 1991 року в Україні відбувався постійно діючий процес імітації державного будівництва шляхом реформування радянської мертвої системи державного управління;

Системна політична корупція під керівництвом опозиції до держави, якою є самі органи державної влади, зруйнувала і державу, і суспільство;

Український народ, який генетично ще здатний захищати свою землю і свої родини, не дозволив владі здати Україну у лютому 2022 року;

Прозріння війною має завершитися і опозиція до держави має бути знищена у політико-правовий спосіб з політичними наслідками на майбутнє.

Доктор Мироненко

ДО УВАГИ

МАЛОРОСІЙСТВО В УКРАЇНІ: НАБУТА РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ШТУЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ «РУССКОГО МИРА»?

Терміни «Малоросія» і «Київська Русь» штучно введені в історію у 18 столітті задля привласнення історії Русі і зневілювання української ментальності.

Гратися з цими поняттями треба обережно, спираючись виключно на історичні артефакти без ідеологічного наповнення.

Україна сьогодні знаходиться на стадії нестабільного розвитку і потребує політико-правових рішень щодо захисту державної української мови від агресивного засилля російської.

Ми маємо визнати право на вивчення мови національних меншин, що не мають своїх державних утворень.

Малоросійством ми повернемось у минуле, де титульна нація буде другорядною, а це вже питання національної безпеки.

Державотворення - це наука, яку мають творити мудрі державники.

«СЛІПІ ДИЛЕТАНТИ»

Сьогодні дописувачі у медіа розділилися на дві основні групи:

розчарові скандалом навколо системної політичної корупції з ознаками мародерства;

захисники влади на кшталт «все вигадали у ФСБ».

У розвідці є категорія задіяних у короткострокових операціях: «сліпі» і «дилетанти».

Складається враження, що на вищих керівних посадах у нас кадри прибули прямо з дитячого садочку у підгузниках, яких сьогодні використовують у якості сліпих дилетантів.

В Японії, де я бував неодноразово у службових відрядженням, є непохитне правило щодо просування кадрів по горизонталі і вертикалі. Той, хто не отримав практичного досвіду по горизонталі, ніколи не отримає посаду по вертикалі.

У 2020 році президент Зеленський говорив про кадровий голод, але при цьому Національна академія державного управління при Президентові України, де мали б готувати державних службовців стратегічного рівня, у 2021 році отримала статус факультету. Не можна гаранту Конституції говорити одне, а діяти протилежно.

Договорилися, допрацювалися до системної політичної корупції з усіма ознаками мародерства під час війни, що є воєнним злочином і має кваліфікуватися як державна зрада.

Чи зовсім сліпі ці дилетанти, які зараз пакують валізи і готові кинути державу у прірву заради наживи? Виходить, що не сліпі і не дилетанти, бо особисті інтереси захищають як зрячі майстри на цирковому канаті, через який пролізли до влади.

Давно пишу про нову модель державно-суспільного устрою для України «Правова демократія», але дійти до цієї моделі ми можемо лише через Диктатура права за прикладом Сінгапуру.

За 34 роки ми втратили шанс цивілізовано пройти шлях від радянського концтабору до правової, демократичної республіки. Наші керманичі з мовчазної згоди громадянського суспільства привели Україну до війни, бо займалися імітацією державного будівництва.

На питання: «Хто сіпий, а хто дилетант» кожний має відповісти сам.

Доктор Мироненко

1-го листопада 2025 року.

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ:

ПІСЛЯ ПРОЧИТАННЯ У П'ЯТИ ТОМАХ МОЇХ ЩОДЕННИКІВ.

ДЕМОКРАТІЯ У СИСТЕМНОМУ НОКАУТІ.

Демократія (політичний режим і ліберальна ідеологія) отримала системний нокаут і потребує термінових фундаментальних і прикладних корекцій щодо політичної конструкції держав з демократичними цінностями.

З 2020 року я наполегливо впроваджую науковий термін «Правова демократія». Сьогодні вже зрозуміло, що класична демократія часів Солона і Аристотеля потребує уточнення, бо світ за понад 2000 років змінився.

Демократія потребує правового захисту у протистоянні тоталітарним режимам, що за своєю природою є руйнівними.

Демократія декларує повновладдя народу, а виявилась не здатною оперативно і достатньо міцно протистояти тоталітарним режимам, що мають за мету знищення демократичного правопорядку і встановлення диктатури.

Сьогодні стосунки демократичних і тоталітарних держав можна порівняти зі стосунками інтелігента з бандитом. Інтелігент діє за моральними правилами і процедурами, а бандит керується тваринними інстинктами.

Демократичні держави дотримуються процедур у взаємовідносинах в середині своїх країн, але виявились не здатними протистояти зовнішнім викликам з боку тоталітарних режимів, де інші психологія і мораль.

Тоталітарна росія (московія) з часів її утворення Ордою не змінилась, бо генетично не здатна до цивілізаційного розвитку.

Історія німецького нацизму не навчила прогресивне людство протистояти злу. Повновладдя народу (демократія) виявилась мильною бульбашкою для пропаганди, а не для реального життя в умовах протистояння політичних систем і режимів.

Нещодавно я задав собі питання: «Чому неандертальці жили по-

руч з Homo Sapiens і зникли як підвид?» Відповідь лежала на поверхні, але ми цього не помітили. Homo Sapiens виявились агресивнішими за близьких родичів і знищили їх.

Еволюція сучасної людини так і не дійшла до рівня мирного співіснування з природою. Homo Sapiens почали деградувати.

Нічого нового не відбувається і Homo Sapiens продовжують знищувати навколо себе все, що слабкіше. Агресія людини не має меж, а тому треба виставити паркани з колючого дроту для тієї частини Homo Sapiens, що марить підкорити цивілізований світ.

Вчені пишаються тим, що увійшли в епоху штучного інтелекту, а здійснити корекцію ДНК людини та гена агресії не змогли, бо не зрозуміли закономірності розвитку людства, яке почало деградувати саме за рахунок агресивної сутності.

Агресивність – це внутрішня соціально-біологічна якість, властива людині, яка визначає її руйнівну та само руйнівну поведінку.

Головною метою для терористичної росії сьогодні є створення умов для постійних збурень і конфліктів всередині ворожої держави. Це стратегічна лінія політики росії, а не теорія питання. А поскільки росія визначила своїми ворогами майже весь цивілізований світ, то не важко виставити діагноз росіянам: народонаселення з генетичними вадами агресивного типу.

Після війни, а краще вже зараз, вченим треба ретельно вивчити психотип російського народонаселення та остаточно визначити їхнє місце щодо стану розвитку росіянина, який здатний лише на знищення тих, хто інакше сприймає світ.

Комуністичний інтернаціонал влучно визначив: «До основания разрушим, а потом….».

А потім нічого не буде, бо ті, що знищують, нічого не будують. На росії сьогодні відбувається повна руйнація країни і суспільства, що цілком закономірно. Але це народонаселення руйнує не лише свою країну на очах демократичного цивілізованого світу, який обложився демократичними процедурами і статтями.

Демократія потерпає від своєї конструкції, бо збудована за принципами, які діяли 250 років тому, а сьогодні інший світ і інші технології, що здатні знищити демократії за лічені години.

Війна на території України за демократичні принципи показала світові нікчемність демократичних процедур, за якими не можна врятувати народ від агресії.

Демократичні держави мають переосмислити свої принципи і дійти спільної згоди щодо уточнення терміну «демократія» з урахуванням тенденцій у глобальному світі, що спонукають до змін.

Демократію треба оточити правовим полем, що здатне оперативно захистити державу і суспільство від агресії.

Штучний інтелект має стати інструментарієм у прийнятті стратегічних політичних рішень, а не чекати реакції посадовця, де людський фактор завжди запізнюється у часі.

Демократія у системному нокауті і це треба визнати.

На зміну має прийти Правова демократія із застосуванням сучасних методів прийняття рішень на базі штучного інтелекту.

Доктор Мироненко

ВІД «ПОЛІТИКА» ДО «POLITEIA».

Політика є управлінською діяльністю стратегічного рівня щодо внутрішніх та зовнішніх правових стосунків і взаємодій.

У широкому розумінні політика – визначена частина, програма або напрям такої діяльності, сукупність засобів (інструментів) та методів для реалізації певних стратегічних інтересів задля досягнення визначених (суб'єктом політичного процесу) цілей в певному соціальному середовищі.

Політикою позначають процес прийняття рішень, а також поведінку в суспільно-державних установах.

У демократичних суспільствах політику можна спостерігати у взаємодії між певними групами людей у корпоративних, академічних, релігійних інституціях з основою демократичної форми влади та певної політекономічної системи країни.

Politeia – держава.

Якщо Politeia страждає від політики, то треба змінювати політику і політиків.

На перший погляд все зрозуміло, але Український народ з 1991 року постійно потрапляє у халепу через те, що політики, яких народ обирає, неспроможні здійснювати конституційні повноваження на користь України і Українського народу, як передбачено Присягою, яку складають державні службовці і політики.

Чому не спроможні? Не навчені і не мають досвіду державного будівництва за прикладом провідних демократичних країн світу.

Можна привести для прикладу країни арабського світу, де у пустелі за лічені роки будують урбанізовані сучасні міста і держави, молодь навчають у провідних країнах світу. Це розвинуті економіки і багаті держави.

Що нам завадило за 34 роки побудувати на чудовій землі демократичну, правову, соціальну державу, як задекларували у Конституції України?

Важке запитання. Але на нього треба відповідати чесно, бо не буде поступу вперед без глибокого політико-правового аналізу минулого і моделювання майбутнього із застосуванням штучного інтелекту, бо «інтелект» наших спеціалістів, як показав час, не годиться для моделювання майбутнього через генетичний збій у період перебування під російською окупацією у 400 років.

Визначаємо головні загрози для України:

1) Системна політична корупція;

2) Опозиція до держави;

3) Не визначена модель державно-суспільного устрою;

4) Відсутня державна ідеологія;

5) Викривлена історія України.

Тут Вам і базис, і надбудова.

Саме у такому порядку, від п. 1 до п. 5, треба моделювати поступ України у бік демократичного світу.

Без подолання системної політичної корупції не можна ліквідувати у політико-правовий спосіб опозицію до держави.

Без ліквідації опозиції до держави не можна визначити модель державно-суспільного устрою.

На базі моделі державно-суспільного устрою треба сформулювати ідеологію державного будівництва, без чого неможливо визначити економічну модель розвитку.

Концепцію написання історії України можливо здійснити лише після формування державної ідеології, яка має стати основою Конституції України.

Україна має закріпити своє правонаступництво від давніх пращурів, які будували держави на території сучасної України і мріяли про незалежність від інших держав і народів.

Як практично втілити всі п’ять пунктів?

Ліквідувати системну політичну корупцію без зовнішнього управління Україна не здатна, бо ментально громадянське суспільство все

ще знаходиться у перехідному періоді розвитку від радянщини до пострадянщини і досі не позбулися рабської психології російського типу, де кожний керівник від Бога, а народ є підданими без права на обговорення дій влади. І це є самою великою нашою проблемою.

Тому постійно наголошую на тому, що треба якомога швидше зрозуміти наші головні загрози і вжити термінових заходів щодо запрошення союзників для зовнішнього управління на термін зростання одного покоління не інфікованої радянщиною молоді.

Не буде толку з наших політиків і чиновників, які не можуть моделювати майбутнє України. Дешевше для держави і суспільства запросити іноземців, ніж терпіти саботаж своїх гнид, яким Україна потрібна лише для особистого збагачення.

Ось така неприглядна картина виходить для майбутнього України: або ми рухаємось вперед з допомогою союзників, або залишаємось прорадянськими і рухаємось разом з росією в історичну прірву з наступним розпадом на території вже інших держав. Про державу з назвою «Україна» можна забути і визнати, що ми добровільно зруйнували свою державу і наші нащадки житимуть під іншим стягом і з іншою мовою.

Сьогодні в Україні вирішується доля людської цивілізації і це треба усвідомити.

Політика і Politeia мають стати одним організмом і на чолі з Науково-політичною елітою виведе Україну у світи з допомогою зовнішнього управління з боку союзників.

Більшість притомних громадян України, яким Україна є рідною, вже зрозуміли, що з нашими політичними авантюристами, які називають себе політичною елітою, нічого доброго не буде.

Тому будуємо Україну в собі і навколо себе терміново, бо завтра, після війни, знову повилазять рідні гниди і поведуть Україну по колу циркової арени з шорами на очах Українського народу.

Наш шлях до моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія» лежить через Диктатуру права за прикладом Сінгапура, де англійське право вмонтовано у сінгапурське законодавство з урахуванням ментальності народу.

Прозріваємо скоріше.

Доктор Мироненко

ІЗ МОГО ЩОДЕННИКА ЗА 2021 РІК.

ДУМКИ 70-РІЧНОГО БЮРОКРАТА, ЯКИЙ МРІЯВ БУТИ ХІРУРГОМ, А СТАВ ДОКТОРОМ ПОЛІТИЧНИХ НАУК.

Перед російсько-українською війною (2014 р.) я багато писав і говорив про масову шизофренію в стадії пандемії на Росії.

Сьогодні в кремлівській Палаті № 6, де виробляються стратегічні рішення, температура піднялась на два град., що перевищує норму на 1,5 град. і є причиною хаотичних зв'язків між нейронами у головах кремлівців, наслідком чого почався рух «русского мира» в Україні і Білорусі.

В Україні «русский мир» набув ознак опозиції до держави, яку очолюють УПЦ і ОПЗЖ (три і чотири букви сумнівного походження).

В Білорусі «русский мир» намагаються куштувати на зуб і не розуміють, що це вже присмак пороху, а за вікном вітер війни. У 2014 році в Україні теж так надкусували ті, хто не знав Росію достеменно і вважав її братньою.

У перші роки війни я мав неодноразову розмову з політичним радником Посольства Німеччини в Україні Michael Schmidmayr щодо «русского мира» в Україні і світі. Європа в цілому і Німеччина зокрема не розуміли Росію та вважали її слов'янською цивілізованою державою, на що я аргументовано доводив зворотне: азіатська деспотична держава, народ якої генетично не здатний до демократичних змін.

Шкода, що світ оцінює людей і суспільства не за складом розуму, а за кольором краватки, ціною годинника і костюмами, під якими може бути зовсім інше наповнення.

Сьогодні закінчив формування Концепції «Університет Політія». Показав товаришу. Він запитує: «А хто буде викладати у цьому Університеті?»

Запитання правомірне: у суспільстві є показовий попит на дорогі речі, а тому вести дискусію про елітну освіту за рахунок меценатів дуже складно. Нещодавно я пожартував: «Після дистанційної освіти випускатимуть політиків».

Згадав семінари в Інституті мозку (Санкт-Петербург).

В мої молоді роки цей Інститут називався «Інститут експериментальної медицини». Я мав честь там бувати два рази на тиждень і з тих пір намагаюсь зрозуміти роботу мозку.

Чим відрізняється мозок генія і мауглі? Біологічно ні чим. Всі відповіді лежать у площині інтелектуального розвитку Homo Sapiens.

Із згаданого навчання у молоді роки (1971 - 1975) в Інституті мозку сьогодні я записав про мозок таке, з урахуванням входження у цифрову цивілізацію.

Мозок Homo Sapiens – це нанонейробіологічна система накопичення та обробки наявної інформації шляхом інтелектуального самоудосконалення для забезпечення свідомої життєдіяльності.

Це не визначення мозку, а його розумове наповнення, як я його розумію, щоб донести до читача.

Ви запитаєте: «До чого тут мозок?»

Всі проблеми людини лежать у площині діяльності мозку, який або самоудосконалюється, або самозатухає разом з людиною.

Так і суспільство: або саморозвивається, або самозатухає. І нам треба вчасно виявити діагноз і причини виникнення патології.

Все в наших головах: і перемоги, і поразки.

Повторюсь: нам всім треба вчитись управляти собою і будувати Україну в собі і навколо себе.

Мені кажуть, що я наївний ідеаліст. Ні, шановні Друзі і Колеги. Я позитивний оптиміст і вірю у майбутнє України і в те, що США і Європа між газом та свободою оберуть захист України і демократичних цінностей.

Все буде добре!

З повагою доктор Мироненко

Хроніки

Читаю «аналізи» щодо обілення президентства Ющенка і Порошенка.

Тезами: Дуже поверховий аналіз.

1. Зінченко реалізував операцію ФСБ під назвою «Пресконференція», результатом чого почався плавний перехід влади Януковичу і фактична підготовка до окупації України шляхом заміни керівників силових органів громадянами Росії.

2. Порошенко, як і всі інші президенти, складали Присягу Українському народові, а фактично служили своїм ставленикам, що довело нас до формування системної політичної корупції з ознаками мародерства під час війни, що має кваліфікуватися як державна зрада.

3. Ситуація, що склалася сьогодні, не має аналогів, бо перетворила державу у корпорацію, де є Банкова і її раби, з мовчазної згоди яких Конституція не має ознак Особистого Закону України.

4. Далі нас очікує зовнішнє управління на шляху до Правової демократії через Диктатуру права.

5. Прозріння війною ще не відбулося, бо нами управляють політичні авантюристи і мародери, місце яким за ґратами.

СБУ ВИКРИЛА ВСЮ МЕРЕЖУ АНДРІЯ ДЕРКАЧА В УКРАЇНІ

Це мені нагадує стосунки свідомості з підсвідомістю. Підсвідомість виробила рішення і каже свідомості: «це ти прийняла рішення».

Залишилося викрити мережу РПЦ в Україні, про яку не знають лише в СБУ.

Так і втрачаємо суб'єктність держави.

ЧАС ОБРАТИ СВІЙ ШЛЯХ І ВИЙТИ З ТЕМРЯВИ

Назріла гостро потреба змінити модель державно-суспільного устрою на «Правову демократію», за якої всі, без винятку, рівні перед законом, але прийти до цієї моделі ми можемо лише через «Диктатуру права». Інший шлях веде нас у російський концтабір з наступним зникненням Української держави.

ХРОНІКИ

Перечитав коментарі щодо небажання Зеленського звільнити Єрмака.

1. Склалося обґрунтоване враження, що ці два персонажа перев'язані однією пуповиною і мають однаковий діагноз.

2. Зеленський de-facto не керує, а ним керує Єрмак. Тому Єрмак призначає у переговорну групу, і не лише у переговорну, тих, кого забажає всупереч суспільній думці, що відображає фактичну форму правління в Україні на сьогодні.

Старий бюрократ Мироненко

НІКОЛИ НЕ БУВ АНТИСЕМІТОМ.

Маю друзів серед єврейського народу.

Але Банкова, чи все таки Комуністична, недолугими антиукраїнськими діями скерувала наше суспільство у бік антисемітизму, що матиме трагічні наслідки у майбутньому.

Посіяти зло можна за мить.

Зеленський і К° бездарних менеджерів із брудної пісочниці «Квартал-95» своїми рішеннями утверджують в Україні антисемітизм.

На початку війни я писав про «Нюрнберг-2», де мають судити кремлівську верхівку за геноцид Українського народу. Тоді ж я звернув увагу на те, що поруч з кремлівцями мають відповідати і наші керманичі за саботаж виконання конституційних обов'язків щодо підготовки держави до війни з терористичною Росією.

Сьогодні додаються і інші причини для притягнення до кримінальної відповідальності вище воєнно-політичне керівництво України. Це прямо пов'язано із системною політичною корупцією з усіма ознаками мародерства під час війни, що має кваліфікуватися як державна зрада.

Прикро. Держава стала опозицією до Української державності, що не має аналогів у світовій історії. Це суто український феномен пострадянського періоду.

Ми ще не вийшли із радянського концтабору і терміново потребуємо зміни моделі державно-суспільного устрою на «Правова демократія», але шлях до неї лежить виключно через устрій «Диктатура права» з елементами зовнішнього управління.

Антисемітизм в Україні має бути похований разом з комунізмом, який впроваджується на Банковій, чи все таки Комуністичній, командою агресивних менеджерів без роду і українства в душі.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Доктор Мироненко

ПЕРЕГОРТАЮ ОСТАННЮ СТОРІНКУ СВОГО ЩОДЕННИКА ВОЄННОГО ЧАСУ.

Далі хаос і неконтрольований розпад Росії.

Розбрат в Україні, який треба терміново прогнозувати та попереджувати, бо очільники системної політичної корупції ніяк не зрозуміють куди бігти з України.

Європа, а особливо Велика Британія, вживає термінові заходи щодо захисту своєї безпеки від хаотичного розпаду Росії.

У 1994 році, після 25 років блукання серед москалів, разом з дорослими синами повернувся в України, де вкладаю всього себе у розвиток держави і суспільства через формування науково-політичної еліти в лавах Академії політико-правових наук України, яка має сім філій, видавництво, наукову установу.

Сьогодні приймаю рішення завершити свої щоденники воєнного часу, що вийдуть у п'яти томах під назвою «ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ». Декілька разів намагався передати нотатки до друку, але весь час зупинявся з надією описати завершення війни, яку розв'язала збочена росія на території України, де вчиняє геноцид Українського народу.

Протягом тривалого часу я наголошував на тому, що шлях України до Правової демократії лежить виключно через Диктатуру права з елементами зовнішнього управління з боку союзників на чолі з Великою Британією.

Закриваю сторінку воєнного часу і переключаю всю свою діяльність на мирне державотворення.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Доктор Мироненко

ДОДАТКИ

БУТИ СОБОЮ НЕ ПРОСТО,
А НЕ БУТИ СОБОЮ НЕСТЕРПНО.
ОСЬ ТАК І БОРЮСЬ З СОБОЮ ВСЕ ЖИТТЯ.

Петро Мироненко

Петро Мироненко,
доктор політичних наук,
президент Академії політико-правових наук України,
академік-засновник АППН України
ORCID: https://orcid.org/ 0000-0002-7067-3214
e-mail: academy.mpv@gmail.com

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ВИТОКИ, ПАРАДОКСИ, ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Анонс. *Російські плани щодо завоювання світу з використанням детонатора «Україна» зруйновано повністю й безповоротно. Стратегічне партнерство України зі США, іншими державами НАТО, демократичними країнами різних регіонів планети стало реальністю.*

Об'єднана Європа, допомагаючи Україні вистояти, виявилась надійно прикритою на Сході континенту від російської навали. Попри це відбувається розширення НАТО як однієї з небагатьох наддержавних структур XX століття, потрібність якої не заперечується.

Ключові слова: *війна, політика, агресія, диктатура, революція, політикум.*

Росія не може не воювати. Сенс існування цієї територіально найбільшої держави світу полягає у підготовці до війн, розпалюванні війн, активній участі в бойових діях та використанні поствоєнної ситуації для підготовки до наступних війн. Росія і демократія, яка за своєю суттю виступає проти війн, були й залишаються взаємовиключними поняттями. Короткочасні демократичні імплантації в авторитарне російське тіло відторгались самою природою московської влади, базовими гаслами якої є *нападати, віднімати, знищувати, загрожувати.*

Росія століттями формувалася на мілітарній основі, завойовуючи нові землі та нав'язуючи їм відпрацьовану до деталей воєнно-силову модель кремлівського правління. У XVIII ст. московська держава поширила свою владу на більшу частину сучасної України, розпочавши тривалий етап її грабування на власну користь.

Україну сусідня держава одночасно використовувала, ненавиділа і боялась. Використовувала неймовірно багаті природні ресурси українського краю – від вугілля й газу до залізної руди та хліба, від печерських святинь до музичних і літературних шедеврів. Ненавиділа за духовно-культурну іншість, яка у багатьох випадках проявлялась як моральна вищість. Ненавиділа за історичну першість з питань формування централізованої держави та запровадження християнства, за козацьку спадщину, за мову, звичаї, ціннісну непоступливість, демократизм спілкування. Ненавиділа за фразу «я переможу», яку неможливо дослівно перекласти на російську мову. Боялась, бо бачила гордість та волелюбність українців, їх надвисоку мотивацію у збройному захисті своєї землі.

Росія заздрила відвазі й непоступливості українства на полі бою. В її історичних підручниках годі шукати, що вступ СРСР у збройну боротьбу з німецькою навалою у 1941 р. відбувся, коли міністром оборони був маршал-українець (Семен Тимошенко). Свідомо забуто, що акт капітуляції Японії у 1945 р. підписав генерал-українець (Кузьма Дерев'янко). Так само не згадується, що українцями були кращий льочик-ас (Іван Кожедуб), краща снайперка (Людмила Павліченко). Що половиною танкових армій командували українці (Павло Рибалко, Андрій Кравченко, Дмитро Лелюшенко). Що єдиним національним орденом радянської нагородної системи на тій війні був орден Богдана Хмельницького. Історична брехня про росію, яка начебто могла одноосібно перемогти у Другій світовій, відмітається фактом, що 1-й, 2-й, 3-й та 4-й Українські фронти, укомплектовані мобілізаційним ресурсом насамперед українських областей, переможно ступили на територію Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Болгарії, Югославії, Австрії, Північної Греції. Російська версія приватизації перемоги розвалюється від визнання тієї правди, що 1-й Український допоміг взяти Берлін. Що про-

ти західних та східних окупантів (нацистів та більшовиків) більше 20 років воювала підтримувана народом Українська Повстанська Армія. Замовчується, що Україна, а не рф, голосувала за створення ООН. Своєю живучістю, історичною значущістю та цивілізаційною суб'єктністю Україна зводить нанівець зусилля російської пропаганди щодо «вищості» та «права на домінування» того євразійського міксу, що позначається як «росіяни» та поки що керується з Москви.

Економічний розвиток України, нав'язаний та контрольований союзними органами, швидше нагадував російську помсту. Голодомор 1932-1933 років став наслідком силового вилучення хлібних запасів в українських трударів. Дніпро, замурований у каскади шести водосховищ, перетворився на напівмертву ріку. Перші радянські газопроводи Дашава – Москва та Дашава – Ленінград спустошили карпатські енергетичні родовища. Всесвітньо відома Чорнобильська АЕС за ініціативою радянського керівництва побудована в 110 кілометрах від Києва.

У пострадянський період російська ненависть до України набула нових обрисів. Росію дратували українські революції 1990 р. (Революція на граніті), 2004-2005 рр. (Помаранчева революція) та 2013-2014 рр. (Революція Гідності), які унеможливили узурпацію політичної влади тогочасними правлячими кланами. Не менш гострим моментом неприйняття Росією України стала кардинальна різниця у розбудові політичних систем двох держав. З величезними труднощами, з асиметричними збоями, з елітними зловживаннями в Україні запрацювала демократія. Україна обрала європейську та євроатлантичну інтеграцію в якості своїх стратегічних цілей. Завдяки безвізу український паспорт став упізнаваним в десятках держав. Не маючи енергетичних переваг, українська економіка запрацювала на принципах цивілізованого світу. На противагу цьому, росія не змогла закріпити результати демократичних експериментів 90-х років та реставрувала звичну казарму авторитаризму, яка доволі швидко запропонувала громадянам рф суперпрезидентську модель абсолютної влади в руках штучно вирощеного вождя.

Острахи правлячого російського політикуму (не допустити майданів як на Україні, опозиції як на Україні, медіа як на Україні, підвищення рівня життя як на Україні) трансформува-

лись в новітню версію україно фобії, логічним продовженням якої мав стати україноцид. Відповідно до кремлівських проєктів, Україна повинна була зникнути, розчинитись в історичному небутті. Її місце мала заступити Новоросія (пробуджена до життя карикатурна копія Малоросії). Українська мова як «південно-західний діалект великоросійської мови» мала розчинитись в мутному потоці імперського вербального суржика. Більшість українського населення мала заповнити територіальні та демографічні пустоти північної та азійської частини росії. На їх місце мали бути переселені «істинні» росіяни задля підтримання у дієздатному стані українських агропромислового, оборонно-промислового, транспортно-комунікативного, рекреаційно-туристичного та інших комплексів в інтересах воскреслої імперії. Механізмом реалізації цих та інших російських намірів стала чергова війна, прихована під евфемізмами «спеціальна воєнна операція», «денацифікація» та «демілітаризація» України.

У планах російського диктатора напад на Україну був лише початковим етапом «великого задуму», спрямованого на завоювання світового лідерства на основі реставрації російської великодержавності. Планувалось, що після захоплення України новими жертвами стануть балтійські республіки, Молдова, країни Східної Європи. Сподіваючись на ефективність ядерного шантажу, російський керманич розраховував на слабкість Заходу, нездатного адекватно реагувати на російське вторгнення, на проголошення умовного «Союзу – 2.0», на відновлення російського домінування над колишніми соціалістичними васалами (Польщею, Словаччиною, Чехією, Угорщиною, Румунією, Болгарією), врешті-решт – на реабілітацію статусу глобальної політичної сили, яким свого часу хизувалась радянська держава. Мала відбутись помста Москви за програш у Холодній війні. Мала бути виправлена «найбільша геополітична трагедія XX століття», якою чинний глава російської держави позначив розпад СРСР.

Україна зруйнувала російські наступальні плани. Дії збройних захисників України офіційно позначаються як проведення кількох операцій: Першої стратегічної оборонної операції (24.02.2022 р. – квітень 2022 р.); Другої стратегічної оборонної

операції (травень – серпень 2022 р.); Стратегічної наступальної операції (вересень – грудень 2022 р.); Третьої стратегічної оборонної операції (січень – лютий 2023 р.); Четвертої стратегічної оборонної операції (березень-червень 2023 р.); Другої стратегічної наступальної операції, що чергується з оборонними діями (з липня 2023 р.).

Деталі цих операцій опишуть історики. Проте можна вказати на деякі парадокси російсько-української війни, які для більшості країн стали несподіванками:

жодна сучасна армія не була задіяна у війні настільки високої інтенсивності. Війна, яку росія розв'язала проти України, стала найбільш масштабним конфліктом в Європі з часів Другої світової війни. Україна на рівних бореться з ядерною державою та армією, яку російська пропаганда донедавна визначала як «другу у світі»;

фронтові успіхи України, підтримуваної численними союзниками, призупинили китайські плани вторгнення на Тайвань;

Збройні Сили України надзвичайно швидко освоїли високотехнологічні озброєння та військову техніку іноземного походження. При цьому Україна активно відроджує власне оборонне виробництво;

практично не маючи сучасних Військово-морських сил, Україна перемагає Чорноморський флот РФ, трансформуючи його оперативно-стратегічні можливості в оперативно-тактичні (на рівні флотилії);

наступальні дії Збройних Сил України спростували один із фундаментальних постулатів воєнної науки про необхідність чисельної (у 3-5 разів) переваги у живій силі та озброєнні під час наступу. Українська армія наступає в умовах переваги противника – як в озброєнні, так і в кількості особового складу;

українська логістика, елементи якої розміщено за кордоном, забезпечує всі потреби фронту. Її вдало оптимізовано з урахуванням загроз авіаційних та ракетних ударів.

Росія відповіла Україні батальними трафаретами 70-80-річної давнини «від маршала Жукова»: основною ударною силою на полі бою є бронетехніка, насамперед танки; піхота має наступати за щільним вогневим валом, створеним артилерій-

ськими засобами; задля виконання наказу командири всіх рівнів не повинні рахуватися з людськими втратами; російські мобілізаційні ресурси є невичерпними і т. д. Як видно, на українських полях бою зійшлися Сучасність (від України), де цінується кожен військовик, доброволець, волонтер, та криваве Минуле (від московії-росії) з його презирливим ставленням до людського життя.

У швидкозмінному вирі воєнно-політичних подій варто виділити окремі політичні наслідки, які вже сьогодні є чітко позначеними та пропонують бачення перспективи хоча б в ескізному варіанті.

Насамперед російські плани щодо завоювання світу з використанням детонатора «Україна» зруйновано повністю й безповоротно. Стратегічне партнерство України зі США, іншими державами НАТО, демократичними країнами різних регіонів планети стало реальністю.

Об'єднана Європа, допомагаючи Україні вистояти, виявилась надійно прикритою на Сході континенту від російської навали. Попри це відбувається розширення НАТО як однієї з небагатьох наддержавних структур XX століття, потрібність якої не заперечується.

Відійшов в історичне небуття світовий порядок, що діяв з 1945 р. Міжнародно-політичні рішення, датовані колишніми конференціями, вже нічого не означають. Потреба в оновленні світової політико-комунікативної системи на ціннісній основі стає необхідною. І вилучення росії з Ради Безпеки ООН – лише початок великого очищення міжнародних інституцій від реліктів тегеранських, ялтинських або потсдамських договорів.

На цивілізаційному рівні відбувається перше збройне зіткнення між колом демократичних країн та табором автократичних режимів. Попереднє узагальнення перебігу російсько-української війни дає підстави стверджувати, що світова «вісь зла» (Росія, Іран, Китай, Північна Корея) втрачає впевненість у швидкому переформатуванні світу «під себе». Проте вона далеко не переможена. З високою вірогідністю «вісь» здійснюватиме повторні спроби знищити демократичну частину людства. Тим більше, що її учасниками є ядерні країни та «майже ядерна» Ісламська Республіка Іран.

Простір війни став матеріально-віртуальним. «Гібридизація» бойових дій з одночасним залученням до їх перебігу численних проксі-структур (насамперед приватних армій та релігійно-екстремістських організацій), залучення у сферу збройної боротьби кібер-простору, наскрізна інформатизація оборонного менеджменту стерли грань між війною і миром. Співвідношення між цими суспільними станами лише покоління тому було чітким і зрозумілим. Зараз воно наповнене підтекстами, виключеннями, перехідними ситуаціями, які все важче регулювати не лише на основі міжнародного права, а й здорового глузду. Як наслідок, теорія безпеки (національної, регіональної, міжнародної) має вирватися з кокону напівмертвих теорій та немічних рекомендацій.

Широкомасштабна агресія росії проти України, розпочата 24.02.2022 р., загострює необхідність доповнення НАТО новими безпековими структурами, спроможними протидіяти новітнім загрозам. Ця ідея підтримується Великою Британією, Польщею, Литвою, іншими державами. Україна, маючи досвід ефективних дій в умовах сучасної війни, претендує на участь у створенні нової архітектури європейської безпеки, інституційний формат якої поки що залишається невизначеним.

Нещодавні спроби частини американського політикуму ізолювати Сполучені Штати від світових процесів не спрацювали. Вашингтон реабілітував внутрішнє відчуття відповідальності за свободу й демократію, які мають стати органічними елементами внутрішньої політики інших держав. Саме це почули Київ та Єрусалим, ще раніше – Тайбей.

Резюме. Стартова канонада (а не стартовий пістолет) прозвучала. Марафонці здолали перші кілометри. Проте до фінішної стрічки далеко.

Петро Мироненко, доктор політичних наук,
президент Академії політико-правових наук України,
академік-засновник АППН України
ORCID: https://orcid.org/ 0000-0002-7067-3214
e-mail: academy.mpv@gmail.com

Російсько-українська війна:
витоки, парадокси, політичні наслідки

Petro Myronenko,
Doctor of Political Sciences,
President of Academy of Political
and Legal Sciences of Ukraine,
academician and founder of APLS of Ukraine
ORCID: https://orcid.org/ 0000-0002-7067-3214
e-mail: academy.mpv@gmail.com

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: ORIGINS, PARADOXES, POLITICAL CONSEQUENCES

Announcement. *Russian plans to conquer the world using the "Ukraine" detonator have been completely and irreversibly destroyed. Ukraine's strategic partnership with the USA, other NATO countries, and democratic countries in various regions of the planet has become a reality.*

By supporting Ukraine to survive, united Europe proved to be reliably protected in the East of the continent from the Russian invasion. Despite this, NATO is expanding as one of the few supranational structures of the 20th century, the necessity of which is not disputed.

Key words: *war, policy, aggression, dictatorship, revolution, politics.*

Russia cannot but fight. The meaning of the existence of this territorially largest country in the world is to prepare for wars, instigate wars, actively participate in hostilities and use the post-war situation to prepare for the next wars. Russia and democracy which is inherently opposed to wars were and remain mutually exclusive concepts. Short-term democratic implants in the authoritarian Russian body were rejected by the very nature of the Moscow government, whose basic slogans are *to attack, take away, destroy, threaten*.

Russia was formed over the centirues on a military basis, conquering new lands and imposing on them the developed military and power model of Kremlin ruling. In the 18th century the Moscow state extended its power over most of modern Ukraine, beginning a long phase of plundering it for its own benefit.

Ukraine was simultaneously used, hated and feared by the neighboring state. It used the incredibly rich natural resources of the Ukrainian region – from coal and gas to iron ore and bread, from Pechersk shrines to musical and literary masterpieces. It hated for spiritual and cultural otherness which in many cases manifested itself as moral superiority. It hated for the historical primacy in formation of centralized state and introduction of Christianity, for the Cossack heritage, for language, customs, value intransigence, democratization of communication. It hated for phrase "I will win" which cannot be literally translated into Russian. It was afraid because it saw pride and freedom-loving Ukrainians, their extremely high motivation in the armed defense of their land.

Russia envied courage and intransigence of Ukrainians on the battlefield. In it's historical books it is hard to find that entry of the USSR into the armed struggle against the German invasion in 1941 took place when Ukrainian marshal (Semen Tymoshenko) was the Minister of Defense. It is knowingly forgotten that the Instrument of Surrender of Japan in 1945 was signed by Ukrainian general (Kuzma Derevianko). It is also not mentioned that Ukrainians were the best pilot ACE (Ivan Kozhedub), the best sniper (Ludmyla Pavlichenko). That half of the tank armies were commanded by Ukrainians (Pavlo Rybalko, Andrii Kravchenko, Dmytro Leliushenko). That the only national order of the Soviet award system in that war was the order of Bohdan Khmelnytskyi. The historical lie about Russia that is supposed to win the Second World War singly, is rejected by the fact that the 1st, 2nd, 3rd and 4th Ukrainian fronts, equipped with mobilization resources primarily from the Ukrainian regions, triumphantly set foot in the territory of Czechoslovakia and Hungary, Romania, Bulgaria, Yugoslavia, Austria, Northern Greece. Russian version of the privatization of victory collapses from the recognition of the truth that the 1st Ukrainian helped take Berlin. That the Ukrainian Insurgent Army, supported by the people, fought against the western and eastern occupiers (Nazis and Bolsheviks) for more

than 20 years. It is ignored the fact that Ukraine, not the Russian Federation, voted for creation of the UN. With its vitality, historical significance and civilizational subjectivity, Ukraine negates the efforts of Russian propaganda regarding the "superiority" and "right to dominate" of that Eurasian mix which is designated as "Russians" and so far is controlled from Moscow.

The economic development of Ukraine, imposed and controlled by the allied authorities, rather resembled Russian revenge. The Holodomor of 1932-1933 was the result of the forced seizure of grain stocks from Ukrainian laborers. Dnipro, walled up in cascades of six reservoirs, turned into a half-dead river. The first Soviet gas pipelines Dashava – Moscow and Dashava – Leningrad devastated the Carpathian energy fields. The world-famous Chornobyl NPP was built 110 kilometers from Kyiv on the initiative of the Soviet leadership.

In the post-Soviet period, Russian hatred of Ukraine acquired new features. Russia was annoyed by the Ukrainian revolutions of 1990 (Revolution on granite), 2004-2005 (Orange Revolution) and 2013-2014 (Revolution of Dignity) which prevented the usurpation of political power by the then ruling clans. No less acute moment of Russia's rejection of Ukraine was the radical difference in the development of the political systems of the two states. Democracy worked in Ukraine with enormous difficulties, with asymmetric failures, with elite abuses. Ukraine has chosen European and Euro-Atlantic integration as its strategic goals. Thanks to the visa-free regime, Ukrainian passport has become recognizable in dozens of countries. Having no energy advantages, the Ukrainian economy started working on the civilized world principles. In contrast, Russia was unable to consolidate the results of the democratic experiments of the 90s and restored the usual barracks of authoritarianism which quickly proposed the citizens of the Russian Federation a super-presidential model of absolute power in the hands of an artificially grown leader.

Fears of the ruling Russian political circles (preventing Maidans as in Ukraine, opposition as in Ukraine, media as in Ukraine, raising the standard of living as in Ukraine) were transformed into the newest version of Ukrainophobia, the logical continuation of which was the Ukrainocide. According to the Kremlin projects, Ukraine

was supposed to disappear, dissolve in historical nothingness. It should be replaced by Novorosiia (awakened to life caricature copy of Malorosiia). The Ukrainian language as a "south-western dialect of the Great Russian language" had to dissolve in a muddy flow of imperial verbal surzhyk. The majority of the Ukrainian population was supposed to fill the territorial and demographic voids of the northern and Asian parts of Russia. "True" Russians were to be resettled in their place in order to maintain the Ukrainian agricultural and industrial, defense and industrial, transport and communication, recreational and tourist and other complexes in a working condition in the interests of the resurrected empire. Another war, hidden under the euphemisms "special military operation", "denazification" and "demilitarization" of Ukraine, became the mechanism for realizing these and other Russian intentions.

Russian dictator planned attack on Ukraine as only the initial stage of a "great plan" aimed at gaining world leadership on the basis of the restoration of the Russian great power. It was planned that after the capture of Ukraine, the new victims would be the Baltic republics, Moldova and the countries of Eastern Europe. Hoping for the effectiveness of nuclear blackmail, the Russian helmsman was expecting the weakness of the West which is unable to respond adequately to the Russian invasion, the declaration of conditional "Union – 2.0", the restoration of Russian dominance over the former socialist vassals (Poland, Slovakia, the Czech Republic, Hungary, Romania, Bulgaria), in the end – the rehabilitation of the status of a global political power which the Soviet state once sported. Moscow's revenge for the defeat in the Cold War was to take place. The "greatest geopolitical tragedy of the 20th century" had to be corrected, with which the current head of the Russian state marked the collapse of the USSR.

Ukraine destroyed Russian offensive plans. The actions of the armed defenders of Ukraine are officially designated as carrying several operations: First strategic defense operation (February 24, 2022 – April 2022); Second strategic defense operation (May – August 2022); Strategic offensive operation (September – December 2022); Third strategic defense operation (January – February 2023); Fourth strategic defense operation (March – June 2023); Second strategic

offensive operation alternating with defensive actions (from July 2023).

Details of these operations will be described by historians. However, some paradoxes of the Russian-Ukrainian war, which came as a surprise to most countries, may be pointed:

no modern army has been engaged in a war of such high intensity. The war that Russia unleashed against Ukraine has become the largest conflict in Europe since World War II. Ukraine is fighting on an equal footing with the nuclear state and the army which Russian propaganda defined as "the second in the world" until recently;

front-line successes of Ukraine, supported by numerous allies, suspended Chinese plans to invade Taiwan;

the Armed Forces of Ukraine extremely quickly mastered foreign high-tech weapons and military equipment. At the same time, Ukraine is actively reviving its own defense production;

with basically no modern naval forces, Ukraine defeats the Black Sea Fleet of the Russian Federation, transforming its operational and strategic capabilities into operational and tactical ones (at the flotilla level);

the offensive actions of the Armed Forces of Ukraine refuted one of the fundamental postulates of military science about the need for a numerical (3-5 times) superiority in manpower and weapons during the offensive. The Ukrainian army advances in conditions of enemy's superiority – both in weapons and in number of personnel;

Ukrainian logistics, the elements of which are located abroad, provide all the needs of the front. It has been successfully optimized taking into account the threat of air and missile strikes.

Russia responded to Ukraine with battle stencils from 70-80 years ago "from Marshal Zhukov": the main striking force on the battlefield is armored vehicles, primarily tanks; the infantry must advance behind a dense barrage fire created by artillery; to execute the order, commanders of all levels should not count on human losses; Russian mobilization resources are inexhaustible, etc. As can be seen, the Present (from Ukraine), where every soldier, volunteer is valued, and the bloody Past (from Moscow-Russia) with its contemptuous attitude towards human life met on the Ukrainian battlefields.

In the rapidly changing maelstrom of military and political events, it is worth highlighting certain political consequences, which are already clearly marked today and offer a vision of the future, at least in a sketchy version.

First of all, Russian plans to conquer the world using the "Ukraine" detonator have been completely and irreversibly destroyed. Ukraine's strategic partnership with the USA, other NATO countries, and democratic countries in various regions of the planet has become a reality.

By supporting Ukraine to survive, united Europe proved to be reliably protected in the East of the continent from the Russian invasion. Despite this, NATO is expanding as one of the few supranational structures of the 20th century, the necessity of which is not disputed.

The world order that had been in place since 1945 has passed into historical oblivion. International and political decisions dating from former conferences no longer mean anything. The need to update the global political and communication system on a value basis is becoming necessary. And the removing of Russia from the UN Security Council is only the beginning of a great cleaning of international institutions from the relics of Tehran, Yalta, or Potsdam treaties.

The first armed conflict between the circle of democratic countries and the camp of autocratic regimes is taking place at the civilisational level. The preliminary generalization of course of the Russian-Ukrainian war gives grounds to assert that the global "axis of evil" (Russia, Iran, China, North Korea) is losing confidence in the rapid reformation of the world "for themselves". However, it is far from defeated. With a high probability, the "axis" will repeat attempts to destroy the democratic part of humanity. Especially since its participants are nuclear countries and the "almost nuclear" Islamic Republic of Iran.

The space of war has become material and virtual. The "hybridization" of hostilities with the simultaneous involvement of numerous proxy structures (primarily private armies and religious and extremist organizations) in their course, involvement of cyberspace in the sphere of armed struggle, end-to-end informatization of defense management have erased the line

between war and peace. The correlation between these social states was clear and understandable only a generation ago. Now it is filled with implications, exceptions, transitional situations, which are increasingly difficult to regulate not only on the basis of international law, but also common sense. As a result, security theory (national, regional, international) must break out of the cocoon of half-dead theories and weak recommendations.

Russia's large-scale aggression against Ukraine which began on February 24, 2022, sharpens the need to supplement NATO with new security structures capable of countering the latest threats. This idea is supported by Great Britain, Poland, Lithuania and other countries. Having the experience of effective actions in the conditions of modern war, Ukraine claims to participate in the creation of a new architecture of European security, the institutional format of which remains uncertain so far.

Recent attempts of part of the American political elite to isolate the United States from world processes have not worked. Washington rehabilitated an internal sense of responsibility for freedom and democracy which should become organic elements of the internal policy of other states. This is exactly what Kyiv and Jerusalem heard, and even earlier – Taipei.

Summary. The starting cannonade (not the starting gun) sounded. The marathoners overcame the first kilometers. However, it is far from the finish line.

Petro Myronenko,
Doctor of Political Sciences,
President of Academy of Political and Legal Sciences of Ukraine,
academician and founder of APLS of Ukraine
ORCID: https://orcid.org/ 0000-0002-7067-3214
e-mail: academy.mpv@gmail.com

Russian-Ukrainian war:
origins, paradoxes, political consequences

MANIFESTO

of scientists of Academy of Political and Legal Sciences of Ukraine

On February 24, 2022, democratic, peaceful Ukraine, which has never attacked anyone, and respects the sovereignty of other countries, was woken up by explosions of bombs and missiles. On this day, the Russian Federation unleashed a large-scale war against the people of Ukraine without any reason, guided by imperial ambitions, vilely disguising it as a "special military operation".

The Ukrainian people, with the support of democratic countries, have shown the world examples of true heroism and unbreakable spirit by defending Kyiv and liberating a significant part of their territory. The war, which has been going on for the second year in a row on the territory of Ukraine, has claimed countless victims. Every day, we bury those who were killed in the heat of war, including not only soldiers defending their country, but also civilians and, unfortunately, children. It is undeniable for us that this war has all the hallmarks of genocide against the Ukrainian people: the occupiers are looting our museums and libraries, blowing up churches, and persecuting Ukrainians for their desire to preserve their language and culture.

Since the annexation of Crimea and the occupation of part of Donbas in 2014, we, representatives of the Ukrainian scientific community, have consistently warned the world about the danger posed by one of the embodiment of evil – the Putin political regime and the majority of the Russian population, whose consciousness has been distorted by inhuman mass propaganda. We have strong reason to believe that this war of darkness against light is directed against global democracy and already has all the hallmarks of World War III.

The international security mechanisms, including the UN and the OSCE, unfortunately proved powerless to stop the Russian Federation either at the stage of preparation or during the implementation of its aggressive intentions. Ukraine, which has lost a fifth of its territory and is engaged in a deadly battle with the enemy, is tired of "deep concerns" and "peace proposals" coming

from different continents. The destruction of Ukrainians as a nation has become a reality of the 21st century. The ruins of Mariupol and Bakhmut, Kharkiv and Chernihiv, Bucha and Irpin, and dozens of other settlements are soaked in the blood of murdered residents. However, the world, lulled by Russian media lies, mostly does not notice this. The so-called "realism" of some politicians does not object to contacts with Putin's regime and calls for "compromises" and "saving face" for barbarians of the new era.

Today's Russia will not stop with Ukraine. Moscow's plans include the annexation of other European countries, the seizure of new territories, the destruction of human rights and freedoms, dignity, humanism as the highest values of the democratic world. In order to achieve this goal, the Kremlin has legalized such means as bribery, blackmail, provocations, murders, hostage-taking, political subversion, historical manipulations, threats of nuclear strikes. The dumbfounded world still mostly remains obediently silent. The fear of a Russian invasion acts as a new paralytic substance, cutting off many people's desire to critically evaluate international realities and determine their place in protecting the best achievements of civilization.

This war can only be stopped by joint efforts. The world must not tolerate evil. Continuing to cooperate with people representing Russia in the current circumstances means nothing less than assisting international criminals. Based on this, we urge scientists all over the world to make it impossible for citizens of the Russian Federation to access international grant programmes and all scientific publishing houses, to restrict the education of Russian students in higher education institutions in democratic countries, and to refuse to participate in scientific events in the territory of the aggressor country.

We are deeply convinced that only decisive actions at all levels can stop Russia's bloody aggression against Ukraine and the threat to the entire progressive mankind.

President of Academy of Political
and Legal Sciences of Ukraine,
Doctor of Political Sciences, Academician-Founder of the APLS
of Ukraine
Petro Myronenko

МАНІФЕСТ
Світовій наукової спільноти від
українських вчених – представників
Академії політико-правових наук України

24 лютого 2022 року демократична, мирна Україна, яка ніколи ні на кого не нападала, яка поважає суверенітет інших країн, здригнулася від вибухів бомб і ракет. У цей день Російська Федерація без жодних на те підстав, а лиш керуючись імперськими амбіціями, розв'язала широкомасштабну війну проти народу України, підло замаскувавши її під «спеціальну воєнну операцію».

Український народ за підтримки демократичних країн явив світові приклади героїзму й незламності духу, відстоявши Київ і звільнивши значну частину своєї території. Разом із тим війна, що триває вже другий рік поспіль на території України, принесла незліченні жертви. Ми щоденно ховаємо загиблих у її горнилі, серед них не тільки воїни, що піднялися на захист своєї країни, а й мирні жителі та, на превеликий жаль, – діти. Для нас є беззаперечним, що ця війна має всі ознаки геноциду проти українського народу: окупанти грабують наші музеї, бібліотеки, підривають церкви, переслідують українців за прагнення зберегти свою мову і культуру.

Ми – представники української наукової громадськості – після анексії Криму і окупації частини Донбасу в 2014 році незмінно попереджали світ про небезпеку, що йде від одного з носіїв зла – путінського політичного режиму й більшості російського населення, свідомість якого спотворена нелюдською масованою пропагандою. І в нас є вагомі підстави вважати, що ця війна темряви проти світла спрямована проти світової демократії та вже сьогодні має всі ознаки Третьої світової війни.

На жаль, міжнародні безпекові механізми, включно з ООН та ОБСЄ, виявились безсилими, не зупинивши Російську Федерацію ні на етапі підготовки, ні під час здійснення своїх агресивних намірів. Україна, яка втратила п'яту частину території та зчепилась у смертельному двобої з ворогом, втомилась від «глибоких занепокоєнь» та

«мирних пропозицій», що звучать з різних континентів. Знищення українців як нації стало реальністю XXI століття. Руїни Маріуполя й Бахмута, Харкова й Чернігова, Бучі та Ірпеня, десятків інших населених пунктів сочаться кров'ю вбитих мешканців. Проте світ, заколисаний російською медійною брехнею, у своїй більшості цього не помічає. Так званий «реалізм» окремих політиків не заперечує проти контактів з путінським режимом та закликає до «компромісів» й «збереження обличчя» варварів нової ери.

Росія, яку ми бачимо зараз, не зупиниться на Україні. У планах Москви – анексія інших європейських країн, захоплення нових територій, знищення прав і свобод людини, гідності, гуманізму як вищих цінностей демократичного світу. Задля досягнення цієї мети Кремлем легалізовано будь-які способи – підкуп, шантаж, провокації, вбивства, захоплення заручників, інформаційні диверсії, історичні пересмикування, залякування ядерними ударами. Й ошелешений світ поки що у своїй більшості покірно мовчить. Страх перед російським вторгненням діє як нова паралітична речовина, відсікаючи у багатьох бажання тверезо оцінити міжнародні реалії та визначити своє місце у захисті кращих надбань цивілізації.

Зупинити цю війну можна лише спільними зусиллями. Світ не повинен миритися зі злом. Продовження співпраці з людьми, що представляють Росію, в сучасних умовах означає не що інше як сприяння міжнародним злочинцям. Виходячи з цього, ми закликаємо вчених усього світу унеможливити доступ громадян Російської Федерації до міжнародних грантових програм, до всіх наукових видавництв, обмежити навчання російських студентів у вищих навчальних закладах демократичних країн, відмовитись від участі в наукових заходах на території країни-агресора.

Ми глибоко переконані – лише рішучі дії на всіх рівнях зможуть зупинити криваву агресію Росії проти України й загрозу для всього прогресивного людства.

Президент
Академії політико-правових наук України,
доктор політичних наук, академік-засновник АППН України
Петро Мироненко

ІДЕОЛОГІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Україна – 2024: поради майбутньому президентові-державнику

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Держава, котра не дбає про розвиток гуманітарної освіти і науки, втрачає шанс сформувати громадянське суспільство та врешті отримує індиферентну масу, якій все одно де жити, на кого працювати, кому служити. У кінцевому підсумку держава втрачає саму себе – припиняє своє існування.

Відсутність Національної Ідеї – це очевидна ознака кризи національної ідентичності і навіть нестачі національної гідності.

Війна висвітила всі прогалини в гуманітарній сфері державного будівництва. 31 рік ми займались реформуванням та перебудовою гнилої радянської системи управління, що нічого спільного з державотворенням немає.

Маргарет Тетчер зауважила: «Багатство країни не обов'язково будується на власних природних ресурсах, воно може бути досягнуто навіть при їх повній відсутності. Найголовнішим ресурсом є людина. Державі лише потрібно створити основу для розквіту таланту людей».

І. Позиція в ідеологічній сфері має бути:

1. Виразно позиційованою.

Ця вимога хоч і є універсальною (тобто стосується всіх сфер життєдіяльності сучасного українського суспільства), проте значущість її для ідеологічної сфери додатково аналізується ще й тією обставиною, що правління президентів України відрізнялися якраз неви-

значеністю, аморфністю і розмитістю ідеологічних позицій, концептуально-стратегічних пріоритетів, світоглядних акцентів та ініціатив. За відсутності ж «горизонту майбутнього» суспільний Праксин сьогодення деградує, спримітизовується, зводиться до «стратегії врємєнщіков», коли основним принципом індивідуальної і суспільної життєдіяльності виявляється афоризм Людовика XVI: після нас – хоч потоп.

Симптоматичною особливістю, практичним супроводом такої безвідповідальної позиції політичної влади, власне, і є щось на кшталт потопу: *розмиваються фундаментальні етичні, ціннісні, цілепокладаючі основи суспільного та індивідуального життя, розпадається мозаїка суспільного (себто гомогенного, спільного для відносно автономних соціальних об'єктів) ціле покладання, розпорошується смисл усього і вся – взаємоповаги, співпричетності до минулого і сьогодення, суспільства і держави. Більше того: латентно й непомітно, проте несхитно зникає доцільність існування самої держави як суспільної форми життя.* А це – вкрай небезпечна і потенційно деструктивна тенденція як для окремого члена суспільства, так і для соціума в цілому.

Відтак, чітка й аргументована позиційованість президента в ідеологічній (ідейно-теоретичній, ціннісній, цілепокладаючій і т.п.) сфері є не просто бажаною, а вкрай необхідною з точки зору потреб суспільства і держави, а також надзвичайно актуальною, запитаною широким суспільним загалом, оскільки саме виразна ідеологічна про позиційність дозволить переступити той «поріг очікування», який виник у масовій свідомості України в результаті ідейно-світоглядного вакууму попередніх понад 30 років незалежності.

2. Оригінальною.

Оскільки амбітні і знакові політичні сили з огляду на минулі вибори з високою вірогідністю також захочуть рельєфно виокремити свою позицію в ідеологічній сфері на тлі концептуально-пропозиційної невинності влади протягом останніх років, остільки необхідно, щоб позиція майбутнього проукраїнського президента-державника істотно відрізнялася ще й від позиції основних політичних суперників. Якщо ж мета структуризації оригінальної ідеологічної концептуалістики основними політичними опонентами президента-державника не буде поставлена або ж буде поставлена, однак не

буде виконана, то оригінальність ідеологічного кредо президента-державника виявиться тим більше переконливим, незаперечним, впливовим на суспільну думку України.

3. Суспільно-концептуально, солідаризаційною.

Завдання – виробити надійні солідаритети, тобто ті ціннісні орієнтири суспільного життя, довкола яких соціум солідаризується, усвідомлює себе єдиним і гармонійним авторитетом. Таким консолідуючим чинником може і повинна нарешті стати Національна Ідея. Між іншим, у роботі «Про диференціацію суспільної праці» Еміль Дюркгейм інтерпретував поняття соціальної солідарності саме як *«стан колективної ідеологічної інтеграції»*.

Об'єднуюче начало в ідеологічному позиціюванні президента має домінувати над роз'єднуючим. Воно – не лише запорука досягнення суспільної злагоди і недопущення розбрату, а й необхідна передумова досягнення президентом-державником вкрай необхідного *статусу загальнонаціонального лідера*. З різних причин цю мету було неможливо досягти раніше, тому тепер слід подбати про нарощування та вирівнювання електоральної підтримки.

4. Мотиваційно-спонукальною.

Привабливість Національної Ідеї для України випливає з її трагічної історії, з невдач державницьких поривань. Великий народ, який упродовж віків був позбавлений державності, пов'язує з Національною Ідеєю очевидні сподівання на вихід з глухого цивілізаційного кута. Йдеться про піднесення, як писав Хосе Ортега-і-Гассет, «життєвого тонусу нації, про пошуки і визначення тих стимулів і зусиль, які спонукали б націю до енергійного само здійснення.» Це своєрідний план на майбутнє, який Олег Ольжич влучно охрестив «хотінням бути». Не змарнувати такі інтенції, не обманути очікування народу – це не лише закономірне завдання президента-державника, а й реальна можливість істотно наростити свій спонукально-харизматичний потенціал. Такий шанс випадає не часто, тож нехтувати ним не слід.

Понад 2500 років тому Піфагор рекомендував своїм учням: допомагайте людині у піднятті ваги, а не в ухиленні від неї. Функція запропонованої президентом-державником ідеологічної моделі має бути аналогічною рекомендації Піфагора. Не зайве звернутися й до

висновку Гюйо про те, що час заборонив би доступ до себе тій людині, яка нічого не бажає і нічого не прагне, адже *майбутнє – це не те, що йде на зустріч нам, а те, до чого прямуємо ми.*

На додаток варто пригадати повчальну афористичну пересторогу Фрідріха Ніцше: *лікарю не бажано затримуватися в дорозі, інакше його пережене трунар.* За умови ж своєчасного і вмілого впровадження ідеологія виявляється надзвичайно ефективним лікарем багатьох суспільних хвороб, збудником, каталізатором і генератором суспільних перетворень з позицій свідомого і цілеспрямованого ціле покладання.

5. Аргументовано-переконливою.

Національна Ідея має аргументовано і переконливо орієнтувати, акцентувати увагу не на ідолах, до яких належить підлещуватись, а на ідеалах, яких слід прагнути, які слід втілювати в соціальному та індивідуальному житті, їй має біти притаманна пластичність і гнучкість про позиційної частини і водночас послідовність, категоризм і неухильність нормативного впровадження.

Як зазначив Сенека, людині інколи важче усвідомити мету, аніж її досягти. Справді, інколи вибір шляху буває важливішим, відповідальнішим та важчим, ніж сам шлях. До того, щоб вибір став зрозумілим і неухильним, його слід переконливо про аргументувати, переконати суспільство в його очевидній, неухильній необхідності.

Як і будь-яке суспільно значуще явище, ідеологія може відігравати не лише культуротворчу, а й варваризуючу роль, підтвердженням чого є війна збоченої росії проти цивілізованого світу в Україні. І тільки від самого суспільства, від його пильності і мудрості залежить, чим насправді виявиться ідеологія. Тому слід потурбуватися не лише про сутнісні параметри ідеологічного проекту, а й про форми його оприлюднення, маніфестування на рівні людського сприйняття.

Вдало сформульована і успішно здійснена Національна Ідея істотно додає сил, підносить його духовно-вольовий потенціал. Відсутність же Національної Ідеї гальмує національний розвиток, підтинає духовне коріння народу – і цю ваду не вдається компенсувати ні релігійністю, ні працьовитістю, ні правами людини, ні аморфними «загальнолюдськими цінностями»: такий народ посяде найнижчі шаблі в цивілізаційній піраміді людства або взагалі зійде зі сторінок історії.

6. Суспільно відповідальною.

У галузі Національної Ідеї Україна досі має суцільні експромти і водночас – ніякої нормативістики, ніяких правил, ніяких закономірностей. Що цей симптом означає з точки зору наукової діагностики? Принаймні те, що такий стан справ ставить себе поза наукою, адже фундаментальний постулат соціальної науки твердить: *важливо, щоб кожен член суспільства усвідомлював не лише свої інтереси і права, а й також обмеження, табу, відповідальність і обов'язки.*

Між іншим, одним з найбільших внесків давньогрецької демократії в загальнолюдську скарбницю цивілізації було сформульоване і обґрунтоване нею поняття «елевтерія», тобто *свобода як результат взаємних обмежень.* Саме такий тип соціальності вважається самоочевидним і оптимальним ось уже впродовж двох з половиною тисяч років.

Національна Ідея – це та Архімедові точка опори, яка дозволяє здійснити кардинальні, тектонічні перетворення в галузі соціальної дійсності, це надзвичайно ефективний інструмент (зрозуміло, за умов вмілого користування ним) для досягнення максимальної мети мінімальними засобами. Отже, чим мінімальнішими засобами досягається мета, тим ефективнішою є Національна Ідея. Однак слід мати на увазі, що досягти мету не вживаючи жодних засобів, не залучаючи жодного суспільного інструменту і не поступаючись жодним елементом індивідуального чи суспільного конформізму неможливо в принципі, тому не слід повторювати помилки попередників, які «відмовлялися від користування сірниками, щоб не спалити хату»: як наслідок – хоч хата і не згоріла, проте життя в хаті, в якій нема сірників, виявилася нестерпним (це опосередковано довели самі факти Помаранчевої і Революції Гідності).

Квінтесенція окресленого сегменту ідеологічного позиціювання президента-державника має бути така: рівновеликими дробами свободи та необхідності можна ефективно оперувати лише в тому випадку, якщо засобом громадянської відповідальності їх звести до спільного знаменника суспільного оптимуму.

7. Акцентованою на творення української політичної нації крізь призму цивілізаційного критерію.

В'ячеслав Липинський дав мудру пораду: «Маючи в своїй нації і Схід, і Захід, мусимо ці два напрями під гаслом єдності на нашої на-

ціональної індивідуальності весь час в собі гармонізувати. Без такої гармонізації ми гинемо як нація: не завойовані ніколи чужою зброєю, а завжди власним внутрішнім розкладом підпадаємо під впливи то східної Москви, то західної Польщі». [1] Місія України, таким чином, полягає в синтезуванні західного та східного цивілізаційних атрибутів. У «Листах до братів-хліборобів» Липинський дав цьому завданню назву «український месіанізм».

Проте, сформулювати мету і дати їй спонукально-ентузіастичну назву завжди значно легше, аніж утілити задумане у сфері соціальної дійсності. Адже, як слушно зауважував І.Мірчук, «щоби навіть поліки і росіяни з походження служили вірно цій державі, мусить ця держава мати оригінальні моральні цінності, якусь притягальну силу.» [2] Іншими словами, окреслити в загальних рисах претензійну мету – це навіть не півсправи, а лише її зародкова фаза, яка має бути доповнена органічними й максимально ефективними засобами по досягненню такої мети, а також оптимальною інтенсивністю, динамікою актуалізації цілепокладаючого потенціалу. Недотримання зазначених вимог робить мету поверховою, прожектерською, нежиттєздатною.

Не слід цуратися ідеї повернення до власних витоків, до національних джерел; варто якомога скрупульозніше врахувати уроки українського державотворення, відновити престиж національних цінностей. Саме з реалізацією таких завдань пов'язана надія на оздоровлення суспільства, його згуртування, повернення в європейську сім'ю народів.

Потрібно відродити й модернізувати кращі національні традиції та цінності, визначити ієрархію національних інтересів та завдань, виробити адекватну викликам сучасності загальнонаціональну ідеологію, яка виявиться консолідуючим началом, консенсусом щодо напрямів і способів еволюціонування українського суспільства.

Інтенсивне становлення української державності, динамічний розвиток громадянського суспільства і оптимізація еволюційних процесів на рівні суспільної свідомості потребують рішучого розблокування тих чисельних табу, якими ідеологічна проблематика в Україні закидана по всьому периметру свого існування. Загальноцивілізаційний досвід засвідчує: так звана «профілактика» у формі татуйованих, вилучених із полемічного поля сфер, є не лише невдалою, а й узагалі однією з найгірших суспільних стратегій, оскільки

вона заганяє світоглядні проблеми вглиб суспільного організму, робить ідеологічні різнотлумачення перспектив та мети хронічними, унеможливлює розблокування ідеологічних непорозумінь.

ІІ. Ідеологічні чинники функціонування українського суспільства

Ідеологічний вимір, критерій і чинник становлення української державності спонукає до неухильного визнання: світоглядно-ідеологічна і ціннісно-цілепокладаюча лихоманка 80-х – початку 90-х років ХХ століття довела свою суспільну неефективність. Спазматичні спроби президентів України рухатися в діаметрально-протилежному напрямку (тобто, спробувати жити за принципом: нема ідеології – нема проблеми) призвели не лише до нульового показника суспільного руху, а й узагалі знесилили, знекровили суспільно-державний організм, зробили перспективи поступального розвитку України примарними, ілюзійними.

Катастрофічний дефіцит перспективних ідей загальнонаціонального формату доповнився ерозією, девальвацією, розмиттям, дискредитацією, профанацією і т.п. фундаментальних цінностей українського народу. Як наслідок – настав суспільний стан анемії, за якого для значної частини членів суспільства втрачена значущість, обов'язковість і моральний авторитет соціальних норм, обов'язків і регламентацій.

Коли отрута ідейно-світоглядної байдужості проникає в організм суціуму, тоді народ зазнає хворобливих мутацій і вироджується в натовп. Якщо бракує наочних українських прикладів, то можна звернутися до ілюстрації цієї тези у творах Гюстава Лебона, Вільфредо Парето, Зігмунда Фрейда, Сержа Московічі та інших дослідників, які виразно змалювали таку похмуру трансформацію.

Духовно-ідеологічна криза, що охопила широкі верстви української масової свідомості, виявляється в двох основних формах: по-перше, в кризі національної ідентичності, втраті почуття історичної перспективи і пониженні рівня самооцінки нації; по-друге, в розірваності єдиного духовного простору та ерозії національного консенсусу з приводу базових цінностей, які за відсутності «ідеологічного магніту» втратили статус абсолютних орієнтирів, стали предметом низькопробних полемічних перепалок.

Власне, сам по собі інструмент полеміки не викликає заперечень; просто полеміку не слід перетворювати на мету ідеологічного дискурсу, адже вона лише засіб досягнення мети суспільної консолідації з нагоди консенсусних параметрів суспільно бажаного, належного, оптимального.

За всіма канонами демократичного суспільства глибинні проблеми сучасного українського соціуму віддзеркалює не ідеологічний монолог, а саме ідеологічний діалог, обмін думками, аргументами, порівняння доказових баз тощо. Однак ідеологічний діалог – аж ніяк не самоціль, не кінцева мета і не над завдання українського соціуму, а лише механізм досягнення суспільної мати – ідейно-теоретичного (ідеологічного) консенсусу щодо уявлень про сутнісні аспекти минулого, сучасного і майбутнього України, який є необхідним і достатнім для оптимального розвитку держави. Тож нам належить нарешті подолати полемічне перехрестя і вийти на формування Національної Ідеї.

Впевнений, що війна прискорить розуміння цього важливого для державотворення питання.

Сучасній Україні, висловлюючись метафорою першохритиян, бракує «вина і хліба» – тобто як уявлень про реальний стан у суспільстві, так і перспективізму, мотиваційної спонуки зробити зусилля над собою, щоб подолати недосконалість.

Саме в умовах перехідного суспільства нам може зарадити національно-державницька ідея, ідеологія державництва, функція якої полягає в осягненні й послідовному втіленні в життя державницького інтересу в його конкретно-історичному вимірі, в забезпеченні інтеграції розколотого суспільства. Така ідеологія має запропонувати переконливу інтерпретацію здатності суспільства о подолання невідповідності між традиційними цінностями масової свідомості та реальними суспільними відносинами.

За умови подальшої самоідентифікації українського суспільства Національна Ідея сприятиме збігові інтересів, традицій і світоглядних орієнтацій населення різних регіонів України, допомагатиме владним структурам долати кризові явища, відстань між ідеалами незалежності та труднощами трансформаційного періоду.

Гіпноз заколисуючої демагогії і популізму попереднього тридцятиріччя поволі розвіявся: зневажливе ставлення до ідеології виявився вочевидь неконструктивним, що стало однією із причин фор-

мування в Україні опозиції до держави, яка сприяла просуванню «руського мира» задля наступної окупації України російською імперією. З'ясувалося, що нігілістичне відношення до формування Національної ідеї на практиці найчастіше призводить до підміни загальнонаціональних інтересів інтересами груповими, клановими або до зведення цих інтересів до голого політичного розрахунку, тобто до політиканства.

Деідеологізовані суспільства історії невідомі. Скоріше за все, в оглядовому майбутньому таких суспільств також не з'явиться, оскільки людина не може жити без ідей, намірів, планів. Це – її родова особливість, і вона може зникнути лише із загибеллю самої людини, людства. А що стосується розвитку економіки, культури і політики, то без відповідного ідеологічного забезпечення він також виявляється неможливим.

Відсутність Національної Ідеї – це очевидна ознака кризи національної ідентичності і навіть нестачі національної гідності. Якщо державницький світогляд не сформований (не сформульований і не інкорпорований у масову свідомість), то суспільство виявляється неспроможним само організовуватися належним чином, тобто зробити це настільки переконливо, щоб виявитися здатним гідно відповісти на виклики сьогодення і майбуття.

Заперечення суспільної функції ідеології на тій підставі, що за певних умов вона може набути ознак негуманних і тоталітарних, методологічно є рівнозначним спробам ввести заборону на фундаментальні наукові дослідження, мотивуючи таке рішення історичними ілюстраціями жахів атомних бомбардувань, глобальною шкодою природному довкіллю, небезпекою фатальних кліматичних змін на планеті тощо. З цього приводу Альберт Ейнштейн слушно зауважив: людину вбиває не зброя – людину вбиває людина.

Насправді ідеологія є дієвим і гнучким інструментом управління, який забезпечує державі притік соціальної енергії, схиляє до необхідності підтримки спільного блага відтворюючою діяльністю. Ідеологія вберігає розколоту державність від краху, забезпечує основу для ідейно-світоглядної орієнтації. Настільки така орієнтацій на база адекватна – це вже інша справа: тут все залежить від того, чи стане ідеологія предметом науки і чи виявиться наука елементом ідеології. Ці обидва елементи мають слугувати розв'язанню завдань державного управління.

Порушення ідеалів і системи цінностей радянського періоду, вакуум конструктивної державницької ідеології за відсутності соціальних передумов розвитку демократичної особистості (яка мала б внутрішні потреби в державності і переймалася б певним ступенем відповідальності за неї) – все це, безумовно, свідчить про нагальну потребу суспільства в новій ідеології як дієвому, століттями перевіреному засобі уникнення суспільної дезінтеграції.

Звертання в кризові періоди історії саме до Національної Ідеї (часто навіть всупереч універсальним гуманістичним цінностям) пояснюється тією обставиною, що Національна Ідея є найпростішою, найдоступнішою і найефективнішою формою суспільної ідентичності. Саме Національна Ідея створює сприятливі умови для національної ідентичності як почуття спільного минулого то сучасного, як формування в масовій свідомості феномену «ми».

З огляду на викладене необхідно сконцентрувати зусилля в напрямку вироблення консенсусу щодо фундаментальних питань розвитку країни на новій моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія». Як зазначав Хосе Ортега-і-Гассет, нація, яка не об'єднана спільним проектом майбутнього, втрачає життєздатність, і навпаки – запліднення Національною Ідеєю надає національному життю перспективу, актуалізує потенціал національних цінностей. Як зазначив Еміль Дюркгейм, вагомість Національної Ідеї полягає в тому, що вона творить деяке стійке колективне уявлення про визначальні фактори життєдіяльності суспільства; одного разу народившись, вона має велетенську силу історичної зарядженості і спадкоємності, відтворюючись згідно із законом соціалізації наступними поколіннями соціуму.

Основні принципи ідеологічного позиціювання політичної влади України пропонується викласти засобом такого кредо:

по-перше, мислити в категоріях Українських національних інтересів,

по-друге, мислити і діяти стратегічно, глобально і перспективно.

Акцентований подібним чином концептуалізм в ідеологічній сфері вигідно відрізнятиме президента-державника як від дотепершніх «сліпих поводирів» від влади, так і від популістичної демагогії опозиції до держави.

Хоча Україна впродовж попередніх років і досягала господар-

чо-економічних успіхів, проте ці досягнення є результатом значною мірою кон'юктурних і тактичних кроків; про стратегічне ж забезпечення майбутнього України ніхто з українського політикуму ще не вів мову в аргументованих і прикладних термінах. Тут варто навести повчальний вислів Ніколо Макіавеллі: «Всім мудрим князям слід мати на увазі не лише теперішні труднощі, а й труднощі майбутні, енергійно вживаючи ефективні заходи проти останніх. Адже якщо передбачити їх, то неважко буде з ними боротися; якщо ж пасивно дочекатися їхнього наближення, то лікування виявиться невдалим з огляду на несвоєчасність і невиліковність хвороби». [3] Яскравим і трагічним підтвердженням цих слів є «неочікуване» повномасштабне вторгнення російського народонаселення в Україну 24 лютого 2022 року. Як додавав з цього приводу Фрідріх Ніцше, той, хто довго вагається з прийняттям важливого рішення обирає рішення найгірше з можливих.

Кожен принцип і концепт, завдяки яким здійснюватиметься структуризація ідеологічної сфери України, доцільно подавати крізь призму: а) мети, б) факторів (чинників) її як потенціювання (посилення), так і обмеження. Чіткий, прозорий та аргументаційно переконливий аналіз наявних альтернатив (факторів «за» та «проти») дозволить запропонованій політичній владі (президентові-державнику) ідеологічній концептуалісти ці за короткий час заручитися підтримкою левової частки масової свідомості України – незалежно від політичних, національних, регіональних, конфесійних та інших відмінностей, притаманних структурі суспільної думки сучасної України.

Загальні положення, які доцільно враховувати під час формулювання конкретно-пропозиційної частини позиції першої особи держави в ідеологічній сфері.

Як зауважив Енріко Феррі, «в результаті поєднання справжніх особистостей ніколи не буває суми, рівної числу її одиниць.» [4] З аналогічним принципом функціонування ми маємо справу і у випадку з ідеями: ефект їхньої взаємодії завжди виявляється істотно відмінним від арифметичної суми потенціалів окремих ідей. З огляду на цю обставину поєднання ідей перетворюється на мистецтво творчого взаємопотенціювання та взаємо обмеження різних ідейних факторів, аспектів і пріоритетів.

Багато ідей, які поодинці є соціально ефективними, поєднуючись у ту чи іншу ієрархічну систему або послідовність, втрачають свою ефективність, виявляються недієздатними. І навпаки – креативно незначним, проте вміло поєднаним і вмонтованим в соціальну сферу ідеям, цілком під силу істотно підвищити загальносуспільну мотивацію і вольову енергетику, забезпечити стійкий приріст у всіх сегментах суспільного життя. Таким чином, методи і принципи синтезування, систематизування ідейно-теоретичних пріоритетів набувають у сучасному суспільстві ознак чи не вирішального фактору розвитку.

Як зауважував Джузеппе Мадзіні, держава – це не просто певна територія; держава в субстаційному сенсі – це певна Ідея. Зрештою, яке б визначення держави не взяти – Аристотеля чи Руссо, Макіавеллі чи Гббса, Спінози чи Гегеля, Маркса чи Вебера – скрізь ми наштовхуємося на по постулат, згідно з яким держава – ***це першочергово втілення певної ідеї.***

Якщо держава – це розум народу, а культура – його рух, то ідеологія – своєрідний місток, спроба поєднання і синхронізації зусиль духу і розуму.

Ідеологія – це завжди експлуатація певної ідеї. Питання полягає лише в тому, яка саме ідея піддається експлуатації.

Кожне соціальне явище – це також результат здійснення певних ідей, адже спочатку будь-яке соціальне явище існує на рівні ідеї. Лише реалізація їх на практиці надає явищу ознак соціального факту. Таким чином, будь-який недосконалий соціальний феномен – це наслідок або недосконалих ідей, або недосконалого утілення їх на практиці. Якщо ми намагаємося досягти суспільної досконалості, то маємо потурбуватися про досконалий ідейний (ідеологічний) супровід цієї мети.

Будь-яка ідеологія базується на уявленні про досконале (досконаліше) суспільство. Потреба в ідеологічному супроводі суспільної практики актуалізує аспект високих суспільних цінностей, необхідних людині так само, як вітаміни і любов: у результаті їхньої відсутності люди хоч і не вмирають, проте з усією очевидністю стають пригніченими. І в цілому функціонально неповноцінними.

Величні, переконливі ідеї мають надзвичайну суспільну силу, вплив і значення, сумірне найвизначнішим зразкам матеріальної культури. В ідеалі ідеологія, за влучним висловом Джона Гелбрейта,

має бути гармонійним поєднанням святого, судді і вченого. Вміле і гармонійне застосування саме цих функціональних особливостей максимально підвищує ставки ідеології на рівні масової свідомості.

Ідеологія (ідеологічне забезпечення, ідеологічна складова функціонування суспільства) є необхідною умовою і невід'ємним атрибутом кожного процесу державотворення. Відмовитися від ідеологічного чинника, знехтувати ним означає не просто поставити під сумнів успішність державотворення, а й фактично перекреслити перспективи державного будівництва.

Напрошується висновок: якщо чогось неможливо уникнути, то чому б не надати цьому належного значення, чому б не заплатити такому фактору суспільного життя необхідну і достатню данину? Історичний досвід застерігає: спроба економити на десятині зазвичай призводить до втрати всього. Принагідно зауважимо, що ідеологічної сфери така історична й соціальна аналогія стосується в повній мірі.

Ефективна ідеологія – найбільш прийнятна ціна за успіх державотворення, яка відома світовій історії. Зрештою, і без допомоги всесвітньої історії очевидно: вигідніше й доцільніше заплатити саме цю ціну, щоб перебіг суспільної еволюції не поставив перед необхідністю платити іншу – істотно вищу – ціну.

Німецька мудрість твердить: найбільшу рибу розпізнати легко – вона завжди зривається з гачка. Ідеологічна проблематика в Україні схожа на оту велику рибу – схожа вже тим, що постійно зривається з гачка суспільного аналізу, вислизає із розставлених демагогією і формальною логікою пасток. Ідеологія в Україні – як посмішка чеширського кота: така ж невловима й непідвладна бажанню заземлити, формалізувати її понятійно-аргументаційними засобами. Відтак, важливим суспільним завданням в оглядовому майбутньому буде втримання на надійному суспільному гачку найбільшої ідеологічної риби – тих факторів і аспектів, що визначають становлення української державності за всіма азимутами.

Поняття Національної Ідеї стало своєрідним каменем спотикання світоглядних, ідеологічних, соціальних, політологічних засад молодої державності України. Незважаючи на велику кількість публікацій, її зміст досі залишається нез'ясованим. Національна Ідея – це, по-перше, своєрідний національний ідеал, по-друге, ставлення людини до такого ідеалу, по-третє, орієнтація на досягнення певної ін-

тегрованості, солідаризму соціуму (власне цим і виправдовується сенс суспільної форми буття).

Ідеологічна стратегія державної політики неможлива за відсутності політичного аналізу ідеалу – ціннісного й світоглядного відображення, впорядкування соціально-політичних реалій у вигляді мети, образів, уявлень про майбутнє, взірця досконалості, який виступає для суб'єктів політики і широких верств населення моделлю бажаного, критерієм оцінки діяльності з позицій стратегічної мети.

Що ж стосується Національної Ідеї, то в ідеалі вона містить в узагальненому вигляді відповіді на такі запитання: заради чого живе нація, яким ціннісним орієнтирам віддає перевагу, яким чином реалізує свій творчий потенціал серед інших спільнот? Національна Ідея спроможна виконувати найрізноманітніші функції: мобілізаційно-спонукальну, ферментативно-вольову, етнотворчу, інтегруючу, ідентифікуючу, аксіологічну, державотворчу, футурологічну тощо.

Спроби знайти універсальну формулу української Національної Ідеї розбилася відтоді, як українська еліта усвідомила свій суспільно консолідуючий і виховний потенціал. Проте вироблення власної моделі національної самоорганізації виявилося надто складним завданням для нації, яка впродовж століть була бездержавною і розчленованою сусідами. Остаточно не розв'язана ця проблема й сьогодні з огляду на дію нових ускладнюючих чинників – високого рівня поляризації українського суспільства, суперечності цінностей і різноспрямованості зовнішньополітичних орієнтацій. Саме через це ми виявились слабкими перед агресією росії з 2014 року.

Втім, на буденному й побутовому рівні Українська Ідея віддавна існувала як уособлення національного духу, як виразне прагнення до свободи самовиявлення, як етнокультурний міф. Значно чіткіших обрисів вона набула в політичній думці – як ідея самобутності українства, як віддзеркалення прагнення до самовизначення і самоствердження. Про оформлення української Національної Ідеї можна говорити з кінця XI століття, коли суспільна еліта виробила стереотип спадкоємності княжої Русі і усвідомила наявність «народу політичного», готового боронити свої права й привілеї.

З'ясуванню функціонально-інструментальних можливостей ідеології, виявленню справжнього потенціалу ідеологічної буттєвості істотно допорає приклад порівняння Гераклітом лука та ліри. Ці

обидва знаряддя хоча й функціонують за тотожним принципом дії, проте їхні функції діаметрально протилежні або, принаймні, доволі відрізняються одна від одної. Ідеологія є саме таким діалектичним поєднанням в одному феномені протилежних або істотно різних функціональних потенціалів (на кшталт ліри та лука). Пріоритетний розвиток того чи іншого потенціалу мотивується самим соціумом, тому нарікання на ідеологічний негатив, за великим рахунком, безпідставні: вони нагадують нарікання на дзеркало, в якому індивідові не сподобалося те, що він побачив. Насправді ж дзеркало не винне – і щоб довести це, зовсім не обов'язково вдаватися до глибокоешелонованої аргументації.

Сутнісні ознаки ідеології полягають у таких функціонально-інструментальних аспектах: об'єднання (солідаризація), уніфікація, орієнтація на спільні дії, акціонізм, раціоналізація способу життя і мети, легітимація, універсалізація.

У функціонально-інструментальному розумінні ідеологія – це першочергове:

а) процес вироблення ідей, переконань і цінностей соціального життя;

б) ідеї та переконання, які символізують умови існування та життєвий досвід соціальних груп, класів і прошарків;

в) різновид колективного символічного самовираження;

г) легітимація на концептуально-цілепокладаючому рівні соціальних інтересів того чи іншого сегмента соціальної сфери.

Національна Ідея – це:

- утвердження політичної нації в духовній єдності та моральній відповідальності за будівництво ефективної держави і демократичного суспільства;
- вироблення обґрунтованих орієнтирів цивілізаційного розвитку, креативних ідейно-методологічних засад культурної і освітянської діяльності, дійових принципів формування громадсько-політичних структур і стосунків;
- структуризація засадничих форм і принципів консолідації українського суспільства;
- форма самоусвідомлення народу за принципом: спільна історія у минулому і спільний ідеал у майбутньому;
- не боротьба всіх проти всіх, не джерело конфліктів та протистоянь, не конфронтація і не руйнація, а конструктивне творення з

метою забезпечення міжнаціональної злагоди, громадського єднання, політичної стабільності;

- національний ідеал, сенс економічного, політичного та духовного життя нації;
- ідейно цементуюча основа суспільства;
- ідейний засіб, спосіб, форма реалізації національної (загальнодержавної) мети;
- відповідь на нагальні й суспільно значущі запитання;
- задоволення деякої істотної суспільної потреби;
- приборкувач суспільного хаотизму й непередбачуваності;
- механізм цілепокладаючої структуризації духовного життя суспільства;
- еквівалент політичної зрілості нації.

Головне в Національній Ідеї – чітке розуміння реалій і формування адекватних завдань, спроможних інтегрувати суспільство на шляху до спільної мети.

Функціонально Національна Ідея – це перш за все формулювання соціально прийнятної мети. В цілому ж Національна Ідея є фундаментальним чинником державотворення, яка покликана творити і відтворювати (регенерувати) визначальні для життя суспільства ідейні пріоритети. Головна функція ідеології державотворення – досягнення максимуму загальнодержавного блага.

Національна Ідея – це завжди засіб, паливо двигуна трансформації намірів державотворення у практичні дії по втіленню їх у життя; це спільність історичної долі і мети. Отже, питання формулюється у такий спосіб: чи усвідомлюємо ми спільність історичної долі і мети? І якщо усвідомлюємо, то якої модифікації (конкретно-історичного формату Національної Ідеї) такої спільної історичної долі і мети дотримуємося?

Ідеологія оволодіває суспільною свідомістю засобом поширення й домінування власних критеріїв оцінки минулого, сучасного й майбутнього, методом створення позитивного образу запропонованих нею завдань і мети розвитку суспільства.

Міра ефективності ідеології зумовлює міру ефективності державотворення. Саме ідеологічний формат, ефективність сформульованої і впровадженої Національної Ідеї визначає міру розквіту або занепаду держави.

Національна Ідея – це філософія цілепокладання нації в її ос-

новних, визначальних аспектах. Такі аспекти стосуються життя у найрізноманітніших площинах. Одне залишається незмінним: з точки зору аргументації вони мають формулювати переконливий стрижень національного само здійснення.

Національна Ідея повинна враховувати всесвітні, глобальні тенденції і уявлення щодо ідеологічної сфери. Проте запозичення чужого досвіду ніколи не робило Національну Ідею досконалою і оригінальною: таке завдання досягалося засобом, який у категоричній формі виклав Тарас Шевченко: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля!»

Інкубаційний період державотворення не може тривати століттями – це було б навіть не трагікомічне, а неприродно, неможливо. Зазначена обставина загострює потребу звільнення ідеологічного супроводу державотворення від намулу евфемізмів і політичних спекуляцій з метою формулювання чіткої ієрархії ідейно-світоглядних, ціннісних і загалом сенсожиттєвих пріоритетів загальнонаціонального значення.

Український народ спроможний витворити величну Національну Ідею, яка виявиться переконливою відповіддю на виклики сучасності й майбуття. Це – питання не амбіцій чи політичного честолюбства лідера держави, а нагальної життєвої потреби великої європейської держави, яка намагається вибороти собі гідне місце в сучасному і майбутньому світі. Історія ж бо невблаганна: лише ті народи, які мали величну Національну Ідею, виявилися здатними не лише поставити перед собою великі цілі, а й переконливо досягти їх.

В цілому ж значущість ідеологічно-інтегристських чинників для функціонування держави і суспільства можна переконливо проілюструвати висловом президента Фінляндської Республіки Маннергейма: «Я хочу, щоб у свідомості майбутніх поколінь закарбувалося лише одне повчання: розбрат у власних шеренгах смертоносніший, аніж ворожі мечі, а внутрішні розбіжності завжди відкривають двері іноземним загарбникам».

Світова війна, яку розв'язало російське збочене народонаселення на чолі з воєнним злочинцем путіним проти цивілізованого світу на території України, де вчиняє геноцид Українського Героїчного Народу лише за те, що ми вільні, дійшла останньої фази і має завершитись перемогою України з підтримки США і союзників.

Війна висвітила всі недоліки державотворення і партійного будівництва, де сформована опозиція до держави, що має бути ліквідована у політико-правовий спосіб негайно, бо подальше її існування нанесе шкоду поступу України до ЄС і НАТО.

Пропоную приступити до будівництва в Україні моделі державно-суспільного устрою «Правова демократія», за якою верховенство права і природні права людини мають стати головними за Конституцією – Основним Законом України. Це і може стати Національної ідеєю.

З політичною доцільністю, що фактично замінила Конституцію, час попрощатися і назавжди.

Будуймо Україну в собі і навколо себе!

Література:

1. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. Філадельфія. 1925. С.54
2. Мірчук І. Месіанізм Липинського. Ужгород. 1931. С.43.
3. Макиавелли Н. Государ. М., 1990. С.74.
4. Сигеяе Сципион. Преступная толпа. Опыт коллективной психологии. М., 1998. С.14.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ РОЗВІДКИ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

«Розвідки моделюють
майбутнє людства», –

так пишуть класики.

ФАКТИ:

1. Розвідки провідних держав світу проспали агресивне лобіювання своїх інтересів нафтогазовими монстрами та фактично сприяли гальмуванню розвитку альтернативних видів енергетики.

2. Розвідки провідних держав світу є співучасниками злочинної політики нафтогазових монстрів проти людства, яке сьогодні потерпає від енергетичного тероризму росії.

3. Розвідки моделюють майбутнє людства, але на замовлення сильних світу цього.

4. Лідерам демократичних держав світу вже час зняти рожеві окуляри з очей та поглянути на світ, який створений за їхньої безвідповідальної участі перед людством.

5. Земля у людства одна, яка стала сьогодні спільним підводним човном, що чекає на детонацію ядерної зброї.

Тож РОЗВІДКАМ треба зайнятись, нарешті, своїми прямими обов'язками і знешкодити тих, хто працює в інтересах терористичних держав та їхніх лідерів – воєнних злочинців.

Мироненко П.В.,
керівник інформаційно-аналітичної
групи НДЦ ГУР МО України

1995 рік.
АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА
«Прогнозування розвитку воєнно-політичної ситуації навколо України»

Розвиток воєнно-політичної ситуації на близьку та середньотермінову перспективу будуть визначати такі основні тенденції:

1. Збереження до 2000-2005 р. в Центральній та Східній Європі «вакууму» безпеки. Цей «вакуум» обумовлений зникненням біполярної системи безпеки, побудованої на воєнно-ідеологічній моделі протистояння, з одного боку, і відсутністю нової системи безпеки – з іншого. Така тенденція, у свою чергу, створює сприятливі умови для подальшого існування зон напруженості, зон потенційних та існуючих збройних регіональних і локальних конфліктів поблизу кордонів України.

2. Намагання країн НАТО заповнити цей «вакуум» безпеки, що обумовлює процес поширення Північноатлантичного альянсу на Схід протягом найближчих 5-10 років.

3. Протистояння процесу розширення НАТО з боку Росії, яка прагне встановити своє панування над європейськими країнами колишнього СРСР та відновити свій воєнно-політичний вплив на Центральну Європу. Така тенденція призводить до відродження біполярної воєнно-політичної конфронтації між Росією і Заходом на регіональному рівні.

4. Зародження (після розпаду біполярної системи протистояння) нових регіональних центрів сили в Європі, насамперед Німеччини і Туреччини.

Зазначені тенденції створюють можливість виникнення воєнно-політичних конфліктів на геополітичному просторі, в якому знаходиться Україна. Але при всіх варіантах збігу цих тенденцій воєнно-політичні конфлікти можуть мати лише локальний та регіональний характер.

Спрямованість розвитку воєнно-політичної ситуації навколо України поряд з загальними тенденціями будуть визначати конфліктоутворюючі фактори, що існують на її західному, південному та східному стратегічних напрямках.

Західний стратегічний напрямок при біполярній системі протистояння між Заходом і Сходом (СРСР та Варшавським Договором) являв собою найбільшу загрозу для України. З розпадом цієї системи протистояння ситуація докорінно змінилась. Аналіз конфліктоутворюючих чинників та умов дозволяє стверджувати, що на сьогодні цей напрямок є найменш загрозливим.

Серед основних конфліктоутворюючих факторів на цьому напрямку найбільш значними є історичний та територіальний чинники.

Історичний чинник притаманний українсько-польським зовнішньополітичним стосункам. Його утворює давнє військове минуле, що існувало між українським та польським народами. Війни, навала, військове поневолення та пригноблення українського народу з боку Польщі створило в історичній свідомості українців та поляків неприйнятне відношення один до одного, ментальні і історичні стереотипи, які можливо усунути лише за наявності спільного ворога.

Територіальні чинники виникнення воєнно-політичного конфлікту характерні для польсько-українських і словацько-українських зовнішньополітичних стосунків.

В уявленні поляків західноукраїнські землі (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Рівенська та Волинська області) є східними провінціями Польщі, бо «польська держава існувала на цих землях протягом 500 років».

З боку Словаччини деякі її політичні партії ставлять собі за програмну мету «повернення» радянського Закарпаття. Спілка русинів-українців в Словаччині також наполягає на незаконності возз'єднання Закарпаття з Україною і повернення його до складу Словацької Республіки. Між тим самі по собі конфліктоутворюючі фактори не можуть породити воєнно-політичний конфлікт, а визначають тільки загальні тенденції його розвитку. Виникнення воєнно-політичного конфлікту залежить від співвідношення відповідних сприятливих та несприятливих умов.

Сприятливі умови для виникнення воєнно-політичного конфлікту на західному напрямку:

– розпад України як єдиної і суверенної держави;

– агресія з боку Росії та захоплення нею східної частини України;

– знаходження при владі в Польщі чи Словаччині амбіційних політичних лідерів, що спираються на підтримку радикально налаштованих політичних сил, які ставлять собі за програмну мету реалізацію територіальних претензій відносно України.

– значна перевага Польщі та Словаччини у військовому потенціалі над Україною.

Несприятливі умови для виникнення воєнно-політичного конфлікту на західному напрямку:

– інтегрування Польщі та Словаччини у західноєвропейську систему колективної безпеки (НАТО, ЗЄС), яка буде стримувати їх геополітичні амбіції;

– протягом найближчих 5 років співвідношення військових потенціалів між Україною та Польщею і Словаччиною буде не на користь останніх;

– реваншистський курс російської зовнішньої політики об'єктивно буде підштовхувати Польщу до співпраці з Україною в галузі безпеки.

Аналіз зазначених умов дозволяє стверджувати, що в ближчі 10 років на західному напрямку будуть переважати несприятливі умови для виникнення конфлікту.

Південний стратегічний напрямок. На цьому напрямку конфліктуючі чинники існують в стосунках України з Румунією та Туреччиною.

Для стосунків з Румунією характерними є територіальний та економічний чинники. Територіальний чинник полягає в зазіханні Румунії на острів Зміїний та частину території Одеської і Чернівецької областей (Південної Буковини та Південної Бессарабії), котрі приєднані до України у 1940 році. Економічний чинник викликаний відкриттям нафтових та газових родовищ навколо острова Зміїний та на континентальному шельфі Чорного моря.

Сприятливі умови для виникнення воєнно-політичного конфлікту з Румунією:

– розпад України як єдиної суверенної держави;

– агресія з боку Росії та захоплення нею східної частини України;

– знаходження при владі амбіційних політичних лідерів, які прагнуть відродження «Великої Румунії» та спираються на підтримку ра-

дикально налаштованих політичних сил, що ставлять за мету реалізацію територіальних претензій відносно України.

– зміцнення військової могутності Румунії та досягнення нею переваги над Україною;

– приєднання Молдови до Румунії, що неминуче призведе до відновлення конфлікту у Придністров'ї та радикалізації румунської зовнішньої політики стосовно України.

Несприятливі умови:

– орієнтація на європейську інтеграцію, НАТО та інші структури системи загальноєвропейської безпеки;

– перевага України в військовому потенціалі над Румунією;

– існування незалежної Молдови та врегулювання конфлікту в Придністров'ї.

Для стосунків з Туреччиною характерне існування історичного та зародження етнополітичного чинників виникнення конфлікту.

Історичний чинник полягає в існуванні в минулому протягом століть військових сутичок України з Кримським Ханством, яке знаходилось під протекторатом Османської імперії, що до цього часу і в майбутньому буде викликати підозру відносно політики Туреччини в Чорноморському регіоні.

Етнополітичний чинник починає зароджуватись у зв'язку з поверненням в Крим кримських татар, перетворення їх в самостійну і впливову силу на півострові та радикалізацією кримсько-татарського руху. Дія цього чинника може бути відчутною не менш, ніж через 5-7 років при умові різкого загострення міжетнічних стосунків на півострові, що у свою чергу може спровокувати втручання Туреччини.

Сприятливі умови виникнення воєнно-політичного конфлікту з Туреччиною:

– ісламізація внутрішньої та зовнішньої політики Туреччини та посилення впливу на неї фундаменталістських проісламських політичних сил.

– вихід Туреччини з під впливу політики НАТО та досягнення нею воєнно-політичного контролю над Чорноморським регіоном;

– домінування сепаратистських тенденцій в кримсько-татарському русі.

Несприятливі умови:

– відповідність внутрішньополітичного і зовнішньополітичного курсу Туреччини орієнтирам Північноатлантичного Альянсу;

– орієнтація на реалізацію спільних з Україною інтересів в галузі безпеки та економічних інтересів в Чорноморському регіоні;

– існування конфлікту з Грецією та напруженість ситуації в східних районах Туреччини, на кордонах з Іраком та Кавказським регіоном.

Незважаючи на те, що конфліктоутворюючі чинники на Півдні більш розвинуті, ніж на Заході, протягом наступних 5 років на цьому напрямку теж будуть переважати умови, несприятливі для виникнення воєнно-політичного конфлікту.

Східний напрямок виникнення воєнно-політичного конфлікту. Цей напрямок є найбільш конфліктогенним, оскільки в ньому сконцентрований найбільший спектр історичних, економічних, територіальних, етнополітичних, ідеологічних, релігійних, культурних чинників. Всі ці чинники стосуються відносин України з Російською Федерацією.

Можливі сценарії виникнення воєнно-політичного конфлікту.

Складання сценарію, згідно з метою даної роботи, повинно передбачати, перш за все, визначення ступеня інтенсивності воєнно-політичного конфлікту.

На підставі аналізу існуючих конфліктоутворюючих факторів та умов найбільш ймовірними доцільно вважати такі сценарії виникнення воєнно-політичного конфлікту.

На західному напрямку.

1-й сценарій. Воєнно-політичний конфлікт НАТО з Україною при умові, що остання дотримуватиметься позаблокового статусу та одночасно розвиватиме дружні, партнерські стосунки з Північноатлантичним Альянсом, є малоймовірним.

2-й сценарій. Виникнення воєнно-політичного конфлікту між Україною і Польщею.

В разі збігу сприятливих умов виникнення воєнно-політичного конфлікту з Україною Польща вірогідно буде переслідувати в ньому основну воєнно-політичну мету, яка полягає в захопленні західної частини території нашої країни, що належала їй до 1939 року. Для реа-

лізації цієї мети з урахуванням скорочення своїх збройних сил та існуючих мобілізаційних можливостей Польща може задіяти угрупування чисельністю до 140-150 тис. чол., 1200 танків, до 400 бойових літаків та 40-60 бойових вертольотів, що дозволяє класифікувати цей воєнно-політичний конфлікт як регіональний конфлікт середньої інтенсивності.

3-й сценарій. Воєнно-політичний конфлікт із Словаччиною. Одна мета, яку може переслідувати Словаччина у цьому конфлікті, пов'язана з військовою допомогою сепаратистським силам у Закарпатті та військовою анексією цієї області України. Така мета обумовлює локальний характер воєнно-політичного конфлікту низької інтенсивності. Але Словаччина не зможе самостійно, без військової допомоги інших держав вести бойові дії проти України.

На південному стратегічному напрямку.

1-й сценарій. Виникнення воєнно-політичного конфлікту з Румунією може бути спричинено територіальними претензіями останньої до України та економічними інтересами Румунії в Чорному морі.

В такому конфлікті Румунія може переслідувати цілий ряд воєнно-політичних цілей. Серед них:

– захоплення о.Зміїний, досягнення контролю над частиною шельфу Чорного моря та морськими і річковими комунікаціями;

– військова анексія від України територій колишньої Південної Буковини і Південної Бессарабії.

Очевидно, що Румунія у випадку виникнення воєнно-політичного конфлікту не зможе одночасно досягти зазначених цілей в силу обмеженості своїх військових ресурсів. Тому слід очікувати декілька основних варіантів його розвитку.

Перший варіант – воєнно-політичний конфлікт, пов'язаний з захватом о.Зміїний. Такий варіант надає конфлікту локального характеру, при якому бойові дії будуть вестись на тактичному рівні. Їх основна мета полягатиме в боротьбі за захват о.Зміїний та встановлення контролю в прилеглому районі Чорного моря. Ймовірно, що цей варіант перейде у другий варіант – встановлення морської блокади транспортних комунікацій України в прилеглих районах Чорного моря та на Дунаї.

Третій варіант – захоплення частини території Одеської та Черні-

вецької областей, для чого, імовірно, Румунія розгорне наступальні дії на Подільському та Дністровському оперативних напрямках. Зважаючи на обмеженість своїх військових ресурсів, на незначну оперативну місткість вірогідних районів бойових дій, Румунія на кожному з оперативних напрямків може сконцентрувати угрупування військ, яка за своєю чисельністю не перевищуватиме 30-60 тис. чол., 700 танків, 130 бойових літаків, 30-40 бойових вертольотів. Аналіз трьох основних варіантів виникнення воєнно-політичного конфлікту з Румунією дає підставу стверджувати, що такий конфлікт буде носити як локальний, так і регіональний характер і за своєю інтенсивністю не буде перевищувати низького рівня.

2-й сценарій. Виникнення воєнно-політичного конфлікту з Туреччиною. В такому конфлікті Туреччина буде переслідувати обмежені воєнно-політичні цілі, які пов'язані, насамперед, з досягненням повного контролю над морськими комунікаціями України в Чорному морі та здійсненням військового впливу на півострові Крим у випадку різкого загострення кримсько-татарської проблеми. Такі цілі теж будуть визначати низький рівень інтенсивності та локальний характер конфлікту, який не буде виходити за межі півострова Крим та західної і північно-західної частини Чорного моря.

На східному стратегічному напрямку.

В порівнянні з іншими стратегічними напрямками цей напрямок має найбільшу імовірність виникнення воєнно-політичного конфлікту, тому що він пов'язаний з багатьма конфліктоутворюючими чинниками, які існують в стосунках між Україною та Російською Федерацією.

Головна проблема українсько-російських зовнішньополітичних відносин полягає в тому, що Україна посідає.

Останні два сценарії здатні призвести до виникнення локальних воєнно-політичних конфліктів низької інтенсивності. Метою таких конфліктів з боку Російської Федерації можуть бути:

– повернення військової інфраструктури на півострові Крим та нарощування там російських військових угруповань;

– встановлення повного військового контролю над півостровом Крим та морськими комунікаціями України в Чорному морі;

– стимулювання та військова підтримка сепаратистських рухів в

Криму та в східних областях України як засобу підпорядкування її внутрішньої та зовнішньої політики зовнішньополітичним, економічним та воєнно-політичним інтересам Російської Федерації.

Реалізація першого сценарію, безумовно призведе до регіонального воєнно-політичного конфлікту середнього рівня інтенсивності.

Регіональний характер такого конфлікту буде визначатися тим, що економічні, зовнішньополітичні та воєнно-політичні інтереси Росії пов'язані, насамперед, із східними та південно-східними регіонами України. Саме в цих регіонах знаходиться найбільш розвинена частина економіки України, її транспортних комунікацій, військово-промислового комплексу, тісно пов'язаних з російською економікою. Саме в цих регіонах проживає переважна частина етнічних росіян та російськомовного населення, яка має чітко виражену проросійську геополітичну орієнтацію.

Безумовно, що анексія цих територій України буде органічно вписуватись в економічний, етнічний, культурний та правовий ландшафт території Російської Федерації. Тоді як захоплення центральних та західних регіонів України неминуче призведе до проблем, подібних тим, з якими стикається російська армія в Чечні, але більш масштабних за втратами і наслідками.

За інтенсивністю такий регіональний конфлікт не буде перевищувати середнього рівня. Підґрунттям для такого передбачення є три основні чинники:

– по-перше, населення східних та південно-східних регіонів України, маючи проросійську ментальність, не буде чинити значного опору російській агресії, внаслідок чого відпаде потреба в застосуванні багаточисельних військових угруповань;

– по-друге, в цих регіонах Збройні Сили України не мають і в близькій перспективі не матимуть військових угруповань, достатніх для організації ефективної оборони;

– по-третє, Росія сама не в змозі мобілізувати військові ресурси, необхідні для участі в воєнно-політичному конфлікті високої інтенсивності.

Найбільш вірогідними в такому конфлікті будуть бойові дії з боку Росії в формі наступальної операції на харківському та донецькому оперативному напрямках, для проведення якої Росія зможе залучити військові угруповання загальною чисельністю до 1 млн. чол., близько 2000 танків, 700 бойових літаків, 120-150 бойових вертольотів.

Узагальнений сценарій виникнення воєнно-політичних конфліктів навколо України в близькій, середній та далекотерміновій перспективі.

Основними критеріями короткотермінового, середньотермінового та далекотермінового прогнозу є тенденції та фактори довготривалої дії. Виходячи з обмежень, які задані в даній роботі, прогноз виникнення воєнно-політичного конфлікту може носити тільки узагальнений, наближений характер.

Короткотерміновий прогноз на період до 2000 року передбачає можливість виникнення локальних воєнно-політичних конфліктів, оскільки за цей період ті тенденції, які існують сьогодні, збережуться до кінця сторіччя. А відтак вірогідними можуть бути такі конфлікти:

1. На південному напрямку:

– локальний конфлікт низької інтенсивності з приводу о.Зміїний чи контролю над певними районами акваторії і шельфу Чорного моря.

2. На східному напрямку:

– локальний конфлікт низької інтенсивності з Румунією з приводу базування російських збройних сил в Криму;

– морська блокада та намагання встановити військовий контроль над Кримом та морськими комунікаціями України;

– стимуляція сепаратистських рухів в Криму та східних районах України з метою корекції її внутрішньої та зовнішньої політики у відповідності до інтересів Росії.

Середньотерміновий та далекотерміновий прогноз на період 2000-2005 року та до 2010 року.

На південному напрямку:

– за умови подальшого послаблення обороноздатності України, посиленні військової могутності Румунії та загостренні напруженості в Молдові можливе виникнення регіонального воєнно-політичного конфлікту між Україною та Румунією;

– військове втручання Туреччини у вирішення кримсько-татарської проблеми при умові її різкого загострення.

На східному напрямку:

– в цей період внаслідок розширення НАТО можливе зростання напруженості між Північноатлантичним Альянсом і Росією з приводу сфер впливу, що призведе до посилення тиску з боку останньої на Україну. З іншого боку, до зростання напруженості в російсько-українських зовнішньополітичних стосунках призведе реалізація стратегічного курсу Російської Федерації, основою якого є націоналізм і зовнішня експансія. До таких наслідків призведе спроба воєнно-силової реінтеграції України в лоно російської державності. Зазначені тенденції можуть призвести до формування умов виникнення регіонального воєнно-політичного конфлікту середньої інтенсивності між Росією і Україною або Росією і НАТО, у якому територія України може опинитись в якості театру бойових дій.

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА.

1996 рік.

«Вплив процесу скорочення Збройних Сил України на задачі воєнної розвідки»

Воєнно-політичні реалії сьогодення та тенденції розвитку світової воєнної думки змушують воєнно-політичне керівництво держави рішуче відмовитись від застарілих поглядів на застосування Збройних Сил України у війні. Назріла потреба проведення глибокого реформування усіх видів, родів військ та служб ЗС України. Треба чітко визначити їх місце, роль та задачі в сучасних операціях, раціональне співвідношення між ними за чисельністю.

Характерною особливістю сучасних умов є прагнення більшості держав до звуження можливостей використання військової сили як головного засобу досягнення цілей державної політики. Спостерігається намагання якомога ширше використовувати дипломатичні, економічні, та інші шляхи для захисту національних інтересів. Отже,

маємо світову тенденцію скорочення збройних сил за рахунок їх якісного покращення, а разом з тим посилення ролі воєнної розвідки.

В той же час аналіз практики міжнародних відносин переконує: воєнна сила у світі поки що має репутацію дозволеного інструменту як у зовнішній, так і внутрішній політиці.

Разом з тим, існує чимало політичних, економічних та інших міждержавних суперечностей. Зберігаються значні запаси зброї масового ураження. Багато держав ще утримують досить чисельні збройні сили (Китай, Індія, Російська Федерація та ін.). Деякі з них ще не визначились у питанні щодо нерозповсюдження ядерної зброї або продовження ядерних випробувань.

Склалися нові погляди на застосування збройних сил, коли пріоритет віддається їх участі у миротворчих операціях, а також вирішенню регіональних завдань у локальних конфліктах. Такі підходи активно пророблюються в рамках воєнно-політичних організацій. Як у національних, так і у об'єднаних збройних силах визначається компонент сил швидкого реагування та головні оборонні сили.

Центр стратегічних зусиль НАТО змістився на проблеми врегулювання кризових ситуацій, запобігання переростанню їх у збройні конфлікти, контролю за роззброєнням, застосування багатонаціональних сил. Концепція «передового базування» замінюється на концепцію «скорочення передової присутності», що передбачає розосередження розташування контингенту військ НАТО на територіях країн – учасниць альянсу із визначенням компоненту сил швидкого реагування для вирішення завдань, що раптово виникають на сучасному етапі. Перед НАТО стоять дві нові задачі: поширення миру та стабільності у світі і підтримка ООН з метою запобігання виникнення нових конфліктів та локалізації вже існуючих.

Аналіз стану розвитку ЗС України виходячи з воєнно-політичних обставин

Зазначене у Воєнній доктрині України коло воєнних загроз робить досить реальним участь її Збройних Сил у воєнних конфліктах і війнах. Виходячи з воєнно-політичних реалій, що мають місце та очікуються в майбутньому, найбільш ймовірна участь України у таких воєнних конфліктах або війнах, розв'язаних проти неї агресором:

– прикордонний конфлікт із сусідньою державою за участю в нью-

му Прикордонних військ, Національної гвардії України, до 1-2 з'єднань Сухопутних військ та залученням при необхідності військових частин інших родів військ;

– внутрішній збройний конфлікт, який повинні нейтралізувати війська Міністерства внутрішніх справ України і, як виняток, із залученням, згідно законодавству, Сухопутних військ (1-2 з'єднання);

– агресія проти України однієї з сусідніх держав, що неминуче призведе до локальної війни. Це зумовить необхідність приведення у повну бойову готовність Збройних Сил та здійснення операцій за участю у них 2-3 оперативно-тактичних об'єднань Сухопутних військ, з'єднань та військових частин інших видів ЗС;

– агресія проти України 2-3 сусідніх держав, що неминуче призведе до регіональної війни. У цьому випадку виникає необхідність повної мобілізації народного господарства, залучення Збройних Сил у повному складі для проведення оборонних операцій на 2-3 напрямках.

Виходячи з економічного стану Україна не в змозі утримувати чисельні Збройні Сили. Тому, сьогодні стратегічним напрямком розвитку й реформування ЗС має бути таке збалансування їх структури, чисельності, оснащення озброєнням та військовою технікою, яке б дозволило організувати планування та виконання завдань оборони держави на будь-якому напрямку за рахунок оперативного нарощування (за необхідністю) сил та засобів на напрямку загрози.

Україна може дозволити собі мати Збройні Сили, що призначені не стільки для безпосередньої протидії воєнній загрозі, скільки для того, щоб їх відсутність не стала причиною нестабільності в регіоні.

Враховуючи досвід минулих локальних і регіональних війн та сучасні тенденції розвитку воєнного мистец- тва, слід очікувати, що з самого початку такої війни агресор робитиме ставку на могутні ракетно-артилерійські та авіаційні удари з максимально можливим використанням високоточної зброї та зброї цілком новітньої (при наявності її у агресора), засобів радіоелектронної боротьби, сучасних засобів інформаційного забезпечення та бойового управління з наступним використанням угруповань сухопутних військ при підтримці штурмової авіації та ударних (бойових) гелікоптерів. Можна очікувати і широкого використання повітряних десантів (на приморському напрямку – морських) та диверсійно-розвідувальних груп з метою дезорганізації управління, деморалізації населення, руйнування сис-

тем забезпечення життєдіяльності народного господарства. Можливе використання агресором, як виняток, зброї масового ураження.

Реформування ЗС України та завдання системи воєнної розвідки

Зазначене потребує адекватної реакції в процесі реформування та підготовки Збройних Сил, бо з їх скороченням зростає обсяг задач воєнної розвідки, сили і засоби якої повинні перебувати у постійній бойовій готовності і бути націлені на згадані вище об'єкти ймовірного противника, з тим щоб не дозволити йому несподівано та безкарно розпочати агресію чи нанести перший удар.

Обсяг завдань, які вирішує розвідка, має стійку тенденцію до зростання. Здебільшого це викликано необхідністю добування, аналізу та всебічної оцінки зовнішньополітичних аспектів, стосовно міждержавних відносин в воєнно-політичній галузі та миротворчій діяльності, перспектив розвитку збройних сил суміжних держав.

Аналіз оперативно-стратегічної обстановки в зонах відповідальності свідчить про те, що в умовах нестабільної, важкопрогнозованої воєнно-політичної обстановки керівництво суміжних держав одним із головних напрямків своєї діяльності визначає цілеспрямовану роботу з приведення своїх національних ЗС у відповідність із сучасними вимогами. Особлива увага при цьому приділяється удосконаленню їхньої організаційно-штатної структури, переозброєнню та модернізації військової техніки, розвитку форм та способів бойового застосування військ в можливих операціях.

При організації розвідки необхідно враховувати особливості її ведення в оборонній операції. В основному вони визначаються тим, що ймовірний противник володіє ініціативою, планує варіанти переведення своїх збройних сил з мирного на воєнний стан, вибирає спосіб та час розгортання бойових дій. Це зобов'язує Україну вести активну розвідку для виявлення безпосередньої підготовки противника до розв'язування агресії за час, який забезпечує гарантоване стратегічне попередження та оперативне розгортання своїх військ. В цьому випадку ефективність організації та ведення розвідки буде залежати від:

– можливості створення у короткий строк угруповань сил та засобів розвідки в інтересах забезпечення оперативного розгортання, прикриття держкордону, організації територіальної оборони та вмі-

лого застосування своїх ударних засобів з початком бойових дій;

– спроможності, в умовах маскування противником заходів підготовки агресії та широкомасштабного використання дезінформації щодо приховування змісту напрацьованих планів, своєчасного збільшення своїх можливостей з добування необхідної інформації з відповідною вірогідністю;

– високої оперативності та безперервності ведення розвідки, узгодженого застосування всіх наявних сил та засобів, організації якісної взаємодії з усіх напрямків;

– того, наскільки виконання розвідувальних завдань буде здійснюватись одночасно із застосуванням практичних заходів щодо посилення усіх видів розвідки з урахуванням контролю за розвитком подій на інших напрямках державного кордону, а також від проведення своєчасного та якісного доукомплектування й відмобілізування з'єднань і частин розвідки до штатів воєнного часу згідно схеми їх мобілізаційного розгортання.

Основні вимоги, що стоять перед воєнною розвідкою України

Визначивши головні напрямки національного військового будівництва, необхідно коротко окреслити і його пріоритети. Як показали війни в Перській затоці, Югославії, в обороні (яка згідно з доктриною України є для української армії основним видом бойових дій) головна роль належить силам ППО.

На Україні під її повітряним захистом перебувають 12 адміністративно-політичних і промислових центрів першої і 8 – другої категорії, а також 120 окремих об'єктів особливої важливості (АЄС, ГРЄС, залізничні вузли), близько 1000 об'єктів I та II категорій, місця зосередження понад 200 тисяч тонн сильнодіючих отруйних речовин (хлор, аміак, азотна кислота), десятки тисяч кілометрів магістральних нафто-, газо– і аміакопроводів. Як свідчать розрахунки, у мирний час силами ППО України прикривається лише 60% об'єктів.

Причина такого становища полягає в тому, що протиповітряна оборона України створювалась на базі об'єднань, з'єднань і частин, які були складовою частиною системи ППО, протиракетної і протикосмічної оборони колишнього СРСР і країн Варшавського Договору. За цих причин система протиповітряної оборони, яка дісталася Укра-

їні, відповідаючи загалом завданням захисту держави від можливого повітряного нападу, є незавершеною і потребує подальшого розвитку і вдосконалення.

Одним з пріоритетних напрямків розбудови Збройних Сил повинно стати створення Мобільних сил, здатних до перекидання у найкоротші строки у визначені регіони. Це буде сприяти скороченню кількісного складу Збройних Сил і знизить необхідність утримання великих військових угруповань на усіх вірогідних напрямках дій потенційного агресора.

Отже, в процесі реформування Збройних Сил України, система розвідки повинна вирішувати такі основні завдання як:

1. Ведення розвідки в мирний час і в ході бойових дій, без про-ведення великої кількості мобілізаційних заходів, у визначених зонах відповідальності у будь-який час доби незалежно від погодних умов.

2. Надання розвідувальної інформації, яка дає можливість у будь-який момент відслідковувати та оцінювати стан і зміст існуючої воєнно-політичної обстановки, діяльності збройних сил противника для своєчасного реагування на зміни та прийняття відповідних рішень. Періодичність надання інформації у мирний час:

– поточна (у вигляді добових зведень) – в час близький до реального;

– тематична (у вигляді зведень, довідок) – згідно з планами роботи та табелем термінових донесень.

З виникненням загрози та початком бойових дій інформація про зміни обстановки повинна надходити за добу:

– Генеральному штабі – не менше 2-х разів;

– фронті – 3-4 рази;

– армії – армійському корпусі – 6-8 разів;

– дивізії-бригаді – кожну годину.

3. Здійснення повсякденного функціонування системи раннього попередження про виникнення воєнної загрози або тих чинників, що приводять до загострення воєнно-політичної обстановки, підвищення зусиль розвідки відповідно обстановці, що склалася в зонах відповідальності.

4. Встановлення характерних ознак важливих джерел та об'єктів розвідки в усіх фізичних полях у будь-який час доби незалежно від погодних умов, заходів протидії та маскування противником з вірогідністю, що забезпечує об'єктивність оцінки.

5. Визначення координат об'єктів (цілей) із заданою точністю:

а) в інтересах оцінки складу та характеру дій угруповань військ, одержання даних щодо місцезнаходження об'єктів помилка не повинна перевищувати в ланці:

– Генеральний штаб – фронт: 10-15 км;

– армія – армійський корпус: 5-10 км;

– дивізія – бригада: 2 км;

б) з метою застосування ударних засобів помилки у визначенні координат об'єктів не повинні перевищувати:

– для артилерійських систем: 10-15 м;

– ракетних систем залпового вогню (РСЗВ) та оперативно-тактич-них ракет (ОТР): 30-50 м;

– тактичної авіації: 100 м.

6. Удосконалення системи управління воєнною розвідкою згідно з Воєнною доктриною України та з урахуванням воєнно-політичної обстановки навколо України.

7. Забезпечення узгодженого застосування сил та засобів розвідки загальновійськових штабів, видів ЗС та родів військ по задачам, об'єктам, напрямкам, часу та способам дій у зонах відповідальності, включаючи зони оглядової та детальної розвідки.

8. Розробка та впровадження сучасних засобів розвідки, а також удосконалення вже існуючих, що забезпечують виконання задач розвідки.

9. Удосконалення системи підготовки високопрофесійних фахівців всіх рівнів розвідки.

Основними вимогами, що висуваються перед розвідкою є:

– безперервність; – активність; – цілеспрямованість; – своєчасність;

– вірогідність; – точність; – прихованість.

Безперервність розвідки полягає у тому, що вона повинна вестись в усіх видах бойової діяльності військ, за будь-яких умов обстановки, місцевості та погоди.

Безперервність розвідки досягається за рахунок:

– ретельного планування заходів розвідки;

– організації цілодобової роботи добуваючих підрозділів та опрацьовуючих органів;

– утримання у налагодженому стані технічних засобів розвідки та її правильної експлуатації;

– правильного розміщення добуваючих підрозділів, що забезпечують ведення розвідки у заданій смузі та на необхідну глибину;

– вмілого маневрування силами та засобами, правильної організації переміщення з'єднань, частин та підрозділів розвідки;

– проведення заходів, що забезпечують живучість частин та підрозділів;

– організації стійкого та безперервного зв'язку.

Активність розвідки полягає у наполегливому прагненні усіх командирів, штабів, розвідувальних частин та підрозділів усіма силами, засобами та способами добувати необхідні розвідувальні відомості.

Активність розвідки досягається за рахунок:

– вмілої організації бойового застосування сил та засобів розвідки;

– постійного пошуку нових джерел розвідувальних відомостей;

– наполегливого вишукування нових та покращення існуючих методів добування та обробки розвідувальних відомостей;

– постійного удосконалення розвідувальних засобів, активної раціоналізаторської роботи, яка спрямована на розширення можливостей розвідувальних засобів;

– широкого прояву особовим складом розумної ініціативи, що базується на правильному розумінні задач та реальних умов обстановки;

– безперервного керівництва добуваючими підрозділами, своєчасної постановки їм додаткових задач.

Цілеспрямованість розвідки полягає у суворому підпорядкуванні основних заходів з питань організації та ведення розвідки інтересам забезпечення виконання головних розвідувальних задач.

Цілеспрямованість розвідки досягається за рахунок:

– правильного визначення об'єктів та джерел розвідки на основі глибокого знання обстановки та передбачення її змін, виходячи із поставлених задач;

– зосередження основних зусиль на тих об'єктах та джерелах, розвідка яких забезпечить виконання головних задач;

– централізованого управління сил та засобів розвідки;

– ведення розвідки за єдиним планом, своєчасного внесення до нього змін та доповнень згідно з обстановкою, що склалась.

Своєчасність розвідки полягає у добуванні необхідних розвідувальних відомостей до визначеного строку.

Своєчасність розвідки досягається за рахунок:

– передбачення командирами та штабами розвитку бойових дій, характеру та об'єму потрібних розвідувальних відомостей, постійного та твердого управління силами та засобами розвідки і своєчасної постановки задач виконавцям із вказівкою конкретних строків;

– твердого знання особовим складом розвідувальних задач, методів їх виконання та змін в обстановці, що відбуваються;

– скорочення часу на організацію розвідки, добування, збір та обробку розвідувальних відомостей;

– правильного розподілу сил та засобів розвідки по задачам, об'єктам та джерелам;

– організації та підтримки стійкого та надійного зв'язку в усіх ланках управління.

Вірогідність даних розвідки полягає в об'єктивності висновків про склад, угруповання, дії та наміри військ противника зроблених на основі аналізу здобутих розвідувальних відомостей та оцінки обстановки.

Вірогідність досягається за рахунок:

– одержання розвідувальних даних по кожному об'єкту з різних джерел, ретельного вивчення, співставлення та перевірок здобутих відомостей;

– постійного знання обстановки, основ бойового застосування сил та засобів противника, розвідувальних ознак, що виявляються під час їх роботи;

– вмілого застосування способів об'єктивного розпізнавання, які дозволяють визначати об'єкти розвідки;

– детального обліку розвідувальних ознак спостерігаючих джерел та об'єктів розвідки;

– якісної реєстрації, точного вимірювання параметрів випромінювання РЕЗ, правильності переведення текстів радіограм, вмілого аналізу, узагальнення та використання усіх відомостей при їх обробці;

– застосування статистичних методів при обробці розвідувальних відомостей;

– безперервного накопичення та аналізу розвідувальних ознак стану та діяльності ЗС противника;

– своєчасного розкриття заходів по дезінформації та маскуванні, що проводяться противником.

Точність досягається за рахунок:

– використання найбільш удосконалених методів та засобів розвідки;

– високого виучки особового складу.

Прихованість розвідки полягає у суворому зберіганні в таємності всіх заходів з її організації та ведення. Важливо приховати не сам факт ведення розвідки, а її цілі, конкретні задачі, напрямки зусиль, об'єкти розвідки та райони розгортання підрозділів, частин та з'єднань розвідки.

ВИСНОВКИ

Події останніх років свідчать, що майже всі європейські держави концептуально перебудовують власні збройні сили, які стануть меншими за чисельністю, організаційно гнучкішими, маневреннішими, боєздатнішими та необтяжливими для суспільства.

У зв'язку з тим, що в сучасних умовах загроза розв'язання майбутніх війн все більше виходить з конфліктних ситуацій та зон нестабільності у світі, більш актуальним стає питання готовності держави та її збройних сил до ведення різноманітних бойових дій із застосуванням звичайних засобів ураження. В цих умовах значно зростає відповідальність воєнної розвідки за гарантоване й своєчасне виявлення ознак загострення воєнно-політичної обстановки та виникнення безпосередньої воєнної загрози для безпеки держави.

Явна диференціація у будівництві Збройних Сил України в бік вирішення завдань врегулювання вірогідних конфліктів, а по великому рахунку, тільки такі завдання зможуть вирішувати невеликі за чисельністю, добре оснащені і вивчені Збройні Сили, може відвести в бік від головного завдання – підготовки країни до великомасштабної війни і мобілізації населення та всього народногосподарчого комплексу до відбиття нападу агресора.

ДУМКА ВІЙСЬКОВОГО ЕКСПЕРТА.

Автор : **Павло Шувалов**
(псевдонім Петра Мироненка)

За даними «Дзеркала тижня», наступного тижня на колегії МО буде розглянуто питання про скорочення воєнної розвідки майже наполовину.

З цього приводу – думка військового експерта.

22–29 березня 1996 року.
Дзеркало тижня. № 12.

ТРИ СКЛАДОВІ ВОЄННОЇ РЕФОРМИ

Останнім часом у засобах масової інформації розгортається дискусія щодо перебудови Збройних Сил України.

Бажання висловити своє ставлення до того, що відбувається, виникло після низки публікацій.

Проголошуючи державний суверенітет, Україна взяла на себе обов'язки захисту територіальної цілісності держави та своїх громадян.

Ця обставина передбачає мати збройні сили, здатні виконувати завдання із захисту держави.

Чи маємо ми на п'ятому році незалежності Збройні Сили, про які йдеться у Воєнній доктрині та Концепції оборони та будівництва Збройних Сил України?

Не маємо. І не тому, що у держави погане воєнно-політичне керівництво. Все набагато складніше.

У спадок від колишнього Радянського Союзу Україна отримала частину Збройних Сил СРСР, призначених не для вирішення завдань із захисту держави, а лише частини СРСР. Тому слід говорити не про Збройні Сили України, а про угруповання військ, на базі яких вони

будуються. А це, запевняю, завдання складніше, ніж будувати збройні сили наново.

Саме це складне завдання на сьогодні не вирішене, і навколо нього розгоряються різноманітні суперечки, а часто й спекуляції.

Хто з вищого воєнно-політичного керівництва визначив роль армії у державі та які збройні сили нам необхідні? Судячи з того, що відбувається останнім часом навколо Міністерства оборони, цього не зроблено.

Воєнна доктрина України та Концепція оборони та будівництва Збройних Сил України фінансово не були забезпечені, а відтак і не доведені до стану чинних законодавчих актів. Держава не може утримувати нинішні збройні сили з економічних причин і зобов'язана вжити негайних заходів для їх реорганізації.

Що робити? Визначити – які війська необхідні для вирішення завдань захисту держави. Тобто слід мати підготовлений оборонний потенціал, здатний вжити необхідних заходів протидії можливої агресії, яка може проводитися із застосуванням різних типів звичайних озброєнь.

У нинішніх економічних умовах країна може дозволити собі мати збройні сили, призначені не стільки для безпосередньої протидії військовій загрозі, як для того, щоб їхня відсутність не стала джерелом нестабільності в регіоні.

Отже, ми можемо собі дозволити:

– прикордонні війська, включаючи військово-морські сили;

– війська повітряної оборони;

– наземні війська швидкого реагування.

Якими принципами при перебудові військ слід керуватися? Будь-якій освіченій людині, знайомій з воєнним мистецтвом, ясно, що війська мають бути боєздатними, мобільними, збалансованими загалом і підпорядкованими єдиному центру.

Що я розумію під цим?

Війська, які несуть безпосереднє навантаження захисту держави, повинні бути підпорядковані міністру оборони і перетворитися на наукоємку, техноємку організацію, здатну на належному рівні виконувати ці завдання.

Частини ж, які сьогодні є баластом, вивести за штат для подальшого розформування.

За рахунок чого в нинішній складній ситуації можна забезпечити захист держави мінімальною кількістю військ?

На мій погляд, слід зазначити три моменти:

1) Скорочення військ за допомогою впровадження сучасної техніки; підвищення ефективності оборонних сил за рахунок перенавчання.

2) Посилення ролі наукових та навчальних закладів у подальшому переході армії на професійну основу.

3) Зміцнення установ воєнної розвідки.

У розвинених країнах світу (США, Великобританії, Франції, Японії, Ізраїлі та ін.) після розпаду СРСР намітилася тенденція скорочення збройних сил за рахунок підвищення наукоємності та техноємності структур та посилення ролі воєнної розвідки.

Так, у США та Великобританії прийнято рішення парламентів про реорганізацію воєнно-розвідувальних установ, а в Японії створено з 1 січня 1996 року принципово нову структуру воєнної розвідки.

Цікаво підкреслити, що в США Конгресом прийнято постанову, яка не допускає скорочення установ воєнної розвідки при можливих реорганізаціях збройних сил, а з бюджету, призначеного для розвідувального співтовариства (1995 року – 28 млрд. дол.), на воєнну розвідку виділено 80%, тобто 23.7 млрд. дол.

Над цим фактом нашому воєнно-політичному керівництву слід серйозно поміркувати та проаналізувати свої дії стосовно органів воєнної розвідки.

Міністр оборони, який себе поважає, не може дозволити, щоб у нього під носом скорочували чисельність воєнної розвідки, яка ще не зміцніла. У країнах Заходу, на які ми нібито рівняємось, воєнна розвідка підпорядкована Верховному головнокомандувачу через міністра оборони. Хотілося б знати, чи наш Головнокомандувач знайомий зі станом справ у установах воєнної розвідки?

Сумно, що доки Президент України зайнятий внутрішньополітичною боротьбою, минає дорогоцінний час, звільняються зі Збройних Сил висококласні фахівці.

Чи не час міністру оборони натиснути кнопку «тривога»?

Аналітична довідка щодо діяльності проросійських неурядових організацій в Україні

(станом на 1 грудня 2015 року)

У березні 2014 року Російська Федерація окупувала та анексувала український Крим і фактично одразу ж вторглась в український Донбас, намагаючись реалізувати проект створення «Новоросії». Ці плани не виникли спонтанно, що навіть визнав президент Росії Володимир путін, їм передували довгі роки підготовчої роботи.

Одним із напрямів діяльності росії з підготовки агресії проти України стала робота з населенням України для створення підґрунтя і сприятливого для РФ середовища серед українських громадян. Ця діяльність реалізовувалася в рамках концепції «русский мир», яка серед іншого передбачала створення і розвиток широкої мережі проросійських неурядових та політичних організацій.

У 2008–2009 роках МГО «Міжнародний інститут гуманітарних технологій» провів дослідження таких організацій, яке вказало на загрозу для державної безпеки України, яка виходила від таких організацій. Результати дослідження були представлені в РНБОУ.

На території України діє широка мережа проросійських неурядових організацій, як зареєстрованих в Україні, так і українських представництв російських громадських організацій. Велика кількість цих організацій припинила або призупинила свою роботу за причин досягнення своєї мети або вжиття відповідних заходів протидії з боку державних органів України та української громадськості. Частина ж продовжують існувати й до сьогодні.

ОСНОВНІ ПРОРОСІЙСЬКІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ:

А) російські громадські організації:

Всеукраїнська громадська організація «Російський Рух України» (*голова – Свистунов Олександр Григорович)*;

Всеукраїнська громадська організація «Союз російського народу» (*голова – Дубровін Олександр*);

Асоціація вчителів російської мови і літератури України (*м. Київ, вул. Прорізна 19, голова – Корсаков Володимир Олексійович*);

Всеукраїнська громадська наукова організація «Українська Академія русистики» (*м. Київ, вул. Артема, 55-в, президент – Олейников Олександр Олексійович*);

Всеукраїнська громадська організація «Національно-культурний творчий союз російських журналістів і літераторів» (*голова – Проваторов Сергій Германович*);

Всеукраїнська громадсько-педагогічна організація «Російська школа» (*м. Київ, вул. Прирічна, б. 37, кв. 143, голова – Кондряков Олександр Миколайович*);

Всеукраїнський союз громадських організацій «Об'єднання організацій співвітчизників «Російське співтовариство» (*голова – Коновалов Сергій Миколайович*);

Всеукраїнська громадська організація «Правозахисний громадський рух «Російськомовна Україна» (*м. Київ, вул. Срібнокільська 24, кв. 244, голова – Колесніченко Вадим Васильович*);

Всеукраїнське громадське об'єднання «За Україну, Білорусь і росію» (*ЗУБР, м. Київ, вул. Ревуцького, 44-б, кв. 68, голова – Мазур Олена Анатоліївна*);

Всеукраїнська громадська організація «Російсько-український інтеграційний форум» (*м. Київ, вул. Бортницька, 45, голова – Яковлєв В. Т.*);

Всеукраїнське об'єднання «Спадкоємці Богдана Хмельницького» (*м. Київ, вул. Ревуцького, буд. 44 б, кв. 21, голова – Грач Леонід Іванович*);

Громадська організація «Російська община України» (*голова – Шуров Костянтин Вікторович*);

Громадська організація «Союз вірних козаків» (*Отаман СВК – Селіванов Олексій Сергійович*);

Міжнародна Козацька Спілка «Всевелике Військо Донське» (*м. Донецьк, пр. Офіцерський, 69-г, голова – Постолакі О. В.*);

Громадське об'єднання «Культурно-мовне рівноправ'я», м. Харків (*голова – Геннадій Макаров*);

Донецька обласна громадська організація «Донбаська Русь» (*лідер – Білоцерківська Наталія Михайлівна*);

Конгрес Російських організацій України (*голова – Базилюк Олександр Филимонович*);

Міжнародний Євразійський Рух (*голова – Дугін Олександр Гельєвич*);

Євразійський Союз Молоді (*лідер – Валерій Коровін*);

Національне культурно-просвітницьке товариство «Російське зібрання» (*м. Київ, бул. Перова, 36, голова – Потапова Алла В'ячеславівна*);

Міжнародна громадська організація «Всесвітній Російський Собор» (*м. Київ, вул. Драгоманова 5, кв. 354, голова – Одинцов М. П.*);

Українське товариство російської культури «Русь» (*м. Київ, вул. Р. Люксембург, 16, голова – Єрмолова Валентина Іванівна*);

Слов'янський комітет України (*м. Київ, бул. Лесі Українки, 21а, кім. 7, голова – Лавриненко Микола Федорович*);

Український філіал Інституту країн СНД (*м. Київ, вул. Саксаганского 119. директор – Денисов Денис Олегович*).

Б) Російські православні об'єднання:

Союз православних братств України (*м. Київ, вул. Січневого повстання 25, голова – Лукияник Валентин Борисович*);

Всеукраїнське громадське об'єднання «Православний вибір» (*м. Київ, вул. Метрологічна 14, корп. 3, кв. 234, голова – Лукияник Валентин Борисович*);

Православне братство Олександра Невського (*голова – Єгоров Юрій Миколайович*);

Союз православних громадян України (*голова – Кауров Валерій Володимирович*).

В) Політичні партії:

Партія «Союз» (*м. Київ, вул. Почайнинська, 28-а, голова – Миримський Лев Юрійович*);

Партія «Російсько-Український союз» (*РУСЬ, голова – Симоненко Іван Петрович*);

Слов'янська партія (*м. Донецьк, вул. Постишева 70, голова – Лузан Олександр*);

Основне офіційно задеклароване спрямування діяльності проросійських неурядових організацій: – захист прав і свобод російськомовного населення України;

– сприяння зміцненню і розвитку російської мови на території України;

– розвиток в Україні російської культури та російського православ'я;

– інформування населення України про стан і перспективи розвитку україно-російських відносин. В дійсності, проросійські громад-

ські організації, прямо і опосередковано, ***сприяли захисту національних інтересів російської федерації в Україні.***

В цьому напрямку вони ***виконували ряд завдань:*** – інформування громадськості України про зовнішньополітичні пріоритети російської федерації на пострадянському просторі, нав'язування проросійських поглядів;

– пропагування ідей єдності східнослов'янських народів, з використанням історичних засобів, для просування російських пріоритетів зовнішньої політики;

– поширення серед російськомовного населення України атмосфери невдоволеності українською державною політикою та створення, таким чином, передумов для нестабільності в регіонах його компактного проживання;

– формування суспільної думки в інтересах росії та негативного відношення до інтеграції України в світові структури, в першу чергу в НАТО і ЄС;

– перешкоджання реалізації державних програм і планів, спрямованих на європейську і євроатлантичну інтеграцію України, в тому числі й проведенням громадських акцій;

– демонстрація росії в образі світового центру сили, держави-заступниці російськомовного населення України, гаранта стабільності і безпеки;

– розширення кола російськомовних ЗМІ та інших друкованих видань;

– вивчення соціально-політичного стану українського населення, особливо російськомовного, з метою інформування російських політичних кіл.

Часто, з метою більш аргументованого переконання російськомовного населення України, проросійські організації вдавались до маніпулювання поняттям «русский», яке в українській мові має два переклади у відповідності до двох його значень: «руський» – той, що взяв свій початок з часів існування Русі; «російський» – тобто російського походження. В першу чергу це стосується мови і національності. Використовуючи виключно російську мову, проросійські організації органічно поєднують ідеї і прагнення росії з історичним походженням від Русі.

Характеристика провідних проросійських організацій в Україні

Всеукраїнський союз громадських організацій «Об'єднання організацій співвітчизників «Російське співтовариство»

Всеукраїнське об'єднання «Російське співтовариство» було зареєстроване Міністерством юстиції України 8 червня 2007року і отримало свідоцтво №2701, підписане міністром юстиції України Олександром Лавриновичем.

Створення «Російського співтовариства» стало можливим завдяки зусиллям ряду російських організацій України, для яких таке об'єднання стало життєво необхідним. «Російське співтовариство» об'єднало діючі самостійні регіональні організації співвітчизників. На момент проведення установчої конференції, яка відбулася в Києві 11 лютого 2007 року, рішення про участь прийняли 32 організації із більшості областей України.

Головою Вищої Ради «Російського співтовариства» був обраний Коновалов Сергій Миколайович (Харків), головою Правління – Проваторов Сергій Германович (Київ). Засідання Вищої Ради «Російського співтовариства» проводиться не рідше одного разу на півроку.

Головним принципом діяльності «Російського співтовариства» є повна відкритість його роботи, колегіальність управління і співробітництво з усіма діючими в Україні республіканськими, регіональними і місцевими організаціями російських співвітчизників, а також із державними інститутами України і росії, яка покликані захищати національно-культурні цінності і права росіян України і всього російсько-культурного співтовариства.

Головні ідеї і принципи в діяльності «Російського співтовариства»:

– українська держава не поважає права росіян України,

– протистояння «втягуванню України в НАТО наперекір здоровому глузду і волі більшості народу України»,

– єдиним союзником російських співвітчизників є російська держава,

– коли керівництво росії, захищаючи інтереси свого народу і своїх співвітчизників закордоном висловлюється твердо і з критикою від-

носно внутрішньої і зовнішньої політики України, «Російське співтовариство» підтримує таку позицію,

– якщо російське керівництво буде не тільки попереджати про можливу «симетричну відповідь», але й на практиці здійснювати це, тоді українській адміністрації доведеться коректувати свою внутрішню і зовнішню політику в сторону розвитку конструктивної східнослов'янської взаємодії,

– в умовах порушення прав російсько-культурного співтовариства в Україні, «коли ми стоїмо на порозі розгортання на землі Київської Русі сценаріїв, подібних до югославського і косівського, коли Україна може стати в арсеналі НАТО зброєю, спрямованою проти росії, вона повинна не тільки на словах, але й на ділі адекватно реагувати.

Організації, які входять до складу «Російського співтовариства» здійснюють свою діяльність в Києві, Севастополі, Криму і 20 областях України. Голова Вищої Ради Сергій Коновалов заявив, що «Російське співтовариство» – це об'єднання рівних заради вирішення спільних завдань, що є заявкою на лідерство в російському об'єднувальному русі. За станом на 11 травня 2008 року до складу «Російського співтовариства» входило 55 організацій. П'ятдесят п'ятою організацією стала російська община Дніпропетровська.

Український філіал Інституту країн СНД

Інститут країн СНД (Інститут діаспори і інтеграції) є автономною некомерційною організацією, яка була заснована 11 квітня 1996 року в Москві. Засновниками виступили Інститут уряду Москви, інститути російської академії наук, МГІМО МЗС РФ, Московський державний університет.

Органами керівництва Інституту є Спостережна Рада і Колегія. Безпосереднє керівництво Інститутом здійснює його директор Затулін Костянтин Федорович, депутат державної думи росії, перший заступник голови Комітету думи із справ СНД і по зв'язкам із співвітчизниками. *Директором Української філії Інституту країн СНД є Денисов Денис Олегович.*

В штаті Інституту на постійній основі працюють близько 20 спеціалістів-експертів. В Інституті працюють відділи України і Криму, Білорусі, Казахстану і Середньої Азії, Кавказу, економічної інтеграції

країн СНД, воєнних і оборонних проблем СНД, порівняльного вивчення законодавства країн СНД, російської діаспори і зв'язків із співвітчизниками.

Головною метою діяльності Інституту є визначення і наукове забезпечення російських інтересів на території колишнього СРСР.

Напрями діяльності Інституту:

– комплексне вивчення процесів, які відбуваються в колишніх союзних республіках,

– прогнозування їх внутрішньої і зовнішньої політики,

– розробка моделей економічної, політичної, воєнної і культурної інтеграції на пострадянському просторі,

– правозахисна діяльність на території країн СНД, підтримка російської мови, російської культури і російського населення для чого здійснюється збір і обробка інформації про стан співвітчизників в близькому зарубіжжі;

– підтримання зв'язків з російською діаспорою і еміграцією закордоном;

– моніторинг етнічносоціальних і воєнно-політичних конфліктів на території колишнього СРСР та вироблення рекомендацій по їх вирішенню і попередженню.

Користувачі інформацією Інституту:

– дослідницькі центри російської академії наук,

– неакадемічні державні інститути,

– аналітичні організації,

– департаменти уряду Москви,

– комітети Державної Думи і Ради Федеральних Зборів РФ,

– міністерство закордонних справ Росії,

– Урядова комісія із справ співвітчизників за кордоном,

– комерційні і банківські структури.

Інститут підтримує в режимі online інформаційно-аналітичний Інтернет – портал «Материк» (www.materik.ru).

Центральний офіс Інституту в Москві знаходиться за адресою: 119180, Москва, вул. Б. Полянка, д. 7/10, буд. 3 (Старомонетний пер., б. 10). Телефон: (495) 959-34-51, 959-34-52, факс: (495) 959-34-49, URL: www.zatulin.ru, e-mail: institute@materik.ru, institute@zatulin.ru.

Філіал в Києві: тел./факс: (+38-044) 206-69-87, 206-69-88, e-mail: dendenole@mail.ru, institu: te.stransng@mail.ru.

Філіал у Севастополі: e-mail: sevastopol_55@mail.ru.

Останнім часом діяльність Інституту в Україні була практично скорочена і зводиться до надання новин на сайті Української філії.

Міжнародний Євразійський Рух

Міжнародний громадський рух «Євразійський Рух» був заснований в 2003 році.

Згідно статуту Євразійського Руху, затвердженого 20 листопада 2003 року, місце знаходженням організації є місто Москва, але його діяльність активно поширюється на території України.

Цілі Євразійського Руху:

– сприяти діалогу народів, культур, цивілізацій і конфесій Євразійського континенту,

– сприяти зближенню між собою європейських і азіатських країн в активному економічному співробітництві,

– сприяти активізації економічних, соціальних, політичних, конфесійних і інших контактів між народами Європи і Азії,

– сприяти захисту прав народів на збереження і розвиток своєї культури;

– сприяти вирішенню соціальних проблем проти порушення прав і свобод громадян, проти бідності, соціальної несправедливості, ущемлень за етнічною ознакою,

– сприяти побудові загальної системи безпеки на всьому просторі Євразійського континенту,

– сприяти протидії всім формам диктатури, расизму, нетерпимості, ксенофобії, переслідувань за релігійні, соціальні, політичні і філософські переконання,

– сприяти підготовці основи для подальшого об'єднання Євразійського материка в єдиний відкритий простір.

Основні напрямки діяльності Євразійського Руху:

– розробка і реалізація міжнародних, федеральних, регіональних освітніх і культурних програм, а також програм захисту економічних, соціальних, національних і правових інтересів громадян і народів багатонаціональної росії, російських громадян закордоном і вимушених переселенців,

– сприяння розробці і реалізації програм розвитку територій і регіонів росії,

– організує, проводить і фінансує вивчення громадської думки, соціологічні дослідження і опитування, масові заходи за своєю тематикою.

В своєму складі Євразійський Рух має:

– Керівництво – Дугін Олександр Гельєвич, лідер;

– Вищу Раду, до якої, зокрема, входять міністр культури росії Соколов А. С., віце-спікер Ради Федерацій РФ Торшин А. П., Помічник президента РФ Аслаханов А. А., лідер української партії «Братство» Корчинський Д. А., лідер Прогресивної Соціалістичної партії України Вітренко Н. М.;

Євразійський Комітет – виконавчий орган Європейського Руху, голова – Дугін О. Г.

Євразійський Союз Молоді (ЄСМ) є радикальною молодіжною громадською організацією екстремістського типу, головною метою діяльності якої є створення Євразійської імперії. Ця мета для Євразійського Союзу Молоді має імплементуватись через відродження Російської імперії, Великої росії. ЄСМ був створений як молодіжна структура в рамках Міжнародного Євразійського Руху 21 вересня 2005 року.

Євразійський Союз Молоді просуває ідею «Великої Чистки», яка передбачає створення «армії Євразії» і проведення Євразійської Революції. Завданнями ЄСМ є:

Радикалізм Союзу відображається в заклику: «Наша етика – смерть краще позору. Не можеш бути сильним, краще не будь взагалі… Країні потрібні нові люди, нові кадри, нові діти, нові сили. Веселі і безжалісні. Це ескадрони Євразійської Революції».

ЄСМ є мережевою організацією. Загальне керівництво ЄСМ здійснює Федеральна Мережева Ставка. Лідером Євразійського Союзу Молоді є Валерій Коровін, заступник голови Міжнародного Євразійського руху.

Вищий адміністративний суд України постановою від 9 листопада 2011 примусово розпустив (ліквідував) організацію Євразійський союз молоді (ЄСМ) за антиукраїнську діяльність.

Всеукраїнське громадське об'єднання «За Україну, Білорусь і росію» (ЗУБР)

Роботи із створення організації ЗУБР розпочались в 2000 році, одночасно із створенням міжпарламентського об'єднання «ЗУБР». Всеукраїнська громадська організація ЗУБР була зареєстрована Міністерством юстиції України 23 квітня 2001 року за No1621.

Організація ЗУБР бореться на возз'єднання трьох слов'янських держав росії, України і Білорусі, «відновлення Заходом політичних, економічних, культурних зв'язків трьох братських країн, відроджен-

ня православної і слов'янської культури на противагу Західній ідеології і культурі». Очолює ЗУБР Мазур Олена Анатоліївна .

З вересня 2001 року ЗУБР займається проблемами українців в Придністров'ї, створенням українського консульства в Тирасполі. Організація виступила співзасновницею газет «Братья славяне» і «ЗаЗУБРина». 9 травня 2014 року у Києві представники «ЗУБР», які вийшли на заходи із вшанування Перемоги у ВВВ разом з Комуністичною партією України, носили георгіївські стрічки.

Всеукраїнська громадська організація «Російський Рух України»

Всеукраїнська громадська організація «Російський Рух України» зареєстроване 7 вересня 1999 року. Воно було створене львівським підприємцем Свистуновим Олександром Григоровичем, який є його головою. В даний час російський Рух України нараховує 46 тисяч членів і має свої філіали у всіх регіонах України.

Завдання Руху – розгортання в масштабах України потужного руху, який включає всі складові російського етносу.

Характерною ознакою Руху є відмова від боротьби на президентських виборах і перенесення політичної боротьби в область парламентських виборів.

Мартинюк В., Мироненко В. Аналітична довідка щодо діяльності проросійських неурядових організацій в Україні 91

Російський Рух України надає перевагу східному вектору розвитку держави. Рух вважає, що об'єктивно сфера економічних, політичних, культурних і інших інтересів України знаходиться на східному напрямку: «Майбутнє України – в тісному міждержавному союзі Білорусі, України і росії».

В своєму складі російський Рух України мав потужну організацію – Російський Рух Криму.

Слов'янський комітет України

Слов'янський комітет України (СКУ) зареєстрований Міністерством юстиції України 23.09.1999 року за № 1227 як громадська організація. Ініціатором створення став Кирпель І.І., ідею підтримали Комуністична партія України, Соціалістична партія України, Селянська партія України та представники інших партій і безпартійні громадяни. Організація видає журнал «Славянская нива» і газету «Славянский вектор».

Метою діяльності організації є сприяння зміцненню дружби між близькими за походженням і культурі народами, які мають слов'янські корені, боротьба проти американізації суспільства, яка «псує молоде покоління, позбавляє його майбутнього, розпалює міжнаціональні і міжнародні протиріччя».

Завдання Слов'янського комітету України:

– сприяння миру та співробітництву між всіма народами;

– пропаганда культурних та моральних цінностей слов'янства, в тому числі й української етнопедагогіки;

– участь у встановленому у здійсненні освітніх заходів серед населення та навчанні членів СКУ;

– надання безоплатних консультаційних послуг для членів СКУ;

– сприяння розвитку різнобічних зв'язків та відносин між слов'янськими народами та їх діаспорами в різних країнах світу;

– сприяння інтеграційним процесам в економіці, політиці та інших сферах життєдіяльності слов'янських країн як на державному рівні, так і методами народної дипломатії.

В резолюції V-го з'їзду СКУ від 19 листопада 2014 року серед іншого сказано, що *«за очевидного втручання держдепу США і високих чиновників Євросоюзу в країні (Україні) здійснені збройний переворот і знущання над Комуністичною партією України. Офіційно оголошено курс на знищення всього, що пов'язано із радянським періодом, в першу чергу символів і пам'ятників. Вандалізм крокує по всій Україні за згоди перших осіб держави». Фраза із резолюції, що «в країні будуть пропагуватися русофобні настрої, притискатися російська мова і обіднятися українська культура за причини орієнтування її на західні зразки і стандарти»* взагалі відповідає ключовим тезам проросійської пропаганди.

Донецька обласна громадська організація «Донбаська Русь»

Мета діяльності організації «Донбаська Русь» – відновлення і збереження руських, Донбаських принципів: православність, руська культура від докиївської Русі до цього часу, російська мова як мова спілкування і культурного життя, економічна справедливість відносно прибутків регіону, «захист інтересів нашої Батьківщини – Донбасу – всюди і завжди», Донбас – назавжди руський, Донбас – назавжди наш.

Організація «Донбаська Русь» проголошує наступні ідеї:

– всі сучасні вектори економічної, культурної, мовної, релігійної політики держави України спрямовані проти Донбасу;

– спроби політичного від'єднання Донбасу сьогодні ні до чого не приведуть;

– Донбас, також як Крим, включений до складу Української РСР виключно із адміністративних, а не з історичних і культурних міркувань. Це не означає претензій до України, а просто факт. Донбас – руський край, не стільки в плані «великоросійському», скільки в плані Стародавньої Русі;

– не дивлячись на риторику «багатонаціональності» України, сьогодні саме російське населення країни цілеспрямовано і насильно інтегрується в українську культуру – саме через викорчовування історичної пам'яті, через заміну мови, через культурну фальсифікацію;

– ми не «п'ята колона» Російської Федерації в Україні. Наш патріотизм не «оплачений», він є органічним, корінним, місцевим. Бути руськими – бути самими собою, а не входити до складу РФ.

Останнім часом діяльність організації практично припинилась.

Громадська організація «Союз вірних козаків»

Громадська організація «Союз вірних козаків», з якої виросло Міжнародне об'єднання «Вірне козацтво», була створена у 2004 році, а зареєстрована у 2005 році. Отаман «Вірного козацтва» – Олексій Селіванов. Входить до складу Союзу козацьких військ росії і закордоння.

Головною метою діяльності організації декларуються: захист православної віри, в дійсності – інтересів Російської православної церкви; патріотично-православне виховання молоді; «відновлення історичної правди».

В Україні організація діє на території Донецької, Луганської, Харківської і Дніпропетровської областей. В складі організації існує група швидкого реагування – для захисту церков від переходу до УПЦ (КП). Активно агітують громадян України уникати мобілізації.

Союз православних громадян України

Союз православних громадян України (СПГУ) був створений 10 вересня 2005 року, про що засвідчує протокол його першого засідання. Зареєстровано Всеукраїнську громадську організацію «Союз православних громадян України» 9 грудня 2005 року, реєстраційний No 144.

Адреса Організації: Україна, м, Київ, вул. Кіквідзе, 34, кв. 77.

Основна мета діяльності СПГУ – це об'єднання осіб для здійснення та захисту своїх прав і свобод, задоволення духовних, історичних, культурних, патріотичних, політичних, економічних, соціальних та інших інтересів, сприяння відродженню духовності громадян України на основі православної моралі, етики, та світогляду.

Свою діяльність СПГУ, згідно статуту, здійснює у відповідності до Священного Передання, Священного Писання, Канонів, Постанов Вселенських соборів, Освячених Архієрейських Соборів Руської Православної Церкви, Основ соціальної концепції Руської Православної церкви, затвердженої Освяченим Архієрейським Собором 15 серпня 2000 р., Конституції України, діючого законодавства України, Статуту та Програми.

Завдання СПГУ:

– сприяння збереженню канонічного Православ'я в Україні, духовній єдності зі Вселенським Православ'ям;

– відродження і збереження духовної, історичної, культурної самосвідомості, самобутності населення України;

– відродження і розповсюдження православних традицій, духовної, історичної пам'яті народу України.

Форми діяльності СПГУ:

– співпраця з Українською Православною Церквою з питань відродження і розповсюдження православних традицій, духовної, історичної пам'яті народу України, його катехізації;

– хресні ходи, пікети, мітинги та інші заходи для здійснення своїх статутних завдань;

– лекції, виставки, симпозіуми, конференції, концерти, наради, семінари та інші заходи;

– розвиток зв'язків з будь-якими особами й організаціями;

– видавнича діяльність, видання методичної, довідково-інформаційної та іншої друкованої продукції, сприяння вихованню дітей та підлітків в православній традиції;

– надання практичної організаційної і методичної допомоги школам, дитячим дошкільним закладам, вищим навчальним закладам, організація недільних шкіл;

– забезпечення правового та соціального захисту інтересів своїх членів;

– представництво інтересів своїх членів перед державою, її органами, організаціями, підприємствами та іншими особами;

– створення фондів для фінансування спеціальних програм.

СПГУ, офіційно, не діє від імені Церкви, але активно просуває ідеї Української православної церкви Московського патріархату.

Керівником СПГУ є Кауров Валерій Володимирович, який 18 червня 2007 року був нагороджений орденом святого благовірного князя Данила Московського III ступеня. Грамоту про нагородження підписав Патріарх Московський і всієї Русі Олексій II.

Слов'янська партія

Слов'янська партія була створена 18 серпня 1998 року із Громадянського Конгресу України, який був зареєстрований 10 червня 1993 року. В результаті Слов'янська партія об'єднала в своєму складі Республіканську Партію Криму і Громадянський Конгрес України. Головою Слов'янської партії є Олександр Базилюк. Партія нараховує до 8 тисяч членів.

Мета діяльності Слов'янської партії – консолідація демократичних сил з метою побудови в Україні громадянського суспільства, відновлення зруйнованих в наслідок розвалу СРСР економічних, культурних, інформаційних і інших зв'язків між колишніми республіками СРСР, перетворення СНД в механізм об'єднання незалежних держав та інтеграція України разом з іншими державами СНД в світове економічне співтовариство.

Висновки

1. В Україні діяла розгалужена мережа проросійських неурядових організацій, які сприяли просуванню проросійської ідеології, направленої на знищення Української держави.

2. Діяльність ряду проросійських неурядових організацій завдали шкоди національним інтересам України і реалізації стратегічних напрямів її зовнішньої політики.

ЛІТОПИСЕЦЬ НЕЗАВЕРШЕНОЇ ІСТОРІЇ

ПІСЛЯМОВА

Ще не висохло чорнило від поспіхом написаної мною до першого тому започаткованої українським політологом Петром Мироненком багатотомної хроніки подій російсько-української війни, як уже постав її п'ятий (не наважуюсь сказати – завершальний) том.

Професійні історики зазвичай вважають, що події варто аналізувати лише після їхнього завершення. Певною мірою, з цим можна погодитись, оскільки відслідкувати сучасну історію з холодною головою – завдання непосильне для людського розуму. Тим паче, коли ця історія вийшла на перехрестя й невідомо в якому напрямі буде рухатись далі. Однак П. Мироненко в трагічні часи, коли наше життя поділилося на «до» і «після», за прикладом давніх літописців, спробував пройти рука об руку із сучасною історією її складний і непередбачуваний шлях.

Літопис-хроніка подій доктора політичних наук і, зрештою, небайдужої людини, – оригінальне документальне дослідження, суб'єктивне свідчення, в якому систематизовано передумови і поступ незалежної України; трагічні й звитяжні події від Революції Гідності до наших днів. Із щоденника, розпочатого у перші дні широкомасштабної російсько-української війни, та попередніх записів постає цілісна картина історичних подій, що включає інтерпретацію новин, офіційних повідомлень, особисті враження і відчуття автора. Наш літописець одним із перших усвідомив, що українці, як ніхто інший, мають повне право на формування політичної історії XXI століття, завданням якої має стати потреба переосмислити минуле, глибоко усвідомивши історичну правду з усіма її суперечностями.

Опинившись у самому горнилі неймовірного, трагічного у своїй несправедливості, поступу історії, неможливо стримати емоції. Та автор їх і не намагається стримувати. Бо хіба може людина, що віддала своє життя служінню своїй країні, народові з його одвічним прагненням до свободи, лишатися байдужою до таких подій, як анексія Кри-

му, окупація східних територій, бомбардування рідного Києва, блокада Маріуполя; звірства росіян у Бучі, Ірпені, Херсоні, Ізюмі. У кожному своєму свідченні, автор стверджує: розмова про війну не може бути відстороненою, безпристрасною. Ось лиш один його запис: «Цивілізованому світові саме час зрозуміти те, що росія є державою з ментальністю Орди, яка заснувала московію і наділила її своїми рисами: нападати зі спини на слабшого, знищувати все за собою до стану випаленої землі. Росія має бути ізольована від цивілізованого світу до того часу, коли ця терористична держава розпадеться на протекторати інших держав. Інший шлях є глухим кутом для цивілізованого демократичного світу». Того самого світу, до розуміння якого лиш сьогодні доходить те, про що написав автор ще 9 березня 2022 року, на 14-й день російсько-української війни.

На широкому полотні історії людської цивілізації політичній тематиці завжди відводилось своє окремішнє місце й належала неповторна, тільки їй притаманна роль. Аналіз писемних пам'яток та творів мислителів різних країн і народів, незалежно від часового, просторового і особистісного факторів чи форми їхнього втілення, засвідчує звивистий, нерідко драматичний шлях організації цивілізованого співжиття людей і цілих народів. Відповідно й на сторінках означеного творіння домінує політика. Однак, поряд із цим у хроніці знаходимо важливі фрагменти, що охоплюють собою економічну, соціальну, правову, культурно-духовну та інші сфери суспільного життя.

П'ятитомне вмістилище неймовірної кількості згущеної інформації, пропущеної через світосприйняття окремої особистості, засвідчує, що непередбачуваний характер нашого повсякденного буття спонукає сміливо виходити за рамки класичного історичного стилю. Саме такий підхід щодо розуміння сучасної ролі й характеру предмета політичної історії дозволить утверджувати її як науку, яка здатна не лише пояснювати віддалені в історичному часі та наближені до нашого сьогодення події, а й стимулювати новітні суспільно-політичні явища і процеси.

На думку П. Мироненка, Україні, вступаючи у XXI століття, необхідно насамперед переосмислити минуле з метою переорієнтації со-

ціально-історичного досвіду у площину практичної політики, функціонування громадянського суспільства на основі поєднання цілеспрямованих і спонтанних рушіїв суспільного розвитку. Будь-яка національна історія зали¬шиться до кінця нез'ясованою доти, аж поки вона не буде розгля¬нута у зіставленні з історіями інших національних держав. Заглиблення в цей досвід дасть змогу зрозуміти ступінь взаємопроникнення і взаємозв'язку українського історичного досвіду з досвідом загальноцивілізаційним, а також дозволить створити своєрідну «базу даних» по¬зитивно-твірних і деструктивних елементів сучасного реформування суспільства задля їх оптимального врахування в сучасних суспільно-політич¬них перетвореннях.

Автор щоденника залишається принциповим та почасти безжалісним не лише по відношенню до зовнішніх ворогів, а й до ворогів внутрішніх. Він слушно вважає, що суспільство розвивається не лише під впливом зовнішніх чинни¬ків, а й здатне самозмінюватись. Усвідомлення цієї істини дасть змогу не ідеалізувати суб'єктів історії й, відповідно, не наділяти їх не властивими їм якостями в умовах сучасних перетворень. Як показує досвід розвитку політичної сфери в Україні, представники політичної еліти, істеблішменту, політичні лі¬дери часто або зневажають народ, обкрадаючи його в можливос¬тях самостійно вирішувати свою долю, або ж надмірно ідеалізу¬ють його в якості соціального суб'єкта і рушія суспільних змін. Неупереджене розуміння історії виходить з необхідності відслідковувати і виявляти як історично відбувається становлення народних мас в якості соціального суб'єкта, які суперечності й пе¬решкоди є на цьому шляху. Здійснення цього неможливо замінити абстрактним твердженням про маси як про творців історії, оскільки вітчизняна історія свідчить, що нерідко ма-си виявляються знаряддям у руках об'єднаних і активних соці¬альних груп, організацій та окремих нечистих на руку осіб.

Роздуми П. Мироненка стосуються не лише фіксації подій минулого і сьогодення. Вони насамперед звернені в майбутнє нашої країни і світу. Він вважає, що розміри території України, численність її населення, промисловий та аграрний комплекси, науковий потен-

ціал, природні ресурси у поєднанні з вигідним географічним положенням дають їй право претендувати на статус великої європейської держави з відповідною геополітичною поведінкою та геостратегічною орієнтацією. Існування міцної незалежної української держави може стати стабілізуючим чинником в Європі й у всьому світі, створити умови для стабільності та передбачуваності в сучасних міжнародних відносинах.

Цілеспрямоване здійснення соціально-політичних перетво¬рень на сучасному етапі модернізації України передбачає гли¬боке вивчення історичного процесу в умовах попередніх транс¬формацій з акцентуванням на таких проблемах: конструктивної чи деструктивної ролі свідомості та волі людей, різноманітних культурних, ментальних чинників; специфіки розвитку укра¬їнського соціуму як особливого суб'єкта історії; ступеня впливу геополітичних та інституціональних особливостей певних історичних періодів; намагань подолання стихійності розвитку, встановлення контролю над суспільним життям; відстоювання національної незалежності ціною життя і здоров'я кращих представників нації; рівня розвитку самосвідомості, якості та змістовного наповнення витвореного історичною пам'яттю, колективною свідомістю ідеалу досконалого суспільства. Для пошуку відповідей на всі ці проблеми ми вже маємо надійне джерело – щоденник небайдужого українця Петра Мироненка.

П'ятитомне зібрання неповторних записів, свідчень, вражень – це своєрідний документ епохи, звитяги народу, який не покорився, не встав на коліна перед набагато сильнішим ворогом. Усім своїм єством, серцем і розумом автор стверджує: ми є не лише свідками, а й суддями своєї ще незавершеної історії. Бо ця історія – і є наше життя. Іншого не дано.

Доктор політичних наук, професор,
віцепрезидент Академії
політико-правових наук України
Володимир Горбатенко

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧА

Сьогодні, 24-го серпня 2025 року, завершую ХРОНІКИ ВІЙНИ, які вийдуть друком у п'ятитомному виданні під назвою: «ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ. Нотатки із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2025)».

1278 днів і ночей жахливої неспровокованої війни.

1278 днів і ночей очикувань сина з фронту.

1278 днів і ночей намагання донести до суспільства свої знання про терористичну Росію з генетично збоченим народонаселенням, серед якого я прожив 25 років, протягом яких вивчав цих істот, якими останні 25 років керує міжнародний воєнний злочинець Путін з комплексами неповноцінностями і патологічним бажанням керувати світом.

Переважна більшість в Україні і серед світових політиків вважають Путіна одноосібним керівником Росії. Це стратегічна помилка, що не дозволяє зрозуміти суспільно-політичні процеси в Росії. В Кремлі знаходиться «колективний путін», від імені якого виступає лялька з прізвищем Путін.

На росії ніколи не правив цар, імператор, генеральний секретар, президент тощо, бо завжди правили бояри, які за потреби вбивали або травили царя. Важко пригадати з історії Росії царя, який дожив до природної своєї смерті. Можливо це були Микита Хрущов і Михайло Горбачов.

У своїх нотатках із щоденника політолога деякі записи дублювалися навмисно не заради кількості сторінок, бо видання сьогодні коштує недешево, а заради донесення своїх знань про Росію, державно-суспільний устрій в Україні, що є ще прорадянським і за 34 роки незалежності жодний керманич не доклав зусиль до зміни форми правління на кшталт провідних демократичних країн світу.

За 34 роки в пустелі і на болотах будувалися країни з провідними економіками, а ми за 34 роки займалися імітацією державного будів-

ництва та створили умови для системної політичної корупції, яка роз`їла державу і суспільство до основ, замінила собою Основний Закон України – Конституцію, яка врешті набула ознак декларації намірів, про що я вперше заявив на конференції у 2009 році.

Ми маємо виставити діагноз державі і суспільству вже сьогодні, бо після війни нас очікують трагічні часи через внутрішньополітичний розбрат, що розпочнеться наступного дня після припинення війни.

Протягом останнього року наші політичні діячі створюють регіональні виборчі штаби і готуються до виборів Президента і народних депутатів, не розуміючи того, що сьогодні вибори це шлях до громадянської війни, чого і прагне терористична Росія.

Нам потрібний Уряд з надзвичайними повноваженнями (за погодженням із союзниками) на термін до двох років для післявоєнного відновлення держави і суспільства.

Президент і Верховна Рада, як і органи місцевого самоуправління, мають скласти свої повноваження, бо їхня діяльність більше схожа на мародерство під час війни, ніж на діяльність заради України.

ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ на основі англійського права – це наше майбутнє. Найкращий приклад для нас є Сінгапур.

Тому наступні роки своєї творчої діяльності планую присвятити розбудові нової моделі державно-суспільного устрою ПРАВОВА ДЕМОКРАТІЯ.

Це мета не моя особиста, а всього потужного наукового колективу Академії політико-правових наук України, яка об'єднала у своїх лавах провідних науковців України у шести філіях: Дніпровська, Черкаська, Закарпатська, Чернігівська, Тернопільська, Переяславська. Готуємося до відкриття ще чотирьох філій.

Це фундамент науково-політичної еліти України.

На цьому завершую Звернення до Читача про свої ХРОНІКИ ВІЙНИ, що присвячені моїм синам Віталію і Сергію, які до 19 років зростали на Росії, але стали гідними синами України..

З глибокою повагою до кожного із Вас
Петро Мироненко

«Наука повинна працювати на майбутнє держави,
а не на минуле академічних звітів», –
академік Ігор Юхновський.

П. В. МИРОНЕНКО

ФОРМА ПРАВЛІННЯ

Політичні трансформації на зламі століть

МОНОГРАФІЯ

Київ – 2014 рік

ЗМІСТ

П. В. МИРОНЕНКО. Форма правління. Політичні трансформації на зламі століть (монографія)

Форма правління. Універсальний показник
розвитку держави 371

1. Форма правління як концептуальна і прикладна проблема

1.1. Форма державного правління
в контексті сучасних політичних трансформацій 373
1.2. Основні напрями політологічного аналізу
сутності форми правління 389
1.3. Теоретичні основи і практичні потреби дослідження
змін форми правління в сучасній Україні 411

2. Компаративний аналіз еволюції форм правління

2.1. Види форм правління 420
2.2. Сутність і різновиди монархічної форми
державного правління 437
2.3. Еволюція республіканської форми
державного правління 446
2.4. Некласичні моделі форми правління 456

Перехідні форми правління у постсоціалістичному просторі

3.1. Східноєвропейські моделі відтворення

демократичної форми правління 476
3.2. Розвиток форм правління
у Російській Федерації і Республіці Білорусь 486
3.3. Вектори трансформації президентських країн
Центральної Азії 503
3.4. Парадигмальні особливості становлення форм
правління у пострадянському політичному просторі 511

4. Динаміка демократичної форми правління в сучасній Україні

4.1. Еволюція форми правління в умовах
політичного реформування України 524
4.2. Взаємозалежність українського конституціоналізму
і стабілізації форми правління 540
4.3. Проблеми і перспективи розвитку
форми правління в Україні 557
Невичерпна актуальність проблеми 588
Література 598

ФОРМА ПРАВЛІННЯ – УНІВЕРСАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

«Форма правління» належить до базових категорій, які набувають змістового наповнення у процесі формування політичної системи суспільства. Для молодих постсоціалістичних, насамперед пострадянських, держав перехідного типу проблема осмислення цього поняття і практично-політичного явища, яке воно позначає, актуалізується у зв'язку з потребою демократизації держави й суспільства, необхідністю завершення конституційних реформ та подолання суперечностей застосування демократичних принципів.

Упродовж останніх 20 років проблема еволюції форм правління перебуває в полі зору дослідників пострадянських країн. Вагомий вклад у її вивчення зробили російські вчені О. Автономов, О. Кутафін, М. Матузов, Р. Мухаєв, А. Саїдов, Б. Страшун, В. Чиркін, Е. Тадевосян. Серед українських дослідників слід назвати М. Баймуратова, А. Кудряченка, Ю. Барабаша, А. Георгіцу, М. Козюбру, М. Орзіха, В. Погорілка, Р. Павленка, О. Скрипнюка, Ю. Тодику, В. Шаповала, О. Ярмиша, С. Бостана, С. Серьогіну.

Форма правління є універсальним показником розвитку держави. Вона вказує на структуру і повноваження вищих органів державної влади, характеризує ступінь та способи участі громадян у їхньому формуванні; розкриває специфіку відносин між владою і населенням та ступінь впливу останнього на прийняття державнополітичних та державно-управлінських рішень; засвідчує форми легітимації державної влади і наявні проблеми у цьому процесі. Форма правління перебуває в тісному зв'язку з партійною і виборчою системами, а також із формою територіального устрою держави. Досвід розвинутих демократичних країн показує, що глибоке теоретичне осмислення характеру форми правління є запорукою ефективного функціонування на практиці всіх складових політичної і правової систем.

Демократична форма правління через вибудувані у процесі розвитку людства інститути та процедури покликана забезпечувати зміни, спрямовані на підвищення ефективності функціонування державно-владних інфраструктури і механізмів. Багатьма дослідниками

доведено, що трансформації форм правління можуть бути як позитивними, так і негативними. Надзвичайно складними є процеси їхньої демократизації на пострадянському просторі, оскільки на них впливають авторитарні методи управління, архаїчне мислення державних чиновників, бюрократизм, корупція та інші негативні чинники, отримані у спадок від Радянського Союзу.

Вибір між президентською, парламентарною та змішаною формами правління є характерним для країн, що здійснюють перехід від авторитаризму до демократії. Далеко не завжди цей процес відбувається в напрямі впровадження демократичних цінностей. Зокрема, спотвореного характеру набули багатопартійність, інститут президентства, судочинство, наявний серйозний дисбаланс у механізмі поділу влади. Відсутність сталих демократичних традицій у пострадянських країнах провокує реалізацію ідеї сильної влади за відсутності належного парламентського контролю, спотворює застосування конституційних норм, зумовлює невиконання демократичних правил і процедур.

З огляду на зазначене дослідження комплексу питань і викликів, які постають внаслідок політичних трансформацій, особливо актуалізується. У пропонованій праці автор зосередився на таких наукових проблемах: осмислення поняття «форма державного правління» в контексті сучасних політичних трансформацій; визначення основних напрямів політологічного аналізу сутності форми правління; дослідження світового досвіду осмислення та еволюції форм правління із аналізом їхньої класифікації та особливостей забезпечення ефективності класичних і некласичних моделей здійснення державної влади; розкриття специфіки перехідних форм правління на постсоціалістичному просторі, включаючи східноєвропейські країни, Російську Федерацію і Республіку Білорусь, країни Центральної Азії; виявлення динаміки формування демократичної форми правління в сучасній Україні.

1. ФОРМА ПРАВЛІННЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА І ПРИКЛАДНА ПРОБЛЕМА

1.1. ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Проблема осмислення поняття «форма державного правління» передбачає насамперед вивчення питань про оптимальну організацію державної влади, вибір найефективнішої в умовах трансформації політичної системи тієї чи іншої країни моделі політико-правових відносин і варіанту взаємодії центральних органів державної влади, а також такої конфігурації базових державних інститутів, яка б сприяла національному суспільно-політичному розвитку, ставши його політико-правовою основою. Тому в останні десятиріччя і в політичній, і в соціологічній, і в юридичній науці активізуються дискусії щодо необхідності перегляду класичних підходів до типологізації форм державного правління, визначення засадничих критеріїв їх класифікації, важливості розрізнення формальних та неформальних форм правління при характеристиці організації системи державної влади й управління. Дослідження проблематики форми правління не будуть втрачати своєї актуальності ще тривалий час, адже сучасний світ загалом, його політичне та соціально-економічне життя зокрема і його юридично-правове оформлення є надзвичайно динамічними, такими, що зазнають постійних змін, модифікацій та потребують переосмислення традиційних науково-методологічних позицій їх вивчення й аналізу.

Спроба формулювання авторської дослідницької позиції щодо розгляду низки важливих параметрів для визначення форми державного правління – це мета, яка обумовлюється вище окресленими причинами. У цьому сенсі особливо важливими є: 1) аналіз феномену бікамералізму як важливої складової при визначенні форми державного правління; 2) висвітлення деяких аспектів труднощів

становлення і розвитку парламентаризму й інституту глави держави в сучасній Україні з огляду на утвердження напівпрезидентської форми правління; 3) з'ясування специфіки теоретичного обґрунтування та практичного прояву формально-юридичного і політикоправового аспектів функціонування форми державного правління;

4) вивчення політологічного бачення проблеми збалансованості форми державного правління.

З огляду на зазначене автор при виборі бібліографічно-джерельної бази для осмислення досліджуваної проблеми звертався до новітніх (здійснених упродовж десятиріччя) фундаментальних досліджень як молодих, так і досвідчених та авторитетних вітчизняних науковців. Основою дослідження, зокрема, стали результати дисертаційних праць Л. Дунаєвої, М. Новікова, С. Серьогіної, О. Скребець, О. Харченко, присвячених актуальним питанням висвітлення специфіки форм державного правління в Україні та світі. Великий евристично-пошуковий потенціал для подальших напрацювань щодо форми державного правління мають дисертаційні роботи Л. Дунаєвої «Співвідношення влади та самоврядування в процесі здійснення політичного управління сучасним суспільством» і С. Серьогіної «Форма правління в Україні: конституційно-правовий аспект», які є найґрунтовнішими дослідженнями з окресленої проблематики в межах політичної та юридичної наук.

Розподіл та окреслення меж повноважень центральних державних інститутів є одним із ключових чинників успішності суспільно-політичного розвитку в будь-якій сучасній країні. Саме дискусії щодо вибору «правильної», «оптимальної», «такої, що відповідає національним традиціям» модифікації форми державного правління дуже часто визначають вектор стратегічного розвитку суспільства, що у підсумку призводить або до його демократизації, або до автократизації.

Одним із таких центральних інститутів держави є парламент – найвища установа представницько-законодавчого характеру, від базових політико-правових ознак якої багато в чому і залежить вибір певного варіанта (моделі) суспільно-політичного розвитку країни. Місце парламенту як найвищого законодавчого органу державної влади у політичній системі, особливості його взаємодії з іншими державними інститутами, коло повноважень de jure та de facto дуже часто стають визначальними при класифікації форми правління.

Водночас вивчення внутрішньої інституціональної структури парламенту, яка нині представлена унікамеральною та бікамеральною моделями, дає підстави для комплексної характеристики політичної системи і політичного розвитку держави крізь призму висвітлення особливостей форми правління у ній. У цьому контексті важливим є аналіз бікамералізму як політико-правового феномену.

Бікамералізм має давні історичні корені. Так, першими історичними формами бікамералізму були антична модель (ґрунтувалася на теорії «змішаного правління» Арістотеля, Полібія, Цицерона) та модель станового представництва (в її основі – станова монархія як форма державного правління, що мала у структурному підґрунті два елементи – колегіально-дорадчий та станово-представницький). Сучасною і постсучасною формами бікамералізму є модерна модель (заснована на теорії розподілу влади Ш. Монтеск'є та ідеї «стримувань і противаг» Дж. Адамса, в яких було обґрунтовано необхідність диференціації законодавчої влади шляхом її поділу на дві палати) та плюральна модель (ґрунтується на ідеї багатовимірності реальної політики). Модерна модель сформувалася внаслідок руйнування полікамеральної одноманітності європейських парламентів, ліквідації феодальних порядків і переходу до загального виборчого права. Плюральна модель бікамералізму відповідає стандартам «процесуально-консенсусної» демократії, яка є останнім політико-правовим трендом розвитку держави та аргументовано доводить, що нині вже немає тісної залежності між територіально-державним устроєм і наявністю або відсутністю другої палати парламенту. Адже нині, за словами вітчизняного науковця М. Новікова, друга (сенатська) палата найвищого законодавчого органу держави покликана стати функціонально ефективною репрезентантою різних меншин в унітарних державах [1, с. 7].

Отже, цілком логічною та методологічно обґрунтованою є можливість виокремлення у моделі республіканського правління такої її варіації як бікамеральна форма правління. Серед переваг бікамералізму як особливої форми (або її варіації) правління можна назвати такі: 1) бікамеральні системи є ефективними у тому разі, коли палати мають значні відмінності, але відносно рівні повноваження; 2) комбінація таких базових ознак бікамералізму, як (не)конгурентність та (а) симетрія є оптимальною для багатьох сучасних держав перехідного типу, оскільки сприяє зміцненню демократичних засад розвитку та

реалізації їх принципів у політичному житті [1, с. 4]. Саме тому впродовж останніх двадцяти років у вітчизняній соціально-гуманітарній науці та в політичних колах не вщухають дискусії щодо переваг і недоліків бікамералізму в сенсі розвитку українського парламентаризму, становлення національної демократичної політичної системи.

Проте при вивченні можливостей впровадження бікамералізму в політичну систему України слід зважати і на особливості політичної культури (зокрема на таке поширене явище у вітчизняній політиці, як непотизм (протекціонізм, кумівство), властиве всім її акторам – лівим, центристам, правим; прозахідним і проросійським); відсутність тривалого, неперервного досвіду державотворення та демократичного розвитку; специфіку характеру політичної конкуренції, а також, що вкрай важливо, відсутність реальних важелів впливу і контролю з боку громадян (виборців) за діяльністю парламентарів. Отже, на нашу думку, перш ніж пропонувати перехід до бікамеральної парламентарної системи правління у вітчизняних соціокультурних і політичних реаліях, варто звернути увагу на забезпечення механізмів впровадження дієвого імперативного депутатського мандату та налагодження ефективного взаємозв'язку між виборцями і парламентарями. Водночас недооцінювання ролі й місця парламенту в системі органів державної влади й управління, у вітчизняній моделі державного правління спотворює уявлення про оптимальну політичну систему, яку слід сформувати в Україні нині, адже принцип представництва як засадничий принцип демократії має свої витоки у діяльності саме вищого законодавчого органу держави.

Вітчизняна дослідниця О. Скребець, спираючись на матеріали політико-правових документів і соціально значущих подій у сфері відносин парламентської і президентської гілок влади, стверджує:

«Здійснення Верховною Радою України інструментальних функцій ускладнюється недоліками виборчого механізму, відсутністю стійкої партійної системи, [...] особливостями мобілізованого типу політичної участі українського населення» [2, с. 11]. Окрім того, досвід вітчизняного парламентаризму показує: протягом двадцяти двох років його суверенного функціонування робота національного парламенту постійно засвідчувала зростання розриву між інтересами народних обранців і тих, хто їх обирає. Тому наполягати на запровадженні бікамералізму у вітчизняних умовах зарано, тим більше у випадку, коли чітко не розроблено засади рекрутування потенційних

парламентарів у верхню палату найвищого законодавчого органу держави.

Важливе значення при дослідженні форми правління має система розташування центральних інститутів державної влади та характерна для кожного суспільства специфіка розподілу влади. Наприклад, українська дослідниця Л. Дунаєва пропонує при вивченні зазначеного параметру форми правління використовувати термін «схематизм влади». «Схематизм влади у такому розумінні реалізується як певна, визначена конфігурація, яка забезпечує певний спосіб взаємодії транценденцій влади, інстанцій влади, еліт, місць присутності та народу. Якщо будь-яка з складових буде пропущена, то це може призвести до негативних наслідків» [3, с. 13]. Отже, при визначенні форми правління як комплексної характеристики держави слід враховувати всі можливі іпостасі влади як її центрального, сутнісного компоненту: власне державну, а також політичну, публічну, владу місцевого самоврядування, владу політичного менеджменту тощо. При визначенні форми правління дуже важливі й такі структурні показники влади: суб'єкти, об'єкти, джерела, ресурси, мета, методи, форми прояву та реалізації. Зміна конфігурації влади зокрема та форми правління загалом відбуваються, на думку Л. Дунаєвої, внаслідок протікання трьох процесів: «інтеграції мереж довіри, ізоляції категоріальної нерівності та ліквідації незалежних центрів влади, які вдаються до насилля та примусу» [3, с. 13]. Кожна країна розробляє власну модель державного правління, втім ті універсальні параметри форми правління, які напрацьовані політичною та юридичною науками, вказують на переваги і недоліки кожної з її модифікацій за тих чи інших умов політичного життя. Конкретизація таких переваг і недоліків форми державного правління може здійснюватися, у т. ч., через поняття «механізм держави». Механізм держави – це система різноманітних організацій, за допомогою яких держава реалізує свої функції. Він обов'язково заснований на нормативній базі та передбачає наділення державних інститутів спеціальними повноваженнями у відповідній сфері діяльності [4, с. 64]. Тобто поняття «механізм держави» вказує на нормативно-юридичний аспект форми державного правління, на її формальну складову частину, без чіткого оформлення якої неможливе якісне наповнення форми державного правління політичним «змістом».

Якщо поєднати в діалектичному аналізі «форму» та «зміст», політичний і нормативно-юридичний аспекти форми державного прав-

ління, то слушним буде виокремлення певних компонентів у наведеному понятті: перший компонент – норми та практика, що стосуються виду, структури, правового становища вищих органів державної влади; другий – норми та практика, що характеризують відносини між органами державної влади; третій – норма та практика зворотного зв'язку між органами державного управління та тими, ким управляють [5, с. 8]. Саме реальні варіації поєднання «форми» та «змісту» у кожній модифікації системи державного правління в тій чи іншій країні часто не виправдовують тих сподівань, які покладалися на їх ідеальні, теоретичні відповідники. Ця обставина є однією з причин постійного пошуку політологами та правниками оптимальних конфігурацій «змішаного правління», які максимально відповідали б викликам часу.

Коли йдеться про республіканську форму правління, більшість науковців зазвичай звертає увагу на напівпрезидентську її модифікацію як таку, що потенційно позбавлена недоліків і «чистої» парламентської, і «чистої» президентської систем і наділена максимумом переваг цих систем. Тому вітчизняні творці Конституції, розробляючи Основний Закон України, віддали перевагу саме напівпрезидентській формі правління – спочатку у моделі президентсько-парламентської, згодом – парламентсько-президентської, потім ще раз повернулися до президентсько-парламентської республіки, а в лютому 2014 р. – знову до парламентсько-президентської. Український науковець І. Грицяк так пояснює переваги змішаної, напівпрезидентської форми правління: «Застосування змішаної форми правління, яка передбачає двовладдя між президентом (глава держави) і прем'єр-міністром (глава уряду), фактично встановлює систему правління, відповідно до якої "першим главою" є за традицією (відповідно до конституційного звичаю) президент, а за законом (відповідно до тексту конституції) – прем'єр-міністр» [6, с. 43]. Однак окреслена модель, яка сформувалася і закріпилася на європейському континенті в умовах сталої (зрілої) демократії, за умов розвитку перехідного типу, зокрема в Україні, не завжди доцільна. Як приклад, можна назвати тривалий період «двовладдя» у вітчизняній політиці за часів президентства В. Ющенка та функціонування парламентсько-президентської системи правління, що не була підкріплена сталими демократичними традиціями врядування та достатньо високим рівнем правової і політичної культури, як це спостерігається в європейських країнах.

Потреби демократизації суспільно-політичного розвитку країни, оптимізації й підвищення ефективності функціонування системи державної влади та управління зумовлюють необхідність зосередження уваги, також на важливості інституціалізації персоніфікованих форм здійснення влади, насамперед – інституту глави держави. Адже за всіх модифікацій форми державного правління до універсальних повноважень глави держави належать: забезпечення спадковості (наступництва) державної влади, гарантування конституційного порядку та захисту прав і свобод громадян, дотримання балансу у функціонуванні гілок центральної державної влади, вище представництво держави у міжнародних відносинах. При цьому інститут глави держави можна досліджувати принаймні з двох методологічних позицій: як державний інститут та як одну з ключових характеристик (критеріїв) при визначенні форми державного правління.

Саме від форми правління залежить політико-правове значення та реальне становище глави держави у національній політикоправовій системі. Якщо йдеться про напівпрезидентське правління, обсяг повноважень глави держави значною мірою залежатиме, за словами вітчизняної дослідниці О. Харченко, «від структуризації ключових політико-правових акторів усередині суспільно-політичної системи, а це дозволяє пристосувати їх норми до різних обставин» [7, с. 10]. Напівпрезидентська система правління найефективніше себе зарекомендувала у тих країнах, де суспільство розколоте на радикально налаштовані групи та існує потреба значної структурної перебудови політичного й економічного устроїв, оскільки президент володіє реальними можливостями політико-управлінського впливу на розвиток держави, на функціонування інших її центральних інститутів. Специфікою напівпрезидентського правління в Україні за весь період новітньої історії стало те, що Президент України у межах своїх конституційних прерогатив, з одного боку, перебуває поза системою поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, а з іншого – покликаний забезпечувати дієздатність всієї системи державної влади й управління, спрямовувати її на реалізацію стратегічних і тактичних завдань суспільно-політичного розвитку.

Отже, поняття «форма правління» вказує на сутнісні, базові принципи побудови системи державної влади й управління, на ключові напрями впливу державного апарату на суспільство. Втім, як зауважила українська дослідниця С. Серьогіна, «…виконання одних й тих

самих завдань, які стоять перед суспільством, може бути здійснене за допомогою різних способів організації державного апарату, тобто допускає певний "композиційний плюралізм" у даній сфері» [8, с. 10]. Тому одним із основних завдань вироблення стратегічно-державницького курсу будь-якої сучасної країни стає творення, політико-правове оформлення і реалізація на практиці такого «композиційного плюралізму» на рівні засадничих державних параметрів – того, що називається формою держави, невід'ємною і дуже важливою складовою якої є форма правління. Особливого значення осмислення композиції системи державної влади й управління набуває на державотворчому етапі розвитку суспільства, на якому перебуває нині Україна.

У цьому контексті одним із основних є питання про визначення ступеня «збалансованості» форм правління. За словами С. Серьогіної, ступінь збалансованості повноважень між вищими органами державної влади вказує на співвідношення обсягу повноважень на політичному рівні державної організації, а також є показником наявності (або відсутності) дієвого механізму «стримувань і противаг» у політико-правовій системі суспільства. Збалансована форма правління, у свою чергу, свідчить, що жоден із вищих органів державної влади не може домінувати на політичній арені, оскільки законодавча, виконавча та судова гілки влади діють на паритетних засадах, між ними відсутня конкуренція за обсяг повноважень, а прийняття найважливіших політико-правових рішень вимагає узгодженої співпраці кількох вищих органів державної влади. «Цей критерій має оцінний характер, але все-таки дає змогу адекватно оцінити загальну композицію державного апарату, його інституційно-функціональну організацію», – наголошує С. Серьогіна [8, с. 12]. Хоча Україну більшість дослідників зараховує до групи країн з «відносно збалансованою формою правління», бо у вітчизняній політико-правовій системі традиційно «слабкою ланкою» на політичній арені є уряд (за лише поодинокими винятками), автор переконаний: саме суттєвий ступінь незбалансованості вітчизняної моделі форми правління зумовлює (безперечно, у комплексі з іншими чинниками) ключові проблеми державно-політичного розвитку держави.

Отже, аналіз теоретичних і прикладних аспектів проблематики форми державного правління, здійснений у цій праці, дає підстави стверджувати: пошуки умовно «ідеальної» для сучасної України фор-

ми державного правління слід продовжити, а чинну напівпрезидентську модель корегувати і вдосконалювати. Переосмислення базових засад функціонування форми правління у вітчизняних політико-державних реаліях потребує обов'язкового врахування національної специфіки – політичної історії, традицій, особливостей типових проявів політичної свідомості та політико-правової культури тощо. Однак, на наше переконання, при цьому не можна ігнорувати найкращі надбання західної політико-правової теорії, досвід функціонування різних моделей форми державного правління за умов утвердження демократичного режиму та/або в періоди демократичних транзитів.

Динамічні зміни, які в останні десятиріччя зачепили усі сфери життя суспільства, позначилися й на державі як ключовому механізмі функціонування будь-якого соціуму. Розгортання процесів демократизації та глобалізації є провідною тенденцією суспільнополітичного та соціально-економічного розвитку сьогодення. Паралельно з названими процесами пожвавлюються вияви протилежних трансформаційних процесів – значна частина сучасного світу стає дедалі закритішою щодо зовнішніх впливів; є приклади так званих «відкатів демократії», коли деякі країни під дією низки факторів відмовляються від принципів демократії на користь авторитарних і тоталітарних форм правління, політичних режимів. За цих умов об'єктивною тенденцією є зростання уваги науковців до проблематики трансформації сучасної держави як центрального політико-правового інституту політичної системи суспільства.

Розгляд основних тенденцій у змінах форми державного правління є одним із найактуальніших питань у контексті означеної проблематики. Особливо важливе значення при цьому мають: 1) історично-порівняльний аналіз генези поняття «форма державного правління»; 2) вивчення провідних підходів до визначення форми державного правління, вироблених сучасною політичною наукою; 3) розгляд деяких форм державного правління гібридного типу (на прикладі співдружності та неопатримоніалізму), які поширюються в останні десятиріччя у світі.

Осмисленню форми державного правління в контексті сучасних політичних трансформацій допоможе звернення до монографічних праць, присвячених вивченню проблематики розвитку держави та форм державного правління (С. К. Бостан «Форма правління сучасної держави…», Г. Єллінек «Загальне вчення про державу», Н. Макіавеллі

«Государ», Р. Челлен «Держава як форма життя»); спеціальної навчальної та довідкової літератури («Політологічний енциклопедичний словник» за редакцією Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенка, «Політологія: Підручник» (А. Мельвіль та інші),

«Теорія держави і права: Підручник» (О. Піголкін, А. Головістикова, Ю. Дмитрієв, А. Саїдов), «Форми правління: Історія і сучасність: Навчальний посібник» (Л. Симонішвілі), «Юридична енциклопедія» за редакцією Ю. Шемшученка); авторських досліджень окремих проблем сучасної політичної науки (стаття В. Сафонова «Співвідношення форм правління та режимів правління», матеріали автореферату С. Шуляка «Неопатримоніальні диктатури в арабському світі: аналіз баасистської моделі»).

«Форма державного правління» належить до базових понять, які характеризують політологічну сутність держави. Воно має глибокі історичні корені, оскільки було впроваджене в науковий обіг ще в часи античності, проте не втрачає свого значення і нині. Якщо оглянути ґенезу терміну «форма державного правління», то можна дійти висновку, що антична теорія держави ґрунтувалася на ототожненні понять «форма правління» та «форма державного устрою», розглядаючи їх як незмінні остови, з якими пов'язані численні змінні та динамічні елементи держави. Як писав німецький юрист і державознавець Георг Єллінек, поняття «форма правління» та «форма державного устрою», спираючись на їх античне розуміння, висвітлюють «формальні моменти виражених у конституції вольових відносин, які, незалежно від усіляких конкретних особливостей, у силу правової необхідності відображенні у житті держави. ...Питання про форми держави тотожне з питанням про правові відмінності конституцій» [9, с. 632]. Отже, історично першим було тлумачення терміну «форма державного правління» у суто правовому контексті, відповідно до нього «форма державного правління» – це юридичний принцип функціонування держави.

Однак поступово відбувався відхід від суто правового до політико-правового розуміння держави як особливого інституту, що позначилося і на трактуванні сутності поняття «форма державного правління». Започаткування політичного тлумачення держави пов'язане з діяльністю італійського мислителя епохи Відродження Нікколо Макіавеллі, який першим в історії політичної думки протиставив дві форми державного правління – монархію та республіку. Саме Н. Макі-

авеллі поняття «республіка» почав вживати лише для позначення немонархічних держав [10]. Отже, сучасне політологічне трактування терміну «форма державного правління» пов'язане з двома чинниками: розширенням розуміння держави від суто правового до політичного; поширенням у наукових дослідженнях двочленного поділу форм правління як основи вчення про форми держави.

Пізніше трактування поняття «форма державного правління» конкретизувалося. Це пов'язано передусім з розширенням розуміння держави не просто як політико-правового інституту, а і як особливої системи управління у суспільстві, яка ґрунтується на відносинах панування. «Державна діяльність за своєю виключною природою є управлінням», – зазначає шведський правник К. Рьойтершьолд [11, с. 241]. Таке тлумачення сутності та соціального призначення держави почало формуватися у XIX ст., а остаточного наукового визнання набуло у XX ст. Якщо опиратися на це тлумачення, то поняття «форма державного правління» можна визначити як організацію механізму реалізації завдань управління. За цих умов, за словами шведського політолога та правника Р. Челлена, провідним принципом державного управління стає політична доцільність, а не право. Вчений був переконаний, що «держава реалізує право тому, що вона усвідомлює його доцільність» [11. с. 240–241].

Отже, при характеристиці сутності форми державного правління необхідно враховувати не лише суто правові (нормативно-юридичні) або політичні, а й соціальні засади функціонування держави. Політичні, соціальні та економічні реалії спонукають дослідників розглядати питання про форму правління не тільки в теоретичному, а й у практично-політичному вимірі. Необхідні вивчення й аналіз того, як організована та реалізується державна влада; визначення факторів, від яких залежать ефективність державного керівництва, дієвість управління, престиж і стабільність уряду, стан законності та правопорядку в країні. Тому, як переконана російська дослідниця Л. Симонішвілі, «проблема форми держави має суттєвий політичний аспект» [12, с. 5]. Вона пропонує визначати форму державного правління, з огляду на те, хто і як править, тобто здійснює державну владу в державно організованій спільноті; як влаштовані, організовані та діють у ній державно-владні структури (органи держави); якими є засади їх відносин з населенням, а також яким є ступінь участі населення у формуванні державних структур [12, с. 5]. Л. Симонішвілі пропонує

розглядати поняття «форма державного правління» у якомога ширшому його тлумаченні. Таке трактування форми державного правління передбачає надання пріоритету дослідженню не так теоретичних, як прикладних, практично-політичних аспектів її проявів, адже саме це дає змогу визначити сутність системи органів державної влади загалом і проаналізувати особливості функціонування тієї чи тієї державно-правової моделі зокрема. Отже, сучасне тлумачення поняття «форма державного правління» передбачає його розуміння як провідного елементу форми держави, який визначає і форму державно-територіального устрою, і різновид політичного режиму.

Проте поняття «форма державного правління» є одним із найсуперечливіших елементів форми держави, оскільки існує надто багато різних підходів до визначення сутності цього терміну, дослідження його природи та соціального призначення. Так, на думку Л. Симонішвілі, форму правління слід вивчати, спираючись на аналіз минулого (передумов вибору тієї чи іншої форми правління у кожній конкретній державі), сьогодення (через врахування її особливостей у тій чи іншій державі на визначеному етапі її функціонування) та майбутнього (через прогнозування можливостей посилення або послаблення окремих державних інститутів) [12, с. 4]. Крім цього, всебічний науковий розгляд форми держави передбачає вивчення базових факторів, які обумовлюють вибір певної форми правління у певній державі. Л. Симонішвілі називає такі провідні фактори:

– розстановка соціально-політичних сил та результат боротьби між ними (дія цього фактору особливо яскраво виявляється у революційні періоди, коли одні форми правління – монархії – змінюються іншими – республіками);

– історичні особливості країни (поза історичним контекстом неможливо, наприклад, пояснити існування у сучасній Великій Британії монархії);

– особливості культури народу, яка акумулює історичний та політичний досвід, звичаї і навички життя в умовах конкретної держави; вплив неполітичних процесів [12, с. 4].

Також існує група дослідників, які при з'ясуванні сутності форми державного правління, її природи і специфіки прояву наголошують на особливому значенні суб'єктивного чинника при формуванні та реалізації конкретної форми правління у певній державі на визначеному етапі її розвитку. Такий підхід підтримують чимало вітчизня-

них політологів та юристів. Наприклад, один з найавторитетніших фахівців у царині політологічної теорії держави, український дослідник С. Рябов зазначив, що форма державного правління безпосередньо залежить від того, «хто здійснює реальну владу, скільки осіб бере участь у прийнятті рішень і в який спосіб ці особи отримують такий статус» [13, с. 696]. За цією логікою запропоновано розрізняти монократичні (абсолютна монархія, президентська республіка) та колегіально-представницькі (конституційна монархія, парламентська республіка) форми державного правління. Тобто базовим критерієм для типологізації форм державного правління стає персональний (суб'єктивний) чинник – визначення того, хто і в який спосіб формує уряд та керує його роботою. Як пише вітчизняний політолог Р. Павленко, цей підхід заснований не на формальних, а на реальних повноваженнях суб'єктів здійснення державної влади; його перевагою є вдосконалення традиційного розуміння форм правління завдяки з'ясуванню особливостей структури та відносин органів державної влади [13, с. 696].

Український дослідник з питань теорії держави і права В. Шаповал наголошує, що форма державного правління «відображає інституційні особливості організації державного владування…» та «…особливості статусу глави держави» [14, с. 295]. На думку вченого, трансформація розуміння сутності форми державного правління та її конкретно-політичного втілення у функціонуванні певної держави обумовлюється передусім еволюцією конституціоналізму як загального явища, що конкретизується за умов різних країн [14, с. 296]. Перевагами такого трактування сутності форми державного правління, на наш погляд, є відмова від суто формальних, нормативно-правових визначень цього інституту держави та концентрація дослідницької уваги на з'ясуванні особливостей функціональних відносин ключових суб'єктів державної влади у певній державі, що дає змогу виокремити особливості проявів форми державного правління на інституційно-функціональному та особистісно-персональному рівнях здійснення державного управління.

Важливою характеристикою поняття «форма державного правління», яка теж може бути основою визначення його сутності та соціального призначення, є ознака соціального керування. Адже термін «правління» можна розглядати як певний динамічний процес – «вид соціального керівництва (керування), котрий цілеспрямовано впливає на певну сферу соціальних відносин» [15, с. 78]. Російський дослід-

ник В. Чиркін при визначенні сутності форми державного правління вживає як синоніми терміни «правління» та «управління», оскільки обидва позначають певні види соціального керування [15, с. 79]. Соціальне керування, у свою чергу, є результатом діяльності різних органів влади, причому не автономних, а об'єднаних у систему. Тому С. Бостан пропонує таке визначення поняття «форма державного правління»: «"державне правління" – це спосіб володарювання вищого рівня, за якого керівництво соціальними процесами в державі здійснюється верховними органами» [15, с. 79].

Отже, для представників окресленого напряму однією з провідних, визначальних ознак форми державного правління є системність, яка виявляється через: 1) мету діяльності та/або функціонування (мета – правити (керувати) державою); 2) взаємозв'язок елементів (елементи форми державного правління – це органи державної влади); 3) структурно-функціональну єдність вищих органів держави (кожен з них має чітко визначений статус, найважливішими його структурними компонентами є компетенція державного органу, порядок його формування та відповідальність) [15, с. 80]. З огляду на це при дослідженні форми державного правління особливу увагу слід зосередити на з'ясуванні відносин вищих органів держави, які утворюють зміст функціонування державного правління. Так, за переконанням російських вчених О. Піголкіна, А. Головістикової, Ю. Дмитрієва, А. Саїдова, форма правління «характеризує порядок формування та організацію вищих органів державної влади». Цей складник держави визначають:

– структура та повноваження вищих органів державної влади країни;

– порядок їх утворення та відносин один з одним;

– ступінь участі населення у формуванні цих органів та впливу на рішення, які ними приймаються [16, с. 217].

Спираючись на наведене трактування форми державного правління та її визначальних складників, російські дослідники пропонують виокремити такий сучасний різновид державного правління, як співдружність. Вони пишуть: «Співдружність – це доволі рідкісне, ще більш аморфне, ніж конфедерація, але не менш організоване, об'єднання держав, які характеризуються наявністю спільних ознак, певним ступенем однорідності» [16, с. 296]. В ідеалізованих підходах об'єднавчими для співдружності називають спільні ознаки:

1) в економіці (однакова форма власності, інтеграція господарських зв'язків, єдина грошова одиниця тощо); 2) у праві (схожість процесуальних норм кримінального, цивільного права, правового статусу громадянина); 3) у мові (зазвичай, це лінгвістична єдність, хоча можлива і єдність мови як наслідок колоніального панування, наприклад у країнах Британської співдружності націй); 4) у культурі (культурна спільність внаслідок єдиного походження або взаємозбагачення, привнесення чи асиміляції елементів інших культур). Однак, як зазначають російські науковці, співдружність все-таки не можна вважати повноцінним різновидом державного правління, бо співдружність – це не держава, а своєрідне об'єднання незалежних держав, котрі заради досягнення спільних цілей погоджуються обмежити власний суверенітет [16, с. 226–227].

Співдружність держав як різновид форми правління є сучасною формою об'єднання держав, яка почала розвиватися з середини XX ст. Прикладами співдружності держав можна вважати ООН, НАТО та інші об'єднання міждержавного та міжнаціонального характеру. Як правило, співдружність є перехідною формою, яка еволюціонує у бік конфедерації (наприклад, Європейське співтовариство) [16, с. 227–228].

Отже, сучасне тлумачення сутності форми державного правління передбачає врахування різноманітних факторів, чинників, тенденцій політико-правового характеру, результатом яких є найрізноманітніші поєднання національно-державних та адміністративно-територіальних форм і видів правління. Так, прикладом такого феномену можна вважати неопатримоніалізм, який є специфічним різновидом поєднання форми сучасної держави у країнах, котрі звільнилися від колоніальної залежності, з традиційними (патримоніальними) формами персонального правління. Неопатримоніальний режим є персональним правлінням, що спирається, з одного боку, на систему сучасних політичних інститутів, з іншого – на мережу персональних зв'язків традиційного типу (конфесійних, племінних, патронажних), які інтегруються до цієї системи та визначають способи і принципи її функціонування [17, с. 3].

Вітчизняний політолог С. Шуляк вказує на дві головні ознаки неопатримоніальних режимів: персоналізація влади і патронажноклієнтальні відносини. За такої форми правління право на владу належить радше особі, аніж офіційній установі. Закономірно, що уся повнота влади концентрується в руках глави держави, який контро-

лює діяльність усіх гілок влади. Він обіймає усі ключові посади в державно-політичній ієрархії та користується майже необмеженими повноваженнями, які закріплюються юридично [17, с. 7, 10]. Отже, неопатримоніалізм є сучасним різновидом форми правління гібридного типу, який поєднує формальні демократичні ознаки (наприклад, збереження республіканського правління де-юре) з фактично необмеженими повноваженнями глави держави, подібними до тих, котрими користується очільник держави за умов абсолютної монархії. Як наслідок, неопатримоніальне правління призводить до того, що глава держави перетворюється на її ключовий системоутворювальний елемент.

Більшість сучасних форм державного правління гібридного типу поєднують ознаки форми правління та режиму правління (політичного режиму), відповідаючи на два основні питання: «Хто править?» та «Як править?» [18, с. 112]. Подібні форми державного правління гібридного типу можна розглядати як один із визначальних елементів утворення політичної системи кожної держави та пристосування її до умов, що постійно змінюються. Крім того, аналіз функціонування гібридних форм правління свідчить про те, що поняття «форма державного правління» варто розглядати як одну з центральних категорій політичної науки, що постає поєднуючим елементом для категорій «політична система», «політичний режим», «політичний процес», «політичний інститут». Як наголошують А. Мельвіль, Т. Алексєєва, М. Ільїн та ін., «у різних національних політологічних традиціях форма (рідше – тип) правління позначена неоднаково (зокрема, у Франції в такому разі використовують термін «політичний режим») [19, с. 251–252].

Отже, сучасна політична наука пропонує багато підходів до визначення поняття «форма державного правління». На нашу думку, системне дослідження сутності форми державного правління передбачає поєднання трьох базових аспектів функціонування будь-якої держави: 1) політичного (розгляд певної структури та політичних відносин у межах здійснення повноважень тими чи іншими представниками органів державної влади), 2) юридичноправового (аналіз юридично-правового статусу та особливостей правового регулювання таких відносин), 3) соціологічного (розуміння того, що органи державної влади завжди функціонують у конкретному суспільстві на певному етапі його розвитку, що позначається на всіх політико-пра-

вових процедурах їх відносин). Дослідження сучасних форм державного правління мають здійснюватися у двох провідних напрямах: виокремлення та розгляд найтиповіших форм державного правління, які максимально цілісно розкривають сутність цього поняття; з'ясування особливостей проявів найцікавіших у політологічному ракурсі конкретних форм правління гібридного типу.

1.2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПОЛІТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СУТНОСТІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Неоднозначність процесів демократизації (точніше, її «третьої хвилі»), які розгортаються в останні десятиріччя, ставлять перед науковцями нові дослідницькі завдання. Одним із найактуальніших є пошук оптимальної системи правління за умов всебічного врахування факторів інституціонального, нормативного та функціонального характеру. Потреби сьогодення також обумовлюють вимогу відійти від абсолютизації тих чи інших тверджень щодо найкращої форми правління та зважати на весь комплекс національної специфіки кожної конкретної держави при визначенні найефективнішої для неї системи правління.

Саме тому дуже важливим є вивчення переваг і недоліків провідних напрямів аналізу проблематики сутності форми правління, що побутують у сучасній політичній науці. Для досягнення окресленої мети необхідне розв'язання таких дослідницько-евристичних завдань: 1) виокремлення й аналіз чотирьох базових поглядів на питання про ефективність президентської, парламентської та напівпрезидентської (змішаної) систем правління; 2) огляд тих чинників і факторів, які суттєво впливають на вибір певної форми правління; 3) порівняння теоретико-академічних поглядів та прикладів практичного функціонування систем правління за умов парламентаризму, президенціалізму та напівпрезиденціалізму.

У процесі розгляду цих проблем використано напрацювання вітчизняних і зарубіжних дослідників, які є фахівцями з питань аналізу теорії і практики систем державного правління, зокрема у російського вченого О. Зазнаєва, авторитетних американських політологів Х. Лінца, М. Шугарта, Дж. Кері, Е. Хейвуда, а також вітчизняного конституціоналіста В. Шаповала.

На перший погляд, проблематика виокремлення форми правління може видаватися вичерпаною, адже, починаючи з античних часів (концепції циклічності політичного розвитку держав Платона, Аристотеля, Полібія), її невтомно досліджували авторитетні мислителі.

Однак політичні системи більшості держав сучасного світу є надзвичайно динамічними, тому подальше вивчення особливостей функціонування тих чи інших форм правління залежно від багатьох умов набуває суттєвого значення не тільки на теоретико-академічному рівні, а й у практичній площині. Адже саме такі напрацювання дають змогу трансформації певних країн та їх наслідки для конкретних регіонів або світу загалом. Розгляд цієї проблематики також важливий у контексті оцінювання ефективності функціонування системи державної влади і державного управління кожної країни. Сутність такої проблеми, на нашу думку, ілюструє вислів британського дослідника Г. Ласкі: «Система правління дуже схожа на пару чобіт. Вона створюється для тих, чиї ноги підходять за розміром до цього взуття. Але варто пам'ятати з приводу правління те, що є правильним також і щодо взуття: чоботи мають відповідати тій подорожі, яку передбачається здійснити» [20, с. 133].

Навіть побіжний погляд на специфіку функціонування форм правління у тих чи тих державах дає змогу дійти висновку: одні й ті самі ознаки певного узагальненого типу політичної системи можуть по-різному виявлятися у різних ситуаціях, оцінюватися в одних випадках переважно позитивно, а в інших – негативно. З огляду на це типологізація форм правління, формулювання ознак їх «чистого» вияву важливі для окреслення загальних параметрів конкретних політичних систем або «політичної системи» як наукової категорії. Обов'язковим також стає всебічне дослідження неінституціональних характеристик: політичних традицій, історичних умов, наявності або відсутності демократичного досвіду, рівня стабільності та прогнозованості розвитку певної держави і багатьох інших додаткових змінних. Адже в іншому випадку науковець не зможе вийти за межі суто формальних критеріїв, згідно з якими, наприклад, можна поставити знак рівності між президентськими республіками у США та у країнах Азії, Африки або в деяких державах Латинської Америки (наприклад, у Венесуелі або Болівії).

У сучасній політичній теорії умовно виокремлюють «чотири табори» дослідження форм правління. Перший «табір» (Х. Лінц і його послідовники) сформували прихильники парламентської системи і

противники президентської форми правління. До другого «табору» належать захисники президентської системи. Третій «табір» згуртовує прибічників змішаних форм правління, у т. ч. напівпрезидентських. До четвертої групи дослідників належать вчені, переконані у тому, що не слід абсолютизувати переваги та недоліки різних форм правління, бо «одна й та сама форма правління може отримувати абсолютно різне наповнення, функціонуючи у різних соціальних умовах і артикулюючи різні сторони політичного спектру» [20, с. 134; 21, с. 210]. Доцільно здійснити аналіз кожного зі згаданих підходів до проблематики виокремлення форми правління.

Прихильники парламентаризму наголошують на такій його особливості як інститут прем'єр-міністра. Прем'єр-міністр за умов парламентської форми правління, з одного боку, має необхідні владні повноваження, а з іншого – несе повну відповідальність за свою діяльність [22]. Це важливо для розвитку демократії в інституціональному та нормативному вимірах, тому що прем'єр-міністр, на відміну від глави держави (президента або монарха), є повноцінним політично відповідальним суб'єктом владних відносин, що вимагає від нього вміння налагоджувати ефективний діалог як зі своїми політичними партнерами і конкурентами, так і з різними соціально активними силами суспільства. Як посередники у налагодженні такого діалогу переважно діють політичні партії, що також сприяє розширенню меж демократії. Серед переваг парламентарної форми правління професор політичних і соціальних наук Йєльського університету Х. Лінц називає підвищення можливостей «…створення ефективної системи прийняття відповідальних рішень, формування стабільних урядів, сприяння конструктивному суперництву між партіями, не викликаючи при цьому розколів суспільства» [22]. Він наводить такі аргументи на користь парламентської системи: 1) вона частіше приводить до встановлення стабільної демократії, особливо у тих країнах, де глибокими є політичні розбіжності та функціонує багато політичних партій; 2) така система є дієвим гарантом збереження демократії [23, с. 52]. Однак, щоб уникнути незбалансованої оцінки парламентаризму як форми правління, Х. Лінц підкреслює: «У кінцевому підсумку усі, навіть найкращі, режими мусять спиратися на підтримку суспільства загалом: його основних сил, груп та установ. Тому вони повинні ґрунтуватися на суспільному консенсусі, визнанні законною лише тієї влади, яка отримана законним і демократичним шляхом. Вони також залежать від здатності їх лідерів

управляти, вселяти довіру, не переступаючи межі своїх повноважень» [22]. Отже, одним з найвразливіших місць парламентарного правління можна назвати досить високий ступінь залежності від особистісних якостей політичного лідера, який обіймає посаду прем'єр-міністра. Окрім того, якщо в країні функціонує мультипартійна або атомізована партійна система, це може спровокувати невтихаючі політичні конфлікти як на парламентському, так і на позапарламентському рівнях.

Аналізуючи сучасний стан розвитку парламентської форми правління, слід наголосити на важливій ролі парламентів у формуванні політичної свідомості та політичної культури кожного конкретного суспільства, тому що ці представницькі органи і нині виконують важливу роль у царині ідеології, ідеологічного впливу на громадян. Саме парламенти є ареною активної пропаганди для провідних політичних сил й акторів на загальнонаціональному рівні, найвиразнішим прикладом демократичної боротьби за владу. Парламентаризм як політичний інститут і як форма державного правління, змушений постійно змінюватися, пристосовуючись під динамічні перетворення у соціальній, економічній, політичній сферах. У цьому багато хто з дослідників вбачає водночас і силу, і слабкість парламентської форми правління. Неупереджений розгляд парламентаризму засвідчує, що принципи наукової об'єктивності вимагають від вченого уникати абсолютизації тих чи тих тверджень. Так, за словами В. Шаповала, «… явище парламентаризму ще не вичерпало себе, хоча надто оптимістичним було б говорити про якийсь "ренессанс" парламентаризму. Реальні процеси суспільно-політичного і державно-правового розвитку зарубіжних країн свідчать, що відбувається пристосування представницьких органів до потреб сьогодення. Все це і зумовлює оцінки змісту парламентаризму» [24, с. 131].

Отже, проаналізувавши аргументи на користь парламентської форми правління, сформульовані Х. Лінцем та його послідовниками, можемо дійти таких висновків: 1) «плюси» та «мінуси» парламентського правління відносні, адже подібна система у «чистому» вигляді може суттєво відрізнятися від її специфічного вияву у тій чи іншій країні (для прикладу варто порівняти парламентську республіку в Німеччині та Молдові); 2) ефективність і результативність політичного курсу за умов функціонування парламентської системи можуть залежати навіть від умов опосередкованого характеру (політичної історії, національного менталітету, геополітичних факторів тощо); 3) успіш-

ність функціонування парламентаризму обумовлюється фактичним, а не формальним впливом парламенту як найвищого колегіального органу державної влади, що виконує представницько-законотворчі функції. Тільки тоді, коли парламент стає соціально і політично авторитетним місцем узгодження суспільних інтересів, подолання конфліктів, примирення суперечностей, він здатен забезпечити одночасно стабільність і дієвість, спадкоємність і розвиток для власної політичної системи.

Захисники президентської форми правління (М. С. Шугарт, Дж. Керрі, С. Мейнуоринг) потенційні переваги президентської демократії порівняно з парламентською викладають у семи тезах:

1) президенціалізм забезпечує підзвітність електорату, налагоджуючи прямий зв'язок між зробленим електоратом вибором та його очікуваннями щодо діяльності обраних керівників. Сутність електоральної підзвітності полягає у тому, що виборці можуть застосувати санкції проти президента та його уряду на наступних виборах; 2) перевагою прямих виборів президента є ідентифікованість – здатність виборців передбачувати вірогідний склад потенційних урядів ще до підрахунку результатів виборів. На переконання М. Шугарта та Дж. Керрі, це означає наявність можливостей в електорату здійснити свій політичний вибір на перспективу; 3) президентська система (передусім американська) обумовлюється наявністю комплексу «стримувань і противаг». Система взаємних стримувань посилює взаємний контроль парламенту над виконавчою (президентською) владою і навпаки; 4) за відсутності у президента більшості у парламенті його своєрідним політичним «притулком» стає арбітраж – здійснення главою держави ролі арбітра, коли його підтримує парламентська меншість, є ефективнішим, ніж у парламентській системі; 5) у президентській системі правління парламентарі можуть не турбуватися про становище уряду, а отже, повноцінно займатися законотворчою діяльністю; краще закріплюється незалежність парламенту в законодавчих питаннях; 6) президенціалізм передбачає фіксовані терміни повноважень вищих органів виконавчої влади на противагу парламентаризму, як наслідок – політичний курс держави стає більш стабільним і прогнозованим;

7) президентська форма правління може запобігати проведенню політичної гри за принципом «переможець отримує все», оскільки діє вже згадувана система «стримувань і противаг» [25, с. 38–49].

Президенціалізм як специфічна форма правління ґрунтується на принципі особливого інституціонального значення глави держави, який є особою, котра посідає де-юре і де-факто найвище місце в структурі державних інститутів та водночас здійснює функцію представництва самої держави загалом. Як наслідок, глава держави як носій найвищих політико-представницьких функцій за умов президентського правління постає одним із найважливіших, ключових елементів державного механізму. За президенціалізму інститут глави держави стає справді іманентним феномену державності, перетворюючись на нагальну соціальну потребу суспільства. У будьякій президентській системі правління глава держави виконує роль, за визначенням російського дослідника М. Краснова, «національного батьківства», головне покликання якого – перетворити президента на головного охоронця конституційного ладу [26, с. 34–35].

На нашу думку, рецепція ідеї «батьківства» в особі глави держави у контексті вивчення президентської форми правління особливо актуальна з огляду на необхідність дослідження функцій політичного і соціального арбітражу. Адже в умовах президенціалізму глава держави найкраще виконує ці функції. Причому, чим більш політично нейтральною фігурою фактично є президент у такій системі правління, тим ефективніше він може здійснювати політичний і соціальний арбітраж, бути справжнім гарантом державності загалом та конституційності зокрема. Вітчизняний політолог, фахівець у царині державознавства С. Рябов стверджував, що глава держава повинен не просто очолювати, репрезентувати державу, він має перебувати «немовби понад безпосередньою політикою з її упередженою політичною боротьбою, змаганнями окремих верств між собою, гендлями, парламентськими суперечками, виборчими перегонами». Тобто, на переконання українського науковця, глава держава має бути політично нейтральною фігурою [13, с. 105]. Однак досягнути політичної нейтральності глави держави у президентських системах правління важче, аніж у парламентських та змішаних.

Забезпечення максимальної політичної нейтральності глави держави за умов функціонування змішаних форм правління – один з найпоширеніших аргументів у середовищі прихильників цього типу держави. Одним із хрестоматійних прикладів ефективності змішаної системи правління є державний лад сучасної Франції (П'ята Республіка). Так, у положенні статті 5 Конституції Франції 1958 р. вказано, що

«президент Республіки стежить за виконанням конституції. Він забезпечує своїм арбітражем нормальне функціонування державних органів, а також спадкоємність держави. Президент також проголошується гарантом національної незалежності, територіальної цілісності і виконання договорів та угод». Як вказує В. Шаповал, французький досвід конституційного оформлення статусу та соціального призначення президента як глави держави ще з 70-х років XIX століття заклав підвалини для формування й реалізації концепції президентського арбітражу. Науковець наголошує, що роль «президента-арбітра уподібнювалася функціям спортивного судді: він не повинен був втручатися у роботу державного механізму і його окремих ланок, а мав діяти у виняткових випадках, коли виникала кризова ситуація. З цією метою президенту надавалися повноваження вирішувати конфлікти, що виникали між різними органами держави. …Але з часом такий підхід змінився, і стала домінувати концепція арбітражу, за якою припускається активне втручання президента у державно-політичне життя» [27, с. 12–13].

Розглядаючи переваги змішаної системи правління загалом, потрібно пам'ятати, що така форма урядування зберігає більшість ознак президенціалізму (скажімо, всенародний характер виборів глави держави, великий обсяг його повноважень). Російський науковець О. Зазнаєв зазначає, що більшість зарубіжних дослідників переконані: багато проблем президентської системи правління «знімаються» за умов напівпрезиденціалізму. Як переваги напівпрезиденціалізму вчений, спираючись на наукові напрацювання своїх іноземних колег, вказує: 1) менш категоричне протистояння президента і парламенту, ніж за президентського правління. Протистояння пом'якшується, оскільки президент змушений зважати на розклад сил у найвищому законодавчому органі держави. Отже, притаманна змішаній системі правління «ситуація співіснування» передбачає пошуки (нехай і вимушені) політичних компромісів між ключовими інститутами державної влади; 2) уряд не є представником лише інтересів глави держави; оскільки в умовах напівпрезиденціалізму для свого затвердження і подальшого функціонування потребує згоди (довіри) парламенту; 3) згладження проблеми подвійної демократичної легітимності, бо ця система правління здатна запобігти призупиненню законодавчого процесу в умовах протистояння між президентом і парламентом. Тому типовим для змішаного правління

є такий розклад політичних сил, коли при главі держави діє опозиційний прем'єр-міністр, який має довіру більшості парламенту; 4) успішність реалізації функцій соціального і політичного арбітражу [20, с. 141–142].

Напівпрезидентські або змішані республіки (Україна, Франція, Португалія, Шрі Ланка та ін.) поєднують у своїй системі державного урядування ознаки як класичних президентських, так і парламентських форм правління, утворюючи нову якість глави держави – напівпрезиденціалізм. Російська дослідниця Л. Симонішвілі називає такі принципи функціонування напівпрезиденціалізму: обрання глави держави на загальних прямих виборах; право президента призначати уряд, який спирається на парламентську більшість; підзвітність (як правило) прем'єр-міністра перед президентом; право президента на розпуск парламенту тощо [12, с. 258].

Отже, змішана система правління більш гнучка, адже, зберігаючи деякі з переваг президенціалізму, вона демонструє здатність мінімізувати властиві йому недоліки. Проте подвійний характер виконавчої влади за умов напівпрезиденціалізму породжує певні проблеми інституціонального, нормативного, функціонального рівнів. Наприклад, у ситуації, коли протистояння між президентом і прем'єр-міністром досягає апогею, ефективність державного управління може бути мінімальною. Подібні ситуації спостерігалися у новітній історії сучасної України.

На основі аналізу перших трьох підходів до визначення сутності наукового розгляду проблематики форм правління можна дійти висновку, що одним із провідних критеріїв типологізації, які застосовують вчені – представники кожного з цих «таборів», є інститут глави держави. При конкретизації сутності вказаного критерію, передусім, йдеться про порядок обрання, обсяг і терміни повноважень, специфіку виконання представницьких функцій, а також особливості взаємодії таких ключових політичних інститутів республіканської державності, як президент і парламент. Отже, інститут глави держави, з огляду на досліджувану проблематику, є своєрідним «персоніфікатором» форми держави загалом та форми правління зокрема. «Глава держави є політичною постаттю, яка персоніфікує авторитет своєї держави. Постаючи головним представником держави, він є носієм найвищого політичного статусу в країні», – пише американський науковець, професор Е. Хейвуд [28, с. 41].

Досліджуючи четвертий підхід до вивчення проблематики форм правління, зокрема визначення «сильних» і «слабких» сторін кожної з розглянутих систем урядування, можна наголосити на його головній перевазі – намаганні вчених уникнути упередженості, яка призводить до абсолютизації котроїсь форми правління. Як зазначалося вище, тепер функціонування тієї чи тієї системи правління залежить від великої кількості умов і чинників. О. Зазнаєв пропонує аналізувати «плюси» і «мінуси» кожної конкретної форми правління, спираючись на такі критерії: демократія та її майбутнє (становлення, зміцнення, підтримка і стабілізація), ефективність урядування (особливості політичного курсу та специфіка його реалізації на практиці), результативність різних напрямків публічної політики тощо [20, с. 134]. Виходячи з представлених критеріїв, більшість дослідників намагається розробити оригінальні моделі оптимальної форми правління.

Безперечно, аналізована нами проблематика не обмежується тими напрямами досліджень, огляд яких представлений у запропонованій роботі. Більшість вітчизняних та зарубіжних науковців погоджується з тим, що не можна ігнорувати різноманітні фактори як суто політичного, так і соціального, економічного, культурно-духовного характеру, котрі істотно впливають на форму правління. Головне, на нашу думку, – намагатися уникати односпрямованості дослідницького погляду (скажімо, коли враховують тільки чинники інституціонального характеру). До того ж, з'ясування сутності проблематики форм правління зумовлює і вивчення впливу систем правління та функціонування певних сфер суспільного життя.

Вивчення сутності й векторів трансформації форми державного правління є предметом наукового дослідження фахівців не тільки в галузі політології, а й правознавства, соціології, соціальної філософії. Це пояснюється тим, що означена проблематика є однією з найбільш актуальних для емпіричних, прикладних досліджень і перспективною та евристично цікавою в її теоретико-концептуальному аспекті. Саме в останні десятиліття з інтенсифікацією політичного життя дедалі частіше активізуються дискусії про оптимальну форму правління в умовах тієї чи тієї національно-державної специфіки, про необхідність перегляду й розширення традиційної типології форм правління, про специфіку переосмислення поняття «форма державного правління» у контексті сучасних політичних трансформацій, що

висуває перед науковцями додаткові вимоги до формування методологічної бази подібних досліджень. Невід'ємною частиною такої методологічної бази є формування понятєво-категоріального апарату досліджень проблематики форми державного правління, який обов'язково має бути переглянутий, уточнений і доповнений з урахуванням теоретичних і прикладних аспектів перебігу процесів системних трансформацій у сучасному світі.

Для розгляду проблем трансформаційних процесів доцільно використовувати як допоміжні (але при цьому не менш важливі й цінні) поряд із центральною категорією «форма правління» такі поняття, як: «державний інститут», «державне управління», «мережа людей», «самоорганізація», «синергізм» («синергетика»), «біфуркація». На користь цієї позиції свідчить кілька аргументів. По-перше, державність як одне з базових явищ політико-правового порядку функціонування будь-якого суспільства найповніше визначають за допомогою двох основних понять – «форма правління» і «державний інститут». І якщо під формою правління розуміють особливості системи організації і ротації вищих органів державної влади в країні, то трактування державного інституту може спиратися на різні традиції. Наприклад, на початку XX ст. домінуючим був погляд на державний інститут як відокремлену організаційнофункціональну структуру державності. Тим самим було покладено початок школі інституціоналізму. Трохи пізніше, із середини XX ст. дедалі більше вчених сходяться на думці, що державний інститут – це не тільки формально юридична організація державності, а й фактичне політико-правове явище [29, с. 24]. Другий підхід до розуміння державного інституту нині найбільш затребуваний у політичній науці, саме з його постулатами пов'язані дослідження гібридних форм правління, векторів трансформацій форм правління під впливом системних суспільних перетворень і/або модернізаційних процесів.

Отже, використання поняття «державний інститут» при розгляді проблематики трансформацій форми державного правління дає змогу конкретизувати те чи те (формально юридичне або прикладне, політичне) трактування форми державного правління і водночас сприяє більш комплексному аналізу системи організації державної влади з переліком усіх її елементів, враховуючи всі можливі варіанти зв'язків державності й різноманітних проявів громадського життя. При цьому обидва поняття – і «форма правління», і «державний інститут»

– указують на певні функціональні характеристики державності, а значить – не тільки на її форму, а й на сутність, ефективність, дієздатність, дієвість. Зокрема, у прикладному аналізі конкретних проявів форми правління розглядають саме ключові державні інститути – інститут глави держави (інститут монархізму, інститут президентства або інститут колегіального правління), а також інститути законодавчої, виконавчої, судової гілок влади. І в цьому сенсі поняття «державний інститут» можна розуміти як невід'ємний складник більш широкої категорії – «форма правління».

По-друге, аналіз категорії «державне управління» передбачає вивчення діяльності органів державної влади (державних інститутів) і посадових осіб (як персоніфікації інститутів держави) для реалізації певного політичного (державного) курсу, яке, у свою чергу, зумовлює необхідність розгляду і формально юридичної, і політичної моделі форми правління, представленої в кожній конкретній країні. Інакше кажучи, осмислення поняття «форма державного правління», особливо в контексті його прикладного дослідження, буде неповним і однобічним без детального політологічного висвітлення проблематики державного управління. З огляду на це слід проаналізувати зміни у трактуванні форми державного правління під впливом сучасних політичних трансформацій; визначити основні напрями політологічного аналізу сутності форми правління і сформувати теоретичну базу та практичні потреби висвітлення процесу модифікації форми правління в суспільствах перехідного типу тепер. Відповідно, перспективними напрямами вивчення проблематики державного управління в контексті з'ясування еволюції форм правління є дослідження механізмів забезпечення ефективного функціонування системи державного управління в умовах розвитку оптимальної форми правління для кожної конкретної країни.

Серед таких механізмів, на нашу думку, особливу увагу варто звернути на процедури вироблення й прийняття ефективних і результативних рішень як серцевину процесу державного керівництва в будь-якій моделі правління. Як наголошують українські вчені Н. Нижник, С. Дубенко й ін., оптимальний алгоритм вироблення і прийняття ефективних політичних (державних) рішень обов'язково має враховувати такі об'єктивні закони управління:

– залежність організаційних форм і методів управління від структури державного устрою та умов управління;

– збереження пропорційності та оптимального співвідношення всіх елементів системи державного управління;

– єдність організаційно-методологічних основ на всіх рівнях державного управління;

– єдність й підпорядкованість критеріїв ефективності, які застосовуються в процесах управління;

– відповідність потрібного часу та часу, наявного в розпорядженні при вирішенні завдань управління;

– залежність ефективності вирішення завдань управління від обсягу та об'єктивності використаної інформації [30, с. 164].

На наш погляд, названі закони управління слід обов'язково враховувати в процесі трансформації тієї чи тієї форми державного правління в умовах розгортання модернізаційних процесів, тому що від вибору форми правління багато в чому залежить вектор політичного розвитку країни, ефективність здійснення системного реформування суспільства та програм державного будівництва. Крім того, при виборі або зміні форми державного правління необхідно пам'ятати про те, що політичний розвиток значної кількості держав в останні десятиліття відзначається поліваріантним, гібридним характером форм правління й типів політичних режимів. Найчастіше в оцінюванні певної форми державного правління вирішальну роль відіграє не її чітко визначена модифікація, а, наприклад, рівень компетентності вищого керівництва країни, специфіка ротації ключових державних інститутів і посадових осіб. Визначення критеріїв оцінювання й шляхів підвищення політичної компетентності ключових (насамперед центральних) державних інститутів і вищих посадових осіб є однією з найгостріших проблем сучасної політики й політології. Саме політична компетентність державної влади – той фактор, який може сприяти або заважати подоланню нестабільності суспільно-політичного розвитку, мінімізувати або посилювати кризові явища у країні, особливо якщо вона є типовим суспільством перехідного типу з політичною системою, що остаточно не сформувалася загалом і не має чітко встановленої форми правління зокрема. Отже, політична компетентність ключових державних інститутів і посадових осіб є тим критерієм ефективності й успішності, який указує на відповідність вибраної (або зміненої) форми правління потребам і запитам суспільства, а значить, саме вона детермінує рівень легітимності національної політичної системи. Не дивно, що «абсолютна політична компе-

тентність, – за словами української дослідниці Т. Каменчук, – включає володіння владними структурами знаннями всього спектру сучасних політичних технологій: гуманітарних, інформаційних, виборчих, а також методами "створення подій"» [31, с. 3].

По-третє, поняття «мережа людей» нерозривно пов'язане з феноменом «п'ятого менеджменту», відповідно до якого трансформації останнього десятиліття (соціальні, політичні, економічні, культурно-духовні й інші) багато в чому ґрунтуються на функціонуванні мережі – сукупності людей, сформованої за принципами відкритості та спонтанності. Тому й система державного управління нині найчастіше характеризується поняттям «політична мережа», спираючись на відносини не так субординації й вертикальних зв'язків, як багатоначальності й горизонтальних зв'язків. За словами американського дослідника Р. Роудса, у наші дні держава вже втратила можливість управляти і вже не є суб'єктом управління, натомість є мережею різноманітних організацій [32, с. 44]. І хоча зазначена точка зору досить дискусійна, її не можна не враховувати, аналізуючи майбутні перспективи можливих змін розвитку державних інститутів і форм правління.

Названі «мережеві» характеристики політичного управління в останні роки істотно впливають і на процеси трансформації форми правління, причому це стосується країн з різною політичною історією, різним рівнем демократичних традицій, економічного й соціокультурного розвитку. Так, зміни форми правління (де-юре й/або де-факто) у деяких державах арабського регіону (Єгипті, Тунісі, Лівії та ін.) прямо пов'язані з поширенням мережевих комунікацій у цих традиціоналістських, ісламських суспільствах. Водночас, нехай і менш явні, але не менш важливі для політичного розвитку зміни, у т. ч. й у формі правління, спостерігаються в останнє десятиліття в розвинутих державах – суспільствах зрілої демократії. Головний вектор таких змін – формування держави з особливою формою правління й особливим політичним режимом – з «електронною демократією», «електронним (віртуальним) урядом», тобто держави, у якій технічні засоби комунікації створюють принципово нові умови для функціонування державних інститутів, налагодження взаємозв'язків між громадянським суспільством і системою державного управління. Німецький учений Г. Шельски сформулював ідею «технічної держави», висунувши на передній план не етичні й соціальні, а технічні аспекти політичної організації влади. Згодом представники теорії інфор-

маційного суспільства Д. Мічн і Р. Джонсон запропонували розглядати як вирішальну роль комп'ютерної техніки в галузі політичних комунікацій [33, с. 395–396]. Одним із піонерів у запровадженні таких змін є Естонія, де всі ключові політичні процеси (такі, як голосування на виборах) відбуваються з обов'язковим залученням новітніх інформаційних технологій і можливостей інтернету.

По-четверте, дослідження всіх ключових політичних трансформацій (у т. ч. «мережевих»), що відбуваються в останні десятиліття у світі, тісно пов'язані з синергетичною методологією, базовими поняттями якої є «синергізм», «самоорганізація» і «біфуркація». Саме ідея самоорганізації лежить в основі синергетичного методологічного підходу. Згідно з ним, процеси трансформації державних інститутів визначаються принципами самоорганізації й саморегуляції. Водночас на них істотно впливають деструктивні процеси, пов'язані з поняттям «біфуркація». За Й. Пригожиним, біфуркація є тим індикатором, який указує на нестабільність суспільства і його політичної системи [32, с. 46]. Слід враховувати, що прогнозувати подальший розвиток такого суспільства вкрай тяжко, оскільки його вектори можуть бути надзвичайно варіативними, що стосується й трансформації форми правління.

Крім того, при вивченні проблематики трансформації державного правління в контексті сучасних політичних змін слід ураховувати й наслідки розгортання глобалізаційних процесів в останні десятиліття. Це можна пояснити кількома особливостями. По-перше, глобалізація перевіряє на міцність державні інститути кожної країни, будучи своєрідним «випробувачем» адаптаційних можливостей конкретної модифікації певної форми державного правління до викликів часу. По-друге, глобалізація як провідна мега-тенденція сучасності показує, наскільки кожна конкретна держава з її особливою моделлю форми правління в змозі сформувати й сприяти розвитку якісно нових політичних, соціальних, економічних інститутів. Також слід мати на увазі, що під впливом процесів глобалізації значно зросла потреба в керованості різноманітних інститутів держави й суспільства, і це, безсумнівно, ускладнює і теоретичний, і прикладний контекст дослідження феномену трансформації в сучасному світі. Як відзначають російські науковці, глобалізація «має свою, іманентну логіку, що прямо впливає на поведінку й запас міцності національних політичних систем, особливо в перехідних суспільствах» [34, с. 13].

Найчастіше глобалізація при реформуванні національної моделі форми правління тягне за собою розвиток особливого роду інституціонального вакууму, коли необхідні суспільству й зумовлені вимогами зовнішнього характеру інституціональні перетворення не встигають за темпами тих змін, які відбуваються в різних сферах суспільного життя країн сучасного світу. Тому ті інституціональні зміни, які покликані підвищити керованість політичних систем, не в змозі виконати покладені на них функції, що може, навпаки, поглибити кризу політичної системи, спричинити деградацію існуючої форми державного правління. Подібна ситуація виникає в тому випадку, коли в суспільстві відсутні традиції послідовної політичної еволюції.

Отже, незважаючи на велику кількість суперечностей сучасного політичного життя й породжені ними труднощі вивчення проблематики форми правління в контексті розгортання системних трансформацій, безперечним є висновок про те, що традиційна методологічна база подібних досліджень уже не може повноцінно впоратися з поставленими евристичними завданнями й потребує перегляду, оновлення, у т. ч. в напрямі переосмислення понятійно-категоріального апарату таких наукових досліджень.

Динамізм розвитку сучасного світу загалом та його політичної, соціальної, економічної, духовно-культурної царин зростає з кожним десятиліттям. Зміни, які відбуваються, можна досліджувати в багатьох напрямах. Зокрема, трансформації форми правління в сучасному світі доцільно розглянути на прикладі країн перехідного типу. Адже форма правління може слугувати своєрідним «лакмусовим папірцем», який вказує на тенденції і закономірності, які простежуються у соціально-політичному розвитку того чи того суспільства, кожної конкретної держави, а також у певному регіоні або світі загалом. До того ж, свої особливості має саме політологічний аналіз форми правління, який, на наше переконання, дає змогу скласти максимально системну картину процесів модернізації та трансформації сучасності.

Категорія «форма правління» є предметом розгляду не тільки політичної науки. Її досліджують правники у межах загальної теорії держави і права та конституційного права, соціологи у межах соціології політики та соціології права, фахівці з проблематики державного управління і навіть історики, коли вивчають державний розвиток

тієї чи тієї країни у певний проміжок часу. Загальнонаукове тлумачення поняття «форма правління» спирається на його розуміння як «способу організації верховної влади в державі, який характеризується структурою, порядком формування, компетенцією вищих органів державної влади, встановленим порядком взаємовідносин між ними, ступенем участі населення в їх формуванні» [35, с. 692]. З представленого комплексного визначення сутності форми правління українська дослідниця С. Москаленко виокремлює три напрями трактування:

– юридичне розуміння: «характер форми державного правління співвіднесений з конституційно-правовим статусом кожного з відповідних органів»;

– соціологічне вивчення (крізь призму досліджень соціології права та соціології політики): «форма державного правління зумовлена як взаємовідносинами органів законодавчої і виконавчої влади, так і юридичною та фактичною роллю, яку відіграє в державному механізмі глава держави»;

– політологічний аналіз: «форма державного правління дає уявлення про один з найважливіших елементів форми держави, який характеризує структурно-інституціональні та функціональні сторони організації верховної влади в державі» [35, с. 692].

Отже, визначення поняття «форма правління» («форма державного правління») як у суто політологічному, так і в юридичному та соціологічному його тлумаченні акцентує дослідницьку увагу не лише на необхідності вивчення суто формальних характеристик форми держави, а й на важливості розгляду реально існуючих моделей функціонування і взаємовідносин вищих органів державної влади, які утворюють безліч комбінацій і модифікацій форм правління та відображають специфічні ознаки державницького розвитку кожної конкретної країни. З'ясування цих специфічних ознак має особливе значення для дослідження процесів трансформації країн перехідного типу, в яких надзвичайно наочно виявляються відмінності між формальними і реальними параметрами тієї чи тієї форми правління.

Одним із базових методів зіставлення формальних і реальних ознак форми правління у кожній конкретній країні може бути аналіз синтезу форми правління та режиму правління в динаміці розвитку національної політичної історії. Російський науковець В. Сафонов пропонує відображати таке зіставлення у формі «графіка політичної історії» [18, с. 117]. Факторами, які найбільше впливають на основні

змінні цього графіка, є: ефективність правління (ефективність політичного курсу і його реалізація на практиці); результативність здійснення різних напрямів публічної політики у державі; стан демократії та її доля (становлення, зміцнення, підтримка і стабілізація); особливості історичного і культурного розвитку суспільства; вплив у країні державних процесів, у т. ч. воєнних [20, с. 3; 35, с. 693]. Дослідження якісних особливостей історико-політичної еволюції тієї чи тієї держави, її джерел соціального, політичного, економічного та духовно-культурного характеру має на меті вирішення цілком утилітарних, практичних за своїм змістом науково-евристичних завдань.

Подібний аналіз має бути обопільно спрямованим: потрібно розглядати не тільки вплив специфічних моделей політичного режиму на вибір форми правління у кожній конкретній країні, а й залежність режиму здійснення влади у державі від форми правління. Український дослідник А. Кудряченко зауважує: «Слушним є твердження, що провідні владні інститути будь-якої держави впливають на формування того чи іншого режиму у суспільстві. Залежно від системи державного правління, форми державного устрою та політичних і особистісних якостей лідерів може еволюціонувати у бік демократичного чи авторитарного, а то й тоталітарного» [36, с. 52–53]. Найбільш показовим підтвердженням такої залежності є аналіз вибору різних моделей президенціалізму (у формі суперпрезидентської, президентсько-парламентської, парламентсько-президентської та парламентської республік) на пострадянському просторі та їх зіставлення з тими чи тими типами політичних режимів, притаманних їм, спектр яких також є надзвичайно широким – від форм новітнього тоталітаризму, авторитарного султанізму (у країнах Центральної Азії) до наймодерніших моделей «електронної демократії» та «електронного врядування» (Естонія).

Уже аксіомою стала теза про те, що останні десятиріччя – це період надзвичайних суспільних трансформацій у більшості регіонів світу, що спричинили кардинальні зміни у соціополітичних конфігураціях світового розвитку. А. Кудряченко називає низку таких змін. По-перше, зник традиційний поділ, що склався ще у перших десятиліттях ХХ ст., на капіталістичні та соціалістичні держави (хоча, на нашу думку, цей поділ почасти був досить умовним і дещо штучним. – *П. М.*). По-друге, Європейський Союз став однією з найважливіших домінант загальноконтинентального масштабу (хоча в останні міся-

ці простежується тенденція до необхідності значної трансформації цього міждержавного утворення. – *П. М.*). По-третє, у багатьох країнах Європи (і не лише) набувають популярності, соціального і політичного значення партії новітнього типу (екологічні, регіональні, радикально-націоналістичні) та масові непартійні рухи, однією з найпривабливіших ознак яких для громадян стає їх дебюрократизованість [36, с. 56]. Окреслені зміни не можуть не впливати і на трансформацію форм правління, причому не тільки у європейських державах, а й у країнах інших регіонів сучасного світу. Необхідність збагачення науково-евристичного інструментарію вивчення соціополітичного поступу сьогодення беззаперечна. Для сучасних комплексних і порівняльних досліджень проблематики функціонування форми державного правління властиве використання таких концепцій і дискурсів, як постмодерн, постсистемна теорія, демократія участі, глобалізм тощо. На окрему увагу заслуговує концепція «нового інституціоналізму» Д. Марча та Д. Олсена, автори якої наголошують на важливості не лише традиційних політичних інститутів, а й неформальних символічних аспектів у політичній діяльності [37, с. 123]. Отже, можна вести мову про феномен символізації світу політики: усе, що з нею пов'язане, набуває якісно нового змісту, геть іншого символізму. За цих умов і такий важливий складник політичного життя країни, як функціонування держави загалом та моделі державного правління зокрема зазнають певних змін. Українські і зарубіжні науковці погоджуються з тим, що нині поняття «форма правління» дуже часто є суто формальним, таким, що закріплює конституційно визначені базові параметри політичної системи тієї чи тієї країни. Тому, наприклад, європейські монархії де-юре вже давно перетворилися на найдемократичніші «республіки» де-факто, а частина держав з формально закріпленою на конституційному рівні республіканською моделлю правління в різних регіонах (у т. ч. і серед країн колишнього СРСР) постають як справжні монархії абсолютистського типу, де глава держави зосереджує в своїх руках усю повноту влади, а демократичні інституції є лише «красивим фасадом» для зовнішнього світу.

Зазначений парадокс висуває і перед науковцями-теоретиками, і перед політиками та громадськими діячами вимоги віднайти та формалізувати якісно нові критерії визначення сучасних моделей державного правління у межах універсальної теорії форми правління. Одним із таких критеріїв може стати показник «політичної компе-

тентності». Якщо виходити із класичного трактування демократії як правління народу, то варто вести мову про те, що справжня демократія має ґрунтуватися на принципах самокерованості політичної системи. Відповідно, на всіх рівнях системи державної влади та державного управління має бути забезпечений високий рівень професіоналізму фахових управлінців. Однак їх обрання можливе тільки за умови високого рівня політичної компетентності виборців, бо інакше електоральний процес перетворюється на профанацію, а республіканізм як форма державного правління стає суто формальним. Так, за словами політичного мислителя сучасності Р. Даля, «для того, аби демократія виявилася життєздатною, необхідний певний рівень компетентності громадян. У новоутворених демократичних або у державах, які демократизуються, де люди тільки починають осягати мистецтво самоуправління, питання громадянської компетентності набуває особливої важливості» [38]. Вимоги політичної (громадянської) компетентності особливо гостро постають саме у країнах, які перебувають на різних стадіях демократичного транзиту.

Російський науковець А. Мельвіль зазначає, що на основі аналізу досвіду демократичних переходів, здійснених у країнах Південної Європи, Латинської Америки, Азії, Африки, пострадянського простору, не можна сформулювати якоїсь єдиної, універсальної моделі демократизації. Та якщо брати до уваги тільки успішний досвід здійснення демократичного транзиту, можна віднайти певні закономірності, вказати на тенденції, логіку і послідовність подій. Так, однією з базових передумов успішності здійснення демократичного переходу є воля політичної еліти до модернізації національної політичної системи, зокрема і до змін у формі правління [39, с. 7]. У загальному вигляді сукупність таких закономірностей і тенденцій здійснення демократичних транзитів можна сформулювати й зобразити у вигляді т. зв. «воронки причинності». Відповідно до її схеми весь процес демократичного транзиту умовно поділяється на дві фази – «встановлення» та «консолідацію». На фазі «встановлення» демократії на перебіг процесів найпотужніше впливають такі фактори: міжнародне середовище, державоі націоутворюючі чинники, соціально-економічні, соціально-класові, культурно-ціннісні, політичні та індивідуально-психологічні. На етапі реалізації завдань фази «консолідації» демократії значний вплив мають усі перелічені вище фактори, тільки у зворотній послідовності, утворюючи «воронку» [39, с. 19–20].

Отже, вибір форми правління у державі, в якій здійснюється демократизація, є особливо важливим на останньому етапі транзиту, коли мають бути закріплені перші інституційні та процедурні результати початкових демократичних перетворень. Наприклад, як влучно зауважує російський політолог В. Кувалдін, «гіпертрофія президентств у пострадянських республіках висвітлює одну з найважливіших характеристик пострадянського транзитивного періоду: непідконтрольність влади суспільству, включаючи й різноманітні елітарні угруповання». «Правовий вакуум, низький рівень політичної культури, нерозробленість процедур відкривають ще більш широкий простір для позаправових й антиправових дій президента у "сірій зоні", де поки не діють ані закон, ані звичай, ані прецедент», – переконаний дослідник [40, с. 5]. Як засвідчує досвід здійснення демократичних перетворень у країнах колишнього СРСР, саме обрання президентської форми правління частиною з них стало тим вихідним моментом, який багато в чому і визначив посилення впливу авторитарних й автократичних тенденцій у державному управлінні в подальшому. Можна простежити пряму залежність названих тенденцій на прикладі політичної еволюції Білорусі або Російської Федерації або навіть зафіксувати генезис становлення суперпрезиденціалізму у країнах Центральної Азії.

Протилежний вектор розвитку республіканської форми правління засвідчує досвід політичної еволюції країн Балтії, де інститут президентства у фазі демократичної консолідації трансформувався: президент з потенційного автократа перетворився на національного посередника й арбітра між різними соціальними силами і політичними інститутами. Варто погодитись з В. Кувалдіним, який стверджує, що «формула президентства визначається політичною зрілістю суспільства» [40, с. 11]. Отже, можна зробити висновок про те, що політично зріле суспільство в останні десятиліття зазвичай обирає таку форму правління, яка ґрунтується на суттєвому конституційному обмеженні повноважень глави держави на користь представницьких політико-державних інститутів. За цих умов президент як глава держави стає насамперед верховним соціальним арбітром, головне покликання якого – здійснення соціально примирювальної функції у суспільстві, а не зосередження максимальної повноти влади в своїх руках.

Оновити і доповнити методологію дослідження особливостей трансформації форми правління за умов розгортання процесів демо-

кратизації і модернізації у суспільствах перехідного типу допоможе застосування для аналізу форми державного правління класифікації базових підходів щодо вивчення механізмів розроблення державної політики. Основні з них представлені такими школами і науковими напрямами:

1. Інституціоналізм, що розглядає державну політику як результат діяльності державних органів управління (державно-політичних інститутів), основними інструментами яких стають певні адміністративні процедури і механізми, де основна увага приділяється формі структур, статусу інститутів [41, с. 88]. Застосування такого підходу, на наш погляд, дає змогу найбільш системно проаналізувати еволюцію форми правління у тій чи тій державі, виходячи передовсім з її базових конституційно-правових ознак і засад функціонування.

2. Концепція політичного процесу, що спирається на трактування державної політики як результату політичного циклу зі своїми особливими політичними циклами й етапами. При цьому акцент робиться на процесі розроблення і реалізації політики, на участі в ньому усіх зацікавлених акторів, на характері впливу різноманітних політичних факторів, тенденцій та інтересів [41, с. 88]. Прихильники цієї методологічної позиції основну увагу пропонують звертати не на формалізовані характеристики форми правління, а на реальний перебіг генезису базових інститутів держави, які й визначають вибір моделі правління у кожній конкретній державі.

3. Теорія груп, яка розглядає державну політику як результат групової боротьби, зіткнень, постійного конфлікту різних соціальних і політичних груп у суспільстві, але такі зіткнення і конфлікти передбачають обов'язковий пошук консенсусу, взаємоузгодженої платформи для співробітництва. Увага фокусується також на специфіці відносин між політиками і бюрократією [41, с. 88–89]. Якщо теорію груп застосовувати до розгляду проблематики трансформації форми правління у сучасному світі, то на наше переконання, слід наголосити на тому, що вибір певної форми правління – це дуже часто результат суто елітарних домовленостей з метою подолання гострих конфліктів у суспільстві. Як приклади можна назвати закріплення засад парламентарної монархії у Великій Британії внаслідок домовленостей «славної революції» 1688 р., конституційну реформу в Україні у 2004–2005 рр.

4. Теорія раціоналізму, що визначає державну політику як планомірну діяльність держави та її інститутів щодо досягнення оптимальних суспільних цілей на основі розуміння сутності соціальних процесів й зумовлених ними управлінських технологій [41, с. 89]. За таких умов вибір форми правління – це раціональне рішення, яке має слугувати досягненню консенсусу в суспільстві, мати максимально позитивні наслідки для державного розвитку.

5. Теорія відкритих систем, прибічники якої вважають державну політику результатом відповіді політико-адміністративної системи на виклики, запити і фактори зовнішнього середовища з метою адаптації цієї системи до змін, що виникають шляхом модернізації системи і використання принципу зворотних зв'язків між системою загалом та її структурами [41, с. 89–90]. Ця теорія виглядає найбільш придатною для дослідження трансформації форми правління у суспільствах перехідного типу, оскільки передбачає максимальне врахування усіх факторів, передумов та інших характеристик, що впливають на зміни у політичній системі держави.

Отже, проблематика здійснення порівняльних досліджень форм правління та політичних режимів у контексті вивчення процесів системної трансформації є однією з найбільш перспективних царин сучасної політичної науки. На наше переконання, одним із найактуальніших напрямів подальших наукових пошуків із зазначеної тематики може стати розгляд специфіки згортання процесів демократизації у суспільствах перехідного типу, яка пов'язана з посиленням президентських форм правління на прикладі низки країн пострадянського простору.

1.3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І ПРАКТИЧНІ ПОТРЕБИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІН ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Формат організації функціональної взаємодії державних органів влади визначає вектор становлення соціально-політичного простору та закономірності прийняття політичних рішень у межах політичної системи. Розподіл політичних повноважень між законодавчою та виконавчою владою позначається на формі політичного режиму і на динаміці участі громадянського суспільства в політичних процесах у площині каналу владно-суспільного зв'язку. Аналіз практичної реалізації теоретичної матриці модифікації державного правління в українських соціально-політичних реаліях дає змогу систематизувати основні ризики, проблеми і потенційні можливості модернізації політичного устрою, що в майбутньому стане превентивним заходом від організаційних прорахунків та основою для оптимізації адміністративного моделювання.

Актуальність тематики дослідження зумовлена розширенням діапазону структурної кризи форми українського державного правління, посиленого конфронтаціями індивідуальних інтересів представників політичної еліти та необхідності раціоналізації функціонування державного апарату з орієнтацією на досвід минулих успіхів і помилок. На ній наголошує й американський дослідник Х. Лінц: «Останнім часом поновлені зусилля у вивченні і розумінні варіативності політичних демократій, але більшість аналізів сфокусована на закономірностях політичного конфлікту і більш спеціалізовано на партійній системі і формуванні коаліції, в контрасті з увагою багатьох класичних авторів до інституційного улаштування політичного процесу» [42, с. 3].

Моделювання інститутів державного правління стало об'єктом дослідження представників різних політичних шкіл та наукових традицій, зокрема С. Гантінгтона, Г. Алмонда, С. Верби, Л. Пая, Р. Даля, С. Ліпсета, В. Ростоу, Е. Вятра, Х. Лінца та А. Лейпгарта. В Україні питання становлення державного правління вивчали Г. Зеленько, В. Шаповал, Р. Павленко, М. Михальченко, О. Мелешкіна, В. Горбатенко.

Генезис понять, пов'язаних із державним устроєм, бере початок ще з часів античності і представлений у працях Платона й Арістоте-

ля, що намагалися вивести ідеальні пропорції в конструюванні державного устрою та виокремлювали можливі дефекти політичного врядування [43]. Ідеї політичного моделювання відображені і в працях представників епохи Середньовіччя. Для прикладу, Августин намагався поєднати принципи формування державного правління з релігійними канонами [44]. Надалі хвиля демократичних зрушень суспільного устрою позначилась на уявленнях про форми державної влади періоду Просвітництва. Представник французької школи політичної науки Ж.-Ж. Руссо побудував свою теорію ефективного правління на ідеях народовладдя [45]. Згодом набуло розвитку вивчення закономірностей взаємодії влади і суспільства та ролі інституту політичного лідерства в державотворчих процесах. Інший французький дослідник, А. де Токвіль, розробив модель державного устрою, в якій роль суб'єктів державної політики спрямована на формування сприятливого для розвитку соціуму політичного середовища [46]. Й. Шумпетер представляє альтернативні погляди на механізми співіснування політичної еліти та народних мас, у межах яких пряме народовладдя унеможливлюється в контексті превалювання окремої привілейованої соціальної групи та її конкуренції за політичну перевагу [47]. Отже, представники кожної історичної епохи та будь-якої політичної школи ставили на меті дослідження форм державного правління та формування алгоритмів ефективного функціонування державного апарату.

Каталізатором розвитку української школи політичних досліджень у галузі політичного моделювання послугувало реформування радянського політичного устрою. Саме трансформація міжнародної політичної кон'юнктури кінця XX ст. та інтенсифікація хвилі демократизації дали імпульс розбудові незалежної української соціально-політичної системи. Нагальною проблемою політичної модернізації стало визначення оптимальної моделі державного правління, здатної консолідувати демократичні засади в українському просторі. На початковому етапі становлення української державності найактуальнішими питаннями були визначення формату взаємодії органів державної влади та адаптація демократичної програми державного будівництва до специфіки політичного середовища і особливостей суспільної свідомості.

Визначальною характеристикою тривалих модифікацій українського політичного устрою та реформування механізмів кореляції

державних органів влади в умовах демократизації соціально-політичного простору є дисбаланс форми державного правління. Впродовж перехідного періоду імплементації демократичних засад політичного моделювання у сферу української державності формат організації державної влади змінювався від президентсько-парламентського до парламентсько-президентського і в зворотному напрямку. Кожній формі політичної адміністрації властиві як свої позитиви, так і негативи.

На теперішньому етапі формування політичної системи українська демократія постала перед потребою комплексного реформування політичного устрою. Тенденція «сильний президент – слабкий парламент» зарекомендувала себе як неспроможна адекватно відповідати на численні виклики сучасності. Проте, якщо проаналізувати теоретичну платформу президентської чи президентсько-парламентської форми правління, можна виявити наукове обґрунтування закономірностей, що притаманні сучасному державному апарату.

Зокрема, на основі превалювання президентського інституту в сфері розподілу політичних преференцій передбачається централізація державної влади в руках виконавчої інстанції. Це правило проявляється зокрема у більших можливостях при формуванні політичного уряду та впливу на політичну ситуацію. Зазначену тезу підтверджує Х. Лінц: «…за винятком США, більшість стабільних демократій Європи – парламентарні режими і декілька змішаних форм, в той же час більшість країн з президентськими форматом правління – нестабільні демократії чи авторитарні режими» [42, с. 4].

Інший представник західної школи політології – А. Лейпгарт критикує президентську форму правління в контексті залежності потреб країн з дисонансом суспільної організації: «…ще одна слабкість президентської форми правління: надмірний ухил у напрямку мажоритарної демократії, особливо в багатьох країнах, де є нестача природного консенсусу, потрібна саме консенсусна замість мажоритарної форми. Відзначена категорія включає не тільки країни з глибокими етнічними, расовими та релігійними суперечностями, а також з інтенсивними політичними модифікаціями, що походять з недавніх історичних подій – громадянська війна чи військова диктатура, значна соціально-економічна нерівність тощо» [42, с. 92]. Компаративне зіставлення теоретичної бази та практичних реалій української президентсько-парламентської форми правління, яка супроводжувала

майже весь період незалежності України, виявляє численні збіги.

По-перше, домінування президента в організаційній системі державного устрою України детермінувало концентрацію політичного ресурсу в одній владній інстанції, що надало українському політичному процесу певних ознак персоніфікації – надмірного впливу окремого політичного суб'єкта на процедуру функціонування державного апарату.

По-друге, превалювання президентської інстанції та її визначальна роль нівелювали конструктивістський потенціал парламенту. Унаслідок цього орган законодавчої влади, який був зобов'язаний представляти суспільні інтереси на основі ідейного плюралізму власного кадрового складу, перестав ефективно виконувати закріплену за ним представницьку функцію, порушивши канал порозуміння громадянського суспільства і владного апарату, що зруйнувало соціальну рівновагу та підірвало легітимність політичної еліти.

По-третє, тотальне домінування політичних суб'єктів однієї політичної ідентифікації у парламентській, президентській та урядовій інстанціях зумовило мінімізацію конструктивної активності опозиційних сил, що негативно позначилось на артикуляції нонконформістських інтересів суспільних груп та прогресі діяльності владної еліти, заснованому на раціональній політичній конкуренції.

У зв'язку з цим у контексті теоретичних узагальнень постає питання реального діапазону втілення демократизації в межах соціально-політичної системи України. Чи справді утворений політичний режим та принципи його функціонування варто інтерпретувати в рамках типового демократичного формату і чи спроможна така форма політичного устрою забезпечити довготривалу модернізацію політичної системи? Адже, як зазначав американський дослідник В. Ростоу: «Демократизація – це рух в напрямку свободи слова, покращення правової адміністрації і конструювання представницької парламентської інституції, сформованої на виборі прогресивного електорату і здатного контролювати бюджетні кошти» [48]. У руслі активізації участі суспільних ініціатив у системі прийняття політичних рішень вбачає сутність реальної демократії інший представник західної політичної школи – Р. Інглхарт [49, с. 307].

Американський дослідник Дж. Сарторі акцентує значення демократичного режиму в рівновазі репрезентації інтересів різноманітних суспільних груп через представницькі органи політичної влади:

«Попри те, що гасло демократії – врядування більшості, повага та захист прав меншості підтримують динаміку й механізми демократії» [50, с. 308]. Автор концепції поліархії А. Даль вважає, що демократичний спосіб організації державної політики засновується на врахуванні ідейного плюралізму суспільних поглядів та функціонування дієвих механізмів рівномірного впливу груп інтересів на управлінські рішення [51, с. 63–90]. Твердження науковців зосереджені навколо ідеї пропорційного представлення інтересів суспільства, у т. ч., представників нонконформістських груп. Сутність їх практичного втілення полягає у конструюванні політичної моделі державного устрою, здатної забезпечити артикуляцію суспільних ініціатив та інтересів.

Аналіз теоретичної бази, у якій описано демократичну форму політичного устрою, та компаративне її зіставлення з реаліями українського соціально-політичного простору відкриває низку характерних суперечностей, що ставить під сумнів повноту завершення демократичних реформ української політичної системи. Зокрема, низький рівень ефективності функціонування законодавчої інстанції – парламенту, що в силу українських політичних особливостей побудований на конфронтаційних настроях коаліції більшості і опозиційних сил та втрачає свої функціональні можливості в контексті домінування президентської інстанції. Така тенденція спричинює порушення представницького принципу функціонування політичного режиму, коли суб'єкти української еліти зорієнтовані на процесі боротьби за індивідуальні пріоритети, зменшуючи динаміку презентації суспільних інтересів.

Нарешті, постає питання реального існування максимальної кількості прогресивного електорату, що здатний виявляти власну політичну ідентифікацію на основі свідомого аналізу політичного середовища. Теоретичні засади демократичного правління потребують більшої динаміки суспільної участі у політичному житті та оптимізації представлення громадських інтересів у рамках функціонування демократичного устрою. Тому теоретичне обґрунтування фундаментальних основ демократичного формату правління та реальний стан речей української політики виявляє низку диспропорційних показників.

Сучасне становище українського соціально-політичного середовища відзначається дисбалансом взаємодії політичних суб'єктів, ви-

раженим у порушенні конституційного розподілу політичних прерогатив між органами державного правління. Як результат, практичний вимір української політики потребує кардинальних змін у системі функціонування державних органів.

Успішність реформування політичної системи залежить від якості адаптації теоретичної бази в межах означених процесів. Теоретичне поле модернізації діяльності державного апарату передбачає врахування варіативних чинників впливу на політичне становище, систематизацію особливостей українського політичного устрою та визначення векторів здійснення трансформації. Практичні механізми реалізації реформаторських ініціатив цілковито залежать від теоретичних засад політичного моделювання.

Зокрема, ключовими детермінантами зрушень адміністративного характеру є структурні та процедурні фактори, систематизовані російським дослідником А. Мельвілем [52] на економічні, соціальні та політичні індикатори потенційних модифікацій існуючого державного устрою. Екстраполяція цих теоретичних узагальнень на український політичний процес дає підстави для висновку, що здійснення практичної модернізації українського державного правління потребує комплексного аналізу різноманітних чинників, які передують цьому процесу і в подальшому можуть позначитись на ефективності демократичних перетворень.

Означені вище проблеми продуктивності розподілу політичних повноважень між державними інституціями негативно вплинути на соціальну рівновагу і детермінували активізацію імпульсу суспільного незадоволення. Крізь призму теоретичного базису, оптимальним варіантом трансформування державного управління є орієнтація державної діяльності на представлення громадських ініціатив та реалізацію їх інтересів у системі прийняття політичних рішень. З огляду на це раціоналізація діяльності державної влади має зосереджуватися навколо вдосконалення системи взаємодії державних органів. Ключовим аспектом ефективних зрушень є комплексне дослідження варіативних складників модифікації системи політичних інститутів протягом становлення української державності та вивчення реформаторського досвіду демократичних країн. Належний аналіз теоретичної бази при конструюванні української моделі модернізації політичної системи може стати основою практичного розвитку функціональної рівноваги органів державного правління, стабіліза-

ції соціально-політичного простору та інтенсифікації становлення реальної демократії в межах української політичної системи.

Кожен практичний прояв політичного процесу потребує ретельного вивчення та систематизації з метою фіксації практичного досвіду для вироблення теоретичних концепцій оптимізації потенційних політичних трансформацій. Власне, на цьому рівні визначається взаємозалежність теоретичних основ та практичного втілення поліваріантних тенденцій політичного процесу.

Отже, теоретичне узагальнення тенденцій перебігу політичного процесу становить надзвичайну цінність не тільки для розвитку наукових концепцій та розширення методологічних засад політологічних досліджень. Формування теоретичної бази відіграє важливу роль при здійснені політичних реформ за умов її ефективного використання.

Особливого значення це питання набуло в межах українського соціально-політичного простору. Проведення структурних трансформацій та організація функціональних повноважень державних органів влади протягом генезису української державності відбувалися без належної уваги до теоретичного обґрунтування державотворчих процесів. Як результат, рух у напрямку тотальної демократизації супроводжувався численними відхиленнями від обраного вектору розвитку. Становлення президентської форми правління спрямоване на консолідацію політичної влади і стабілізацію системи державного управління. Проте на практиці відсутність механізмів обмеження централізації президентської влади, передбачених рамками теоретичного розуміння процедури моделювання державного апарату, вилилась у диспропорційність політичних можливостей системи державних органів України. Потенційні деструктивні ефекти президентської форми правління, узагальнені в теоретичній матриці державного будівництва, стали квінтесенцією проблем сучасної української державності. Цей аспект кореляції теоретичної бази та практичних проявів демократизації управлінських інстанцій українського соціально-політичного простору вказує на залежність зазначених елементів та потребу теоретичного обґрунтування прийняття політичних рішень щодо моделювання державного апарату і вибору формату функціонування державного правління.

Нині, коли українська політична система потребує реформаторського імпульсу та нагальної оптимізації функціональних можливо-

стей, особливо гостро постало питання вибору ефективних механізмів модернізації державного управління. Важливим аспектом нівелювання різноманітних ризиків та подолання існуючих проблем соціального, економічного і політичного характеру є здійснення цих трансформацій у площині узагальнення теоретичної бази та використання практичного досвіду. Теоретичне обґрунтування процесів моделювання державного правління становить значну цінність для визначення курсу української політики та ініціювання позитивних зрушень в системі розподілу політичних повноважень і артикуляції суспільних інтересів. Раціоналізація діяльності та структури державного правління на теоретичному рівні визначає позитивну динаміку політичного розвитку та мінімізує деструктивні відхилення від обраного політичного курсу.

Отже, практичний вимір моделювання політичної системи та інституалізації державної структури неминуче пов'язаний з теоретичними дослідженнями. Ця тенденція відображається в залежності результатів формування моделі державного правління від орієнтування на теоретичні закономірності.

З'ясування специфіки теоретичного розуміння та практичного функціонування форми державного правління в межах політологічного бачення цієї проблеми дало змогу розкрити сутність дискусій щодо вибору оптимальної форми державного правління, визначення векторів стратегічного розвитку того чи того суспільства. Універсальні параметри форми правління, вироблені політичною та юридичною науками, чітко вказують на переваги і недоліки кожної з її модифікацій за різних умов політичного життя. Потреби демократизації суспільно-політичного розвитку країни, оптимізації та підвищення ефективності функціонування системи державної влади і управління зумовлюють необхідність зосередження уваги на інституціалізації форм здійснення влади – інститутах глави держави, парламенту, державного апарату та ін., які обумовлюють ступінь «збалансованості» тієї чи тієї форми правління.

Аналіз існуючої джерельної бази засвідчує, що при характеристиці сутності форми державного правління необхідно враховувати не лише суто правові, політичні, а й соціальні засади функціонування держави. Звідси пропонується визначати форму державного правління з огляду на те, хто і як править, тобто здійснює державну владу у державно організованій спільноті; як влаштовані, організовані та

діють у ній державно-владні структури; якими є засади їх відносин з населенням, ступінь його участі у формуванні державних структур. Теоретичне узагальнення тенденцій перебігу політичного процесу становить цінність не тільки для розвитку наукових концепцій та розширення методологічних засад наукових досліджень, використаних у межах політологічної царини. Формування теоретичної бази відіграє важливу роль при здійснені практичного політико-правового реформування держави й суспільства.

Дослідження сучасних форм державного правління варто здійснювати через виокремлення та вивчення найтиповіших форм державного правління та з'ясування особливостей проявів найцікавіших з політологічної точки зору конкретних форм правління гібридного типу. Аналіз тематики форми правління передбачає розв'язання цілої низки евристичних і методологічних завдань. Одним із найважливіших серед них у такій аналітичній роботі є уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження проблематики форми правління з урахуванням теоретичних і прикладних питань перебігу процесів системних трансформацій у сучасному світі.

Переосмислення базових засад функціонування форми правління у вітчизняних політико-державних реаліях зумовлює необхідність при цьому зважати на національну специфіку – політичну історію, традиції, особливості типових проявів політичної свідомості та політико-правової культури тощо, водночас використовуючи найкращі надбання західної політико-правової теорії, досвіду функціонування різних моделей форми державного правління за умов утвердження демократичного режиму. З огляду на це нами якраз і було здійснено історично-порівняльний аналіз поняття «форма державного правління»; розкрито провідні підходи щодо його визначення, вироблені сучасною політичною наукою; розглянуто форми державного правління перехідного типу. При цьому ми також зосередились на пошуках найдоцільнішої для сучасної України форми державного правління.

2. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ФОРМ ПРАВЛІННЯ

2.1. ВИДИ ФОРМ ПРАВЛІННЯ

Проблематика знаходження та обґрунтування функціонування найефективніших моделей системи державної влади та управління в останні десятиріччя є однією з найактуальніших у царині наукових пошуків політологів, соціологів, правників, соціальних філософів та фахівців з державного управління. Адже саме в часи розгортання трансформаційних процесів і посилення глобалізаційного впливу на всі сфери життя сучасних держав питання оптимізації системи державної влади та управління постають особливо гостро. Означена тематика, маючи системний і полідисциплінарний характер, вимагає від дослідників високого рівня фаховості та науковометодологічної підготовки. Невід'ємною частиною цих суто теоретичних та емпірично-прикладних доробків є дослідження еволюції форм державного правління у сучасному світі загалом і в країнах перехідного типу зокрема, що передбачає переосмислення науковцями традиційного погляду на класифікацію форм правління, визначення їхніх типових ознак, формулювання критеріїв їх розрізнення тощо. Розгляд новітніх підходів до класифікації форм державного правління є одним з найактуальніших напрямів сучасного соціально-гуманітарного знання.

У зазначеному контексті важливим є насамперед з'ясування ключових напрямів переосмислення класичних підходів до класифікації форм державного правління. Йдеться, зокрема, про:

1) обґрунтування необхідності висвітлення співвідношення формальних і реальних ознак при визначенні форм державного правління; 2) аналіз можливостей застосування концепцій політичної системи Г. Алмонда, Д. Істона та К. Дойча при вивченні трансформацій форм державного правління; 3) з'ясування особливостей авторських

підходів щодо розгляду класифікації форм державного правління вітчизняних науковців С. Бостана та Я. Бариської.

Джерельна база зазначеної проблематики містить дослідження різного характеру: монографії, автореферати дисертацій, енциклопедичні видання. Особливої уваги заслуговують результати дисертаційних досліджень вітчизняних науковців С. Бостана «Форма правління сучасної держави: теоретико-правові засади» та Я. Бариської «Форма державного правління: загальнотеоретичне дослідження», в яких висвітлено оригінальні авторські позиції щодо необхідності перегляду і доповнення класичної класифікації форм державного правління. У процесі роботи також було використано наукові праці видатних західних політологів Г. Алмонда «Порівняльні політичні системи», Д. Істона «Політична система: з'ясування стану політичної системи» та К. Дойча «Нерви управління. Модель політичної комунікації та контролю», які належать до «золотого фонду» сучасної соціально-гуманітарної науки.

Аналіз проблематики форм держави загалом та форм державного правління як невід'ємного її складника спирається на дослідження питань про конфігурацію ключових політичних інститутів сучасної держави, насамперед – інституту глави держави та інституту парламентаризму, а також співвідношення реальних (політико-правових) та формальних (суто юридичних) повноважень різних інститутів системи державної влади й управління у кожній конкретній країні. Саме на основі означених критеріїв виокремлення тієї чи іншої форми державного правління можна вести мову про слушність переосмислення традиційних підходів до класифікації форми держави та її базових складників.

Як зазначає вітчизняний науковець-правник С. Бостан, форма держави – «це структурно упорядкована владна система, котра відображає суттєві властивості держави як політичної, територіальної, інституціональної організації суспільства» [53, с. 15]. Тож, спираючись на наведене визначення, можна стверджувати, що вивчення проблематики форм правління нині має охоплювати комплекс питань щодо системи реалізації державної влади й управління, прийняття та практичного втілення політико-правових рішень, функціонування базових інститутів держави і громадянського суспільства, особливостей взаємодії держави та особи. Окреслені критерії, на наше переконання, є ключовими з огляду на необхідність перегляду і

переосмислення форм державного правління в сучасному світі. Такий перегляд і переосмислення слід здійснювати у кількох евристично-пошукових напрямах (концептах політологічного аналізу проблеми).

Перший напрям – політико-управлінський концепт політологічного розгляду форм правління. Він передбачає врахування найсучасніших – постмодерних – поглядів на проблематику функціонування системи державної влади та управління, яку нині розглядають не як щось сакральне і таке, чиї рішення не підлягають жодним сумнівам та критиці, а як один із різновидів соціального менеджменту, що має низку особливостей. Як зазначає український науковець-політолог В. Холод, однією із специфічних ознак державного менеджменту в останні роки стає т. зв. синергетичний ефект влади. Дослідник називає його універсальним ресурсом влади, що є умовою та результатом взаємодії всіх її складників, цей ефект пов'язаний з компетентністю, кваліфікацією та адекватним сприйняттям владою соціальних реалій суспільства. Учений виводить таку формулу функціонування влади: «влада = силові ресурси + знання + воля (воля до владарювання) + компетентність» [54, с. 80]. Отже, адекватність реакції з боку системи державної влади й управління щодо вимог, запитів, пропозицій суспільства стає нині однією з найважливіших щодо дієвості, ефективності та легітимності функціонування державного менеджменту, без аналізу якого неможливий комплексний розгляд проблематики форм держави загалом і форми державного правління зокрема. При цьому врахування специфіки реалізації (здійснення) державного менеджменту вказує насамперед на можливі де-факто модифікації існуючих де-юре форм державного правління.

Другий напрям – кратологічний концепт осмислення форми правління. Його суть – вироблення нового погляду на форми правління через з'ясування нових параметрів державної влади як особливого політико-правового феномену. Оскільки влада є центральним елементом і політики, і держави, то саме вона визначає реальні межі функціонування того чи того політичного режиму, тієї чи тієї форми правління. Вітчизняний дослідник І. Побочий наголошує, що «…політичну владу треба розглядати як специфічні відносини, що складають якісну визначеність системи політичної діяльності, її субстанцію, але в площині її реалізації, тобто в її внутрішньому зв'язку з соціальним управлінням» [55, с. 22]. Отже, режим функціонування

політичної та державної влади у країні вказує на якісні характеристики форми правління, передусім політологічного, а не нормативно-правового (юридичного) змісту, що є особливо важливим при розгляді найновітніших – «гібридних» форм правління.

Третій напрям – системний політико-правовий концепт висвітлення проблематики форми державного правління. В означеному концепті спостерігається зміщення дослідницького акценту з традиційних позицій щодо виокремленення у понятті «форма держави» двох (форма правління та форма державного устрою) або трьох (форма правління, форма державного устрою та форма політичного режиму) засадничих його елементів на необхідність його розширення до чотирьох елементів. Наприклад, С. Бостан пропонує вважати базовою таку структуру поняття «форма держави»: перший елемент – форма соціально-політичного режиму; другий – форма державно-політичного режиму; третій – форма державного правління; четвертий – форма державно-територіального устрою. При цьому слід також виокремлювати «внутрішню» та «зовнішню» форми держави [53, с. 15–16].

Безперечно, такий перегляд тлумачення поняття «форма держави» неминуче передбачає і переосмислення класифікації форм державного правління. Перші спроби класифікації форм правління сягають своїм корінням ще античних часів і пов'язані з іменами таких видатних мислителів як Платон, Арістотель, Полібій, Цицерон. Класичною від часів античності до Відродження вважалася класифікація, запропонована Арістотелем, головним критерієм якої була кількість осіб, які правлять. Відповідно мислитель розрізняв царство, аристократію і політію. Від Нікколо Макіавеллі веде свій початок найпоширеніша на сьогодні класифікація форм державного правління – їх поділ на монархії та республіки (саме він вперше застосував термін «республіка» як антитезу єдиновладдю, тобто монархії). Однак цей класичній підхід також зазнавав в історії політико-правової думки певних коректив і доповнень. Наприклад, Ш.-Л. Монтеск'є виокремлював три «способи правління»: республіканський, монархічний і деспотичний, – виходячи з природи відправлення влади в державі [14, с. 295].

На наш погляд, така точка зору французького просвітника є цілком слушною і не втрачає актуальності й нині. Адже деспотизм як форма здійснення влади та деспотія як форма правління в державі є

не тільки суто історичними суспільно-політичними феноменами, а зустрічаються і в XIX, і в XX, і в XXI ст. Основою такої форми правління є абсолютна влада правителя, яка здійснюється в режимі беззаконня. Вітчизняна дослідниця С. Бульбенюк зазначає: «Як назва форми правління з необмеженою владою цей термін (деспотизм. – П. М.) з початку XIX ст. злився за змістом або був витіснений поняттями "абсолютизм", "диктаторство" (у бонапартистському значенні) та "тоталітаризм"» [56, с. 206]. Нині цей термін у формі «східна деспотія» повертається в політологічну науку на позначення специфічних політичних режимів і форм правління у низці держав Азії (Туркменістан, Таджикистан, Узбекистан) та Африки.

Отже, необхідність перегляду й доповнення класичної класифікації форм державного правління була аргументовано доведена ще в середині XVIII ст., в епоху зламу традиційних засад розвитку тогочасного суспільства. І сьогодні, коли триває перехід вже не від традиційного (аграрного) до індустріального (промислового), а від індустріального (промислового) до постіндустріального (інформаційного) суспільства, окреслена проблематика наукових пошуків знову актуалізується.

Російські науковці В. Петров та С. Селіванов, досліджуючи тематику сталості держави, здійснили спробу сформулювати концептуальну теоретичну модель сучасної держави. Так, ключовими елементами моделі сучасної держави вони називають «блок реагування», «блок визначення цілі» та «об'єкт управління (об'єкт соціального проектування)» [57, с. 208]. «Блок реагування» держави формують автократична складова частина політичного управління державою (за визначенням В. Петрова і С. Селіванова, «перша влада» – влада глави держави) та колегіальна складова частина соціальноекономічного управління державою («друга влада» – виконавча влада). «Блок визначення цілі» ґрунтується на ідеологічному складнику «четвертої влади» у державі (релігійні або світські установи ідеологічного управління державою), а «об'єкт управління (об'єкт соціального проектування)» – на демократичному («третя влада» – законодавча). Усі вказані складові частини пов'язані одна з одною ресурсним чинником, факторами зовнішнього середовища та параметрами стану держави, виконуючи при цьому нормотворчі, виконавчі та контрольні функції управління [57, с. 208–209]. У такому поділі функціональних напрямів розвитку держави, що вказують на специфіку системи прав-

ління у ній, на наш погляд, В. Петров та С. Селіванов творчо наслідують концепції функціонування політичних систем Г. Алмонда та Д. Істона і К. Дойча.

Концепція системного аналізу американського політолога Г. Алмонда передбачає виокремлення при дослідженні політичної системи структур, які виконують політичні функції. Він вважав, що одиницею політичної системи постає роль, а сама політична система є комплексом ролей, які взаємодіють між собою. Структури – це поєднання таких взаємодій. Дослідник виокремлює два рівні функціонування політичних структур – інституціональний та асоціативний [58, с. 393–394]. Тож, спираючись на концепцію політичної системи Г. Алмонда, можна взяти за точку відліку для визначення тієї чи тієї модифікації форми правління ролі, які виконують ключові державні інститути – інститут глави держави, інститут парламентаризму, інститут виконавчої влади (урядування), а також процес формування зазначених інститутів. Власне, класична класифікація форм державного правління ґрунтується на окреслених параметрах, виділяючи республіку та монархію як основні моделі форм правління за способом. Головним недоліком цього підходу є абсолютизація формальних ознак і критеріїв для визначення форми правління і недостатнє врахування реальних варіантів політичних взаємодій між ключовими інститутами держави.

Один із провідних американських політологів сучасності Д. Істон свою модель політичної системи ґрунтував на розгляді особливих відносин між політичною системою та її середовищем і визначав їх як «вхід», що дає імпульс для політичної системи. Реакція політичної системи на імпульс, у свою чергу, формує «вихід». Цей кібернетичний ланцюг «входів – виходів» замикається, коли реакція виходу політичної системи викликає відповідну реакцію середовища, породжуючи новий вхід, на який система реагує новим виходом. Зазначений процес триває постійно і є неперервним [59]. Отже, авторське бачення політичної системи Д. Істоном цілком коректно застосовувати для аналізу реальних модифікацій форм державного правління в сучасному світі, тому що більшість цих модифікацій, особливо «гібридного» типу, і ґрунтується на своєрідному для кожної конкретної системи поєднанні кібернетичного ланцюга «входів – виходів», який у цьому випадку вказує на специфіку відносин інститутів держави та суспільства (громадянського суспільства у демократичних і напівде-

мократичних країнах). Представлений підхід акцентує увагу саме на реальних способах і шляхах налагодження зв'язку як всередині політичної системи (а значить – і держави як її центрального елемента), так і між політичною системою (державою) та середовищем (недержавним сектором), що є надзвичайно важливим для висвітлення усіх можливих модифікацій форм правління.

Концепція політичної системи німецько-американського соціолога та політолога К. Дойча також за своєю сутністю є кібернетичною, бо в її основі лежать два ключові поняття – «інформація» та «комунікація». «Інформація» – це структуровані відносини між подіями суспільного і політичного життя, а «комунікація» – передача таких відносин через канали, тобто шляхи передачі інформації. Відповідно політична система є системою виробництва і відтворення інформації, мережею комунікації та інформаційних потоків [60]. Кібернетичну концепцію К. Дойча, на перший погляд, доволі важко застосувати для аналізу модифікацій форм державного правління в сучасному світі. Утім, на нашу думку, нині, в умовах становлення інформаційного суспільства, інформаційно-комунікативний аспект політико-державних відносин виходить на передній план, що обов'язково позначається і на трансформації форм державного правління, появі їх якісно нових модифікацій та моделей.

Отже, спільним для усіх трьох наведених дослідницьких підходів щодо аналізу політичних систем є їх функціональне спрямування з урахуванням специфіки переходу сучасного суспільства з індустріального на інформаційний етап розвитку, що значною мірою впливає на політичне життя будь-якої країни. Тому означені підходи, на переконання автора, слушно використовувати при дослідженні сучасних модифікацій форм державного правління, адже вони акцентують увагу на реальних способах взаємодії органів державної влади та суспільства загалом й окремих громадян зокрема. Це вказує на особливості владної системи кожної конкретної держави, специфіку її організації, структурно-інституційного впорядкування, а значить – на форму державного правління.

Далі розглянемо декілька авторських підходів до розуміння класифікації форм державного правління, вироблених вітчизняними правниками та політологами.

Так, український правник С. Бостан, спираючись на праці американського політолога Р. Даля, поряд з двома класичними різновида-

ми форм державного правління – республікою та монархією – виокремлює і третій – поліархію. Він пропонує використовувати поняття

«юридична поліархія» не лише як допоміжне у класичній класифікації форм правління, а й у якості повноцінного замінника поняття «республіка» [53, с. 18]. На користь такої позиції С. Бостан наводить кілька аргументів. По-перше, застосування поняття «поліархія» замість поняття «республіка» ліквідує дисбаланс між семантикою двох понять – «монархія» та «республіка»: оскільки останні поняття означають найвищу державну владу, похідну від одного суб'єкта, а поняття «монархія» та «поліархія» вказують на суттєву відмінність, адже поліархія – це влада, похідна від багатьох суб'єктів, тобто народу. По-друге, на думку дослідника, якщо поняття «монархія» та «республіка» є різнотипними за своєю природою і змістом (перше – політико-правове, а друге – соціальне), то поняття «монархія» та «поліархія» мають спільне – юридичне коріння. Тому запозичення поняття «поліархія» у класифікацію форм державного правління унормовує засади її формування, вносить певний порядок до понятійно-категоріального апарату загальної теорії держави та права [53, с. 18–19].

Розширення класичної класифікації форм державного правління, застосоване С. Бостаном, має ще неабияке політологічне значення. Адже поліархію науковець тлумачить як типову для держави громадянського суспільства форму правління. Виходячи з цього твердження, вчений вважає за потрібне замінити головний критерій виокремлення тієї чи тієї форми правління з формальної процедури заміщення поста глави держави на принцип розподілу влади, який вказує на якісний аспект політичної системи. До того ж, дослідник переконаний: слід розрізняти форму правління «юридичну» (де-юре) та «політичну» (де-факто) [53, с. 18–19]. Як бачимо, слушність використання поняття «поліархія» при розрізненні форм державного правління зумовлена низкою причин: необхідністю врахування базових положень найавторитетніших політологічних концепцій, предметом розгляду яких є політична система, держава та державна влада; поширенням «гібридних» форм правління, що потребує осмислення і додаткового вивчення; нагальними вимогами відходу від формалізації визначення форми державного правління та визнання обов'язковим закріплення реальних модифікацій правління при висвітленні зазначеної проблематики.

Український науковець Я. Бариська обґрунтовує необхідність перегляду традиційних (класичних) підходів до класифікації форм державного правління у своєму дисертаційному дослідженні. Окрім універсальних критеріїв розрізнення форм правління (ступінь поділу влади; ступінь народовладдя; інституційна форма глави держави; спосіб формування уряду тощо), вона визначає дві групи факторів: основні та додаткові. Основні фактори – це історичний тип держави, співвідношення політичних сил у державі на момент її конституювання, рівень правової культури та економічного розвитку держави. Серед факторів, які детермінують форму правління сучасної держави, – національний склад населення; розміри території держави; зовнішній вплив інших держав та міжнародних структур тощо [61, с. 7]. Відповідно до наведених критеріїв до нетипових (некласичних) форм державного правління Я. Бариська зараховує такі історичні та сучасні модифікації держави: «фюрерську систему», «радянську республіку», республіканську монархію, республіку з деякими ознаками монархії, теократичну монархію. Окрему увагу вітчизняна дослідниця звертає на перші дві модифікації форми державного правління. Так, «фюрерській системі» властиві такі ознаки: функціонування за умов «надзвичайного» конституційного режиму; необмежені владні прерогативи інституту «фюрера», який поєднав повноваження президента, рейхсканцлера та лідера нацистської партії; заперечення на концептуальному й інституційному рівнях інституту парламентаризму. Властивостями «радянської республіки» як особливої форми правління Я. Бариська називає: відсутність фактичного розподілу державної влади; наявність системи квазіпредставницьких органів, залежних від вищого органу, рішення якого мають силу законів; реальна вища влада належить вищим органам правлячих комуністичних партій; законодавчі акти можуть видаватися робочим органом квазіпарламенту [61, с. 10].

Представлену класифікацію, на нашу думку, слід враховувати у подальших дослідженнях з означеної проблематики не лише тому, що вона вказує на особливості розвитку окремих історичних і сучасних типів (модифікацій) форм правління, а й тому, що названі їх властивості і ознаки виявляються нині в конкретних країнах. Приміром, описані вище ознаки «фюрерської системи» правління можна знайти у деяких республіках на пострадянському просторі, а певні типові

для «радянської республіки» характеристики притаманні сьогодні низці країн Азії, Африки і Латинської Америки.

Питання про форми державного правління впродовж усієї історії розвитку спершу суспільно-політичної думки, а пізніше – власне політичної науки, з одного боку, було одним з найбільш досліджених і розроблених, а з іншого – і нині залишається одним із найсуперечливіших. Це зумовлено передусім тим, що за основу типологізації форм державного правління можна взяти безліч критеріїв. Окрім того, ті системні трансформації політичного та соціально-економічного спрямування, які розпочалися кілька десятиріч тому в багатьох країнах та регіонах світу, і ті, які тривають досі, ставлять перед науковцями вимоги подвійного характеру. По-перше, вкрай необхідним стає перегляд традиційних критеріїв типологізації форм державного правління. По-друге, невідкладною проблемою є розроблення нових підходів до розуміння типології форм державного правління. Отже, розгляд провідних наукових підходів щодо типологізації форм державного правління залишається актуальним. З огляду на це надзвичайно важливими є базові класифікаційні критерії, які застосовуються вітчизняними і зарубіжними науковцями при типологізації форм державного правління. Це передбачає з'ясування таких проблем: 1) аналіз типологізації форм правління на основі вивчення авторської класифікації держав і політичних систем українського дослідника В. Якушика; 2) вивчення оригінального погляду на питання варіативності типології форм правління російського вченого О. Зазнаєва; 3) дослідження проблематики визначення критеріїв типологізації демократичних і недемократичних форм правління.

У з'ясуванні критеріїв класифікації форм правління особливу увагу привертають роботи В. Якушика «Типологізація держави» та О. Зазнаєва «Типологія форм правління: робота над помилками», а також дослідження американського політолога С. Холмса «Надпрезидентство та його проблеми», австрійського вченого Й.-А. Шумпетера «Капіталізм, Соціалізм і Демократія», російського науковця Л. Сморгунова «Сучасна порівняльна політологія».

Вітчизняний фахівець у царині дослідження і типологізації держав і політичних систем В. Якушик пропонує визначати критерії класифікацій і типологізацій, спираючись на такі науково-дослідницькі позиції: 1) розуміння держави як політико-територіальної організації верховної влади, яка спирається на спеціальний апарат і

здатна перетворювати свої веління на обов'язкові для всього населення певної країни; 2) розгляду держави як єдності трьох елементів – території, населення і влади; 3) включення до головних ознак держави ідеї державності. Український науковець до провідних елементів цієї ідеї державності зараховує: «а) загальну ідею держави як особливої форми організації влади й б) специфічну ідею конкретної держави або групи держав (за приклад можуть правити "американська ідея" або "радянська пролетарська ідея")» [62, с. 278–281]. На нашу думку, врахування особливостей комплексного бачення типологізації форм держави та державного правління В. Якушиком ще всередині 90-х років XX ст. є необхідним та залишається актуальним і нині. Адже дослідник у своїй типології намагався врахувати якомога ширший спектр класифікаційних критеріїв, специфіку розвитку конкретних держав у всіх сферах їх функціонування – владно-політичній, соціально-економічній, культурно-цивілізаційній та світоглядно-духовній. До того ж, вчений у своїй типологізації спирається не тільки на провідні, базові критерії форм державного правління, а й виокремлює другорядні складники типологізації, завдяки чому утворюється логічний ланцюг «тип держави – її різновид», що ґрунтується на випробуваній часом загальнофілософській традиції виявлення тісного взаємозв'язку між сутністю та явищем, між змістом і формою.

Застосування комплексної типологізації форм держави і державного правління, за словами В. Якушика, «дає змогу глибше проникати у сутність різних моделей соціально-економічного та політичного устрою, у специфіку базових культурних норм конкретних регіональних і локальних цивілізацій, а також знаходити спільні риси й незмінну основу ("генетичний код") у позірно цілковито несхожих і навіть зовсім протилежних одна одній системах та їхніх складниках» [62, с. 281].

Для глибшого розуміння запропонованої В. Якушиком комплексної типологізації наведемо кілька конкретних прикладів її застосування. Наприклад, інтерпретація ідеї американського соціолога П. Сорокіна про флуктуацію типів культур з точки зору врахування певної запрограмованості всесвітньої історії: зважаючи на взаємозумовленість панівних політичних інституцій та особливостей їх конфігурацій (це є і сутністю тієї чи тієї форми державного правління. – *П. М.*) і домінуючих типів культури, можна виокремити такі типи держави та державного правління: а) з переважанням у політиці чут-

тєвої культури (безпосереднього чуттєвого сприйняття); б) з домінуванням ідеалізаційної культури (раціонального мислення); в) з пріоритетом ідеалістичної культури (інтуїтивного типу мислення). На думку В. Якушика, таку типологію можна розглядати і як «перелік генетично не пов'язаних між собою ідеальних типів» [62, с. 277]. На наш погляд, наведена типологія допомагає дослідникові пояснити вибір форми державного правління не лише звичними факторами і чинниками, як то: політична історія, політичні традиції, ментальні особливості, специфіка взаємодії вищих органів державної влади, рівень політичної культури тощо. Крім того, вона дає змогу аргументувати, чому, наприклад, країни зі схожим тоталітарним минулим обирають різні типи державного правління у період демократизації національної політичної системи загалом. Так, після розпаду СРСР держави Балтії (Латвія, Литва, Естонія) та згодом Молдова почали розвивати парламентські форми правління; держави Центральної Азії, Росія і Білорусь обрали президентське і суперпрезидентське правління, а Україна за понад двадцятирічну історію новітнього державотворення вже неодноразово змінювала вектор республіканського розвитку.

Важливість обрання науково коректних критеріїв при типологізації форм державного правління, безумовно, є пріоритетною. Адже нечіткість визначення критеріїв, розбіжності у тлумаченні особливостей їх застосування часто стають причинами тривалих дискусій у дослідницьких колах з приводу того, до якого типу республік належить форма правління у певній державі. Скажімо, більшість західних і деякі російські дослідники форму правління у сучасній Російській Федерації трактують як президентську, надпрезидентську (С. Холмс) [63, с. 23] або суперпрезидентську (В. Четвернін) [64, с. 351]. Російські науковці схиляються переважно радше до її визначення як змішаної, напівпрезидентської або президентськопарламентської форми правління. Російський фахівець з досліджуваної проблематики О. Зазнаєв наголошує: «"Концептною натяжкою" є і включення в групу президентських республік Росії. Російська система – це симбіоз президентської і парламентської систем, тобто так звана президентсько-парламентська система» [65, с. 400]. Прикладом ще глибшої класифікаційної розбіжності щодо питання типологізації форми правління у конкретній державі є П'ята республіка у Франції. Одні автори переконані, що сучасна Франція належить до президентських сис-

тем, інші зараховують її до парламентських держав, треті – до напівпрезидентських, а ще інші – до напівпарламентських, змішаних прем'єр-президентських, президентських і парламентських водночас. Така термінологічна плутанина спричинена передусім особливістю французької П'ятої республіки – її своєрідним гібридним характером: залежно від того, у кого концентруються реальні владні повноваження, навколо якої політичної фігури – президента чи прем'єр-міністра – формуються реальні центри прийняття рішень, відбувається поточна трансформація форми правління. Приклад сучасної Франції є показовим щодо визначення т. зв. дослідницьких пасток, у які можуть потрапляти науковці, інтерпретуючи певним чином логічні правила та методологічні процедури.

Так, серед помилок логічного характеру при класифікації форм правління О. Зазнаєв називає: 1) вибір несуттєвого критерію типології; 2) збіг членів поділу; 3) «концептні натяжки»; 4) підміну логіки класифікації логікою градації. Аналіз вказаних помилок логічного характеру дає змогу зробити певні висновки.

На наш погляд, саме вибір несуттєвого критерію типології є однією з найпоширеніших помилок логічного характеру щодо визначення форми правління. Такий вибір спостерігається тоді, коли він отриманий не в результаті аналізу самого об'єкта класифікації чи взаємодії цього об'єкта з середовищем функціонування, а як наслідок свідомої або несвідомої «підміни понять». Скажімо, коли при розрізненні республік і монархій головним критерієм є порядок заміщення посади глави держави або з'ясування питання про те, є ця посада спадковою чи ні. На переконання О. Зазнаєва, ключовим критерієм типологізації має бути докладний розгляд системи відносин між гілками верховної державної влади, найголовніше – між законодавчою та виконавчою гілками влади. Учений пропонує як базові критерії типологізації форм правління досліджувати такі питання: яким є походження виконавчої влади; яка її структура (дуальна чи однорідна); якими є повноваження виконавчої влади та її органів (глави держави, глави уряду, уряду) порівняно з повноваженнями національного парламенту; якими є відносини у межах трикутника «глава держави – уряд – парламент» тощо [65, с. 93].

Окрім того слід враховувати специфіку реальних відносин між верховними органами державної влади, адже поточна система взаємовідносин та взаємовпливів у зазначеному вище трикутнику дуже

часто суттєво відрізняється від зовнішніх, формалізованих її юридично-нормативних аспектів. Це пояснюється ще й тим, що в сучасній політичній науці питання про розрізнення реальної та формальної (фасадної) демократії, її структурних та процедурних вимірів постало в останні десятиріччя особливо гостро. Так, відповідно до панівних нині поглядів на демократію, ліквідація абсолютної влади є необхідною умовою розвитку справжньої, а не фасадної демократії. «Тим самим у більшості систем виникає спільне правило, яке говорить, що верховна влада має тільки конкретні обумовлені повноваження (надані тим, хто був достатньо сильним, аби нав'язати йому це правило). Сучасне загальноприйняте правило полягає в тому, що влада А над Б здійснюється тільки в обумовлених обставинах і тільки обумовленими способами», – зазначає американський науковець Ч. Ліндблом, який у 80-ті роки минулого століття був обраний президентом Американської асоціації політичних наук (American Political Science Association) [66, с. 146]. У контексті досліджуваної проблематики це означає, що необхідним критерієм типологізації форм правління є врахування не тільки юридичнонормативних аспектів, а й розгляд реальних відносин провідних політико-державних інституцій у системі розподілу державної влади в конкретних обставинах у певній країні.

Так, одним з найпоширеніших підходів у сучасній політичній науці щодо визначення ступеню демократизації є інституційний підхід, відповідно до якого демократія розглядається як сукупність базових інституцій та основних принципів здійснення політичної і передусім державної влади. Провідними критеріями типологізації політичного режиму та форм правління згідно з інституційними підходом є: наявність представницьких органів, що сформовані в результаті загальних виборів; поділ гілок влади; панування законності; система стримувань та противаг. Однак інституційний підхід щодо визначення демократії як політичного режиму та форми правління не вичерпний. Його недоліком, «слабким місцем» є те, що поза дослідницькою увагою залишаються конкретні, а не формально-юридичні результати процесу здійснення політичної влади. Це пов'язано з тим, що сутність демократичних інститутів може бути спотворена і використана для встановлення недемократичних політичних режимів, які намагаються справляти «враження» цілком демократичних. Найяскравішим історичним прикладом слугує становлення тоталіта-

ризму у Німеччині на засадах ідеології нацизму. Адже прихід А. Гітлера до влади відбувся в результаті його перемоги на всенародних демократичних виборах. Цю проблему висвітлив американський філософ і політолог Дж. Хеллоуел у своїй праці

«Моральні основи демократії» [67, с. 70–71]. Отже, спираючись лише на інституційний підхід, дослідник може обирати несуттєвий критерій типології для означення форми правління, припускаючись значної помилки – підміни формальними ознаками і характеристиками фактів та реалій поточного політичного життя.

Не менш поширеним у політології є процедурний підхід щодо розуміння демократії. Його сутність полягає в тому, що демократія тлумачиться як певна, чітко визначена процедура обрання лідерів, що управляють, осіб, які приймають політико-управлінські рішення. Найбільш послідовне визначення демократії запропонував австрійський економіст і політолог Й. Шумпетер: демократія – це конкуренція між двома і більше групами еліт за владу. На його думку, класична теорія демократії, згідно з основними постулатами якої демократичне правління ґрунтується на визнанні примату волі народу заради досягнення загального блага, перебуває у глибокій кризі. Тому вкрай актуальною постала концепція демократії, відповідно до якої роль народу полягає у створенні уряду або посередницького органу, що, в свою чергу, формує виконавчий національний орган або уряд. «Демократичний метод – це такий інституціональний устрій для прийняття політичних рішень, в якому індивіди набувають владу приймати рішення шляхом конкурентної боротьби за голоси виборців», – писав Й. Шумпетер [68, с. 355].

Й. Шумпетер є автором теорії конкурентної елітистської демократії, яка перебуває на чільному місці серед досліджень прихильників процедурного тлумачення демократії як політичного режиму і форми правління. Пізніше цю теорію розробляли у західній політології, зокрема Д. Хелд та С. Гантінгтон. У книзі «Моделі демократії» Д. Хелд визначив такі критерії віднесення країн до демократичної форми правління:

– парламентарне управління із сильною виконавчою владою;
– конкуренція між життєздатними політичними елітами і партіями;
– домінування парламенту над партійною політикою;
– гегемонія політичного лідерства;

– наявність бюрократії – незалежної та добре натренованої адміністрації;

– конституційні та практичні обмеження у сфері прийняття політичних рішень [69, с. 155].

Більш чітке визначення критеріїв демократичності держави стало нагальною вимогою нинішнього часу, адже демократія як політичний режим, форма правління та суспільно-політичний ідеал з кінця 80-х років минулого століття визнана абсолютною більшістю політологів і політиків чи не єдиною альтернативою розвитку людства. За підрахунками дослідників «Freedom House», на 1998 р. у 117 державах (або у 61,3% від усіх існуючих на той період) відбулися хоча б одні загальні, таємні та вільні вибори, які вважаються базовим показником т. зв. процедурного мінімуму демократії. Водночас політологи стверджують, що процеси демократизації, які відбуваються в сучасному світі, є надзвичайно розмаїтими і далекими від західноєвропейських вимог ліберальної демократії. Отже, у політичній науці починає домінувати твердження про необхідність розширення типології демократій [70, с. 76], а це передбачає суттєвий перегляд критеріальних засад типологізації форм правління загалом.

У вирішенні зазначених науково-дослідницьких завдань прислужаться теорії та концепції транзитології як одного з напрямів сучасної політології. Вихідним поняттям транзитології є поняття «демократичний транзит», що характеризує особливості переходу від тоталітаризму та/або авторитаризму до демократичних форм правління у кожній конкретній державі або певні типологічні ознаки демократизації загалом. Однією з найавторитетніших концепцій транзитології останніх десятиріч є концепція американських науковців Х. Лінця та А. Степана, ключовим поняттям якої виступає «демократична консолідація». Демократична консолідація, на переконання цих дослідників, в умовах розгортання транзитивних процесів потребує здійснення глибинних перетворень принаймні на трьох рівнях: поведінковому, ціннісному та конституційному. На думку Х. Лінця та А. Степана, про досягнення консолідованої демократії можна вести мову лише за умов, коли:

– у національній політичній системі не залишилося більшменш впливових політичних груп, які прагнули б підірвати демократичний режим або здійснити сецесію;

– демократичні процедури та інституції сприймаються суспільством як найприйнятніші механізми регулювання соціального життя;

– політичні актори «звикають» до того, що всі суспільні конфлікти розв'язуються відповідно до законів, процедур та інституцій, санкціонованих новим демократичним процесом [71, с. 66].

На нашу думку, врахування визначених цими дослідниками умов встановлення консолідованої демократії є вкрай важливим при типологізації форм демократичного правління. До того ж, сформульовані ними умови можна застосовувати в якості базових критеріїв типологізації тієї чи тієї держави як демократичної або недемократичної форми правління.

Американський науковець Аренд Лейпхарт – автор фундаментальних праць «Демократія у багатоскладових суспільствах» (1977) та «Демократії: типи мажоритарного й консенсусного правління у двадцяти одній країні» (1984) – пропонує нову типологію демократичних форм правління, яка ґрунтується на трьох критеріях, що зумовлює виокремлення восьми форм правління (табл. 2.1). Дві форми правління є чистими, а інші шість – змішаними, причому три з них залишаються гіпотетичними.

Таблиця 2.1

Типологія демократичних форм правління за А. Лейпхартом [65, с. 96]

	Колегіальна виконавча влада		**Одноосібна виконавча влада**	
	Залежить від довіри легіслатури	**Не залежить від довіри легіслатури**	**Залежить від довіри легіслатури**	**Не залежить від довіри легіслатури**
Виконавчу владу формує легіслатура	«Чистий» парламентаризм	Швейцарія	Немає прикладів	Ліван
Виконавчу владу формують виборці	Немає прикладів	Кіпр /1960–1963/ Уругвай /1952–1967/	Немає прикладів	«Чистий» президенціалізм

Запропонована А. Лейпхартом типологія демократичних форм правління особливо цікава, на нашу думку, тому, що вона ґрунтується на аналізі особливостей функціонування форм правління з демократичними ознаками у певних державах у конкретний період їх розвитку.

Отже, проблематика типологізації форм державного правління загалом та уточнення класифікаційних критеріїв такої типологізації зокрема є одним з найбільш актуальних питань сучасної політичної науки, причому вона має полідисциплінарний характер, адже зачіпає сфери науково-дослідницьких інтересів не лише політологів, а й соціологів, правознавців, економістів, філософів. Це зумовлює потребу розширювати методологічний інструментарій, що, на наш погляд, обов'язково слід ураховувати.

2.2. СУТНІСТЬ І РІЗНОВИДИ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Системний розгляд проблематики форми правління неможливий без детального дослідження історично першої системи державності – монархії. Науковий інтерес до монархічної форми правління пояснюється перш за все тим, що історія більшості політичних націй сьогодення пов'язана з тривалим періодом функціонування монархічного режиму влади. До того ж, значна частина держав сучасного світу зберігають прихильність до цієї форми правління в силу багатьох умов: традицій та звичаїв, особливостей релігійного світогляду та національного менталітету, специфіки політичної історії тощо. Причому це стосується не тільки країн Азії та Африки, у яких прихильність до монархічної форми правління зумовлена передусім ісламською релігійною свідомістю, а й найрозвинутіших європейських держав (Великої Британії, Бельгії, Швеції, Нідерландів та багатьох інших).

Знайти відповідь на означені питання допоможе вивчення основних аргументів на користь монархічної форми правління, які пропонують мислителі минулого та науковці сьогодення. Серед основних завдань у процесі з'ясування зазначеної проблеми варто виокремити такі: 1) виявлення базових ознак монархічної форми правління; 2) конкретизація порівняльно-історичного аналізу феномену священного, божественного характеру влади монарха як одного

з центральних аргументів захисників цієї системи державного правління; 3) розгляд сильних і слабких сторін невід'ємних ознак монархічного правління – спадковості, стабільності, неперервності та безконфліктності.

Бібліографічну основу дослідження монархічної форми правління становлять передусім такі праці вітчизняних і зарубіжних науковців: монографії українських учених С. Бостана «Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики» та Я. Курган

«Принцип спадкоємності в розвитку політичних систем»; класичні праці правників минулого – Л. Тихомирова «Монархічна державність» та Г. Єллінека «Загальне вчення про державу»; фундаментальні роботи російських фахівців А. Кольєва «Нація і держава. Теорія консервативної реконструкції» та Ю. Дмитрієва й О. Ніколаєва

«Система державної влади в Росії й у світі: історико-правова ретроспектива», а також навчальний посібник французького дослідника Ж.-П. Жакке «Конституційне право і політичні інститути».

Основними ознаками монархічної форми правління, зазвичай, називають такі:

1) чітко встановлений, такий, що історично склався, порядок престолонаслідування, який ґрунтується на принципі спадковості;

2) пожиттєвий статус глави держави, оскільки його влада не вважається похідною від населення загалом або від якогось органу центральної державної влади;

3) особа глави держави за умов функціонування монархічного правління є священною і недоторканою (на відміну від республіканського правління, де передбачений такий інститут політикоправової відповідальності найвищих посадових осіб як імпічмент), що детерміновано значним ступенем символізму, який несе особа монарха. Монарх як в історії, так і тепер – це символ нації, носій її історичної сутності, уособлення єдності і неперервності державного розвитку;

4) монарх має виключне право на особливий титул та особливі регалії, які лише успадковуються, їх не можна ані заслужити, ані купити (король, імператор, великий князь, великий герцог тощо). Монархічні державні регалії – це зовнішні ознаки верховної влади глави держави (трон, корона, скіпетр та ін.).

Цікавим є підхід до ролі монархічної форми правління, який поділяє частина науковців. Відповідно до нього, утворення республіканських держав у новий і новітній період історії (тобто, починаючи з

кінця XVIII ст.) пов'язане з даниною традиційному поклонінню перед короною – монаршою владою. Як пишуть деякі російські дослідники, зокрема фахівці з проблем конституційного і державного права А. Мішин та Г. Барбашев: «Навіть президент – це ніщо інше, як конституційний монарх, який позбавлений зовнішніх атрибутів влади… Інститут глави держави не має жодних розумних підстав для свого існування» [72, с. 240]. Безперечно, таке твердження доволі дискусійне. Втім, в останні роки спостерігається черговий сплеск інтересу до монархічної форми правління, у т. ч. на пострадянському просторі, адже монархія, як і республіка, має свої переваги та недоліки, певний потенціал модернізації, політико-правового оновлення. Аргументи на користь монархічної форми правління висували мислителі минулого і сучасні дослідники.

Традиційний підхід до тлумачення монархічної форми правління полягає в її розумінні як божественної, «справжньої» влади. Таке трактування притаманне не тільки російській політичній думці з її столітніми традиціями поклоніння самодержавству, а й західноєвропейським поглядам на інститут монархії. Наприклад, фундатор теорії суверенітету французький політичний діяч, правник і науковець Жан Боден пов'язував суверенітет як основну ознаку державної влади, як найвищий авторитет наказу з особою монарха, з монархічною формою правління (majestas). Мислитель був переконаний у тому, що монархія є найкращою формою правління, бо влада монарха завжди має божественний характер, спирається на релігію [73, с. 79, 81]. Подібних поглядів дотримувався й один із «батьків» німецької класичної філософії Христіан Вольф, який у праці «Німецька політика» писав, що монархічна влада отримує легітимацію від абсолютного розуму. Розум монарха є більш просвітленим, ніж будь-кого іншого, бо Божа милість осяює його діяльність. Тому, дійшов висновку філософ, монархія по-європейськи означає той самий кінець історії, що й у ліберальних республіканців його часу [74, с. 170].

Оригінальний погляд на божественне походження монархічної влади був вироблений у російській суспільно-політичній думці. Так, російська ідея царства як особливої форми правління вбачала в монаршій особі богоподібне, але не божественне уособлення, вимагаючи зрівняння всіх станів та соціальних верств перед царем, схоже на зрівняння усіх вірян перед Богом. Богоподібність царської влади у Росії мала неабияке політичне значення. Адже монархічна ідея поєдну-

валася з національною та пов'язувала єдністю всі народи і народності під скіпетром царя. «Монархія справжня, тобто та, що являє верховну владу морального ідеалу, необмежену, але не абсолютну. Вона має свої обов'язкові для неї начала морально-релігійного характеру, в ім'я яких тільки й отримує свою законно не обмежену владу. Вона має владу не в самій собі і тому не абсолютна», – так пояснював особливий, богоподібний характер влади царя російський теоретик монархізму кінця XIX – початку XX ст. Лев Тихомиров [75].

З огляду на зазначене не дивно, що саме в російській суспільнополітичній думці виник поділ монархії як форми правління на справжню та несправжню. Справжня монархія – російська державність, яка ґрунтується на трьох началах – самодержавстві, православ'ї та народності (російській чи руській народності), а несправжня монархія – це європейські монархії. Слід зауважити, що названі три начала російської державності зберегли своє значення навіть після неодноразової зміни форми правління впродовж XX ст. І тепер деякі політологи називають форму правління в Росії, що сформувалася в останнє десятиріччя, «неомонархізмом» або «монархією без монархії». Окрім того, уявлення про богоподібність верховної влади у державі залишилося не викоріненим у масовій суспільній свідомості росіян навіть за часів СРСР. Віра у священний характер влади, поширена серед більшості росіян, хоча і дещо трансформувалася, але загалом залишається такою, що спирається на принцип богоподібності влади. Цим, зокрема, можна пояснити специфіку президентської форми правління у сучасній Російській Федерації. Отже, ідея російської державності, незалежно від форми правління деюре, де-факто може бути схарактеризована такими словами Л. Тихомирова: «Ідея монархічної верховної влади полягає не в тому, аби виражати власну волю монарха, а в тому, щоб виражати народний дух, народний ідеал, виражати те, що думала б і жадала б нація, якби стояла на височині своєї власної ідеї» [75].

Однак божественне розуміння влади за умов монархічної форми правління не є лише даниною минулого, таке тлумачення поширене нині в частині країн Азії та Африки. Наприклад, чи не найдавніша монархія сучасності – японська – веде свій початок (початок Імператорського Дому) від богині Сонця Аматерасу-омікамі. Згідно з положеннями синтоїзму, усі японські імператори – це прямі її нащадки, а їхня влада має безпосереднє божественне походження. Саме цією підставою можна пояснити той факт, що Японія, на відміну наприклад

від Італії, після поразки у Другій світовій війні не відмовилася від монархічної форми правління, що була пов'язана з діяльністю тоталітарного режиму, і не засудила імператорську родину за прихильність до правоекстремістських ідей. Навпаки, у Конституції 1947 р. було офіційно закріплено особливий політикоправовий статус імператора (гл. 1 ст. 1): «Імператор є символом держави і єдності народу…» [76, с. 354].

Буквальне тлумачення божественного походження влади характерне також для частини ісламських країн (таких як Йорданія, Саудівська Аравія, Оман та деякі інші), де монарх як глава держави вважається прямим нащадком пророка Мухаммеда. Саме цією особливістю форми правління частина дослідників пояснює, що названих країн практично не торкнулася революційна арабська хвиля початку 2011 р. Адже для правовірного мусульманина виступ проти влади монарха, який є нащадком пророка Муххамеда, неприпустимий за будь-яких обставин, оскільки влада його освячена волею Аллаха. Тому системи правління у названих державах є одними з найбільш стабільних та прогнозованих у своєму розвитку. До того ж, за словами колективу російських авторів під головуванням професора А. Мельвіля, «ця форма правління характерна для країн, в яких багато в чому зберігаються докапіталістичні, традиційні політичні відносини (Саудівська Аравія, Бруней та інші)» [19, с. 253]. Отже, на наше переконання, цю групу абсолютних та дуалістичних монархій арабських країн варто розглядати як специфічний різновид систем правління сучасного світу.

Звичайно, на початку XXI ст. навіть палкі прихильники монархічного правління не можуть не зважати на певну невідповідність між базовими засадами функціонування монархічної форми правління і тими політико-правовими трансформаціями, які відбуваються. Десакралізація верховної влади, зокрема і влади монаршої особи, істотно позначається на суспільно-політичних настроях громадян не тільки європейських країн, а й інших регіонів світу. Проте священний, божественний характер влади монарха тепер залишається частково актуальним питанням дослідження проблематики форми правління. Зокрема актуальним для багатьох підданих монархічних держав є принцип їх функціонування, сформульований німецьким правником Г. Єллінеком ще наприкінці XIX ст.: «монархія – держава, яка керується фізичною волею. Ця воля має бути най-

вищою, непохідною від якоїсь іншої волі… Це – та влада, яка є рушійною силою усього державного механізму» [9, с. 636, 645]. На користь цього принципу ефективності функціонування монархічної системи правління свідчить і високий рівень стабільності (передусім політичної) таких держав. Саме монархії забезпечують стабільність та неперервність певного, здебільшого чітко визначеного напрямку політичного розвитку, а значить – його спадковий характер. Спадкоємність як ключовий принцип державного ладу є однією з найхарактерніших ознак монархічної форми правління і її відносною перевагою порівняно з республіканською системою. «Доведено, що принцип спадкоємності забезпечує політичну систему матеріалом, з якого вибудовується її морфологія і формуються її онтологічні, функціональні, аксіологічні, нормативні характеристики на основі запозичення та утримання цінностей спадкового інваріанту», – так визначає ціннісну сутність принципу спадкоємності українська дослідниця Я. Курган [77, с. 156]. Отже, спадкоємність як об'єктивний принцип функціонування політичної системи найповніше виявляється за умов функціонування монархічної форми правління, забезпечуючи збереження, формування та передачу змісту соціокультурної та політико-історичної спадщини певної нації, виводячи її на новий рівень розвитку. Окрім того, цей принцип лежить в основі життєздатності абсолютної більшості монархічних систем правління.

Однак безперечність дії принципу спадкоємності у функціонуванні монархічних держав аж ніяк не означає, що ці системи правління є закостенілими, незмінними або стагнаційними. Навпаки, досвід розвитку багатьох монархічних держав сучасності доводить їх суттєвий потенціал адаптивності до найрізноманітніших історичних і соціальних відносин, процесів, інститутів. Правдивість цього твердження доводить зокрема історія тих європейських монархій, які зуміли вистояти у всіх революційних та воєнних катаклізмах впродовж XVIII – XX ст. Г. Єллінек пояснює зазначену особливість монархії тим, що зі зникненням монархічної влади за такої форми правління відразу були б порушені всі найважливіші функції держави, і вона впала б в анархію. За цієї системи, на переконання вченого, «монарх повсюди… є вихідним пунктом державних функцій, які тому усі тісно з ним пов'язані, з чого, втім, не слідує, що вони неминуче повинні залежати від нього» [9, с. 646, 648].

Не менш значущим аргументом на користь монархічної форми правління є політична нейтральність глави держави. Монарх як символічна політична фігура, що уособлює національну єдність та неперервність національної історії, зберігає політичний нейтралітет і не повинен висловлювати публічно свої позиції щодо здійснення державної політики. Політична нейтральність монарха зазвичай забезпечується з його доброї волі. Адже навіть за умов обмеженої (конституційної та/або парламентської) монархії за главою держави де-юре закріплені значні політично значущі повноваження. Наприклад, у Великій Британії, де фактично «королева царює, а не править», юридично монарх має досить широке коло повноважень – т. зв. «королівську прерогативу», що вважається необхідним елементом неписаної Британської конституції. Повноваження «королівської прерогативи», відповідно до встановлених у країні традицій, добровільно передаються королевою урядові. У такий спосіб забезпечується політичний нейтралітет монаршої особи, з одного боку, та закріплюється авторитет глави держави – з іншого боку. Тому, як зазначає французький науковець Ж.-П. Жакке, «…його [монарха. – П. М.] знання справ, його політичний досвід дозволяють давати конфіденційні поради уряду і в деяких випадках вчиняти на нього вплив» [78, с. 155, 173].

Досить суперечливим аргументом на користь монархії, на нашу думку, є переконання в тому, що ця система правління відносно безконфліктна. Прихильники цієї форми правління наголошують, що монарх як глава держави владарює (абсолютно або обмежено) за власним правом і вважається джерелом державної влади. Прерогатива його влади виявляється навіть у тому, що всі рішення в таких державах приймаються та проголошуються від його (монаршого) імені. Російський теоретик права кінця XIX – початку XX ст. М. Коркунов у праці «Російське державне право» писав: «У його [монарха. – *П. М.*] руках відчутним чином зосереджуються усі різноманітні елементи державної влади. Він має право брати участь у розпорядженні всіма виявами державної влади… Але буде монарх абсолютним чи обмеженим володарем, він все ж таки має право брати участь так чи інакше у всіх виявах державної влади, що надає йому значення видимого глави і зосередження всієї державної діяльності» [79, с. 63–64].

Наведена точка зору доволі суперечлива. Покладання усієї повноти політичної відповідальності на монаршу особу має сприяти більшій зваженості рішень, які приймає глава держави. Проте зазначе-

ний принцип повністю суперечить ідеям народного суверенітету, а значить може оцінюватися як своєрідний політичний рудимент, який ще зберігається у частині країн сучасного світу. Водночас подібна «безконфліктність» такої системи правління є відносною, бо політичні та соціальні конфлікти при цьому переходять у латентний стан, що спричинює появу феномену т. зв. воронки конфлікту, коли нібито раптово вибухає гострий суспільно значущий конфлікт. Подібна ситуація спостерігалася на початку XX ст. у Російській імперії, де прихований суспільний конфлікт переріс у соціальний вибух та спричинив руйнування не лише форми правління, а й усієї політичної системи.

Ще одна відносна перевага монархічної форми правління полягає в тому, що така система є радше політичним, аніж юридично-правовим явищем. Це пояснюється тим, що монархія у більшості випадків спирається або на традиційне, або на традиціоналістське суспільство, для якого головними принципами політико-державного функціонування є не конституція та закони, а традиції і звичаї (національні, релігійні, соціокультурні тощо). Причому ця специфічна ознака притаманна як для абсолютних і дуалістичних монархій (наприклад, у Саудівській Аравії натепер немає конституції, бо вона непотрібна для чинної системи правління), так і для частини обмежених монархій (так, у Великій Британії і досі немає писаної конституції як єдиного нормативно-правового документа, але через це політичну систему країни не можна назвати незбалансованою).

На наш погляд, саме юридично-правовий характер є однією з засад життєздатності монархічних систем правління. Адже ще у перші десятиліття XX ст. більшості дослідників здавалося, що монархія як форма правління у найближчий період має відійти у минуле. Однак тепер, на початку XXI ст., за офіційною статистикою, з понад 200 існуючих держав світу 45 є монархіями. Показовий той факт, що більшість країн з монархічною формою правління розташовані у Європі, Америці та Австралії й Океанії – найбільш розвинутих та відносно розвинутих регіонах світу. Окрім того, одна з економічно і технологічно найпотужніших країн Азії – Японія також має монархічну систему правління. Отже, географія поширення монархічної форми правління у сучасному світі така: в Європі – 12 країн (Андорра, Бельгія, Ватикан, Велика Британія, Данія, Іспанія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Норвегія, Швеція); в Америці – 10 (Канада,

Антиґуа й Барбуда, Багамські Острови, Барбадос, Беліз, Гренада, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кідс і Невіс, Сент-Лусія, Ямайка – усі члени Британської Співдружності, колишні колонії Британської імперії); в Австралії й Океанії – 6 (Австралія, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу – усі члени Британської Співдружності, колишні колонії Британської імперії); в Азії – 14 (Бахрейн, Бруней, Бутан, Йорданія, Малайзія, Непал, Камбоджа, Катар, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Таїланд, Японія); в Африці – 3 (Лесото, Марокко, Свазіленд) [15, с. 112].

Якщо спиратися на традиційне розуміння монархічної форми правління, яке склалося історично і не передбачало поділу влади, забезпечення широких прав і свобод людини, обмеження повноважень глави держави, то монархій значно менше. Наприклад, частина дослідників пропонує зараховувати до монархічних систем правління тільки такі, де політична влада, зосереджена в руках глави держави, «поширюється на всі сфери державної діяльності, є рушійною силою всього державного механізму». На переконання українського фахівця з проблематики форм правління сучасної держави С. Бостана, ключовою ознакою монархії як особливої системи правління є єдиновладдя глави держави. Виходячи з пріоритету цієї ознаки функціонування політичної системи, науковець називає «справжніми» монархіями тільки 13 країн у сучасному світі: Бахрейн, Бруней-Даруссалам, Бутан, Йорданію, Катар, Кувейт, Марокко, Непал, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівську Аравію, Свазіленд, Тонгу [15, с. 113].

Безперечно, таке твердження є доволі суперечливим, бо монархічна форма правління ані в сучасності, ані в історії не була абсолютно однорідною. Спостерігається значна варіативність навіть усередині традиційного поділу всіх монархій на абсолютні, дуалістичні та конституційні. До того ж, зважаючи на загальноцивілізаційні зміни, що відбуваються в останні десятиріччя у світовому масштабі, можна прогнозувати, що можливі подальші модифікації монархічної форми правління. Саме цей вектор досліджень монархічної системи правління, на нашу думку, є одним з перспективних напрямків подальшого вивчення проблематики форм державного правління.

2.3. ЕВОЛЮЦІЯ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Форма державного правління, за якої вища влада належить представницьким органам, обраним населенням на певний термін, називається республіканською (від лат. respublica – суспільна справа). Зазначена форма правління розуміється як правова держава, що підкоряється верховенству права, функціонує на основі конституції. Загальними ознаками республіканської форми правління є існування одноосібного чи колегіального глави держави; виборність на певний строк глави держави та органів державної влади; здійснення державної влади не за власною волею, а за дорученням народу; можлива юридична відповідальність глави держави у випадках, передбачених законом.

Актуальність дослідження республіканської форми правління полягає в необхідності встановлення можливостей формувати дієві архетипи конструювання оптимального правління, які на основі власного універсального характеру здатні адаптуватися до варіативних особливостей соціально-політичного простору без деструктивного впливу на політичну свідомість окремих національних ідентичностей глобальної політичної арени. Індикатором потенційного створення ефективної моделі розподілу політичної влади є аналіз тенденцій модернізації панівної на сучасному етапі історичного континууму республіканської форми державної правління з урахуванням поліваріантності результатів її практичної реалізації та компаративного зіставлення з альтернативними алгоритмами організації соціально-політично простору.

Питання улаштування республіканських механізмів здійснення політичної влади завжди посідало ключове місце в теоретичній базі політичної науки. Воно бере початок ще з епохи Античності, відображене у працях класиків тогочасної політичної думки Платона, Аристотеля, Цицерона. Якщо в період Середньовіччя як однієї з початкових стадій генезису категорії «державне правління» уявлення про його сутність уособлювались у монархії, то переворот у розумінні політичної влади і дисбаланс домінування спадкового абсолютизму став результатом демократичного імпульсу соціального протиборства проти феодального ладу, що здобуло назву «буржуазна революю-

ція». Хвиля суспільної активності, територіальні межі якої охоплювали європейський континент та США, підкріплювалася словами наукових трактатів відомих діячів епохи Просвітництва Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, І. Канта, Т. Джеферсона. Трансформація ідеологічного виміру політичного процесу супроводжувалась програмуванням фундаментальних принципів демократичного політичного режиму. Республіканська модель організації політичної влади стала квінтесенцією наукової інтерпретації устрою ідеальної політичної системи. Нині проблема організації державної влади крізь призму республіканських канонів залишається об'єктом дослідження представників різних наукових традицій, зокрема Р. Даля, Ф. Хаєка, Г. О'Доннелла, Г. Алмонда, В. Ростоу, Р. Інглхарта, С. Гантінгтона, Л. Пая та ін. Спираючись на праці зазначених авторів, слід зосередитись на дослідженні еволюції комбінацій республіканських конфігурацій державного правління та визначенні діапазону консолідації цієї форми державної влади в соціально-політичних реаліях на основі систематизації створених моделей.

Політизація суспільних відносин та інституалізація процедури здійснення влади стали каталізатором пошуку ідеального алгоритму комплектації політичної системи, заснованого на балансі симбіозу індивідуальних можливостей соціуму та функціональних прерогатив держави. Закономірність організації політичної влади та опцій діяльності фундаментальних інститутів державного устрою – визначальний фактор ефективності існування соціально-політичної системи загалом та перспектив її успішної модернізації. Одним із векторів моделювання політичного простору, що полягає в кодифікації суспільних цінностей у матриці політичного конструювання, є республіканська форма державного правління. Політологічний словник визначає поняття «республіка» як «форму правління, за якої вища влада в державі належить обраним на визначений термін представницьким органам влади, за якої відсутнім є інститут правлячої династії, і глава держави, як правило, обіймає у сфері особистих та громадянських прав звичайний статус громадянина, несе юридичну відповідальність за свої дії і має обмежений строк своїх повноважень» [80, с. 296].

Альтернативним республіканській моделі механізмом реалізації політичної влади є монархія як «форма правління, за якої державна влада цілком або частково зосереджена в руках одноосібного глави

держави – монарха, здебільшого спадкоємного» [80, с. 208]. В історичній ретроспективі початковим принципом політичного устрою цього формату став абсолютизм владних преференцій, що виражається в необмеженому діапазоні здійснення політичної влади главою держави.

Отже, ключовою ознакою республіканського типу державного устрою є ліквідація абсолютних і безстрокових прерогатив монарха та заміщення цієї інстанції виборними політичними органами, що забезпечує участь громади у процесі циркуляції правлячої еліти. Означений принцип ліг в основу класичного республіканізму, сформованого античною науковою традицією у працях Платона й Арістотеля: «магістрати обрані народом в прагненні власного блага, і тільки достойні мужі повинні бути обрані для його досягнення» [81, с. 163]. У цьому аспекті було здійснено аналіз потенційних модифікацій державного устрою на основі форми організації правлячої верхівки. Як результат, виникли платонівська модель державної системи, заснована на диференціації функціональних прерогатив громади, [82, с. 21] та правомірний контроль за реалізацією громадських інтересів державною владою, виражений у «поліції» Арістотеля [83, с. 129–151]. Характерною для античного етапу становлення уявлень про форму державного правління є класифікація моделей організації державної влади на основі принципу правління і кількості управлінців [82, с. 21–25].

Продовжив формування ідеалів республіканської форми державних конфігурацій представник римської наукової традиції Цицерон. Він вбачав успіх політичної системи у законодавчій структуризації класових інтересів. У процесі пошуку ідеальних пропорцій конструювання державного апарату Цицерон відзначав схильність деформації управлінських чеснот монархії, аристократії і демократії до тиранії, олігархії та охлократії відповідно, створюючи в такий спосіб фундамент для подальшого аналізу регресивного типу політичних трансформацій. У власній моделі ідеального правління мислитель закріпляв значні політичні прерогативи за Сенатом та інтегрував у алгоритми організації політичної влади елементи демократизму, ідентифікуючи республіку як «справу народу» [82, с. 25–26].

Подальший генезис політичної думки дещо змістив акценти з наукового осмислення республіки в напрямку закріплення церковної влади в полі прийняття політичних рішень. Сприятливим середови-

щем для інтенцій духовної еліти стала форма державного правління, змодельована на засадах монархічного типу. Противник цього вектору політичних конфігурацій державного устрою Н. Макіавеллі, здійснюючи компаративний аналіз можливих форм моделювання політичної дійсності у своїх історичних працях, надавав перевагу республіці як ефективному механізму консолідації суспільства та забезпечення політичної стабільності [84]. Проте надалі, в світлі надмірної диференціації політичних прерогатив, зумовленої конфліктом громадських інтересів, мислитель надавав процесам становлення політичного устрою персоніфікованого характеру, створивши у своїй праці «Державець» образ ідеального правителя, здатного регулювати суспільні відносини та досягти балансу у розподілі політичних цінностей завдяки зваженому і прагматичному підходу до прийняття політичних рішень [84, с. 160–161]. Екстраполяція макіавелістської моделі харизматичного правителя, наділеного лідерськими якостями та здатного мобілізувати широкий арсенал технологій здійснення політичної влади задля збереження цілісності та ефективності функціонування державного устрою, на сучасні політичні реалії може інтерпретуватись як основа для фундаменталізації президентської форми республіканського правління. До того ж, якщо взяти до уваги контекстуальне обрамлення трактату «Державець», а саме відсутність територіальної цілісності та політичної єдності в соціально-політичному вимірі сучасних Н. Макіавеллі подій, і провести паралелі між політичним становищем країн пострадянського простору, у яких деструкція політичного устрою та дисбаланс політичного консенсусу детермінували хаотичність державотворчого процесу, то консолідацію функціональної виконавчої влади в інституті президентства за умов інтеграції в програму його діяльності принципу демократичності та орієнтації на суспільне благо можна розцінювати як універсальну ознаку одного з алгоритмів конструювання державного правління на перехідному етапі трансформації політичної системи. Пізніші наукові концепції також ґрунтувалися на зіставленні республіканського та монархічного форматів організації державної влади та виокремленні найкращих форм і механізмів політичного конструювання. Переломним моментом у превалюванні республіканізму і становленні матриці ключових принципів республіканських політичних конфігурацій стала хвиля соціально-політичних перетворень у процесі буржуазної революції. Суспільний імпульс, спрямований на модифі-

кацію політичного устрою, супроводжувався теоретичним осмисленням процесу реконструкції соціальнополітичного устрою. Реформування відбувалось у двох напрямках: комплексної ліквідації монархічного ладу з моделюванням нової республіканської системи організації політичної влади та своєрідного симбіозу монархічної матриці й демократичних принципів, характерних для республіканізму, в рамках конституційної монархії. Прихильником останньої моделі був, зокрема, Дж. Локк, який визначав релевантне значення диференціації політичної влади та ієрархії політичних інститутів у сфері розподілу політичних преференцій [85]. Згідно з цією концепцією, успішність державного функціонування залежить від регламентації сфери впливу органів державної влади та узгодженості їхніх прерогатив. Загалом принцип диференціації політичної влади в організації державного правління став визначальним етапом еволюції республіканізму і знайшов своє відображення в науковому доробку представників західноєвропейської політичної думки, набувши статусу фундаментальної основи становлення демократичної політичної системи [82].

Наступним важливим принципом, представленим у теоретичній матриці республіканської форми правління, є забезпечення участі народу в державотворчих процесах та прийнятті політичних рішень. Сутність цього елементу організації політичного устрою полягає в обмежені можливостей реалізації індивідуальних інтересів політичної еліти з метою практичного втілення суспільних ініціатив. У контексті розвитку республіканської форми правління закріплення політичних свобод за народом було спрямоване на деструкцію абсолютизму монархічного ладу та нівелювання деспотичного режиму. Як результат, виборність органів державної влади покликана гарантувати артикуляцію суспільних інтенцій і детермінувати демократичну циркуляцію кадрового складу владної еліти в рамках республіканізму [86, с. 58].

Загалом, пожвавлення диверсифікації ідейного наповнення політичного процесу разом з варіативними детермінантами соціального, економічного та політичного характеру позначились на закономірностях модифікації структурних конфігурацій структуралізму. Інтеграція ідеологічних засад капіталізму в економічний сектор організації державної системи актуалізує питання регламентації державного контролю за фінансовою сферою суспільної діяльності. Асиміляція

ліберальної матриці в програму конструювання державного правління потребує визначення діапазону індивідуальної свободи в межах законодавчого регулювання соціального виміру, а мобілізація функціонального інструментарію державними інституціями визначає рівень демократичності при здійсненні державної влади. Результатом систематизації векторів улаштування республіканської форми правління став значний теоретичний доробок можливих алгоритмів конструювання політичного простору [87, с. 28–30]. Однак вплив різноманітних факторів структурного та процедурного характеру у процесі практичної реалізації теоретичної бази моделювання республіканського устрою зумовлює урізноманітнення формацій республіканізму та диференціацію створених державних конструкцій за численними ознаками. На основі аналізу реальних моделей організації державної влади в сучасному політичному просторі і теоретичного узагальнення потенційних комбінацій формування республіканської форми правління для класифікації поліваріантності державотворчих процесів у межах конструктивної матриці республіканізму ми застосовували критерії:

– принцип диференціації державної влади;
– рівень централізації політичних ресурсів;
– оптимізація діяльності місцевого самоврядування;
– динаміка суспільної активності.

Диференціація органів політичної влади в межах цілісної політичної системи стала ключовою закономірністю еволюції республіканської форми правління. Розподіл законодавчих та виконавчих преференцій між різними інститутами державної структури – парламентом і президентом – нейтралізує абсолютну неподільність політичних прерогатив і демократизує механізми прийняття політичних рішень. Класичними моделями державного правління в рамках владної стратифікації є президентська, парламентська та змішана республіка.

Сутність президентської республіки полягає в законодавчій регламентації превалювання виконавчої влади, тобто президентської інстанції. Глава держави володіє перевагою в контексті розподілу політичних цінностей та визначення функціональної компетенції. Прикладом державного устрою такого формату є США, Росія та Білорусь. Характерна ознака президентської моделі – домінування глави виконавчої влади у сфері визначення курсу державної політики та

можливості впливу на процедури реалізації законодавчих ініціатив у межах кореляції президентської та парламентської інстанцій. Важливий елемент ефективності державної форми цього типу – індивідуальні особливості, лідерські якості та здатність продуктивно мобілізувати управлінські технології особи, обраної народним голосуванням на пост президента, що позначається на дещо персоніфікованому характері державного устрою [88, с. 82].

Закріплення переваги парламенту в межах організації політичної влади відображається в масштабах функціональних прерогатив та діапазоні законотворчої діяльності цього інституту, комплектуючи парламентську модель державного устрою. Сутність конструктивних ознак парламентської республіки полягає в домінуванні законодавчої інстанції в горизонтальному векторі взаємодії державних органів. За умов парламентаризму обмежується функціональний потенціал президентського інституту до рівня формального представництва, а виконавча влада закріплюється за урядом, кадровий склад якого визначається колективним рішенням депутатського кола [89, с. 34–36]. Парламентська форма державної влади характерна для Італії, Німеччини, Туреччини. Однією з модифікацій парламентської моделі є бікамеральна структура колегіального законодавчого органу, що складається з двох палат, одна з яких формується на основі народного голосування, а інша – законодавчо регламентованими політичними процедурами. Двопалатний парламент може функціонувати в рамках федеративного (Німеччина) та унітарного (Італія) територіального устрою.

Ключовим пріоритетом змішаної форми державного правління, в контексті еволюції державотворчих механізмів прийнято вважати раціоналізацію функціонального балансу політичної системи та оптимізацію взаємодії владних інститутів. Залежно від повноважень при формуванні уряду та інструментів контролю процесів конструювання державної політики змішану модель організації державних органів поділяють на президентсько-парламентську і парламентсько-президентську форми. Таке політичне середовище створює сприятливі умови для стабілізації уряду як релевантного державного органу і диференціації виконавчої влади. Особливість зазначеної тенденції полягає у можливості порушити традиційні конфігурації форм державного правління: диспропорційність у діяльності президента і парламенту, що виражається у політичних конфліктах та від-

сутності консенсусу у прийнятті рішень, може інтенсифікувати зростання авторитету уряду, очолюваного прем'єр-міністром, що відкриває шлях для становлення міністеріалізму як альтернативної програми організації державної влади, яка заснована на певній автономності функціональних потенцій урядової інстанції [90, с. 57].

Квінтесенцією кореляції владних елементів у процесі модернізації республіканського правління є нівелювання централізації політичного ресурсу. Зокрема, в межах президентського режиму та широкого діапазону функціональних прерогатив цього інституту можлива надмірна концентрація політичних ресурсів у руках глави виконавчої влади, як результат у процесі трансформацій республіканізму в межах однієї конфігураційної матриці виникають гібридні політичні режими з ексклюзивною моделлю організації державної влади.

На прикладі аналізу особливостей політичного устрою країн Латинської Америки Г. О'Доннелл сформував концепцію «делегативної демократії», що визначала закономірності функціонування президентської форми державного правління і мала такі особливості: 1) президент ставить себе вище за партійну систему; 2) за наявності парламентського і судового інститутів немає стримувального механізму практичної підзвітності президента за результати власної діяльності; 3) президент і його прибічники є панівним класом політичного середовища; 4) президент відокремлює себе від взаємодії з іншими органами державної влади і стає єдиною особою, відповідальною за прийняття політичних рішень [42, с. 130].

Сутність теорії «делегативної демократії» полягає в нівелюванні механізмів децентралізації політичної влади і трансформації президентської форми державного правління, заснованої на перманентному функціонуванні принципу «стримування для противаг», у модель організації державної влади з гіперболізацією функціональної компетенції президентської інстанції. Еволюцію консолідації політичного устрою можна класифікувати на основі рівня концентрації політичних преференцій у руках глави виконавчої влади. Прикладом диференціації управлінських прерогатив президента може бути функціональний потенціал цієї інстанції у білоруській та американській політичних системах. У Республіці Білорусь спостерігається тотальне домінування президентського інституту у сфері формування соціально-політичного простору і набуття політичним устроєм персоніфікованого характеру [91, с. 24–25]; у США президент вимушений

корегувати власні політичні ініціативи задля досягнення компромісу з Конгресом, що разом з обмеженням терміну президентських повноважень забезпечує циркуляцію представників політичної еліти в цьому інституті в результаті здійснення демократичних виборів [92, с. 149–150]. Отже, на основі теоретичної матриці президентської форми правління у практичному еволюціонуванні виникають гетерогенні політичні моделі з диспропорційним діапазоном демократичних і авторитарних тенденцій.

Іншим каталізатором модернізації республіканізму, здатним модифікувати принцип організації політичної влади та ієрархізації функціональних преференцій органів державного управління, є місцеве самоврядування. Типологічні особливості консолідації політичної влади на місцевому рівні полягають у конструюванні механізмів взаємодії органів місцевої влади та державних інститутів національного значення. У межах модернізації алгоритмів програмування цього зв'язку в контексті поліваріантності функціонування державної системи виникають варіативні моделі республіканського правління, що диверсифікуються на основі динаміки автономного функціонування муніципалітету. Зокрема, в теоретичній базі місцевого самоврядування прийнято виокремлювати континентальну модель організації вертикалі політичної влади, що була вперше практично втілена у Франції і набула поширення у глобальних масштабах. Сутність французького механізму кореляції полягає в прямому державному управлінні в усіх адміністративнотериторіальних одиницях, що створює своєрідну ієрархічну конструкцію транзиту національних директив. Проте в процесі глобальної циркуляції архетипів конструювання політичного устрою жорстка структуралізація владної вертикалі зазнала впливу більш гнучкої «англосаксонської» моделі, що наділяє муніципалітети значними функціональними повноваженнями і можливостями артикуляції власних ініціатив у національному вимірі. Прикладами такої формації є США та Німеччина, де нижні палати бікамерального парламенту – Сенат і Бундесрат відповідно – формуються на основі пропорційного представництва адміністративних одиниць.

Одним із критеріїв визначення функціональної компетенції місцевої влади також є федеративний чи унітарний територіальний устрій країни. Як результат у межах організації державної влади можуть виникнути варіативні моделі політичного устрою: від унітарної

президентської республіки з жорсткою централізацією політичних ресурсів та регламентацією діяльності місцевого самоврядування до федеративної парламентської республіки, заснованої на плюралізмі політичних ініціатив і наданні муніципалітетам високого рівня функціональної автономності та можливості презентації власних інтересів на законодавчому рівні через представництво у парламенті.

Незважаючи на структурні особливості політичної диференціації, важливим критерієм стратифікації поліваріантності матриці республіканізму є соціальний аспект. Наявність громадянського суспільства забезпечує компетентність у реалізації виборчої функції демократичної політичної системи та ідентифікує високу динаміку впливу суспільних ініціатив на прийняття політичних рішень. Активістський тип політичної культури соціуму та інтеграція в закономірності політичних реалій на рівні політичної свідомості визначає межі консолідації демократичного режиму за республіканської форми правління. Низький показник участі суспільства в державотворчих процесах та відсутність практичного функціонування реальних механізмів впливу громади на діяльність владної еліти і визначення курсу державної політики детермінують авторитарні модифікації державного правління та відхилення реальної моделі політичного устрою від теоретичних засад демократичності політичних конфігурацій республіканізму. Отже, форма політичного правління та ефективність мобілізації демократичних інструментів здійснення державної влади перебуває в прямій залежності від рівня політичних свобод, активізації суспільної діяльності та компетенції політичної ідентифікації спільноти.

Хоча сутність республіканської модернізації політичного устрою в контексті історичних детермінант полягала в деструкції монархічного абсолютизму в сфері розподілу політичних цінностей, еволюція політичного процесу створила передумови для контамінації опозиційних за своїм ідейним наповненням конфігурацій. Обмеження монополії монарха на політичні преференції конституцією привело до формування колегіального органу законодавчої влади – парламенту, що диференціювало політичні прерогативи в межах конституційної монархії. Варіативність управлінських модифікацій і органів державної влади, зумовлена збереженням інституту монарха, нівелюється асиміляцією республіканських принципів у монархічній формі політичної системи, що приводить до ідентичності політичного ви-

міру «демократизованої» монархії і традиційної республіки. Своєрідний симбіоз програм політичного конструювання, втілений у «монархічному республіканізмі», продовжує існувати у сучасному політичному просторі, зокрема у таких державах як Велика Британія, Данія, Нідерланди, Швеція, Іспанія.

Отже, аналіз реалізації теоретичних засад республіканізму на практиці підтверджує модифікаційне різноманіття республіканської форми правління. Варіативні чинники, виражені у системі диференціації органів державного управління, рівні децентралізації політичної влади, механізмах здійснення управлінських прерогатив, організуванні функціонального поля місцевого самоврядування та у діапазоні можливостей участі суспільства в державотворчих процесах, детермінують диверсифікацію векторів консолідації республіканських політичних конфігурацій. Результатом такого плюралізму політичного конструювання є поліваріатність моделей організації політичної влади в межах матриці республіканізму. Трансформація політичного середовища, заснована на ідеологічній спрямованості, національних особливостях, соціальних інтенціях, познається на модернізації республіканської форми організації політичної влади. Як наслідок практичне моделювання державного устрою супроводжується реформуванням республіканської парадигми.

2.4. НЕКЛАСИЧНІ МОДЕЛІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Питання про розмежування двох базових різновидів форми правління, на перший погляд, давно й безумовно вирішене: влада глави держави, що передається у спадок, – це монархія, а влада виборна (де-юре) – республіка. Однак політико-правові реалії минулого і сучасності свідчать: існує значна кількість прикладів гібридних або неоднозначних форм правління. Так, найчастіше спостерігається суперечність у визначенні форми правління в тій чи іншій державі з огляду на позиції формально юридичні і фактично політичні. Крім того, досить часто спостерігався й спостерігається феномен плавного «перетікання» однієї форми правління в іншу (у деяких випадках у повну протилежність) за відсутності юридичного оформлення на конституційному рівні таких змін. Тому, на наше переконання, системний аналіз розмежування де-юре й де-факто всіх існуючих

нині форм правління не втрачає актуальності ні на суто теоретичному, ні на прикладному рівнях дослідження.

Найважливішими проблемами у з'ясуванні функціонування некласичних моделей форми правління є такі: 1) розгляд деяких методологічних основ визначення форми правління; 2) аналіз базових векторів трансформації та модифікації інституту глави держави в умовах абсолютної, дуалістичної й конституційної (парламентської) монархії на прикладі країн Європи й Азії; 3) визначення сильних сторін монархічної форми правління в сучасних умовах;

4) з'ясування особливостей двох протилежних тенденцій у розвитку інституту глави держави за республіканської форми правління – його «розмивання» у парламентських системах і авторитаризації в патримоніальних та неопатримоніальних системах.

Поліфункціональний теоретико-прикладний характер досліження цієї проблематики зумовлює вибір широкої джерельної бази – інформаційних повідомлень, монографічних досліджень, дисертаційних напрацювань тощо. Особливо ґрунтовні роботи українських учених А. Фісуна «Демократія, неопатримоніалізм і глобальні трансформації» і С. Шуляка «Неопатримоніальні диктатури в арабському світі: аналіз баасистської моделі», присвячені аналізу актуальних питань причин зростання автократичних форм правління у сучасному світі, а також книга російського дослідника Л. Селезньова

«Політичні системи сучасності: порівняльний аналіз», що пропонує системний розгляд політичних і формально юридичних особливостей різних форм правління на прикладі конкретних країн.

Системний підхід до розгляду й аналізу проблематики формально юридичного й фактично політичного розмежування форм державного правління передбачає пошук відповідей на низку питань, головними з яких, на нашу думку, можна вважати такі: якими є основні причини невідповідності визначення форми правління де-юре й де-факто в кожній конкретній країні і які з них є спільними для низки подібних країн? Якими є основні вектори трансформації форм правління? У чому полягає термінологічна й фактична специфіка визначення тієї чи іншої форми правління? Які зміни (юридичні, політологічні, соціокультурні) відбулися в останні десятиліття у визначенні й аналізі форм правління та з чим вони були пов'язані?

Вказані питання не вичерпують усієї широти досліджуваної в цій роботі проблематики. Однак вони можуть стати поштовхом до

подальших досліджень трансформації форм правління в сучасному світі.

Правовий і фактичний статус глави держави є однією із ключових ознак при визначенні форми правління. Саме від цього залежать базові інституційні й функціональні складники системи державної влади й управління, характер політичного режиму у певній країні. Український учений В. Шатило, зазначаючи «сильні» сторони інституту президентства (які, на наш погляд, можна цілком коректно екстраполювати й стосовно інституту глави держави загалом), перераховує такі важливі для політичної системи напрями його функціонування: 1) цілісність здійснення влади; 2) здатність об'єднувати як по горизонталі, так і по вертикалі різнорідні елементи держави; 3) оперативність у збиранні та опрацюванні інформації, необхідної для прийняття державних рішень; 4) персоніфікація відповідальності за ефективність і наслідки ухвалених рішень [93, с. 18]. Отже, ключовим фактором при визначенні форми правління є інститут глави держави. Тому в межах цього дослідження увага буде зосереджена на специфіці (насамперед юридичного, політичного й соціокультурного характеру) функціонування інституту глави держави. Фактично саме реальне співвідношення прав і обов'язків глави держави – монарха або президента в абсолютній більшості випадків – визначає форму правління. На нашу думку, пріоритетними при визначенні форми правління у конкретній країні є не конституційно-юридичні ознаки, які вказують лише на формально визначені напрями й межі перебігу політичних процесів у державі, а політичні та соціокультурні (складний комплекс традицій, політичної історії, політико-правових прецедентів, політичної культури й багатьох інших елементів) характеристики.

Інститут монарха пройшов тривалий процес політичної і юридичної еволюції, результатом якого стали новітні його модифікації й моделі. Як правило, монарх проголошується главою держави офіційно – такий його статус може бути закріплений на конституційному рівні й/або внаслідок політико-правових прецедентів (традицій). Винятком є Японія, де імператор за Конституцією – символ держави і єдності народу. А, наприклад, в Іспанії король – глава держави, символ єдності народу й гарант наступності держави [94, с. 68]. У такий спосіб означується особливий політико-правовий статус монарха – не просто як глави держави, а як прямого носія національної історії й

традицій, персоніфікованого уособлення своєї нації. У наведених прикладах ідеться про обмежені (конституційні) монархії, які по суті (не з юридичної, а з політичної точки зору) є нині гібридними формами правління.

У чому ж проявляється подібна «гібридність» сучасних монархій? По-перше, у тому, що в сучасних умовах у більшості випадків, за винятком абсолютних і частини дуалістичних монархій, глава держави володіє не стільки реальною політичною і державною владою, скільки впливом і авторитетом. Це, у свою чергу, породжує таку ситуацію. З одного боку, влада глави держави (монарха) стає усе більш номінальною, а його державні права й обов'язки – церемоніальними, навіть представницькі функції в такому випадку можуть бути суттєво обмежені. З іншого боку, незважаючи на всю формальність свого політико-правового статусу, глава держави в умовах функціонування обмеженої монархії несе більший тягар відповідальності – не тільки за себе особисто, а й за свою родину, у т. ч. й за своїх попередників. І якщо монарх справляється із цим завданням гідно, в очах суспільної думки зростає не тільки його особистий авторитет, а й авторитет самого інституту монархії, він стає більш життєздатним, легітимізується в умовах зрілої демократії. Отже, вважаючи сучасну обмежену монархію особливою «гібридною» формою правління, більшість дослідників звертає увагу на її нерозривний зв'язок з демократичними принципами, нормами, інститутами, цінностями – усім тим, без чого немислима сучасна зріла демократія. Тому й до монархів за таких умов висуваються вимоги, схожі на ті, яким повинні відповідати політики, що обираються. Інакше кажучи, сучасний глава держави за монархічної форми правління має бути не менш легітимним, ніж інші актори політичної арени.

По-друге, про «гібридність» сучасних монархій свідчить і перегляд у деяких з них принципів базової процедури – престолонаслідування. Це стосується не тільки обмежених, а й класичних – абсолютних і дуалістичних – монархій, де на зміну персональному престонаслідуванню приходять клановий і/або виборний принцип, наприклад, у деяких ісламських державах, де традиції бедуїнів-кочівників сильніші, ніж норми звичаєвого права. У Саудівській Аравії й Катарі, наприклад, спадкоємця престолу обирають шейхи (вожді, старійшини племен) із числа можливих претендентів [29, с. 91–92]. Крім того, останнім часом спостерігається поширення прецеденту достро-

кового (прижиттєвого) і добровільного припинення повноважень главою держави на користь свого престолонаслідника. Так, у грудні 2006 року король Бутану Джигме Сингай Вангчук достроково передав управління країною в руки свого сина принца Джигме Кесара Намгейля Вангчука більш ніж за рік до призначеного раніше строку. 30 квітня 2013 року королева Нідерландів Беатрикс зреклася престолу на користь принца-наступника Віллема-Александера. Це вже другий випадок в історії країни – 30 квітня 1980 року королева Юліана зреклася престолу на користь своєї дочки й престолонаслідниці Беатрикс. Відомо, що королева Великої Британії Єлизавета II оголосила про початок процесу передачі своїх повноважень. Названі приклади, на наш погляд, свідчать про поступовий відхід від догматичного трактування одного з базисних принципів монархізму, який виражається у відомій фразі «Король помер. Нехай живе король!». Подібні прецеденти можуть стати поштовхом для глибших змін інституту монархії і його поступової трансформації у бік перехідних форм правління.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що монархічна форма правління має свої відносні переваги й недоліки. Наприклад, український дослідник А. Ярош, обстоюючи переваги монархічної форми правління загалом й абсолютизму зокрема, наголошує, що саме абсолютизм може забезпечити поштовх для розвитку держави (особливо це стосується держав зі значними територіями) у перехідний період – після більших воєн і потрясінь. Вчений також переконаний у тому, що ця форма правління є найкращою для найменших країн у всі часи [95, с. 8]. Викладені аргументи є досить спірними, особливо враховуючи той факт, що монархічний абсолютизм як форма правління практично завжди балансує на межі деспотизму, будучи різновидом необмеженого авторитаризму, який в остаточному підсумку майже завжди призводить до краху державності або до її радикальної (часто революційним шляхом) трансформації. Тому навіть традиційні абсолютні монархії (наприклад, у країнах Перської затоки) в останні роки майже непомітно й дуже обережно, але все-таки роблять деякі кроки до часткової демократизації.

Монархічна форма правління, яка передбачає обмеження влади глави держави, безсумнівно, має значно більше переваг. Насамперед це те, що названа форма правління сприяє досягненню й збереженню високого рівня політичної стабільності в країні за дотримання демократичних процедур і норм ротації всіх базових державних інститу-

тів, за винятком інституту глави держави. Так, багато в чому збереженню відносної політичної та соціальної стабільності в Бельгії в період найтривалішої за всю історію країни урядової кризи (19,5 місяців протягом 2010–2011 рр.) сприяв, нехай і опосередковано, інститут монархії, оскільки саме глава держави – король Альберт II став об'єднувальним началом у процесі пошуку й налагодження політичного діалогу між представниками фламандської та валонської громад. Подібну роль – національного об'єднання на основі примирення – відіграв і король Іспанії Хуан Карлос I, що вступив на престол наприкінці 1975 р., після чого розпочалася руйнація підвалин фашистського режиму й демократизація країни.

Другий аргумент: як свідчить досвід абсолютної більшості країн із цією формою правління, обмежена монархія в сучасному світі забезпечує максимально високий рівень легітимності й авторитету глави держави, який досягається як завдяки сприйняттю громадянами (або точніше – підданими корони) цього інституту як належного, що й символізує собою саму національну історію, так і внаслідок тих обмежень формального й неформального характеру, які накладають на монарха. Підґрунтям для обох підстав є принцип безперервності державної влади, який зобов'язує монарха відповідати тим самим вимогам, що висувалися до його пращурів сотні років тому, підтримуючи реноме інституту монархії, репутацію династії, а значить – і національну державність загалом. При цьому в умовах обмеженої монархії принцип безперервності державної влади органічно доповнюється всіма процедурами, інституціональними й функціональними вимогами, без яких немислима сучасна демократія, що, у свою чергу, сприяє ще більшій відкритості й здатності до змін інституту глави держави як одного з ключових у національній політичній системі країни.

Розглядаючи республіканську форму правління і її «гібридні» модифікації, слід зазначити, що принцип виборності, який споконвічно визначався як базовий для неї, поступово набуває нових форм і варіантів. Наприклад, коли йдеться про парламентську республіку, то президент як глава держави не є де-факто прямим представником народу, оскільки обирається не всіма громадянами, а парламентаріями. Отже, мандат глави держави в парламентській республіці є досить обмеженим – він опосередкований двічі: спочатку виборці віддають частину своїх повноважень членам парламенту, і лише потім

ті делегують їх президентові. Тобто, республіка в її буквальному розумінні «спільної справи» трансформується шляхом появи своєрідних політичних «посередників», які можуть спотворювати або інтерпретувати по-своєму, що називають «спільна справа». Тому не дивно, що за таких умов інститут президентства набуває лише символічного характеру, подібного до політико-правового статусу глави держави в обмеженій монархії. Найчастіше така трансформація закріплюється винятково на рівні політичних прецедентів і традицій без належного конституційного оформлення. Наприклад, в Італії й Австрії інститут президентства на конституційно закріпленому рівні є важливим і політично вагомим, втім на практиці в цих країнах він втратив своє політичне значення внаслідок реалізації феномену «партійної держави»: ключові державно-управлінські рішення й формування центральних органів державної влади здійснюють або шляхом прийняття коаліційного пакту (Італія), або шляхом прийняття відповідних (а фактично обов'язкових для виконання) рекомендацій правлячої партії (Австрія) [96, с. 8].

У парламентських республіках роль глави держави зведена найчастіше до суто декоративних функцій, де-факто політично нівельована, а в президентських республіках поширена протилежна ситуація, коли інститут глави держави стає самодостатнім, таким, якому не потрібні інші інститути центральної державної влади. Як наголошують американські дослідники Г. Бейлі і Дж. Шафритц: «…роль президента в президентській республіці настільки велика, що деякі державознавці навіть називають його «головною рушійною силою механізму держави» [97]. Саме президентська форма правління вирізняється надзвичайно високим ступенем персоніфікованості, що зближує цей різновид республіканізму з монархізмом, де історично склалася традиція ототожнення країни з монархічною особою.

За американської моделі президентури, яка передбачає обов'язковість періодичної змінюваності глави держави, паралелі з монархічною формою правління виглядають досить умовними. Коли ж ідеться про президентури частини країн Латинської Америки, Азії й Африки, названі паралелі й аналогії мають набагато більше підстав, тому подібні форми правління визначаються в юридичній і політологічній літературі як «суперпрезиденціалізм» або «суперпрезидентські режими». Класичним прикладом суперпрезиденціалізму як особливої (і, безумовно, «гібридної») форми правління є кілька держав

Латинської Америки. Так, більшість президентських республік цього регіону в XX ст. й частина з них (скажімо, Венесуела, Болівія, Еквадор) у XXI ст. є сучасними й постсучасними модифікаціями традиційних для минулого бонапартистських або цезаристських режимів, що вказує на виражені автократичні характеристики названих різновидів президентсько-республіканської форми правління.

«Гібридність» суперпрезидентських республік країн Латинської Америки опирається багато в чому на феномен патримоніалізму. За визначенням українського вченого А. Фісуна, це «присвоєння сфери управління офіційними носіями політичної й державної влади, а також невичленованість публічно-політичної й приватної сфер суспільного життя, заснованої на домінуванні колективістського типу масової суспільної свідомості» [98, с. 154]. Внаслідок такого специфічного «присвоєння» главою держави всієї сфери управління у нього формується розуміння «своєї» країни й громадян як власного приватного володіння, що призводить до фактичної приватизації президентом в умовах патримоніалізму різних суспільно значущих функцій і державних інститутів, тобто фактичне перетворення формально юридично республіки на сучасну модифікацію абсолютної монархії у формі особистої (персоніфікованої) диктатури. Як писав британський дослідник Р. Бендикс, «в умовах патримоніалізму правитель розглядає всю сферу політичного управління як власну особисту справу, у такий же спосіб він використовує своє володіння політичною владою як корисне доповнення до своєї приватної власності» [98, с. 154]. Не дивно, що суперпрезидентські республіки в XX ст. й нині часто є реінкарнацією середньовічних абсолютних монархій, де глава держави мав абсолютний суверенітет і був найбільшим власником у країні.

В останні десятиліття патримоніалізм у країнах Латинської Америки, Азії й Африки трансформувався в неопатримоніалізм – форму правління й політичний режим, який передбачає персональне правління в умовах функціонування сучасних політичних інститутів, з одного боку, і збереження розгалуженої мережі персональних зв'язків традиційного типу (конфесіональних, племінних, патронажних), з іншого. Такі персональні зв'язки традиційного типу не просто інтегруються в сучасну політичну систему, а й стають визначальними у виборі базових способів і принципів її функціонування [17, с. 3]. Неопатримоніальні режими зумовлюють деформацію інституту глави

держави в президентській системі правління, яка перетворюється на систему (як правило, довічну, а не періодично змінювану, як має бути в республіках) персональної влади однієї людини. У такий спосіб порушується основний принцип функціонування республіканської форми правління – виборність центральних органів влади держави. Незмінюваність десятиліттями глави держави формує феномен розуміння президента як «батька нації», для якого його країна – не тільки особиста вотчина, а й більше – «нація-родина».

Квінтесенцією сучасного політичного процесу є універсалізація демократичних засад моделювання державного правління та адаптації архетипів ліберальної модернізації соціально-політичного простору. Ключовий атрибут прогресивних держав такої формації – консенсус суспільних ініціатив та елітарних інтенцій в напрямі розвитку демократичних принципів організації політичного устрою владних інституцій. Міжнародна кон'юнктура детермінує поширення демократичних цінностей у сфері державного будівництва і спрямована на нівелювання потенційного становлення авторитарних форм правління, опозиційних тенденцій превалювання демократичних канонів. Хоча цей процес давно посідає важливу позицію в часово-просторовому континуумі, актуальним залишається питання конструювання універсальної програми реалізації демократичної концепції у сфері функціонування соціально-політичного середовища, здатної інтегрувати численні механізми, принципи та особливості демократичної парадигми, сформовані в межах еволюції розуміння сутності вказаного концепту суспільством та відображені у працях класиків світової політичної думки. У цьому аспекті поліархія виступає своєрідним індикатором повноти та якості консолідації демократичних алгоритмів під час проекції форми державного правління та політичного режиму.

Питання досягнення ідеальних пропорцій сфери впливу державної влади та діапазону поширення індивідуальних свобод в межах демократичної парадигми стало об'єктом дослідження представників різноманітних наукових традицій, шкіл та епох, серед яких варто виокремити доробок Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, Т. Джефферсона, А. де Токвіля, Дж.-С. Мілля, Дж. Сарторі, Д. Гелда, Ф. Гаєка, С. Верби. В Україні цю проблему вивчали О. Проценко, В. Шаповал, О. Ярмиш, Р. Павленко. У цьому дослідженні особлива увага приділена працям Р. Даля, які стали теоретичною основою поняття «поліархія».

Головна мета осмислення поліархії полягає у визначенні закономірностей конструювання форми державного правління на основі систематизації фундаментальних принципів демократичного політичного режиму з урахуванням можливостей їх практичного втілення в контексті моделювання ідеальної соціально-політичної системи. Для досягнення поставленої мети варто здійснити проекцію форми правління, яка б відповідала критеріям поліархії Р. Даля, і проаналізувати можливість реалізації конструкції цього типу в українських соціально-політичних реаліях.

Розподіл політичних преференцій та визначення політичних статусів у межах організації державного правління завжди залишається точкою конфронтації соціальних інтересів. Амбівалентний характер низки демократичних принципів спричинює неоднозначність інтерпретації проблемних позицій демократичного превалювання над альтернативними політичними технологічними матрицями державного конструювання в контексті досягнення ідеальної форми моделювання політичної системи. Зокрема відкрите питання визначення ролі еліт у конфігураціях демократичного режиму, досягнення балансу в плюралізмі соціальних інтенцій та нівелювання «тиранії» більшості при формуванні вектора державної політики. Наприклад, А. де Токвіль закріплює за лідерами демократичного суспільства таку функціональну програму: «Розвивати демократію – оживляти переконання, зберігати традиції, регулювати імпульси, замінювати крок за кроком відсутність суспільного досвіду знанням справ і сліпі інстинкти розумінням істинних інтересів; адаптувати правління до часу і місця; видозмінювати його у відповідності з обставинами та індивідуальними інтенціями» [46, с. 7]. Сентенцією висловлювання є «просвітницький» характер діяльності політичних еліт у рамках демократичного устрою з метою вдосконалення механізмів участі соціуму в державотворчих процесах та підвищення рівня політичної компетенції та свідомості. Однак Й. Шумпетер виразив сумніви стосовно ключового аргументу демократичного ідеалу – «влади народу»: «Демократія не означає і не може означати реальне правління суспільства в контексті очевидного значення термінів “суспільство” і “управління”. Демократія означає тільки те, що народ має можливість прийняти чи відхилити людей, які управляють ними… Один з аспектів даного твердження може бути виражений ототожненням демократії з владою політиків» [47, с. 143]. Інший дослідник демокра-

тичного улаштування політичного простору Дж. Сарторі відзначає рівновагу артикуляції ініціатив соціальних прошарків: «Попри те, що гасло демократії – врядування більшості, саме повага до прав меншості та захист цих прав підтримують динаміку й механіку демократії. Словом, права меншості – неодмінна умова самого демократичного процесу. Якщо ми віддані цьому процесу, тоді ми повинні бути прихильні до врядування більшості, стриманого та обмеженого правами меншості» [50, с. 38]. Можна дійти висновку, що ефективність механізмів демократичного регулювання соціально-політичних відносин заснована на врахуванні інтересів меншості та встановленні меж домінування більшості. Порушення цієї тенденції ускладнює консолідацію демократичного політичного режиму та сприяє девіації від ідеалів демократичної форми правління.

Отже, гетерогенність теоретичних засад та практичного досвіду організації соціально-політичної системи, заснованої на ідейній матриці демократичних алгоритмів державного конструювання, актуалізує питання можливостей досягнення ідеальної структури правління в межах демократичної ідеологічної площини. Відповідь на нього потребує встановлення чітких індикаторів ефективності функціонування державної системи, балансування політичних прерогатив та відповідності демократичним канонам. Аналізуючи потенційні бар'єри імплементації демократичних параметрів у програму державного будівництва, Р. Даль виокремлює ключовий інструмент диференціації ефективності демократичного устрою – збереження індивідуальних прав особистості з метою нівелювання небезпеки встановлення тиранії [99, с. 273]. Цей аспект ліг в основу концепції автора стосовно продуктивності мобілізації демократичних засад моделювання політичного середовища. Фундаментальним концептом учення науковця є «поліархія», теоретичні основи якої були представлені у праці «Поліархія: участь та опозиція» [100]. В уявленнях Р. Даля поняття «поліархія» – це своєрідний каталізатор формування ідеальної демократичної моделі, заснованої на системі ключових інститутів ліберальної ідеології, що розрізняє утворені в межах ліберальної доктрини політичні режими за рівнем демократичної консолідації [101, с. 121–122]. Дослідник обґрунтував власну теорію представницької демократії, що спирається на врахування ідейного плюралізму соціальних інтенцій та існування механізмів рівномірного впливу груп інтересів на управлінські рішення [51, с. 63–90].

У нашому дослідженні категорія «поліархія» використовується як теоретична матриця, що включає набір фундаментальних технологій практичного політичного конструювання та соціального регулювання на шляху формування ідеального державного правління. Така інтерпретація дає змогу узагальнити сутність та практичну цінність ключових принципів поліархії, створити універсальні схеми демократичної консолідації і визначити ефективність функціонування політичної системи ліберального типу. Крім того, аналіз структурних конфігурацій поліархії дає змогу спрогнозувати можливі тенденції організації форми державного правління та відобразити критерії функціонування державного апарату.

Р. Даль, моделюючи власний формат ідеального демократичного режиму, виокремлює такі елементи:

– ефективна участь: до того, як політичне рішення прийнято правлінням, усі члени суспільства мають володіти рівними та ефективними можливостями презентації власної позиції;

– рівність у голосуванні: коли настає момент прийняття рішення, кожен представник суспільства повинен бути забезпечений рівнозначним та дієвим правом голосу і всі голоси мають бути враховані;

– досягнення розуміння через інформування: протягом визначеного проміжку часу кожен громадянин має отримати однакові та реальні можливості ознайомлення з ключовими векторами державної політики та їх вірогідними результатами;

– вирішальний контроль над програмою політичних рішень: виключно народ володіє правом визначення питань програми порядку денного. У межах цього пункту демократичний процес потребує перманентного функціонування трьох попередніх ознак. Вектор державної політики мусить бути відкритим для корегування суспільними ініціативами;

– інклюзивність: наділення кожного представника соціуму політичним правом участі у державотворчих процесах, передбачених попередніми критеріями;

– гарантія фундаментальних прав: необхідною умовою ідеальної демократії є захист вищевказаних індивідуальних прав та свобод особистості законодавством [101, с. 8–10].

Крім того, важливими структурними складовими практичного втілення поліархії є варіативні соціально-економічні показники: ви-

сокий рівень економічного благополуччя, урбанізація, індустріалізація, диференціація професійної діяльності та зростання валового національного продукту [102, с. 19]. Отже, поліархія – це демократична модель політичних конфігурацій, заснована на рівноправній конкуренції індивідуальних інтересів у межах плюралізму ідеологічного контенту суспільних ініціатив та консолідації позитивних економічних детермінант. Проте цей продукт лібералізації та активізації динаміки суспільної діяльності не виключає необхідності існування функціонального державного апарату, здатного інтенсифікувати раціоналізацію рівнозначної конфронтації соціальних інтенцій шляхом балансування суспільних відносин через консенсус у прийнятті політичних рішень. Квінтесенція діяльності управлінської структури «поліархічної» формації полягає в забезпеченні повноцінної артикуляції очікувань соціуму та їх врахуванні при визначенні курсу державної політики. У зв'язку з цим постає питання: який тип державного правління ідеально відповідає системним ознакам поліархії?

Превалювання суспільних інтересів у розподілі пріоритетів політичного середовища вимагає існування дієвої, плюралістичної партійної системи, що є релевантною характеристикою представницької демократії [103, с. 36]. Кожне політичне об'єднання спрямовує вектор власної діяльності на вираження та агрегування суспільних інтересів відповідно до напряму політичної ідентифікації. Політичний інститут, здатний забезпечити візуалізацію соціальних інтенцій на державному рівні та продукувати плюралізм ідейного наповнення управлінської політики, – парламент. Закріплення за виборчим правом статусу єдиного механізму формування кадрового складу парламентської інстанції забезпечує реалізацію у політичному процесі ключових атрибутів поліархії – волевиявлення громадян та вирішального впливу на державотворчі процедури. Отже, парламент – незамінний елемент ідеального демократичного режиму. Крім того, варто врахувати концепцію «делегативної демократії» Г. О'Доннелла, яка заснована на деструктивному прояві демократичних модифікацій, зумовлених узурпацією законотворчих прерогатив парламенту, надмірною централізацією політичної влади і тотальним превалюванням президентського інституту над політичним партіями, що є повним антиподом представницької демократії [42, с. 130]. Отже, при розмежуванні владних преференцій президентської і парламент-

ської інстанцій при формуванні державного правління, поліархія вимагає домінування саме колегіального представницького органу. Ідеальною формою організаційних конфігурацій політичної системи в контексті реалізації критеріїв поліархії Р. Даля можна вважати парламентську форму правління.

Доцільність змішаного формату інституалізації політичного простору з перевагою парламенту у концентрації політичних прерогатив (т. зв. парламентсько-президентського типу) залежить від диференціації політичних функцій між владними інстанціями та ефективної реалізації механізму «стримування і противаг», направленого на нівелювання можливостей зосередження влади в руках президента з подальшою трансформацією у президентсько-парламентську або виключно президентську форму та ліквідацією персоніфікованого характеру державної політики. За умов стратифікації функціональних прерогатив гілок правління та обмеження експропріації рівномірно розподіленої політичної влади встановлюється баланс кореляції президентського та парламентського інститутів і не порушуються фундаментальні принципи артикуляції ідейного різноманіття суспільних інтересів.

Важливим аспектом функціонування державного апарату цього типу є взаємозв'язок між політичними елітами та суспільством. Ключова ознака поліархії полягає в орієнтації еліти на плюралізм ініціатив і потреб соціуму та виправдання очікування груп інтересів [51, с. 72]. Як результат, можливість отримання владних привілеїв конкуруючих політичних сил залежить виключно від мобілізації політичного ресурсу, що відображається у створеному алгоритмі діяльності державної структури в межах поліархії: визначення політичного курсу залежно від суспільних очікувань та підзвітність народу за результати політичних рішень з метою раціонально-легальної легітимації та здобуття подальшої електоральної підтримки.

Якщо виборчі процедури, референдуми та можливість вступу до політичних організацій створюють в ідеалі передумови для участі громадян в державотворчих процесах та визначення векторів державної політики і прийняття окремих політичних рішень, постає питання про існування механізмів здійснення суспільного контролю за функціонуванням політичних еліт. Адже існує небезпека цілковитої трансформації «підзвітної демократичної моделі поліархії» в «централізм політичного домінування делегативної демократії» чи «авто-

номну від суспільних інтересів демократичну конкуренцію еліт», що на практиці стане відхиленням орієнтації державного управління від плюралізму соціальних потреб в бік тотальної концентрації політичної влади чи гонитви політичних еліт за утриманням владного ресурсу без ідентифікації власних інтересів з ініціативами суспільства. На думку Р. Даля, вирішення цієї проблеми можливе за допомогою симбіозу конструктивної опозиції та динамічного соціуму з високим рівнем демократичної культури [99, с. 320].

Інтеграція вказаного чинника в моделювання сприятливої для поліархії форми державного правління з належним рівнем організації механізмів функціонування владної системи детермінує необхідність створення ефективного інституту місцевого самоврядування та розвитку громадянського суспільства з високим рівнем політичної активності, плюралізмом ідейної спрямованості й конкурентної терпимості, вираженої у конструктивному ставленні до альтернативних інтересів представників громади. Активізація динаміки росту суспільної участі у політичному процесі заснована на принципах компетентності, толерантності та плюралізму, дає змогу обмежити процедурний характер діяльності еліт, що відображається у суб'єктивному виборі орієнтації на електоральні потреби чи на виключно індивідуальні інтереси, і створити передумови для громадського контролю за програмою управлінських рішень та результатами їх виконання. Наявність нонконформістських політичних сил у парламенті здатна забезпечити мінімізацію превалювання більшості, абстрагувати архетипи владного функціонування від «тиранії над меншістю» та мотивувати представників діючої влади до комплексного врахування плюралізму суспільної думки при вирішення питань національного характеру.

Продуктивна діяльність органів місцевого самоврядування в ієрархії функціональних інстанцій державного апарату зумовлює територіальну сегментацію політичних ініціатив залежно від суспільних потреб та інтенсифікує реалізацію громадянських інтересів. Диференціація державних рівнів прийняття політичних рішень посилює плюралізм політичної ідентифікації соціуму та забезпечує рівноправність конкуренції суспільних інтересів.

Зазначена вище гарантія індивідуальних прав і свобод та паритет політичної участі у державотворчих процесах потребує дієвої законодавчої регламентації. Як результат, важливим елементом конфігура-

цій державного правління в межах поліархії є незалежна судова гілка влади, здатна регулювати принципи політичних відносин, нівелювати дисонанс конкуренції суспільних інтересів та обмежувати потенційну концентрацію політичної влади в руках певних політичних акторів. Юрисдикція судової системи зобов'язана поширюватись на вирішення варіативних проявів інтенціональних конфронтацій та декларувати рівноправність політичних можливостей суспільних груп.

Концепція поліархії передбачає наявність універсальних демократичних канонів, реалізація яких створює передумови для моделювання ідеального політичного режиму з ефективним державним правлінням. Проте, ідеалістична мета цієї теорії не уникає критичних інтерпретацій поліархії як деструктивного шаблону продуктивного державного устрою. Зокрема В. Робінсон розцінює поліархію як синтетичну конструкцію маніпулятивного характеру в контексті імперіалістичного домінування транснаціональних політико-економічних еліт шляхом глобального продукування демократичних цінностей: «Поліархія чи «демократія низької інтенсивності» – структурна ознака нового світового порядку: глобальна політична система, що відповідає глобальній економіці, підконтрольній гегемонії транснаціональних еліт, що виступають агентами транснаціонального капіталу» [104, с. 4]. Сентенція цієї позиції полягає в дисфункції рівномірного розподілу політичних авторитетів та цінностей і формуванні сприятливого середовища для тотального превалювання елітарних груп у конкуренції суспільних інтересів. Додатковим аргументом для негативного трактування мобілізації архетипів конструювання політичної системи, властивих ліберальній ідеологічній матриці, можна вважати сучасну кризу капіталізму та проблему повноцінного функціонування інструментів і механізмів регламентування ліберальних закономірностей організації політичного простору з диспропорційним розподілом політичноекономічних можливостей різних соціальних груп й політичних акторів [105]. У цьому разі інтенції формування ідеальної моделі демократії в межах поліархії за дисбалансу ключових функціональних аспектів на практиці перетворюються на тенденцію нав'язування суб'єктивних інтересів привілейованих груп з розшаруванням арсеналу суспільних можливостей участі у політичному процесі.

Складність інтеграції базових інститутів поліархії у праксеологічний вимір зумовлює амбівалентне трактування ефективності резуль-

татів конструювання політичної системи такого формату. Цілковита реалізація пропорцій демократичного устрою політичного правління зумовлює успішність поліархії, але деструкція однієї кондиції детермінує деформацію соціальної рівноваги та крах політичних конфігурацій усієї структури. Діапазон потенційних можливостей моделювання соціально-політичного середовища як продукту консолідації поліархії можна прослідкувати на прикладі окремої країни. Наприклад, Україна продовжує перебувати на етапі трансформації політичного устрою, і в межах програми політичних реформ перехідного періоду визначено курс на становлення демократичних канонів функціонування політичної системи. Однак чи досягли процедури модернізації форми державного правління та методики здійснення політики завершальної стадії ідеальної моделі поліархії? Фінансове становище сучасної України не можна розцінювати як каталізатор удосконалення політичних механізмів у контексті поліархії, оскільки в пасиві української економіки – високий рівень соціального розшарування та низький показник валового національного продукту. Стосовно рівності прав і свобод громадян України як ключового індикатора поліархії, то прерогативи закріплені в Конституції країни. Кадровий склад державних інститутів формується за допомогою загальних виборчих механізмів, а різноманіття політичних партій з варіативною ідеологічною спрямованістю забезпечує артикуляцію плюралістичних суспільних інтересів. Проте водночас порушено важливі принципи поліархії – рівномірну диференціацію політичної влади та активізацію конструктивної діяльності політичної опозиції. Президентсько-парламентська форма правління детермінує отримання функціональних преференцій у сфері визначення діапазону управлінської діяльності президентською інстанцією, що одночасно з низькою динамікою ефективної участі опозиційних сил парламенту в прийнятті політичних рішень національного масштабу сприяє централізації політичних ресурсів у руках правлячої еліти та нівелює потенціал ідейного плюралізму. Порушення рівноваги політично-економічних прерогатив у суспільній структурі та в режимі функціонування державного апарату породжує деформацію ідеального типу поліархії та спричинює дисонанс рівноправної політичної участі і паритету можливостей накопичення фінансових активів. Як наслідок, у класифікації політичних систем за рівнем демократичної консолідації Р. Даля українська модель державного управління може

отримати таку інтерпретацію: «Проводяться значущі чесні вибори, але піддаються тиску окремі незалежні політичні організації та применшується динаміка певних проявів суспільного нонконформізму, окрім того офіційна влада наділена певними преференціями, в тому числі й в інформаційній презентації» [101, с. 121].

Теорія потенційного конструювання ідеального політичного устрою в межах реалізації фундаментальних принципів поліархії, адаптованих з ліберальної ідеологічної матриці, є неоднозначною. З одного боку, демократична філософія зазнає нещадної критики від противників імпліцитної політики імперіалізму транснаціональних політичних груп і в рамках кризи капіталістичної ідеології сприймається ними як нерадикальний метод глобальної політичної еліти, мобілізований для експропріації фінансових активів та контролю над політичним ресурсами менш впливових представників міжнародної арени через нав'язування архетипів демократичного моделювання державного правління [104, с. 318]. Водночас за формою політичних конфігурацій вказаного формату закріплено статус найефективнішого режиму, здатного інтенсифікувати зростання економічних показників, соціальних благ та становлення універсального державного апарату. У будь-якому разі, практична імплементація базових елементів поліархії в програму соціально-політичної реальності має супроводжуватися відповідною модернізацією форми державного правління. Інституалізація політичного простору подібного характеру відбувається на основі теоретичних засад цілковитої рівноваги суспільних свобод і можливостей, помножених на плюралізм політичної ідентифікації та різноманіття ідейних переконань. Важливим аспектом державного устрою, сформованого в межах поліархії, є продуктивна артикуляції суспільних ініціатив та матеріалізація потенціалу конкуренції політичного плюралізму. Дієвим інструментом встановлення балансу ідейних конфронтацій можна вважати парламентаризм як спосіб організації державної влади. Якщо ж форма державного правління змішана і не виключає функціональних преференцій президентського інституту, то ключовою умовою досягнення поліархії є диференціація політичних прерогатив владних інстанцій з нівелюванням можливостей централізації політичних повноважень та надання процедурі прийняття політичних рішень персоніфікованого характеру. Найкращі передумови для реалізації таких ідеалів поліархії як право вибору та візуалізація власних інтересів через

політичну ідентифікацію створює парламентська чи парламентсько-президентська республіка. Організацію політичної влади та функціональних прерогатив державних інститутів цього типу можна тлумачити як асиміляцію ідейної матриці поліархії в межах конструювання ефективної моделі державного правління.

Отже, розглянувши новітні підходи до класифікації форм державного правління, ми обґрунтували, що для їхнього визначення необхідне висвітлення співвідношення формальних і реальних ознак. З огляду на це визначено критерії розрізнення форм правління: ступінь поділу влади; характер народовладдя; інституційну форму глави держави; спосіб формування уряду; історичний тип держави; співвідношення політичних сил у державі на момент її конституювання; рівень правової культури й економічного розвитку держави; національний склад населення; розміри території держави тощо.

Дослідивши проблематику визначення критеріїв типологізації демократичних і недемократичних форм правління, ми наголошуємо, що застосування комплексної диференціації форм держави і державного правління дасть змогу глибше проникати у сутність різних моделей соціально-економічного та політичного устрою, у специфіку базових культурних норм конкретних регіональних і локальних цивілізацій. Нечіткість визначення критеріїв, розбіжності у тлумаченні особливостей їх застосування часто стають причинами тривалих дискусій у дослідницьких колах щодо того, до якого типу республік належить форма правління у тій чи тій державі, тому постає необхідність заглиблення у сутність проблематики цих дискусій на полідисциплінарному рівні.

З'ясовано, що при аналізі інституту держави провідним є вивчення форми правління загалом та її існуючих різновидів і можливих модифікацій. Оскільки найпоширенішим різновидом у сучасному світі є республіканська форма правління, її дослідженню присвячено більшість напрацювань із зазначеної тематики. Однак аналіз монархічної форми правління є не менш актуальним не лише у сенсі теоретичних напрацювань, а й з огляду на практичну значущість результатів такої роботи. Інтерес до монархії в останні роки зростає, активізуються дискусії про необхідність реставрації в деяких країнах національної монархії. Пошуки відповідей на питання про привабливість монархічної системи правління необхідні й актуальні з огляду на визначення можливих моделей трансформації форми дер-

жавного правління у світі загалом та в Україні зокрема. Йдеться про виявлення базових ознак монархічної форми правління: конкретизацію порівняльно-історичного аналізу характеру діяльності монархів; з'ясування невід'ємних ознак монархічного правління – спадковості, стабільності, неперервності та безконфліктності.

Доведено, що форма політичного правління та ефективність мобілізації демократичних інструментів здійснення державної влади перебувають у прямій залежності від рівня політичних свобод, активізації суспільної діяльності та компетенції політичної ідентифікації спільноти. У цьому контексті важливо з'ясувати різноманіття республіканської форми правління. Варіативні чинники виражені у системі диференціації органів державного управління, рівні децентралізації політичної влади, механізмах здійснення управлінських прерогатив, організації функціонального поля місцевого самоврядування та можливостей участі суспільства в державотворчих процесах. У відповідності з цим ми порівняли особливості протилежних тенденцій у розвитку інституту глави держави за республіканської форми правління – його «розмивання» у парламентських системах і авторитаризацію в патримоніальних і неопатримоніальних системах.

Системний підхід до розгляду й аналізу проблематики формально юридичного й фактично політичного розмежування форм державного правління передбачає пошук відповідей на цілу низку питань, головними з яких є: основні причини невідповідності визначення форми правління де-юре й де-факто в кожній конкретній країні; ключові вектори трансформації однієї форми правління в іншу; термінологічна й фактична специфіка визначення тієї чи іншої форми правління.

Серед некласичних моделей форми правління важливе значення має поліархія, що дає змогу з'ясувати закономірності конструювання форми державного правління на основі систематизації фундаментальних принципів демократичного політичного режиму з урахуванням можливостей їх практичного втілення в контексті моделювання ідеальної соціально-політичної системи. Категорія

«поліархія» використовується як теоретична матриця, що охоплює ефективну участь, рівність у голосуванні, досягнення розуміння через інформування, вирішальний контроль за програмою політичних рішень, гарантування прав і свобод людини.

3. ПЕРЕХІДНІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ У ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

3.1. СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ВІДТВОРЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Варіативність можливостей форм державного правління провокує ідеологічну конфронтацію способів організації політичної влади. Успіх такої політичної конкуренції знайшов своє відображення в еволюції політичних режимів у демократизації С. Гантінгтона [106]. Сучасний політичний процес детермінував популяризацію демократичних тенденцій у межах будівництва політичної системи і становлення механізмів функціонування соціально-політичного діалогу між владними інститутами та громадянським суспільством. Такий вектор соціально-політичного розвитку закріпив за демократизацією роль ключового, фундаментального явища в перманентному процесі трансформацій структури і функціональних аспектів політичного апарату держави. Неминучість модернізації у вимірі глобального політичного простору й локальної структуризації політичної системи окремої держави стала важливою детермінантою моделювання політики країн Східної Європи.

Дуже важливе практичне вивчення й теоретичне пояснення домінантних у контексті сучасної політичної реальності процесів демократизації. Релевантний для систематизації результатів трансформаційних політичних процесів історичний потенціал країн Східної Європи, еволюція яких вимірюється досвідом тоталітарних регресій і демократичних цивільних інтенцій, став підходящим об'єктом аналізу дихотомії форм політичної системи на основі демократичної модернізації соціально-політичних конфігурацій державного устрою.

У межах наукового генезису питання демократизації форм правління стимулювало етапи формування численних ідейних шкіл із власним категоріальним апаратом, методологічною базою, різнобіч-

ними концепціями. Серед найвідоміших дослідників, які досягли успіхів у вивченні закономірностей політичної модернізації, – С. Гантінгтон, Ф. Шміттер, Г. Алмонд, Д. Аптер, С. Верба, Л. Пай, С. Ліпсет, В. Ростоу, Є. Вятр. У контексті процесів політичної модернізації надзвичайно важливим є дослідження моделей політичної системи країн Східної Європи. Реалізація цієї мети передбачає такі завдання:

– визначити сутність процесу політичної модернізації і значеннєві параметри концепту «демократичний транзит»;

– систематизувати політичні, економічні, соціальні передумови і детермінанти політичної модернізації в країнах Східної Європи;

– імплементувати в методологічний інструментарій дослідження вчення Ф. де Соссюра про синхронічні та діахронічні параметри в контексті пояснення форми й змісту процесів модернізації політичної системи в країнах Східної Європи;

– здійснити компаративний аналіз закономірностей трансформації форм державного правління в країнах Східної Європи.

Варіативне корегування політичного курсу держави і структурна деформація системи організації політичної влади детермінують актуальність ретельного вивчення фундаментальних засад таких процесів, що знайшло своє відображення в появі терміна «політична модернізація», який визначає зміни у політичному балансі держави. Політологічний енциклопедичний словник трактує політичну модернізацію як «процес трансформації суспільства, який супроводжується формуванням політичних інститутів, соціальною мобілізацією й розширенням політичної участі, поширенням демократичних цінностей і норм, характерних для розвинених країн, у країнах менш розвинених» [80, с. 208]. Ідеться про якісне реформування соціального устрою, ідеологічної матриці та форми організації політичних інститутів.

Прогресистська концепція політичної модернізації має успіх також в ідеях представників наукового простору. Наприклад, американський теоретик Г. Алмонд, ототожнюючи політичну модернізацію з розвитком, при визначенні цього процесу акцентував на важливості реформації політичної системи. Згідно з його поглядом, політична модернізація – це відповідь політичної системи на зміни в соціальному і міжнародному середовищі, що ґрунтується на утворенні державних інститутів, формуванні суспільної свідомості, розподілі політичних ролей і соціальних цінностей [107, с. 47; 108, с. 896]. Ін-

ший американський дослідник С. Верба, характеризуючи кореляцію елементів політичної системи й громадянського суспільства, трактує політичну модернізацію в рамках активної участі соціальних мас у формуванні та подальшому функціонуванні політичної системи [109, с. 5].

Важливими для визначення теоретичних меж концепту «політична модернізація» є представлені на розгляд наукової громадськості фундаментальні ідеї С. Гантінгтона. Автор, зокрема, не виключав можливості регресивного ефекту модернізації у процесі раціоналізації політичної влади, диференціації нових функціональних аспектів політичної системи, участі соціальних груп у діяльності апарату правління [110, с. 209]. У контексті нашого дослідження політична модернізація постає як конструктивне становлення ефективного правління, яке здатне за допомогою авторитету, легітимності та професіоналізму якісно здійснювати державні функції, незважаючи на соціальну нестабільність [111, с. 93].

У межах прогресистського підходу до видозміни політичного устрою держави, тобто якісної політичної модернізації, тезаурус дослідження поповнюється новим релевантним концептом – «демократичний транзит». Вичерпне визначення цього процесу сформульоване теоретиками американської політичної думки Х. Лінцем і А. Степаном: «Демократичний транзит – це здійснений процес консолідації й досягнення консенсусу щодо політичних процедур для забезпечення виборного уряду, коли інститут влади наділяється повноваженнями в результаті незалежного голосування; коли обраний уряд де-факто має у своєму розпорядженні владу для моделювання нових курсів політики; коли виконавча, законодавча й суднова влада, породжені новою демократією, не мають ділити владу з іншими елементами соціально-політичного процесу де-юре» [112, с. 3]. Інший представник західної політичної думки Л. Пай розглядав демократичний транзит у контексті становлення рівня політичної культури, що саме по собі супроводжується реорганізацією соціально-політичного діалогу між державними інститутами й соціальними масами [113, с. 3–4]. Систематизація інтерпретацій сутності політичної модернізації та демократичного транзиту як прогресивного вектора цього процесу має на меті здійснення глобальної трансформації антидемократичного режиму, що включає всі форми соціально-політичного буття, в більш ліберальне русло з наступним закріпленням нових соціально-політичних канонів.

Теоретики парадигми політичної модернізації, аналізуючи еволюцію політичних систем країн світу, вказують на кілька етапів демократизації. Класичним прикладом прийнято вважати класифікацію С. Гантінгтона, який виокремив три хвилі демократичного транзиту, що проходили в різні періоди суспільної історії [106].

Отже, фундаментальною основою для демократичних тенденцій кінця XX ст. і третьої хвилі демократизації, яка за різними оцінками триває дотепер, є трансформація політичних систем і соціального устрою країн Східної Європи. Для якісного аналізу цього явища важливо визначити геополітичні межі дослідження, тобто сформулювати територіальні межі країн Східної Європи, що перебувають під дією транзитивних соціально-політичних конфігурацій. За принципом географічної архітектоніки в контексті історичного процесу до країн Східної Європи територіально належать Росія, Україна, Польща, Білорусь, Чехія, Словаччина, Словенія, Румунія, країни Прибалтики та ін. Однак після розвалу СРСР територіальний маркер країн «східні» був видозмінений в «центральні», тому точного географічного визначення для країн «центральносхідної Європи» не існує. Інший критерій стратифікації – соціалістичне минуле. Однак однорідність цього принципу також порушена нерівномірним перебігом демократизації в країнах Східної Європи. Виходячи з цієї систематизації, країни також поділяють на 4 групи: країни центрально-східної Європи й Балтії, які стали членами Європейського Союзу; країни південно-східної Європи (Болгарія, Румунія, Албанія, республіки колишньої Югославії), які мають позитивну динаміку демократизації, але з різних причин відстали від першої категорії країн; пострадянські республіки (Україна, Молдова, Грузія), які за оцінками західних рейтингів визначили курс на демократизацію та європейську інтеграцію ключовим вектором зовнішньої політики; Росія й Білорусь, які більшою мірою діють у межах централізації політичної влади в руках державного апарату, що може призвести до стабілізації неоавторитаризму [114, с. 6].

Для визначення закономірностей демократичних трансформацій форм державного правління та компаративного аналізу моделювання політичних систем східноєвропейських країн дослідження більшою мірою спрямоване на політичну детермінанту територіального розподілу. Для формування загальної картини транзитивних процесів у сфері державного правління країн східної Європи, крім загаль-

ного аналізу демократизації країн регіону як цілісної процедури третьої хвилі демократичного транзиту, необхідно здійснити ретельне зіставлення особливостей модернізації політичної системи країн з різним рівнем демократичної динаміки, серед яких Польща, Румунія, Болгарія та ін.

Виходячи з визначення політичної модернізації, вона реформує ключові сфери соціально-політичної реальності, насамперед форму державного правління. Демократичні трансформації супроводжуються численними зовнішніми й внутрішніми факторами, які акумулюють тенденції модернізації. Внутрішні кондиції продовжують бути об'єктом дискусій представників різних наукових шкіл і простежуються в дихотомії структурного й процедурного підходів [52]. Структурний підхід ґрунтується на кореляції соціальноекономічних і культурно-ціннісних факторів як причині демократичних трансформацій політичної системи. Процесуальний передбачає домінуючу роль у модернізації конкретних процесів, процедур і прийняття рішень агентами демократизації усередині самої політичної системи.

Для глибокого аналізу трансформаційних тенденцій доцільний функціональний метод, який дає змогу одночасно охопити варіативність причинних факторів і різних рівнів динаміки процесів демократизації країн Східної Європи. Для цих цілей слід уперше в політологічну методологію імплементувати філософський метод швейцарського дослідника Ф. де Соссюра, яким послуговуються для пояснення лінгвістичних явищ у контексті цілісності тимчасової періодизації й системності [115, с. 117]. Цей метод ґрунтується на вивченні об'єкта дослідження у процесі його еволюції – діахронії та аналізу його сутності в зіставленні з іншими елементами досліджуваної системи на певному етапі історичного становлення – синхронії. Пропонований науковий механізм уможливить цілісний аналіз процесу модернізації політичних режимів країн Східної Європи крізь призму їх історичного становлення – діахронічний рівень, а також синхронне зіставлення рушійних факторів, особливостей і результатів модернізації елементів (окремих країн) єдиної системи (східно-європейського регіону). Такий підхід допоможе визначити динаміку демократизації східноєвропейських країн, рівень демократичної спрямованості політичної системи і на основі зіставлення синхронічних процедур з діахронічними результатами спроектує ієрархію ефективних інструментів і способів демократичних трансформацій форми державного

правління та модернізації соціально-політичних відносин, що в перспективі допоможе подолати конфронтацію структурного й ціннісного підходів у визначенні цих показників.

Успішність демократичного транзиту залежить від системності імплементації у соціально-політичний лад реформ із подальшою консолідацією утвореного політичного режиму. Висока оцінка сучасної демократизації країн Східної Європи асоціюється з європейською інтеграцією. Такі тенденції соціально-політичної модернізації визначають домінантною преференцією демократичного процесу – «виникнення й розвиток чітких управлінських структур на європейському рівні» [116, с. 71].

На діахронічному рівні процес модернізації державного устрою країн Східноєвропейського регіону почався в другій половині XX ст., коли через делегітимізацію комуністичного правління на тлі численних нонконформістських виступів соціальних мас у Польщі, Угорщині, Чехословаччині постало питання формування нового модернізованого уряду. Так було запущено механізм моделювання демократичних конфігурацій форм державного правління.

Фундаменталізація модернізованого уряду зіткнулася з проблемою конструкції нової політичної структури на основі диспропорційно діючої, не здатної на легітимне моделювання ефективного курсу державної політики адміністрації. Ключову роль на перших етапах моделювання демократичного уряду, яке відбулося на тлі конфронтації громадськості з антидемократичним режимом, відіграв фактор соціальної ініціативи. Як результат, кумулятивний характер народного руху та економічних проблем, спричинених дезорганізацією адміністративної діяльності, детермінували реформування судової гілки перехідної політичної системи: у Польщі на початку 80-х років XX ст. було сформовано Головний адміністративний суд, Державний і Конституційний трибунали [114, с. 103]. У контексті цієї трансформації постає особливість моделювання нової системи правління – реалізація алгоритмів участі громадянського суспільства в державній політиці, стабілізації політичної влади на основі соціального консенсусу.

Розглядаючи демократичні інтенції на синхронному рівні, можна визначити домінантні рушійні сили трансформації політичного режиму в межах еволюції від народних виступів до особистої участі суспільства в процесі державотворення. Компаративне зіставлення свідчить, що в Польщі, делегітимізація уряду відбувалася паралельно

з економічним занепадом, що спровокувало реформування форм державного правління [117, с. 179]. Альтернативним фактором урядової трансформації в Румунії стало питання етнічної конфронтації, а саме жорстка політика глави держави Н. Чаушеску щодо угорських меншин [118, с. 107–108].

Моделювання демократичних форм державного правління здійснювалося з огляду на основні цінності та принципи демократичного режиму. Важливою тенденцією демократичної еволюції країн східноєвропейського регіону та особливістю модернізованої моделі форм правління стало «формування правової держави». Цей етап транзиту на своєму діахронічному рівні був актуалізований на початку 90-х років XX ст. і характеризується фундаменталізацією нормативно-правової бази щодо порядку функціонування органів державного управління й прийняттям Конституцій у країнах регіону. Ліквідація залишкових фрагментів комуністичної політики й становлення нових форм державного апарату супроводжувалися юридичним закріпленням демократичних цінностей. Аналіз цих процесів на синхронному рівні вказує на істотні відмінності в реалізації юридичних трансформацій у східноєвропейських політичних системах. Невелика кількість ранніх реформ супроводжувалися відсутністю імплементації прийнятих законів у країнах регіону, за винятком Угорщини, Польщі й Естонії [119, с. 100]. Синхронне зіставлення соціально-політичних кондицій країн східноєвропейського регіону демонструє справжнє походження «законодавчого зволікання». Проблема полягала не в структурних факторах відсутності соціальних інтенцій, а навпаки, соціальна воля була спрямована на демократизацію соціально-політичного устрою. Ключову роль в ускладненні імплементації законодавчих проектів відіграв процедурний фактор, а саме небажання еліт втратити контроль над політичною владою [119, с. 105]. Отже, реформування урядового апарату зіштовхнулося з авторитарним менталітетом ключових гравців політичної системи. Діахронічний рівень демократизації визначає тривалі межі такої конфронтації в контексті деавторитаризації соціально-політичних відносин усередині політичної системи.

Важливою ознакою демократичної форми державного правління є чіткий поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову гілки. При цьому жодна з гілок влади не повинна домінувати в цьому механізмі. Наприклад, у Польщі з метою запобігання асиметрії було скасова-

но положення про Сейм як єдиний вищий орган влади. Відповідно за ним було закріплено законодавчі повноваження; виконавча влада була сконцентрована в руках президента й уряду, а судова надана незалежним судам на чолі з Верховним судом [117, с. 78].

Диференціація політичної функції забезпечує існування ще однієї особливості нової форми державного правління – децентралізації політичної влади, розподілу політичних повноважень між урядовими інститутами. В Угорщині, наприклад, для запобігання концентрації влади в руках президента суттєво обмежені потенційні повноваження цієї урядової інстанції, тобто президент «править, але не управляє» [117, с. 53]. З тієї самої причини в Польщі на підставі ратифікації Конституції 1997 року політичні права президента теж було обмежено [120, с. 79]. Цей принцип нової моделі став важливим етапом демократизації соціально-політичного устрою шляхом регламентації діяльності вищих органів державної влади на основі пошуку консенсусу, співробітництва, стримування й противаг.

Консеквентний процес фундаменталізації демократичних цінностей у політичній системи детермінував процес нівелювання центристських потенцій шляхом демократичного плюралізму – новим характерним для державної системи принципом. Ця тенденція стала основою для становлення форми державного правління країн Східної Європи в межах моделі класичної парламентської держави. Парламент наділений важливими функціональними повноваженнями і політичними прерогативами. Компаративний розгляд модифікації парламентаризму в різних країнах регіону демонструє варіативність організації функціонування цієї інстанції як ключового інструмента демократизованої форми державного правління. Наприклад, польський парламент складається із Сейму й Сенату, які функціонують як два окремі державні органи і лише в передбачених Конституцією ситуаціях об'єднуються в Національні збори. Болгарська законодавча влада не стала об'єктом диференціації і сконцентрована в руках однопалатного парламенту. Така ж форма організації влади властива Угорщині, де функціонують однопалатні Державні збори [117].

Важлива складова функціональності демократичних механізмів парламентаризму – наявність стабільних, діючих політичних партій із чітко сформованою системою поглядів на курс державної політики, здатних на артикуляцію та агрегацію суспільних інтересів, а також боротьбу за розподіл політичної влади. Особливістю східноєвропей-

ської демократизації стала трансформація хаотичності суспільних об'єднань на початковому діахронічному етапі в сучасну партійну систему помірного плюралізму, яка поєднує найпопулярніші партії в різних країнах регіону [117]. У Польщі – Цивільна платформа, Союз демократичних лівих сил, «Право й справедливість», Польська селянська партія; у Болгарії – Громадяни за демократичний розвиток Болгарії, Болгарська соціалістична партія, Рухи за права й волі; в Угорщині – Християнсько-демократична народна партія, Угорська соціалістична партія. Лібералізація принципів здійснення державної політики створила ґрунт для інтеграції в політичну систему та виборність у парламент політичних партій із правоцентристською, радикальною інтерпретацією політичного устрою (партія «За кращу Угорщину») і реформаторським підходом до розуміння соціальної реальності («Руху Палікота» у Польщі).

У кожному разі формування політичної системи на основі стабільних політичних партій з чіткою історично визначеною ідеологічною матрицею або нонконформістських традиційному політичному процесу об'єднань із реформаторським підходом до соціально-політичного устрою ґрунтується на важливому принципі демократизації країн Східної Європи – демократичному інституті виборів. Кардинальна трансформація шляхів формування державного управління зумовила реалізацію одного із ключових принципів демократичного політичного режиму – виборності органів управління. Результат – глибока інституціалізація даного механізму в політичному процесі країн Східної Європи з одночасним конструюванням функціональних систем волевиявлення. Наприклад, в Угорщині Державні збори формуються шляхом складної системи виборів за допомогою трьох способів балотування – індивідуального, за територіальними списками і за республіканським партійним списком [117].

Наступним важливим фактором відродження демократичної форми правління стали перцепція Європейських рекомендацій і вимог у межах європейської інтеграції країн Східної Європи і спадкування європейських форм організації органів управління. Бажання східноєвропейських країн приєднатися до ЄС зумовило конструювання Союзом спеціалізованої програми інтеграції, названої «політикою обумовленості», яка, крім економічних критеріїв відповідності, акцентувала увагу насамперед на адміністративній реформі в країнах східноєвропейського регіону [119, с. 104]. Ця реформа покликана

забезпечити транзит західних демократичних цінностей у східно-європейське соціально-політичне середовище й ґрунтується на реорганізації органів управління, демократизації політичних процесів усередині країни, налагодженні функціональних механізмів місцевого самоврядування. Синхронний аналіз внутрішньої політичної ситуації країн Східної Європи визначає угорську модель організації найуспішнішою на ранніх етапах діахронічної модернізації і найбільш відповідною преференціям західноєвропейських демократичних канонів [119, с. 104]. Угорська модель ґрунтується на закріпленні виконавчої влади за прем'єрміністром, якого обирає парламент за поданням глави держави. Висловлення парламентської недовіри може стосуватися тільки прем'єр-міністра, а не окремих міністрів, що забезпечує повну політичну солідарність міністрів із прем'єром. Утвердження плюралістичної системи, глибоких демократичних перетворень і перехід до ринкової економіки стали серйозним кроком на шляху до демократизації і європейської інтеграції [117, с. 54–69].

Систематизувавши дослідження демократичної трансформації країн Східної Європи, можна стверджувати, що процес модернізації має складну теоретичну базу та амбівалентну природу практичної реалізації. Аналіз еволюції демократичного транзиту як перманентної діахронічної тенденції та зіставлення країн як елементів загальної системи Східноєвропейського регіону показує різну динаміку імплементації демократичних перетворень у процесі становлення модернізованої політичної системи. Варіативні інституціональні конфігурації, форма державного правління, організація органів політичної влади й партійної системи детермінують успішність демократичного транзиту [120, с. 99]. Некоректні трансформації в галузі державного правління можуть завершитися колапсом демократичних перетворень і реінсталяцією авторитарних закономірностей політичного режиму в країнах Східної Європи [121, с. 1–2]. Діахронія процесу демократизації наповнена варіативними змінами політичного устрою, конфронтаціями політичних акторів у сфері становлення політичного режиму, трансформаціями механізмів кореляції елементів політичної системи. Як результат, тривалий процес модернізації тоталітарної соціально-політичної структури закінчився адаптацією демократичних цінностей в основу східноєвропейської політичної реальності й демократизацією форм організації державної влади.

Отже, в країнах регіону під експліцитним впливом західних демократій, кумулятивною дією економічних, соціальних і політичних факторів утворювалася якісно нова модель урядових конфігурацій, що ґрунтується на домінантних принципах демократичних канонів. Синхронний рівень компаративного аналізу зазначених трансформаційних явищ визначає особливості функціонального інструментарію й відмінності кожної форми державного правління в країнах Східної Європи. Однак систематизація нових форм правління виокремлює найважливіші властивості, характерні для всіх демократизованих режимів: політичний плюралізм, ключова роль парламенту, виборність органів управління, диференціація політичної влади, правова нормативна база. Перша фаза демократизації форм державного правління східноєвропейського регіону була детермінована суспільними інтенціями, циркуляцією політичних еліт, економічною стагнацією, зовнішніми політичними акторами і зумовила європейську інтеграцію більшості країн. Амбівалентність процесів модернізації припускає можливість реверсивного руху до неоавторитаризму. Тому, модернізовані східноєвропейські форми державного правління неодноразово зіштовхнуться з викликами нового етапу демократизації – консолідацією демократичного режиму.

3.2. РОЗВИТОК ФОРМ ПРАВЛІННЯ У РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ І РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Форма правління є одним з найважливіших елементів соціального та політичного життя будь-якої держави. Розгляд її в контексті становлення російської державності дасть змогу з'ясувати повноваження вищих органів державної влади, порядок їх утворення і характер відносин між ними, а також ступінь політичної участі громадян у їх формуванні.

При визначенні форм правління у державах перехідного типу (наприклад, постсоціалістичних країнах) та країнах, що розвиваються, необхідно застосовувати різні методи дослідження, оскільки в більшості випадків визначити форму правління в цих країнах можна лише на основі повного дослідження діяльності не лише центрального апарату держави, а й повноважень місцевих органів влади. Зокре-

ма, поширеним способом осмислення форми державного правління є функціональний принцип, а саме – визначення питання призначення і відповідальності уряду [13, 696].

Вивчення форми державного правління – це важливий методологічний крок на шляху пізнання такого складного соціального явища як перехідна держава. Перехід від попереднього устрою до нового, що здійснюється шляхом корінних соціальних перетворень, неодмінно призводить до видозміни форми державного правління. При цьому необхідно враховувати, що форма держави, на відміну від її змісту, консервативніша, оскільки потребує більше часу для трансформації.

Форма перехідної держави, як правило, є змішаною та містить елементи різних форм правління. Російський державознавець В. Чиркін звертає увагу на існування «гібридних» форм, які поєднують протилежні ознаки в межах одного й того самого типу. Перехідна форма, як і сама держава, позбавлена стабільності й рівноваги, вона не має відлагодженої системи стримувань і противаг, їй властивий дисбаланс повноважень органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади [122].

Форма правління в перехідній державі не має класичних елементів та не може існувати в чистому вигляді. Зокрема, в країнах Східної Європи сформувалися як парламентські республіки, так і президентські, але в більшості цих держав утвердилася парламентська система. Це зумовлено насамперед тим, що після довгострокового періоду авторитарної влади, персоніфікованої в особі генерального секретаря комуністичної партії, представники демократичних сил цих країн просто боялися, що у зв'язку із слабкістю демократії сильне президентство може призвести до встановлення нової диктатури [123, с. 29].

На думку польського політолога Є. Вятра, за умов становлення «молодої демократії» парламентські системи загалом безпечніші та життєздатніші, ніж президентські, що зрештою й підтверджує порівняння досвідів постсоціалістичного розвитку східноєвропейських та пострадянських країн. Аргументом на користь цього твердження є те, що більша частина влади, якщо вона зосереджена в руках президента, звужує простір для професійного політичного компромісу. У президентській республіці компроміс не є невід'ємним політичним інструментом.

Можна спостерігати деякі закономірності порядку формування, функціонування і взаємодії вищих органів державної влади в Росії

відповідно до особливостей її історичного розвитку та їх впливу на форму правління, закріплену в Конституції 1993 р. Їх дослідження може допомогти уникнути помилок, яких у минулому вже зроблено достатньо, та сконструювати форму правління, побудовану не лише на основі прогресивних ідей, відверто запозичених у зарубіжних країнах, а й використовуючи вітчизняні особливості реалізації державної влади [124, с. 1–3].

Намагання копіювати західні моделі на території постсоціалістичної Росії призвели не лише до ослаблення державної влади, а й до її неефективності за нових умов. Це підтверджує той факт, що запозичення різних інститутів зарубіжного конституціоналізму здійснювалось шляхом спроб та помилок, без урахування науково осмислених підходів.

У Росії в період з 1917 по 1993 р. республіканська форма правління пройшла чотири етапи розвитку: парламентська республіка (березень – листопад 1917 року), радянська республіка (листопад 1917 року – серпень 1991 року), змішана республіка (серпень 1991 року – листопад 1993 року) і суперпрезидентська республіка (з грудня 1993 року).

Історичні особливості форми правління в Росії позначилися на подальшому її розвитку, безпосередній вплив на який здійснила не лише багатовікова монархічна, а й радянська система, яким властива наявність загальновизнаного лідера. Це втілилося в тому, що, як і раніше, у межах виконавчої влади фактично були закладені паралельні структури – президентська та урядова. Президентській, за зразком Політбюро ЦК КПРС, була відведена роль тіньового, але реального центру влади. Урядовій – роль провідника президентської влади. Отже, форма правління сучасної Російської Федерації – це консолідація запозичених і адаптованих до російських реалій основних елементів форм правління західних країн і водночас результат власного розвитку державності, що тяжіє до централізованої виконавчої влади, встановлення якої є наслідком не лише існуючих умов, а й зумовлено історичними факторами [125, с. 19]. Становлення суверенної російської державності відбувається з величезними труднощами та супроводжується гострою боротьбою політичних сил, яка все більше поглиблює кризові явища російського конституціоналізму. Це, у свою чергу, загрожує поверненням до репресивного режиму та руйнацією державності загалом. До серпня 1991 року політична ситуація в Росії характеризувалася запеклою боротьбою між союзною та новою ро-

сійською владою за вплив на державний апарат. У персоніфікованому вимірі це означало протистояння двох політичних лідерів – М. Горбачова і Б. Єльцина.

Проблему еволюції російської державності слід осмислити в історичному контексті відносин федеративної держави та її складових частин – 15 союзних республік. Головний вузол суперечностей тут, безперечно, визначався відносинами, пов'язаними з перерозподілом влади і власності між старою бюрократичною елітою і новими регіональними політичними групами. «Вихідний імпульс дезінтеграції союзної державності був започаткований Декларацією про державний суверенітет Росії від 12.06.1990, з якого, власне, і починається новий етап її історичного розвитку» [126, с. 108]. Політична війна завершилася розпадом структур союзної державності. Безпосередній вплив на такий розвиток подій мало те, що в уніфіковану, багаторівневу і централізовану систему організації державної влади та управління в республіках, за аналогією з союзною державністю, були впроваджені інститути президентства.

Впровадження в радянську модель влади генетично несумісного з нею інституту стало іншим за політико-правовими наслідками імпульсом у розвитку російської державності, що зумовив зміст її наступних змін і долю національної державності загалом. При цьому необхідно мати на увазі, що в процесі розпаду російської державності обидві її складові частини – представницька (законодавча) та виконавча (адміністративна) гілки влади так змінили свої власні позиції в її формальній структурі, так перетворили свої функції і повноваження, що це зумовило загальну дестабілізацію політичної ситуації в країні. Звідси – інституційний конфлікт, що завершився ліквідацією однієї із сторін протистояння. Політична функція перехідного періоду в тому і полягає, що в його межах виробляється та інституціалізується така система, за якої не громадяни пристосовуються до намірів чиновників від політики, а політики, якщо вони хочуть зберегти себе в цій якості, співвідносять свої програмні заяви і конкретні дії з волевиявленням громадян [126, с. 111].

У російському політичному процесі узагальнено можна виокремити три чітко виражені за своїм змістом і механізмами фази політичної боротьби за державну владу, що супроводжувались широкою громадською дискусією про форми державного устрою та правління і політичною конкуренцією різноманітних конституційних проектів.

Хронологічно перша фаза охоплює червень 1990 – листопад 1991 року. Її можна охарактеризувати як запозичений розвиток, зміст якого обмежений відтворенням і дублюванням на центральному рівні структур союзної держави, а саме: дворівневої системи законодавчої влади, представленої інститутами З'їзду народних депутатів і двопалатної Верховної Ради, та дворівневої моделі виконавчої влади, оформленої в межах президентської і власне урядової підсистем державного управління.

На цьому етапі розвитку російської державності не спостерігалося вираженого дуалізму в позиції двох провідних державних інститутів – президента і парламенту. І хоча інститут президентства був вписаний в радянську модель організації державної влади формально, без зміни вихідних доктринальних (політико-правових) та інституційних основ її життєдіяльності, збереження рівноваги у політичній системі забезпечувалося завданням виживання за умов протистояння союзним структурам. Система республіканської державної влади може бути визначена як модель співіснування в одному політико-правовому полі двох інститутів різних типів, чиї відносини були побудовані за принципом механічного взаємодоповнення. У такій моделі взаємодії досить органічно виглядав і процес однобічного перерозподілу влади, здійснений рішенням З'їзду народних депутатів у листопаді 1991 року на користь її президентської складової.

Політичні підсумки першої фази розвитку російської державності загалом виглядали дуже обнадійливими. Було закладено вихідні компоненти системи політичної демократії: виборні органи громадянського представництва на федеральному і місцевому рівнях; у законодавчій сфері почав працювати двопалатний парламент; було запроваджено інститут глави виконавчої влади, відповідальний перед представницькою владою за проведення урядовою адміністрацією курсу економічних реформ; сформувався незалежний Конституційний Суд; почали вибудовуватися елементи партійно-політичної структури організації державної влади у вигляді парламентських фракцій.

Друга перехідна фаза у розвитку російської державності охопила період з грудня 1991 року по грудень 1992 року. Симптоми конфліктної взаємодії законодавчої і виконавчої влади фактично проявилися одразу після перших кроків політики лібералізації економіки, що зачепили базові умови існування основних соціальних груп. За фаса-

дом реформи в дусі концепції поділу влади розгорнулася боротьба між різними владними структурами і політичними угрупованнями за безроздільне панування в політичному житті. У міру фактичного виходу інституту президента за межі радянської моделі державного управління та перетворення його на самостійну і самодостатню структуру системна несумісність та конфліктність традиційного і нового підходів до організації державної влади ставали все більш очевидними. Функції та повноваження одного інституту відкрито дублювали функції і повноваження іншого. Латентна і неконтрольована суспільно-політичними та представницькими інститутами фаза паралельного конструювання системи державного управління завершилася наприкінці 1992 р.

Змістом третьої фази розвитку російської державності став перманентний відкритий інституційний конфлікт, що завершився в жовтні 1993 року ліквідацією радянської системи влади та управління [127, с. 92]. З прийняттям Конституції 1993 р. Росія стала суперпрезидентською республікою, про що свідчить не лише характер повноважень глави держави в законодавчій, виконавчій і судовій сферах влади, а й те, що президент виведений за рамки тріади влад і стоїть над ними. Він має право не лише призначати на чолі регіонів губернаторів (незгода законодавчого органу з президентською кандидатурою може закінчитись його розпуском), а й відстороняти їх від влади у зв'язку з втратою довіри до них чи за неналежне виконання своїх обов'язків. Важливо й те, що глава держави здійснює безпосереднє керівництво діяльністю воєнізованих федеральних органів виконавчої влади. Серед «силових» відомств особливе місце посідає Міністерство внутрішніх справ Росії, яке слугує центральною ланкою в забезпеченні правопорядку і боротьби із злочинністю в системі органів виконавчої влади. У деяких випадках глава держави може визначати пріоритетні напрями діяльності МВС на найближчий час [125, с. 21].

Залежно від ролі глави держави й парламенту в механізмі політичної відповідальності уряду російська модель може бути визначена як змішана з домінуванням інституту президентства. За такої моделі уряд формально відповідальний і перед главою держави, і перед парламентом, однак висловлений останнім вотум недовіри чи прийняття резолюції осуду не тягне за собою обов'язкової відставки уряду. Крім того, ця процедура обтяжена такими умовами, що часто унеможливлює її реалізацію на практиці. Більше того, порушення

депутатами питання про відповідальність уряду може завершитися негативними наслідками для самого парламенту. Уряд фактично не залежить від позиції парламентської більшості, формується не за партійною ознакою, а за ступенем довіри з боку глави держави, тому часто і називається «командою президента». Він виконує не програмні вимоги партійної більшості, а настанови глави держави, втілює в життя президентський курс [128, с. 462].

Як зазначає російський державознавець В. Чиркін, російська модель формування уряду характеризується тим, що «Президент при призначенні Уряду, на відміну від Франції, не орієнтується ні на партійну більшість у парламенті, ні на партійну приналежність міністрів» [129, с. 286]. При застосуванні такої моделі глава держави отримує реальну можливість призначити на посаду прем'єр-міністра фактично будь-якого кандидата, незважаючи на позицію парламенту.

Конституція Російської Федерації 1993 р. передбачає, що президент може прийняти рішення про відставку уряду (зазначення підстав для цього не вимагається), а Державна Дума (нижня палата парламенту) може висловити йому недовіру (ст. 117). Однак процедура висловлення недовіри уряду обтяжена такими наслідками для неї самої, що робить урядову відповідальність перед парламентом суто номінальною. Після висловлення Державною Думою недовіри уряду президент РФ може оголосити про його відставку або не погодитися з рішенням Думи. Якщо ж вона протягом трьох місяців повторно висловить недовіру уряду, президент оголошує про його відставку або розпускає Державну Думу. Крім того, голова уряду РФ може порушити перед Думою питання про довіру уряду, що може бути використано як політичний тиск на парламент, адже якщо Державна Дума в довірі уряду відмовляє, президент протягом семи днів приймає рішення про його відставку або про розпуск Думи і призначення нових виборів [130, с. 391]. В умовах, коли уряд – це «команда президента», перспектива розпуску Державної Думи значно ймовірніша.

Притаманна Російській Федерації і ослаблена роль парламенту в законодавчій сфері. Президент Російської Федерації володіє сукупністю повноважень, котрі дозволяють йому впливати як на формування парламенту і припинення його повноважень (принаймні щодо його нижньої палати – Державної Думи), так і на саму законодавчу діяльність. Адже глава Російської держави призначає вибори Державної Думи (п. «а» ст. 84 Конституції РФ) і має право розпустити її в

разі триразового відхилення поданих президентом кандидатур голови уряду (ч. 4 ст. 111), повторного протягом трьох місяців висловлення недовіри уряду (п. 3 ст. 117) чи відмови Думи в довірі уряду (ч. 4 ст. 117).

Крім того, глава Російської держави володіє правом законодавчої ініціативи (ст. 84 Конституції), що дає йому змогу порушувати питання про прийняття нових законів, про внесення змін і доповнень до чинних (у т. ч. до Конституції). При цьому право законодавчої ініціативи президента РФ не обмежується питаннями, що належать до його компетенції, а має універсальний характер. Президент може впливати на зміст законопроектів і шляхом використання права вето; при цьому Конституція Російської Федерації не вказує підстав, з яких це право глави держави може бути реалізоване: це можуть бути недоцільність, необґрунтованість того чи іншого законопроекту, його суперечність із чинною Конституцією та чинним законодавством тощо.

Засобом впливу глави держави на діяльність Федеральних Зборів є й передбачений п. «є» ст. 84 Конституції РФ інститут послання президента парламенту про становище в країні, про основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики держави. Правова природа таких послань чітко законом не визначена. З одного боку, президент згідно з Конституцією та федеральними законами визначає основні напрями зовнішньої та внутрішньої політики, відповідно, загальні настанови й конкретні доручення, що містяться в посланні, мають обов'язковий характер, з іншого – послання не є нормативним актом, не може суперечити законам і обмежувати правотворчу діяльність парламенту.

З огляду на повноваження президента Російської Федерації у сфері відносин із парламентом главу держави можна розглядати як неодмінного учасника законодавчого процесу. Якщо ж до цього додати конституційні повноваження глави держави призначати референдум, а також приймати власні нормативно-правові акти, то його роль у сфері здійснення законодавчої влади виявляється не просто визначною, а справді домінуючою [128, с. 525].

Отже, форма правління сучасної Російської Федерації, створена в перехідних умовах історичного розвитку держави, за домінування кризових явищ та зміни форм державної організації, заслуговує на особливу увагу, оскільки тоді була здійснена повна заміна старої фор-

ми правління на нову. Державний апарат було доповнено новими державними органами, змінено порядок формування вже функціонуючої системи влади, що дало змогу забезпечити еволюцію історично встановленої форми правління, а також пристосувати її до нових історичних, політичних та економічних відносин. Існуюча на нинішній день в Російській Федерації форма правління у вигляді суперпрезидентської республіки сприяє позитивним процесам підвищення економічного, соціально-політичного рівня розвитку держави, що значною мірою відповідає сучасному станові формування російського суспільства. Проте проблема еволюції форми правління Росії на сучасному етапі полягає в складності її практичного і теоретичного обґрунтування, а також визначення перспектив її розвитку. Нинішня форма державної влади, безперечно, потребує серйозних змін, зокрема, доцільно скорегувати повноваження президента, парламенту та уряду. Необхідність цього збереже свою актуальність у найближчій перспективі, однак практично політична реалізація модернізації форми державного правління в цій країні залишається під питанням.

Ключовою особливістю політичного процесу кінця XX ст. є реформація соціально-політичного устрою країн Східної Європи. Початок цих трансформацій детермінований розпадом радянської системи, що активізував інтеграцію ліберальних цінностей західної демократичної традиції у тоталітарну матрицю соціалістичних політичних орієнтирів. Нова посттоталітарна модель організації державного правління передбачала демократизацію процесів соціальної взаємодії та модифікацію політичних конфігурацій державного апарату. Проте відсутність універсальних механізмів модернізації соціально-політичної реальності та досвіду демократичних трансформацій ідеологічного улаштування, помножена на специфіку ментальних орієнтирів політичної свідомості й ідентифікації суспільства, зумовили гетерогенність результатів моделювання демократичного устрою політичної системи незалежних державних утворень на території колишнього Радянського Союзу. Не стала винятком і республіка Білорусь, реорганізація державного правління якої заснована на частковій адаптації демократичних архетипів.

Актуальність дослідження досвіду Білорусі зумовлена амбівалентністю процедури демократизації її політичної системи, що позначається на закономірностях трансформації форми державного правління та концепції консолідації політичного режиму держави.

Результати еволюції соціально-політичних конфігурацій білоруської форми державного правління створюють потенціальну проекцію аналогічних процесів в інших країнах пострадянського простору та впливають на розподіл політичних цінностей і прерогатив у межах стабілізації соціально-політичного становища східноєвропейського регіону.

Проблема еволюції форми державного правління в контексті реформації соціально-політичного середовища державного устрою залишається об'єктом вивчення представників варіативних наукових традицій, серед яких С. Гантінгтон, Ф. Шміттер, Г. Алмонд, Р. Даль, М. Леві, Д. Рюшемейєр, Р. Дарендорф, С. Верба, Л. Пай, С. Ліпсет, В. Ростоу та Е. Вятр. Серед українських дослідників питання еволюції політичного устрою пострадянських держав вивчають Г. Зеленько, В. Шаповал, Р. Павленко та ін. Окрім комплексного аналізу трансформацій соціально-політичного середовища пострадянських країн, здійсненого цими науковцями, особливості таких процесів у Білорусі стали об'єктом дослідження Н. Рауша, С. Вайта, В. Булгакау.

Надзвичайно важливими питаннями є: 1) встановлення закономірностей моделювання форми державного правління у Білорусі в контексті модернізації соціально-політичних реалій та впливу міжнародної кон'юнктури; 2) систематизація ціннісно-економічних, соціально-культурних та процедурних детермінант реформації політичної системи країни.

Основним концептом тезаурусу роботи можна вважати поняття «форма державного правління». Генезиса терміну почалася ще в політичній думці Давньої Греції і відображена у філософському трактуванні трансформаційних потенцій форм державної влади, здійсненому Платоном [131], а також в уявленнях про правильні та неправильні моделі правління, представлених Арістотелем [132]. Подальше теоретичне осмислення і вироблення практичних алгоритмів реалізації проекцій державного устрою втілилося в численних концепціях та варіативних інтерпретаціях. У межах дослідження форма державного правління розцінюється як організація політичної влади на основі розподілу політичних прерогатив та улаштування функціонального інструментарію владних інстанцій з метою формування архетипів соціально-політичних відносин на внутрішній арені та визначення вектора державної політики в міжнародному просторі.

Важливим аспектом у процесі дослідження форми правління є тлумачення категорій «політична трансформація» і «політична модернізація». Семантична гомогенність цих понять зумовлює необхідність їх пояснення. Наприклад, у прогресистській науковій концепції американського дослідника Г. Алмонда політична модернізація постає як своєрідна реакція політичної системи на зміни в соціальному і міжнародному середовищах, що засновується на формуванні суспільної свідомості, розподілі соціальних цінностей та диференціації політичних ролей [107, с. 47]. Американський науковець С. Верба також зауважує позитивний ефект політичної модернізації, що відображається в активізації участі соціальних мас у формуванні і визначенні вектора подальшого функціонування політичної системи [109, с. 5]. Вказані ознаки ідентифікують ключову цінність політичного прогресу зі зростанням динаміки інтеграції громадянського суспільства в державотворчі процеси та позиціонують демократичну модернізацію і прогресистську трансформацію політичного режиму в сферу демократизації. Сутність цього явища вичерпно охарактеризував американський дослідник В. Ростоу:

«Демократизація – це рух в напрямі свободи слова, покращення правової адміністрації і конструювання представницької парламентської інституції, сформованої на виборі прогресивного електорату, здатного контролювати бюджетні кошти» [48, с. 182]. Сентенцією цього висловлювання є модифікація форми державного правління з утворенням функціональної парламентської інстанції, здатної консолідувати ідейний плюралізм політичного режиму і презентувати варіативні рівні політичної ідентифікації громадянського суспільства.

Представник західної наукової традиції С. Гантінгтон з метою систематизації трансформаційних процесів доповнив політичний тезаурус поняттям «хвилі демократизації», за допомогою якого відтворив хронологію модернізації державного правління тоталітарних країн у демократичний політичний устрій [106]. Вчений позначає прояви реверсивного характеру, трансформації і реінсталяцію авторитарних політичних установок державного правління, що свідчить про можливість існування регресивної тенденції політичної модернізації. Політична модернізація вказаного типу не ототожнюється з демократизацією форм державного правління, а навпаки, детермінує збереження авторитарних цінностей та принципів улаштування соціально-політичного середовища.

У межах нашого дослідження постає питання: трансформацію форми державного правління Білорусі в контексті деструкції радянської тоталітарної системи можна вважати проявом прогресистської тенденції модернізації з ефективними результатами демократизації політичної системи чи регресивною тенденцією реконструкції алгоритмів авторитаризації соціально-політичних реалій?

Відповідь на поставлене питання можлива за умов комплексного аналізу соціально-політичних детермінант реформування устрою Білорусі та встановлення закономірностей модернізації форми державного правління.

Наприклад, С. Гантінгтон вбачає успішність модернізації політичного устрою держави у таких критеріях:

– раціоналізація політичної влади (продуктивне функціонування державного апарату, що детермінує збереження легітимності на основі результатів власної діяльності);

– диференціація нових функціональних аспектів політичної системи (перерозподіл функціональних прерогатив державних інституцій в традиціях класичної моделі організації гілок влади – «стримувань і противаг»);

– участь соціальних груп в діяльності управлінського апарату (зростання динаміки та діапазону впливу громадянського суспільства на моделювання та реалізацію концепції державної політики) [110, с. 209].

Соціальним аспектом трансформації політичної системи є поява націоналістичних ментальних орієнтирів у політичній свідомості білоруського суспільства. Нонконформістське соціальне середовище зосередило власні зусилля на підриві радянських архетипів громадянської поведінки з метою імплементації цінностей свободи, незалежності, суверенності та демократичних змін у програму суспільних ментальних установок [133, с. 36]. Ця тенденція створила імпульс для моделювання політичної системи, функціонування якої буде засноване на урахуванні суспільних ініціатив. Виникає потреба у створенні представницької державної інституції, здатної об'єднати різноманітні політичні погляди громадянського суспільства. У свою чергу, плюралізм публічної думки детермінував інтенсифікацію процесу утворення суспільних політичних структур, що закріпилися у статусі елементів демократичної партійної системи. Результатом таких зрушень стало нівелювання монополії комуністичної партії та поява но-

вих структур артикуляції і презентації суспільних інтересів з варіативними ідеологічними матрицями [133, с. 40]. Основою диференціації ідейної складової партійної системи стали різноманітні чинники – вектор політичної розбудови, програма соціальних орієнтирів, реалізація інтенції в межах міжнародних відносин, конфігурації органів місцевого самоврядування, ставлення до урбанізації, позиція стосовно націоналістичних уподобань та ін. Проте поступово ідеологічний плюралізм соціально-політичних утворень та багатоманітність партійної класифікації замінилися ключовим фактором розподілу інтенціонального діапазону політичних партій – ставленням до президентської концепції організації державного правління [133, с. 46]. В результаті ідентифікація з політичним курсом президентської гілки влади чи конформістські уявлення про ефективний алгоритм моделювання державної структури стали відправною точкою стратифікації елементів партійної системи. Нівелювання потенціалу представницького органу політичної влади на цьому етапі становлення форми державного правління зумовило домінування президентського інституту над парламентським. Вказана тенденція була закріплена конституційно. Зокрема, політичні прерогативи президентського інституту зосереджені навколо формування Кабінету Міністрів та судової гілки влади, регулювання законодавчої діяльності парламенту й визначення вектору політичної програми державної розбудови [134]. Отже, конституція республіки Білорусь, датована 1994 р. і покликана стати важливим етапом становлення нормативної бази модернізованої пострадянської політичної системи, була спрямована на фундаменталізацію президентської республіки у межах білоруського соціальнополітичного простору [133, с. 59].

Така модель організації державних інститутів ускладнює реалізацію законотворчого потенціалу та автономне функціонування бікамерального парламенту Білорусі. Еволюція політичного устрою білоруської держави в межах перехідного етапу реформації радянських тоталітарних конфігурацій супроводжувалася становленням фундаментального принципу конструювання форми правління, вибір якого перебуває у діапазоні ідеологічного плюралізму представницького парламенту чи зростання авторитарного лідерства окремого політичного актора через харизматичний тип легітимації. Реалії політичної структури Білорусі на цьому рівні консолідації створеного режиму під-

тверджують домінування лідерського вектору конструктивістського потенціалу державного правління.

Ключовою ознакою трансформацій білоруської політичної моделі є сильний інститут президентської влади. Концентрація політичних повноважень в руках президента республіки Білорусь О. Лукашенка детермінує персоніфікацію політичного процесу і суб'єктивізацію інтенціональних орієнтирів політичної модернізації. На думку дослідника політичних тенденцій Білорусі С. Вайта:

«Упродовж останніх років Лукашенко став головною фігурою білоруської політики, яку напевно можна вважати режимом Лукашенка. Частково – це результат конституційних змін, які він зумів проштовхнути через опозицію парламенту, що і привело його до влади» [133, с. 59]. Можливою передумовою становлення політичного авторитету В. Лукашенка можна вважати низький потенціал реалізації ідейного плюралізму та мобільності політичної еліти, зумовлений ідеологічною стабільністю та конформізмом радянських цінностей політичної активності. Підтвердження цієї тези можна знайти у працях російсько-білоруського науковця С. Коктиша, який вбачає гомогенність політичної думки у монолітності ідеологічної матриці білоруської політичної еліти: «На відміну від союзної еліти і еліти інших радянських республік білоруська не розкололася відповідно до класифікації Г. О'Доннелла і Ф. Шміттера на "твердих" і "м'яких", тобто консерваторів і реформаторів, а дивним чином вміщувала в одних і тих самих владних персоналіях обидва принципи, на поверхні, в офіційній риториці, проголошуючи реформи, і в глибині, в системі прийняття рішень, їх же торпедуючи, інтегруючи в політичну культуру традицію несумісності слова і діла. Практично до самого кінця свого політичного буття стара еліта виступала єдиним фронтом, цілеспрямовано і послідовно блокуючи всі реформаторські ініціативи» [135, с. 9].

Отже, пасивність діяльності політичної еліти та низька динаміка реформаторського потенціалу стали передумовами реінсталяції персоніфікованого характеру централізації владного ресурсу. Крім того, неадаптованість політичної свідомості суспільства до демократичних цінностей та деградація активістського типу політичної культури, виражена у диспропорційності процесів вербалізації та реалізації ліберально-демократичної ідеологічної доктрини, ускладнили демократизацію політичної системи та ліквідацію потенційної реконструкції тоталітарного улаштування політичного простору. У цьому

випадку максимальним результатом націоналістичного імпульсу білоруського соціуму, який викликав трансформацію радянської системи, може стати здобуття територіальної незалежності та тріумф патріотичних настроїв, а не повноцінна демократична модернізація форми державного правління і основ моделювання політичного режиму.

Як вагомий фактор уніфікації ідеологічних індикаторів білоруського політичного простору та стабілізації домінування президентського інституту діє превалювання індивідуальних інтересів елітарних політичних акторів над інтенціями розвитку демократичних цінностей. Квінтесенцією цих процесів є відхилення політиків від власних ідеологічних переконань та ідентифікація з політичними принципами владного режиму задля отримання певних політичних преференцій [136, с. 60]. Тенденція ідейної однорідності здатна матеріалізуватись в укріплення збалансованого державного апарату, проте не зачіпає перспектив модернізації політичного устрою та реформування курсу державної політики. Так створюються передумови для ідеологічного «застою», нівелювання політичного плюралізму і реверсивної модернізації політичної системи з повторною імплементацією принципів авторитаризму у функціонування державного апарату.

Стабілізація потужного інституту президентства в межах білоруської політичної системи детермінує централізацію політичної влади та підпорядкування йому законодавчих та судових інституцій. Ключовими етапами становлення тотального превалювання президента у сфері конструювання державної політики можна вважати референдуми, ініційовані О. Лукашенком у 1996 р. та 2004 р. Спочатку відбувся тріумф у політичних конфронтаціях з парламентом за узурпація політичних прерогатив, як наслідок, парламентсько-президентська форма державного правління була витіснена президентською, а на завершальній стадії досягнення політичного домінування президентські повноваження перестали обмежуватися часовими рамками [137, с. 61–62, 121].

Німецький дослідник Н. Рауш, вивчаючи закономірності трансформації білоруської політичної системи, наголошує у характеристиці політичних перипетій на персоналізації політичного процесу, забезпеченні помірного політичного плюралізму шляхом регулювання соціально-політичних відносин та на заміні символіч-

ної структури ідеологічної матриці гіперболізацією авторитету президента як незмінного лідера прогресу білоруської державності [91, с. 23]. Науковець ідентифікував політичний устрій Білорусі як автократію в традиціях «султанізму» [91, с. 19]. Централізацію політичної влади автор пояснював через призму індивідуальних інтенцій президента: «У султаністських режимах з'являється високий рівень поєднання приватного та публічного, фактично жоден соціальний елемент чи група громадянського або політичного суспільства не звільнені від впливової влади султана. У султаністських режимах провідна чи навіть відмінна ідеологія не існує відокремлено від деспотичного персоналізму. Можна йтися тільки про псевдоідеологію. Символи використовуються суб'єктивно і ключові ініціативи не підкріплюються ідеологічною основою. Це головна відмінність від посттоталітарного режиму, де домінуюча ідеологія, так як і в тоталітарних режимах, офіційно існує» [91, с. 23].

Інтеграція принципу персоніфікації державної влади у всі сфери соціального буття сприяє підсвідомій адаптації білоруським суспільством перманентного домінування президентського інституту на рівні моделювання державного правління. Ця тенденція ускладнює формування нонконформістського дискурсу в межах білоруського політичного простору та візуалізацію ідеологічної програми опозиційних політичних сил. На думку Н. Рауша, сучасні реалії соціально-політичного середовища Білорусі можна вважати своєрідним проявом становлення культу особистості в межах трансформації форми державного правління [91, с. 24–25]. Президент стає своєрідним уособленням політичного конструктивізму та ініціатором політичних рішень на державному рівні. Ототожнення правління з індивідуальним політичним актором ставить під сумнів демократичний підтекст політичних трансформацій та формує гібридну модель політичного устрою – симбіоз демократичних механізмів державного конструювання та безальтернативне авторитарне домінування однієї політичної сили. Продукт політичної модернізації такого типу асимілює певні закономірності теорії «делегативної демократії» Г. О'Доннелла [42, с. 130], оскільки утворений на деструктивній матриці радянської системи політичний режим Білорусі є взірцем стабільності й стійкості завдяки поєднанню сильного президентського інституту й низького рівня розвитку соціальних та політичних інстанцій, здатних створити конструктивну протидію діючій владі.

Такий стан речей в конфігураціях форми державного правління провокує критичне ставлення міжнародної кон'юнктури до диспропорційного розподілу політичних цінностей. Як результат, Білорусь стає об'єктом перманентних інформаційних кампаній, пов'язаних з ізоляціонізмом соціально-політичного середовища країни від європейської спільноти, а модель державного управління білоруського типу отримала номінацію «остання диктатура Європи» [138, с. 43].

Трансформація форми державного правління республіки Білорусь на початковому етапі конструювання проходила в рамках політичного протиборства парламентської та президентської інстанцій. Результатом конфронтації стало зосередження владних преференцій в руках президентського інституту. Подальша узурпація політичних прерогатив і централізація владних повноважень детермінували персоналізацію контролю за адміністративно-управлінським апаратом і суб'єктивізацію тенденцій розгортання державної політики. Персоніфікація політичного процесу забезпечила превалювання президента в розподілі політичних цінностей, а інтеграція лідерського образу О. Лукашенка у варіативні сфери соціального буття – легітимацію діючого правління на основі харизматичного принципу, а також нівелювала потенційну динаміку політичної активності білоруського суспільства. Ця закономірність стала підставою для компаративного зіставлення політичного режиму Білорусі з диктатурою та ідентифікації ознак «султанізму» у політичній моделі країни. Як наслідок, трансформація політичного улаштування білоруської держави в контексті деструкції радянської тоталітарної ідеологічної матриці ставить під сумнів ефективність консолідації демократичних канонів у програмі функціонування державного апарату. Управлінський механізм Білорусі є своєрідним поєднанням демократичних процедур з авторитарним регулюванням соціально-політичного простору. У будь-якому разі, незалежно від політичних орієнтирів елітарної структури, на сучасному етапі політичної модернізації улаштування політичних конфігурацій державного апарату Білорусі – яскравий приклад сильної президентської інституції, що матеріалізувалась у президентську форму державного правління.

3.3. ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ КРАЇН ЦЕНТРА ЛЬНОЇ АЗІЇ

У вітчизняній та зарубіжній політичній науці останніх двадцяти років чимало досліджень, присвячених аналізу особливостей перебігу трансформаційних процесів на пострадянському просторі, що вказує на безумовну актуальність зазначеної проблематики, високу теоретичну та прикладну цінність подібних робіт. Однак радикальні зміни, які відбуваються у країнах цього регіону, дуже часто характеризуються різноспрямованими векторами трансформаційних перетворень, потребують додаткового осмислення, розгляду і вивчення з метою створення науково обґрунтованих прогнозів майбутнього політичного, економічного і соціокультурного розвитку суспільств перехідного типу. Дослідження специфіки трансформації форми правління у країнах перехідного типу загалом та на теренах пострадянського простору зокрема є одним з найважливіших і актуальних аспектів аналізу зазначеної проблематики.

З огляду на це доцільним є висвітлення особливостей автократичних векторів трансформації форм правління у пострадянських країнах на прикладі ЦАР (Центрально-Азійського регіону), що передбачає: 1) обґрунтування можливостей використання як однопорядкових понять «форма правління» та «політичний режим» при розгляді здійснення системних перетворень у країнах перехідного типу; 2) з'ясування найхарактерніших ознак демократичних і авторитарних модернізаційних процесів, які розгортаються в останні десятиріччя у світі; 3) визначення й аналіз основних варіантів (моделей) трансформації форми правління у країнах Центральної Азії.

Джерельною базою для такого дослідження стали праці переважно українських і російських дослідників, присвячені розгляду актуальних проблем сучасної політичної науки – трансформації держави загалом та форми правління й політичних інститутів зокрема (монографічні дослідження А. Керимова, М. Моргунової, навчальний посібник О. Новакової), а також висвітлення тематики складнощів здійснення демократичних транзитів нині (праці американського науковця Дж. О'Доннелла та вітчизняного дослідника А. Пахарєва). Окрему групу сформували дослідження вітчизняних вчених, в яких розглядаються конкретні приклади посттоталітарних переходів у

країнах Центральної Азії (наукові статті Р. Бахтиєва, О. Дудника, Т. Ляшенко).

Аналіз еволюції форм правління та політичних режимів на пострадянському просторі, на думку вітчизняного науковця О. Дудника, дає змогу вести мову про дві провідні тенденції у державотворчих процесах у названій групі країн перехідного типу. По-перше, у частині країн колишнього СРСР на початку XXI ст. відбулася трансформація напівпрезидентських режимів у режими парламентської демократії чи парламентсько-президентські республіки (Молдова, Вірменія, Киргизстан, Україна (2005 – жовтень 2010 рр. – *П. М.*)). По-друге, реакцією на поширення парламентаризму на пострадянському просторі стало відчутне посилення в інших країнах (Росія, Білорусь, Азербайджан, Таджикистан, Узбекистан) авторитарних тенденцій [139, с. 215].

Є дослідники, котрі відходять від традиційного тлумачення понять «форма державного правління» та «політичний режим» при розгляді специфіки здійснення трансформаційних процесів у країнах перехідного типу. Це, у свою чергу, зумовлює зміщення акцентів при аналізі конкретних типів і форм державного правління та політичних режимів. Як наслідок, у роботах, присвячених перебігу процесів демократичного транзиту на пострадянському просторі, йдеться про президентські, парламентські або змішані режими та демократичне й авторитарне правління. І хоча подібний методологічний підхід з суто наукової точки зору є хибним, він допомагає дослідникові якомога влучніше та образніше охарактеризувати провідні тенденції політико-державного розвитку у названій групі країн.

Російська дослідниця М. Моргунова розглядає діяльність вищих органів державної влади як політичний режим. Так, за її визначенням, парламентаризм – це різновид політичного режиму, який забезпечує не тільки юридичне, а й фактичне верховенство вищої представницької установи, підпорядкованість і підконтрольність їй уряду: «Насправді, парламентаризм – це не форма, а метод здійснення державної влади, особливий режим, що визначається реальними відносинами, які формуються між законодавчою і виконавчою владами у кожній конкретній державі, за котрого провідну роль відіграє парламент» [140, с. 26–27]. Отже, при вивченні конкретних форм здійснення державної влади, особливостей взаємодії різних гілок влади у країнах перехідного типу закономірно виникає подібна «понятійна плутанина».

Однак, якщо йдеться про наукове розуміння поняття «форма правління», то варто взяти до уваги визначення російського вченого-правника Р. Енгибаряна, відповідно до якого форма правління – «організація верховної державної влади, особливо вищих і центральних її органів, структура, компетенція, порядок утворення цих органів, тривалість та обсяг їх повноважень, відносини з населенням, ступінь участі останнього в їх формуванні» [141, с. 3]. «Сильними сторонами» наведеного визначення, на думку автора, є його комплексний характер, намагання охопити усі можливі вектори політико-правового прояву форми правління, виявити потенційні напрями її дослідження у тій чи іншій країні. Тому запропоноване Р. Енгибаряном визначення фактично є системною характеристикою як форми державного правління, так і політичного режиму. Тому, спираючись на такий методологічний підхід при дослідженні політикодержавницької еволюції країн перехідного типу, найповніше можна простежити усі варіанти, моделі та вектори суспільно-політичних трансформацій у названій групі суспільств.

Отже, цілком правильним є використання комплексного методологічного підходу при розгляді трансформації форми правління у країнах перехідного типу. У цьому контексті необхідно зосередити увагу на з'ясуванні відмінностей між авторитарною та демократичною моделями модернізації. Найголовніша відмінність полягає у тому, що авторитарна модель модернізації спирається на волю правлячого класу, ефективність застосування бюрократичного примусу і контролю за виконанням його розпоряджень. Демократична модель, у свою чергу, ґрунтується, насамперед, на широкому застосуванні механізмів самоорганізації суспільства, а держава і політична еліта мають забезпечувати сприятливі умови для успішного здійснення модернізаційних перетворень. За зауваженням вітчизняної дослідниці О. Новакової, у сучасному суспільстві демократизація стає глобальною тенденцією цивілізаційного розвитку, а тому «авторитарні методи модернізації суспільства можуть бути корисними лише в обмежений період часу, у випадку використання їх для створення передумов демократизації суспільства» [142, с. 129]. З метою підтвердження або спростування наведеного твердження варто розглянути основні відмінності між авторитарною і демократичною моделями модернізації.

Для авторитарної моделі характерною є посилена роль національної суверенної держави у здійсненні усіх модернізаційних про-

ектів. Особливого значення в цих умовах набуває централізований матеріальний та ідеологічний примус [142, с. 128]. Яскравим прикладом ефективного прояву названої ознаки авторитарної моделі модернізації є китайський досвід здійснення соціально-економічних перетворень в останні два десятиріччя. Так, російський дослідник О. Виноградов, характеризуючи форму правління сучасного Китаю як авторитарну колегіальну систему, що виросла з патріархального суспільства, називає її базові елементи. По-перше, це наявність партії авангардного типу, яка має монополію на владу і легітимність якої ґрунтується на феномені ідеологічної канонізації вищого керівництва. По-друге, відмова правлячої еліти (насамперед внаслідок суперечливого досвіду правління Мао Цзедуна. – *П. М.*) від пожиттєвого перебування на вищих партійних і державних посадах, а отже, налагодження інституціалізованого механізму пошуку і підготовки наступників, який довів свою успішність [143, с. 94]. Саме зазначені особливості форми правління Китаю допомогли здійснити карколомний модернізаційний прорив у країні, перетворивши національну політичну систему на досить динамічну, але, водночас, традиційну.

Не менш важливою характеристикою авторитарної моделі модернізації є обов'язкова (добровільна або примусова. – *П. М.*) консолідація суспільства навколо єдиної модернізаторської ідеології, вилучення альтернативних позицій і думок, що спирається на діяльність партії-гегемона та декількох політичних партій (зазвичай суто декоративних, партій-маріонеток. – *П. М.*), які підтримують основну ідеологічну лінію. Це, у свою чергу, обумовлює надзвичайно високий ступінь централізації управління, посилення бюрократизації суспільства. Громадянське суспільство у такій моделі правління якщо й існує, то розвивається виключно під егідою (такою, що публічно декларується, або латентною. – *П. М.*) державних діячів та в руслі провідного ідеологічного напряму. Особливостями політичної культури суспільства за цих умов стає поступове виникнення та вкорінення в громадянську свідомість нових соціокультурних цінностей під впливом соціально-політичних й економічних успіхів модернізації [142, с. 128–129]. Можна дійти висновку, що авторитарна модель модернізації формує таку модель правління, яка заснована на нерівномірному розвитку різних суспільно-політичних сфер, коли центральні виконавчі структури, а також інститут глави держави розвиваються гіперболізовано, а законодавча гілка влади, місцеве самоврядування,

усі можливі варіанти громадянської активності перебувають під повним контролем влади виконавчої і мають найчастіше суто формальний, «фасадний» характер.

Демократична модель модернізації ґрунтується на визнанні необхідності створення національної суверенної держави, існуючої не як апарат насильства, а як ефективний механізм самоорганізації суспільства. Це зумовлює послаблення позицій традиційних еліт та їх легітимності, виникнення і посилення модернізаторської еліти, а отже, відкритість та конкурентність шляхів формування еліти [142, с. 128]). Одна з сутнісних ознак демократичної моделі модернізації – це відкритий характер діяльності політичної еліти та органів державної влади, транспарентність державної політики, відповідальність політичних акторів перед суспільством. Так, за словами авторитетного американського науковця – фахівця з проблематики здійснення демократичних транзитів у сучасному світі, автора концепції делегативної демократії, посада глави держави (як правило, це президент. – *П. М.*) за цих умов розглядається в якості представника нації найвищого рівня та детермінанта національного інтересу [144]. Це зумовлює більш раціональне та прагматичне ставлення до усіх центральних інститутів й установ державної влади.

Одним з основних принципів здійснення демократичної модернізації є обов'язкове забезпечення політичного плюралізму у процесі реалізації системних перетворень у суспільстві, завдяки чому досягаються консолідація, співпраця і змагальність усіх політичних акторів як провідних суб'єктів модернізації. У суспільстві розгортається дискусія з приводу пошуку оптимальних шляхів досягнення мети модернізації на основі розвитку громадянської комунікативності й ініціативи, розширення функцій громадянських структур та їх співпраці з органами державної влади. Як наслідок, активізується політична участь громадян; розвиваються і зміцнюються демократичні інститути, норми та цінності; утворюється диференційована політична, соціальна та економічна структура суспільства; виникає раціональна політична бюрократія, яка перетворюється на реальну систему управління й контролю [143, с. 128–129]. Отже, демократична модель модернізації сприяє становленню і розвитку засад функціонування державного апарату управління більш відкритого характеру, що забезпечує його високий адаптивний потенціал, здатність ефективно протистояти викликам часу.

Більшість вітчизняних та зарубіжних науковців переконані у тому, що саме демократична модель модернізації є ефективнішою і перспективнішою. Втім, як це не прикро, слід констатувати: значна частина країн перехідного типу обирають авторитарну модель модернізації. Не є винятком і держави пострадянського простору. Особливо показовий приклад країн Центральної Азії, реалізація в яких авторитарних й автократичних модернізаційних моделей призвела до формування і зміцнення національних варіантів суперпрезидентського правління. Російська дослідниця Д. Швецова зазначає, що «у всіх державах Центральної Азії (окрім Киргизстану) склалися режими з вертикальною системою організації влади…» [145, с. 150]. Укоріненість у цій групі країн авторитарного суперпрезидентського правління пояснюється, насамперед, національно-релігійними традиціями: особливою системою відносин між суспільством і владою, де вона має водночас і сакральний, і кланово-ієрархічний, і неформалізований територіально-представницький характер.

Є. Абдулаєв найхарактернішою ознакою політичного розвитку

останніх двох десятиріч у країнах Центральної Азії називає поєднання ісламу з радянською формою авторитарного правління [146, с. 34]. На переконання Т. Ляшенко – української дослідниці, яка займається аналізом проблематики специфіки трансформаційних процесів у ЦАР (Центрально-азійському регіоні), розглядати модернізаційні перетворення у країнах цього регіону необхідно у контексті вивчення трьох процесів – традиціоналізації, периферизації та глобалізації. Якщо сутність глобалізації є зрозумілою, то перші два процеси у ЦАР мають свою специфіку. Традиціоналізація виявляється у поверненні та/або відродженні дорадянських історикокультурних традицій. Периферизація – це залучення країн до світового розподілу праці насамперед як джерел сировини [147, с. 159]. Безумовно, названі процеси також впливають на загальні тенденції у формуванні системи (моделі) правління у країнах ЦАР, визначаючи як їх спільні особливості (такі, як авторитаризація правління), так і специфічні характеристики (наприклад, надвисокий ступінь закритості політичної системи Туркменістану).

Отже, розглядаючи трансформацію форм правління у країнах Центральної Азії, можна помітити певні закономірності посттоталітарних переходів у цих суспільствах, провідною з яких є пожиттєве закріплення інституту глави держави (президентури) за однією осо-

бою (за винятком Киргизстану). Суперпрезиденціалізм у країнах Центральної Азії розглядається як єдина можлива й ефективна альтернатива національного політичного розвитку в умовах посттоталітарного державотворення. Суперпрезидентські моделі правління у країнах Центральної Азії умовно можна поділити на три групи.

Перша група – Киргизстан та Казахстан – типові приклади реалізації авторитарної моделі державного правління з деякими елементами демократії. Особливістю політичної системи Казахстана є безперечне домінування президента над законодавчою і судовою гілками влади, закріплене на конституційному рівні під конкретну людину і під конкретну ситуацію [148, с. 175–176]. Діяльність сильного президента за цих умов є найважливішою засадою реалізації необхідних реформ. Саме цим виправдовується надзвичайна концентрація влади в руках глави держави. Наприклад, перетворення у 1995 р. однопалатного парламенту на двопалатний супроводжувалося звуженням самостійності його компетенції. Фактично парламент у країні став повністю підконтрольним волі президента та схвалює закони виключно в його інтересах. У 2007 р. відбулося перетворення вищого законодавчого органу Казахстану на однопартійний, що посилило інститут президента у національній політичній системі [149, с. 139, 148–149]. Отже, можна говорити про зростання декоративного характеру демократичних інституцій та процесів у Казахстані упродовж останніх двадцяти років.

Політичний розвиток Киргизстану тривалий час, на переконання багатьох дослідників, був чи не найдемократичнішим з усіх країн ЦАР, однак часто йому були властиві певні ознаки охлократії, що зумовлювало негативну оцінку парламентської моделі правління самими громадянами. Крім того, у Киргизстані в останнє десятиріччя спостерігалася досить часта зміна правлячих еліт, яка відбувалася насильницьким шляхом. Подібне гібридне правління (авторитарно-напівдемократично-охлократичне. – П. М.) у країні можна пояснити, передусім, специфікою національного соціокультурного середовища – домінуванням кочового способу ведення господарювання, поєднаного з історичним розколом суспільства на Північ і Південь, а також з нерозвинутістю соціально-економічних відносин. Прогнозування можливих напрямів трансформації форми правління у Киргизстані є досить ризикованим, оскільки дія охлократичних чинників у цій країні надзвичайно висока.

Друга група – Узбекистан і Таджикистан як президентські республіки з декоративними елементами демократії – характеризуються надзвичайно широкими повноваженнями глави держави та фактично прямим президентським правлінням у поєднанні з конституційно закріпленим, але абсолютно формальним розподілом гілок влади [148, с. 178]. В обох країнах спостерігається гіперболізація влади виконавчих структур, надзвичайне зростання силового апарату та одночасне згортання демократичних інституцій, принципів, норм, процесів. Уся повнота влади сконцентрована в руках глав держав та їх найближчого оточення, опозиція де-юре і де-факто знищена у межах обох країн. Очільники й офіційна влада як в Узбекистані, так і в Таджикистані пояснюють таке «закручування гайок» необхідністю боротьби з загрозою радикального ісламізму (а така загроза справді існує! – *П. М.*) та близькістю до однієї з «найгарячіших» точок сучасного світу – Афганістану.

Третя група – тільки одна, але дуже особлива держава – Туркменістан. Формально Туркменістан є президентською республікою, де-факто – уся влада зосереджується в руках глави держави, який має безмежні повноваження і можливості (ознаки навіть не тоталітарного режиму XX ст., а східних деспотій, які існували у давньому світі). Навіть на конституційному рівні у цій державі не здійснено поділу між законодавчою і виконавчою гілками влади. Він нівелюється тим, що над цими гілками влади де-юре стоїть вищий представницький орган – Халк Маслахати (Народна Рада), що висловлює вищу волю народу, а його главою є президент [148, с. 181]. На основі аналізу специфіки форми правління у сучасному Туркменістані можна стверджувати, що це – спроба створення на національному ґрунті архаїчної системи правління східно-деспотичного типу, підтвердженням чого була спроба перетворити у середині 90-х років XX ст. країну на шахство та надзвичайне посилення на початку XXI ст. діяльності спецслужб, аж до перевірки особистого листування та телефонних розмов усіх громадян. Поясненням такого жорсткого автократичного правління у країні, на думку українського дослідника туркменського походження Р. Бахтиєва, є: наявність світових запасів газу й нафти, непросте геополітичне оточення, імовірність ескалації конфлікту з боку Афганістану, загострення міжплемінних відносин [150, с. 80]. Проте нині відбувається деяке послаблення авторитарних тенденцій у державному правлінні Туркменістану,

хоча констатувати перемогу демократичних тенденцій у національному розвитку ще не можна.

Наведений аналіз особливостей трансформації форми правління у країнах Центральної Азії в останні два десятиріччя, безперечно, є неповним, однак дає змогу окреслити провідні тенденції і закономірності досліджуваного процесу. Так, вітчизняний науковець А. Пахарєв зазначає: «З огляду на історичні традиції та ментальність на пострадянському просторі політичні лідери найвищого державного рівня (президенти) відіграють вирішальну роль у формуванні політичних режимів (це також стосується і вибору форми правління. – *П. М.*), наслідком чого є не тільки успішні заходи в державному управлінні, а й часті провали у внутрішній і зовнішній політиці» [151, с. 15]. Крім того, у більшості країн ЦАР суперпрезидентське правління було сформовано вчорашніми комуністичними лідерами радянських республік (Казахстан, Туркменістан, Узбекистан), що вплинуло на подальший їх державницький розвиток. У більшості з цих країн спостерігається стійка тенденція до посилення авторитарних методів управління за умов збереження формальних демократичних інститутів і процесів. Втім, трансформацію форм правління на пострадянському просторі загалом та в країнах Центральної Азії зокрема необхідно і надалі спостерігати та аналізувати.

3.4. ПАРАДИГМАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ФОРМ ПРАВЛІННЯ У ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Початок 90-х років XX ст. ознаменувався перерозподілом політичних конфігурацій геополітичної реальності. Реформація міжнародного політико-територіального устрою була спричинена деструкцією ключового актора глобального політичного простору – СРСР. Крах цілісності радянської системи зумовив не тільки деформацію політичної структури, а й падіння авторитету цілої комуністичної доктрини. Як результат, на міжнародній політичній карті виникли нові незалежні актори з переважаючою демократичною парадигмою розвитку, які зіштовхнулися з низкою викликів, у т. ч. трансформацією форми державного правління й визначенням функціональної ідеологічної

матриці для фундаменталізації політики країни в межах міжнародного політичного процесу.

Актуальність цієї тематики полягає в амбівалентності трансформації політичної системи пострадянських країн на сучасному етапі становлення й соціально-політичної конфронтації, яка полягає у визначенні концепції консолідації політичного режиму й форми державного правління. Результат цих процесів має домінуюче значення для стабілізації східноєвропейського політичного простору, розподілу прерогатив між глобальними політичними акторами й балансування тенденцій міжнародної соціально-політичної реальності.

Проблеми модифікації форми державного правління в контексті політичних трансформацій є і будуть важливим предметом дослідження. Головними теоретиками процесу політичної модернізації прийнято вважати С. Гантінгтона, Ф. Шміттера, Г. Алмонда, С. Вербу, Л. Пая, Р. Даля, М. Леві, Д. Рюшемейєра, Р. Дарендорфа та інших авторів, праці яких стали фундаментом для формування теоретичних меж цього політичного явища.

Головною метою у з'ясуванні вказаної проблеми є визначення закономірностей становлення форми державного правління в межах пострадянських політичних трансформацій. Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких завдань:

– характеристика сутності дефініцій «форма державного правління» і «політична трансформація»;

– компаративний аналіз модифікації форми державного правління в пострадянських країнах;

– аналіз проблем і ризиків демократизації в пострадянських країнах;

– проектування системи універсальних принципів фундаменталізації найефективнішої моделі державного правління на основі досягнень і варіативних закономірностей країн пострадянського регіону.

Форма державного правління – домінантний інструмент організації соціально-політичних відносин. Ґрунтовне дослідження цього концепту почалася ще в Давній Греції: філософський підхід Платона до розуміння форм правління і їх транзитивних можливостей [131], а також вчення Арістотеля про правильні та неправильні форми державної влади [132]. У процесі подальшого генезису наукової політичної думки теоретична база форми державного правління наповнила-

ся варіативними концепціями й креативними інтерпретаціями. Помітний внесок у дослідження цього процесу зробив французький теоретик Ш.-Л. Монтеск'є, який встановив релевантність географічного детермінанта для політичного процесу й визначив форму правління на основі сумісності з географічним положенням країни. Отже, у політичну науку були імплементовані нові концепти: «географічний детермінізм» і «природа форми правління» [152]. У межах цього дослідження форма державного правління розцінюється як організація політичної влади на основі розподілу функціонального інструментарію й політичних прерогатив державних інститутів з метою формування вектора державної політики й способу організації соціально-політичних відносин усередині країни.

Про транзитивний потенціал форм державного правління зазначали ще давньогрецькі теоретики політичного процесу, тепер його відображено в сучасних концепціях політичної модернізації. Синхронний аналіз когнітивного контенту понять «політична модернізація», «політична трансформація» та «демократизація» вказує на їхню теоретичну гомогенність і часткову синонімічність. За визначенням американського політолога В. Ростоу: «Демократизація – це рух у напрямку свободи слова, поліпшення правової адміністрації й конструювання представницької парламентської інституції, заснованої на виборі прогресивного електорату й здатної контролювати бюджетні кошти» [48, с. 182]. Представник західної політичної школи С. Гантінгтон, характеризуючи процеси трансформації політичного устрою країн світу, сформував концепцію про «хвилі демократизації», за якою тоталітарні режими під дією певних факторів модернізувалися в контексті демократизації соціально-політичної конфігурації політичної системи [106]. Г. Алмонд, С. Верба, С. Ліпсет, Р. Інглхарт, Л. Пай і В. Ростоу наголошували на кореляції соціально-економічних і культурно-ціннісних факторів, а Ф. Шміттер, Г. О'Доннелл, Х. Лінц, А. Степан, А. Пшеворський, досліджуючи політичні трансформації, надавали перевагу конкретним процедурам і політичним рішенням авторства самих агентів демократизації. Представник російської політичної школи А. Мельвіль систематизував дані диференціації в межах структурного й процедурного підходів до вивчення причин демократизації [52, с. 26].

Незважаючи на прогресивний характер політичної модернізації, теорія політики не виключає можливостей регресивних змін і ніве-

лювання демократичного потенціалу цього процесу. Наслідком дисфункції цього процесу є ускладнення імплементації демократичних принципів, деформація механізмів консолідації демократичної політичної системи. Свідченням цього є моделі «авторитарної демократії» Р. Сакви [153], «делегативної демократії» Г. О'Доннелла [42, с. 130]. Девіація процесів модернізації країн з тоталітарною організацією політичної влади детермінована різноманітними ризиками й кризами. Йдеться про проблеми легітимізації політичних інститутів, участі громадянського суспільства в політичному процесі, деструкції у відносинах влади й суспільних структур, розподілу матеріальних і культурних благ, соціально-політичної самоідентифікації суспільства [154].

Сфокусував увагу на проблемі амбівалентності результатів політичної трансформації С. Гантінгтон, систематизувавши історичний досвід і визначивши ключові критерії ефективності модернізації політичної системи: раціоналізація політичної влади, диференціація політичних функцій і модифікація спеціалізованих структур для їхнього здійснення, збільшення рівня участі суспільства в політичному процесі [155].

Отже, вектор політичної трансформації й успіх консолідації ефективних демократичних механізмів залежить від дієвості державного правління в контексті організації норм соціально-політичного процесу. З огляду на зазначену вище тенденцію у межах нашого дослідження здійснено спробу визначення й систематизації релевантних принципів моделювання функціональної форми державного правління на основі критеріїв демократизації С. Гантінгтона, також транзитивного досвіду країн колишнього Радянського Союзу.

Колапс СРСР дестабілізував біполярність міжнародного політичного устрою й акумулював процес дезінтеграції імперії. П'ятнадцять новоутворених країн мали сформувати новий державний устрій, у компетенції якого було б регулювання кризи соціально-політичного становища, реформування деструктивної економічної системи й конструювання модернізованої доктрини внутрішньої й зовнішньої політики. Реалізація будь-якої конструктивної ініціативи політичної адміністрації країни могла бути здійснена в контексті двох діаметрально протилежних парадигм: демократизації за традиціями моделей західних цінностей чи потенційного відновлення тоталітарних закономірностей політичного процесу. Для демократизації

необхідна була ліквідація залишків зруйнованих радянських політичних конфігурацій та реформування устрою політичної системи відповідно до демократичних канонів: поділ політичної влади, формування політичного плюралізму, проведення відкритих виборів, забезпечення свободи слова й реальної участі суспільства в діяльності державного апарату. Ця тенденція створила першу проблему модернізації форми державного правління – нівелювання надмірного етатизму, характерного для соціально-політичного устрою пострадянських країн протягом тривалого часу. Інша важлива особливість вибору концепції формації форми державного правління – політичний менталітет пострадянського суспільства. Довгі роки панування комуністичної ідеології й тоталітарного режиму закріпили тенденцію превалювання державних цінностей над суспільними інтенціями, кодифікували норми соціальної поведінки й принцип «надмірного ієрархізму» з домінуванням партійної еліти у соціально-політичних відносинах соціуму. З погляду нейтральної позиції, яка не порівнює ефективність радянської й західної політичних систем, рівень політичної свідомості населення й соціальне становище країн колишнього Радянського Союзу – вагома причина проблематичної адаптації демократичних канонів у суспільстві радянського типу політичної культури. Наприклад, як аргумент у запереченні потреби асиміляції західних політичних цінностей у межах конструювання політичної системи, представник російської політичної школи А. Дугін обґрунтовує ідею концептуальної суперечності західної ідеологічної матриці традиційному суспільству країн колишнього СРСР [156]. Зазначений ідеолог російського націоналізму постулює «свідому непідготовленість» населення до чужих, нав'язує думку про неможливість імплементації демократичних принципів у політичні системи пострадянських країн.

Іншою характерною ознакою трансформаційних процесів пострадянського простору і водночас дефектом демократичного реформування стало проведення модернізації політичного апарату представниками «демонтованої» радянської політичної системи. Як результат, реформування урядової адміністрації проходило в межах політичної амбівалентності: з одного боку, хаотичного розвитку політичного плюралізму, з іншого – імпліцитних інтенцій ключових політичних акторів щодо збереження монополії на політичну владу. Дисфункція елітарної циркуляції інтенсифікувала становлення важливої особли-

вості пострадянського урядового простору – потужного інституту президентства. Превалювання президентської влади на початкових стадіях політичного реформування й у процесі подальшої трансформації державного устрою країн пострадянського простору призвело до встановлення в більшості з них президентської форми правління, поєднаної із сильною виконавчою владою [157]. Отже, у межах пострадянської моделі президентської республіки глава держави наділяється багатофункціональними політичними повноваженнями, володіючи монополією на виконавчу владу й регулюючи закономірності протікання політичного процесу всередині країни. Прикладом концентрації політичної влади в руках президентського інституту є організація політичної системи в Російській Федерації, Білорусі, країнах Центральної Азії. Діаметрально протилежні демократизації соціально-політичні конфігурації можуть бути зумовлені надмірною централізацією політичної влади (Білорусь), «спадковістю» процедури формування президентського інституту (Азербайджан), максимізацією ролі особистості в політичному просторі країни (Казахстан та інші країни Центральної Азії). Вказані тенденції розвитку президентської форми правління загрожують маргіналізацією демократичного устрою країни (неоавторитаризм, культ особи, диктатура, олігархія, інфократія та ін.).

Попередити авторитарні тенденції президентського режиму диференціації політичної влади можна за допомогою застосування принципу «стримувань і противаг». Наочним прикладом демократичного функціонування інституту президентства є політична система США, у межах якої президент як глава виконавчої влади підконтрольний громадськості [114, с. 148].

Превалювання президентської форми організації влади в більшості країн пострадянського простору не зупинило функціонування законодавчого інституту – парламенту. Деформація радянських політичних конфігурацій акумулювала плюралізм політичного процесу й трансформувала цю інстанцію з однопартійної організації в представницький законодавчий орган. Однак, як виявилось, система політичного представництва перехідного типу провокує дисбаланс і непорозуміння всередині політичного середовища. Прикладом таких урядових конфронтацій є генезис українського політичного режиму. З моменту проголошення незалежності українська форма державного правління більшою мірою відповідала парламентсько-президент-

ській республіці, але із прийняттям Конституції 1996 р. істотні політичні прерогативи були відведені президентові, і маятник змішаного типу політичної системи похилився в бік президентсько-парламентського типу. Превалювання президента підсилювалося необмеженим правом вето на законодавчі ініціативи парламенту, яке в ідеалі покликане унеможливити прийняття популістських законів напередодні парламентських виборів або некоректних законодавчих пропозицій, лобійованих економічними кланами. В українських політичних реаліях такий механізм взаємного контролю став каменем спотикання державних інстанцій (більшість законодавчих ініціатив парламенту було заблоковано президентом) і вповільнення державного функціонування [114, с. 151]. Подальші перипетії українського політичного процесу пов'язані з прийняттям політичної реформи 2004 р., завдяки якій у політичному апараті знову почав домінувати парламент. Диспропорційність політичної диференціації спровокувала конфлікти в сфері законодавчої влади між президентом і прем'єр-міністром, а також відсутність консенсусу й політичної цілісності в діях виконавчої гілки – уряду і парламенту. Фінальним акордом дестабілізуючих перетворень форми правління стало скасування в 2010 р. «політреформи» Конституційним Судом України у зв'язку з порушенням процедури прийняття. Після цього президентсько-парламентська форма за відсутності попередніх стримувань і противаг стрімко почала рухатись у бік узурпації всієї влади однією політичною силою, що зумовило соціальний вибух та повернення до попередньої моделі.

Зіставляючи державні моделі пострадянського простору, слід відзначити відмінність країн Прибалтики, політичні системи яких побудовані навколо парламенту, а не президентського інституту. Латвія, Естонія й Литва у процесі модернізації політичної системи адаптували досвід парламентаризму країн Західної Європи і закріпили ключову роль у державному політичному процесі за парламентською інстанцією. Якщо в більшості країн пострадянського світу впливовість президента підкріплена виборністю цієї посади народом і фактичною незалежністю від парламенту, то в Латвії, наприклад, президента обирає Сейм, що обмежує його діяльність і мінімізує повноваження. У такій «прибалтійській» моделі політичного устрою очолює виконавчу владу голова уряду – прем'єр-міністр.

Ще однією особливістю державного конструювання в межах пострадянської політичної реальності є зміцнення президентського до-

мінування в деяких країнах за допомогою парламентської солідарності. За цих обставин поєднання рішень парламентської більшості із президентськими політичними ініціативами зумовлюють однополярну політичну реальність. Ця тенденція зазвичай проявляється в ситуації, коли парламентська коаліція сформована навколо політичної партії діючого президента. Однорідність державних інститутів може ускладнити функціонування державного апарату, а також спричинити труднощі у прийнятті колективних рішень і досягненні консенсусу.

Аналізуючи еволюцію становлення політичного устрою країн колишнього СРСР, слід наголосити на істотному зовнішньому тиску на пострадянські трансформації з боку світових центрів впливу [158, с. 13–33]. З метою реалізації своїх інтересів лідери світового політичного процесу здійснюють тиск в економічній, геополітичній, інформаційній сферах для знаходження вигоди при участі у формуванні державних інституцій і кадрового складу політики країни. За таких умов можна вести мову про функціонування сценарію «зовнішнього конструювання» у транзитивних ініціативах пострадянського простору [157]. Варіативний інструментарій, серед якого політико-економічна ізоляція, мобілізація нонконформістської громадськості, дає міжнародним інстанціям змогу впливати на політику окремих країн. Яскравим прикладом «зовнішньої участі» є «кольорові» революції в Киргизії, Грузії, Україні, які закінчилися реформуванням політичної адміністрації, законодавчої бази й політичного клімату в державі. Політична конфронтація міжнародної громадськості з Білорусією, інформаційний тиск на Російську Федерацію, Україну й держави Центральної Азії з метою обмеження концентрації політичної влади в руках президентського інституту є прикладом ізоляційної політики західних акторів.

Проаналізувавши особливості трансформації політичної системи пострадянського простору, можна дійти висновку, що перехід від тотального державного патерналізму в межах СРСР до модернізованого політичного устрою з демократичною парадигмою функціонування набув затяжного характеру. Імплементація нових демократичних цінностей на остаточно не демонтовану радянську ідеологічну матрицю спричинила спотворення демократичних принципів у процесі їх консолідації в політичних конфігураціях пострадянських країн. Зосередження процедурних повноважень реформування в руках ко-

лишньої радянської еліти, складний перехід до ринкової економіки, культурна й етнічна диференціація населення, дисбаланс політичного клімату, низький рівень рефлексії механізмів демократизації соціально-політичної системи в сукупності ускладнили становлення демократичних форм державного правління. Асиміляція демократії супроводжувалася варіативними кризами: проблема розподілу політичної влади загострила конфронтації акторів усередині політичної системи, дисбаланс державного правління став причиною перехідних транзитивних процесів і делегітимізації правлячих інститутів, низький рівень участі суспільства в політичних формаціях створив ґрунт для зворотної авторитаризації конструктивних політичних тенденцій. Відсутність повноцінної інтеграції соціуму в політичний процес деформувала сутність головного механізму становлення демократичних форм державного правління – інституту виборів. Часто успіх передвиборної кампанії і політичної конкуренції еліт зумовлюється не свідомим вибором електорату, а потенціалом адміністративної мобілізації мас правлячими групами. Як результат – тривалий процес консолідації демократії в межах пострадянської соціальнополітичної реальності здійснюється із частковою деформацією концептуальних принципів і процедур. Симбіоз тоталітарного минулого й демократичних перетворень на основі характерних для країн колишнього СРСР особливостей і криз дає підстави вести мову про становлення нового, «гібридного» політичного режиму, що складається з варіативних принципів авторитарних і демократичних ідеологічних парадигм.

Американський дослідник М. Макфолл вичерпно систематизував типологію режимів з різним рівнем закріплення демократичних цінностей, що виникають у процесі перехідних перетворень. Основою класифікації є джерело імпульсу демократичних трансформацій. Якщо на старті переважали радикальні реформатори, які мали суспільну підтримку, повноцінна демократія консолідувалася швидше. Якщо сили були на боці представників колишнього режиму, встановлювався авторитарний режим. Якщо переможець визначався після тривалого балансування, формувалися різновиди «гібридного» режиму [159].

Еволюція форм державного правління відбувалася в контексті двох конструктивних тенденцій: утворення сильного президентського інституту з характерною концентрацією політичної влади (Росій-

ська Федерація, Білорусь, Азербайджан, країни Центральної Азії) і розвитку парламентської інстанції з властивим їй політичним плюралізмом (країни Прибалтики). В Україні, наприклад, становлення форми державного правління відбувалося з кардинально протилежними змінами. Подібна тенденція властива й еволюції політичного устрою Грузії: контроль політичного процесу президентом вилився в конфронтацію із законодавчою владою після перемоги на парламентських виборах опозиційних сил.

Сучасний дуалізм трансформацій пострадянської політичної реальності полягає в існуванні у контексті ідеологічної парадигми розбіжних політичних тенденцій: комплексної демократизації соціально-політичного устрою країн на основі державної незалежності, релевантності суверенітету й економічної самодостатності та часткової демократичної реформації політичного устрою з потенційною реконструкцією елементів радянської політичної традиції. Передумови другої тенденції простежуються в «гібридизації» моделі державного правління на основі збереження авторитарності деяких аспектів політичного процесу в рамках консолідації демократії, а також спробах координувати політичну й економічну діяльність пострадянських країн за допомогою міжрегіональних організацій (Митний союз).

Компаративний аналіз еволюції державного ладу країн регіону дає змогу створити сценарій політичного реформування з універсальними механізмами на основі критеріїв ефективності функціонування політичної системи і принципу «географічного детермінізму» з урахуванням соціально-культурних особливостей і геополітичних закономірностей. По-перше, важливий крок конструктивної модернізації – раціоналізація політичної влади в традиціях напрацювань С. Гантінгтона. Досягти цього можна шляхом повноцінної інституціалізації принципу поділу політичних прерогатив у руках діючих урядових інстанцій. Першим елементом прогресивної моделі державного устрою буде потужний у своєму законодавчому потенціалі парламент, який поєднує політичні сили з чіткою ідеологічною ідентифікацією, здатний артикулювати суспільні інтереси. Функціонувати законодавчий орган повинен шляхом раціонального досягнення консенсусу, у рамках збереження політичного плюралізму, формування організованої більшості й конструктивної опозиції. Важливою прерогативою парламенту є ефективна кореляція з інститутом виконавчої влади – президентом. Взаємодія спрямована на унеможлив-

лення тотальної концентрації влади в руках президента, а також гармонізацію і збалансування політичного процесу. Вибраний народом президент, у свою чергу, повинен бути компетентним і значущим представником держави на міжнародній арені та символом єдності нації всередині країни. Такий результат може бути досягнутий завдяки персональним лідерськими якостям у кращих традиціях харизматичного типу легітимності. У таких умовах можлива консолідація громадськості, неоднорідної в контексті етнічних і культурних детермінант. Важлива особливість демократичної взаємодії інститутів влади – можливість впливу на формування Кабінету Міністрів. Якщо кадровий склад Кабінету визначає президент, то чітко повинен функціонувати такий механізм парламентського контролю над роботою міністрів, як інтерпеляція – запит звіту щодо діяльності кожного міністра. Така форма державного правління буде своєрідним симбіозом європейської моделі конструктивного парламентаризму (Польща, Угорщина, країни Західної Європи) і сильного, функціонального президентського інституту (США). Послідовна систематизація інструментального потенціалу і політичних прерогатив державних інстанцій має бути підкріплена чіткою нормативною регламентацією. Ключова роль у цьому процесі належить третій гілці державної структури – судовій владі. Повноцінний контроль і юридичне тлумачення політичних процедур можливе тільки за незалежності й некорумпованості судової системи.

Баланс політичних інститутів і відкритість політичного процесу забезпечуються диференціацією політичної та економічної влади. Така тенденція – важливий інструмент формування громадянського суспільства [160, с. 28]. Соціум з високим рівнем демократичної культури і політичної рефлексії, який бере належну участь у політичному процесі країни шляхом свідомого вибору в межах демократичного голосування, а також презентації власних вимог і ініціатив через політичні партії або громадські організації, – ключовий елемент формування й підтримки життєдіяльності будь-якої форми державного правління. Висока політична свідомість суспільства разом з волею політичних комунікацій також є елементом прийнятої за еталон класифікації С. Гантінгтона. Ефективна взаємодія верховних елементів політичного правління, прогресуючий інститут громадянського суспільства забезпечують реалізацію останньої релевантної позиції універсальної моделі держави – місцеве самоврядування. Політична

сегментація територіального простору на основі демократичної ієрархії та «вертикальних» структурних кореляцій – фундамент продуктивного функціонування політичного апарату. Такі реформи соціально-політичного устрою дають підстави забезпечити перспективу ефективної, раціональної демократичної держави з високим рівнем політичної культури громадськості й функціональним інститутом місцевого самоврядування, яке діє на основі принципу політичного управління, а не політичної влади.

Системне дослідження моделей політичних систем країн Східної Європи, з'ясування характеру демократичного транзиту, систематизації політичних, економічних та соціальних передумов становлення і специфіки функціонування форм державного правління дали змогу виокремити прогресивний досвід трансформації антидемократичного режиму в більш демократичне річище. Компаративний аналіз особливостей модернізації країн з різним рівнем демократичної динаміки, серед яких Польща, Румунія, Болгарія та ін., допоміг з'ясувати основні напрями модернізації, які мають визначальне значення для європейської інтеграції України. Йдеться про юридичне закріплення системи демократичних цінностей, демократизацію інституту виборів, налагодження функціональних механізмів місцевого самоврядування.

Ще важливіше значення для нашого дослідження має осмислення форм державного правління на пострадянському просторі – в Росії, Білорусі та країнах Центральної Азії, зокрема проблем перерозподілу влади і власності між старою бюрократичною елітою і новими політичними групами; об'єктивного характеру назрілих змін у бік корегування повноважень президента, парламенту та уряду (Російська Федерація).

Досвід Білорусі подає приклади часткової адаптації демократичних цінностей та авторитарної консолідації політичного режиму; превалювання індивідуальних інтересів елітарних політичних акторів над інтенціями розвитку демократичних цінностей; зосередження владних преференцій у руках президентського інституту та персоніфікації політичного процесу на основі харизматичного принципу.

Процес формування державного правління країн Центральної Азії засвідчує особливості авторитарної моделі модернізації, яка заснована на нерівномірному розвитку різних суспільно-політичних сфер, коли центральні виконавчі структури, а також інститут глави

держави розвиваються гіперболізовано, а законодавча гілка влади, місцеве самоврядування, усі можливі варіанти громадянської активності перебувають під повним контролем виконавчої влади і мають найчастіше суто формальний, «фасадний» характер. Аналіз трансформації форм правління у країнах Центральної Азії спонукає до осмислення закономірностей посттоталітарних переходів, провідною з яких є пожиттєве закріплення інституту глави держави (президентури) за однією особою (за винятком Киргизстану).

З'ясовано, що загальною особливістю державного конструювання в межах пострадянської політичної реальності є зміцнення президентського домінування за допомогою парламентської солідарності. Доведено, що істотним чинником еволюції становлення політичного устрою країн колишнього СРСР є зовнішній тиск. Однак реформування соціально-політичного устрою свідчить про можливість формування у середньостроковій перспективі ефективної, раціональної демократичної державності з високим рівнем політичної культури громадськості й функціональним інститутом місцевого самоврядування.

4. ДИНАМІКА ДЕМОКРАТИЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

4.1. ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОГО РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ

Останнім часом у політичній науці поширюється підхід до класифікації форм правління, який ґрунтується не на формальноюридичному вираженні джерела влади (народ, монарх), способі формування вищих органів державної влади (вибори, призначення, наслідування) тощо, а на оцінці реальних повноважень державних органів та інститутів, визначенні суб'єктів, які де-факто мають пріоритет у здійсненні державної влади. Наново поставлені такі питання – хто здійснює реальну владу, скільки осіб бере участь у прийнятті рішень і в який спосіб ці особи отримують такий статус – дають змогу сформулювати сучасне політологічне бачення форм державного правління [13, с. 696].

Прихильник ревізії усталеної концепції форм правління український науковець С. Рябов навів слушні аргументи щодо недоцільності постійних запозичень юридичних підходів політичною наукою. Його критика полягала, зокрема, в тому, що обстоювати традиційний поділ на монархію та республіку за сучасного стану справ у світі непродуктивно. Колишній антагонізм між монархією як вираженням монократизму та республікою, що уособлювала демократичні колегіальні засади правління, зійшов нанівець. Натепер більшість конституційних монархій тяжіють до парламентських республік, а деякі республіки пострадянського простору і третього світу більше нагадують колишні абсолютні монархії. Отже, багато монархій і республік змінили саму свою сутність, відображену в етимології цих понять: монархія – із грецької «єдиновладдя», а республіка – з латинської «народна справа».

Визначальною і відповідною параметрам політичної науки ознакою розрізнення форм державного правління С. Рябов пропонував вважати насамперед «спосіб формування установ виконавчої влади, джерело формування та керування урядом, від чого залежить характер репрезентації інтересів корпоративних та загальнонаціональних, співвідношення владних повноважень, якими наділені суб'єкти державного врядування» [161]. В умовах домінування різноманітних республіканських форм суттєвим для ідентифікації та класифікації форм правління є спосіб підпорядкування виконавчої влади; саме він визначає конструкцію цілої політичної системи та зміст функціонування її інституцій. З огляду на це існуючі способи організації і здійснення державної влади С. Рябов поділяв на одноосібні (монократичні) та колегіально-представницькі. За колегіально-представницької форми державного правління (конституційна монархія, парламентська республіка) уряд формує партія, що перемогла на виборах, або коаліція; виконавча влада є відповідальною перед представницько-законодавчим органом, залежною від його волі. Це стосується особового складу уряду, його політики, рішень і дій. Уряд підзвітний парламенту і може бути відправлений ним у відставку шляхом висловлення недовіри. Суттєвою ознакою монократичної форми державного правління (абсолютна монархія, президентська республіка) є визначальна роль глави держави у здійсненні врядування. Виконавча влада підпорядкована главі держави, він самостійно, позапарламентським шляхом, визначає особовий склад уряду, керує його діяльністю, робить це значною мірою незалежно від партійної розстановки сил у законодавчо-представницькому органі. Отже, президентську та парламентську форми державного правління слід розглядати не як споріднені різновиди республіканського типу, а як принципово відмінні одна від одної [161].

У процесі уточнення визначення і класифікації форм правління відповідно до підходів політичної науки часто постає теоретична проблема кореляції цього поняття з поняттям «політичний режим». Деякі західні політологічні школи схильні до їх ототожнення, водночас інші наголошують на важливості їх розрізнення [162, с. 252]. Прихильники збереження окремих понять розглядають політичний режим радше як соціологічну характеристику держави, що відображає більшою мірою відносини щодо відчуження і переходу

влади в державі, а форма правління описує, як формуються органи державної влади (з точки зору процесуальних моментів) і як ці органи взаємодіють один з одним. Однак слід визнати, що спосіб організації вищих державних органів та соціальні наслідки їх функціонування тісно взаємопов'язані, що особливо проявляється у різних варіантах «гібридизації» республіканських форм правління для їх пристосування під політичні режими, що схильні до нормативного обмеження демократії та свобод громадян.

Форма державного правління в суспільстві має відповідати особливостям його політичного розвитку, традиціям, культурі, загальному стану справ у ньому. Західна за походженням модель республіканізму передбачає існування в державі демократичного політичного ладу, який би уможливлював здійснення електоральних процедур для формування і ротації в органах влади. При тому, що демократичні політичні традиції є досить різними, специфічними і взагалі не переважають на просторі політичної географії, абсолютна більшість сучасних держав використовують формальні республіканські атрибути, такі як парламентаризм, багатопартійність, президентство, міністерства та ін. Усвідомлена суперечність між панівною політичною культурою (часто патріархальною, авторитарною або ж анархістською) і республіканською моделлю, яка впроваджується в нових державах за підтримки західних урядів та неурядових організацій, здебільшого вирішується за допомогою позитивістської ліберальної логіки. Її основа – переконання, що запозичені західні інституції та правові норми здатні перетворювати традиційні або ж посттоталітарні суспільства на відкриті, демократичні та вільні, що є ознакою модернізації і прогресу. Крім безпосереднього зовнішнього впливу з боку демократичних країн, провідниками інституційної вестернізації є також місцеві еліти, які в окремих випадках поділяють позитивістські надії своїх західних колег, а в інших – прагматично планують скористатися підтримкою і допомогою із закордону. Так само, як раніше у країнах третього світу, на початок 90-х років XX ст. посткомуністичним суспільствам здавалося, що республіканські форми правління, представницькі демократичні режими остаточно довели свої переваги у порівнянні з усіма іншими можливими різновидами. Політична стабільність та економічний добробут, повага до прав кожного та загальний високий рівень розвитку суспільства, які вдалося забезпечити принципам політичної демократії та ринкової

економіки на Заході, начебто переконливо доводили їх ефективність і легітимізували їх упровадження у нових державах [163].

Однак, попри такі припущення, запроваджені новими державами формальні республіканські інститути відразу почали «плавитися» під впливом сукупності соціальних, етнічних та історичних передумов, набувати власної «національної специфіки». Низка соціально-історичних чинників – соціальна структура населення, тривалий політичний досвід, економічна система, традиційні переконання і ментальність населення та еліти – сформувала стійкі світоглядні та поведінкові риси, сукупність яких становить політикоправову культуру народу. Під її тиском замість очікуваних лібералізації, демократизації та зміцнення громадянського суспільства, республіки третього світу і пострадянського простору набули особливих «гібридних» ознак або інституційно занепали. Ліберальні концепції демократичного транзиту розглядають цю проблему як тимчасове ускладнення на шляху до суспільної модернізації, натомість консервативні та постмодерністські підходи трактують це як тріумф культурного плюралізму над ліберальним монізмом.

В інституційно-нормативному розрізі, який дає уявлення про сутність форм державного правління, вплив специфічної політичної культури у різних випадках призводив до: 1) гібридизації (офіційних інституційних перетворень); 2) імітації (створення паралельних дієвих інституцій та норм зі збереженням «фасаду» формальних інституцій та правового поля); 3) корупції (прихованого порушення чинних правового та інституційного поля).

Гібридизація республіканських форм правління є найбільш очевидним вирішенням проблеми пристосування західних інституційних надбань до місцевих умов. Наприклад, у пострадянських державах досі тривають, а часто й змінюють одна одну адміністративні й конституційні реформи (2000 р. – Молдова; 2003 р. – Туркменістан; 2004 р. – Грузія; 2006, 2010, 2014 роки – Україна). Для багатьох нових держав спільними є тенденції до авторитаризму, примату виконавчої гілки влади, вихолощення інституту багатопартійності та кволості громадянського суспільства. Навіть аналіз юридичних аспектів дає змогу визначити ті моменти та норми, які дають змогу спотворювати сутність демократичних республіканських інститутів: з формально-юридичного боку помітні трансформації форми правління, які порушують баланс гілок влади, принцип поділу влади, надають

деяким органам невластиві їм владні функції тощо. Поширеними явищами є «підгонка» норм, що визначають форму правління, і створення посад під конкретних людей; засади політичної системи, аж до конституційних основ, часто змінюються відповідно до швидкоплинних тактичних розрахунків владної команди та ін.

Посилення президентських повноважень, т. зв. «президентціалізація», веде до перетворення напівпрезидентської системи на суперпрезидентську. Більш серйозні мутації республіканської форми правління відбувалися у суспільствах, організованих на принципах ідеології. Наприклад, республіками визнають себе монопартійні комуністичні держави, а також Ісламська Республіка Іран. В обох випадках атрибути республіканізму були законодавчо дуже видозмінені, що призвело до порушення таких базових засад, як поділ і врівноваженість гілок влади, виборність вищих державних органів тощо. Як зауважує А. Атанесян, «радянська концепція демократичного централізму – своєрідна "особлива модель демократії" – у республіках СНД знову ж таки змінюється "особливою моделлю" демократії для кожної з них» [163]. Сучасні Радянському Союзу держави Східної Європи проголошували себе республіками «народної демократії», а сучасний політичний режим у Російській Федерації його правляча еліта визначає як «суверенну демократію». Менш очевидним, але так само цілеспрямованим шляхом зміни форми політичного правління є збереження фіктивного демократичного правового устрою з одночасним посиленням ролі неформальних інституцій і правил. Так, нерідко спостерігається дисонанс між конституцією та її реалізацією в політичному житті. Фактичні правила, які визначають реальну форму правління, можуть суттєво не збігатися з номінальним політико-правовим ладом [164, с. 559]. Експерти зауважують, що в політиці всіх країн СНД неформальний складник виявляється більш значущим і вагомим порівняно з писаними законами та інституційними функціями. Таку можливість описує також Дж. Сарторі: у низці випадків «матеріальна» конституція набуває переваги над формальною конституцією [165, с. 122]. Цю ситуацію можна назвати «імітацією» тієї чи тієї республіканської форми правління. Авторитарні режими часто залишають демократичні республіканські атрибути, які майже не відіграють жодної ролі політичному житті. Наприклад, президенти-диктатори відмовляються залишити посаду після закінчення терміну повноважень, але при цьому не скасовують регулярних виборів.

Постійні перевибори на новий термін у таких випадках мають радше ритуальний, ніж реальний характер, і ротація глави держави відбувається зазвичай лише після його смерті, насильницького усунення або зречення під тиском виходу ситуації з-під контролю. Приклад Радянського Союзу демонструє, як багато законодавчо прописаних політичних прав і функцій органів влади залишалися фікцією, і навпаки – реальна керівна і спрямовувальна роль комуністичної партії була формально визнана лише в останній радянській конституції.

На відміну від гібридизації та імітації, корупція не санкціонується політичним режимом як функція адаптації невластивих політичній культурі республіканських інституційно-правових форм. Проте часто вона відіграє саме таку роль. Вплив корупції на реальну систему владних відносин важко точно діагностувати через її нелегальний статус. Попри те, що корупція завдає шкоди «нормальному» функціонуванню державних органів, вона є проявом домінування усталених суспільних практик над накинутими стандартами правової поведінки, особливо в умовах різкого розходження політико-правової системи з базовими потребами суспільства. Саме у невідповідності політико-правової системи реальному суспільному запиту полягає феномен незнищенності і звичаєвості корупції.

Усі три шляхи пристосування республіканської форми правління до особливостей політичного життя незахідних суспільств притаманні Українській державі. Україна вирізняється навіть серед інших пострадянських держав перманентним перетворенням форми правління і всієї політичної системи. Наша держава досить пізно прийняла Основний закон – аж на п'ятому році своєї незалежності. Цьому передував етап хитких конституційних домовленостей щодо розподілу повноважень між вищими органами влади. Після прийняття Конституції за декілька років почалося жваве обговорення потреби політичної реформи, яка врешті була реалізована після 2006 р., але скасована у 2010 р. Після повернення на початку 2014 р. до Конституції 2004 року, не можна виключати подальші редакції Основного закону, тим більше, що нова владна команда розгорнула активну діяльність з реформування системи влади в Україні. Також варто згадати, що президентська виборча кампанія 2010 р. відзначилася тим, що більшість кандидатів на найвищу державну посаду разом із програмами висувала власні проекти конституційних змін, в яких запропонували розмаїття форм державного правління – починаючи з президентської республіки, завершуючи парламентською.

За період своєї незалежності Україна трансформувалася з дефакто президентської республіки (за наслідками конституційної угоди 1994 р. Президент визнавався головою виконавчої влади) через етап президентсько-парламентської республіки у 1996– 2006 рр. до парламентсько-президентської у 2006–2010 рр. Скасування конституційної реформи у 2010 р. повернуло Україну до президентсько-парламентської форми правління, хоча в умовах фактичної маргіналізації парламенту та уряду відбувався наростаючий процес «президентціалізації» влади. Такий стан справ, зрештою, зумовив узурпацію всієї владної вертикалі й горизонталі та спровокував революційну ситуацію кінця 2013 – початку 2014 р.

Одним з результатів перемоги над олігархічним режимом В. Януковича якраз і стало повернення до парламентсько-президентської форми правління. Протягом усього періоду, починаючи з 1991 р., виконавча влада в Україні була біцефальною (поділеною між урядом і президентом), але баланс впливу всередині неї весь час коливався, що негативно позначалося на її відповідальності за реалізовувану політику. Крім впливу політичних детермінант, становище уряду часто мінялося у правовому полі через корекцію закону про Кабінет Міністрів. Законотворчі ініціативи свідчили про намір законодавчо максимально зміцнити позиції президента за рахунок виконавчої гілки влади. У такому разі центральні органи виконавчої влади разом з урядовими органами та іншими виконавчими органами центрального рівня були приречені на деієрархізацію, ослаблення механізмів горизонтальної взаємодії та пряме підпорядкування главі держави [166]. Перманентної трансформації зазнавала також законодавча влада – через зміну виборчої системи (двічі: з мажоритарної на змішану та зі змішаної на пропорційну).

Немає підстав очікувати, що процес суперечливої трансформації вищих державних органів та їх статусів швидко завершиться: усі попередні моделі виявилися неефективними, а кожну нову модель запроваджують без стратегічного аналізу її придатності на тривалу перспективу. Однак, слід наголосити, що всі застосовані форми правління не були істотно гіршими за міжнародні аналоги – просто вони не спрацювали в специфічних українських умовах. Можна сказати, що архітектори конституційного ладу в Україні досі не знайшли прийнятного modus vivendi форми правління з політико-культурними реаліями, а отже, якоїсь остаточної гібридизації республіканського ладу відповідно до місцевих умов поки не відбулося.

Трансформації форми правління в Україні відбуваються також через впровадження неформальних практик урядування. Наприклад, проблеми взаємодії уряду та президента всередині виконавчої гілки влади призводили до неформального підвищення статусу таких органів як Адміністрація Президента (Секретаріат Президента) або Рада національної безпеки та оборони України. Президенти використовували ці структури для впливу і контролю над Кабінетом Міністрів, що було можливим через прогалини в законодавстві, яке регулює взаємодію органів виконавчої влади. Багато критиків звертають увагу також на неформальну роль Конституційного Суду, який, замість фахового вирішення законодавчих казусів, виконував функції органу легітимації волюнтаристських перетворень інституційно-правового поля. Неформальні практики (формування списків, відносини у фракціях, голосування чужими картками) спричинили також вихолощення інституту парламентаризму в Україні, фактично розірвавши зв'язок депутатів зі своїми виборцями. Отже, навіть мінливий конституційний лад не дає змоги вичерпно зрозуміти реальні фактори політичної системи в Україні.

Корупція є хронічною проблемою функціонування державного апарату в Україні. Вона зумовлена не лише патологічною схильністю до порушення законів, а й об'єктивною недосконалістю законодавства. Нечітка нормативна врегульованість повноважень і відповідальності багатьох органів, що мають контролювальні та дозвільні компетенції, на тлі інших законодавчих хиб сприяють надуживанням і прагненню обійти ті приписи, слідування яким не залишає шансів на самозбереження і персональний успіх. Боротьба з проявами корупції дуже часто ведеться там, де натомість варто змінити саму нормативно-інституційну систему. Ігнорування цього вищими державними посадовцями, мабуть, є головним проявом корупції у найширшому значенні цього терміна (руйнування принципів цивілізованих суспільних відносин) [167, с. 347].

Отже, політична наука має розглядати форми державного правління, виходячи із власного предметного поля і методології. Це означає, що аналізу підлягає не лише номінальна структура вищих державних органів, а й реальні відносини влади, які між ними склалися, з урахуванням неформальних практик і стану корумпованості системи. Такий підхід особливо актуальний для кваліфікації форм правління нових держав, які примірили на себе західні зразки організації

органів влади. Досвід показує, що форми правління в специфічних національних умовах незахідних держав зазнають певних мутацій, які призводять до гібридизації, імітації або позначеної корупцією системної кризи республіканської конструкції. Науковці розходяться в оцінках перспективи інституційної вестернізації. Одні вважають її необхідним етапом на шляху модернізації суспільств, навіть попри очевидні труднощі на цьому шляху. Інші переконані, що традиційна культура візьме гору, і, не зважаючи на всі запозичення, форми правління завжди матимуть власні національні специфіки, діапазон яких буде ширший за межі визначення республіки західною наукою. Яка з цих позицій ближча до істини, покажуть час і підсумки тривалих і суперечливих процесів політичної трансформації в Україні.

Будь-яка політична система періодично зазнає змін. У державах, де відбувається навздогінна модернізація, політичні зміни відбуваються надзвичайно часто. Через 20 років одночасної трансформації політичної, правової, економічної систем Україна не стала державою із високим економічним розвитком, гідним рівнем життя суспільства, стабільною політичною системою. На суспільні відносини впливали різноманітні кризи: ідеологічна, політична, економічна, державного управління. У таких умовах розвиток суспільства значною мірою залежить від політико-управлінської еліти. Відносини між її суб'єктами, їхні функції визначаються формою державного правління. Дискусії про форму правління тривають в українському суспільстві впродовж усього періоду незалежності. Особливо актуальним це питання є тепер, після повернення до Конституції України в редакції 2004 р.

Конституційні моделі форм правління, їх політичні прояви в практиці зарубіжних країн і в Україні проаналізував С. Бостан. Вплив глобалізації на форми правління досліджував А. Мілардович. С. Фіш, Р. Елгі і С. Меструп вивчали посткомуністичні перехідні суспільства і визначили форму правління, яка найбільше сприяє демократизації цих країн. Провідні юристи Ю. Шемшученко, В. Авер'янов, О. Петришин досліджують особливості змішаної форми державного правління в Україні, зокрема, розкривають особливості відносин між президентом і урядом. Крім політологічних і правових досліджень з цієї теми, в українських ЗМІ існує безліч публікацій, у яких висвітлено позиції провідних політиків стосовно найкращої форми правління для України. Згадані науковці проаналізували всі типи форм держав-

ного правління, їх переваги і недоліки, практику застосування в різних державах, однак причинам зміни форми державного правління в Україні не приділено належної уваги.

Форму державного правління вивчають три науки: теорія держави і права, що досліджує методологічні основи пізнання форми правління, її історичні типи; конституційне право, предметом якого є правові основи її функціонування; політологія, що аналізує реальні відносини суб'єктів політичної влади. Важливим питанням є дослідження впливу політичного середовища на правову конструкцію влади, за допомогою якої здійснюється фактичне управління суспільними справами. В Україні, починаючи з 1996 р. і дотепер, існує змішана форма державного правління. Вважається, що певні ознаки президентсько-парламентської республіки були закріплені ще в 1919 р. у Німеччині (Веймарська Конституція), а вперше така форма була запроваджена того ж року у Фінляндії. Класичною змішаною республікою вважають П'яту Республіку у Франції [168, с. 13–14]. У сучасному світі до республік зі змішаною формою державного правління зараховують: Австрію, Білорусь, Болгарію, Боснію і Герцоговину, Естонію, Ірландію, Ісландію, Італію, Киргизстан, Латвію, Польщу, Росію, Україну, Фінляндію, Францію, Хорватію, Чехію, Югославію та ін. – загалом 35 держав [15, с. 479].

С. Бостан критикує такий тип форми державного правління як республіка. Цей термін означає «справа публічна (загальна)», він не дає чіткого уявлення про форму державного правління. На думку вченого, замість республіки слід вживати термін «поліархія», зафіксований ще в оксфордському словнику 1909 р., де він визначений як форма організації влади, протилежна монархії. У другому розділі ми вже аналізували цю форму. Як тип політичного режиму вона характеризується розподілом та роззосередженням влади між різними центрами та носіями [13, с. 496]. С. Бостан поліархію розуміє як відмінну від монархії, деконцентровану політико-правову систему вищих законодавчих та виконавчих органів державної влади, організація й функціонування якої ґрунтуються на принципі поділу влади та системі стримувань і противаг [15]. Відповідно дослідник виокремлює чотири типи змішаних поліархій: президентсько-парламентську, напівпрезидентсько-напівпарламентську, напівпарламентську-напівпрезидентську, парламентсько-президентську. В одному випадку поліархію розуміють як режим, в іншому – як форму правління.

На думку О. Зазнаєва, кожна змішана форма не просто поєднує ознаки «чистих систем», але прив'язана до певного «материнського» типу. Вчений визначає вісім змішаних форм: непрезидентарна президентська система, парламентарна президентська система, непарламентарна напівпрезидентська система, непрезидентарна напівпрезидентська система, парламентарна напівпрезидентська система, президентарна парламентська система, суперпрезидентська парламентська система і суперпарламентарна президентська система [169, с. 118–142]. Справді, у кожній країні форма правління має свої особливості, зумовлені історичним досвідом, політичною ситуацією, діяльністю конкретної політико-управлінської еліти. Безперечно, будь-яка типологія нівелює певні особливості, оскільки її метою є уніфікація спільних ознак. На нашу думку, не варто створювати широкі класифікації, заплутані і складні в застосуванні. Ми дотримуємося традиційної типології змішаної форми, яка виділяє напівпрезидентську і напівпарламентську системи або президентсько-парламентську і парламентсько-президентську форми правління.

За умов змішаної форми правління організація верховної державної влади, порядок утворення її органів та їх відносин з населенням поєднують у собі ознаки президентської та парламентської республік. Від президентського типу запозичується всенародне обрання президента, який має повноваження виконавчої влади, від парламентського типу – парламентська відповідальність уряду, який очолює прем'єр-міністр. Відносини між президентом і парламентом перетворюються на конкуренцію за право формувати уряд. Концепція Конституції України, схвалена Верховною Радою УРСР 19 червня 1991 року, передбачала, що в конкретно-історичних умовах розвитку країни прийнятною формою організації її державної влади є президентська республіка [170, ст. 466]. Згідно з Указом Президента від 27 вересня 1993 року «Про керівництво Кабінетом Міністрів України», глава держави став безпосереднім керівником уряду. Державу, де президент обирається народом і є главою уряду, який йому підзвітний, вважають президентською республікою. Договір «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України» від 8 червня 1995 року закріпив значні повноваження президента. Конституція України у 1996 р. встановила президентсько-парламентську форму правління, закріпивши функції вищого органу виконавчої влади за

Кабінетом Міністрів. Хоча деякі науковці вважають, що фактично більшість владних функцій все одно було зосереджено в Президента.

Згодом у політичних і наукових колах почалося обговорення переходу України до парламентсько-президентської республіки. 8 грудня 2004 року Верховна Рада України прийняла Закон України

«Про внесення змін до Конституції України» (№ 2222), який набув чинності 1 січня 2006 року. Нова редакція Конституції змінила форму правління з президентсько-парламентської на парламентськопрезидентську. Однак відомо, що прийняті зміни були результатом компромісу між владою і політичною опозицією щодо мирного врегулювання політичного конфлікту, який виник після другого туру голосування на виборах Президента України 21 листопада 2004 року. Поспішність і врахування суб'єктивних чинників, а не об'єктивних, призвели до того, що в Конституцію України була внесена норма про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України. До речі, в більшості демократичних держав в Основному законі не згадується порядок утворення коаліцій та правила поведінки в їх рамках. Негативним чинником в Україні стали амбіції лідерів трьох найбільших політичних партій, які створили парламентські фракції і весь час боролися за те, щоб саме їхня фракція була ключовою в коаліції парламентських фракцій. У країнах Європеського Союзу парламентська більшість є лише інструментом формування уряду. Українські дослідники визначають коаліційну більшість в українському парламенті як «політичний квазіінститут державної влади, який почав підміняти собою єдиний законодавчий орган влади в Україні» [171]. У політологічних працях досліджено ситуації, коли політична партія президента перебуває в опозиції до парламентської більшості. Зрозуміло, що за таких умов відбувається затягування процесу прийняття певних законів, рішень через застосування цими суб'єктами механізмів стримувань і противаг. Теоретично, якщо президент є представником політичної сили, яка входить до більшості, це сприяє ефективному правлінню. Однак бувають випадки коли політична сила глави держави не підтримує його дій, і тоді президент, уряд і парламент, розділений на більшість і опозицію, займають різні позиції, що призводить до постійних конфліктів.

Перехід України у 2006 р. до парламентсько-президентської форми правління супроводжувався звинуваченнями президентсько-парламентської в породжені авторитарних методів управління. На-

томість, парламентсько-президентська форма правління уявлялася як система, що сприяє демократизації відносин між владою та суспільством і взагалі є більш ефективною. Однак і ця форма правління в українських реаліях не виправдала себе. Перед Україною знову постало питання, яку форму правління обрати. У квітні 2008 року журналіст і аналітик С. Рахманін провів опитування лідерів парламентських партій щодо конституційної реформи. Одне із запитань стосувалося форми державного правління. П. Симоненко висловився за чистий парламентаризм, що передбачає ліквідацію інституту президенства, В. Литвин – за парламентсько-президентську республіку, Ю. Тимошенко запропонувала ліквідувати посаду або президента, або прем'єра, В. Кириленко – за сильну президентську владу [172].

Рішенням Конституційного Суду від 30 вересня 2010 року Закон України № 2222 «Про внесення змін до Конституції України» було визнано неконституційним «у зв'язку з порушенням процедури його розгляду і ухвалення». З цього дня Україна знову повернулася до Конституції України в редакції 1996 р. і відповідно до президентсько-парламентської форми правління. Повноваження парламенту скоротилися, а президента – розширилися. М. Томенко, аналізуючи український конституційний процес, констатує, що «завжди переважала політична кон'юнктура, тобто проекти відповідних змін, готувалися "під когось" (чинного Президента, Прем'єр-міністра, лідера політичної сили), що передбачає реалізацію персоніфікованих очікувань щодо подальших перспектив того чи іншого політика» [174, с. 270]. Парламентсько-президентська форма правління була запроваджена за особливих обставин і відмінена поособливому. Така відміна поставила більше запитань, ніж вирішила проблем, хоча в Україні є достатньо прихильників президентськопарламентської форми правління, особливо після декількох років неефективного функціонування парламентсько-президентської форми правління. Ю. Шемшученко та В. Авер'янов підтримали думку, що «всенародно обраний Президент за умов змішаної форми правління має бути достатньо "сильним" – з тим, щоб активно і конструктивно впливати на систему органів виконавчої влади та її кадрове забезпечення» [174, с. 5]. Заступник глави Адміністрації Президента І. Акімова після відомого рішення Конституційного Суду України 2010 року зазначала, що повернення до Конституції 1996 р. «дає додаткову можливість, по-перше, контролювати, моніторити хід реформ і впливати на тих, хто не

хоче йти досить швидкими кроками… це може стати тією політичною силою, яка перетворить політичну волю на політичний двигун» [175, с. 1]. До чого таке повернення призвело, нині, після повернення до зміненої в 2004 р. Конституції, суспільство вже знає.

Отже, не потрібно забувати, що президентсько-парламентська форма може призвести до авторитаризму. Не важко прогнозувати, що через деякий час згуртуються політичні сили, які будуть виступати за обмеження повноважень президента і розширення функцій парламенту. Раніше вважалося, що змішана система є найкращою для молодих демократій, оскільки найефективніше допомагає урівноважити й збалансувати систему влади. Досвід багатьох постсоціалістичних країн свідчить, що реалізація грунтовно виписаної змішаної форми правління на практиці має результати, відмінні від очікуваних. Причиною такої ситуації є неврахування важливих чинників. Наприклад, форма правління з посиленою роллю президента потребує більшої культури узгодження інтересів між законодавчим органом та урядом. С. Бостан застерігає, що відсутність відповідних умов перетворює змішану президентсько-парламентську форму правління із значними юридичними повноваженнями президента на президентську або суперпрезидентску поліархію, як це відбулося у деяких посткомуністичних країнах [15, с. 367].

Отже, на початку незалежності Україна фактично була президентською республікою, з 1996 р. – президентсько-парламентською, з 2006 р. – парламентсько-президентською, з 2010 р. – знову президентсько-парламентською, а в 2014 р. знову стала парламентсько-президентською. Очевидно, що наступної зміни форми правління в Україні буде обговорюватися і її парламентський тип. Справді, після невдалого функціонування парламентсько-президентської форми, що розбалансувала всю систему державного управління, потрібна чітка вертикаль виконавчої влади, яка дає змогу провести реформи. Однак результат цих реформ залежить від мети, яку ставитимуть її організатори, і від того, які методи вони застосовуватимуть. Нині рівень політичної і правової культури членів політичних партій недостатній для запровадження в державі парламентсько-президентської чи парламентської форми правління, однак це не означає, що ці форми не можуть бути ефективними.

Багато дослідників визнають парламентську форму правління найкращою для країн Центрально-Східної Європи. Зокрема, С. Фіш

довів, що ті країни, які раніше створили відносно сильний законодавчий орган, значно демократичніші, ніж ті, в яких парламент є відносно слабким. Р. Елгі і С. Меструп дослідили 12 центральносхідних держав і дійшли висновку, що будь-які варіанти напівпрезидентської республіки створюють більше проблем, ніж вирішують, і «якщо демократія ще є слабкою, тоді краще за все уникати будьяких форм напівпрезидентства». Сильна законодавча влада, на їхню думку, є найкращою для демократизації [176]. Знайдуться й ті, хто заперечуватиме прямий зв'язок рівня демократії і ефективності управління суспільними справами. Однак це лише поверхові думки, враження від процесів демократизації в Україні. Більш обґрунтованим є твердження, що демократія – це важливий чинник для тривалої політичної стабільності, раціонального управління економікою і ефективного суспільного адміністрування. А. Умланд вважає, що створення слабкої напівпрезидентської системи з домінуючою владою законодавчого органу або чисто парламентської республіки уможливлюють існування консолідованої демократії, на його думку, надасть механізм урегулювання конфліктів між економічними елітами країни, а також між культурно розділеним населенням заходу і центру, з одного боку, і півдня і сходу – з іншого. По-друге, демократизація – це ключ до довгострокових перспектив України на міжнародній арені, а вступ до Європейського Союзу може стати об'єднавчою ідеєю для конфліктуючих політичних сил і для соціальних груп сходу і заходу країни [176].

Якщо аналізувати політичний суб'єктивний складник зміни форми державного правління, то логічним буде висновок, що політичні партії не дозволять створити президентську республіку, оскільки велика частина політиків володіла значними повноваженнями, і вони боротимуться за збільшення обсягу їхніх функцій. Крім того, суспільство, яке відчуло певну свободу, побачило демократичні процедури ухвалення рішень, навряд чи дозволить повернутися до авторитарного режиму будь-якого президента. Потрібно прагнути створити ефективний діалог між суспільством і владою, а це можливо завдяки широкій участі і політиків, і громадян у процесі управління суспільними справами. Також набуває поширення твердження, що в теперішньому глобалізованому світі форма правління вже не має суттєвого значення, оскільки на політику держав впливають наднаціональні структури. «Держави і уряди з різними типами демократії будуть вирівнюватися, все частіше опиняючись в підпорядко-

ваному стані перед міжурядовими організаціями і глобальними гравцями» [177]. Звичайно, така теорія має право на існування і на розвиток, однак це тема іншого дослідження.

Отже, на зміну форми державного правління впливають такі чинники:

1) об'єктивні: а) відносини між суб'єктами влади постійно породжують конфлікти, призводять до криз у системі державного управління; б) рівень легітимності президента або парламенту (президента і парламенту) дуже низький;

2) суб'єктивні: а) новій політичній команді, яка набуває популярності, для заміни попередньої владної команди вигідно змінити форму правління; б) політичні сили, які справляють вплив на зміну форми правління, пропонують ту форму, яка надасть їм найбільше владних повноважень.

Об'єктивні й суб'єктивні чинники в політиці існують завжди. Будь-якій політичній команді для ефективного управління суспільними справами необхідні владні повноваження. Важливим моментом їхньої діяльності є їхні мета і засоби, які вони використовують для її досягнення. Крім того, надзвичайно важливо визначити справжні причини неефективності існуючої форми правління. Наприклад, це може бути неузгодженість функцій органів державної влади на законодавчому рівні; низька підтримка діяльності конкретного президента чи наявного складу парламенту (однак це не означає, що певна форма правління не відповідає потребам певного суспільства); деструктивна діяльність конкретних політичних партій, яка не може беззаперечно свідчити, що всі партії є такими; відсутність консенсусу основних політичних сил щодо стратегічного розвитку держави; бажання політичних лідерів ухвалювати рішення одноосібно, а не на основі демократичних процедур.

Причиною неефективності форми правління в Україні є те, що при її виборі враховуються думки лише провідних політичних сил, зокрема їхній реальний вплив на конституційний процес. В обговоренні форми державного правління участь беруть депутати, міністри, журналісти, тоді як це питання мають вирішувати насамперед експерти, які ґрунтовно досліджують функціонування різних форм правління, аналізують світовий і вітчизняний досвід протягом багатьох років. Їхній аналіз повинен спиратися на наукові методи, чіткі критерії оцінювання, статистичні дані і врахування політичної ситуації в країні.

4.2. ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ І СТАБІЛІЗАЦІЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Кореляція ефективної законодавчої матриці та функціональної моделі організації державного правління постає ключовим фактором забезпечення прогресивної модернізації соціально-політичного середовища і формування державного апарату на засадах верховенства правових основ. Після деструкції радянської політичної системи Україна набула статусу незалежного суб'єкта міжнародного політичного процесу. Трансформація політичного устрою відкрила широкий діапазон перспектив державного будівництва, проте супроводжувалась низкою ризиків та проблем, що ускладнювали миттєву інтеграцію української державності у сферу демократичних традицій політичного конструювання. Відсутність практичного досвіду демократичного регулювання владно-суспільних комунікацій та компілятивна адаптація існуючих механізмів модифікації державного устрою без урахування контекстуальних закономірностей українських соціально-політичних реалій створили перешкоди для стабілізації форми правління та збалансування правового вектору державного устрою. Відтак нівелювання тоталітарних принципів централізації владно-політичних ресурсів, характерних для радянської моделі політичного устрою, шляхом хаотичної імплементації демократичних канонів західного типу в систему українського політичного простору детермінувало становлення специфічної державної конструкції, яка ґрунтується на конфронтації демократичних архетипів моделювання політичної реальності, адаптованих у рамках нонконформістського імпульсу українського соціуму з існуючим тоталітарним обрамленням політичної свідомості, викликаного перманентним конформізмом попередньої політичної системи.

Сучасні державотворчі процеси зумовлюють необхідність комплексного аналізу трансформації адміністративно-управлінського апарату в рамках демократизації українського соціально-політичного простору та систематизації варіативних чинників, що спонукали чи ускладнювали консолідацію демократичної парадигми під час становлення політичних інститутів та правової матриці української державності й конституціоналізму. Консолідація теоретичного

підґрунтя та практичних результатів державного будівництва сприятиме виробленню ефективної концепції моделювання правового державного правління в межах українських соціально-політичних реалій. Проектування функціональних алгоритмів модернізації українського політичного виміру має бути спрямоване на визначення потенційних шляхів подолання проявів «диспропорціоналізму» функціонування сучасної української політичної системи, гармонізацію каналів взаємодії громадянського суспільства з органами державної влади та збалансування правових тенденцій у сфері організації державного правління на основі мобілізації практичних досягнень і демократичного досвіду конституційних трансформацій політичної системи інших країн.

Моделювання в конституційному полі ефективної форми державного правління на основі використання демократичних інструментів консолідації політичного режиму в умовах популяризації ліберально-демократичних канонів державотворення стало об'єктом вивчення представників різноманітних політичних шкіл та наукових традицій. Закономірності трансформації політичної системи та демократизації принципів функціонування державних інстанцій висвітлено в дослідницьких концепціях С. Гантінгтона, К. Шміттера, Д. Гелда, Ф. Гаєка, Л. Пая, Є. Вятра, Г. Алмонда, С. Верби, В. Ростоу, Г. О'Доннелла, Р. Інглхарта. Серед представників української наукової спільноти, які зробили вагомий внесок у наукове осмислення багатозначної процедури демократичної модифікації державного правління, варто виокремити Г. Зеленько, О. Проценко, В. Шаповала, М. Михальченка, О. Мелешкіну, Р. Павленка, В. Горбатенка.

Дослідження вищезазначеної проблеми передбачає аналіз соціально-політичних та правових індикаторів реформування української політичної системи і висвітлення потенційних можливостей удосконалення сучасного політичного устрою з урахуванням існуючих ризиків та небезпек, здатних блокувати реалізацію демократичного державотворення, а також призвести до реінсталяції ідейного конформізму, централізації політичних прерогатив та деформації продуктивних каналів демократично-правового функціонування державних інстанцій. Правові орієнтири стабілізації політичної системи та інституціалізації політичної влади здатні інтенсифікувати еволюцію владно-суспільної взаємодії і диверсифікацію функціонального інструментарію державного апарату, а одночасне викори-

стання досягнень політичної інженерії країн-суб'єктів міжнародного політичного простору створює передумови для вироблення універсальних алгоритмів демократичного будівництва державного правління в межах українських соціально-політичних реалій.

Організація соціальних відносин у рамках державного устрою та закономірності втілення політичної влади в межах каналів владно-суспільної комунікації постають ключовими функціональними елементами політичної системи. Інституціалізація політичного середовища та визначення діапазону діяльності державного апарату, здійснені на основі правової регламентації із затвердженням законодавчої бази функціонування органів державної влади, є каталізатором демократизації держаного правління та регулятором сфери використання політичної влади [178, с. 16]. На думку М. Вебера, «…держава наділена суверенітетом та монополією на легітимне використання організованого насилля в суспільстві і в межах власної території» [179, с. 22]. Отже, на основі превалювання в сфері поширення політичної влади держава фундаменталізувалась як незамінний інструмент програмування системи соціальних відносин та кодифікації норм суспільно-політичної поведінки. Домінування в ієрархії владних прерогатив забезпечує вплив органів державної влади в суспільно-територіальному вимірі. Як результат, постає питання збереження демократичних засад державного правління та нівелювання узурпаторських інтенцій владної еліти. Тому регламентація функціональних прерогатив політичної адміністрації перебуває в межах правового регулювання, що детермінує появу концепту «конституціоналізм».

Засновник американського демократичного світогляду Т. Пейн зазначав: «Конституція – це не творіння уряду, але творіння людей, що формують уряд, а уряд без конституції – це сила без права. Конституція – це річ, що передує уряду, а уряд – це тільки творіння конституції» [180, с. 4]. У класичних ліберальних уявленнях Т. Пейна пріоритет у зіставленні конституціоналізму і державного становлення закріплюється виключно за законодавчою основою. Правові регулятори державного функціонування засновані на протекціонізмі індивідуальних громадянських свобод, а визначення форми державного правління лежить у конституційній компетенції громади. Це вчення стало основою для формування теорії американського конституціоналізму, що ґрунтується на ідеях досягнення ін-

дивідуальної свободи шляхом обмеження діапазону державного впливу та імплементації принципу моральності у сферу програмування законодавчої бази [180, с. 19]. Взаємозв'язок конституціоналізму та державного правління американського формату полягає в незмінних преференціях правового поля при регламентації діяльності державного апарату з орієнтацією на індивідуальні інтенції суспільства. Водночас роль суб'єктів політичного середовища та державних інстанцій в межах ліберального конституціоналізму полягає в неухильній реалізації теоретичних засад правової матриці, що виявляється в деперсоналізації політичного процесу [181, с. 106].

Генезис теорії державного моделювання сформував альтернативний ліберально орієнтованому типу конституціоналізму вектор законодавчого регламентування державної діяльності, представлений у теорії Т. Гоббса, який вважав, що кожна держава – конституційне утворення, незалежно від пріоритетів чинних законів [182, с. 136]. Навіть якщо законодавча база спрямована виключно на стабілізацію превалювання державного апарату у сфері розподілу політичних прерогатив і свобод, цей формат зв'язку законодавчої парадигми та державного правління залишається легальним і конституційним. Проаналізувавши даний підхід до інтерпретації конституціоналізму, К. Шмітт зауважив, що «…закон став засобом обов'язкової психологічної мотивації і функціонування, що може слугувати різним цілям і суперечливій сутності. Тому, на думку Гоббса, кожна легальна надійно функціонуюча система стає державою, а оскільки закон здатен бути виключно державним, держава стає конституційною» [182, с. 136]. Отже, поняття «конституціоналізм» у такій інтерпретації виноситься за межі моральних регуляторів правових основ.

Таким чином, взаємозв'язок конституційної матриці та функціональних векторів державного правління має амбівалентний характер: ліберальна версія переносить правовий конструктивізм у сферу гарантій збереження індивідуальних свобод, тоді як формат політичного прагматизму ідентифікує законодавство з державними повноваженнями незалежно від моральних орієнтацій. З огляду на це поняття «конституціоналізм» можна позиціонувати у двох діаметрально протилежних за правовою суттю іпостасях: як правову матрицю моделювання фундаментальних основ інституціалізації політичної влади, що орієнтується на індивідуальні свободи громадян та соціальне благополуччя, і як прагматичну програму чіткої регламентації від-

носин органів державного правління з орієнтацією на збереження державної цілісності та непорушності ієрархії соціально-політичних статусів.

Важливу роль у розумінні взаємозалежності конституціоналізму і державного правління відіграє концепт «правова держава». Становлення його теоретичних рамок пов'язане з працями класиків демократичного світогляду, серед яких Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, Дж. Локк, І. Кант, А. де Токвілль [183]. Правова держава об'єднує у власному функціональному інструментарії варіативні принципи моделювання демократичного політичного режиму: артикуляцію суспільних інтересів, виборність державних органів, плюралізм політичної думки, гарантію громадських свобод, високий рівень динаміки участі громадянського суспільства в прийнятті політичних рішень, розвиток політичної культури та формування демократичної політичної свідомості. Фактично, законодавча база, що функціонує у правовій державі, покликана визначити межі «політичної юрисдикції» державної влади і спрямувати вектор діяльності державного апарату в річище реалізації суспільних інтенцій [184, с. 58]. К. Шмітт вбачає сутність правового становлення державного устрою в легітимності відносин владної еліти та суспільства через балансування політичної влади шляхом конституційної регламентації: «Конституція легітимна не тільки як фактична умова. Вона також визначається порядком, коли політична сила і законодавча влада, на яку покладено прийняття рішень, – загальноприйняті» [185, с. 136]. Згідно з цим твердженням, правові основи регуляції функціональних прерогатив державного апарату зосереджені навколо адаптації суспільними масами політичних рішень, прийнятих у колах державної влади. Ефективність конституційної бази в межах правової держави залежить від легітимності функціонування законодавчого інституту з орієнтацією на безпеку громадських прав. Водночас демократизм конституційного поля детермінує модернізацію форми державного правління відкритого типу з можливістю доступу до процесу прийняття політичних рішень з боку громадянського суспільства. Отже, правова держава – це тип політичного устрою, основними ознаками якого є зв'язаність із правом, верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, громадян і держави [80, с. 281].

Хвиля демократизації, що спиралася на популяризацію канонів правової держави, поширення ідей громадянського суспільства та ін-

тегрaцію механізмів ліберального конструювання політичної системи привела до кардинальних трансформацій політичного устрою Східної Європи. Українська політична система, створена на базі зруйнованої матриці радянського політичного устрою, потребувала миттєвих реформ, визначення ідеологічної спрямованості та мобілізації конструктивних інструментів і принципів демократичного моделювання соціально-політичного простору.

Короткі терміни імплементації ліберального арсеналу державного моделювання в Україні різноманітних проблем суспільно-політичного характеру та ризиків реверсивної авторитаризації демократичних зрушень з нівелюванням ліберального імпульсу народних інтенцій позначилися на процедурі організації політичного правління, спричинивши дисбаланс процесів консолідації політичної системи. Наслідком відсутності гармонізації у прийнятті політичних рішень стали численні модифікації українського державного правління, що супроводжувались трансформаціями моделі організації владних інститутів та перманентним перерозподілом їх політичних повноважень. Концепція функціонування української політичної адміністрації видозмінювалась від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської і навпаки, що вносило корективи у сферу визначення обсягів політичних прерогатив державних інституцій.

Паралельно зі змінами політичного формату реалізації державної влади зазнавали пертурбацій варіативні сфери конституційного поля. Відсутність чіткої ідейної лінії розбудови конституціоналізму стала джерелом порушення послідовності політичної модернізації, ускладнення правової регламентації взаємодії суспільства і політичної еліти та дисфункції каналу функціонального зв'язку державних інстанцій. Негативним ефектом мінімізації конституційного превалювання в моделюванні українського соціально-політичного середовища стало обмеження реального втілення обраної теоретичної матриці ліберальної орієнтації в рамках української демократизації. Ідентифікація соціально-політичної стратегії розвитку державного правління та законодавчої бази України з парадигмою ліберальної інженерії на практиці знаходила специфічні форми реалізації, втілюючись у своєрідні політичні симбіози принципів демократичних реформ з елементами авторитарної реінсталяції.

Відсутність чіткої правової лінії детермінації політичного моделювання не тільки призвела до дисбалансу процесів конструювання

демократичного державного устрою, а й негативно вплинула на формування правової культури українського соціуму. Стабілізація конституційного функціонування владних інстанцій та нормалізація політичного виміру української державності здійснювалися зі змінним успіхом, що проявлялося в пожвавленні конфронтацій політичної еліти та нездатності досягти колективного компромісу стосовно питань визначення вектора державного розвитку. Як результат, успішність демократизації українського політичного виміру залежить від нагального затвердження єдиної концепції модернізації українського конституціоналізму та правової інституціалізації політичної влади в контексті формування правової держави в межах українського соціально-політичного простору. Ефективність стратегічного планування конституційно-політичного прогресу України залежить від адекватної оцінки реформаційного досвіду української державності та сучасного соціально-політичного стану країни. Досягнення зазначеної мети передбачає пошуки відповідей на такі питання: які основні перешкоди та загрози постають перед демократизацією процесів правого моделювання соціально-політичного простору? У чому полягають причини суперечностей між теоретичними засадами конституційного регулювання та практичними проявами політичної інженерії в розбудові української державності? Як сформувати універсальну програму українського конституціоналізму і які перспективи її реалізації в рамках стабілізації форми державного правління?

Однією з небезпек продуктивній трансформації політико-правового середовища української державності є зворотна авторитаризація. Можливість цього «парадоксу демократизації» відображена в наукових теоріях і набула окремих проявів у країнах пострадянського простору. Зокрема, Г. О'Доннелл та Р. Саква відзначають реальність нівелювання функціонального потенціалу демократичних механізмів надмірною централізацією політичної влади в руках певного державного інституту [42, с. 37]. До прикладу, тенденція превалювання лідируючого суб'єкта державної політики стала характерною для політичних систем Білорусі та Росії, які відзначаються функціональними преференціями виконавчої влади та домінуванням сильного інституту президентства у сфері розподілу політичних цінностей. Загроза безмежного зростання повноважень інституту президентства полягає у звуженні ролі демократичних

процедур організації адміністративного апарату та персоніфікації політичного процесу з надмірною концентрацією можливостей визначення вектора державної політики навколо функціональних повноважень окремого суб'єкта політичної системи.

Екстраполяція можливого негативного впливу моделі неконтрольованої президентської форми правління на українські політичні реалії окреслює таку тенденцію: регулятором, здатним нівелювати процес персоніфікації українського політичного простору, є конституційна матриця державного конструювання. У разі відсутності тенденції до стримування домінування президентського інституту державної влади постають ризики фундаменталізації крайнього етатизму в соціально-політичному середовищі України та превалювання державних інтересів над суспільними ініціативами.

Дієвим інструментом подолання дефектів інституціалізації державної політики є імплементація демократичного архетипу політичного будівництва, яким є «стримування і противаги», в архітектоніку українського політичного середовища. Сутність такої програми моделювання державного апарату полягає в диференціації політичної влади між законодавчою, виконавчою та судовою гілками державної влади з метою забезпечення рівномірного розподілу владних повноважень та організації превентивного механізму від централізації політичного ресурсу [186, с. 18–19]. Зокрема, адаптація зазначеного принципу до закономірностей функціонування державного правління США та закріплення даних алгоритмів здійснення політичної влади на конституційному рівні створили передумови для ефективного існування американського конституціоналізму в рамках президентської форми державного правління [187, с. 12]. Сфера юрисдикції політичної влади та автономність діяльності президентської інстанції законодавчо регламентується та узгоджується з інтересами й ініціативами парламенту з неухильним дотриманням правових основ у практичному вимірі американської політики.

Проте інколи теоретичні засади механізму «стримувань і противаг» у поділі державної влади на практиці виявляють певні суперечності, неузгодженості та належність до специфіки окремої політичної системи [188]. Представник західної школи теорії держави і права Е. Керолен зазначає: «Класична концепція диференціації державної влади страждає від низки вад. Деякі з них містяться в самому теоретичному обґрунтуванні, інші належать до її дисфункціонального

зв'язку із сучасною державою… зокрема, теорія не завжди здатна адекватно розцінювати формування виконавчої гілки державної влади» [186, с. 46]. Як результат, імплементація універсальних теоретичних основ моделювання діапазону діяльності та підзвітності уряду, що покликана збалансувати політичні прерогативи інститутів президента та парламенту, на практиці в умовах сучасних викликів державного будівництва не завжди здатна регулювати взаємозв'язок зазначених інститутів і лише посилює ідеологічні розлади політичної системи.

Отже, для запобігання деконсолідації функціонування органів державного правління в контексті формування програми модернізації українського конституціоналізму та правового забезпечення процедури організації функціонування державного апарату доцільно застосовувати механізм «стримувань і противаг» з урахуванням історичного досвіду, специфіки та національних особливостей українського соціально-політичного виміру. Бурхливий процес реформування конституційних засад державного правління України відбувався під дією різноманітних чинників політичного, економічного та суспільного характеру. Результати змін орієнтирів політичної свідомості українського суспільства та передовсім конфронтації ключових акторів державної політики за отримання більшої кількості політичних повноважень спричинили дисбаланс конституційного регулювання закономірностей улаштування державного правління.

Прийняття у 2006 р. Конституції як основного закону України стало важливим кроком на шляху становлення незалежної Української держави, демократизації соціально-політичного простору, затвердження правових основ державного функціонування та було покликане збалансувати форму державного правління. Та згодом виявилося, що конституційне визначення форми організації українського державного ладу як «президентсько-парламентської республіки» не стало завершальним етапом інституціалізації української політики. Саме у конституційному регламентуванні закономірностей співвідношення органів державної влади вбачали причину уповільнення демократизації країни та ускладнення формування правової держави в межах українського політичного середовища. Проте реформування положень Конституції 1996 р., здійснені у 2004 та 2010 роках [189], з «реверсивним коливанням» статусу політичного превалювання від законодавчої до виконавчої гілки влади не тільки не подолали проблеми

оптимізації діяльності державного апарату, а й поглибили політичну кризу української демократизації, змістивши пріоритети державної політики з прицілом на гарантування індивідуальних свобод, інтенсифікацію розвитку громадянського суспільства та консолідацію демократичних механізмів формування конституціоналізму в межах української політичної системи в напрямку досягнення індивідуальних інтересів представників політичної еліти. Наслідком цього стала безперспективна боротьба за владу окремих політичних сил без орієнтації на визначені ідеологічні канони чи ідентифікацію з певними політичними цінностями. Саме ця тенденція актуалізувала питання про реформування українського політичного простору, що перебуває на стадії своєрідної «політичної стагнації» та вироблення ефективної програми соціально-політичних зрушень у рамках проекту модернізації українського конституціоналізму. Що стосується повернення до реформованої Конституції 2004 року, то цей процес неодмінно продовжиться, але вже не через повернення попереднього варіанту, а шляхом системного вдосконалення Конституції України.

Основні пріоритети щодо подолання деструктивних тенденцій українського соціально-політичного середовища та продовження курсу на демократизацію української політики зосереджені навколо функціонального розподілу органів державної влади та практичного підтвердження конституційної регламентації орієнтирів державної політики. Тому важливим критерієм успішності діяльності державного апарату є баланс гілок політичної влади, передбачений конструктивним механізмом «стримувань і противаг» – обмеження динаміки централізації політичної влади в руках президентської вертикалі поряд зі збільшенням ролі та функціонального потенціалу парламенту.

Парламент – незамінний атрибут демократичного політичного режиму, який функціонує з метою забезпечення формування законодавчої бази, контролю за діяльністю уряду, а головне – артикуляції суспільних інтересів та презентації варіативних поглядів представників громадянського суспільства різної політичної ідентифікації на перебіг формування державної політики [190, с. 57– 71]. Функціональна компетенція парламенту не тільки мінімізує можливість узурпації політичної влади президента, а й гарантує збереження ідейного плюралізму політичного середовища, ліквідуючи ідеологічну гомогенність представників політичної еліти.

Генезис конституційної регламентації діапазону парламентської діяльності в межах українського політичного процесу включає прецедент наділення законодавчого органу преференціями у сфері розподілу політичних функцій у форматі змішаної форми державного правління. У період з 2004 до 2010 р., після здійснення «конституційної реформи», Основний закон визначав парламентськопрезидентську модель як форму організації державної влади. Парламент був наділений визначальним правом формувати уряд країни, що вважалося вагомим кроком на шляху демократизації українського політичного устрою. Після повернення незаконним шляхом до попереднього варіанту Конституції зазначена динаміка була втрачена.

Компаративний аналіз реформаторського досвіду конституційних детермінант і форми державного правління інших демократичних країн засвідчує подібність моделі конституціоналізму з парламентською формою державного правління у країнах ЦентральноСхідної Європи, таких як Польща, Литва чи Угорщина, які перейняли досвід західноєвропейського парламентаризму як конституційну основу формування власної правової держави з нівелюванням централізації політичного ресурсу у функціональних рамках президентської вертикалі [119]. Зокрема, Конституцією Угорщини передбачене домінування законодавчого органу влади при формуванні уряду, а діяльність президента заснована на принципі «править, але не управляє» [117, с. 53]. Аналогічні фактори спонукали до прийняття ідентичних заходів обмеження президентського домінування і розширення парламентських повноважень у Польщі [120, с. 79].

Проте конституційні реформи українського державного устрою не набули перманентного характеру і не сприяли стабілізації форми державного правління. Більше того, ліквідація рішень політичної реформи 2004 р., що відбулась у 2010 р., не тільки повернула конституційні положення у сфері розподілу політичних повноважень між органами державної влади, закріплені попереднім варіантом Конституції, а й частково підірвала легітимність попереднього реформаційного рішення та діяльності Конституційного Суду, оскільки зміни 2004 р. було визнано не правомірними та прийнятими з порушеннями. Неузгодженість конституційної регламентації закономірностей організації державного правління призвела до порушення балансу політичних процесів у рамках демократизації української державності. Вектор управлінської інженерії знову було спрямовано

на превалювання президентського інституту з характерним для даного формату адміністрації ризиком надмірної централізації політичної влади.

Однак реформування моделей державного правління в Україні не подолало проблеми функціональних конфронтацій державних інституцій і не забезпечило рівноваги розподілу політичних цінностей і повноважень у межах українського державного устрою. Дисбаланс вертикального діалогу між українським суспільством і владою та порушення конструктивного каналу взаємодії політичних сил української політичної арени призвели до дисонансу суспільних очікувань та інтересів представників політичної еліти.

Програма модернізації українського конституціоналізму та раціоналізації функціонального діапазону політичної влади передбачає два напрями модифікації соціально-політичного середовища.

Перший передбачає подальшу тенденцію до конституційного закріплення президентсько-парламентської форми організації державного правління. Фундаментальним елементом збалансування державних інститутів у цьому випадку є реалізація і контроль над ефективністю функціонування механізму «стримувань і противаг». Особливі вимоги при конституційній регламентації політичного устрою такого формату покладаються на судову владу.

За таких обставин парламент зобов'язаний володіти дієвими механізмами впливу на політичний курс президента та пропорційно розділяти з ним повноваження при формуванні уряду. Останній має бути підзвітний законодавчому інституту щодо підсумків власної діяльності завдяки дієвості інструменту інтерпеляції та своєчасній і неухильній реакції представника уряду на інформаційний запит депутата. Проблему в реалізації цього формату політичної адміністрації в українських реаліях становить однорідність політичної ідентифікації більшості представників законодавчого органу президента. Гомогенність політичного світогляду суб'єктів державної політики суперечить конституційним принципам ідейного плюралізму та виключає потребу в організації конструктивного діалогу для прийняття колективних політичних рішень з опозиційними силами, які здійснюють презентацію нонконформістських інтересів суспільних прошарків. При цьому функціонування політичного апарату виходить за межі конституційного регулювання у сфері автономної діяльності правлячої верхівки. Конформізм політичного середовища і від-

сутність конструктивної позиції при обмежені функціональних можливостей опозиції неминуче призводять до порушення соціальної рівноваги.

Альтернативним вектором гармонізації українського політичного простору та посилення нового імпульсу демократичної модернізації є реформування державного ладу, що вже відбувалось у політичному житті України. Мотиваційне обґрунтування зазначених трансформацій полягає в необхідності пропорційної презентації суспільних ініціатив [191, с. 14–16]. Парламентаризм – продуктивне середовище реалізації принципу представництва громадських інтересів у межах демократичного політичного режиму. Отже, парламентська чи парламентсько-президентська форма організації державної влади ефективно сприяє становленню правової держави із високим рівнем соціальних гарантій та впливу громадян на процедуру визначення державної політики.

Важливі критерії функціонування парламентського типу державного правління – конструктивна взаємодія політичної еліти, яка ґрунтується на компромісі та взаємних поступках у вирішенні конфліктних питань, належна артикуляція та обстоювання політичних інтересів електорату, гнучка система ідейного плюралізму, що полягає у представленні політичного світогляду якомога більшої кількості соціальних прошарків українського суспільства. Американський політолог А. Лейпгарт, аналізуючи закономірності політичної інженерії демократичних режимів, дійшов висновку про значні можливості пропорційної системи організації законодавчої влади в межах належного правового забезпечення електоральної процедури, що заснована на рівномірному представництві суспільних інтересів через політичні партії, обрані під час народного голосування [191, с. 15]. На думку політолога, значний потенціал у донесенні громадських інтенцій у сферу прийняття політичних рішень на державному рівні належить опозиції: «… перебування в опозиції – не таке вже й суворе обмеження для ефективної презентації інтересів власного електорату у формуванні державної політики. Було б помилкою ігнорувати цей факт. Презентація загального електорату в розробці державної політики зменшується від пропорційного «дизайну» політичної системи (72% виборців) до мажоритарного «дизайну» (52% виборців)» [191, с. 16].

Побудова українського конституціоналізму на засадах правової регламентації пропорційного плюралізму здатна забезпечити рівно-

вагу політичних каналів візуалізації суспільних потреб та очікувань, що забезпечують основу збереження цілісності політичної системи. Важливим елементом реалізації цього формату політичного моделювання є розширення функціональних можливостей парламенту в традиційних уявленнях парламентсько-президентської чи парламентської республіки. У результаті відбудеться нівелювання специфічного архетипу «сильний президент – слабкий парламент», характерного для українських політичних реалій, і подолання ризику тотального домінування інституту президентства супроводжуватиметься ліквідацією сучасного українського формату, де опозиція не спроможна ефективно впливати на політичні процеси, а правляча більшість не відчуває політичної конкуренції, здатної забезпечити поступовий прогрес. Представницький механізм, що зможе врахувати інтереси більшої кількості української громади, стане важливим принципом українського конституціоналізму нового формату. А подолання ідеологічних конфронтацій політичної еліти у визначенні курсу державної політики, що неминуче виникають в умовах ідейного плюралізму, можливе лише завдяки високій політико-правовій культурі суб'єктів української політики. На думку прихильників західного типу організації демократичного політичного устрою з домінуванням права, політична культура є фундаментальним принципом демократичного розвитку: «Американський конституціоналізм залежить від значного рівня культурних цінностей. Інакше кажучи, домінування закону існує в США більшою мірою через надзвичайний рівень суспільного консенсусу та через структуру легального політичного устрою. Завжди існують прогалини між прагненнями народу і обмеженнями правової системи» [192, с. 43].

Модернізація політичної культури українського суспільства здатна стати каталізатором ідейної рівноваги різноманітних соціальних прошарків та фактором збалансування у процесі реконструкції каналів взаємодії органів державної влади. Тому формування реальної концепції українського конституціоналізму потребує вирішення питання інтенціональної орієнтації правової платформи українського соціально-політичного середовища. Якщо імпліцитні орієнтири законодавчих ініціатив української політики будуть спрямовані виключно в бік захисту владної еліти та обмеження правомірного впливу суспільства на систему державного апарату, то конституційна регламентація такого характеру призведе до втрати легітимності держав-

ної влади через тенденцію до авторитаризації і детермінує перенесення динаміки суспільної активності в нелегальну площину. Результат цього явища – тотальна деструкція суспільного балансу та відхилення від імплементації демократичного принципу соціально-політичного компромісу, що унеможливлюють становлення української правової державності. За таких обставин взаємозв'язок конституційної матриці та політичної рівноваги буде порушено.

Дієвою альтернативою авторитаризації конституційного ладу є шлях демократизації конституційного поля з орієнтацією процесів моделювання державної політики у сферу гарантування суспільних прав і свобод та реалізації інтересів і конструктивних ініціатив української громади. Домінування морально-ціннісних інтенцій при формуванні правової моделі функціонування соціально-політичного простору України не тільки стане запорукою інтенсифікації розвитку політичної культури і динаміки ефективної участі народу в державотворчих процесах, а й позначиться на успішності становлення правової держави з балансом функціональних зв'язків політичних інститутів та налагодженими механізмами взаємодії соціуму з представниками політичної влади в рамках українського конституціоналізму.

Загалом, рівновага взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади гарантується за умов неупередженості та ефективності виконання функціональних зобов'язань Конституційним Судом. Проте додатковим фактором контролю за діяльністю державного апарату та одночасного впливу на характер прийняття політичних рішень є високорозвинуте громадянське суспільство. Концепція українського конституціоналізму, що спрямована на демократизацію політичної системи шляхом досягнення функціональної рівноваги моделі державного правління, заснована на виокремленні громадянського суспільства як повноцінної вагомої сили в процесі інституціалізації політичної влади.

Представництво суспільних інтересів – ключовий елемент демократичної модернізації. Власне на цьому напрямі й зосереджена функціональна основа державного апарату. Політична криза державної системи зумовлюється порушенням владно-суспільної комунікації та орієнтацією політичної еліти на реалізацію індивідуальних очікувань. Тому фундаментальним принципом українського конституціоналізму є релевантна роль громадянського суспільства у

розбудові політичного устрою, що закріплена у пріоритетах правового поля держави. Формування соціуму з високим рівнем політичної культури та здатність народу свідомо і обдумано здійснювати власний політичний вибір, впливаючи через виборчий процес на формування кадрового складу владних інститутів, дають змогу говорити про суспільство як реальну силу, яка здійснює контроль за функціонуванням державного апарату, забезпечуючи рівновагу управлінських структур. Конституційна регламентація механізмів участі суспільства у політичному житті стане каталізатором взаємозалежності державних органів від громадської волі і надасть новий імпульс українській демократизації та розбудові правової держави. Адекватність цієї тенденції підтверджує американський дослідник С. Верба, який допускає політичну модернізацію лише за умов активізації суспільної ролі у політичних процесах [109, с. 5]. Зростання динаміки свідомої участі соціуму в політичному моделюванні та морально-ціннісна орієнтація правових засад державного функціонування здатні позитивно вплинути на автономну від суспільного впливу конфронтацію політичних сил, представлених в управлінському апараті держави, і спрямувати ідеологічний плюралізм у демократичне річище компромісу та рівноправності.

Загалом аналіз взаємозв'язку конституціоналізму і закономірностей трансформації організаційних моделей державного правління України та дослідження міжнародного досвіду мобілізації правової матриці в рамках формування державного апарату із визначенням принципів його функціонування дають підстави для низки висновків.

По-перше, сучасний формат розподілу політичної влади в межах української державної системи не забезпечує рівноваги політичних можливостей та балансу функціональних повноважень органів державної влади. Президентсько-парламентський тип змішаної форми правління в теорії передбачає потужний інститут президентства, який частково обмежується механізмом «стримувань і противаг». Проте становлення української державності під час хаотичного процесу демократизації відзначається деструкцією чіткого каналу взаємодії державних інституцій, що на практиці засвідчили конституційні реформи з модифікаціями форми державного правління – у 2004, 2010 та 2014 рр. Наслідком такого дисбалансу державного правління стало зменшення функціональних можливостей та продуктивних

показників діяльності парламенту, спричинене слабкою ініціативністю опозиції і тотальним превалюванням правлячої коаліції. Тому в межах законодавчої влади був нівельований принцип реальної політичної конкуренції, а боротьба політичних суб'єктів за політичний ресурс здійснюється з орієнтацією на індивідуальні інтереси, а не на артикуляцію суспільної позиції, що перенесло український політичний процес за межі конституційної площини. До того ж дисфункція механізму «стримування і противаг», спричинена гомогенністю політичної ідентифікації української правлячої еліти, порушує конструктивність взаємодії виконавчої і законодавчої влади та унеможливлює плюралізм політичних рішень з орієнтацією на інтереси різноманітних соціальних прошарків. Оскільки ситуація в Україні змінилася на початку 2014 року, є всі підстави очікувати після виборів президента України у травні поточного року ефективної демократизації і врегулювання національного конституційного процесу.

По-друге, компаративне зіставлення процедури регулювання конституційною матрицею моделі улаштування державного правління в країнах Європи і США з українським досвідом незалежної модернізації вказує на суттєві відмінності. Якщо в інших державах демократичного спрямування судова гілка влади виступає функціональним чинником регламентації процесів державного будівництва, то українська динаміка політичних реформ виявляє певну нестабільність правової позиції щодо вектора моделювання функціонального діапазону державного правління. Як результат, модифікація політичного устрою супроводжується суперечливими рішеннями, що приймаються на основі суб'єктивних політичних інтересів, а не з метою дотримання цілісності існуючого конституційного формату.

По-третє, вирішення актуальної проблематики в рамках організації ефективної та демократичної моделі державного правління потребує конституційного регулювання. У зв'язку з цим постає необхідність формування функціональної концепції українського конституціоналізму, яка здатна збалансувати взаємодію органів державного управління та налагодити канали презентації суспільних інтересів через діяльність плюралістичної структури політичної еліти. Фундаментальні принципи передбачуваного реформування українського конституціоналізму спрямовані на нівелювання існуючих ризиків української демократизації, обмеження тенденцій централізації політичної влади та зменшення динаміки презентації громадських

інтересів. Мета модернізованого конституціоналізму полягає в правовому регулюванні функціонування української політичної системи шляхом стабілізації форми державного правління. Ключовими елементами політичної модернізації в контексті конституціоналістської детермінації є заходи щодо посилення ролі парламенту у визначенні курсу державної політики і розширення його повноважень при формуванні уряду, активізації динаміки участі громадянського суспільства в політичному житті країни та закріплення за громадськими інститутами можливості повноцінного контролю за здійсненням державної влади.

Отже, конституційна основа – ключовий елемент забезпечення рівноваги законодавчої, виконавчої та судової влади при моделюванні державного правління. Комплексна модернізація соціально-політичного середовища в рамках програми українського конституціоналізму здатна дати новий імпульс демократичним зрушенням в українській політичній системі та інтенсифікувати формування ефективної правової держави у специфічних українських реаліях.

4.3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Плюралізм ідеологічного наповнення політичного процесу становлення української державності, детермінований руйнуванням ідейної матриці соціалізму радянської системи, створив значний діапазон можливостей модернізації соціально-політичного устрою незалежної України. Ключовим індикатором прогресу політичного конструювання, еволюції управлінських механізмів, стабільності економічного сектору та балансу кореляції соціальних інституцій є ефективність форми організації державної влади. Нівелювання конформістського принципу централізації владних ресурсів у межах партійної номенклатури інтенсифікувало імплементацію демократичних канонів у програму політичного моделювання Української держави. Структурні трансформації цього типу зумовили стратифікацію владних прерогатив серед виконавчої, законодавчої та судової гілок політичної системи. Як результат, процедура модернізації українського соціально-політичного простору супроводжувалась зміною конфігурацій організації адміністративноуправлінського апара-

ту задля продуктивності функціонування держави. Відносно короткі часові межі становлення форми українського незалежного правління залишають простір для подальшого формування політичних цінностей та функціональних технологій здійснення державної влади. Проте, як і в будь-яких проявах політичної модернізації, конструкція демократичної моделі розподілу владних преференцій володіє значними перспективами і водночас ускладнюється варіативними проблемами.

Актуальність дослідження об'єктивних і суб'єктивних факторів еволюції форми державного правління України полягає в необхідності вироблення потенційних алгоритмів удосконалення організації державного апарату в контексті трансформації українського політичного середовища в напрямку демократизації, адаптації європейських ліберальних цінностей та позиціонування країни на політичній арені європейської спільноти. Питання реформування форм державного правління та політичної модернізації посідають ключові позиції в теоретичному полі сучасної політичної науки. Зокрема серед представників західної наукової традиції варто виокремити С. Гантінгтона, К. Шміттера, Г. Алмонда, С. Вербу, Л. Пая, Є. Вятра, В. Ростоу, Г. О'Доннелла, Р. Інглхарта. На пострадянському просторі проблема модернізації політичної системи стала об'єктом дослідження О. Дугіна, А. Мельвіля, К. Коктиша, Г. Зеленько, М. Михальченка, О. Мелешкіної, В. Горбатенка та ін.

Здійснення систематизації визначальних перспектив та проблем розвитку форми державного правління в Україні потребує аналізу політичних, соціальних і економічних детермінант модернізації державного апарату та компаративного зіставлення результатів і можливостей ефективних трансформацій із здобутками демократичних зрушень управлінських конфігурацій інших країн Східної Європи та демократичних моделей Західної Європи в контексті потенційної інтеграції України в європейський соціально-політичний простір.

Один із підходів сучасної науки ідентифікує категорію «розвиток» у семантичному полі концепту «політична модернізація» і транзиту авторитарних політичних систем до демократичних конфігурацій. Наприклад, Р. Інглхарт виокремлює активізацію політичної участі мас та зростання динаміки інтервенції суспільства в державотворчі процеси як ключовий сегмент модернізації політичного середовища та прогресу політичної системи [49, с. 307]. С. Ліпсет презентує ма-

теріалістичну версію теоретичного обрамлення політичної модернізації, ототожнюючи економічний розвиток, інституційну легітимацію, стійку тенденцію демократизації як комплексні детермінанти та універсальні індикатори політичного прогресу [193, с. 897]. На думку Х. Лінца і А. Степана: «Демократичний транзит – це реалізований процес консолідації і досягнення консенсусу щодо політичних процедур для забезпечення виборного правління, коли інститут влади наділяється повноваженнями в результаті незалежного голосування; коли вибране правління дефакто володіє прерогативами моделювання нових курсів політики; коли виконавча, законодавча і судова гілки влади, сформовані новою демократією, не повинні розділяти владу з іншими елементами соціально-політичного процесу де-юре» [112, с. 3].

Проте праксеологічний аспект реформування державного правління та політичних конфігурацій, заснований на колективних прагненнях раціоналізувати функціонування державного апарату чи суб'єктивні інтереси перерозподілу політичних преференцій, передбачає можливість існування регресивного вектора політичної модернізації та ставить під сумнів реальність принципу перманентної ефективності, прогресу та демократизації на завершальній стадії політичної трансформації. Зокрема теоретик процесів політичного реформування С. Гантінгтон допускав регресивну лінію політичних модифікацій, детерміновану функціональним дисбалансом державного управління. Її наслідком є те, що інституціональний транзит може здійснюватись у напрямку авторитарності політичного режиму та деструкції демократичної програми становлення форми державного правління [106]. Г. Алмонд та Г. Пауел, які розуміли політичну модернізацію як «функціональну диференціацію політичної структури і секуляризацію політичних стилів», створили на основі цього принципу схему аналізу політичної системи, за якою можна визначати закономірності та ефективність функціонування і небезпеку руйнування політичної структури [194, с. 75].

Отже, амбівалентний характер політичної модернізації продукує біполярні вектори конструктивного реформування та деструктивної модифікації, результат утілення яких залежить від різноманітних детермінант. Тому процедура політичної трансформації управлінської системи включає як численні можливості, так і постійні ризики. Екстраполяція цих висновків у практичне середовище українських соціально-політичних реалій формує гіпотезу залежності ефектив-

них реформ форми державного правління України від продуктивності політичного конструктивізму та здатності подолати бар'єри функціональної диференціації. Діапазон потенційних результатів трансформацій коливається від ефективних перетворень, здатних забезпечити перспективи розвитку, до регресивних метаморфоз, що можуть спричинити комплексну деструкцію політичної системи та функціонального потенціалу державного апарату. Загалом український досвід становлення форми державного правління засвідчив численні конфронтації індивідуальних прагнень елітарних політичних акторів і різноманітні прояви конкуренції за розподіл політичних преференцій та контроль функціональних прерогатив. Характерною ознакою моделювання інституціонального устрою українського політичного простору можна вважати дисбаланс функціональної взаємодії інститутів державної влади. З прийняттям Конституції та нормативної регламентації кореляції органів державної влади маятник рівноваги змішаної форми державного правління схилився в бік превалювання інституту президентства. Згодом кардинальна трансформація політичних орієнтирів, пов'язана зі зміною політичної еліти, вилилась у затвердження політичної реформи 2004 р. та зміщення вектору формального домінування в рамках змішаної форми державного правління в бік парламенту. Проте низька ефективність механізмів узгодження діяльності законодавчої та виконавчої гілок влади поглибила диспропорційність функціональної диференціації. Фінальним акордом перманентного перерозподілу політичних прерогатив на національному рівні стало втручання в ці процеси Конституційного Суду України, зумовлене клопотанням новообраної владної еліти стосовно порушення процедури прийняття попередніх змін. Як результат, Україна повернулася до президентсько-парламентської форми правління, яка й завела країну в глухий кут.

Низка фундаментальних трансформацій негативно позначилась на стабільності державного функціонування та виробленні механізмів ефективної взаємодії владних інстанцій. Дисбаланс законотворчих технологій державного правління детермінували проблеми політичного, економічного та соціального характеру. Тому розвиток української політики в контексті інтеграції в європейський політичний простір потребує раціоналізації процесів організації та регламентації функціонального розподілу державної влади. Саме оптимізація діяльності управлінського апарату забезпечує перспективи

соціально-політичного розвитку країни [110, с. 209]. Квінтесенцією українського прогресу в контексті численних ризиків та ускладнень має бути досягнення стабілізації розвитку ефективності функціональних аспектів та конфігурацій політичної системи з мінімальним рівнем відхилення від прогресистської симетрії. Сутність цього твердження полягає в потенційному дисбалансі функціонування державного механізму, пов'язаному з циклічністю політико-історичного континууму, зумовленого глобальними політичними тенденціями окремої епохи чи внутрішніми детермінантами національного характеру. Власне, тезу про залежність державотворчих процесів від концептуальних парадигм та контекстуальних детермінант глобального політичного процесу презентував Ю. Габермас, визначаючи взаємозв'язок конструювання політичної системи з ідеологічним і соціально-історичним станом міжнародного середовища [195, с. 163].

Проте на нинішньому етапі консолідації демократичних цінностей та ідентифікації політичних орієнтацій з європейською ліберальною традицією обставини вимагають удосконалення політичної моделі державного ладу, здатного прийняти деструктивні виклики сучасності та забезпечити стабільність розвитку на період становлення української державності в європейському співтоваристві. Для досягнення бажаного ефекту важливе врахування визначальних проблем та визначення реальних можливостей розвитку форми державного правління.

Україна продовжує володіти статусом перехідної політичної моделі від тоталітарного минулого до демократичних засад організації правління. У сучасному світі глобалізаційної експансії ідейних парадигм консолідація демократичних цінностей у рамках розбудови управлінського апарату національної держави не може відбуватися без використання досвіду інших представників міжнародного політичного простору чи без прямої або опосередкованої участі політичних акторів міжнаціонального співтовариства. Недарма Р. Арон звертається до поняття «зовнішня легітимність», характеризуючи закономірності побудови інтернаціональних відносин [117, с. 739]. Тому програмування владних конфігурацій на рівні внутрішньої політичної арени в сучасному міжнародному соціально-політичному просторі має не порушувати консенсус із думкою міжнародної спільноти. Отже, інституціалізацію політичного середовища в рамках ключового принципу глобалізації – свободи інформаційного взає-

мообміну – можна розцінювати водночас як виклик стабілізації форми українського державного правління, а в разі вдалого збігу обставин – як перспективу інтенсифікації розвитку політичної системи.

По-перше, при урахуванні процедурного чинника політичної модернізації українська політична еліта як рушійна сила розвитку механізмів державного функціонування, що покликана здійснювати артикуляцію та реалізацію політичних інтересів та національного прогресистського імпульсу українського суспільства, не володіє належним досвідом мобілізації демократичних кодів організації політичного простору держави, що є наслідком зокрема й тривалого домінування тоталітарної ідеології. Тобто одна з проблем розвитку технологій державного управління полягає в браку кадрових ресурсів політичної модернізації. По-друге, відсутність досвіду використання демократичних технологій розбудови державного правління, що супроводжувалась хаотичною асиміляцією ліберальної матриці на початкових етапах становлення українського політичного простору, вилилась у часткове відтворення зарубіжних напрацювань, що трансформуються під впливом індивідуальної специфіки та особливостей українських реалій. Низький рівень професійної компетенції еліти та деструкція функціональних механізмів організації форми державного правління на основі помилкової імплементації демократичних цінностей – основні ризики такого характеру.

Однак оптимізація процедури запозичення досвіду країн, що досягли продуктивних результатів у процесі політичної модернізації, може забезпечити збалансований розвиток політичної системи. Адаптація конструктивних архетипів моделювання форми державного правління з урахуванням національних особливостей створює перспективи для вдосконалення функціональних критеріїв організації політичного устрою України. Зокрема, характерною ознакою модернізації політичних систем більшості країн Східної Європи є мобілізація моделі класичної парламентської держави. Ефективне функціонування законодавчого інституту, засноване на принципах ідейного плюралізму та реалізації суспільних потреб, стало основою розвитку політичного устрою країн східноєвропейського регіону в рамках інтеграції в ЄС. Для прикладу, бікамеральна структура польського парламенту, що складається з двох елементів, наділених окремими функціональними прерогативами, – Сейму і Сенату, забезпечує демократичність процедури прийняття рішень. Водночас у разі необ-

хідності консолідації зусиль цих інстанцій Конституцією передбачені механізми їх об'єднання у Національне зібрання [117, с. 76–103]. Форма державного правління ключового актора ЄС Німеччини заснована на функціональному потенціалі інституту парламенту – Бундестагу, а виконавча влада зосереджена в руках уряду, очолюваного канцлером. Проте важливою особливістю німецької федеративної політичної системи є продуктивна організація місцевого самоврядування, що ґрунтується на ефективності механізмів артикуляції інтересів 16 федеративних земель та наявності політичної структури – Бундесрату, що пропорційно формується з представників даних земель і покликаний обстоювати їхню позицію не тільки на національному, а й на загальноєвропейському рівні [196, с. 131–152; 197, с. 4]. Варто виокремити і симбіоз столітніх традицій та демократичних канонів компетентної вербалізації та аргументації власних переконань у рамках комунікативного принципу функціонування та утвердження рішень британського парламенту.

Отже, асиміляція ефективних моделей організації та технологій законотворчої діяльності, випробуваних європейськими демократичними країнами, у процес прогресивної модернізації функціональних алгоритмів форми державного правління України здатна детермінувати розвиток функціонального інструментарію державного устрою. Наприклад, адаптація досвіду еволюції принципів законотворчої діяльності та організації структурних конфігурацій парламенту в перспективі сприятиме вдосконаленню моделі державного управління. Значним потенціалом володіє і механізм прогресивного конструювання системи органів місцевого самоврядування. Закріплення можливостей реалізації ініціатив влади територіальних округів на локальному рівні інтенсифікує стабілізацію вертикального вектора владних відносин державних інстанцій та може стати каталізатором зростання ефективності державного правління.

Потенційну загрозу державному правлінню в Україні становить надмірна централізація політичної влади в руках політичної еліти. Особливістю державного конструювання на сучасному етапі можна вважати підкріплення превалювання президентського інституту парламентським консенсусом, що виражається в гомогенності політичних поглядів цих структур у зв'язку з формуванням коаліції навколо президентської партії та відсутністю конструктивної діяльності опозиційних сил. Цілковита симетричність ідейних переко-

нань політичної еліти та дисфункціональна діяльність нонконформістських політичних структур хоча й спонукає до збалансування системи державної влади, але обмежує наявність мотиваційних імпульсів у сфері політичної конкуренції, спрямованих на створення потреб мобілізації владою інтелектуальних ресурсів, модернізації механізмів функціонування державного апарату, та зменшує потенціал ефективного реагування на виклики міжнародного політичного процесу.

Важливим складником розвитку системи управління в рамках української політичної системи є синхронізація функціонування державних інстанцій на основі чіткої диференціації політичних прерогатив. На релевантному характері цієї опції для раціоналізації функціонування політичної системи наголошує С. Гантінгтон:

«Коли американець думає про проблеми державного будівництва, він спрямовує інтереси не в бік централізації влади і накопичення політичної сили, а скоріше до обмеження влади і поділу політичних сил» [198, с. 95–96]. Ефективний інструмент регулювання та гармонізації кореляції інститутів державного правління – механізм «стримувань і противаг». Імплементація його у сферу функціональної активності державного апарату стала ключовою технологією регламентації діяльності голови виконавчої влади в межах президентської форми правління США як зразка західної демократичної традиції [114, с. 148]. Тому цей механізм володіє потенціалом удосконалення функціональних конфігурацій президентсько-парламентської форми українського державного правління шляхом моделювання ефективних векторів взаємодії президентського інституту із законодавчою та судовою гілками влади і забезпечення підзвітності перед електоратом стосовно власної діяльності.

Іншим реформаторським сегментом потенційного прогресу у сфері диференціації владного ресурсу є відокремлення економічної влади від політичних преференцій. Цей процес загрожує тотальною «маркетизацією» політичного середовища, в межах якого окремі політичні актори досягають превалювання у сфері розподілу політичних прерогатив та статусів на основі власного фінансового потенціалу, а не професіоналізму і політичної компетенції. Як результат, механізм формування державного апарату втрачає принцип демократичної конкуренції, і виникає проблема низької ефективності кадрового складу політичної еліти. Влада концентрується

у руках привілейованої соціальної групи, а форма політичного устрою втрачає функціональні потенції, що призводить до становлення олігархії в її класичній інтерпретації [80, с. 231].

Організація форми державного правління – релевантний фактор прогресивної модернізації українського соціально-політичного простору. Проте, незалежно від ефективності політичних конфігурацій державного устрою, незамінним елементом консолідації демократичних принципів та нівелювання авторитарних тенденцій функціонування управлінського апарату є розвинутий інститут громадянського суспільства, здатний показувати позитивну динаміку інтеграції в державотворчі процеси за рахунок високого рівня політичної компетенції. Г. О'Доннел та К. Шміттер вбачають у процесі експропріації політичною владою демократичної свободи участі небезпеку «авторитаризації» державного правління: «За допомогою тривіалізації громадянських прав і тиску на політичні ідентичності авторитарні правила руйнують автономний політичний простір соціальної самоорганізації» [199, с. 55]. На думку науковців, «відродження громадянського суспільства – дієва панацея від встановлення монополії на політичну владу домінуючою елітарною групою в рамках трансформації державного правління і каталізатор розвитку політичної системи на основі гарантії індивідуальних прав та можливості впливу соціуму на функціонування державного апарату» [199, с. 55]. Тому формування громадянського суспільства в українському політичному середовищі на засадах додаткового компонента моделі державного правління – перспективний вектор еволюції української соціально-політичної системи.

Отже, на сучасному етапі реалізації політичних намірів інтеграції у європейський демократичний простір важливим аспектом розвитку алгоритмів українського політичного устрою є прогресивна модернізація векторів організації форми державного правління. Конструювання стабільної політичної системи, здатної адекватно і вчасно реагувати на виклики сучасності та заснованої на принципах балансування процесів продукування соціальних гарантій, досягнення суспільного консенсусу та ефективної інституціалізації державотворчої діяльності, – квінтесенція стабілізації України на міжнародній політичній арені. Удосконалення конструкцій організації державної влади передбачає диференціацію функціональних прерогатив законотворчої, виконавчої та судової гілок, оптимізацію діяльності ор-

ганів місцевого самоврядування, раціоналізацію процесу адаптації державотворчого досвіду демократичних країн європейського політичного простору і розвиток інституту громадянського суспільства. Відхилення від цієї програми загрожує надмірною централізацією політичних преференцій, інтервенцією фінансових активів у поділ політичної влади, деградацією рівня соціальної активності, деструкцією політичної культури та функціональною кризою державного апарату.

Проблема забезпечення ефективності державного управління, особливо у кризові періоди та за умов перехідного суспільно-державного розвитку, є надзвичайно актуальною для дослідників, які працюють у царині соціально-гуманітарних наук, передусім політології.

Сучасний світовий і національний соціально-політичний розвиток характеризується посиленням вимог з боку суспільства до рівня компетентності, авторитету та відповідальності державної влади й державного управління. Однією з найбільш нагальних вимог сьогодення постає необхідність формування стратегічного мислення, яке сприятиме виробленню оптимальних політичних рішень з метою підвищення легітимності та легальності існуючого політико-владного режиму держави.

За цих умов питання політичної компетентності системи державної влади постає як одна з найбільш гострих проблем сучасної політики. Саме політична компетентність державної влади є тим чинником, який може сприяти або заважати подоланню нестабільності суспільно-політичного розвитку, мінімізувати чи поглиблювати кризові явища у країні. Політична компетентність державної влади є запорукою ефективності й успішності здійснюваної нею політики, забезпечуючи високий рівень її легітимності. Крім того, політична компетентність стосується особливої політичної царини – сфери діяльності керівників вищого рангу – політичного керівництва, що пов'язане з прийняттям політичних й управлінських рішень. Демократичний досвід засвідчує, що «абсолютна політична компетентність включає володіння владних структур знаннями усього спектру сучасних політичних технологій: гуманітарних, інформаційних, виборчих» [200, с. 3].

На наш погляд, політична компетентність державної влади може визначатися через аналіз понять «політична стратегія» і «політична тактика». Варто погодитися з тими дослідниками проблематики здій-

снення державної політики і державного управління, які вважають, що політична стратегія і політична тактика відповідають рівням планування й управління політичним процесом. За цих умов політична стратегія постає «як загальна мета руху і загальні принципи і способи її досягнення», що реалізуються через ідеологічні теорії, програми політичних партій, діяльність представників політичної еліти. Політична тактика, у свою чергу, – це «дроблення стратегічного процесу на етапи або елементи, що становлять собою одночасно самостійні процеси і елементи цілого» [200, с. 10].

Вітчизняна дослідниця С. Наумкіна розглядає поняття «політична стратегія» і «політична тактика» з точки зору здатності системи політичного управління до самокорегування, оскільки політичне управління є тією цариною, діяльність суб'єктів якої не передбачає їх права на помилки. Отже, політична стратегія – це створення такої системи політичного управління, яка формує «простір для максимально діалектичного й оперативного уточнення розрахунку» розвитку суспільства. Політична тактика – це оперативний елемент політичної діяльності, що створює й обслуговує «відповідні організаційні умови для високоефективної реалізації стратегічного розрахунку» [201, с. 51].

Політична тактика, як вважає С. Наумкіна, може різнитися залежно від царини застосування, розв'язуючи дві групи завдань – магістральні й конкретні. Розв'язання магістральних завдань у блоці політичної тактики передбачає врахування законів і тенденцій розвитку об'єкта, часових та просторових факторів можливих рішень, оптимальних для визначених умов. Основним принципом тактичного забезпечення вирішення магістральних завдань є застосування оптимальних варіантів управлінських проблем, причому тактичне рішення не має бути більш складним та ємним у порівнянні з самим завданням. Політична тактика має бути насамперед гнучкою, адже суб'єкти системи політичної тактики обов'язково мусять оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, здійснювати негайне «перезавантаження» за необхідності. Саме таку необхідність перезавантаження всієї системи влади з метою зміни форми правління переживає нині Україна. Особливістю тактики конкретності є те, що головне в організаційних проблемах ефективності полягає у визначенні стану об'єкта на момент прийняття управлінського рішення, необхідності пом'якшення або зняття ентропійних складових у його

розвитку. Наявність альтернатив за таких обставин є найважливішою умовою прийняття управлінських рішень [201, с. 53–55, 59].

Певні особливості має реалізація комплексу заходів політичної стратегії і тактики у суспільствах перехідного типу, які переживають труднощі, пов'язані з перебігом трансформаційних процесів. Це – складне завдання не лише для органів державної влади й управління, а й для самого суспільства. Адже таке суспільство для успішної реалізації цих завдань має на рівні масової свідомості бути політично, соціально та культурно готовим для сприйняття стратегічних проектів, виступаючи у модернізаційних процесах не як об'єкт суспільно-політичних перетворень, а як суб'єкт діалогу між владою і громадянами. Крім того, і перед самою державною владою постає вимога високого рівня політичної компетентності, відповідальності та готовності до налагодження такого діалогу, а також «політичної мужності» приймати не завжди популярні рішення заради досягнення стратегічної мети суспільно-політичного розвитку.

Тактичний блок у процесі досягнення стратегічної мети суспільно-політичного розвитку країни полягає у забезпеченні найсприятливіших умов для практичного поступу суспільства за обраними дороговказами, тобто у внесенні відповідних конкретних коректив та уточнень до суспільної практики сьогодення. За словами українських дослідників В. Паламарчука, О. Литвиненка та С. Янішевського, першим тактичним завданням при просуванні до стратегічної мети у країні перехідного типу є формування «суспільно-продукувального середовища» як основи для здійснення суспільних трансформацій. Принципова ознака такого середовища – спроможність його економічного, політичного, соціального і культурного секторів до вироблення шляхів і засобів розв'язання стратегічних завдань національного поступу. «Суспільно-продукувальне середовище» за умов перехідного розвитку має стати головним суб'єктом суспільно-політичних трансформацій [202, с. 102–103]. Отже, відповідальність за успішність та ефективність здійснення стратегічного розвитку країни у такому випадку покладається не так на органи державної влади і державного управління, як на суспільство, на самих громадян.

Роль політичної стратегії і тактики у забезпеченні ефективності державного управління можна висвітлити в контексті з'ясування специфіки публічної та елітарної стратегії. Так, публічна стратегія презентує підходи до розуміння того, що відбувається, задає критерії

оцінювання ситуації; допомагає проаналізувати реальні перспективи наявної ситуації та присутні в ній ресурси. Саме публічна стратегія задає наступність, формулюючи гарантії забезпечення довгострокового програмування та проектування. Зміст публічної стратегії розставляє орієнтири та пріоритети для поточної діяльності виконавчої влади. Як зазначає вітчизняний дослідник С. Дацюк, публічну стратегію можна розглядати як своєрідний «рухливий соціальний договір, що укладається на період, який обумовлюється владою з громадянами» і забезпечує «узгодження позиції різних політичних сил та центрів прийняття рішень» [203, с. 98–107].

Вихід країни на рівень стратегічного простору є показником необхідності здійснення змін національної політичної системи з метою забезпечення ефективності державного управління. Це передбачає системне розроблення не лише комплексу публічної стратегії, а й заходів елітарного стратегування. Запит на складну, зрозумілу для дуже вузького кола стратегію з'являється тільки тоді, коли стає очевидно, що публічна стратегія здатна забезпечувати лише мінімальну соціальну рівновагу та невеликі темпи економічного зростання.

Елітарна стратегія містить багатопозиційні сценарії розвитку країни, які розробляються не так для громадськості, як для вузького кола професійних політиків і державних управлінців. Елітарне стратегування спрямоване на забезпечення трьох провідних цілей державного розвитку: збереження територіальної цілісності; відтворення та розвиток культурної ідентичності; світове стратегічне лідерство країни [203, с. 98–107]. Отже, ускладнення процесів цивілізаційного розвитку на сучасному етапі розвитку людства ставить перед системою державного управління вимогу розроблення і впровадження комплексу заходів багаторівневого стратегування, що уможливлюється лише за умов наявності стратегічного мислення у структурі управлінської культури.

Саме тому при розгляді проблематики політичної стратегії і політичної тактики вітчизняні та зарубіжні дослідники оперують такими поняттями, як: «стратегія політики», «стратегічна культура», «стратегічна еліта», «стратегічне планування», «стратегічне мислення». Так, Л. Райхлер зазначає: «наявність високої культури стратегічного мислення є вирішальним чинником при визначенні структури загроз національній безпеці». На думку аналітика, стратегічна культура свідчить, що планування політичної діяльності перебуває під впли-

вом історико-культурних традицій [204, с. 10– 16]. Стратегічна культура, на думку О. Валевського, – це рівень відповідності тієї політичної стратегії, що застосовують суб'єкти політики, викликам історичної та культурної ситуації, в контексті якої здійснюється їхня діяльність [205, с. 35–36]. Отже, політичну стратегію у системі державного управління можна розглядати і як історико-культурний феномен.

Особливістю політичної стратегії за сучасних умов, особливо у кризових ситуаціях, є те, що вона має бути спрямована саме на агресивне зовнішнє середовище, вміти адекватно реагувати на виклики та ризики глобалізації. Наявність розробленої та ефективної політичної стратегії є свідченням політичної сили, могутності держави. Якщо держава прагне адекватно реагувати на всі динамічні зміни, що відбуваються у сучасному світі, вона має розробляти, крім публічного та елітарного стратегування, також і систему потенційної стратегії. Г. Почепцов розглядає такі принципи потенційної стратегії:

– стратегія збільшує «поле бачення» – розширює часові межі інтересів і можливостей учасників, допомагає бачити сьогодення крізь призму майбутнього;

– стратегія звернена до негативного контексту, адже для вирішення певних проблем необхідною є її багатоваріантність;

– наявність стратегії посилює її суб'єкта;

– стратегія – це не тільки і не стільки планування, а й виконання, тому що реальність важливіша за будь-яку стратегію;

– стратегія як вищий рівень управління може компенсувати недостатність ресурсів, маючи можливості для адаптації;

– стратегія спрямована на визначення пріоритетів, адже ресурсна підтримка можлива лише в обмеженому обсязі [206, ст. 195]. Успішність і ефективність реалізації комплексу заходів політичної стратегії і політичної тактики багато в чому залежать від визначення ієрархії стратегічних цілей з урахуванням тактичних політичних завдань. Визначення ієрархії стратегічних цілей поєднує методологію політичної стратегії з основами політичної тактики, адже цей процес передбачає вибір прийнятних для кожного випадку засобів досягнення стратегічної мети національного розвитку. При визначенні ієрархії стратегічних цілей і дослідник-теоретик, і політик-практик можуть зіткнутися з парадоксом «тактичного плюралізму», сутність якого полягає в тому, що «реалізація стратегічної мети відбувається під впливом різних соціальних, економічних, психоло-

гічних чинників, які створюють власну політичну кон'юнктуру. Тому виникає проблема між метою, яка декларується, і засобами, якими вона досягається», – наголошує О. Валевський [205, с. 41].

Американський фахівець з проблем формування державної політики В.-Н. Данн пропонує такий алгоритм процесу вироблення політики, що фактично відображає сутність визначення ієрархії стратегічних цілей:

– встановлення порядку денного – передбачає ранжування проблем на першочергові та другорядні, а також на такі, що взагалі залишаються поза увагою посадовців;

– формулювання політики, яке пов'язане з визначенням альтернатив політики задля оптимального подолання проблеми, у формі виконавчих наказів, рішень суду і законодавчих актів;

– прийняття політики – одна з альтернатив політики приймається за наявності підтримки парламентом, консенсусу між керівниками організацій або рішення суду;

– впровадження політики – ухвалена політика впроваджується в життя адміністративними підрозділами, які мобілізують фінансові й людські ресурси з метою практичної реалізації політики;

– оцінювання політики – урядові органи аудиту й обліку визначають, чи діють виконавчі установи, законодавчі й судові органи відповідно до встановлених законом вимог виконання політики й досягнення її цілей [207, с. 37].

Запропонований В.-Н. Данном алгоритм не є універсальним для всіх національних систем державного управління, проте, на наш погляд, базові його етапи найчастіше використовуються при здійсненні заходів політичної стратегії і тактики у демократичних країнах.

Політична компетентність державної політики і державного управління як необхідна умова забезпечення ефективності політичної стратегії і політичної тактики у процесі демократизації форми правління багато в чому визначається тим, наскільки оптимально організована система політичного менеджменту в країні. У сучасній політичній науці саме проблематиці політичного менеджменту дослідники приділяють особливу увагу, що також засвідчує важливість й актуальність цієї проблематики як на теоретичному, так і на прикладному рівні розвитку політики. Саме фахівці з політичного менеджменту зазвичай формулюють основні ідеї національної політичної стратегії та визначають завдання, прийоми, заходи, що створюють

комплекс політичної тактики. Зважаючи на взаємозв'язок політичного менеджменту з проблематикою політичної стратегії і політичної тактики, російська дослідниця Г. Пушкарьова вказує такі політичні цілі й завдання політичного менеджменту:

1) зміцнення авторитету державної влади або політичного діяча як стратегічне завдання;

2) створення сприятливих умов для діяльності державних установ, політичних партій, громадських організацій шляхом конструювання у масовій свідомості їх привабливого образу (як тактичний прийом);

3) розширення кількості прихильників тієї чи іншої державної або політичної програми, політичного проекту, в яких і пропонується суспільству стратегічні цілі розвитку;

4) створення політичних союзів, блоків, адже політика альянсів та узгодженостей допомагає основним політичним акторам вирішувати найскладніші стратегічні й тактичні завдання;

5) вплив на осіб, які приймають державні й управлінські рішення, застосовуючи різноманітні прийоми й форми політичного тиску;

6) мобілізація мас з метою реалізації стратегічних і тактичних цілей суспільно-політичного розвитку [208, с. 16–18].

Розроблення стратегічних напрямів розвитку держави є провідною метою політики. Тому політологія як наука про політику не просто аналізує основи державотворчої стратегії, а й намагається передбачити майбутнє, сформулювати на цій основі принципи перспективної політики і поточної політичної практики. Варто погодитися з вітчизняним дослідником В. Сарапіним, що «у сучасній українській політології стратегічна інтегрована думка щодо розвитку держави ще не сформована в достатньо легітимному вигляді. Дискусія, що розгорнулась останніми роками, виявляє досить широкий спектр підходів та поглядів» [209, с. 1].

Більшість науковців та політиків погоджується, що політична стратегія національного розвитку за умов нестабільності має стимулювати активність кожної особистості, створювати одночасно моральні, правові й економічні умови щодо її легітимності, розгортання в суспільно визначеному полі, а не в «тіні» [210, с. 47]. Отже, визначення стратегії суспільно-політичного поступу є комплексним завданням, що потребує системного бачення розв'язання нагальних проблем сучасності, а також перспектив цивілізаційного розвитку.

Саме тому В. Сарапін наголошує, що при аналізі проблематики політичної стратегії у суспільствах перехідного типу (зокрема в Україні) варто використовувати такий термін, як «системна реформа», що має стати основою визначення завдань політичної стратегії і політичної тактики. Дослідник зазначає, що «системна реформа» – це поняття, яке охоплює весь комплекс (спектр) поступових змін, які забезпечують перехід суспільної системи від одного якісного стану до іншого, більш високого, прогресивного; вона здійснюється мирним шляхом, послідовним втягуванням у свою орбіту все ширшого комплексу перетворень і маси населення, яка поступово утверджує себе як суб'єкт суспільного розвитку [209, с. 12–13].

На нашу думку, поняття «системна реформа» допомагає дослідникові також у процесі теоретичного осмислення специфіки функціонування суспільства в ситуації нестабільності суспільно-політичного розвитку, у пошуку оптимальних варіантів раціоналізації владних відносин у контексті вироблення політичної стратегії і політичної тактики, визначенні нових, ефективніших варіантів взаємовпливу суспільства і держави. За цих умов розуміння важливості системних реформ при модернізації суспільства сприяє організаційно-регулюючому, системному впливу держави на суспільно-політичні процеси з метою забезпечення стабільного, прогнозованого його розвитку і постає як невід'ємна складова системи заходів політичної стратегії і тактики.

Оскільки дослідження суспільства у періоди нестабільності, кризи, трансформації є надзвичайно складним, то й розгляд теоретичної бази розвитку політико-владного механізму в таких умовах передбачає напрацювання обширного методологічного обґрунтування політичної стратегії і тактики як основи для системних реформ. Як зазначає вітчизняний дослідник В. Баштанник, аналізуючи системні реформи у суспільствах перехідного типу, варто враховувати суттєвий вплив таких факторів:

– визначення центральною управлінською елітою стратегії суспільно-політичного розвитку (шляхом регламентації у відповідних нормативно-правових актах);

– наявність раціонального механізму оцінювання здобутків і втрат під час реалізації певних політичних програм, оперативного внесення коректив;

– здійснення неупередженого аналізу проблемних ситуацій групами незалежних експертів при прийнятті управлінських рішень;

– наявність альтернативних варіантів розвитку подій, коротко-, середньота довгострокових прогнозів, що мають базуватися на ґрунтовних наукових розробках [211, с. 8].

Вироблення ефективної та дієвої політичної стратегії подолання політичної нестабільності у суспільстві неможливе без урахування особливостей співпраці й взаємодії суб'єктів громадянського суспільства і влади як інтегративного співробітництва органів державної влади, політичних партій, громадських організацій та ЗМІ, тому що це є важливою умовою демократичного розвитку будь-якої країни у сучасному світі. Особливе значення у системі «органи влади – політичні партії – громадські організації – ЗМІ – громадянин» мають засоби масової інформації. Адже «через гарантування діяльності незалежних ЗМІ (як системи суспільного обговорення, джерел інформації, системи суспільної адаптації), активної участі у суспільному житті громадських організацій відбувається процес становлення взаємодії у системі «органи влади – політичні партії» як основи громадянського суспільства», – вважає В. Баштанник [211, с. 14– 15]. Тому при виробленні політичної стратегії і тактики за умов функціонування перехідного суспільства просто необхідне залучення до цього процесу інституцій громадянського суспільства.

Отже, у сучасній політичній науці представлені різні підходи до розуміння сутності політичної стратегії і політичної тактики, які розкривають ці політичні феномени з огляду на різні аспекти їх функціонування та впливу на процес становлення форми правління та на розвиток суспільства загалом. Спільним для більшості з цих наукових підходів є переконання, що саме вироблення та впровадження у систему державної влади й управління комплексу заходів політичної стратегії і тактики є необхідною умовою оптимізації процесів суспільно-державного розвитку та подолання політичної нестабільності. У свою чергу, ефективність заходів політичної стратегії і тактики забезпечується у разі дотримання таких вимог:

– політична стратегія і тактика повинні мати системний характер для того, щоб забезпечити узгодженість і неперервність процесів суспільно-державного розвитку;

– високий рівень політичної компетентності представників системи державної влади й управління є базовою умовою, що забезпечує успішність комплексу заходів політичної стратегії і тактики;

– політична стратегія і тактика мають забезпечувати високий рівень легітимації політико-владної діяльності у країні та відповіда-

ти соціокультурному, політичному й економічному рівню розвитку суспільства.

При визначенні ролі політичної стратегії і тактики у забезпеченні ефективності державного управління варто враховувати, що система державного управління – це специфічне політичне явище. Воно завжди є конкретно-історичною формою політичного управління, що здійснює виконавчо-розпорядчу діяльність за допомогою використання необхідних владно-юридичних повноважень. Політичне управління, у свою чергу, – це процес узгодження інтересів й установок держави з інтересами громадянського суспільства, різних соціальних верств, прошарків і груп (за умов демократії) на основі пізнання та використання об'єктивних потреб розвитку соціуму. Оскільки сутність політичного управління полягає в реалізації організаційної функції суспільства, можна стверджувати, що без забезпечення політичного управління неможливе системне функціонування суспільства [200, с. 8–9]. За цих умов блок політичної стратегії спрямований на забезпечення ефективного політичного управління, а заходи політичної тактики є основою успішності державного управління.

У загальнотеоретичній парадигмі соціального управління, розробленій американським політологом Р. Далем, розглядаються основні етапи реформаційних процесів управлінського характеру. Сутність першого етапу полягає у функціональній переорієнтації системи управління загалом і на рівні окремих елементів, що має здійснюватись на основі цілісної програми, тобто на базі системної стратегії модернізації. На переконання дослідника, цей аспект соціально-політичного управління виражається в завданні формування нового функціонального імперативу управлінської системи.

На другому етапі відбувається структурна перебудова системи управління відповідно до нового функціонального імперативу. Цей аспект управлінської реформи можна назвати нормативно-інституційним, адже він охоплює зміну самих управлінських інституцій відповідно до нових, нормативно закріплених функцій. Однією з умов ефективності здійснюваної стратегії реформування є вимога, згідно з якою модернізаційні перетворення мають реалізовуватися не лише на рівні суб'єкта управління, а й на рівні об'єкта управління [204, с. 112; 212, с. 302–304]. В іншому разі суспільство, особливо у кризовий період свого розвитку, буде не здатне ефективно використати систему заходів політичної стратегії і тактики.

Метою третього етапу є формування нового соціокультурного середовища управлінської діяльності на основі тих ціннісних орієнтирів і пріоритетів, які становлять базис стратегії модернізаційних перетворень. Цей аспект управлінської реформи особливо складний, адже не завжди у межах політичної стратегії можна врахувати всі ціннісні зміни, які відбуваються у суспільстві. Тому завданням політичної стратегії, а особливо політичної тактики, є інтеграція ціннісних новацій в усталену систему установок і мотивів масової політичної свідомості та політичної культури суспільства. Четвертий етап управлінської реформи ще більше пов'язаний з блоком політичної стратегії, оскільки в його рамках має здійснюватися загальносистемний процес узгодження та координації всіх процесів модернізації та вироблення конкретних механізмів управління. Результати цього етапу засвідчують ступінь формування системи нових управлінських якостей (інтегративної, дистрибутивної, екстрактивної та символічної) державної системи, що мають сприяти становленню нової, більш ефективної управлінської спроможності соціально-політичної системи [212, с. 113, 253, 307].

Отже, можна дійти висновку, що саме цілісність та взаємоузгодженість блоків політичної стратегії і політичної тактики є однією з найважливіших умов успішності реформування системи державного управління. Ефективність системи державного управління, на наш погляд, визначається передусім її спроможністю забезпечувати національне економічне зростання, соціальну стабільність, демократію та соціокультурний поступ суспільства. Оскільки за умов розвитку демократичного суспільства змінюється сам зміст політики (посилюється її багатоваріантність, плюралізм), то значної трансформації потребує і система державного управління, що також має бути враховано при розробленні комплексу заходів політичної стратегії і тактики.

Основними принципами системи державного управління за умов демократії є:

– принцип системності (державне управління покликане забезпечувати та вдосконалювати структурну й функціональну єдність політичної системи);

– принцип ефективності й оптимальності;

– принцип інформаційної достатності, який пов'язаний з посиленням значення інтенсифікації інформаційних процесів у сучасному світі;

– принцип зворотного зв'язку, що передбачає створення багатоступеневої структури управління з постійним контролем;

– принцип еволюціонізму (державному управлінню має бути притаманний поступовий, плановий характер, що виражає послідовність стадій й етапів соціально-політичного розвитку);

– принцип визначення провідної ланки, яка зумовлює якісну специфіку політичної системи, що допомагає її збереженню та водночас динамічному розвитку;

– принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації держави [213, с. 53–58].

При визначенні політичної стратегії і тактики як основи ефективного державного управління за умов постіндустріальної стадії цивілізаційного розвитку обов'язково слід враховувати особливості синергетичної методології, що нині є базовою для моделювання систем державного і соціального управління. З погляду синергетичної парадигми системи державного управління є нелінійними, відкритими, такими, що споживають із зовнішнього середовища ресурси й інформацію, тому особливо важливо при формулюванні політичної стратегії виявити межі усталеності політичної системи загалом та системи державного управління зокрема. Сутністю синергетичного підходу до державного управління є також ідея самоорганізації системи [214, с. 3–4]. Як зазначають білоруські дослідники під керівництвом С. Князєва, ідея самоорганізації у теорії та практиці державного управління спирається «на врахування закономірностей самоорганізації системи, яка управляється, розбіжність цілей організації і цілей самоорганізації, а також на всебічне врахування активності об'єкта управління» [32, с. 46, 337].

Досліджуючи проблематику ролі та значення політичної стратегії і тактики, варто зауважити, що група дослідників для позначення названих феноменів вживає поняття «стратегічне управління» та похідні від нього поняття. Одним із авторів поняття «стратегічне управління» є аналітик І. Ансофф, який використовував його для аналізу економічної діяльності організації. Пізніше цей термін почали вживати і політичні дослідники, які певним чином екстраполювали економічні категорії на політичний ґрунт. Згідно з визначенням І. Ансоффа, діяльність щодо стратегічного управління можна розглядати як таку, що «спрямована на забезпечення майбутньої життєздатності організації за умов, які змінюються». Стратегічна

соціальна архітектоніка управлінської діяльності визначається такими особливостями:

– структура і динаміка влади;

– системи і процедури;

– організаційна культура, норми, цінності й моделі дійсності, покладені в основу організаційної поведінки;

– межі і можливості щодо опрацювання та передавання інформації;

– організаційні завдання окремих осіб і груп [210, с. 240–241]. У соціальній архітектоніці стратегічного управління можна виокремити такі важливі елементи: культура, управляючий, система управління, інформація, структура і влада. Так, стратегічна культура орієнтована на успіх, який ґрунтується на гнучкості та винахідливості, а також на вмінні передбачати майбутню ситуацію суб'єктом управління. Управляючий, або суб'єкт управління, за І. Ансоффом, – це «добродійний лідер» та «провідник новацій». Сутністю системи управління є стратегічне планування, стратегічне проблемне управління та стратегічний контроль. Мета інформаційної підсистеми – пошук проблем та можливостей. Структура стратегічного управління для забезпечення ефективності має бути динамічною. Влада повинна бути централізованою та спиратися на керівництво інноваційного спрямування [210, с. 242].

Діяльність зі стратегічного управління пов'язана з постановкою завдань і цілей організації, з підтримкою відносин між організацією та зовнішнім оточенням, що дає змогу здійснювати цілі стратегічного управління, адекватно сприймати зовнішні подразники. Відповідно до зазначеної специфіки можна виокремити такі складові процесу стратегічного управління:

– зовнішній подразливий сигнал, який змушує організацію розробляти стратегію діяльності;

– особливі цілі (зазвичай довготермінові), що визначаються специфікою конкурентного середовища та конкурентною позицією;

– здійснення портфельного аналізу, завданням якого є формулювання цілей диверсифікації/інтернаціоналізації;

– опора на синергізм як базову методологію стратегії, яка визначає напрям розвитку організаційної структури компанії;

– визначення різновидів стратегії (портфельна, технологічна, соціальна, адміністративна, стратегія фінансування), причому їх фор-

мування може відбуватися як послідовно, так і паралельно залежно від конкретних пріоритетів розвитку [215, с. 278–279].

Якщо стратегічне управління у цьому розумінні застосувати до особливостей системи державного управління, то можна стверджувати, що технологічна стратегія в обраному випадку має на меті зіставлення власної політичної стратегії з конкурентними і розроблення на основі цього комплексу тактичних заходів. Соціальна стратегія передбачає наявність відповідальності органів державної влади й управління за власну соціально-політичну діяльність. Портфельна, конкурентна, технологічна і соціальна стратегії висувають, у свою чергу, певні вимоги до змісту адміністративної стратегії. На рівні функціонування державного управління зміст такої стратегії визначається комплексом заходів державного аналізу. Отже, економічну термінологію парадигми стратегічного управління нині більшість дослідників застосовують для розгляду проблематики політичної стратегії і тактики.

Доцільним, на наш погляд, також є підхід, відповідно до якого політичний механізм управління розглядають «як сукупність організаційних структур суспільства, взаємодію всіх цих елементів на основі норм, правил, процедур і традицій з урахуванням послідовності і субординації з метою налагодження дієвих відносин між громадянським суспільством і державою, узгодженням політичних інтересів усіх суспільних сил» [216, с. 96]. Отже, політичний механізм державного управління – це зосередження протидіючих соціально-політичних сил з метою узгодження суспільних інтересів. З погляду розроблення політичної стратегії і тактики державного управління його політичний механізм можна розглядати у

таких аспектах:

а) динамічному – у процесі вироблення, прийняття і реалізації конкретних політико-владних рішень;

б) нормативному, тобто як сукупність усталених норм і правил взаємодії суб'єктів політико-владних відносин;

в) ресурсному, тобто як потенційні можливості самих суб'єктів політико-владних відносин [216, с. 96].

У контексті дослідження значення політичної стратегії і тактики у забезпеченні ефективності державного управління, на наш погляд, доцільно також розглянути підхід до вказаної проблематики, який пропонують представники теорії політичного менеджменту. Саме

політичний менеджмент – той напрям досліджень політичної науки, в якому об'єктом аналізу є політичне управління. Так, з точки зору політичного менеджменту, головним змістом політичної боротьби є змагання за об'єкт управлінського впливу з метою прихилення на свій бік громадян, парламентарів, представників політичних партій тощо. За цих умов ефективність державного управління визначається успішністю або неуспішністю політичної взаємодії ключових політичних акторів. Змістом політичної стратегії є вироблення моделі такої політичної взаємодії, блок тактики полягає у корегуванні основних параметрів цієї моделі [204, с. 31–35].

Складовими моделі політичної взаємодії, які мають враховуватися при розробленні політичної стратегії і тактики, є: процеси мотивації, процеси комунікації та процеси структуризації. Процеси мотивації – це суто особистісні, психічні процеси, які спонукають індивідів включатися у політичну взаємодію. Процеси мотивації активізуються під впливом інформації, яку сприймає індивід та яка формує уявлення особи про політику в усіх її виявах. Процеси комунікації – це обмін інформацією між учасниками політичної взаємодії; вони стають можливими завдяки тим структурам, які об'єднують людей. Процеси структуризації – це створення відносно сталих, прогнозованих відносин між суб'єктом та об'єктом управління на основі спільних правил гри [208, с. 88, 90–91].

Процес вироблення комплексу заходів політичної стратегії і тактики щодо організації та функціонування системи державного управління є надзвичайно складним і багатоплановим, основою його виступає стратегічне планування. У другій половині XX ст. представники західної політології виробили декілька десятків моделей стратегічного планування, які можуть застосовуватися у політичній, соціальній, економічній сферах життєдіяльності суспільства. Розглянемо просту модель стратегічного планування, одним з авторів якої є американський дослідник А. Халачмі. Відповідно до неї, стратегічне планування дає змогу накопичувати якомога повніші знання й уявлення про навколишнє середовище, про законодавство, майбутні наслідки і можливості альтернативних дій. Проста модель стратегічного планування охоплює сім сходинок: розроблення мета-плану, збір даних, стратегічний аналіз, розроблення альтернатив, стратегічний вибір, організаційне лідерство і підтримку, перевірку й оцінку.

Перша сходинка процесу стратегічного планування – розроблення мета-плану – полягає у загальному дослідженні внутрішньої ситуації та зовнішнього середовища системи державного управління. Метою такого дослідження є з'ясування меж зовнішнього оточення досліджуваного об'єкта, визначення конкретних дій, які співвідносяться з повноваженнями і ресурсами цього об'єкта. Американський аналітик І. Дрод використав термін «пункт (горизонт) відсікання» для характеристики межі часу, території і сфер соціальної активності, за межами яких вплив політики можна ігнорувати [212, с. 678–679]. Отже, не знаючи меж дії повноважень системи державного управління, її ресурсної бази, часових обмежень та інших важливих характеристик, неможливо розробити адекватну конкретній ситуації політичну стратегію і тактику, яка забезпечила б ефективність функціонування системи загалом та окремих її компонентів.

Розроблення мета-плану передбачає «постановку діагнозу» та ідентифікацію стратегічних проблем, що становить осереддя всього процесу стратегічного планування. Мета цієї стадії – ідентифікація фундаментальних проблем і варіантів політики. Така ідентифікація неможлива без визначення так званих «силових полів», тобто з'ясування базових характеристик сил, які формують зовнішнє середовище та впливають на свободу дій управлінської системи. Саме результати досліджень мета-фази значно впливають на роботу над формуванням політичної стратегії і тактики загалом та на масштаби, хронологічні межі процесу стратегічного планування зокрема. На цій стадії стратегічного планування створюється модель процесу – логічна схема уявлення, що допомагає учасникам передбачати різні етапи цього процесу [212, с. 680–681].

Друга сходинка процесу стратегічного планування – збір даних – передбачає отримання необхідної інформації з джерел, які перебувають всередині системи та поза нею. Завдання цієї стадії – зробити ніби миттєвий фотознімок реальності, а також можливих альтернативних дій. Основними питаннями, які має з'ясувати дослідник на цьому етапі, є такі:

– яких юридичних вимог, заборон або обмежень мають дотримуватися органи державного управління;

– який зв'язок існує між минулою та теперішньою діяльністю різних носіїв політичних інтересів;

– що вказує на те, що громадськість хотіла б бачити зміни в офіційному статусі і місії органів державного управління;

– якщо виходити з професійних стандартів, що можна сказати про елементи структури органів державного управління та елементи програми, які входять до їхньої юрисдикції;

– якою є репутація органів державного управління у внутрішньому та зовнішньому середовищі;

– які очікування та переваги поділяє більшість учасників політичних процесів;

– яким є можливий вплив змін, що плануються, у використанні інформаційних технологій за умов новітніх політичних, соціальних та економічних тенденцій [212, с. 681–682].

Третя стадія стратегічного планування передбачає стратегічний аналіз, тобто критичну оцінку відповідей на поставлені питання. Її результат – це формування списку можливих переваг і недоліків, слабких сторін розвитку системи державного управління. Визначення переваг дає змогу сформувати бажаний напрям альтернативних дій, віднайдення слабких місць – виявити обмеження на дії і царини, де необхідні переміни. Варто враховувати і такий феномен, коли часто слабкість з однієї точки зору може виявитися силою з іншої позиції.

Четверта сходинка процесу стратегічного планування – ідентифікація або генерування і порівняльний аналіз альтернатив можливих дій. Сутність роботи на цій стадії полягає в тому, що система має вести пошук ідей відносно того, що може бути зроблено, а що не слід робити і чому [212, с. 683–684]. За сучасних умов розвитку цивілізації розроблення альтернатив особливо важливе для забезпечення діяльності системи державного управління, адже чим більше незалежних джерел інформації будуть використовуватися, тим вищим буде ступінь адаптації самої політичної системи загалом та окремих її складників до середовища, що зазнає постійних змін і трансформацій.

На п’ятій стадії процесу стратегічного планування здійснюється стратегічний вибір – обираються ті варіанти плану, які будуть втілюватися в життя. На цьому етапі формуються зобов’язання щодо досягнення конкретних цілей у конкретний період часу (блок політичної тактики), щодо наслідування функціональних цілей і політики. Стратегічний вибір передбачає також й утвердження системи контролю за процесом стратегічного управління.

Метою шостої стадії процесу стратегічного планування є забезпечення організаційного лідерства і підтримки. На цьому етапі необхідно врахувати підготовку з власне процесом планування, у т. ч. варто брати до уваги можливості нестачі ресурсів, негативні дії інших факторів. У випадку стратегічного планування діяльності системи державного управління підготовка до виконання стратегічного плану може потребувати спеціальної фаховості, модифікації самої системи. Управлінці мають свідомо ставитися до запланованих змін, вони повинні бути готові забезпечити лідерство та прагнути взяти участь у мобілізації підтримки [212, с. 685]. Отже, важливою умовою ефективності системи державного управління є забезпечення такої функції менеджменту, як свідома підтримка стратегічного планування.

На сьомому етапі стратегічного планування здійснюються перевірка та оцінювання виконання плану. Моніторинг інформації для контролю й оцінювання починається ще на початковому етапі процесу стратегічного планування, що дає змогу пізніше зіставити раніше зроблені прогнози з отриманими пізніше результатами. Механізми контролю й оцінювання визначають якісні та кількісні показники вихідних величин, а також перебігу процесу загалом та кінцевого результату діяльності кожної підсистеми управлінської системи [212, с. 685–686]. Отже, навіть проста схема процесу стратегічного планування передбачає проходження досить складної процедури, що потребує високого рівня політичної та організаційної культури як експертів-аналітиків, так і представників системи державного управління. Безумовно, комплекс заходів політичної стратегії і тактики відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності функціонування системи державного управління загалом та її окремих складових. Політична стратегія і тактика постають як дуже складний, багатоплановий, різноаспектний політичний феномен. Державне управління може бути ефективним лише за умов постійних змін, постійного вдосконалення не лише самої цієї системи, а й суспільного життя загалом.

На переконання російського дослідника Б. Курашвілі, ефективне державне управління можливе за умов здійснення послідовних реформ, які проводяться «всупереч опору консервативних й інертних елементів у державному апараті» [217, с. 279]. Тобто успішність впровадження в життя заходів політичної стратегії і тактики залежить багато в чому від сприйняття їх самими управлінцями, держав-

но-політичними менеджерами. Осереддям діяльності державних управлінців є процес підготовки та реалізації владно-політичних рішень.

Постійний пошук та впровадження оптимальної форми державного правління супроводжує історію становлення та розвитку кожної країни. Спосіб організації державної влади є тим інструментом, який забезпечує інституціоналізацію змін, що відбуваються у житті суспільства. Таке впорядкування та структурування політичного процесу не лише забезпечує функціонування владного механізму на певних засадах, а й визначає подальший напрям та характер наступних трансформацій, що може бути як прогресивним, так і регресивним. Відповідно до цього проблема вибору форми державного правління й надалі залишається актуальною для України. Подальше теоретичне осмислення запровадження і розвитку змішаної форми правління в Україні, з'ясування її специфіки в аспекті конституційного права і політичної науки, сприятиме успішному реформуванню існуючої в нашій країні форми державного правління.

Становлення в Україні правової державності, здійснення тривалих очікувань громадян на підвищення їхнього життєвого рівня залежать від спроможності влади стати легітимною й відповідальною. А отже, з цим забезпечення інституційних передумов легітимності влади є одним з найважливіших завдань для України. У цьому контексті зміна форми правління в Україні покликана забезпечити таку конструкцію механізму влади, яка б уможливила належний рівень відповідальності політичної еліти за долю країни та відповідність здійснюваної політики інтересам усього суспільства.

Запровадження в Україні парламентарно-президентської форми правління супроводжуватиметься суттєвими труднощами, оскільки така форма правління може реально функціонувати лише за умов існування сформованої і стабільної партійної системи. Змішана форма правління дає змогу підпорядкувати уряд законодавчій гілці влади, що передбачає інституційний розвиток в напрямі парламентарної форми правління з обов'язковим виробленням дієвих парламентських засобів контролю над урядом; інструментів впливу виконавчої гілки на законодавчу, збереження пропорційної виборчої системи. При цьому слід пам'ятати, що жодна з форм правління не здатна повністю гарантувати стабільний та демократичний розвиток країни. Проте парламентарна форма передбачає таку інституційну ор-

ганізацію, яка здатна збалансувати повноваження всередині владного трикутника «президент – парламент – уряд».

Змішана республіка, вільна від крайнощів президентської і парламентарної форм, виявляє найменшу вразливість з боку таких чинників, як незрілість громадянського суспільства, низький рівень політико-правової культури еліти, відсутність демократичних традицій державотворення, нерозвинутість інституту політичних партій тощо. Доцільність збереження в Україні змішаної форми правління потребує вивчення питання про конституційноправовий статус глави держави, оскільки політичні системи країн пострадянського простору характеризує слабкість парламентаризму і нездатність представницького органу забезпечити утворення стабільного й ефективного коаліційного уряду. Політична система України цілком відповідає зазначеній тенденції. Триваючий перехідний етап розвитку української державності, незавершений процес утворення української нації, слабкість вітчизняного парламентаризму та партійної системи країни, хаотичність суспільних відносин зберігають запит на «сильного» президента. І це – одна з небезпек, яка тривалий час переслідуватиме Україну в процесі вибору оптимальної форми правління.

Для створення нової політичної системи, яка б помогала втілювати принципи дотримання прав і свобод людини й громадянина, народовладдя, верховенства права, поділу влади, необхідно врахувати попередній досвід її реформування та проаналізувати проблеми, які гальмують темпи політичної модернізації. При цьому слід враховувати, що політична система України формувалася стихійно, еклектично, внаслідок досягнення компромісів. А це означає, що практично неможливо здійснити її реформування без заздалегідь визначеної науково розробленої концепції. Низька ефективність процесів трансформації політичної системи України була пов`язана насамперед з недостатньою реалізацією потенціалу громадянського суспільства. Отже, політична реформа повинна бути орієнтована на інтереси всього соціуму, а не лише на корисливі інтереси обраних груп осіб. Кінцевою метою реформування має стати демократична, соціальноправова держава, здатна забезпечити зростання добробуту народу, духовне і моральне оздоровлення суспільства, підвищення престижу та міжнародного авторитету України.

Розгляд процесу трансформації форми державного правління в Україні спонукає до зосередження уваги на її відповідності особливо-

стям політичного розвитку країни, традиціям, культурі, загальному стану справ у ній. Демократичні політичні традиції є досить різними, специфічними і при цьому більшість сучасних держав використовують формальні республіканські атрибути, такі як парламентаризм, багатопартійність, президентство, поділ влади та ін., однак у реальності республіканська модель зазнає значного спотворення. Специфіка трансформації України від де-факто президентської республіки до парламентсько-президентської засвідчує чинники узурпації всієї владної вертикалі й горизонталі та виникнення революційної ситуації кінця 2013 – початку 2014 р.; причини і характер ускладнень на шляху до суспільної модернізації демократичного спрямування (гібридизацію офіційних інституційних перетворень; імітацію інституційного та правового розвитку, корупцію, приховані порушення кримінально-правового характеру, дисонанс між конституцією і її реалізацією в політичному житті).

Досвід незалежної України спонукає до забезпечення ефективності стратегічного планування конституційно-політичного прогресу України, пошуків відповідей на питання про те, які основні перешкоди та загрози постають перед демократизацією процесів правового моделювання соціально-політичного простору та в чому полягають причини суперечностей між теоретичними засадами конституційного регулювання та практичними проявами політичної інженерії в розбудові української державності. Доведено, що основні пріоритети щодо подолання деструктивних тенденцій українського соціально-політичного середовища та продовження курсу на демократизацію української політики зосереджені навколо функціонального розподілу органів державної влади та практичного підтвердження конституційної регламентації орієнтирів державної політики.

Важливим елементом реалізації політичного моделювання є розширення функціональних можливостей парламенту в традиційних уявленнях парламентсько-президентської чи парламентської республіки. При цьому важливою проблемою є необхідність визначення чинників, за яких відбудеться нівелювання специфічного стереотипу «сильний президент – слабкий парламент», характерного для українських політичних реалій, подолання ризику тотального домінування інституту президентства, неспроможності опозиції ефективно впливати на політичні процеси. Однією з нагальних вимог сьогодення постає необхідність формування стратегічного мис-

лення, яке сприятиме виробленню оптимальних політичних рішень з метою підвищення легітимності та легальності існуючого політико-владного режиму держави.

В сучасних умовах питання політичної компетентності системи державної влади постає як одна з найгостріших проблем. Саме політична компетентність державної влади є тим чинником, який може сприяти або заважати подоланню нестабільності суспільно-політичного розвитку, мінімізувати чи поглиблювати кризові явища у країні. Політичну компетентність державної влади розглянуто як запоруку ефективності й успішності здійснюваної нею політики, що забезпечує високий рівень її легітимності. Доведено, що політична компетентність державної влади може визначатися через аналіз понять «політична стратегія» і «політична тактика». Відповідно варто погодитися з тими дослідниками проблематики здійснення державної політики та державного управління, які вважають, що політична стратегія і політична тактика відповідають рівням планування й управління політичним процесом.

Становлення в Україні правової державності, здійснення тривалих очікувань її громадян на підвищення їхнього життєвого рівня залежать від спроможності влади стати легітимною й відповідальною, а отже, забезпечення інституційних передумов легітимності влади є одним з найважливіших завдань для України. У цьому контексті зміна форми правління в Україні покликана забезпечити таку конструкцію механізму влади, яка б уможливила належний рівень відповідальності політичної еліти за долю країни та відповідність здійснюваної політики інтересам усього суспільства. Жодна з форм правління не здатна повністю гарантувати стабільний та демократичний розвиток країни, проте парламентсько-президентська та парламентська форми передбачають таку інституційну організацію, яка здатна збалансувати повноваження всередині владного трикутника «президент – парламент – уряд».

НЕВИЧЕРПНА АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Дослідження особливостей трансформації форм державного правління на зламі XX – XXI ст. свідчить, що в соціально-гуманітарних науках і в суспільно-політичному житті останнім часом активізувались дискусії щодо їхньої оптимізації. Йдеться, зокрема, про перегляд класичних підходів до типологізації форм правління, про розрізнення формальних та неформальних моделей організації системи державної влади й управління, можливості механізму розподілу влади гнучко реагувати на кризові явища і процеси. Це засвідчує, що дослідження проблематики форми правління не будуть втрачати своєї актуальності ще тривалий час, адже сучасний світ загалом та його політичне й соціально-економічне життя, юридично-правове оформлення є надзвичайно динамічними, такими, що зазнають постійних змін і модифікацій. Дослідження особливостей та еволюції форм правління на рубежі тисячоліть виводять на такі висновувальні судження:

1. Модифікації форми державного правління визначають вектор стратегічного розвитку суспільства, що призводить або до його демократизації, або до його автократизації. Відповідно, форма правління як комплексна характеристика держави має враховувати всі можливі іпостасі влади як її центрального, сутнісного компоненту: власне державну, а також політичну, публічну, владу місцевого самоврядування, владу політичного менеджменту тощо. Хоча кожна країна розробляє свою модель, універсальні параметри форми правління, вироблені політичною та юридичною науками, вказують на переваги і недоліки кожної з її модифікацій за тих чи тих умов політичного життя. У цьому контексті на перший план виходить питання про визначення ступеню «збалансованості» співвідношення обсягу повноважень вищих органів, створення дієвого механізму «стримувань і противаг» у політико-правовій системі суспільства. Збалансована форма правління означає, що жоден з вищих органів державної влади не може домінувати на політичній арені, оскільки законодавча, виконавча та судова гілки влади мають діяти на паритетних засадах, повинні уникати конкуренції за обсяг повноважень, а прийняття найважливіших політико-правових рішень потре-

бує узгодженої співпраці й консолідованих зусиль усіх суб'єктів державної влади.

2. Аналіз специфіки функціонування форм правління у різних державах дає змогу дійти висновку: одні й ті самі ознаки узагальненого типу політичної системи можуть неоднаково виявлятися у різних ситуаціях. Відтак всебічний науковий розгляд форми держави передбачає вивчення базових чинників, які обумовлюють вибір певної форми правління у тій чи іншій державі. До таких чинників, насамперед, належать: розстановка соціальнополітичних сил та результат боротьби між ними; історичні особливості та специфіка національного розвитку окремих країн; рівень політичної культури народу, що акумулює історичний та політичний досвід, звичаї і навички життя в умовах тієї чи іншої держави; залежність від того, хто здійснює реальну владу, скільки осіб бере участь у прийнятті рішень і в який спосіб ці особи отримують свій статус; здатність правлячої еліти визначати загальноприйнятну мету державотворення; структурно-функціональна єдність вищих органів держави.

3. Демократична форма правління потребує створення системи державного управління, спрямованої на вироблення і прийняття ефективних державно-політичних рішень. Зазначене передбачає: залежність організаційних форм і методів управління від структури державного устрою і умов управління; збереження пропорційності та оптимального співвідношення всіх елементів системи державного управління; єдність організаційно-методологічних основ на всіх рівнях державного управління; залежність ефективності розв'язання завдань управління від обсягу та об'єктивності використаної інформації; аналіз змін форми державного правління під впливом сучасних політичних трансформацій; формування теоретичного базису і практичних потреб висвітлення процесу модифікації форми правління в суспільствах перехідного типу; підвищення рівня компетентності вищого керівництва країни, застосування механізму ротації ключових державних інститутів і посадових осіб. Аналіз практичної реалізації теоретичної матриці модифікації державного правління в українських соціально-політичних реаліях допоможе систематизувати основні ризики, проблеми і потенційні можливості модернізації політичного устрою, що в майбутньому стане превентивним заходом від організаційних прорахунків та основою для оптимізації адміністративного моделювання.

4. Гіпертрофія президентської форми правління у пострадянських республіках свідчить про непідконтрольність влади суспільству, включаючи й різноманітні елітарні угруповання. Правовий вакуум, низький

рівень політичної культури, нерозробленість процедур відкрили широкий простір для позаправових і антиправових дій президентської вертикалі влади. Обрання президентської форми правління стало тим вихідним моментом, який багато в чому зумовив посилення авторитарних і автократичних тенденцій у державному управлінні. Пряма залежність названих тенденцій простежується на прикладі політичної еволюції Білорусі, Російської Федерації та суперпрезиденціалізму в країнах Центральної Азії. Домінування президента в організаційній системі державного устрою України детермінувало концентрацію політичного ресурсу в одних руках, що надало українському політичному процесу певних ознак персоніфікації – надмірного впливу певного політичного суб'єкта на процедуру функціонування державного апарату. Превалювання інституту президентства нівелювало конструктивістський потенціал парламенту. У результаті орган законодавчої влади, який зобов'язаний презентувати суспільні інтереси на основі ідейного плюралізму власного кадрового складу, перестав ефективно виконувати закріплену за ним представницьку функцію, порушивши канал порозуміння громадянського суспільства та владного апарату, що зруйнувало соціальну рівновагу та підірвало легітимність політичної еліти.

5. При виборі або зміні форми державного правління необхідно пам'ятати про те, що політичний розвиток значної кількості країн в останні десятиліття відзначається поліваріантним, гібридним характером форм правління й типів політичних режимів. Одним із найбільш актуальних та значущих не тільки у теоретикоконцептуальному сенсі, а й у прикладному застосуванні є розгляд і вивчення трансформації форми правління в сучасному світі, насамперед на прикладі країн перехідного типу. Форма правління слугує своєрідним «лакмусовим папірцем», який указує на ті тенденції та закономірності, які простежуються в соціально-політичному розвитку різних суспільств, кожної конкретної держави, а також у певному регіоні або світі загалом. З огляду на це проблематика здійснення порівняльних досліджень форм правління та політичних режимів у контексті вивчення розгортання процесів системної трансформації є однією з найбільш перспективних царин сучасної політичної науки. Дослідження сучасних форм державного правління слід здійснювати у двох провідних напрямах: виокремлювати і розглядати найбільш типові форми державного правління, які максимально цілісно розкривають сутність цього поняття, та з'ясовувати особливості проявів найцікавіших з політологічної точки зору конкретних форм правління гібридного типу.

6. Цілком логічною та методологічно обґрунтованою уявляється

можливість виокремлення у моделі республіканського правління такої її варіації як бікамеральна форма правління. При цьому слід пам'ятати, що бікамеральні системи ефективні в тому разі, коли палати мають значні відмінності, але відносно рівні повноваження. Перш ніж вести мову про перехід до бікамеральної парламентарної системи правління у вітчизняних соціокультурних і політичних реаліях, варто звернути увагу на забезпечення механізмів впровадження дієвого імперативного депутатського мандату та налагодження ефективного взаємозв'язку між виборцями і парламентарями. Безперечно, недооцінювання ролі і місця парламенту в системі органів державної влади та управління у вітчизняній моделі державного правління тягне за собою і спотворене уявлення про оптимальну політичну систему, яка повинна бути сформована в Україні нині, адже представництво як засадничий принцип демократії має свої витоки у діяльності саме вищого законодавчого органу держави.

7. Слушність використання поняття «поліархія» при розрізненні форм державного правління зумовлюється низкою причин: необхідністю врахування базових положень найбільш авторитетних політологічних концепцій, предметами розгляду яких є політична система, держава та державна влада; поширенням «гібридних» форм правління, що потребують осмислення і додаткового вивчення; необхідністю відходу від формалізації визначення форми державного правління й визнання обов'язковим закріплення реальних модифікацій державного правління. Поліархію слід розглядати як демократичний режим, що передбачає: ефективну участь, володіння рівними та ефективними можливостями презентації власної позиції; рівність у голосуванні, наявність дієвого права голосу; однакові та реальні можливості ознайомлення з ключовими векторами державної політики та їх вірогідними результатами для всіх громадян; вирішальний контроль над програмою політичних рішень; гарантію фундаментальних прав та свобод особистості законодавством. Окрім того, важливими структурними складниками практичного втілення поліархії є варіативні соціально-економічні показники: високий рівень економічного благополуччя, урбанізація, індустріалізація, диференціація професійної діяльності та зростання валового національного продукту. Отже, поліархія – це демократична модель політичних конфігурацій, заснована на рівноправній конкуренції індивідуальних інтересів у рамках плюралізму суспільних ініціатив та консолідації позитивних економічних детермінант.

8. Системні трансформації політичного та соціально-економічного спрямування, які розпочалися кілька десятиріч тому в багатьох країнах

та регіонах світу, потребують перегляду традиційних критеріїв типологізації форм державного правління. Нагальною потребою є розроблення нових підходів до розуміння типології. Зокрема, слід включити до головних ознак держави ідею державності, що дає змогу глибше проникати в сутність різних моделей соціально-економічного та політичного устрою, у специфіку базових культурних норм конкретних регіональних і локальних цивілізацій, а також знаходити спільні ознаки й відмінності різних політичних систем.

9. Дослідження монархічної форми правління є не менш злободенним, ніж аналіз республіканської форми. Зважаючи на загальноцивілізаційні зміни, що відбуваються в останні десятиріччя у світовому масштабі, можна прогнозувати, що можливі її подальші модифікації. Незважаючи на всю формальність свого політико-правового статусу, глава держави в умовах функціонування обмеженої монархії несе більший тягар відповідальності не тільки за себе особисто, а й за свою родину, у т. ч. за своїх попередників. І якщо монарх справляється із цим завданням гідно, в очах суспільної думки зростає не тільки його особистий авторитет, а й авторитет самого інституту монархії, роблячи його більш життєздатним, легітимізуючи його в умовах зрілої демократії. Сучасний глава держави за монархічної форми правління є не менш легітимним, ніж інші актори політичної арени. Останнім часом спостерігається поширення прецеденту дострокового (прижиттєвого) і добровільного припинення своїх повноважень главою держави на користь свого престолонаслідника. Вони можуть дати поштовх для більш глибоких перетворень інституту монархії і його поступової трансформації у бік перехідних форм правління.

10. Необхідність дослідження республіканської форми правління зумовлена потребою виявити можливості вироблення дієвих елементів конструювання оптимального правління, які на основі власного універсального характеру здатні адаптуватися до особливостей конкретного соціально-політичного простору без деструктивного впливу на політичну свідомість окремих національних ідентичностей. Важливим принципом, представленим у теоретичній матриці республіканської форми правління, є забезпечення участі народу в державотворчих процесах та прийнятті політичних рішень. Сутність цього елементу організації політичного устрою полягає в обмеженні можливостей реалізації індивідуальних інтересів політичної еліти з метою практичного втілення суспільних ініціатив. Інший важливий критерій стратифікації поліваріантності матриці республіканізму – соціальний аспект. Наявність громадянського суспільства забезпечує компетентність у реаліза-

ції виборчої функції демократичної політичної системи та ідентифікує високу динаміку впливу суспільних ініціатив на прийняття політичних рішень. Активістський тип політичної культури соціуму та інтеграція в закономірності політичних реалій на рівні політичної свідомості визначає рамки консолідації демократичного режиму. Розглядаючи республіканську форму правління та її «гібридні» модифікації, слід зазначити, що принцип виборності, який споконвічно був базовим для неї, поступово знаходить нові форми й варіанти. Наприклад, у парламентській республіці президент як глава держави не є де-факто прямим представником народу, оскільки обирають його не всі громадяни, а лише парламентарі. Отже, мандат глави держави в парламентській республіці є досить обмеженим – він опосередкований двічі: спочатку виборці віддають частину своїх повноважень членам парламенту, і лише потім останні делегують їх президентові. Інакше кажучи, республіка в її буквальному розумінні «спільної справи» трансформується шляхом появи своєрідних політичних «посередників», які можуть спотворювати або інтерпретувати поняття «спільна справа». Тому не дивно, що за таких умов інститут президентства часто набуває винятково символічного характеру, подібного на політико-правовий статус глави держави в обмеженій монархії.

11. Форма політичного правління та ефективність мобілізації демократичних інструментів здійснення державної влади перебуває в прямій залежності від рівня політичних свобод, активізації суспільної діяльності та компетенції політичної ідентифікації спільноти. Системний підхід до розгляду й аналізу проблематики формально юридичного й фактично політичного розмежування форм державного правління передбачає з'ясування цілої низки важливих проблем: чинників невідповідності визначення форми правління де-юре й де-факто в конкретно взятій країні; основних векторів трансформації однієї форми правління в іншу; юридичних, політичних, соціокультурних змін, які відбулися в останні десятиліття у визначенні форм правління.

12. Важливим фактором відродження демократичної форми правління є детальне вивчення рекомендацій і вимог у рамках європейської інтеграції країн Східної Європи, а також успадкування здійснених ними форм організації органів державної влади й управління. Аналіз внутрішньої політичної обстановки країн Східної Європи є запорукою встановлення оптимальної форми правління на пострадянському політичному просторі. Йдеться насамперед про закріплення політичного плюралізму і глибокі демократичні перетворення, що передбачають ключову роль парламенту, виборність органів управління, диференціа-

цію політичної влади, вдосконалення нормативно-правової бази. Прискорена модернізація східноєвропейських форм державного правління є своєрідною відповіддю на виклики новітнього етапу демократизації, що означає консолідацію демократичного режиму.

13. Важливе значення для пошуку моделі форми правління має вивчення політичного досвіду Російської Федерації, Республіки Білорусь та країн Центральної Азії. Форма правління Російської Федерації, створена в перехідних умовах розвитку державності за домінування кризових явищ та зміни державної організації, заслуговує на особливу увагу. Це стосується передовсім досвіду доповнення державного апарату новими державними органами, зміни порядку формування вже функціонуючої системи влади та пристосування її до нових історичних, політичних і економічних відносин. Форма правління у вигляді суперпрезидентської республіки, яка наразі встановилась в Російській Федерації, засвідчує як позитивні процеси підвищення економічного, соціально-політичного рівня розвитку держави, так і складнощі, пов'язані з утвердженням новітнього авторитаризму. Узурпація політичних прерогатив і централізація владних повноважень у Республіці Білорусь детермінували персоналізацію контролю за адміністративно-управлінським апаратом і суб'єктивізацію тенденцій розгортання державної політики. Персоніфікація політичного процесу відкрила необмежений діапазон превалювання президента в розподілі політичних цінностей, а інтеграція лідерського образу О. Лукашенка у варіативні сфери соціального буття забезпечила легітимацію діючого правління на основі харизматичного принципу і нівелювала потенційну динаміку політичної активності білоруського суспільства. Як результат трансформація політичного устрою білоруської держави в контексті деструкції радянської тоталітарної ідеологічної матриці ставить під сумнів ефективність консолідації демократичних канонів у програмі функціонування державного апарату. Улаштування державного апарату Білорусі є яскравим прикладом цілісної владної вертикалі, що матеріалізувалась у президентську форму державного правління. Аналіз особливостей трансформації форми правління у країнах Центральної Азії в останні два десятиріччя дає змогу систематизувати досвід суперпрезидентського правління зі стійкою тенденцією до посилення авторитарних методів управління за умов збереження формальних демократичних інститутів і процесів.

14. Форма державного правління в суспільстві має відповідати особливостям його політичного розвитку, традиціям, культурі, загальному стану справ у ньому. Суперечність між домінуючою політичною культурою (часто патріархальною, авторитарною або анархістською) і респу-

бліканською моделлю, яка впроваджується в нових державах за підтримки західних урядів та неурядових організацій, як правило, вирішується за допомогою позитивістської ліберальної логіки. Її основою є переконання, що запозичені західні інституції та правові норми здатні перетворювати традиційні або посттоталітарні суспільства на відкриті, демократичні й вільні, що є ознакою модернізації і прогресу. Однак, замість очікуваних лібералізації, демократизації та зміцнення громадянського суспільства, республіки третього світу і пострадянського простору набули особливих «гібридних» ознак або інституційно занепали. У політиці всіх країн СНД неформальна складова виявляється більш значущою і вагомою порівняно з писаними законами та інституційними функціями. З огляду на це немає підстав очікувати, що процес суперечливої трансформації вищих державних органів та їх статусів скоро завершиться.

15. Хронічною проблемою функціонування державного апарату в Україні є корупція, яка зумовлена не лише патологічною схильністю до порушення законів, а й об'єктивною недосконалістю законодавства. Нормативна неврегульованість повноважень і відповідальності багатьох органів, що мають контролювальні й дозвільні компетенції, на тлі інших законодавчих хиб сприяють, з одного боку, надуживанням, а з іншого – прагненню обійти ті приписи, слідування яким не залишає шансів на самозбереження і персональний успіх. Боротьба з проявами корупції дуже часто ведеться там, де натомість варто змінити саму нормативно-інституційну систему. Ігнорування цього вищими державними посадовцями якраз і є основним проявом корупції у найширшому значенні цього терміна.

16. На зміну форми державного правління впливають об'єктивні чинники: відносини між суб'єктами влади, які постійно породжують конфлікти, призводять до криз у системі державного управління; низький рівень легітимності президента і парламенту в суспільствах перехідного типу. А також суб'єктивні чинники: за умов політичної нестабільності новій політичній команді, яка набуває популярності, для заміни попередньої владної команди вигідно змінювати форму правління; політичні сили, які мають вплив на зміну форми правління, пропонують ту форму, яка надає їм якомога більше владних повноважень. За цих умов надзвичайно важливо визначити справжні причини неефективності існуючої форми правління. Серед них найчастіше виявляються: неузгодженість функцій органів державної влади на законодавчому рівні; низька підтримка діяльності конкретного президента чи наявного складу парламенту; деструктивна діяльність конкретних по-

літичних партій; відсутність консенсусу основних політичних сил щодо стратегічного розвитку держави; бажання політичних лідерів ухвалювати рішення одноосібно, а не на основі демократичних правил і процедур.

17. Відсутність чіткої розбудови конституціоналізму є причиною порушення послідовності політичної модернізації, ускладнення правової регламентації взаємодії суспільства і політичної еліти та дисфункції каналу функціонального зв'язку державних інстанцій. Успіх демократизації українського суспільства потребує нагального вирішення проблеми затвердження єдиної концепції модернізації українського конституціоналізму та правових механізмів функціонування політичної влади. Конституційні реформи українського державного устрою не набули перманентного характеру і не сприяли стабілізації форми державного правління. Ліквідація рішень політичної реформи 2004 р., що відбулась у 2010 р., не тільки повернула конституційні положення у сфері розподілу політичних повноважень між органами державної влади, закріплені попереднім варіантом Конституцій, а й підірвала легітимність Конституційного Суду та підвищила ризики надмірної централізації політичної влади. Дисбаланс відносин між українським суспільством і владою, порушення конструктивної взаємодії політичних сил негативно позначились на суспільних очікуваннях та інтересах представників політичної еліти.

18. Політична компетентність системи державної влади в нинішніх умовах постає як одна з найгостріших проблем сучасної політики. Вона є тим чинником, який може сприяти або перешкоджати подоланню нестабільності суспільно-політичного розвитку, мінімізувати чи поглиблювати кризові явища у країні. Політична компетентність державної влади є критерієм ефективності й успішності здійснюваної нею політики, забезпечує високий рівень її легітимності і визначається через застосування політичної стратегії та політичної тактики. Визначення ієрархії стратегічних і тактичних цілей передбачає вибір прийнятних для кожного випадку засобів досягнення мети національного розвитку. Політична стратегія і тактика мають забезпечує високий рівень легітимації політико-владної діяльності в країні та відповідати соціокультурному, політичному й економічному рівню розвитку суспільства. Цілісність та взаємоузгодженість блоків політичної стратегії і політичної тактики є однією з найважливіших умов успішності реформування системи державного управління, що визначає національне економічне зростання, соціальну стабільність, демократію та соціокультурний поступ суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новіков М. М. Інституціональні виміри бікамеральних систем (порівняльний аналіз) : автореф. дис. … канд. політ. наук / М. М. Новіков ; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2007. – 17 с.

2. Скребець О. В. Інститут парламентаризму в контексті досвіду демократичної трансформації сучасного суспільства : автореф. дис. … канд. політ. наук / О. В. Скребець ; Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2005. – 18 с.

3. Дунаєва Л. М. Співвідношення влади та самоврядування в процесі здійснення політичного управління сучасним суспільством : автореф. дис. … д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 / Л. М. Дунаєва ; Одеська нац. юрид. академія. – О., 2009. – 26 с.

4. Рудик А. А. Основи теорії держави : навч. посіб. / А. А. Рудик. – К. : Алерта, 2013. – 208 с.

5. Павленко Р. М. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід / Р. М. Павленко. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2002. – 253 с.

6. Грицяк І. А. Форми правління і стабільність та ефективність державного управління / І. А. Грицяк // Парламентсько-президентська форма правління: Україна та німецький досвід : зб. наук. праць / за наук. ред. І. В. Розпутенка. – К. : К.І.С., 2003. – С. 29–43.

7. Харченко О. В. Напівпрезидентська форма правління: становлення і розвиток : автореф. дис. … канд. політ. наук / О. В. Харченко ; НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К., 2008. – 17 с.

8. Серьогіна С. Г. Форма правління в Україні: конституційноправовий аспект : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 / С. Г. Серьогіна ; МОН України, Нац. ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – Х., 2013. – 42 с.

9. Еллинек Г. Общее учение о государстве : пер. с нем. / Г. Еллинек. – СПб. : Изд-во Юрид. центр Пресс, 2004. – 752 с.

10. Макиавелли Н. Государь. История Флоренции : пер. с ит. / Н. Макиавелли. – М. : Эксмо, 2010. – 432 с.

11. Челлен Р. Государство как форма жизни : пер. с швед. / Р. Челлен. – М. : РОССПЭН, 2008. – 319 с.

12. Симонишвили Л. Р. Формы правления: История и современность : учеб. пособие / Л. Р. Симонишвили. – М. : Флинта ; МПСИ, 2007. – 280 с.

13. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.

14. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – Т. 6 : Т-Я. – 768 с.

15. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики : монографія / С. К. Бостан. – Запоріжжя : Юридичний інститут, 2005. – 540 с.

16. Теория государства и права : учебник / А. С. Пиголкин, А. Н. Головистикова, Ю. А. Дмитриев, А. Х. Саидов ; под ред. А. С. Пиголкина. – М. : Юрайт-Издат, 2005. – 613 с.

17. Шуляк С. В. Неопатримоніальні диктатури в арабському світі: аналіз баасистської моделі : автореф. дис. … канд. політ. наук / С. В. Шуляк. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський нац. ун-т, 2004. – 18 с.

18. Сафонов В. Н. Соотношение форм правления и режимов правления / В. Н. Сафонов. // Социально-политический журнал. – 1998. – № 1. – С. 112–121.

19. Политология : учебник / А. Ю. Мельвиль [и др.]. – М. : МГИМО (Университет) МИД России, Проспект, 2010. – 624 с.

20. Зазнаев О. И. Преимущества и недостатки президентской, парламентской и полупрезидентской систем / О. И. Зазнаев. // Социально-гуманитарные знания. – 2006. – № 5. – С. 133–144.

21. Медушевский А. Н. Сравнительное конституционное право и политические институты : курс лекций / А. Н. Медушевский. – М. : Ун-т Высшей школы экономики, 2002. – 511 с.

22. Линц Х. Дж. Опасности президентства : пер. с англ. [Електронний ресурс] / Х. Дж. Линц. – Режим доступу : http://politzone.in.ua/index.php?id=376

23. Linz J. The Perils of Presidentialism / J. Linz // Journal of Democracy. – 1990. – Vol. 1. – № 1. – P. 51–69.

24. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / В. М. Шаповал. – К. : Артек ; Вища школа , 1997. – 251 с.

25. Shugart M. S. Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics / M. S Shugart., J. M. Carey. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – P. 1–311.

26. Краснов М. А. Глава государства: рецепция идеи «отцовства» / М. А. Краснов // Общественные науки и современность. – 2008. – № 6. – С. 27–38.

27. Шаповал В. М. Президент у механізмі здійснення державної влади / В. М. Шаповал. – К. : Нац. ін.-т стратегічних досліджень, 1995. – 30 с.

28. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / Э. Хейвуд. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 544 с.

29. Чиркин В. Е. Элементы сравнительного государствоведения / В. Е. Чиркин. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1994. – 151 с.

30. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб. / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 164 с.

31. Каменчук Т. О. Політична компетентність державної влади в системі управління : автореф. дис. … канд. політ. наук : спец.

23.00.02 / Т. О. Каменчук ; Миколаївський держ. гуманіт. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2006. – 20 с.

32. Государственное управление: от философских оснований до созидания сильного и процветающего государства : монография / [под ред. С. Н. Князева]. – Мн. : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2007. – 268 с.

33. Соловьев А. И. Политология: Политическая теория, политические технологи : учебник для студентов вузов / А. И. Соловьев. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 559 с.

34. Политическое развитие и модернизация: современные исследования институционального мира // Политическая наука. – 2003. – № 2. – 248 с.

35. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. академія держ. управління при Президентові України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління. – 748 с.

36. Кудряченко А. І. Політичні режими і форми державного устрою у країнах Західної Європи / А. І. Кудряченко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2001. – Випуск № 1 (51). Січень-лютий. – С. 51–74.

37. Меркотан К. Демократія як політичний і психологічний компроміс сучасності / К. Меркотан // Політичний менеджмент. – 2010. – Спец. випуск. – С. 122–129.

38. Даль Р. Проблемы гражданской компетентности : пер. с англ. [Електронний ресурс] / Р. Даль. – Режим доступу : http:// www.politnauka.org/library/teoria/dahl.php.

39. Мельвиль А. Ю. Опыт теоретико-методологического синтеза структурного и процедурного подходов к демократическим транзитам / А. Ю. Мельвиль // Полис. – 1998. – № 2. – С. 6–38.

40. Кувалдин В. Президентство и демократия / В. Кувалдин // Свободная мысль. – 1998. – № 2. – С. 4–14.

41. Сытин С. В. Основные подходы к механизмам выработки государственной политики / С. В. Сытин // Социально-гуманитарные знания. – 2010. – № 6.– С. 85–98.

42. Linz J. The Failure of Presidential Democracy. Volume 1. /

J. Linz, A. Valenzuela. – JHU Press, 1994. – 192 p.

43. Barker E. The Political Thought of Plato and Aristotle / E. Barker. – Dover Publications, 2012. – 592 p.

44. The classics of western spirituality. Augustine of Hippo: Selected Writings. – Paulist Press, 1984. – 514 p.

45. Wokler R. Rousseau and Liberty / R. Worler. – Manchester University Press, 1995. – 299 p.

46. Tocqueville A. Democracy in America / A. Tocqueville. – Library of America, 2004. – 941 p.

47. Held D. Models of Democracy / D. Held. – Stanford University Press, 2006 – 338 p.

48. Rostow W. W. Politics and the Stages of Growth / W. W. Rostow. – CUP Archive, 1971. – 410 p.

49. Inglehart R. Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies / R. Inglehart. – Princeton University Press, 1997 – 453 p.

50. Демократія : антологія / упоряд. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2005. – 1108 с.

51. Dahl R. A. A Preface to Democratic Theory / R. A. Dahl. – University of Chicago Press, 2006. – 176 p.

52. Мельвиль А. Ю. Демократические транзиты: теоретикометодологические и прикладные аспекты / А. Ю. Мельвиль. – М. : Московский общественный науч. фонд, 1999. – 105 с.

53. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: теоретикоправові засади : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 / С. К. Бостан ; Київський нац. ун-т внутрішніх справ. – К., 2008. – 540 с.

54. Холод В. В. Феномен параполитики: идеи, свершения, социальные результаты : монография / В. В. Холод. – Сумы : ИТД

«Университетская книга», 2004. – 504 с.

55. Побочий І. А. Політична боротьба: праксеологічний вимір : монографія / І. А. Побочий. – К. : Абрис, 2007. – 352 с.

56. Політична енциклопедія / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса ; [упоряд. Ю. Шаповал; редкол. : Ю. Левенець (голова) та ін.]. – К. : Парламентське вид-во, 2012. – 808 с.

57. Петров В. К. Устойчивость государства : монография / В. К. Петров, С. Г. Селиванов. – М. : Экономика, 2005. – 491 с.

58. Almond G. Comparative Political Systems / G. Almond // The Journal of Politics. – 1956. – Vol. XVIII. – № 3. – P. 393–394.

59. Easton D. The Political System: An Inquires into the State of Political System / D. Easton. – New York : Mc Graw-Hill, 1953. – 320 p.

60. Дойч К. Нервы управления. Модель политической коммуникации и контроля : [пер. с англ.] / К. Дойч. – М. : Мысль, 1993. – 312 с.

61. Бариська Я. О. Форма державного правління: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. … канд. юрид. наук / Я. О. Бариська ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2010. – 20 с.

62. Якушик В. Типологізація держави (Словник політичної думки) / В. Якушик // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 278–281.

63. Холмс С. Сверхпрезиденство и его проблемы / С. Холмс // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. – 1994. – № 1 (6). – С. 22–25.

64. Конституция Российской Федерации: Проблемный комментарий / отв. ред. В. А. Четвернин. – М. : Центр конституционного исследования МОНФ, 1997. – 702 с.

65. Зазнаев О. И. Типология форм правления: работа над ошибками / О. И. Зазнаев // Полис. – 2006. – № 1. – С. 92–103.

66. Линдблом Ч. Политика и рынки. Политико-экономические системы мира : пер. с англ. / Ч. Линдблом. – М. : Ин-т комплексных стратегических исследований, 2005. – 448 с.

67. Хеллоуэлл Дж. Х. Моральные основы демократии : пер. с англ. / Дж. Х. Хеллоуэлл. – М. : ППП, 1993. – 141 с.

68. Шумпетер Й. А. Капитализм, Социализм и Демократия : пер. с англ. / Й. А. Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.

69. Сморгунов Л. В. Современная сравнительная политология : учебник / Л. В. Сморгунов. – М. : РОССПЭН, 2002.– 472 с.

70. Лебедева Т. П. Либеральная демократия как ориентир для посттоталитарных преобразований / Т. П. Лебедева // Полис. – 2004. – № 2.– С. 76–86.

71. Мельвиль А. Ю. О траекториях посткоммунистических трансформаций / А. Ю. Мельвиль // Полис. – 2004. – № 2.– С. 64–75.

72. Государственное право буржуазных и развивающихся стран / под ред. А. А. Мишина, Г. В. Барбашева. – М. : Юридическая литература, 1989. – 483 с.

73. Хюбнер К. Нация : пер. с нем. / К. Хюбнер. – М. : Канон+, 2001. – 396 с.

74. Кольев А. Н. Нация и государство. Теория консервативной реконструкции / А. Н. Кольев. – М. : Логос, 2005. – 800 с.

75. Тихомиров Л. А. Монархическая государственность [Електронний ресурс] / Л. А. Тихомиров. – Режим доступу : www.voskres.ru/gosudarstvo/mogos/mg_0.htm

76. Конституционное право зарубежных стран : учебник для вузов / под общ. ред. М. В. Баглая, Ю. И. Лейбо, Л. М. Энтина. – М. : НОРМА, 2003. – 832 с.

77. Курган Я. М. Принцип спадкоємності в розвитку політичних систем : монографія / Я. М. Курган ; за наук. ред. В. П. Беха ; Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 195 с.

78. Жакке Ж.-П. Конституционное право и политические институты : учеб. пос. / Ж.-П. Жакке. – М. : Юристъ, 2005. – 365 с.

79. Дмитриев Ю. А. Система государственной власти в России и в мире: историко-правовая ретроспектива : монография / Ю. А. Дмитриев, А. М. Николаев. – М. : Профобразование, 2002. – 839 с.

80. Політологічний енциклопедичний словник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.

81. Ward L. The Politics of Liberty in England and Revolutionary America / L. Ward. – Cambridge University Press, 2004. – 459 p.

82. Nelson B. The Making of the Modern State / B. Nelson. – Palgrave Macmillan, 2006. – 177 p.

83. Goodman L. Aristotle's Politics Today / L. E. Goodman,
R. B. Talisse. – SUNY Press, 2008. – 167 p.

84. Bock G. Machiavelli and Republicanism / G. Bock, Q. Skinner,
M. Viroli. – Cambridge University Press, 1993. – 316 p.

85. Locke J. Two Treatises on Government: A Translation Into Modern English / J. Locke. – Industrial Systems Research, 2013. – 238 p.

86. Young J. H. International Election Principles: Democracy & the Rule of Law / J. H. Young. – American Bar Association, 2009. – 546 p.

87. Pangle T. L. The Spirit of Modern Republicanism: The Moral Vision of the American Founders and the Philosophy of Locke / T. L. Pangle. – The University of Chicago Press, 1990 – 334 p.

88. Mettenheim K. Presidential Institutions and Democratic Politics: Comparing Regional and National Contexts / K. Mettenheim. – JHU Press, 1997. – 303 p.

89. Cheibub J. A. Presidentialism, Parliamentarism, and Democracy / J. A. Cheibub. – Cambridge University Press, 2007. – 202 p.

90. Lyon V. Power Shift: From Party Elites to Informed Citizens /
V. Lyon. – iUniverse, 2012. – 321 p.

91. Rausch N. Prospects for Democratic Regime Change in Cuba and Belarus Civil Society and Political Culture / N. Rausch. – GRIN Verlag, 2008. – 76 p.

92. Vile M. J. C. Politics in the USA / M. I. C. Vile. – Routledge, 2007. – 318 p.

93. Шатіло В. А. Інститут президентства в системі державної влади в Україні / В. А. Шатіло. – К. : Укр. центр політичного менеджменту, 2004. – 159 с.

94. Энтин Л. М. Разделение властей: опыт современных государств / Л. М. Энтин. – М. : Юридическая литература, 1995. – 176 с.

95. Ярош О. Jus honorum / О. Ярош. – К. : Вид-во Равенського, 2004. – 328 с.

96. Селезнев Л. И. Политические системы современности: сравнительный анализ / Л. И. Селезнев. – СПб. : Петрополис, 1995. – 254 с.

97. Bailey H. A. The American Presidency: Historical and Contemporary Perspectives / H. A. Bailey, J. M. Shafritz. – Chicago : Dorses Press, 1988. – 452 p.

98. Фисун А. А. Демократия, неопатримониализм и глобальные трансформации : монография / А. А. Фисун. – Х. : Константа, 2006. – 352 с.

99. Dahl R. A. Politics, Economics, and Welfare / R. A. Dahl,
E. R. Tufte. – Transaction Publishers, 1953 – 557 p.

100. Dahl R. A. Polyarchy: Participation and Opposition / R. A. Dahl. – Yale University Press, 1971. – 257 p.

101. Dahl R. A. On Political Equality / R. A. Dahl. – Yale University Press, 2007. – 142 p.

102. Dahl R. A. Size and Democracy / R. A. Dahl, E. R. Tufte. – Stanford University Press, 1973 – 148 p.

103. Abrams E. Democracy – how Direct?: Views from the Founding Era and the Polling Era / E. Abrams. – Rowman & Littlefield, 2002. – 134 p.

104. Robinson W. I. Promoting Polyarchy: Globalization, US Intervention, and Hegemony / W. I. Robinson. – Cambridge University Press, 1996. – 466 p.

105. Secchi C. Liberalism in Crisis? European Economic Governance in the Age of Turbulence / C. Secchi, A. Villafranca. – Edward Elgar Publishing, 2009. – 214 p.

106. Huntington S. P. The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century / S. P. Huntington. – The University of Oklahoma Press, 2012. – 384 p.

107. Provizer N. W. Analyzing the Third World: Essays from Comparative Politics / N. W. Provizer. – The Schenkman Publishing Company, 1978. – 501 p.

108. Bevir M. Encyclopedia of Political Theory. Volume II /
M. Bevir. – The SAGE Publications, 2010. – 1002 p.

109. Scheuch E. K. Societies, Corporations and the Nation State /
E. K. Scheuch, D. Sciulli. – Leiden : Brill, 2000. – 261 p.

110. Hunt L. A. Politics, Culture, and Class in the French Revolution /
L. A. Hunt. – The University of California Press, 1984. – 251 p.

111. Jaffee D. Levels of Socio Economic Development Theory /
D. Jaffee. – Greenwood Publishing Group, 1998. – 226 p.

112. Linz J. Levels of Socio Economic Development Theory /
J. Linz, A. Stepan. – JHU Press, 2011. – 504 p.

113. Pollack D. Political Culture in Post-Communist Europe: Attitudes in New Democracies / D. Pollack. – Ashgate Publishing, Ltd., 2003. – 264 p.

114. Зеленько Г. Політична «матриця» громадянського суспільства (досвід країн Вишеградської групи та України) / Г. Зеленько. – К. : Знання України, 2007. – 338 с.

115. Gasparov B. Beyond Pure Reason: Ferdinand De Saussure's Philosophy of Language and Its Early Romantic Antecedents / B. Gasparov. – Columbia University Press, 2012. – 227 p.

116. Schimmelfennig F. The Europeanization Of Central And Eastern Europe / F. Schimmelfenning, U. Sedelmeier. – Cornell University Press, 2005. – 256 p.

117. Центральноевропейские страны на рубеже XX-XXI вв. : Аспекты общественно-политического развития : историко-политологический справочник / отв. сост. Ю. С. Новопашин. – М. : Новый хронограф, 2003. – 256 с.

118. Wolchik S. L. Central and East European Politics: From Communism to Democracy / S. L. Wolchik. – Rowman & Littlefield, 2011. – 418 p.

119. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Ф. Шіммельфенніг, У. Зедельмаєр. – К. : Юніверс, 2010. – 288 с.

120. Pridham G. Democratization in Eastern Europe: Domestic and International Perspectives / G. Pridham, T. Vanhanen. – Routledge, 1994. – 274 p.

121. Kaldor M. Democratization in Central and Eastern Europe /
M. Kaldor, I. Vejvoda. – Continuum International Publishing Group, 2002. – 194 p.

122. Чиркин В. Е. Основы сравнительного государствоведения / В. Е. Чиркин. – М. : Изд. дом «Артикул», 1997. – 117 с.

123. Десять лет системной трансформации в странах ЦВЕ и России: итоги и уроки // Власть. – 2000. – № 2. – С. 12–47.

124. Арзамаскин Н. Н. Форма правления в современной России в условиях переходности (часть 1) / Н. Н. Арзамаскин // Представительная власть – XXI век: законодательство, комментарии, проблемы. – 2007. – Спецвыпуск. – С. 1–3.

125. Овчинникова О. Д. Эволюция формы правления российского государства: историко-теоретический аспект : автореф. дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / О. Д. Овчинникова. – М. : АУ МВД России, 2008. – 19 с.

126. Веденеев Ю. А. Теория и практика переходных процессов в развитии российской государственности / Ю. А. Веденеев // Государство и право. – 1995. – № 1. – С. 107–117.

127. Пастухов В. П. Становление российской государственности и конституционный процесс / В. П. Пастухов // Государство и право. – 1993. – № 2. – С. 86 – 98.

128. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики : монографія / С. Г. Серьогіна. – Х. : Право, 2011. – 764 с.

129. Чиркин В. Е. Конституционное право: Россия и зарубежный опыт / В. Е. Чиркин. – М. : Зерцало, 1998. – 448 с.

130. Конституция Российской Федерации 1993 г. // Новые конституции стран СНГ и Балтии : сб. док. / сост. Ю. А. Дмитриев, Н. А. Михалева. – М. : Манускрипт ; Юрайт, 1998. – С. 365 – 412.

131. Voegelin E. Plato / E. Voegelin. – The University of Missouri Press, 2000. – 281 p.

132. Bates C. A. Aristotle's «Best Regime»: Kingship, Democracy, and the Rule of Law / C. A. Bates. – LSU Press, 2003. – 234 p.

133. White S. Postcommunist Belarus / S. White, E. A. Korosteleva, J. Loowenhard. – Rowman & Littlefield, 2005. – 192 p.

134. Конституция Республики Беларусь 1994 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.belarus.net/conendru.htm

135. Коктыш К. Е. Трансформация политических режимов в республике Беларусь, 1990–1999 / К. Е. Коктыш. – М. : Издат. центр науч. и учеб. программ, 2000. – 187 с.

136. Kulik A. Political Parties in Post-Soviet Space: Russia, Belarus, Ukraine, Moldova, and the Baltics / A. Kolik, S. Pahizova. – Greenwood Publishing Group, 2005. –271 p.

137. Bennet B. The Last Dictatorship in Europe: Belarus Under Lukashenko / B. Bennet. – Hurst Publishers, 2011. – 358 p.

138. Bulhakauu V. The Geopolitical Place of Belarus in Europe and the World / V. Bulhakauu. – Fundacja – Przestrzeni Obywat, 2006. – 240 p.

139. Дудник О. Трансформація інституту президентства в країнах СНД (2005–2006 роки) / О. Дудник // Політичний менеджмент. – 2007. – Спецвипуск. – С. 214 – 227.

140. Моргунова М. А. Скандинавский парламентаризм. Теория и практика : монография / М. А. Моргунова. – М. : Российский гос. гуманит. ун-т, 2001. – 350 с.

141. Керимов А. Д. Современное государство: вопросы теории : монография / А. Д. Керимов. – М. : Норма, 2007. – 144 с.

142. Новакова О. В. Політичний процес: сутність, зміст та сучасні тенденції розвитку : навч. посіб. / О. В. Новакова. – Луганськ : Елтон-2, 2010. – 244 с.

143. Политическая модернизация Китая. Ч. І. : [семинар] / подг. Г. Иршин // МЭиМО. – 2011. – № 6. – С. 88 – 98.

144. O'Donnell G. Delegative democracy? / G. O'Donnell // EastSouth System Transformation. – Working Papers. – № 174. – 193. – 16 p.

145. Швецова Д. С. Политические риски в государствах Центральной Азии / Д. С. Швецова // Полис. – 2008. – № 2. – С. 147–156.

146. Ляшенко Т. М. Ісламський фактор у побудові державності країн Центральної Азії: історико-політологічний аспект / Т. М. Ляшенко // Трибуна. – 2009. – № 9/10. – С. 33 – 35.

147. Ляшенко Т. М. Стан теоретико-методологічних розробок проблеми політичних систем перехідних суспільств (на прикладі країн Центральної Азії) / Т. М. Ляшенко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2001. – Випуск № 1 (51). Січень-лютий. – С. 152–156.

148. Ляшенко Т. Інститут президентства в країнах Центральної Азії / Т. Ляшенко // Політичний менеджмент. – 2006. – Спецвипуск. – С. 175–182.

149. Дудник О. Роль президента Казахстану в розбудові «азіатської моделі» демократії / О. Дудник // Політичний менеджмент. – 2010. – Спецвипуск. – С. 138–151.

150. Бахтиєв Р. Особливості політичного режиму Туркменістану / Р. Бахтиєв // Політичний менеджмент. – 2010. – Спецвипуск. – С. 80–84.

151. Пахарєв А. Пострадянські політичні режими: між авторитаризмом і демократією / А. Пахарєв // Політичний менеджмент. – 2010. – Спецвипуск. – С. 13–22.

152. Llanque M. Politische Ideengeschichte: ein Gewebe politischer Diskurse / M. Llanque. – Oldenbourg Verlag, 2008. – 544 p.

153. Sakwa R. The Crisis of Russian Democracy: The Dual State, Factionalism and the Medvedev Succession / R. Sakwa. – Cambridge University Press, 2011. – 398 p.

154. O'Donnell G. Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives / G. O'Donnell, P. Schmitter, L. Whitehead. – JHU Press, 1986. – 190 p.

155. Huntington S. Political Order in Changing Societies / S. Huntington. – Yale University Press, 2006. – 488 p.

156. Дугин А. Г. Философия политики / А. Г. Дугин. – М. : Арктогея, 2004. – 616 с.

157. Специфика развития процесса демократизации на постсоветском пространстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kisi.kz/img/docs/114.pdf

158. Dawisha K. The International Dimension of Post-communist Transitions in Russia and the New States of Eurasia / K. Dawisha. –

M. E. Sharpe, 1997. – 462 p.

159. McFaul M. The Trobled History of Russian Democracy: Parties, Personalities, and Programs / M. McFaul. – Hoover Press, 1993. – 317 p.

160. Гаджиев К. С. Концепция гражданского общества: идейные истоки и основные вехи формирования / К. С. Гадждиев // Вопросы философии. – 1991. – № 7. – С. 21–39.

161. Рябов С. До питання про класифікацію форм державного правління відповідно до параметрів політичної науки [Електронний ресурс] / Сергій Рябов. – Режим доступу : http://www.kennan.kiev.ua/kkp/content/publications/conf_books/Lviv_text.pdf

162. Политология : учебник / А. Ю. Мельвиль [и др.]. – М. : Проспект, 2004. – 624 с.

163. Алексеенко І. Г. Форми правління в пострадянських державах середньої Азії: основні тенденції та напрямки трансформації [Електронний ресурс] / І. Г. Алексеенко. – Режим доступу : http://194.44.242.244/Portal/Soc_Gum/Grani/2010_3/P-7.pdf

164. Проблемы общей теории права и государства / под ред. В. С. Нерсесянца. – М. : Норма, 2000. – 832 с.

165. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Джованні Сарторі. – К. : АртЕк, 2001. – 212 с.

166. Тимощук В. Адміністративна реформа, або Назад в СРСР [Електронний ресурс] / В. Тимощук, І. Коліушко. – Режим доступу : www.dt.ua/newspaper/articles/75351

167. Короткий оксфордський політичний словник / [за ред. І. Макліна та А. Макмілана]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 789 с.

168. Петришин О. В. Форма державного правління в Україні: до пошуку оптимальної моделі / О. В. Петришин, В. Є. Протасова // Проблеми організації державної влади в Україні в контексті політико-правової реформи : матеріали Методологічного семінару (м. Київ, 2 квітня 2008 р.). – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – С. 11–22.

169. Зазнаев О. И. Полупрезидентская система (политико-правовой анализ) : дис. д-ра юрид. наук : спец. 23.00.02 / Олег Иванович Зазнаев. – Казань, 2006. – 401 с.

170. Постанова Верховної Ради Української РСР «Про Концепцію нової Конституції України» // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 35. – Ст. 466.

171. Глотов Б. Класифікація форм державного правління: український контекст [Електронний ресурс] / Борис Глотов, Марія Кудрявцева. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_2/10gbbpuk.pdf

172. Рахманин С. Законный вопрос [Електронний ресурс] / С. Рахманин // Зеркало недели. – 2008. – № 8 (687). – 1– 7 марта. – Режим доступу : http://www.zn.ua/1000/1550/ 62236/

173. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів України : [монографія] / М. В. Томенко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 299 с.

174. Шемшученко Ю. С. Яка модель Президента потрібна у змішаній формі державного правління / Ю. С. Шемшученко, В. Б. Авер'янов // Правова держава : щорічник наук. праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 21. – С. 3–8.

175. Половинчак Ю. Конституційний реверс / Ю. Половинчак // Україна Бізнес Ревю. – 2010. – № 44–45. – 7 жовтня. – С. 1–2.

176. Умланд А. Превосходство парламентаризма [Електронний ресурс] / Андреас Умланд // Диалог.ua. – 2010. – 18 октября. – (Зал периодики). – Режим доступу : http://dialogs.org.ua/issue_ full.php?m_id=20021

177. Милардович А. Президенство или парламентаризм для Центральной и Восточной Европы в эпоху глобализации? [Електронний ресурс] / А. Милардович ; [пер. А. Маклакова] // Диалог.ua. – 2006. – 12 января. – Режим доступу : http://dialogs.org. ua/crossroad_full.php?m_id=5378

178. Alexander L. Constitutionalism: Philosophical Foundations /
L. Alexander. – Cambridge University Press, 2001 – 319 p.

179. Taylor A. State Failure / A. Taylor. – Palgrave Macmillan, 2013. – 272 p.

180. McIlwain C. H. Constitutionalism: Ancient and Modern /
C. H. Mcllwain. – The Lawbook Exchange, Ltd., 2005. – 162 p.

181. Elster J. Constitutionalism and Democracy / J. Elster, R. Slagstad. – Cambridge University Press, 1993. – 359 p.

182. Schmitt C. The Leviathan in the State Theory of Thomas Hobbes: Meaning and Failure of a Political Symbol / C. Schmitt. – University of Chicago Press, 2008. – 121 p.

183. Hayek F. A. The Constitution of Liberty: The Definitive Edition / F. A. Havek. – Routledge, 2013 – 600 p.

184. Barber N. W. The Constitutional State / N. W. Barber. – Oxford University Press, 2010. – 199 p.

185. Schmitt C. Constitutional Theory / / C. Schmitt. – Duke University Press, 2008. – 468 p.

186. Carolan E. The New Separation of Powers: A Theory for the Modern State / E. Carolan. – Oxford University Press, 2009. – 286 p.

187. Katz R. S. Political Institutions in the United States / R. S. Katz. – Oxford University Press, 2007. – 287 p.

188. Goldwin R. A. Separation of Powers – does it Still Work? /

R. A. Goldwin, A. Kaufman. – American Enterprise Institute, 1986. – 193 p.

189. Kuzio T. Democratic Revolution in Ukraine: From Kuchmagate to Orange Revolution / T. Kuzio. – Routledge, 2013. – 198 p.

190. Rush M. Parliament Today / M. Rush. – Manchester University Press, 2005. – 338 p.

191. Crepaz M. L. Democracy and Institutions: The Life Work of Arend Lijphart / M. L. Crepaz, T. A. Koelble, D. Wilsford. – University of Michigan Press, 2000. – 262 p.

192. Franklin D. P. Political Culture and Constitutionalism: A Comparative Approach / D. P. Franklin, M. J. Baun. – M. E. Sharpe, 1995. – 246 p.

193. Bevir M. Encyclopedia of Political Theory. Volume 1 /

M. Bevir. – SAGE, 2010. – 1584 p.

194. Shamsul Haque M. Restructuring Development Theories and Policies: A Critical Study / M. Shamsul Haque. – SUNY Press, 1999. – 374 p.

195. McCormick J. P. Weber, Habermas, and Transformations of the European State: Constitutional, Social and Supranational Democracy / J. P. McCormick. – Cambridge University Press, 2007. – 446 p.

196. Roberts G. K. German Politics Today / G. K. Roberts. – Manchester University Press, 2000 – 221 p.

197. Luuttmann J. Local Government Reforms in Germany / Luuttmann. – GRIN Verlag, 2007. – 186 p.

198. Zakaria F. From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role / F. Zakaria. – Princeton University Press, 1999. – 216 p.

199. O'Donnell G. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies / G. O'Donnell, P. C. Schmitter. – JHU Press, 2013 – 75 p.

200. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе : антология / [под ред. В. Л. Иноземцева]. – М. : Akademia, 1999. – С. 494–505.

201. Ніколаєва М. І. Політична система сучасної України: логіка і спрямованість інституціональних змін / М. І. Ніколаєва // Політологічний вісник : зб. наук. праць. – К. : Т-во «Знання» України, 2002.– № 10. – С. 48 – 57.

202. Пахомов Ю. Н. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко. – К. : БФ НДЦ, 1998. – 432 с.

203. Бутовська-Ілюшко І. О. Особливості наукового осмислення, об'єктивні підстави та умови реалізації політичного прогнозування / І. О. Бутовська-Ілюшко // Нова парадигма. – 2006. – Вип. 57. – С. 98–107.

204. Україна на зламі тисячоліть: історичний екскурс, проблеми, тенденції та перспективи / [за ред. Г. В. Щокіна]. – К. : МАУП, 2000. – 384 с.

205. Валевський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія / О. Л. Валевський. – К. : НІСД, 2001. – 242 с.

206. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602–III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 195.

207. Данн В. Н. Державна політика: вступ до аналізу : підручник для ВНЗ / В. Н. Данн. – О. : АО БАХВА, 2005. – 504 с.

208. Романов В. Є. Вступ до аналізу державної політики : навч. посібник / В. Є. Романов, О. М. Рудік, Т. М. Брус. – К. : Основи, 2001. – 238 с.

209. Симонов К. В. Политический анализ : учеб. пос. / К. В. Симонов. – М. : Логос, 2002. – 152 с.

210. Айхорн П. Государственное управление на переломе / П. Айхорн // Вестник Московского университета. – Серия 18 (Социология и политология). – 2000. – № 2. – С. 235–247.

211. Баштанник В. В. Державне управління в системі владнопартійної взаємодії : автореф. дис. ... канд. наук з державного управління : спец. 25.00.01 «Державне управління» / В. В. Баштанник. – К., 2002. – 19 с.

212. Citizen Politics in Western Democracies. Public Opinion and Political Parties in the United States, Great Britain, West Germany, and France / Russel G. Dalton. – Chatham House Publishers, inc., Chatham, New Gersey, 1988. – 270 p.

213. Мироненко П. В. Осмислення конфліктологічних підходів у контексті забезпечення стабільності соціально-політичного розвитку / П. В. Мироненко // Політологічний вісник : зб. наук. праць. – К. : Інтас, 2007. – Вип. 28. – С. 53–58.

214. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем: Синергетика и теория социальной самоорганизации / В. В. Василькова. – СПб. : Лань, 1999. – 470 с.

215. Бейко О. Запровадження публічних консультацій як вимога часу до сучасного державного управління / О. Бейко // Ресурси розвитку. Адміністративна реформа в Україні : матеріали Всеукраїнського семінару та координаційної наради [«Ресурсне забезпечення місцевого і регіонального розвитку»], (м. Київ, 10 листопада 2001 р.), та наук.-метод. семінару [«Адміністративна реформа: проблеми і перспективи реформування діяльності органів виконавчої влади»], (м. Київ, 27 листопада 2001 р.) / упоряд. : М. Пухтинський, Е. Рахімкулов. – К. : Логос, 2002. – С. 278–279.

216. Гаєвський Б. А. Політичне управління : навч. посіб. / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребкало, М. В. Туленков. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 160 с.

217. Кучма Л. Д. Україна: Підсумки соціально-економічного розвитку та погляд у майбутнє / Л. Д. Кучма // Україна на порозі ХХІ століття: уроки реформ та стратегія розвитку : матеріали наукової конференції 15–16 листопада 2000 р. – К. : НТУУ КПІ, 2001. – С. 276–280.

ПУБЛІЦИСТИЧНЕ ВИДАННЯ

Петро МИРОНЕНКО

ПРОЗРІННЯ ВІЙНОЮ

Нотатки із щоденника політолога

Том V

(6.02. – 1.11.2025)

Мова видання – українська

В авторській редакції

Макетування
Щегельський Павло Григорович

Підписано до друку 2 листопада 2025 року
Формат 70х100/16. Ум. друк. арк. 32,36
Наклад 300 прим.

ВИДАВНИЦТВО ПОЛІТІЯ
АКАДЕМІЇ «УКРАЇНСЬКА ПОЛІТІЯ»

Адреса: 01054, м. Київ, вул. Леонтовича, 5.
e-mail: academy.mpv@gmail.com тел. +38-044-227-82-03 (04)

Свідоцтво про внесення суб'єкта господарювання
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції Серії ДК № 8185 від 04.10.2024 р.

КНИГИ АВТОРА (2022 – 2025 рр.):

Петро Мироненко.
Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога. Видання Академії політичних наук України. Київ. Видавництво Політія, 2022. 208 с.
ISBN 978-966-97788-7-1

Петро Мироненко.
Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога. Частина ІІ. Видання Академії політичних наук України. Київ. Видавництво Політія, 2022. 302 с.
ISBN 978-966-97788-8-8

Петро Мироненко.
Збочена росія та ознаки Третьої світової війни. Нотатки із щоденника політолога. Частина ІІІ. Видання Академії політичних наук України. Київ. Видавництво Політія, 2022. 360 с.
ISBN 978-966-97788-8-8

Петро Мироненко.
Спогади про майбутнє. Хроніки війни із щоденника політолога (24.02.2022 – 24.08.2022). Видання Академії політичних наук України. Київ. Видавництво Політія, 2022. 700 с.
ISBN 978-966-97788-6-4

Петро Мироненко.
Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том перший. Київ. Видавництво Політія, 2025. 604 с.
ISBN 978-617-8166-02-1

Петро Мироненко.
Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том другий. Київ. Видавництво Політія, 2025. 600 с.
ISBN 978-617-8166-05-02

Петро Мироненко.
Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том третій. Київ. Видавництво Політія. 2025. 620 с.
ISBN 978-617-8166-08-3

Петро Мироненко.
Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том четвертий. Видавництво Політія. 2025. 624 с.
ISBN 978-617-8166-01-4

Петро Мироненко.
Прозріння війною. Нотатки із щоденника політолога. Том п’ятий. Видавництво Політія. 2025. 515 с.
ISBN 978-617-8166-04-5